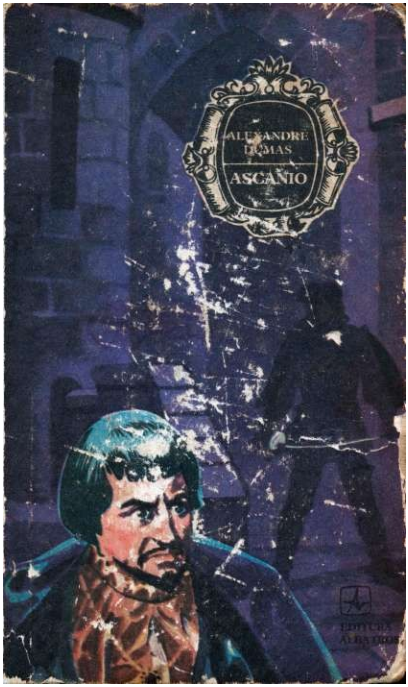
ALEXANDRE
DUMAS
ASCANIO

ALEXANDRE DUMAS

ASCANIO

CALMAN LEVY – PARÏS – 1896

ALEXANDRE DUMAS

ASCANIO

În românește de
OVIDIU CONSTANTINESCU

EDITURA ALBATROS

Coperta de KALAD FRANCISO

I

STRADA ŞI ATELIERUL

Povestirea noastră începe în ziua de 10 iulie a anului de graţie 1540, la orele patru după-amiază, la Paris, în tinda bisericii Grands-Augustins din incinta Universităţii, lângă agheasmatar, în apropiere de uşa de la intrare.

Un tânăr înalt şi chipeş, smead la faţă, cu părul pletos şi cu ochii mari, negri, îmbrăcat simplu dar elegant şi înarmat doar cu un pumnal fin al cărui mâner era cizelat cu meşteşug, stătea acolo în picioare, cuprins, de bună seamă, de o cucernică sfială, deoarece nu se clintise din loc tot timpul cât ţinuse vecernia; cu capul plecat într-o atitudine de evlavioasă meditaţie, îngâna în şoaptă nişte cuvinte neînţelese, probabil o rugăciune, fiindcă bolborosea atât de încet, încât nimeni altul decât el şi Dumnezeu puteau desluşi spusele sale; totuşi, spre sfârşitul liturghiei, se încumetă, în sfârşit, să înalţe fruntea, şi atunci vecinii din preajmă reuşiră să prindă câteva vorbe rostite cu jumătate de glas:

— Îţi vine să-ţi iei câmpii când auzi fonfăind pe călugării ăştia francezi! N-ar putea să-şi dea mai multă osteneală, cel puţin faţă de ea, care, de bună seamă, e deprinsă a asculta doar cântecele îngerilor din cer?! Ah, în fine, bine că s-a terminat! O, Doamne, Doamne, fă ca de astă dată să fiu mai fericit decât duminica trecută şi să-mi arunce măcar o privire!

Această ultimă rugăminte nu era câtuşi de puţin prezumţioasă, căci, dacă făptura către care era îndreptată ar fi ridicat ochii asupra celui ce i-o adresase, ar fi văzut cel mai încântător chip de adolescent pe care l-ar fi putut

întrezări în visurile sale, citind frumoasele legende mitologice, după care lumea se dădea în vânt pe vremea aceea, datorită minunatelor stihuri ale meşterului Clément Marot, şi în care sunt istorisite peripeţiile amoroase ale lui Psihé şi moartea lui Narcis. Într-adevăr, aşa cum am arătat, în ciuda costumului său simplu şi de culoare închisă, tânărul pe care l-am înfăţişat mai sus era de o remarcabilă frumuseţe şi de o eleganţă fără cusur: mai mult încă, zâmbetul lui. Avea o negrăită dulceaţă şi o infinită gingăşie, iar privirea, care nu-şi îngăduia încă să fie îndrăzneaţă, era în schimb mistuită de patima cea mai arzătoare ce se poate oglindi în ochii mari ai unui tânăr de optsprezece ani.

Cu toate astea, în momentul când se auzi zgomotul scaunelor mutate din loc ce anunţă de obicei sfârşitul liturghiei, tânărul nostru îndrăgostit (căci, după cele câteva cuvinte rostite mai înainte, cititorul a putut să-şi dea seama că i se cuvine pe bună dreptate acest calificativ), îndrăgostitul nostru, zic, sé dădu puţin deoparte şi rămase locului să privească mulţimea care se îndrepta în tăcere spre uşă şi care era alcătuită din enoriaşi cu figuri solemne, membri ai consiliului parohial, din respectabile matroane care, odată cu vârsta, deveniseră femei aşezate şi din fetişcane nurlii. Dar nu pentru ele venise aici tânărul cel chipeş, fiindcă privirea lui nu se înviora şi nici nu se grăbi să înainteze cu însufleţire decât în clipa în care văzu apropiindu-se o fată îmbrăcată în alb, însoţită de o guvernantă, dar” o guvernantă – de casă mare care părea să ştie cum trebuie să se poarte o femeie în lume, o guvernantă încă tinerică şi zâmbitoare şi care, zău, nu era de loc de lepădat. Când cele două doamne se apropiară de agheasmatar, cavalerul nostru îşi înmuie degetele în apa sfinţită şi întinse mâna curtenitor spre ele.

Guvernanta îi mulţumi cu cel mai drăgălaş surâs şi-şi arătă recunoştinţa prin cea mai simandicoasă reverenţă, atinse degetele tânărului, apoi, spre adânca lui dezamăgire, oferi tovarăşei sale agheasmă primită printr-un atât de lung ocol, care tovarăşă, în ciuda rugăminţii ce-i fusese adresată în taină puţin mai înainte, rămase tot timpul cu ochii plecaţi, dovadă că prinsese de veste şi ştia foarte bine că tânărul cel chipeş se afla de faţă, aşa încât, după plecarea ei, tânărul nostru bătu din picior bombănind: „Ah, Doamne, nici de astă dată nu m-a văzut!” Dovadă că tânărul chipeş, după cum cred c-am mai spus, nu avea mai mult de optsprezece ani.

De îndată ce însă paraponul de care fusese năpădit în primul moment îi trecu, necunoscutul se grăbi să coboare treptele bisericii şi, băgând de seamă că, după ce îşi lăsase vălul peste obraz şi o luase de braţ pe însoţitoarea ei, frumoasa cu capul în nori cotise strada spre dreapta, o apucă şi el tot la dreapta, remarcând de altminteri că, întâmplător, avea acelaşi drum. Fata merse mai departe pe chei până în dreptul podului Saint-Michel, apoi traversă podul: ca un făcut, necunoscutul nostru avea şi el acelaşi drum. O luă apoi pe strada Barillerie şi trecu peste Pont-au-Change. Şi cum, tot întâmplător, necunoscutul avea acelaşi drum, se ţinu după ea ca o umbră.

Fiindcăorice fată frumoasă are o umbră, adică un îndrăgostit.

Dar, vai, în dreptul fortăreţei Grand-Châtelet, strălucitul astru căruia tânărul nostru îi dădea târcoale în chip de satelit se eclipsă brusc; poarta cea mică a închisorii regale se deschise ca de la sine îndată ce guvernanta ciocăni şi se închise la loc numaidecât.

Tânărul rămase o clipă înlemnit, dar cum era un voinic dârz din fire atunci când nu se afla de faţă o fetişcană nostimă care să-i topească dârzenia, nu stătu mult pe

gânduri.

O caraulă cu lancea pe umăr se plimba încolo şi încoace cu un aer solemn prin faţa fortăreţei. Tânărul necunoscut urmă exemplul destoinicei santinele, şi după ce se retrase la oarecare distanţă ca să nu bată la ochi, dar nu chiar atât de departe ca să nu poată supraveghea poarta, se hotărî să stea vitejeşte de strajă în slujba amorului.

Dacă cititorul a stat de strajă vreodată în viaţa sa, a avut prilejul să constate că mijlocul cel mai sigur de a scurta această îndatorire este să vorbeşti cu tine însuţi. Probabil însă că tânărul nostru era obişnuit să patruleze, fiindcă nici nu apucase bine să-şi ia postul în primire, că şi începu a depăna următorul monolog:

— Nici vorbă că nu se poate să locuiască aici. Azi-dimineaţă, după liturghie, şi în ultimele două duminici în care n-am îndrăznit s-o urmăresc decât cu privirea – dacă poate fi cineva atât de nătărău! – n-a luat-o la dreapta, pe chei, ci la stânga, spre poarta Nesle şi Pre-aux-Clercs. Naiba ştie ce o fi căutând la Châtelet? Ia să ne gândim. S-o fi dus să vadă vreun deţinut, poate chiar pe fratele său. Biata copilă! Ce jale o fi pe biet sufleţelul ei, fiindcă pe cât e de frumoasă, pe atât trebuie să fie de bună, fără doar şi poate. Zău că-mi vine să-i aţin calea şi s-o întreb fără niciun fel de ocolişuri ce s-a întâmplat şi dacă n-aş putea cumva să-i fiu de ajutor. Dacă e într-adevăr vorba de fratele său, mă duc să-i spun tot meşterului, rugându-l să mă sfătuiască ce să fac. Un om ca el, care a reuşit să fugă din castelul Sant’ Angelo, trebuie să ştie neapărat cum ar putea cineva s-o şteargă din închisoare. Va să zică ne-am înţeles, îl scap pe frăţâne-său din închisoare. Ştiind că i-am făcut atâta bine, frăţiorul ei o să rămână prietenul meu credincios până la moarte. Şi, bineînţeles, o să mă întrebe ce-ar putea să facă la rândul lui pentru mine de vreme ce

l-am ajutat atât de mult. Şi-atunci am să-i mărturisesc că mi-e dragă surioara lui. Drept care o să mă ia frumos de mână şi o să mă ducă la dânsa, eu am să cad la picioarele ei şi atunci o să vedem dac-o să mai stea tot aşa cu ochii în pământ.

Când începe s-o ia razna, vă daţi seama că mintea unui îndrăgostit nu se mai poate aduna de pe drumuri chiar atât de uşor. Se înţelege de la sine deci că tânărul nostru se arătă foarte mirat auzind că bate orele patru şi văzând că se schimbă garda.

Noua caraulă începu să se plimbe încolo şi încoace prin faţa porţii, iar tânărul nostru rămase mai departe de strajă în postul său. Mijlocul de a-şi scurta priveghiul se dovedise mult prea iscusit pentru a nu-l folosi şi de aci încolo; îşi continuă, aşadar, monologul, al cărui cuprins era tot atât de rodnic ca şi cel de până atunci:

— Ce minune de fată! Câtă gingăşie în fiecare din gesturile ei! Ce feciorelnică sfială în orice mişcare! Câtă nevinovăţie în trăsăturile sale! Din, câţi artişti au existat pe lumea asta, doar marele Leonardo da Vinci sau divinul Rafael ar fi fost vrednici să înfăţişeze chipul acestei neprihănite şi dalbe făpturi; şi nici chiar ei decât în cea mai înfloritoare epocă a talentului lor. O, Doamne, de ce nu m-am născut pictor, în loc să fiu sculptor, smălţuitor, aurar, dăltuitor?! În primul rând, dacă eram pictor, n-aş mai fi avut nevoie s-o am înaintea ochilor ca să-i fac portretul. Aş fi văzut tot timpul, ca aievea, ochii ei mari şi albaştri, părul bălai atât de frumos, obrazul alb ca laptele, mijlocelul subţire să-l frângi. Dacă aş fi fost pictor, aş fi zugrăvit-o în toate pânzele mele, aşa cum a zugrăvit-o Sanzio pe Fornarina şi Andrea del Sarto pe Lucrezia. Şi totuşi, ce deosebire între ea şi Fornarina! La drept vorbind, niciuna, nici alta nu sunt vrednice măcar să-i dezlege şireturile de la pantofi. În primul rând, Fornarina…

Tânărul nu apucase încă să încheie seria acestor comparaţii care, cred că vă daţi seama, erau toate în favoarea iubitei sale, când se auzi din nou bătând ceasul.

Pentru a doua oară caraula fu schimbată.

— Şase. Curios, ce repede trece timpul! murmură tânărul îndrăgostit. Şi de vreme ce trece atât de uşor numai aşteptând-o, îmi închipui că, de-aş fi lângă ea, ar zbura ca gândul, aş fi ca-n rai! O, dacă am fi împreună, n-aş face nimic altceva decât s-o privesc, şi orele, zilele, lunile, viaţa întreagă s-ar scurge pe nesimţite. O, Doamne, ce fericire!

Şi tânărul rămase în extaz, fiindcă în momentul acela, deşi absentă, femeia iubită trecu aievea prin faţa ochilor săi de artist.

Pentru a treia oară se schimbă santinela.

Toate clopotele parohiilor băteau ora opt şi umbrele serii începeau să coboare, fiindcă totul ne îndreptăţeşte să credem că acum trei sute de ani, în luna iulie, amurgul se lăsa tot la ceasurile opt ca şi în zilele noastre; ceea ce însă, pe bună dreptate, ar putea să surprindă este extraordinara tenacitate de care dădeau dovadă îndrăgostiţii în secolul al şaisprezecelea. Totul era viguros pe vremea aceea şi sufletele tinere şi vajnice nu se opreau niciodată la jumătatea drumului, nici în dragoste, nici în artă şi nici în război.

De altminteri, răbdarea tânărului artist, căci acum ştim cu ce se îndeletnicea, fu răsplătită în fine în clipa când văzu deschizându-se – poate pentru a douăzecea oară – poarta închisorii, de astă dată însă pentru a lăsa să iasă cea pe care o aştepta. Nelipsita guvernantă se ţinea scai după dânsa, ba mai mult chiar, era escortată de doi arcaşi care purtau însemnele prefecturii poliţiei şi care mergeau în urma ei la o distanţă de zece paşi.

Străbătură cu toţii din nou drumul pe care-l făcuseră cu

trei ore mai înainte, traversând mai întâi Pont-au-Change, strada Barillerie, podul Saint-Michel şi apucând-o apoi pe chei; numai că de rândul acesta trecură prin faţa bisericii Augustinilor pentru a se opri în cele din urmă într-un cotlon, la vreo trei sute de paşi de biserică, în faţa unei porţi uriaşe, alături de care se afla încă o poartă mai mică de serviciu. Guvernanta bătu în cea de-a doua şi portarul veni să deschidă. După ce făcură o plecăciune adâncă, arcaşii o porniră înapoi spre Châtelet şi artistul nostru rămase din nou încremenit în faţa unei porţi închise.

Şi acolo ar fi rămas de bună seamă până a doua zi dimineaţă, fiindcă închipuirea lui începuse să urzească o nouă serie de visuri, a patra la număr din ziua aceea; întâmplarea făcu însă ca tocmai în momentul acela un trecător cam afumat să se ciocnească de el cap în cap.

— Hei, prietene! îl interpelă trecătorul. Dacă nu sunt cumva indiscret, rogu-te, vrei să-mi spui: eşti om sau stâlp? Căci dacă eşti stâlp, ai tot dreptul să stai acolo unde te afli şi nu pot decât să mă înclin; dar dacă eşti om, dă-te la o parte şi lasă-mă să trec!

— Iertaţi-mă, rosti tânărul, cu gândul aiurea – dar eu nu sunt de pe aici şi nu cunosc bine acest minunat oraş care-i Parisul, aşa că…

— A, păi atunci se schimbă socoteala; francezul este primitor de felul lui şi deci se cade să-ţi cer eu iertare, eşti străin va să zică, perfect… Din moment ce mi-ai spus cine eşti, se cuvine să-ţi spun la rândul meu ce-i cu mine. Află deci că sunt student şi mă numesc…

— Iertaţi-mă – îi tăie vorba tânărul artist – dar mai înainte de a şti cine sunteţi, aş dori să ştiu unde mă aflu.

— La poarta Nesle, amice dragă, iar ăsta de aici e palatul Nesle – îi explică studentul, arătându-i din ochi poarta cea mare pe care străinul o cercetase tot timpul cu privirea.

— Prea bine; şi ca să merg în strada Saint-Martin, unde locuiesc – adăugă îndrăgostitul ca să spună ceva şi sperând că astfel va reuşi să se descotorosească de partenerul său – pe unde trebuie s-o iau?

— Strada Saint-Martin, zici? Vino cu mine, te însoţesc; se-ntâmplă să am şi eu acelaşi drum. Când ajungem la podul Saint-Michel, am să-ţi arăt pe unde trebuie s-o iei. Află deci că sunt student, că tocmai mă întorceam de la Pre-aux-Clercs şi că mă cheamă…

— Nu ştiţi cumva al cui ar putea fi palatul Nesle? întrebă tânărul necunoscut.

— Auzi vorbă! Ca şi când n-aş cunoaşte Universitatea pe degete! Palatul Nesle, flăcăule, este al maiestăţii sale regelui şi, în momentul de faţă, se află în stăpânirea lui Robert d’Estourville, prefectul Parisului.

— Cum? Aici şade prefectul Parisului?! se minună străinul.

— Ţi-am spus eu cumva că prefectul Parisului şade aici, fătul meu? protestă studentul. Prefectul Parisului locuieşte la Grand-Châtelet.

— A, da? La Grand-Châtelet! Aşa, va să zică. Păi dacă prefectul locuieşte la Grand-Châtelet, pentru ce atunci regele trebuia să-i lase în stăpânire palatul Nesle?

— Stai să-ţi spun îndată toată tărăşenia. Regele, pasămite, dăruise odinioară palatul cu pricina rectorului nostru, o persoană venerabilă, care apăra privilegiile şi judeca procesele Universităţii în chipul cel mai părintesc cu putinţă: ce poate fi mai frumos decât o asemenea slujbă? Din nenorocire, nepreţuitul nostru rector era un om drept, atât de drept… faţă de noi, fireşte, încât acum doi ani au găsit cu cale să-i desfiinţeze postul sub cuvânt că dormea în timpul şedinţelor, ca şi cum un rector n-are voie să caşte şi el ca tot omul. Postul lui fiind suprimat, cum spuneam, i s-a încredinţat prefectului sarcina de a ocroti

Universitatea. Halal ocrotitor, ce să zic! De, dacă nu suntem în stare să ne ocrotim singuri! Aşadar, sus-numitul prefect – mă asculţi, băieţaş – sus-numitul prefect, hrăpăreţ, cum e de felul lui, a chibzuit că, de vreme ce îi urmase în post fostului rector, se cuvenea să-i fie urmaş în toate, moştenind şi proprietăţile sale, şi binişor şi pe tăcute, cu sprijinul doamnei d'Etampes, a pus stăpânire asupra celor două palate Nesle: şi cel mare, şi cel mic.

— Cu toate astea, după câte am înţeles, nu-i este de nicio trebuinţă.

— Câtuşi de puţin, cărpănosul, ba, ca să nu mint, vulpoiul bătrân a pus totuşi pe cineva să şadă acolo, pe o fată sau pe o nepoată de-a lui, o copilă ca o icoană pe care o cheamă Colombe sau Colombine, nu ştiu bine, şi pe care o ţine închisă într-o aripă a palatului mic.

— Adevărat – îngăimă artistul, cu răsuflarea tăiată, fiindu-i dat să audă pentru prima oară numele iubitei sale rostit de cineva – e o încălcare de drepturi, un abuz strigător la cer! Cum se poate ca în ditamai palatul să nu şadă decât o fată singură împreună cu guvernanta ei?!

— Dar pe ce lume trăieşti, străine, de nu ştii că asemenea abuzuri sunt la ordinea zilei şi că e firesc ca noi ăştia, bieţi secretari de cancelarie, să locuim câte şase într-o şandrama păcătoasă, în timp ce un mare senior lasă să se părăginească o clădire cât toate zilele, cu grădini, curţi interioare, teren de pelotă!

— Aşa, vasăzică există şi un teren de pelotă?

— Şi încă ce teren, o minune, fătul meu, o minune!

— Bine, dar, la urma urmei, palatul ăsta e proprietatea regelui Francisc I, nu?

— Nici vorbă, dar ce vrei să facă oare cu el regele Francisc I?

— Să-l dea altcuiva, de vreme ce prefectul nu locuieşte aici.

— Ce mai aşteptţi atunci? Trimite-i vorbă să ţi-l dea ţie.

— Şi de ce nu? Vă place să jucaţi pelotă?

— E moartea mea.

— Vă poftesc atunci la o partidă de pelotă, duminica viitoare.

— Unde anume?

— La palatul Nesle.

— S-a făcut, domnule majordom al castelelor regale! În cazul ăsta trebuie să ştii barem cum mă cheamă – numele meu e…

Dat fiind însă că străinul aflase tot ce voia să ştie şi dat fiind că prea puţin se sinchisea de orice altceva, nu auzi niciun cuvânt din poliloghia prietenului său, care îi povesti totuşi în amănunţime cum că se numea Jacques Aubry, că era secretar la Universitate şi că tocmai se întorcea de la Pre-aux-Clercs, unde avusese o întâlnire cu nevasta croitorului său; cum că respectiva nevastă, pe care secătura de bărbatu-său n-o lăsase probabil să iasă din casă, nu venise la întâlnire; cum că băuse nişte vin de Suresne spre a-şi îneca amarul fiindcă Simonne îi trăsese clapa şi cum că, în fine, era hotărât să nu mai calce în veci pragul necioplitului de hăinar care îl făcuse să-şi piardă vremea de pomană aşteptându-i nevasta şi obligându-l pe deasupra să se mai şi îmbete, ceea ce era împotriva tuturor obiceiurilor sale.

Când cei doi tineri ajunseră în dreptul străzii Harpe, Jacques Aubry îi arătă necunoscutului calea pe care o avea de urmat şi *pe* care acesta o cunoştea mult mai bine decât el; după care stabiliră o întâlnire pentru duminica următoare, în jurul prânzului, la poarta Nesle, şi se despărţiră, unul cântând, celălalt pierdut în visurile sale.

Cel ce visa avea destule motive să viseze, de vreme ce aflase într-o singură zi mai multe lucruri decât în cele trei săptămâni precedente.

Aflase bunăoară că fata pe care o iubea locuia în palatul cel mic al palatului Nesle, că era fiica jupânului Robert d'Estourville, prefectul Parisului, şi că se numea Colombe. Precum se vede, nu pierduse ziua degeaba.

Şi tot visând aşa, o apucă de-a lungul străzii Saint-Martin, oprindu-se în cele din urmă în faţa unei case arătoase deasupra porţii căreia era sculptat blazonul cardinalului de Ferrara. Tânărul bătu de trei ori în poartă.

— Cine-i acolo? întrebă dinăuntru, după câteva clipe de aşteptare, o voce proaspătă, tânără şi răsunătoare.

— Eu, coană Catherine – răspunse necunoscutul.

— Care eu?

— Ascanio.

— Ah, în sfârşit!

Poarta se deschise şi Ascanio intră în curte.

O fetişcană nurlie, între optsprezece şi douăzeci de ani, cam oacheşă, cam mărunţică şi cam prea zglobie, dar minunat de bine făcută, îl primi pe hoinar mărturisindu-şi în gura mare bucuria. „A venit, trădătorul, uite-l, a venit!" strigă ea şi alergă sau, mai bine zis, o zbughi înaintea lui ca să-i anunţe sosirea, stingând lampa pe care o ţinea în mână şi lăsând deschisă poarta dinspre stradă, pe care Ascanio, mai puţin zăpăcit decât ea, avu grijă s-o închidă.

În ciuda beznei în care îl lăsase cufundat neastâmpărul coanei Catherine, tânărul străbătu fără nicio şovăială o curte destul de largă în care fiece lespede era înconjurată de un chenar de iarbă şi pe care o străjuia umbra masivă a unor clădiri înalte cu înfăţişare severă. Era într-adevăr locuinţa austeră şi igrasioasă a unui cardinal, deşi trecuse multă vreme de când stăpânul ei n-o mai folosea. Ascanio urcă sprinten treptele înverzite de muşchi ale peronului şi pătrunse într-o încăpere vastă, singura din toată casa în care era aprinsă lumina, un fel de trapeză mănăstirească, tristă, mohorâtă şi pustie de obicei, dar care de două luni

încoace strălucea plină de însufleţire şi răsuna de cântece.

De două luni încoace, cum spuneam, în această uriaşă şi neprimitoare chilie forfotea, muncea, râdea un popor întreg, plin de râvnă şi de voioşie; de două luni încoace zece tejghele, două nicovale şi, în fund, o forjă improvizată, micşoraseră spaţiul imensei încăperi; desene, mulaje, rafturi pline de cleşti, ciocane şi pile, snopuri de spade cu mânere măiestrit cizelate şi lame lucrate ca nişte dantele, coifuri, platoşe şi scuturi încrustate cu aur şi orânduite în chip de trofee, pe care erau înfăţişate în relief aventurile amoroase ale zeilor şi zeiţelor, ca şi cum, prin legendele pe care le ilustrase, artistul ar fi căutat să te facă să uiţi cu ce scop anume fuseseră făurite armele, îmbrăcau de sus şi până jos pereţii cenuşii; soarele putuse să pătrundă înăuntru nestingherit prin ferestrele larg deschise şi atmosfera se înviorase de cântecele lucrătorilor harnici şi voioşi.

Trapeza cardinalului se transformase în atelierul unui aurar.

Totuşi, în seara zilei de 10 iulie 1540, care cădea într-o duminică, zi sfântă, încăperea smulsă din toropeală recăpătase pentru scurtă vreme tihna în care lâncezise un veac încheiat. Dar masa nestrânsă, pe care se mai vedeau încă, la lumina unei lămpi cu un contur atât de elegant şi de o linie atât de pură, încât îţi venea să crezi că fusese şterpelită în timpul săpăturilor de la Pompei[1], rămăşiţele unei îmbelşugate cine, dovedeau că, dacă locatarilor temporari ai proprietăţii cardinalului le plăcea uneori să se odihnească, nu erau câtuşi de puţin dispuşi în schimb să şi postească.

În momentul în care Ascanio intră în atelier, se mai aflau patru persoane de faţă.

---

1 Anacronism: săpăturile de la Pompei au fost efectuate cu două secole mai târziu. (n.t.).

Aceste patru persoane erau: o bătrână slujnică ce se pregătea tocmai să strângă masa, Catherine, care se căznea să aprindă iar lampa, un tânăr care desena într-un colţ şi acum aştepta să recapete lampa pe care Catherine i-o luase din faţă, pentru a-şi putea continua lucrul, şi meşterul care şedea în picioare, cu braţele încrucişate, rezemat de vatră. Dintre toţi, el era cel spre care s-ar fi îndreptat din capul locului privirile oricărui om ce ar fi intrat în clipa aceea în atelier.

Într-adevăr, personajul acesta ciudat avea în el nu ştiu ce forţă nebănuită, nu ştiu ce vitalitate pe care o răspândea în jur, atrăgând atenţia chiar şi celor care ar fi vrut să nu-l bage în seamă. Era un bărbat uscăţiv, înalt, vânjos, de vreo patruzeci de ani; ar fi trebuit însă dalta lui Michelangelo sau penelul lui Ribera pentru a contura profilul acela delicat şi energic totodată, pentru a zugrăvi chipul oacheş şi însufleţit, pentru a reda înfăţişarea lui cutezătoare, de o prestanţă aproape imperială. Fruntea înaltă era umbrită de nişte sprâncene gata în orice clipă să se încrunte; în privirea-i deschisă, limpede şi sfredelitoare scăpărau uneori fulgere de o sublimă frumuseţe; zâmbetul său plin de bunătate şi de îngăduinţă, dar făcând şi câteva cute batjocoritoare, te fermeca şi te intimida în acelaşi timp; mâna cu care îşi netezea mereu barba şi mustăţile negre – gest ce părea să-i fie familiar – era nervoasă, flexibilă, fără să fie prea mică, prelungă, dibace, viguroasă şi totuşi fină, aristocratică, elegantă; în sfârşit, în felul său de a privi, de a vorbi, de a întoarce capul, în gesturile expresive şi iuţi, fără a fi însă smucite, chiar şi în atitudinea nepăsătoare pe care o avea în momentul când Ascanio intrase în încăpere se simţea aceeaşi forţă: leul rămâne tot leu chiar şi când se odihneşte.

Cât despre Catherine şi ucenicul care desena într-un colţ, putem spune că formau amândoi un contrast izbitor.

El, posac, tăcut, cu fruntea îngustă şi brăzdată înainte de vreme, cu ochii pe jumătate închişi şi buzele strânse; ea, sprinţară ca o păsărică, înfloritoare ca un boboc ce şi-a desfăcut petalele la soare, cu ochii mari deschişi lăsând să se vadă privirea cea mai şireată cu putinţă, cu o gură ce-şi arăta necontenit dinţii albi ca laptele. Retras în colţul său, molâu şi galeş, ucenicul părea să-şi economisească orice sforţare; Catherine, în schimb, umbla încolo şi încoace, se învârtea, se răsucea, neputând să-şi găsească astâmpăr o clipă, atât de impetuos clocotea viaţa în ea şi atât de mult fiinţa aceasta tânără şi zglobie simţea nevoia să se agite pentru a înlocui emoţiile de care existenţa ei era lipsită.

De aceea Catherine era spiriduşul casei, o adevărată ciocârlie prin neastâmpărul ei şi prin glăsciorul cristalin şi răsunător, ducând cu destulă dezinvoltură, nepăsare şi nesocotinţă o viaţă în care se integra doar atât cât să justifice pe deplin porecla de *Scozzone* pe care i-o dăduse meşterul şi care în limba italiană însemna pe atunci – şi poate chiar şi în ziua de azi – ceva ce s-ar putea tălmăci prin cuvântul *zurliu.* Altminteri, plină de drăgălăşenie şi de suavitate în zburdălnicia ei copilărească, Scozzone era sufletul atelierului; când începea să cânte, nimeni nu mai scotea un cuvânt; când râdea, toată lumea se veselea odată cu ea; când poruncea, se supuneau toţi fără să crâcnească, mai cu seamă că toanele şi chefurile ei *nu* erau chiar atât de năstruşnice, încât să nu poată fi împlinite; şi pe urmă Scozzone era fericită cu atâta spontaneitate şi candoare, încât veselia ei se revărsa asupra tuturor celor din preajmă şi parcă îţi creştea inima numai văzând-o cum se bucură.

În ceea ce priveşte viaţa ei, e o poveste mai veche despre care vom avea poate prilejul să vorbim mai încolo: odrasla unor oameni din popor, rămasă orfană din fragedă pruncie, crescuse ca un copil de pripas lăsat în voia sorţii;

Dumnezeu însă avusese grijă de ea. Sortită să ajungă o desfătare la îndemâna tuturor, spre norocul ei, fata întâlnise un om pe care îi era dat să-l fericească.

Şi acum, după ce v-am înfăţişat noile personaje intrate în scenă, să continuăm istorisirea de unde am lăsat-o.

— Pe unde mi-ai hoinărit, haimana? îl luă la rost meşterul pe Ascanio.

— Pe unde am hoinărit? Pentru domnia ta am hoinărit, meştere.

— De azi-dimineaţă?

— Întocmai, de azi-dimineaţă.

— Zi mai bine c-ai umblat după niscai aventuri.

— După ce aventuri aş putea să umblu, meştere? îngăimă Ascanio.

— De unde vrei să ştiu eu?

— Ei, şi dac-ar fi aşa, doar n-o pieri lumea! interveni Scozzone. De altfel, chiar de n-ar umbla după aventuri, e destul de chipeş băiatul ca să umble aventurile după el.

— Scozzone! îi tăie vorba meşterul, încruntându-se.

— Ei, haide, doar nu ţi-o căşuna acum să fii gelos pe copilul ăsta, mânca-l-ar mama! Şi apucându-l de bărbie pe Ascanio, îl sili să-şi ridice fruntea. Ia uite colo! Atât ar mai lipsi! Doamne Iisuse Hristoase, ce tras eşti la faţă! Nu cumva n-ai mâncat nimic, boier flutură-vânt?

— Ba chiar că nu! exclamă Ascanio. Am uitat.

— A, păi dacă-i aşa, cred că meşterul are dreptate: a uitat să mănânce, înseamnă deci că-i îndrăgostit. Ruperta! Ruperta! Hai, repede, dă-i ceva de mâncare jupânului Ascanio.

Slujnica aduse felurite bunătăţi rămase de la cină şi tânărul nostru, care, după atâtea popasuri în aer liber, avea tot dreptul să fie lihnit de foame, se repezi să le înfulece.

Scozzone şi meşterul îl priveau surâzând, ea ca o soră

mai mare, el cu o duioşie părintească. Cât despre ucenicul ce desena în colţul lui, se mulţumise doar să ridice capul în momentul în care Ascanio intrase; de îndată ce însă Scozzone pusese la loc lampa pe care i-o luase din faţă ca să se ducă să descuie poarta, se aplecase din nou asupra lucrului.

— Aşa cum ţi-am spus, meştere, pentru domnia ta am alergat toată ziua – continuă Ascanio povestea începută, observând atenţia zeflemitoare cu care îl priveau maestrul său şi Scozzone şi vrând să abată discuţia pe un alt făgaş decât acela al peripeţiilor lui amoroase.

— Cum se face c-ai alergat pentru mine toată ziua? S-auzim.

— Păi n-ai spus chiar domnia ta ieri că n-ai destulă lumină aici şi că ar trebui să schimbi atelierul?

— Aşa am spus, într-adevăr.

— Ei, uite, ţi-am găsit eu unul!

— Ai auzit, Pagolo? spuse meşterul, întorcându-se către ucenicul sârguincios.

— Ai spus ceva, meştere? întrebă acesta, ridicând pentru a doua oară capul.

— Mai lasă şi tu desenul ăla şi vino încoace. Auzi, a găsit un atelier!

— Să-mi fie iertat, meştere, dar pot asculta foarte bine şi de aici ce spune prietenul meu Ascanio. Aş vrea să termin studiul ăsta; îmi închipui că nu-i un păcat, după ce ţi-ai îndeplinit toate îndatoririle creştineşti, ca în orice duminică, să-ţi petreci timpul ce ţi-a mai rămas într-un chip folositor: a munci e ca şi când te-ai ruga.

— Pagolo, dragul meu – spuse meşterul, clătinând din cap, mai mult mâhnit decât supărat – ai face mai bine să lucrezi cu spor şi cu tragere de inimă în timpul săptămânii şi să te distrezi ca orice băiat de viaţă duminica, decât să te laşi pe tânjală în zilele obişnuite şi să cauţi în schimb să

fii mai breaz decât tovarăşii dumitale, prefăcându-te că munceşti pe brânci în zilele de sărbătoare; treaba dumitale, fă cum crezi! Aşadar, Ascanio, fătul meu – continuă el cu o voce în care o infinită bunătate se împletea cu o negrăită duioşie – ce ziceai adineauri?

— Ziceam că ţi-am găsit un atelier cum nici n-ai visat.

— Unde?

— Cunoşti palatul Nesle?

— Cum să nu-l cunosc, doar am trecut de atâtea ori prin faţa lui, cu toate că n-am intrat niciodată înăuntru.

— Dar aşa cum se vede de afară, îţi place?

— Mai întrebi? Ba bine că nu, dar…

— Dar ce?

— Dar nu e ocupat de nimeni?

— Ba da, de domnul prefect al Parisului, jupân Robert d'Estourville, care s-a făcut stăpân pe el fără niciun drept. De altminteri, ca să fii cu conştiinţa împăcată, am putea foarte bine să-i lăsăm mai departe în stăpânire pavilionul cel mic, în care pare-mi-se că locuieşte cineva din familia lui şi, în ce ne priveşte, să ne mulţumim cu clădirea principală şi cu ce se mai află pe lângă ea, grădinile şi curţile interioare, jocurile de bile şi terenul de pelotă.

— Cum, e şi un teren de pelotă?

— Mai grozav decât cel de la Santa-Croce, la Florenţa.

— *Per Bacco!* Nu există joc mai frumos pentru mine decât pelota; ştii doar, Ascanio.

— Da, ştiu, şi pe urmă, meştere, pe lângă toate celelalte, are o poziţie minunată: aer cât pofteşti, şi încă ce aer! Te simţi ca la ţară, nu ca în văgăuna asta în care mucezim cu toţii şi pe care n-o vede niciodată soarele; Pre-aux-Clercs într-o parte, în cealaltă Sena, iar la câţiva paşi, măria sa regele, suveranul domniei tale, în palatul lui, la Luvru.

— Dar a cui ar putea oare să fie minunăţia asta?

— A cui? A regelui, bineînţeles.

— A regelui?… Mai spune o dată, băieţaş: palatul Nesle e al regelui?

— În persoană; acum nu mai rămâne de văzut decât dacă va binevoi să-ţi dea o locuinţă atât de măreaţă.

— Cine, regele? Cum îi zice regelui, Ascanio?

— Păi ştiu eu, parcă Francisc I.

— Asta înseamnă că într-o săptămână palatul Nesle va fi în stăpânirea mea…

— Numai să nu se supere prefectul Parisului.

— Să fie sănătos!

— Şi dacă nu vrea să scape din mână asemenea chilipir?

— Dacă nu vrea! Ia spune, cum mă cheamă pe mine, Ascanio?

— Benvenuto Cellini, meştere, aşa cum vă ştie toată lumea.

— Asta înseamnă că, dacă domnia sa prefectul nu catadicseşte să-l dea de bună voie, ei bine, atunci o să-l facem noi să-l dea de nevoie. Şi acum să mergem la culcare. O să mai vorbim mâine despre asta, la lumina zilei, poate c-om vedea lucrurile mai lămurit.

La îndemnul meşterului, toată lumea se retrase afară de Pagolo, care mai rămase o bucată de vreme să lucreze în cotlonul său; de îndată însă ce socoti că se vârâseră cu toţii în aşternut, ucenicul se sculă de pe scaun, se uită jur-împrejur, se apropie apoi de masă, umplu o cană mare cu vin şi, după ce o dădu pe gât, se duse la rândul lui să se culce.

II

UN ORFĂURAR ÎN SECOLUL AL ŞAISPREZECELEA

De vreme ce am rostit numele lui Benvenuto Cellini şi i-am schiţat portretul, cerem permisiunea cititorului, pentru a-l ajuta să cunoască mai bine ambianţa artistică pe care o înfăţişează povestirea noastră, să facem o mică digresiune în legătură cu acest om ciudat care se stabilise de două luni în Franţa şi care, se înţelege de la sine, urmează să fie unul dintre personajele principale ale acestui roman.

Mai înainte însă se cade să spunem ce era un orfăurar în secolul al şaisprezecelea.

Există la Florenţa un pod care se numeşte Ponte-Vecchio şi pe care se mai văd până în ziua de azi o mulţime de case înghesuite una într-alta: casele acestea pe-atunci erau dughenile orfăurarilor.

Pe vremea aceea însă orfăurăria nu era ceea ce ştim noi că e azi: o meserie ca oricare alta; odinioară orfăurăria era o artă.

De aceea priveliştea pe care o înfăţişau aceste dughene sau, mai bine zis, obiectele ce le împodobeau erau cu drept cuvânt uimitoare: cupe de onix, pe rotunjimea cărora şerpuiau cozile unor dragoni în timp ce capetele şi trupurile acestor animale fantastice se înfruntau, înălţându-se unul în faţa celuilalt, cu aripile azurii larg desfăşurate şi înstelate cu aur, cu gurile căscate ca ale himerelor şi ameninţându-se cu scăpărarea ochilor de rubin; ceainice de agat pe piciorul cărora se înfăşura o viţă de iederă pentru a se arcui apoi deasupra gurii vasului în chip de toartă, ascunzând printre frunzele de smarald cine ştie ce miraculoasă pasăre tropicală cu penele smălţate şi atât de vie, încât părea gata să ciripească; urne de lapislazuli în care coborau, ca pentru a se adăpa, două şopârle atât de meşteşugit cizelate, încât îţi făcea

impresia că vezi reflexele unduitoare ale platoşei lor de aur şi că la cel mai mic zgomot aveau s-o zbughească din loc pentru a se ascunde în vreo crăpătură din zid; potire, chivoturi, medalii de bronz, de argint, de aur, toate bătute în nestemate ca şi când pe vremea aceea rubinele, topazele, granatele şi olmazurile puteau fi găsite fără nicio bătaie de cap scotocind în nisipul de pe malul râurilor ori spulberând colbul din mijlocul drumurilor; în sfârşit, nimfe, naiade, zei şi zeiţe, tot Olimpul în floare, în vecinătatea crucifixelor, troiţelor, calvarelor; Mater dolorosa alături de Venus, Hristos lângă Apolo, Jupiter pregătindu-se să arunce fulgerul şi Iehova plămădind lumea; toate acestea nu numai executate cu iscusinţă, dar şi zămislite de imaginaţia unui poet, nu numai făcute să-ţi ia ochii ca giuvaerurile ce împodobesc budoarul unei femei, dar vrednice de toată admiraţia, ca nişte capodopere menite să eternizeze domnia unui monarh sau geniul unei naţiuni.

E adevărat că orfăurarii acelor vremuri se numeau Donatello, Ghiberti, Ghirlandajo şi Benvenuto Cellini.

De altminteri, Benvenuto Cellini a zugrăvit el însuşi, în memoriile sale, mai senzaţionale decât cel mai senzaţional roman, viaţa aventuroasă a artiştilor din secolele cincisprezece şi şaisprezece, când Tizian picta, cu platoşa în spinare, iar Michelangelo sculpta, cu spada la şold, când Massaccio şi Domenichino mureau otrăviţi şi când Cosimo I se străduia, lucrând cu uşile încuiate, să redescopere un oţel călit într-un fel special, în stare să taie porfirul.

Ne vom mulţumi, aşadar, să relatăm doar un episod din viaţa acestui om, pentru a îngădui cititorului să-l cunoască mai bine, şi anume acela care l-a determinat să plece în Franţa.

Benvenuto se afla la Roma, chemat de papa Clement al VII-lea, şi migălea sârguincios minunatul potir pe care Sanctitatea Sa i-l poruncise; dar cum ţinea ca această

preţioasă lucrare să fie meşteşugită cu cea mai mare grijă, treaba mergea destul de încet. Numai că, aşa cum era şi de aşteptat, în jurul lui Benvenuto roiau destui invidioşi care-l priveau cu ochi răi atât din pricina comenzilor ispititoare primite din partea unor înalte feţe, duci, regi, şi papi, cât şi din cauza neasemuitei iscusinţe cu care aceste comenzi erau executate. Aşa se explică faptul că unul dintre tovarăşii săi de breaslă, anume Pompeo, care nu avea altceva mai bun de făcut decât să umble cu vorbe, se folosea de aceste tărăgăneli pentru a-l încondeia cum e mai rău în ochii suveranului pontif, zi de zi, clipă de clipă, fără răgaz, când în şoaptă, când în gura mare, încredinţându-l că meşterul n-o să mai ajungă să termine niciodată potirul şi că, fiind copleşit de comenzi până peste cap, se îndeletnicea cu alte lucrări, în dauna celor poruncite de Sanctitatea Sa.

Şi atâta îl ponegri şi-l terfeli preacinstitul Pompeo, că în ziua în care îl văzu intrând în dugheana lui cu o mutră râzătoare, Benvenuto Cellini pricepu numaidecât că sosise în chip de ştafetă ca să-i aducă o veste proastă.

— Nu ştii de ce-am venit, scumpe confrate? începu el. Ca să te uşurez de o sarcină împovărătoare: Sanctitatea Sa şi-a dat seama că motivul pentru care ai întârziat atâta să-i trimiţi potirul e fiindcă nu-ţi ajunge timpul să faci tot ce ai de făcut, şi nicidecum pentru că n-ai avea bunăvoinţă. Drept care s-a gândit să te scutească de o grijă care-ţi mânca timpul şi, din proprie iniţiativă, a hotărât să-ţi ia de pe cap slujba de gravor al monetăriei. E adevărat c-o să ai mai puţin pe lună nouă amărâţi de ducaţi de aur, în schimb o să câştigi zilnic o oră în plus.

Benvenuto Cellini simţea fierbând în el o poftă năprasnică de a-l arunca pe şugubăţ pe fereastră, dar se înfrână, iar Pompeo, văzând că niciun muşchi nu se clinteşte pe faţa lui, îşi închipui că lovitura pe care

încercase să i-o dea nu avusese efectul dorit.

— În afară de asta – continuă el – nu ştiu de ce, oricât am căutat să-ţi iau apărarea, Sanctitatea Sa îţi trimite vorbă să-i dai potirul înapoi, chiar acum, aşa cum se află. Tare mi-e teamă, Benvenuto dragă, şi ţi-o spun prieteneşte, că Sanctitatea Sa are de gând probabil să-l încredinţeze altcuiva ca să-l termine.

— A, nu, asta nu, în niciun caz! răbufni orfăurarul, sărind în sus ca muşcat de un şarpe. Potirul este al meu, aşa cum slujba de la monetărie este a papei. Sanctitatea Sa n-are dreptul să-mi ceară înapoi decât cei cinci sute de scuzi pe care mi i-a dat arvună, cât priveşte lucrarea, am să fac cu ea ceea ce cred eu de cuviinţă.

— Ia seama, meştere – îi atrase atenţia Pompeo – dacă te împotriveşti, s-ar putea să ajungi la închisoare.

— Jupân Pompeo, eşti un măgar! se mulţumi să-i răspundă Benvenuto Cellini.

Pompeo plecă furios.

A doua zi, doi ofiţeri din garda sfântului părinte se „înfiinţară la Benvenuto Cellini acasă.

— Papa ne-a trimis să-ţi cerem potirul – spuse unul dintre ei – iar dacă nu vrei să ni-l dai, să te ridicăm şi să te ducem la închisoare.

— Domnii mei – le spuse Benvenuto – un om de rangul meu nu putea pretinde mai mult decât să fie escortat de nişte arcaşi de rangul domniilor voastre. Duce-ţi-mă la închisoare, sunt gata să vă urmez. Dar v-o spun din capul locului că-n felul acesta potirul papei o să rămână în starea în care se află.

Şi Benvenuto nu pregetă să meargă cu ei la guvernatorul închisorii, care, potrivit dispoziţiilor primite din vreme, îl pofti numaidecât la masă. Tot timpul mesei, guvernatorul se strădui să-l convingă pe Benvenuto în fel şi chip să îndeplinească dorinţa papei şi să-i predea

lucrarea, asigurându-l pe de altă parte că, dacă făcea aşa, Clement al VII-lea, cât era el de iute la mânie şi de încăpăţânat, în faţa acestei dovezi de supunere s-ar fi potolit imediat; la care Benvenuto îi răspunse că nu numai o dată, ci cel puţin de şase ori îi arăta se sfântului părinte potirul început şi că asta era tot ceea ce autoritatea pontificală putea să-i pretindă; că, de altminteri, cunoştea destul de bine pe Sanctitatea Sa ca să ştie că nu se poate bizui pe cuvântul său şi că papa s-ar folosi cu siguranţă de acest prilej pentru ca, în momentul în care va avea din nou potirul în mână, să nu mai binevoiască a i-l da înapoi, încredinţând lucrarea cine ştie cărui nătărău care ar fi în stare s-o strice. În schimb se arătă din nou gata să restituie papei cei cinci sute de scuzi primiţi drept arvună.

Dându-i aceste lămuriri, Benvenuto se mulţumi să laude pe bucătarul guvernatorului şi să preamărească vinaţurile cu care îl cinstise, fără să mai răspundă un cuvânt la stăruinţele sale.

După-masă, toţi compatrioţii lui, prietenii cei mai apropiaţi şi toţi ucenicii, în frunte cu Ascanio, veniră să-l roage cu lacrimi în ochi să nu-şi taie singur craca de sub picioare ţinându-i piept papei Clement al VII-lea; la care Benvenuto Cellini răspunse că de mult aştepta să vadă adeverindu-se un lucru în privinţa căruia nu avea niciun fel de îndoieli, şi anume că un orfăurar poate să fie mai încăpăţânat decât un papă; şi dat fiind că întâlnise, în sfârşit, acest norocos prilej, aşa cum nici în cele mai frumoase visuri ale sale nu şi-l închipuise, cu niciun preţ n-ar vrea să-l piardă, de teamă că n-o să se mai ivească altă dată.

Compatrioţii săi nu avură altceva de făcut decât să dea din umeri şi să plece, prietenii săi susţinând că era nebun de legat, iar Ascanio cu lacrimile pe obraz.

Din fericire însă Pompeo continua să se îngrijească de

soarta lui Cellini şi în vremea asta se străduia să-l convingă pe papă.:

— Preasfinte părinte, îngăduiţi slujitorului sfinţiei voastre să descurce lucrurile şi să-i dea de ştire îndărătnicului că, dacă ţine cu tot dinadinsul, n-are decât să trimită pe cineva cu cei cinci sute de scuzi la mine acasă; cum e mână-spartă şi un risipitor fără pereche, cu siguranţă că nu poate avea asupra lui atâţia bani deodată, aşa încât va fi nevoit să înapoieze potirul.

Clement al VII-lea găsi că socoteala era cât se poate de bine urzită şi-i îngădui lui Pompeo să facă aşa cum va crede el de cuviinţă. Drept care, în aceeaşi seară, tocmai când se pregăteau să-l ducă pe Benvenuto Cellini în celula ce-i fusese hărăzită, un ofiţer din garda suveranului pontif veni să-i spună orfăurarului că Sanctitatea Sa primeşte condiţiile puse de el şi că aşteaptă să-i trimită neîntârziat fie cei cinci sute de scuzi, fie potirul.

Benvenuto răspunse că e gata să înapoieze arvuna pe loc dacă vor binevoi să-l conducă la el, la prăvălie.

Şi Benvenuto plecă escortat de patru elveţieni din gardă şi însoţit de ofiţer. Intrând în iatac, scoase din buzunare o cheie cu care descuie un dulăpior de fier zidit în perete, vârî mâna într-un sac doldora de bani, luă dinăuntru cinci sute de scuzi şi, după ce-i încredinţă ofiţerului, îl pofti afară împreună cu cei patru elveţieni.

Trebuie să spunem totuşi spre lauda lui Benvenuto Cellini că ostaşii căpătară patru scuzi drept răsplată pentru osteneală şi că, înainte de a ieşi pe uşă, îi sărutară mâinile câteşipatru, lucru pe care iarăşi se cade să-l spunem spre lauda elveţienilor.

Ofiţerul se grăbi să se înfăţişeze sfântului părinte pentru a-i înmâna cei cinci sute de scuzi, la care Sanctitatea Sa, dându-se de ceasul morţii, se zbârli tot de mânie şi tăbărî asupra lui Pompeo, făcându-l de două

parale:

— Să te duci imediat, dobitocule, auzi tu, să-l cauţi pe marele meu orfăurar la el la prăvălie şi să mi-l vrăjeşti cum ştii mai bine şi cum te-o tăia capul tău zevzec şi ageamiu! Spune-i că dacă primeşte să lucreze potirul, sunt gata să-i fac toate înlesnirile pe care o să mi le ceară.

— Dar, Sanctitatea Voastră – încercă să spună Pompeo – nu s-ar putea să mă duc mâine dimineaţă?

— Chiar şi astă-seară e prea târziu, nătărăule, nu vreau ca Benvenuto să se culce cu inima oţărâtă; fă aşa cum ţi-am poruncit şi chiar acum, imediat, iar mâine când mă voi trezi, ai grijă să-mi aduci o veste bună.

Pompeo ieşi de la Vatican cu coada între picioare şi se îndreptă spre dugheana lui Benvenuto, pe care o găsi închisă.

Se uită înăuntru pe gaura cheii, prin crăpăturile uşii, cercetă rând pe rând ferestrele să afle dacă nu cumva vreuna din ele era luminată şi, văzând că toată casa era cufundată în întuneric, se încumetă să bată din nou la uşă, ceva mai tărişor decât prima oară, apoi încă o dată, şi mai tare decât a doua oară.

În sfârşit, se deschise un geam de la primul etaj şi Benvenuto ieşi la fereastră în cămaşă şi cu archebuza în mână.

— Care-i acolo? întrebă el.

— Eu – răspunse solul papei.

— Care eu – stărui orfăurarul, care-l recunoscuse de la bun început.

— Eu, Pompeo.

— Minţi – i-o reteză scurt Benvenuto – îmi cunosc eu omul şi ştiu foarte bine că Pompeo e prea fricos ca să se încumete, la ora asta, să bată străzile Romei.

— Bar, dragă Cellini, îţi jur că…

— Gura! Nu eşti decât un tâlhar. Ce ţi-ai închipuit? Că

dacă o să te dai drept pârlitul acela de Pompeo, o să-ţi descui uşa şi o să mă poţi jefui în voie?

— Meştere Benvenuto, să mor dacă…

— Un singur cuvânt dacă mai spui – se burzului Benvenuto, aplecând archebuza ca şi cum ar fi vrut să-l ochească pe interlocutorul său – şi-ţi împlinesc pe loc dorinţa.

Pompeo îşi luă picioarele la spinare strigând „Săriţi! Mă omoară!” şi dădu numai decât colţul primei străzi ce-i ieşi în cale.

După ce solul papei se făcu nevăzut, Benvenuto închise fereastra, agăţă archebuza în cui şi se urcă din nou în pat, râzând în barbă de renghiul pe care i-l jucase bietului Pompeo, băgându-l în toţi sperieţii.

A doua zi dimineaţă, coborând în dugheana pe care ucenicii săi avuseseră grijă s-o deschidă cu un ceas mai înainte, Benvenuto Cellini îl zări peste drum pe Pompeo, care patrula din zori prin faţa casei lui, aşteptându-l să se arate.

Dând cu ochii de Cellini, Pompeo îi făcu un semn prietenos cu mâna, cel mai dulce şi mai prietenos semn pe care-l va fi adresat cuiva în viaţa lui.

— A, dumneata erai, dragă Pompeo! se miră Cellini. Nu ştii că azi-noapte era *atât* pe ce să-i fac de petrecanie unui caraghios care a avut neobrăzarea să se dea drept domnia ta.

— Ce vorbeşti! spuse Pompeo, încercând să zâmbească şi apropiindu-se puţin câte puţin de prăvălie. Cum se poate aşa ceva?

Benvenuto se apucă atunci să-i povestească ambasadorului Sanctităţii Sale păţania din timpul nopţii; cum însă în convorbirea nocturnă, amicul său Benvenuto îl luase peste picior zicându-i că-i fricos, nu avu curajul a mărturisi că persoana cu care orfăurarul avusese de-a face

fusese el însuşi în carne şi oase. După ce îşi încheie istorisirea, Cellini îl întrebă pe Pompeo cărei fericite împrejurări îi datora cinstea de a primi dis-de-dimineaţă vizita unui oaspete atât de îndatoritor.

Pompeo se grăbi să îndeplinească, bineînţeles folosind cu totul alte cuvinte, misiunea pe care Clement al VII-lea i-o încredinţase faţă de făurarul său.

Pe măsură ce Pompeo vorbea, Benvenuto Cellini se lumina la faţă. Clement al VII-lea, vasăzică, se dăduse bătut. Meşterul se dovedise mai încăpăţânat decât papa.

— Spune, rogu-te, Sanctităţii Sale – rosti Benvenuto după ce solul îşi sfârşi cuvântarea – că sunt fericit să-i dau ascultare şi că mă voi strădui din răsputeri să recâştig bunăvoinţa sa, pe care am pierdut-o nu din vina mea, ci din pricina inimii acre a unora care-mi poartă sâmbetele. Cât despre dumneata, jupân Pompeo, dat fiind că sfântul părinte nu duce lipsă de slujitori, te-aş sfătui, spre binele dumitale, să faci în aşa fel ca pe viitor ştafetele să-mi fie trimise printr-un alt lacheu decât domnia ta; dacă sănătatea dumitale ţi-e scumpă, jupân Pompeo, ai grijă şi nu-ţi mai băga nasul în treburile mele; dacă ţi-e milă de dumneata, fereşte-te să-mi mai ieşi vreodată în cale, iar pentru mântuirea sufletului meu, roagă-te Celui-de-Sus, Pompeo, să nu se întâmple cumva să fiu un al doilea Cezar pentru domnia ta.

Pompeo se grăbi s-o şteargă pe uşă fără altă vorbă şi se duse să-i împărtăşească lui Clement al VII-lea răspunsul lui Benvenuto Cellini, trecând sub tăcere, fireşte, încheierea discursului pe care-l ţinuse.

După o bucată de vreme, pentru a se împăca definitiv cu Benvenuto, papa Clement al VII-lea îi porunci să bată o medalie cu chipul său. Benvenuto bătu medalia în bronz, în argint şi în aur. Înaltul pontif nu putea să-şi creadă ochilor de uimire şi, cuprins de admiraţie, declară sus şi

tare că niciun meşter din vechime nu reuşise să facă o asemenea minunăţie.

— Vedeţi, Sanctitatea Voastră – spuse Benvenuto – dacă nu m-aş fi ţinut cât de cât dârz, am fi rămas certaţi pe veci, fiindcă niciodată n-aş fi fost în stare să vă iert, iar Sanctitatea Voastră ar fi pierdut un slujitor credincios. Ştiţi ce, prea sfinte părinte – adăugă Benvenuto în chip de povaţă – n-ar strica dacă Sanctitatea Voastră şi-ar aminti din când în când de părerea acelor oameni plini de bun simţ în simplitatea lor care spun că, înainte de a face un lucru, omul trebuie să se gândească de zece ori, după cum tot aşa n-ar strica dacă nu v-aţi pleca atât de lesne urechea la vorbele înşelătoare ale limbilor veninoase ale invidioşilor şi clevetitorilor; acestea fiind zise spre buna voastră călăuzire în viaţă, să dăm totul uitării, preasf inte părinte.

Şi astfel Benvenuto se înduplecă să-l ierte pe Clement al VII-lea, ceea ce, de bună seamă, n-ar fi făcut-o dacă n-ar fi ţinut atât de mult la înaltul prelat; cum însă amândoi văzuseră lumina zilei pe aceleaşi meleaguri, se simţea foarte legat de dânsul.

Vă închipuiţi, aşadar, cât de adâncă fu mâhnirea lui când, la câteva luni după întâmplarea de mai sus, papa se stinse din viaţă pe neaşteptate.

La auzul acestei veşti, cât era el de tare de înger, meşterul izbucni în lacrimi şi o săptămână încheiată plânse ca un copil.

De altminteri, moartea papei fu o împrejurare de două ori nefastă pentru bietul Benvenuto Cellini, deoarece chiar în ziua hărăzită îngropăciunii înaltului prelat, se întâlni faţă-n faţă cu Pompeo, pe care nu-l mai văzuse din clipa când îi pusese în vedere să se ferească a da ochi cu el prea deseori.

Trebuie să spunem că de atunci, înfricoşat de

ameninţările lui Benvenuto Cellini, Pompeo nu mai îndrăznea să iasă pe stradă decât însoţit de doisprezece oameni înarmaţi până în dinţi, cărora le plătea aceeaşi simbrie ca şi papa gărzilor sale elveţiene, astfel că fiecare plimbare prin oraş îl costa doi sau trei scuzi; şi chiar aşa, înconjurat de cei doisprezece zbiri ai săi, Pompeo tremura tot de frică să nu se întâlnească pe nepusă masă cu Benvenuto Cellini, ştiind că, dacă s-ar fi iscat vreo încăierare şi dacă i s-ar fi întâmplat vreo nenorocire lui Benvenuto, ar fi păţit-o rău de tot cu papa, căruia, de fapt, orfăurarul îi era foarte drag; dar Clement al VII-lea se prăpădise şi lucrul acesta îl făcea pe Pompeo să se simtă oarecum mai viteaz.

Benvenuto fusese la San Pietro să sărute picioarele răposatului papă şi tocmai se îndrepta spre casă, întovărăşit de Ascanio şi de Pagolo, când pe la mijlocul străzii del Banchi se pomeni nas în nas cu Pompeo, escortat de cei doisprezece gealaţi ai săi. Dând cu ochii de vrăjmaşul său, Pompeo se îngălbeni la faţă; dar, uitându-se în jur şi văzându-se apărat din toate părţile, în timp ce Benvenuto nu avea alături de el decât doi copilandri, îşi veni în fire şi, prinzând curaj, se opri locului pentru a-l saluta în bătaie de joc pe Benvenuto cu o înclinare din cap, în timp ce îşi juca degetele pe prăselele pumnalului.

În faţa droaiei de haidamaci care păreau să-l ameninţe pe meşterul său, Ascanio puse repede mâna pe spadă, pe când Pagolo căsca gura aiurea făcând pe niznaiul; Benvenuto însă nu voia să pună în primejdie viaţa celui mai drag ucenic al său într-o luptă în care forţele erau atât de inegale. Îl apucă de mână şi, împingând la loc în teacă spada pe care Ascanio o trăsese afară pe jumătate, îşi urmă drumul ca şi cum n-ar fi văzut nimic sau ca şi cum ceea ce văzuse nu era în măsură să-l jignească, Ascanio aproape că nu-şi mai recunoştea meşterul, dar, de vreme

ce Benvenuto dădea bir cu fugiţii, socoti cu cale să facă la fel.

Strălucind de bucurie, Pompeo se ploconi până la pământ în faţa lui Benvenuto şi plecă mai departe, petrecut de cei doisprezece gealaţi care încercau să maimuţărească ifosele sale.

În sinea lui, Benvenuto îşi muşca buzele până la sânge în timp ce, de ochii lumii, îşi aşternuse un zâmbet pe faţă. Pentru oricine cunoştea firea aprigă a vestitului orfăurar, gata să ia foc în orice clipă, purtarea lui părea lipsită cu totul de noimă.

Dar nici nu apucase bine să facă o sută de paşi, şi cum se afla tocmai în dreptul prăvăliei unui tovarăş de breaslă, Benvenuto intră înăuntru, chipurile ca să privească mai de aproape un vas antic recent descoperit în mormintele etrusce de la Corneto, poruncindu-le celor doi ucenici s-o ia înainte şi făgăduindu-le că peste câteva minute va sosi şi el acasă.

Se înţelege de la sine că nu era decât un pretext spre a scăpa de Ascanio, fiindcă în clipa în care socoti că ucenicul împreună cu ortacul său, de-a cărui soartă meşterul era mai puţin îngrijorat, ştiind cam cât îl ţinea cureaua, dăduseră colţul străzii, puse vasul la loc în raftul de unde-l luase şi o zbughi pe uşă.

Din trei salturi, Benvenuto ajunse din nou în strada pe care se întâlnise cu Pompeo; Pompeo însă nu mai era acolo. Din fericire sau, mai bine zic, din nefericire, un om însoţit de un alai de doisprezece gealaţi bate numaidecât la ochi, aşa încât primul trecător pe care îl întrebă încotro o apucase fu în măsură să-i arate drumul şi, ca un copoi care ar fi regăsit dâra vânatului, Benvenuto se repezi pe urmele lui.

Pompeo se oprise în pragul unei farmacii, colţ cu strada Chiavica, şi tocmai îi povestea onorabilului farmacist cum

îl înfruntase puţin mai înainte pe Benvenuto Cellini, când deodată îl văzu pe orfăurar ivindu-se în capătul străzii, cu ochii în flăcări şi fruntea scăldată în sudoare.

Benvenuto dădu un ţipăt de bucurie zărindu-l pe Pompeo, căruia în aceeaşi clipă i se opri vorba în gât.

Nu mai încăpea nicio îndoială că trebuia să urmeze o scenă cumplită.

Ce putea fi decât o nebunie din partea unui om singur să se măsoare cu treisprezece zdrahoni? Benvenuto însă era, aşa cum am spus, viteaz ca un leu şi niciodată nu stătea să-şi numere adversarii. Şi, neavând altceva la îndemână spre a ţine piept celor treisprezece spade ce-l ameninţau decât un pumnal ascuţit pe care-l purta totdeauna la cingătoare, trase pumnalul din teacă şi se năpusti în mijlocul gloatei, culegând în fugă cu o mână vreo două-trei spade, iar cu cealaltă dând peste cap vreo doi bătăuşi, aşa că dintr-o mişcare ajunse lângă Pompeo, pe care-l înşfăcă de guler: în acelaşi moment însă toată ceata tăbărî asupra lui.

O clipă mai târziu nu se mai văzu decât o învălmăşeală nemaipomenită din mijlocul căreia răzbăteau strigăte şi deasupra căreia fluturau spade. Câtva timp tăvălugul acesta însufleţit se rostogoli alandala pe pământ într-o harababură din care nu puteai alege nimic, până ce, în sfârşit, unul din combatanţi se ridică în picioare scoţând un strigăt victorios şi, opintindu-se din răsputeri, reuşi să iasă din mijlocul bucluculuiu, tot aşa cum şi intrase, dar plin de sânge din cap până în picioare şi vânturându-şi triumfător prin aer pumnalul însângerat: era Benvenuto Cellini.

Un al doilea combatant rămase lungit pe caldarâm, zvârcolindu-se în spasmele agoniei; primise două lovituri de pumnal, una mai jos de ureche, cealaltă la rădăcina gâtului, în scobitura claviculei, între stern şi umăr. În câteva secunde rănitul îşi dădu ultima suflare: era

Pompeo.

Un altul decât Benvenuto Cellini, după o asemenea ispravă, şi-ar fi luat numaidecât picioarele la spinare; meşterul însă mută pumnalul din mâna dreaptă în cea stângă, trase sabia şi rămase locului gata să-i întâmpine pe cei doisprezece gealaţi.

Aceştia însă nu mai aveau acum nimic de împărţit cu el. Cel ce-i plătea se petrecuse din lumea celor vii şi deci nu mai era în măsură să-i plătească. Drept care o luară la fugă ca o droaie de iepuri înfricoşaţi, părăsind leşul lui Pompeo.

În momentul acela sosi şi Ascanio şi se azvârli în braţele meşterului său; tertipul cu vasul etrusc nu reuşise să-l amăgească, aşa că flăcăul făcuse numaidecât calea întoarsă; dar cu toate că alergase într-un suflet, ajunsese cu câteva secunde mai târziu decât s-ar fi cuvenit.

III

DEDAL

Benvenuto se întoarse acasă cu Ascanio, mai mult sau mai puţin îngrijorat, dar nu din pricina celor trei răni pe care le căpătase şi care erau destul de uşoare ca să nu-i dea nicio bătaie de cap, ci de urmările faptei sale. E adevărat că nu era primul lui omor, deoarece cu şase luni în urmă îi făcuse de petrecanie lui Guasconti, ucigaşul fratelui său, dar atunci reuşise să scape de bucluc datorită papei Clement al VII-lea, care-l luase sub aripa lui ocrotitoare; de altminteri, omorul acela îl săvârşise pentru a răzbuna o altă crimă; acum însă protectorul lui se săvârşise din viaţă şi situaţia sa era cu atât mai încurcată.

Cât priveşte mustrările, e de la sine înţeles că nu intrau câtuşi de puţin în socotelile lui.

Cititorii noştri nu trebuie să-şi facă o părere proastă despre bravul nostru orfăurar, care, după ce omorâse un ins, după ce omorâse doi inşi, ba, dacă am cerceta mai de aproape trecuta lui viaţă, poate chiar trei, se temea peste măsură de jandarmi şi nici măcar o clipă de Dumnezeu.

Fiindcă omul acesta, în anul de graţie 1540, era un om obişnuit, un om de toate zilele cum spun germanii. Ce vreţi! Lumea se sinchisea atât de puţin de moarte pe vremea aceea, încât, în schimb, nimeni nu se frământa prea mult cu firea când era vorba să ucidă; noi mai ştim încă să fim curajoşi în ziua de azi; cei de atunci însă erau temerari; noi suntem oameni în toată puterea cuvântului ei erau tineri în floarea vârstei. Viaţa era atât de tumultuoasă pe vremea aceea, încât oamenii o pierdeau, şi-o jertfeau, o vindeau ori o curmau cu cea mai desăvârşită nepăsare şi cea mai deplină uşurinţă.

A existat cândva un scriitor, care multă vreme a fost urgisit şi al cărui nume a devenit un sinonim al perfidiei, al cruzimii şi al tuturor cuvintelor ce exprimă ticăloşia. A trebuit să vină secolul al nouăsprezecelea, cel mai nepărtinitor dintre toate secolele pe care le-a trăit omenirea, pentru ca respectivul scriitor, mare patriot şi om de inimă, să fie reabilitat! Totuşi singura vină a lui Niccolò Machiavelli este aceea de a se fi născut într-o epocă în care puterea şi succesul însemnau totul în viaţă; în care se punea mare preţ pe fapte şi niciunul pe cuvinte şi în care suveranul – Cesare Borgia – gânditorul – Machiavelli – şi meşteşugarul – Benvenuto Cellini – mergeau drept la ţintă, fără să se sinchisească nici de mijloace, nici de argumente.

Într-o bună zi, în Piaţa Cesena fusese descoperit un cadavru sfârtecat în patru; victima se dovedise a fi Ramiro

d’Orco. Cum însă Ramiro d’Orco era un om de seamă în Italia, republica florentină ţinuse să afle pricina morţii sale. Cei opt reprezentanţi ai signoriei porunciseră, aşadar, să i se scrie lui Machiavelli, ambasadorul lor, în speranţa că acesta va reuşi să le astâmpere curiozitatea.

La care Machiavelli se mulţumise să răspundă următoarele:

Prealuminaţi seniori,

Nu vă pot spune nimic în legătură cu moartea lui Ramiro d’Orco, decât doar că Cesare Borgia este un suveran care ştie ca nimeni altul să ridice şi să doboare oamenii potrivit cu meritele lor.

MACHIAVELLI

Benvenuto nu făcea decât să pună în practică teoria enunţată de faimosul secretar al republicii florentine. Benvenuto – geniul – şi Cesare Borgia – suveranul – se considerau mai presus de legi, prin dreptul celui mai tare. Pentru ei, un lucru era just sau nejust, după cum se simţeau sau nu se simţeau în stare să-l facă; cât priveşte drepturile şi datoriile, nu aveau nici cea mai mică noţiune despre ele.

Dacă un om le stătea în cale, omul acela era suprimat. *Aşa se obişnuia pe atunci.*

Benvenuto, aşadar, proceda exact aşa cum se obişnuia în epoca respectivă: Pompeo stătea în calea lui Benvenuto Cellini, în consecinţă, Benvenuto Cellini îl trimise pe Pompeo pe lumea cealaltă.

Uneori însă se întâmpla ca poliţia să se intereseze mai îndeaproape de aceste crime; nici prin gând nu i-ar fi trecut, de pildă, să ocrotească un om atâta timp cât trăia, dar din când în când, măcar la zece cazuri o dată, i se năzărea să-l răzbune după ce murise.

Veleităţile acestea i se treziră şi în împrejurarea de faţă. În momentul în care Benvenuto Cellini, înapoindu-se acasă, se pregătea să pună nişte hârtii pe foc şi câţiva scuzi în buzunar, zbirii papali îl arestară, escortându-l până la castelul Sant' Angelo, neplăcere pe care Benvenuto încercă s-o uite mângâindu-se cu gândul că, de obicei, în castelul Sant' Angelo erau închişi gentilomii.

O altă mângâiere al cărei efect asupra lui Benvenuto Cellini se dovedi tot atât de binefăcător fu ideea ce-i încolţi în minte în clipa când pătrunse în castelul sant' Angelo, că un om înzestrat cu o imaginaţie atât de bogată ca a sa nu se putea să nu reuşească, într-un fel ori altul, să scape de acolo şi chiar cât de curând.

De aceea, intrând în biroul guvernatorului, care şedea la o masă îmbrăcată în verde şi rânduia hârtiile risipite pe masă, nu găsi altceva mai bun de făcut decât să-i spună:

— Domnule guvernator, puteţi pune de trei ori mai multe zăvoare, zăbrele şi străji; puteţi să mă ferecaţi în cea mai înaltă celulă sau în temniţa cea mai adâncă, puteţi să mă privegheaţi toată ziua şi să nu închideţi ochii nici noaptea, orice aţi face, să ştiţi că tot am să evadez.

Guvernatorul ridică privirile asupra deţinutului care-i vorbea cu o atât de uluitoare cutezanţă şi îl recunoscu pe Benvenuto Cellini, pe care, cu trei luni în urmă, avusese cinstea să-l poftească la masă.

Deşi îl cunoştea, aşadar, mai de mult sau poate tocmai fiindcă îl cunoştea, cuvântarea lui Benvenuto avu darul de a-l cufunda pe onorabilul guvernator în cea mai adâncă uimire: florentin de baştină, jupân Giorgio, cavaler în slujba familiei Ugolino, era un om foarte cumsecade, dar cam sărac cu duhul. Totuşi, după ce surpriza încercată în primul moment se risipise, porunci ca Benvenuto să fie închis într-o celulă din vârful celui mai înalt turn al castelului. Deasupra încăperii respective nu se mai afla

nimic altceva decât terasa superioară a fortăreţei; o strajă patrula pe terasă în timp ce o altă strajă veghea la poalele turnului.

Guvernatorul închisorii îi atrase atenţia asupra tuturor acestor amănunte şi, după ce socoti că deţinutul avusese răgazul să-şi dea seama de importanţa lor, îi spuse:

— Dragă Benvenuto, poţi foarte bine să descui o broască, poţi să spargi o uşă, poţi să scormoneşti pământul într-un beci, poţi să sfredeleşti un zid, poţi mi tui străjile, după cum poţi, tot aşa, să-i adormi pe temnicieri, dar nimeni n-ar putea să coboare de la înălţimea asta jos, în câmp, decât doar dacă ar avea aripi.

— Şi totuşi eu am să cobor – îl asigură Benvenuto Cellini.

Guvernatorul închisorii se uită în ochii lui, gata să creadă că deţinutul îşi pierduse minţile.

— Înseamnă deci că ai de gând să zbori?

— De ce nu? Totdeauna am fost încredinţat că omul poate să zboare; din păcate n-am avut încă vremea să fac o experienţă de felul acesta. Aici, slavă Domnului, am timp berechet şi zău că voi căuta să mă conving dacă e cu putinţă ori nu. Încercarea lui Dedal este un fapt istoric şi nicidecum o legendă.

— Nu te pune cu soarele, dragă Benvenuto – îi răspunse guvernatorul, rânjind – nu te pune cu soarele.

— O să-mi iau zborul noaptea.

Guvernatorul, care nu se aştepta la asemenea răspuns, nu mai găsi ce să spună şi se grăbi s-o şteargă, scos din sărite.

Într-adevăr, trebuia să evadeze cu orice preţ. În alte împrejurări, har Domnului, Benvenuto n-ar fi pregetat să-şi împovăreze conştiinţa cu moartea unui om, ştiind că mai apoi avea să se spele de păcate, urmând procesiunea ce se alcătuia de obicei în luna august în cinstea Sfintei

Fecioare, îmbrăcat cu vesta lui cu mâneci bufante şi purtând pe umeri pelerina albastră de mătase de Lyon. Dar noul papă, Paul al III-lea, era răzbunător al naibii şi Benvenuto avusese unele răfuieli cu el pe vremea când nu era decât monseniorul Farnese, din pricina unui vas de argint pe care se încăpăţânase să nu i-l dea, deoarece nu fusese încă plătit şi pe care eminenţa sa încercase să i-l ia cu anasâna, aşa încât Benvenuto, vrând-nevrând, se văzuse silit să-i scarmene un pic pe slujitorii eminenţei sale; în afară de asta, sfântul părinte îl privea cu ochi răi deoarece regele Francisc I intervenise prin monseniorul de Montluc, ambasadorul Franţei pe lângă Sfântul Scaun, cerându-l pe Benvenuto. Auzind că meşterul fusese închis, monseniorul de Montluc stăruise cu atât mai vârtos, închipuindu-şi că-i face un bine deţinutului; se înşelase însă amarnic în privinţa caracterului noului papă, care se dovedea şi mai încăpăţânat decât predecesorul său, Clement al VII-lea. Paul al III-lea jurase că-l va sili pe Benvenuto să plătească scump isprava lui, şi dacă orfăurarul nu se afla totuşi în primejdie de moarte, deoarece pe vremea aceea un papă nu s-ar fi încumetat chiar aşa, cu una cu două, să atârne în ştreang un artist de talia lui, în schimb putea fi lăsat să mucezească ani de zile în închisoare. Dat fiind împrejurările, Benvenuto trebuia să-şi poarte singur de grijă şi de aceea era ferm hotărât să-şi ia cât mai degrabă tălpăşiţa, fără să mai aştepte interogatoriile şi judecata care s-ar fi putut să nu aibă loc niciodată, căci papa, întărâtat de intervenţia regelui Francisc I, nu mai voia nici măcar să audă pomenindu-se numele lui Benvenuto Cellini. Deţinutul aflase toate astea prin Ascanio, care se îngrijea de dugheană şi care, după multe stăruinţe, obţinuse în fine învoirea de a-l vedea pe meşterul său; se înţelege de la sine că aceste întrevederi aveau loc prin două rânduri de zăbrele şi numai de faţă cu

martori, care pândeau ca nu cumva ucenicul să-i strecoare meşterului vreo pilă, vreo bucată de frânghie ori vreun cuţit.

De aceea, în momentul în care, din porunca guvernatorului, Benvenuto fusese încuiat în celulă, orfăurarul se grăbise să inspecteze încăperea ce-i fusese destinată.

Între cei patru pereţi ai noii sale locuinţe nu se găsea nimic altceva decât un pat, un cămin în care se putea face focul, o masă şi două scaune; după două zile, Benvenuto reuşi să capete nişte humă şi o unealtă de modelat. La început, guvernatorul pregetase să-i pună la îndemână nişte lucruri cu care putea să-şi petreacă mai plăcut timpul, dar mai apoi se răzgândise, chibzuind că, din moment ce mintea artistului va fi ocupată cu altceva, încetul cu încetul va ajunge să uite planul de evadare de care părea atât de stăruitor stăpânit; în aceeaşi zi Benvenuto începu să modeleze o uriaşă statuie a Venerei.

Toate astea nu însemnau mai nimic; adăugând însă Imaginaţia, răbdarea şi energia, puteau să însemne foarte mult.

Într-o zi friguroasă de decembrie în care se aprinsese focul în cămin, cineva intră în celula lui Benvenuto Sellini ca să-i primenească patul şi plecă lăsând cearşafurile pe scaunul liber. Îndată ce văzu închizându-se uşa, dintr-un salt Benvenuto fu lângă culcuşul său. Smulse la repezeală doi pumni zdraveni de pănuşe de porumb, cu care sunt umplute de obicei saltelele în Italia, vârî în locul lor cele două cearşafuri, se întoarse apoi la statuia Venerei şi, luând în mână cuţitul de modelat, se apucă iar de lucru. În aceeaşi clipă slujitorul intră în celulă ca să ia cearşafurile uitate pe scaun şi, după ce căută peste tot, îl întrebă pe Benvenuto dacă nu cumva le văzuse; meşterul îi răspunse într-o doară şi ca şi cum n-ar fi avut nimic altceva în cap în

afară de statuia pe care o plăs-muia că probabil vreunul din camarazii săi venise să strângă cearşafurile, dacă nu cumva le luase chiar el fără să-şi dea seama Cum lipsise doar foarte puţin timp din celulă şi cum, pe de altă parte, Benvenuto îşi juca rolul cu cea mai desăvârşită naturaleţe, slujitorul nu avu nici cea mai mică bănuială; şi nefiind chip să găsească schimburile rătăcite, se păzi să sufle o vorbă de teamă să nu fie obligat să le plătească sau să nu-şi piardă slujba.

Cu greu îşi poate închipui cineva zguduitoarele peripeţii şi cumplitele nelinişti de care sunt îndeobşte însoţite evenimentele hotărâtoare. Sunt clipe în care cele mai banale întâmplări ale vieţii devin tot atâtea încercări menite să trezească în sufletele noastre bucuria sau disperarea. De îndată ce slujitorul ieşi din celulă, Benvenuto căzu în genunchi şi-i mulţumi Domnului pentru ajutorul trimis.

Şi ştiind că, din moment ce patul era făcut, nimeni nu se mai atingea de el până a doua zi dimineaţă, lăsă fără nicio grijă schimburile şterpelite în saltea, aşa cum le pusese.

După căderea nopţii se apucă să taie cearşafurile care, din fericire, erau noi şi destul de groase, în fâşii late de trei-patru degete, apoi se căzni să împletească fâşiile cât mai temeinic cu putinţă; după care spintecă pântecele statuii plămădite din humă, îl scobi, ascunse înăuntru comoara furată şi lipi la loc rana cu puţin lut pe care-l netezi apoi cu degetul şi cu cuţitul de modelat, în aşa fel încât nici cel mai iscusit chirurg n-ar fi observat că biata Veneră suferise o operaţie cezariană.

A doua zi dimineaţă, guvernatorul intră pe neaşteptate, ca de obicei, în celula lui Benvenuto, dar, tot ca de obicei, îl găsi pe făurar lucrând liniştit. În fiecare zi bietul om se trezea cu inima cât un purice, de teamă să nu descopere

încăperea pustie, deoarece, după cum îl ameninţase deţinutul, evadarea urma să se înfăptuiască în timpul nopţii. Şi, trebuie s-o spunem spre lauda firii sale deschise, că nu-şi ascundea bucuria de fiecare dată când, pătrunzând înăuntru dimineaţa, o vedea ocupată.

— Trebuie să-ţi mărturisesc că-mi dai multă bătaie de cap, Benvenuto – îi destăinui sărmanul guvernator deţinutului. Totuşi îmi vine să cred că ameninţările dumitale în legătură cu evadarea n-au fost decât vorbe-n vânt.

— Eu nu te ameninţ, jupân Giorgio – îi răspunse Benvenuto – îţi dau doar de ştire.

— Tot mai tragi nădejde c-ai să poţi zbura?

— Din fericire nu e numai o nădejde deşartă, ci, te rog să mă crezi, o certitudine.

— Dar, *demonio!* Cum ai să faci ca să zbori? răbufni bietul guvernator, pe care încrederea nestrămutată – prefăcută ori reală – a lui Benvenuto în mijloacele sale de evadare îl tulbura peste măsură.

— Ăsta-i secretul meu, jupâne. Dar te înştiinţez c-au şi început să-mi crească aripile.

Guvernatorul se uită fără să vrea la umerii deţinutului.

— Da, da, aşa e cum îţi spun, domnule guvernator – adăugă acesta, continuând să modeleze statuia ale cărei şolduri le rotunjea cu atâta grijă, încât ai fi putut crede că voia să facă din ea rivala Venerei Callipyge. E vorba de o întrecere între noi şi de o provocare. Domnia ta ai la dispoziţie turnuri cât munţii, uşi solide, zăvoare straşnice, o mie de paznici gata să sară în orice moment; eu n-am nimic altceva decât capul şi mâinile pe care le vezi, şi totuşi îţi spun cinstit de la bun început că vei fi învins. Numai că, fiind un om isteţ, după cum prea bine se ştie, şi luând din vreme toate măsurile cuvenite, vei avea cel puţin mângâierea, jupân Giorgio, după ce eu îmi voi fi luat

tălpăşiţa, că ceea ce s-a întâmplat n-a fost din vina dumitale, că nu trebuie să ai nici cea mai mică mustrare de cuget, jupân Giorgio, şi că ai făcut tot ce se putea face ca să mă ţii sechestrat, jupân Giorgio. Şi acum spune-mi, te rog, cum ţi se pare şoldul acesta, fiindcă, după câte ştiu, eşti un iubitor de artă.

O asemenea încredere nestrămutată nu putea decât să-l scoată din fire pe bietul comandant. Deţinutul ajunsese pentru el o idee fixă pe care, tot privind-o mereu, ochii minţii sale începuseră să se împăienjenească; era din ce în ce mai abătut, îi pierise pofta de mâncare şi tresărea în tot momentul ca un om trezit brusc din somn. Într-o noapte, Benvenuto auzi pe terasa de sus o zarvă nemaipomenită care mai apoi străbătu coridorul, oprindu-se în cele din urmă în dreptul celulei sale. În aceeaşi clipă uşa se deschise şi îl văzu, în halat şi cu scufia de noapte pe cap, însoţit de patru temnicieri şi de opt străji, pe jupân Giorgio, care se repezi spre patul său, cu chipul răvăşit. Benvenuto se ridică în capul oaselor pe mindir şi-i râse în nas. Fără să se sinchisească de rânjetul lui, guvernatorul răsuflă adânc, ca un om cufundat în apă care ieşise, în fine, la suprafaţă.

— Slavă Domnului! suspină el. E tot aici, nefericitul! Bine a zis cine a zis că orice vis e o amăgire.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Benvenuto Cellini. Şi cărei fericite împrejurări îi datorez plăcerea de a te vedea la ora asta, jupân Giorgio?

— Nu s-a întâmplat nimic, fie Domnul lăudat! M-am ales şi de astă dată doar cu spaima. Închipuieşte-ţi ce-am visat: se făcea că-ţi crescuseră, în sfârşit, blestematele acelea de aripi, nişte aripi cât toate zilele cu care pluteai liniştit în văzduh deasupra castelului Sant’ Angelo, şi de acolo, de sus, vorbeai cu mine: „Adio, dragă domnule guvernator, adio, îmi spuneai, n-am vrut să plec fără să-mi

iau rămas bun de la dumneata! Te las acum şi sper să nu mai am plăcerea să te văd în vecii vecilor”.

— Cum se poate? Am fost eu în stare să-ţi spun aşa ceva, jupân Giorgio?

— Sunt exact cuvintele dumitale... Ah, Benvenuto, eşti piază-rea pentru mine.

— Sper că nu mă crezi chiar atât de prost crescut. Noroc că n-a fost decât un vis, altminteri nu ţi-aş fi iertat-o niciodată.

— Din fericire n-a fost nimic. Eşti în mâinile mele, dragă prietene, şi, cu toate că tovărăşia dumitale, să-ţi spun drept, nu e chiar atât de agreabilă, nădăjduiesc c-o să mai fi încă multă vreme.

— Nu cred – răspunse cu toată convingerea Benvenuto, zâmbind într-un fel ce-l făcea pe guvernator să-şi iasă mereu din sărite.

Comandantul închisorii plecă drăcuindu-l pe Benvenuto şi, în dimineaţa următoare, luă măsuri ca zi şi noapte, din două în două ore, celula lui să fie inspectată. Inspecţiile se ţinură lanţ timp de o lună; după aceea însă, cum Benvenuto nu dădea niciun semn că s-ar pregăti să evadeze, supravegherea slăbi.

În tot acest timp însă Benvenuto nu stătuse degeaba, îndeletnicindu-se cu o treabă îngrozitor de migăloasă.

Benvenuto, aşa cum am spus, îşi cercetase amănunţit celula de îndată ce fusese adus acolo şi se dumirise din primul moment în privinţa posibilităţilor de evadare. Fereastra era zăbrelită, iar zăbrelele mult prea solide ca să fie smulse cu mâna sau dezgrădinate cu ajutorul cuţitului de modelat, singura unealtă de fier pe care o putea folosi. Cât priveşte căminul, avea un horn atât de îngust, încât deţinutul ar fi trebuit să fie înzestrat cu însuşirea de a se preface în şarpe ca zâna Melusine ca să se strecoare afară. Nu mai rămânea, aşadar, decât uşa.

A, da, uşa. Ia să vedem cum arăta uşa.

Era o uşă din blăni de stejar, groasă de două degete, încuiată cu două broaşte, zăvorâtă cu patru ivăre şi ferecată pe dinăuntru cu nişte plăci de fier bătute în cuie la marginea de sus şi de jos.

Era singurul loc pe unde ar fi putut să iasă.

Fiindcă, după cum observase Benvenuto, la câţiva paşi de uşa ce răspundea într-un coridor se afla scara pe care se căţăra schimbul străjii de pe terasă. Din două în două ceasuri, aşadar, deţinutul auzea tropotul paşilor ce urcau treptele, pe urmă tropotul altor paşi ce le coborau, după care putea fi sigur că, în următoarele două ore, niciun alt zgomot nu-i va mai strica somnul.

Trebuia deci, pur şi simplu, să ajungă de partea cealaltă a uşii de stejar groasă de două degete, încuiată cu două broaşte, zăvorâtă cu patru ivăre şi ferecată pe dinăuntru cu plăci de fier bătute în cuie la marginea de sus şi de jos.

Şi acum să vedem cu ce anume se îndeletnicise Benvenuto în cursul lunii ce se încheiase.

Slujindu-se de cuţitul de modelat care era de metal, smulsese rând pe rând capetele tuturor cuielor, afară de patru de sus şi patru de jos pe care avea să le reteze în ultima zi; şi, ca nu cumva să se observe lipsa lor, le înlocuise cu alte capete perfect asemănătoare făcute din lut presărate apoi cu pilitură de fier, în aşa fel încât nici ochiul cel mai expert n-ar fi reuşit să descopere care din ele erau adevărate şi care false. Şi acum, dacă ne gândim că atât la marginea de sus cât şi la cea de jos a uşii se aflau vreo şaizeci de cuie şi că pentru fiecare cui era nevoit să trudească o oră întreagă, ba poate chiar două, până să-l decapiteze, ne putem da seama cât trebuise să se ostenească deţinutul ca să poată duce la bun sfârşit această operaţie.

Pe de altă parte, în fiecare seară, după ce se culca toată lumea şi nu se mai auzeau decât paşii santinelei ce patrula pe terasă, aţâţa focul în cămin şi, luând apoi din vatră o grămăjoară de vreascuri aprinse, o plimba de-a lungul plăcilor de fier ce căptuşeau uşa; fierul se înroşea făcând să ardă mocnit lemnul pe care-l îmbrăca, fără ca totuşi de partea cealaltă a uşii să se observe vreo urmă de arsură.

Patru săptămâni în şir, precum am spus, Benvenuto se îndeletnici cu această operaţie care, la sfârşitul intervalului respectiv, era pe deplin terminată, aşa că deţinutul nu mai avea de aşteptat decât o noapte prielnică spre a putea fugi. Din păcate însă în seara în care isprăvi toate pregătirile afară era lună plină, aşa că se văzu nevoit să mai zăbovească vreo câteva zile.

Cum nu-i mai rămăsese de decapitat niciun cui, Benvenuto continuă să încingă ca şi mai înainte îmbrăcămintea de fier de la uşă şi să-l scoată din sărite pe guvernator.

Într-o dimineaţă comandantul închisorii intră în celulă mai îngrijorat ca niciodată.

— Dragul meu deţinut – îi spuse bietul om, care, muncit de ideea lui fixă, trebuia să aducă mereu vorba despre ea – tot mai eşti convins c-ai să poţi zbura? Hai, răspunde-mi cinstit.

— Mai mult ca oricând, dragul meu amfitrion – îl asigură Benvenuto.

— Uite ce e – stărui guvernatorul – poţi să spui dumneata orice vrei, dar, omeneşte vorbind, zău, cred că e imposibil.

— Imposibil, jupân Giorgio, imposibil?! protestă artistul. Ştii doar că acest cuvânt nu există pentru mine, care de atâtea ori am încercat să fac nişte lucruri ce depăşeau puterile omeneşti şi de fiecare dată am izbutit. Imposibil,

scumpul meu amfitrion?! Nu-ţi aminteşti c-am căutat uneori, în joacă, să desfid chiar şi natura şi să stârnesc gelozia, făurind din aur, smaragde şi olmazuri o floare mai frumoasă decât orice floare stropită de roua dimineţii? Îţi închipui cumva că un om care poate plăsmui flori nu e în stare să croiască o pereche de aripi?

— Ţine-mă, Doamne! suspină guvernatorul. Cu credinţa asta a dumitale atât de sfruntată ai să mă faci să-mi pierd minţile! Bine, să zicem c-ar fi aşa, dar pentru ca aripile astea să te poată ajuta să pluteşti în văzduh, ceea ce mie, drept să-ţi spun, mi se pare cu neputinţă, ce formă te-ai gândit să le dai?

— Am chibzuit îndelung, după cum cred că-ţi dai seama, de vreme ce e în joc însăşi viaţa mea, care depinde astfel de croiala acestor aripi.

— Prin urmare?

— Prin urmare, cercetând toate făpturile zburătoare, dacă aş încerca să plăsmuiesc prin iscusinţa mâinilor ceea ce ele au primit de la Dumnezeu, dintre toate aceste făpturi, aşadar, singura după care m-aş călăuzi pentru ca treaba să iasă bine ar fi liliacul.

— Dar, în sfârşit, Benvenuto, să zicem c-ai avea la îndemână toate mijloacele ca să-ţi meştereşti o pereche de aripi, nu crezi că atunci când va sosi momentul să te foloseşti de ele, o să-ţi piară curajul?

— Dă-mi tot ce-mi trebuie ca să le fac, dragul meu guvernator, şi ai să te lămureşti când o să-mi iau zborul.

— Şi cam ce ţi-ar trebui?

— O, Doamne, nimica toată: o mică vatră de fierar, o nicovală, pile, cleşti, nişte cleştiţe pentru arcuri şi cam vreo douăzeci de coţi de pânză cerată pentru a înlocui membranele.

— Bine, bine – spuse jupân Giorgio – acum mă simt ceva mai liniştit, fiindcă, oricât de ageră ar fi mintea

dumitale, în vecii vecilor n-o să poţi face rost de toate astea.

— Da’ de unde, am şi făcut rost – răspunse Benvenuto. Guvernatorul sări ca ars de pe scaun, dar imediat se gândi că, practic vorbind, era ceva imposibil. Totuşi, oricât de imposibil ar fi fost acest lucru, bietul său creier nu avea nicio clipă de linişte din pricina lui. De câte ori trecea vreo pasăre prin faţa ferestrei sale, guvernatorul se gândea c-ar putea să fie Benvenuto Cellini, atât de copleşitoare e influenţa pe care o poate avea o personalitate puternică asupra unei inteligenţe mediocre.

În aceeaşi zi, jupân Giorgio trimise după cel mai destoinic meşter din Roma, priceput la tot felul de maşinării, şi-i porunci să ia măsură pentru o pereche de aripi de liliac.

Meşterul, căruia nu-i venea să-şi creadă urechilor, se uită la guvernator fără să-i răspundă, socotind, pe bună dreptate, că lui jupân Giorgio îi sărise pesemne o doagă.

Cum însă jupân Giorgio o ţinea una şi bună şi cum, pe de altă parte, jupân Giorgio era om cu stare şi, dacă i se năzărea să facă o trăsnaie ca asta, jupân Giorgio avea cu ce s-o plătească, meşterul nu stătu pe gânduri şi se apucă să lucreze maşinăria poruncită, astfel că, după o săptămână, îi şi aduse o pereche de aripi de toată frumuseţea care puteau fi temeinic prinse de corp cu ajutorul unui corset de fier şi care se mişcau cu o exactitate pe deplin liniştitoare, prin mijlocirea unor arcuri cât se poate de ingenioase.

Jupân Giorgio plăti maşinăria aşa cum se înţelesese cu meşterul de la bun început, măsură cam cât loc putea să cuprindă o asemenea bazaconie, după care se urcă în celula lui Benvenuto Cellini şi, fără să spună nimic, răscoli toată încăperea, căută sub pat, se uită iscoditor în cămin, scotoci în saltea, fără a lăsa niciun colţ necercetat.

Plecă apoi tot aşa, fără un cuvânt, convins că Benvenuto nu putea cu niciun chip să ascundă în celulă o pereche de aripi ca ale sale, decât doar dacă ar fi fost vrăjitor.

Nu mai încăpea nicio îndoială că mintea bietului guvernator o luase razna într-un chip tot mai îngrijorător.

Coborând în apartamentul lui, jupân Giorgio dădu peste meşterul care se întorsese din drum pentru a-i atrage atenţia că, la extremitatea fiecărei aripi, se afla câte o verigă de fier ca să menţină picioarele în poziţie orizontală în timpul zborului.

Abia apucase meşterul să iasă pe uşă, că jupân Giorgio răsuci cheia în broască, îşi puse corsetul, desfăşură aripile, îşi petrecu picioarele prin verigi şi, culcându-se pe burtă, încercă să se ridice în aer. Dar, cu toate silinţele sale, nu reuşi să se desprindă de podea. După vreo două-trei tentative la fel de neizbutite, trimise din nou după meşter.

— Domnule – îi spuse el – am încercat aripile astea ale dumitale şi văd că nu merg.

— Cum le-aţi încercat?

Jupân Giorgio îi descrise în amănunţime întreita lui experienţă. Meşterul îl ascultă fără să zâmbească, apoi, după ce guvernatorul termină de vorbit, spuse:

— Nu-i de mirare. Stând întins pe jos nu vă puteţi face vânt cum se cuvine; ar trebui să vă urcaţi pe terasa castelului Sant’ Angelo şi să vă daţi drumul voiniceşte în văzduh…

— Şi crezi că atunci am să zbor?

— Sunt convins – îl asigură meşterul.

— Păi dacă eşti atât de convins – spuse guvernatorul – ce te împiedică să încerci mai întâi dumneata?

— Vedeţi că aripile sunt croite pe măsura dumneavoastră – răspunse meşterul. Mie mi-ar trebui nişte aripi a căror deschidere să fie cu un picior şi jumătate mai

mare.

Şi zicând acestea, făcu o plecăciune şi ieşi.

— Ei drăcie! bombăni jupân Giorgio.

În ziua respectivă, cei din preajmă observară tot soiul de ciudăţenii în felul de a gândi al lui jupân Giorgio, dovadă că judecata lui începuse s-o ia tot mai mult razna, hoinărind, ca şi aceea a lui Roland, în lumea nălucirilor.

Seara, înainte de culcare, guvernatorul chemă toţi slujitorii, toţi temnicierii şi toate străjile din castel.

— Domnilor – le spuse el – dacă se întâmplă cumva să prindeţi de veste că Benvenuto Cellini vrea să-şi ia zborul, lăsaţi-l să plece, aveţi grijă numai să mă înştiinţaţi, că ştiu eu cum dau de urma lui; chiar de-ar fi în puterea nopţii, nu mi-e greu să mă iau după el şi să-l prind, fiindcă eu, dacă vreţi să ştiţi, sunt un liliac adevărat, pe când dumnealui, poate să spună ce-o vrea, e liliac numai cu numele.

Bietul guvernator era nebun de legat: trăgând totuşi nădejde că peste noapte putea să-şi mai vină în fire, oamenii se gândiră să aştepte până a doua zi dimineaţă ca să-i dea de ştire papei.

De altminteri, era o noapte cumplită, ploioasă şi neagră ca smoala şi nimeni n-avea chef să iasă pe o vreme ca asta.

Nimeni, afară de Benvenuto Cellini, care, din spirit de contradicţie probabil, alesese anume noaptea asta ca să evadeze.

De aceea, de cum auzi bătând orele zece şi schimbându-se straja, căzu în genunchi şi, după ce se rugă cu toată evlavia Celui-de-Sus, se apucă de lucru.

Întâi şi-ntâi, smulse capetele celor patru cuie care rămăseseră tefere şi care mai ţineau încă pironite, plăcile de fier. Când bătu miezul nopţii tocmai îi venise de hac ultimului dintre ele.

Benvenuto auzi paşii rondului de noapte suind scările

ce duceau pe terasă; rămase lipit de uşă, cu răsuflarea tăiată, până ce rondul coborî, paşii se îndepărtară şi totul se cufundă din nou în tăcere.

Ploaia se înteţise şi Benvenuto, cu inima zvâcnind de bucurie, o auzea biciuind geamurile.

Încercă atunci să smulgă ferecătura uşii; nemaifiind ţintuite, plăcile de fier se desprinseră şi Benvenuto le aşeză jos, una câte una, rezemându-le de perete.

Pe urmă se întinse pe burtă şi începu să meşterească partea de jos a uşii, cu cuţitul de modelat pe care îl ascuţise ca pe un pumnal, ajustându-i o bucată de lemn în chip de mâner. Tăblia uşii putea fi sfărâmată cu uşurinţă: scândurile de stejar erau complet carbonizate.

În scurtă vreme Benvenuto reuşise să facă la marginea de jos a canatului o spărtură destul de mare ca să poată ieşi afară târâş.

După aceea spintecă iar pântecele statuii de lut, scoase dinăuntru fâşiile de pânză împletite, le înfăşură în jurul mijlocului ca pe un brâu, se înarmă cu unealta de modelat, din care, aşa cum am spus, îşi făcuse un pumnal, se aşeză în genunchi şi se rugă din nou.

În sfârşit, îşi strecură capul prin spărtura din josul uşii, apoi umerii, pe urmă restul trupului şi se pomeni deodată afară, pe coridor. Se ridică de jos; picioarele însă îi tremurau în aşa hal, încât fu nevoit să se reazeme de perete ca să nu cadă. Îi bătea inima să i se spargă şi capul îi dogorea ca încins de o văpaie. În vârful fiecărui fir de păr tremura o picătură de sudoare şi-şi încleştase degetele pe mânerul pumnalului cu atâta putere, de parc-ar fi încercat cineva să i-l smulgă.

Cum însă în jurul lui domnea cea mai desăvârşită linişte, cum nu se auzea nici musca şi nu se simţea nicio mişcare, Benvenuto îşi veni în fire numaidecât şi, pipăind cu palma peretele, se strecură de-a lungul coridorului până

ce nimeri cu mâna în gol. Întinse atunci piciorul şi dădu de prima treaptă a scării ce ducea pe terasă.

Urcă treptele una câte una, înfiorându-se de câte ori scândurile trosneau sub tălpile lui, simţi o boare răcoroasă, pe urmă o răpăială de ploaie în obraz, în fine scoase capul deasupra terasei şi, cum de un sfert de ceas bâjbâia în cea mai adâncă beznă, putu să-şi dea seama de împrejurări de la prima ochire şi să vadă dacă trebuia să se teamă ori dacă avea motive să spere.

Cumpăna părea să se încline de partea speranţei.

Santinela intrase în gheretă ca să se adăpostească de ploaie. Dar cum ostaşii care stăteau de strajă în turnul castelului Sant' Angelo erau puşi acolo nu pentru a supraveghea terasa, ci ca să poată avea tot timpul sub ochi şanţul şi să cerceteze câmpia, ghereta era aşezată cu spatele spre scara pe care tocmai se pregătea să iasă Benvenuto Cellini.

Deţinutul se îndreptă tiptil, târându-se pe brânci, spre colţul cel mai îndepărtat de gheretă al terasei. Acolo, legă strâns unul din capetele funiei de o cărămidă străveche fixată în perete şi ieşită în afară cu vreo şase degete, apoi, căzând în genunchi pentru a treia oară, şopti:

— Doamne Dumnezeule! Ajută-mă, fiindcă dinspre partea mea am făcut tot ce puteam face.

Încheindu-şi rugăciunea, se spânzură cu mâinile de funie lăsându-se să alunece de-a lungul ei până jos, fără să ia în seamă juliturile de la frunte şi de la genunchi, care din când în când se frecau de zid.

Când simţi pământul sub picioare, o bucurie năprasnică şi o neţărmurită mândrie îi umflară pieptul. Măsură din ochi înălţimea imensă de la care coborâse şi, privind-o, nu se putu stăpâni să nu şoptească: „În sfârşit, liber!" Speranţele lui însă se spulberară îndată.

În clipa în care se întoarse, i se tăiară picioarele: în faţa

lui se înălţa un zid construit de curând şi de a cărui existenţă nu ştiuse până atunci. Nu mai era nicio scăpare.

Totul se nărui în sufletul lui şi, cuprins de disperare, se trânti pe pământ. În cădere însă se izbi de ceva tare şi cu prilejul acesta descoperi o blană lungă de lemn; dădu un ţipăt uşor de uimire şi de fericire: era salvat.

Cine ar putea spune de câte ori se poate schimba cumpăna bucuriilor şi a nădejdilor într-un singur minut din viaţa unui om?

Benvenuto se grăbi să apuce blana de lemn, aşa cum un naufragiat se agaţă de prăjina catargului ca să nu se ducă la fund. În împrejurări obişnuite, doi oameni abia ar fi putut s-o ridice de jos; orfăurarul însă o târî până la poalele zidului şi o rezemă de el. Pe urmă, sprijinindu-se-n mâini şi-n genunchi, se căţără până sus, pe creasta zidului, dar, când ajunse în fine acolo, nu mai avu putere să tragă scândura spre el şi s-o mute în partea cealaltă.

O clipă îl cuprinse ameţeala, simţi că se învârteşte pământul cu el, închise ochii şi avu impresia că se zbuciumă într-un noian de flăcări.

Deodată îşi aduse aminte de fâşiile de pânză împletite cu ajutorul cărora coborâse de pe terasă. Îşi dădu drumul de-a lungul scândurii la vale şi se întoarse degrabă în locul unde le lăsase spânzurând; fâşiile fuseseră însă atât de zdravăn legate, încât se chinui zadarnic să le desprindă de cărămida de care păreau ţintuite.

Disperat, Benvenuto se agăţă de capătul frânghiei, trăgând din răsputeri, doar-doar va reuşi s-o rupă. Spre norocul lui, unul din nodurile cu care înnădise şuviţele se desfăcu brusc şi deţinutul căzu pe spate, târând după el o bucată de funie de vreo douăsprezece picioare.

Nici nu avea nevoie de mai mult: se ridică sprinten de jos şi, cu puteri proaspete, se căţără iar pe blana de lemn, încălecă din nou culmea zidului şi legă frânghia de capătul

scândurii.

Ajuns la capătul funiei, începu a mişca din picioare căutând în zadar ceva de care să-şi reazeme tălpile; uitându-se însă dedesubtul lui, văzu că pământul se afla doar la o distanţă de cel mult şase picioare; îşi descleştă degetele de pe odgon şi se prăvăli la poalele zidului.

Se întinse pe jos pentru câteva clipe. Era istovit şi avea mâinile şi genunchii jupuiţi până în carne vie. Stătu aşa un timp, uitându-se ca prostit cum mustea sângele; şi cum şedea aşa, auzi bătând orele cinci şi observă că stelele începeau să pălească.

Dădu să se scoale în picioare; dar, în timp ce se ridică, o santinelă pe care n-o zărise până atunci şi care-i văzuse toate manevrele făcu câţiva paşi spre el. Benvenuto pricepu că i se înfundase şi că nu-i mai rămânea altă alternativă decât să ucidă sau să fie ucis. Puse mâna pe cuţitul de modelat pe care-l purta la cingătoare şi o porni întins spre străjer, cu un aer atât de hotărât, încât acesta îşi dădu seama că avea de ţinut piept unui om care nu numai că era voinic, dar şi stăpânit de o cruntă disperare. Într-adevăr, Benvenuto părea hotărât să nu se dea în lături de la nimic; tocmai când se aştepta mai puţin însă, ostaşul făcu stânga-mprejur, ca şi cum nici nu l-ar fi văzut. Deţinutul pricepu numaidecât ce însemna asta.

Se grăbi, aşadar, să alerge spre ultimul meterez la poalele căruia se afla şanţul cetăţii şi care avea o înălţime de douăsprezece sau chiar cincisprezece picioare. Benvenuto Cellini nu era omul care să pregete în faţa unei asemenea sărituri, tocmai acum când ajunsese aproape de liman şi, cum lăsase o bucată de funie legată de cărămidă, iar cealaltă bucată de scândură, nemaiavând de ce să se agaţe şi nici timp de pierdut, se atârnă cu mâinile de un belciug şi, rugându-se Domnului în gând, îşi dădu drumul jos.

De astă dată îşi pierdu cunoştinţa pe loc.

Trecu aproape un ceas şi evadatul încă nu-şi venise în simţiri, dar boarea răcoroasă ce adie în zori îl făcu să se trezească. Stătu aşa încă vreo câteva clipe ca ameţit, îşi trecu apoi palma peste frunte şi deodată îşi aminti tot ce se întâmplase.

Simţea o durere năprasnică la cap şi vedea sângele ce i se prelingea ca o năduşeală pe obraz, stropind pietrele pe care zăcea întins. Îşi dădu seama că era rănit la frunte. Duse din nou mâna la cap, de astă dată însă nu pentru a-şi aduna minţile, ci ca să-şi pipăie rănile: niciuna nu era prea adâncă, numai pielea fusese vătămată, osul nu păţise nimic. Benvenuto zâmbi şi încercă să se scoale de jos, dar la prima mişcare căzu înapoi: îşi rupsese piciorul drept puţin mai sus de gleznă.

Piciorul fusese atât de tare înţepenit, încât până în momentul acela nu simţise nici cea mai mică durere. Îşi scoase atunci cămaşa, se apucă s-o rupă fâşii-fâşii, pe urmă, potrivind cum se pricepu mai bine oasele rupte, le legă zdravăn de tot, petrecând din când în când feşile pe sub talpă pentru a ţine strâns lipite cele două cioturi de os.

Se târî apoi pe brânci spre una din porţile Romei care se afla cam la vreo cinci sute de paşi.

Când, după o jumătate de ceas de chinuri cumplite, ajunse în fine acolo, găsi poarta zăvorâtă. În aceeaşi clipă însă îi căzură ochii asupra unui pietroi ce astupa golul de sub canaturi; trase pietroiul spre el şi se strecură afară prin deschizătură.

Nu apucase să se depărteze nici treizeci de paşi şi o haită înfometată de câini de pripas, adulmecând mirosul sângelui şi simţind că era rănit, tăbărî asupra lui. Benvenuto scoase din cingătoare cuţitul de modelat şi-l implântă în coastele celui mai mătăhălos şi mai îndârjit dintre zăvozi, făcându-i de petrecanie. Ceilalţi se strânseră

buluc în jurul stârvului şi începură a-l rupe cu dinţii.

Orfăurarul se târî mai departe spre biserica Transpontina; pe drum văzu un sacagiu care tocmai îşi umpluse cofele cu apă şi le încărcase pe măgar. Îi strigă.

— Să vezi ce-am păţit – îi spuse el – tocmai mă aflam la ibovnica mea, dar nu ştiu cum s-a făcut că nici nu intrasem bine pe uşă şi am fost nevoit să ies pe fereastră; n-am avut încotro şi a trebuit să sar jos de la primul etaj şi, sărind, mi-am rupt piciorul. Fii bun şi du-mă pe treptele bisericii San Pietro, îţi dau un scud de aur dacă-mi faci binele ăsta.

Sacagiul îl luă în cârcă pe rănit fără să-l întrebe nimic şi-l duse acolo unde-i spusese. Pe urmă, după ce primi răsplata făgăduită, îşi căută de drum fără să se mai uite o singură dată înapoi.

Mergând tot aşa de-a buşelea, Benvenuto ajunse în fine la locuinţa monseniorului de Montluc, ambasadorul Franţei, care şedea foarte aproape.

Monseniorul de Montluc îl îngriji atât de bine şi îşi dădu atâta osteneală, încât, după o lună, orfăurarul putea să umble din nou pe picioare, după două luni era graţiat, iar după patru luni pleca spre Franţa împreună cu Ascanio şi cu Pagolo.

Cât despre guvernatorul închisorii, care, aşa cum am văzut, se scrântise sărmanul, rămase toată viaţa cu scrânteala lui şi muri tot scrântit, păstrând convingerea nestrămutată că era un liliac şi căznindu-se din răsputeri să zboare.

IV

SCOZZONE

În ziua în care Benvenuto Cellini ajunse în Franţa, Francisc I se afla împreună cu toată curtea sa la castelul Fontainebleau: artistul avea deci prilejul de a se întâlni cu cel pentru care venise acolo şi se opri în oraş, trimiţându-i vorbă cardinalului de Ferrara că sosise. Cardinalul, care ştia că suveranul îl aştepta pe Benvenuto cu nerăbdare, se grăbi să împărtăşească vestea maiestăţii sale. În aceeaşi zi meşterul fu primit de monarh, care, adresându-i cuvântul în dulcele şi vigurosul grai pe care Benvenuto îl folosea cu atâta iscusinţă în scris, îi spuse:

— Benvenuto, doresc să petreci voios câteva zile ca să te întremezi după atâtea osteneli şi necazuri prin care ai trecut; odihneşte-te, distrează-te şi în vremea asta vom chibzui ce lucrare frumoasă ţi-am putea comanda.

Pe urmă, după ce se îngriji ca meşterul să fie găzduit la castel, Francisc porunci să nu ducă lipsă de nimic.

Benvenuto se pomeni, aşadar, de la bun început în Inima civilizaţiei franceze, mai puţin avansată la vremea aceea decât civilizaţia italiană, cu care încă de pe atunci începuse să rivalizeze şi pe care în curând avea s-o depăşească. Privind în preajma lui, putea foarte uşor să-şi închipuie că nu părăsise capitala Toscanei, deoarece se vedea înconjurat de artele şi artiştii pe care-i cunoscuse la Florenţa, şi în locul lui Leonardo da Vinci şi al maestrului Rosso se afla acum Primaticcio.

În asemenea împrejurări, Benvenuto Cellini trebuia să se arate demn de iluştrii săi predecesori şi să ridice în ochii celei mai rafinate curţi europene arta sculpturii pe culmile la care aceşti trei vestiţi maeştri înălţaseră arta picturii. De aceea Benvenuto se gândi să preîntâmpine dorinţele monarhului şi, fără a mai aştepta să-i comande lucrarea făgăduită, s-o execute de la bun început din proprie iniţiativă şi cu mijloacele pe care le avea la îndemână. Nu-l

fusese greu să-şi dea seama cât de mult ţinea suveranul la reşedinţa în care îi fusese dat să-l întâlnească şi, în dorinţa de a măguli această predilecţie, se hotărî să modeleze o statuie care urma să fie numită Nimfa de la Fontainebleau.

Îşi pusese în gând să facă o lucrare deosebit de frumoasă, împodobită cu frunze de stejar, cu spice şi curpeni de viţă, deoarece castelul de la Fontainebleau se află într-o regiune de şes, este umbrit de o pădure şi se înalţă în mijlocul unor umbrare de viţă. Aşa cum şi-o imagina Benvenuto, nimfa trebuia să semene în acelaşi timp cu Ceres, cu Diana şi cu Erigona, trei tipuri de frumuseţe contopite laolaltă şi care, păstrând trăsăturile lor distinctive, trebuiau să realizeze un tip unic; soclul, de asemenea, era sortit să poarte întreitele simboluri ale celor trei zeităţi, şi cei care au avut prilejul să vadă încântătoarele figurine de pe soclul statuii lui Perseu ştiu cu câtă iscusinţă cizela meşterul florentin aceste admirabile detalii.

Din nefericire însă artistul avea o meteahnă, şi anume aceea că, deşi purta în adâncul său imaginea ideală a frumuseţii, pentru ca opera lui să poată căpăta formă, trebuia neapărat să aibă un model viu în faţă. Dar unde ar fi putut să găsească Benvenuto un model care să întruchipeze întreitul tip de frumuseţe al celor trei zeităţi?

Fireşte, dacă aşa cum se întâmpla în antichitate pe vremea lui Fidias, bunăoară, sau a lui Apeles, frumuseţile zilei, acele regine ale formelor, s-ar fi oferit singure să-i pozeze artistului, Benvenuto ar fi descoperit cu uşurinţă la curte ceea ce căuta; se afla acolo un întreg Olimp în floarea vârstei; era mai întâi Caterina de Medici, care pe atunci nu avea decât douăzeci şi unu de ani; era apoi Margareta de Valois, regina Navarei, supranumită a patra Graţie şi a zecea Muză; era, în fine, doamna ducesă d’Etampes, pe care o vom vedea apărând în repetate

rânduri în desfăşurarea acestei povestiri şi care era considerată cea mai frumoasă dintre femeile învăţate şi cea mai învăţată dintre femeile frumoase. Meşterul ar fi găsit acolo destule modele, mai multe chiar decât îi trebuiau; dar, aşa cum am spus, epoca lui Apeles şi a lui Fidias trecuse de mult.

Benvenuto se vedea nevoit să-şi caute aiurea modelul.

Spre marea lui bucurie însă află că întreaga curte se pregătea să se întoarcă la Paris; din păcate, după cum povesteşte Benvenuto însuşi, curtea pe vremea aceea călătorea cu încetineala unui alai de înmormântare. Precedată de douăsprezece mii sau chiar cincisprezece mii de călăreţi care mergeau înainte, poposind în câte un loc unde abia dacă erau două-trei case, zăbovind câte patru ceasuri în fiecare seară ca să aşeze corturile şi alte patru ceasuri în dimineaţa următoare ca să le strângă, aşa încât, deşi de la reşedinţa monarhului şi până în capitală nu era o distanţă mai mare de şaisprezece leghe, pierdură cinci zile pe drum de la Fontainebleau la Paris.

De douăzeci de ori în vremea asta Benvenuto Cellini se simţise îndemnat s-o pornească înainte, dar de fiecare dată cardinalul de Ferrara îl oprise, spunându-i că, dacă suveranul nu l-ar fi văzut o zi întreagă, ar fi întrebat cu siguranţă ce se întâmplase cu el şi, aflând că plecase fără învoirea lui, ar fi socotit această plecare ca o necuviinţă. Benvenuto, aşadar, stătea ca pe ghimpi şi, de câte ori popasurile se lungeau, căuta să-şi omoare timpul făcând diferite schiţe pentru nimfa de la Fontainebleau.

În sfârşit, se văzu la Paris. Primul său gând sosind acolo fu să dea ochii cu Primaticcio, căruia i se încredinţase sarcina de a duce mai departe lucrările începute la Fontainebleau de Leonardo da Vinci şi de maestrul Rosso. Primaticcio, care locuia mai de mult la Paris, avea să-l ajute a descoperi neîntârziat ceea ce căuta, indicându-i

unde ar putea găsi nişte modele.

Şi acum, în treacăt, câteva cuvinte despre Primaticcio.

Signor Francesco Primaticcio, căruia i se mai spunea şi Bologna, după oraşul său de baştină, ucenicul lui Giulio Romano, sub îndrumările căruia învăţase timp de şase ani meşteşugul picturii, se stabilise de opt ani de zile în Franţa, unde fusese chemat de Francisc I, după sfatul marchizului de Mantova, furnizor de artişti al monarhului. Era un pictor uimitor de fecund, după cum se poate vedea din operele sale de la Fontainebleau, de o factură generoasă şi plină de măreţie şi cu un desen de o ireproşabilă puritate. Om cu o cultură enciclopedică şi cu o inteligenţă atotcuprinzătoare şi artist cu posibilităţi infinite, al cărui talent s-a manifestat în toate genurile picturii de mare clasă, Prima ticcio a fost multă vreme ignorat pentru ca abia acum, în epoca noastră, nedreptatea ce i s-a făcut timp de trei secole să fie, în sfârşit, răzbunată. Într-adevăr, el este cel ce a pictat tablourile de inspiraţie religioasă pentru capela din Beauregard; după cum tot lui i se datoresc compoziţiile pe teme morale din palatul Montmorency, în care a personificat cele mai de seamă virtuţi creştine; în sfârşit, sălile imensului castel Fontainebleau sunt pline de lucrările sale: la Poarta de aur şi în Sala de bal a înfăţişat cele mai suave subiecte mitologice şi alegorii; în galeria lui Ulise şi în camera lui Ludovic cel Sfânt, inspirat de Homer, Primaticcio a devenit poet epic tălmăcind în imagini Odiseea şi o bună parte din Iliada. Pe urmă, părăsind vremurile legendare, a trecut la vârsta eroică a omenirii, îmbogăţindu-şi opera cu o serie de compoziţii istorice. A oglindit astfel în tablourile ce împodobeau marea galerie şi încăperea anexă a Sălii de bal momentele cele mai importante din viaţa lui Alexandru şi a lui Romulus, precum şi predarea oraşului Havre. În sfârşit, dacă am încerca să rezumăm activitatea acestui

strălucit talent, să enumerăm genurile diferite în care s-a manifestat şi să-i inventariem opera, am descoperi că cele nouăzeci şi opt de lucrări de dimensiuni mari şi cele o sută treizeci de pânze mai mici ale sale cuprind peisaje, picturi marine, tablouri istorice, subiecte religioase, portrete, alegorii, precum şi compoziţii epice.

Era, după cum se vede, un om vrednic să-l înţeleagă pe Benvenuto. Aşa că, de îndată ce sosi la Paris, sculptorul alergă la el cu braţele deschise, iar Primaticcio, la rândul său, îl primi cu aceeaşi căldură.

După ce stătură de vorbă temeinic, ca doi prieteni ce se reîntâlnesc pe meleaguri străine, Benvenuto îi împărtăşi lui Primaticcio planurile sale, îi explică ideile ce-l frământau, îi arătă toate schiţele şi-l întrebă dacă nu cumva printre modelele lui se afla vreunul care ar împlini condiţiile cerute de el.

Primaticcio clătină din cap, zâmbind cu tristeţe.

Într-adevăr, se aflau departe de pământul Italiei, această fiică şi totodată rivală a Greciei. Franţa era, atunci ca şi acum, ţara gingăşiei, a drăgălăşeniei şi a cochetăriei; zadarnic ai fi căutat însă pe tot cuprinsul aflat sub stăpânirea familiei Valois frumuseţea viguroasă de pe malurile Tibrului ori ale fluviului Arno, ce îndestula inspiraţia unui Michelangelo sau a unui Rafael, a unui Giovanni de Bologna ori a unui Andrea del Sarto. Fără îndoială dacă, aşa cum am spus, pictorul sau sculptorul ar fi putut să-şi aleagă modelul din rândurile aristocraţiei, ar fi găsit îndată tipurile de care avea nevoie; din păcate însă, aidoma umbrelor zăgăzuite de Stix, trebuia să se mulţumească doar a privi perindându-se prin câmpiile elizee, în care nu-i era îngăduit să pătrundă, acele minunate şi nobile forme spre care educaţia sa artistică îl deprinsese să năzuiască necontenit.

Lucrurile se petrecură exact aşa cum bănuise

Primaticcio: Benvenuto trecu în revistă întreaga legiune a modelelor sale şi niciunul dintre ele nu păru să întrunească trăsăturile necesare operei la care visa.

Aduse atunci la palatul cardinalului de Ferrara, unde se stabilise, toate Venerele plătite cu un galben ora despre care-i pomenise unul sau altul, dar şi de astă dată aşteptările sale fură înşelate.

Benvenuto pierduse orice speranţă când, într-o seară, după ce cinase împreună cu trei compatrioţi de-ai să-i pe care-i întâlnise la Paris, şi anume signor Pietro Strozzi, contele de Anguillara, cumnatul celui dintâi, şi Galeotto Pico, nepotul vestitului Giovanni Pico della Mirandola, în drum spre casă, în timp ce străbătea solitar strada Petits-Champs, zări o tânără fată, zveltă şi nurlie, care mergea înaintea lui. Benvenuto avu o tresărire de bucurie: dintre toate femeile care-i trecuseră pe dinaintea ochilor în ultima vreme, niciuna nu i se păruse atât de potrivită pentru a materializa visul său. Se luă după ea. Fata urcă dâmbul Urzicilor, trecu pe lângă biserica Saint-Honore şi o apucă pe strada Pelicanului. În momentul acela întoarse capul spre a şti dacă mai era urmărită şi, văzându-l la câţiva paşi, împinse grăbită o uşă şi dispăru. Ajungând în dreptul uşii, sculptorul o împinse la rândul său; uşa se deschise singură, tocmai bine ca el să mai poată desluşi fluturând la cotitura unei scări luminate de o lampă fumegoasă un colţ din rochia celei pe care o urmărea.

Urcă la primul etaj. Văzu o uşă întredeschisă şi, prin crăpătura uşii, o odaie în care se afla femeia căutată.

Fără să-i explice motivul artistic al vizitei sale, fără să-i spună măcar un singur cuvânt, vrând să-şi dea seama dacă formele trupului se armonizau într-adevăr cu trăsăturile feţei, Benvenuto se învârti de vreo două-trei ori, ca şi cum ar da ocol unei statui antice, în jurul bietei fete nedumerite, care se supunea maşinal indicaţiilor sale,

ridicând braţele deasupra capului în atitudinea pe care sculptorul se gândea s-o dea nimfei de la Fontainebleau.

Modelul pe care Benvenuto îl avea înaintea ochilor amintea prea puţin de Ceres şi mai puţin încă de Diana, dar, în schimb, foarte mult de Erigona. Meşterul se resemnă atunci şi, văzând că nu poate reuni cu niciun preţ aceste trei tipuri de frumuseţe într-o singură figură, hotărî să se mulţumească numai cu bacanta.

În privinţa bacantei însă, găsise fără doar şi poate ceea ce căuta: ochi arzători, buze de mărgean, dinţi ca mărgăritarele, gâtul bine implântat între umerii rotunzi, mijlocul tras ca prin inel, coapse puternice; în sfârşit, gleznele subţiri, încheieturile mâinilor delicate şi degetele lungi aveau un aer aristocratic ce îl făcu pe artist să se hotărască definitiv.

— Cum te cheamă, domnişoară? o întrebă Benvenuto, cu accentul lui străin, pe biata copilă, care părea din ce în ce mai nedumerită.

— Catherine, cu voia dumneavoastră, domnule – răspunse ea.

— Uite ce e, domnişoară Catherine – continuă sculptorul – ţine deocamdată un galben pentru osteneala dumitale şi vino mâine la mine în strada Saint-Martin, la palatul cardinalului de Ferrara; vei primi tot atâta, fără să-ţi dai mai multă osteneală.

Fata stătu în cumpănă câteva clipe, crezând că străinul voia să glumească. Galbenul însă era cea mai bună dovadă că vorbea serios; de aceea, după ce stătu o clipă în cumpănă, întrebă:

— La ce oră?

— La zece dimineaţa; îţi convine?

— De minune.

— Atunci mă pot bizui pe dumneata?

— Vin negreşit.

Benvenuto îi făcu o plecăciune de parc-ar fi fost o ducesă şi se întoarse acasă, cu inima plină de bucurie. Cum intră pe uşă, se şi grăbi să pună pe foc toate schiţele lui ideale şi se apucă să creioneze una foarte apropiată de realitate. Pe urmă, când schiţa fu gata, luă un bulgăre de ceară pe care-l aşeză pe un piedestal şi care, prin iscusinţa mâinilor sale, căpătă cât ai bate din palme forma nimfei visate, aşa încât a doua zi dimineaţa când Catherine se ivi în uşa atelierului, statuia era în bună parte modelată.

Aşa cum am spus, Catherine nu se lămurise câtuşi de puţin ce anume voia de la ea Benvenuto. Vă puteţi deci închipui mirarea ei când, după ce închise uşa, sculptorul îi arătă statuia începută, explicându-i pentru ce o chemase.

Catherine era o fată veselă de felul ei şi, dându-şi seama cât de tare se înşelase, începu a râde în hohote, apoi, mândră că-i era dat să pozeze pentru o zeiţă hărăzită regelui, lepădă veşmintele şi se aşeză singură în atitudinea pe care o avea macheta statuii, cu atâta exactitate şi atâta graţie, încât meşterul, întorcându-se şi văzând cu câtă graţie şi naturaleţe luase poza trebuincioasă, nu se putu opri să nu-şi arate satisfacţia.

Benvenuto se apucă de lucru; era, aşa cum am arătat mai sus, una dintre acele nobile şi înzestrate firi de artist care se inspiră pe măsură ce crează şi care se transfigurează lucrând. Îşi dezbrăcase vesta cu mâneci bufante şi, desfăcut la gât, cu braţele goale, umblând încolo şi încoace, de la model la imaginea acestuia, de la natură la reprezentarea ei artistică, părea aidoma lui Jupiter, gata să aprindă şi să mistuiască orice lucru pe care l-ar fi atins. Catherine, obişnuită să aibă de-a face numai cu inşi vulgari sau desfrânaţi, cu oameni din popor sau cu tineri domnişori pentru care nu era decât o simplă jucărie, se uita la bărbatul acela cu privirea iluminată, cu suflarea dogoritoare, cu pieptul umflat, cuprinsă de o uimire pe

care n-o mai încercase până atunci. Părea să se fi înălţat la rândul ei în sferele în care plutea maestrul; privirea îi scânteia, ca şi când inspiraţia artistului s-ar fi revărsat şi asupra modelului său.

Şedinţa ţinu două ceasuri; după care, Benvenuto îi dădu Catherinei scudul de aur făgăduit şi, luându-şi rămas bun de la ea tot atât de ceremonios ca şi în ajun, îi ceru să vină din nou în ziua următoare, la aceeaşi oră.

Catherine se întoarse acasă şi toată ziua nu mai ieşi din odaia ei. A doua zi dimineaţa sosi la atelier cu zece minute mai devreme decât îi ceruse sculptorul.

Lucrurile se petrecură aidoma şi de astă dată: ca şi în ajun, Benvenuto, înaripat de inspiraţie, făcu adevărate minuni: în mâinile sale lutul se însufleţea ca-n mâinile lui Prometeu. Capul bacantei era pe deplin modelat şi părea într-adevăr capul unei fiinţe vii răsărit dintr-o plămadă fără formă. Catherine zâmbea fermecătoarei sale surori zămislite după chipul şi asemănarea ei; niciodată nu fusese atât de fericită şi, ceea ce e destul de ciudat, nu putea să-şi dea seama de unde izvora o asemenea fericire.

A treia zi sculptorul şi modelul său se întâlniră la aceeaşi oră; dar, în clipa în care trebui să se dezbrace, Catherine simţi cum se îmbujorează la faţă, cuprinsă de o sfiiciune pe care n-o mai încercase până atunci. Biata copilă era pe cale să se îndrăgostească şi dragostea îi trezise în suflet sfiala.

În ziua următoare se simţi şi mai încurcată, şi Benvenuto se văzu nevoit să-i amintească în câteva rânduri că statuia pe care o modela trebuia să înfăţişeze o Erigonă beată de vin şi de voluptate, şi nicidecum pe Venus de Medici. Să aibă deci încă puţină răbdare: peste două zile macheta avea să fie gata.

La sfârşitul celei de-a patra zile, după ce făcu şi ultimul retuş machetei, Benvenuto îi mulţumi Catherinei pentru

că-l îndatorase şi-i dădu patru scuzi de aur; Catherine însă lăsă galbenii să-i alunece din mână. Biata fată îşi dădea seama că totul se sfârşise pentru ea: din clipa aceea era nevoită să se întoarcă la viaţa pe care o trăise până atunci, dar de când pusese piciorul pentru întâia oară în atelierul meşterului viaţa aceea începuse s-o scârbească. Benvenuto, care nici nu bănuia măcar ce se petrece în inima fetei, adună de pe jos cei patru scuzi, i-i puse din nou în palmă, strângându-i apoi mâna, şi-i spuse că, dacă ar putea să-i fie vreodată cumva de folos, să vină la el neapărat; zicând acestea, intră în atelierul în care lucrau ucenicii să-l cheme pe Ascanio, căruia voia să-i arate statuia terminată.

Văzându-se singură, Catherine sărută pe rând uneltele de care se slujise meşterul şi ieşi afară, cu lacrimile pe obraz.

A doua zi, Catherine deschise uşa atelierului într-un moment în care, afară de meşter, nu se mai afla nimeni acolo, şi cum Benvenuto, din cale afară de mirat zărind-o, se pregătea tocmai s-o întrebe ce vânt o adusese, fata se apropie de el şi, căzând în genunchi la picioarele lui, îl întrebă dacă n-are cumva nevoie de o slujnică.

Benvenuto avea un suflet de artist, în măsură să înţeleagă orice simţământ; ghicind, aşadar, ce se întâmplase în sufletul sărmanei copile, o ajută să se ridice de jos şi o sărută pe frunte.

Din ziua aceea, Catherine rămase pentru totdeauna la atelierul pe care, aşa cum am arătat mai înainte, îl înveselea cu voioşia ei copilărească şi-l însufleţea cu veşnicul ei neastâmpăr. În aşa fel, încât nimeni nu s-ar mai fi putut lipsi de ea acum şi Benvenuto mai puţin decât oricine. Ea punea la cale şi rânduia totul în casă, luând-o la rost şi linguşind-o pe Ruperta, care, la început când se ivise în mijlocul lor, o privise ca pe o piază rea, pentru ca

în cele din urmă s-o îndrăgească la fel ca toată lumea.

Erigona nu avusese nimic de pierdut din pricina ei, dimpotrivă, acum că modelul se afla tot timpul în preajma lui, Benvenuto putea s-o retuşeze şi s-o desăvârşească în voie cu o meticulozitate de care poate nu se bucurase niciuna dintre statuile lucrate mai înainte; după aceea o înfăţişase regelui Francisc I, care se arătase peste măsură de încântat şi-i poruncise meşterului s-o toarne pentru el din argint; pe urmă stătuse de vorbă pe îndelete cu orfăurarul, întrebându-l dacă e mulţumit de atelierul său, unde anume se afla acest atelier şi dacă mai avea lucruri frumoase acolo; îngăduindu-i în fine lui Benvenuto Cellini să plece, hotărî în sinea lui să se ducă la el pe nepusă masă într-o dimineaţă, fără a-i spune nimic despre intenţiile sale.

Şi aşa am ajuns din nou la scena de la începutul povestirii noastre, scenă în care l-am lăsat pe Benvenuto lucrând, pe Catherine cântând, pe Ascanio visând, iar pe Pagolo rugându-se.

În ziua următoare celei în care Ascanio se întorsese atât de târziu acasă din pricina expediţiei pe care o făcuse în împrejurimile palatului Nesle, se auziră nişte bătăi puternice la poartă; coana Ruperta se ridică numaidecât, grăbindu-se să deschidă, dar Scozzone (poreclă pe care, dacă vă amintiţi, Benvenuto i-o dăduse Catherinei) o şi zbughise pe uşă afară.

Puţin mai apoi o auziră strigând în gura mare, fericită şi înspăimântată totodată:

— Sfinte Dumnezeule, meştere, Doamne sfinte! E regele! Regele în carne şi oase! A venit să-ţi vadă atelierul!

Şi biata Scozzone, lăsând toate uşile deschise în urma ei, se ivi, palidă la faţă şi tremurând ca o frunză, în pragul atelierului în care Benvenuto lucra cot la cot cu elevii şi

ucenicii săi.

V

GENIU ŞI SUVERANITATE

Într-adevăr, în spatele ei îl zăriră pe regele Francisc I, care tocmai intra în curte împreună cu întreaga lui suită. Suveranul oferea mâna ducesei d’Etampes. Venea apoi regele Navarei împreună cu delfina Caterina de Medici şi, în sfârşit, delfinul, care avea să devină mai apoi Henric al II-lea, împreună cu mătuşa sa Margareta de Valois, regina Navarei. Înaltele feţe erau însoţite de aproape toată nobilimea de la curte.

Benvenuto ieşi în întâmpinarea capetelor încoronate, a principilor, a marilor seniori şi frumoaselor doamne, fără să se arate câtuşi de puţin fâstâcit sau tulburat, ca şi cum ar fi primit vizita unor prieteni. Şi totuşi se aflau acolo cele mai strălucite nume ale Franţei şi cele mai vestite frumuseţi din lume. Margareta te fermeca, doamna d’Etampes te ridica în slăvi, Caterina de Medici te uimea, iar Diana de Poitiers îţi lua ochii. Ei, şi? Benvenuto trăise doar toată viaţa în mijlocul celor mai desăvârşite tipuri de frumuseţe ale antichităţii, iar întrucât fusese ucenicul cel mai îndrăgit al lui Michelangelo, era deprins să aibă de-a face cu mărimile lumii.

— Veţi binevoi, doamnă, a ne îngădui să admirăm împreună cu domnia voastră – spuse Francisc I, adresându-se ducesei d’Etampes, care se mulţumi să zâmbească.

Anne de Pisseleu, ducesă d’Etampes, care, de la reîntoarcerea lui Francisc I din Spania, unde se aflase în

captivitate, se bucura de toate favorurile monarhului, în inima căruia luase locul contesei de Chateaubriand, era pe vremea aceea aureolată de strălucirea unei frumuseţi cu adevărat regeşti. Dreaptă, bine făcută şi zveltă, cu un chip încântător, avea un aer măreţ şi în acelaşi timp o graţie felină ce amintea în egală măsură de graţia unei pisici ca şi de aceea a unei pantere, făpturi de la care părea să-şi fi însuşit deopotrivă zvâcnirile neaşteptate şi poftele sângeroase; totuşi, văzând expresia plină de nevinovăţie pe care curtezana regală ştia cu atâta iscusinţă să şi-o aştearnă pe faţă, chiar şi cel mai neîncrezător dintre oameni s-ar fi lăsat amăgit. Fiindcă nu cred să fi existat pe lume ceva atât de schimbător şi de perfid pe cât era chipul acestei femei cu buze palide ce putea cu aceeaşi uşurinţă să fie când Hermiona, când Galateea, cu un zâmbet provocător uneori, iar alteori crunt, cu o privire mângâioasă şi îmbietoare câteodată, pentru ca o clipă mai apoi să se aprindă, învăpăiată de mânie. Avea un fel al ei de a-şi ridica pleoapele cu atâta încetineală, încât niciodată nu puteai şti dacă privirea pe care se pregătea s-o dea la iveală era galeşă ori ameninţătoare. Semeaţă şi autoritară, ducesa d’Etampes îl ţinea subjugat pe Francisc I, îmbătându-l cu farmecele ei; mândră şi geloasă, îi impusese monarhului să ceară înapoi contesei de Chateaubriand giuvaerurile pe care i le dăruise, şi melancolica şi frumoasa contesă nu găsise alt mijloc de a protesta împotriva acestei înjosiri decât restituind giuvaerurile topite şi transformate în lingouri. În sfârşit, abilă şi prefăcută, avusese grijă să închidă ochii ori de câte ori suveranul, fluşturatic din fire, păruse a acorda o atenţie deosebită vreunei tinere şi încântătoare domnişoare de la curte, pe care, de altminteri, o părăsea în scurtă vreme pentru a se reîntoarce la frumoasa vrăjitoare ce pusese stăpânire asupra lui.

— Abia aşteptam să te văd, Benvenuto, fiindcă, uite. În curând se împlinesc două luni, pare-mi-se, de când ai venit în regatul meu şi în tot acest timp, grijile împovărătoare ale ocârmuirii m-au împiedicat să mă gândesc la nobilele îndeletniciri ale artei. Singurul vinovat de toate astea însă e numai fratele şi vărul meu, împăratul, care nu-mi lasă nicio clipă de răgaz.

— Dacă maiestatea voastră doreşte, sire, am să-i scriu, rugându-l să vă îngăduie a fi mare prieten al artelor, de vreme ce i-aţi dovedit că sunteţi un mare conducător de oşti.

— Îl cunoşti cumva pe Carol Quintul? întrebă regele Navarei.

— Am avut cinstea, sire, să înfăţişez maiestăţii sale sacre, acum patru ani, o carte de rugăciuni a cărei ferecătură era lucrată de mine şi să-i adresez o cuvântare de care s-a arătat foarte mişcată.

— Şi ce ţi-a spus maiestatea sa sacră?

— Că mă cunoaşte mai de mult, deoarece văzuse cu trei ani înainte pe sfita papei un bumb lucrat în aur care-mi făcea cinste.

— Cum văd eu, monarhii te-au copleşit cu laudele – spuse Francisc I.

— E adevărat, sire, că am avut fericirea de a mulţumi o seamă de cardinali, de mari duci, de prinţi şi de regi.

— Arată-mi şi mie minunăţiile făurite de dumneata, să vedem dacă nu voi fi un judecător mai pretenţios decât ceilalţi.

— Sire, n-am avut din păcate decât prea puţin timp la îndemână; vă pot arăta totuşi un vas de flori şi o fructieră de argint pe care tocmai le-am început şi care nu sunt nevrednice poate de privirea maiestăţii voastre.

Timp de vreo cinci minute regele se uită fără să spună nimic. S-ar fi zis că, fermecat de lucrare, îl uitase cu

desăvârşire pe făuritor; în sfârşit, în momentul în care doamnele se apropiară curioase, Francisc I exclamă:

— Priviţi, doamnele mele, ce minune! Un vas cu o formă atât de neobişnuită şi de îndrăzneaţă totodată! Cu câtă fineţe şi cu ce iscusinţă, Doamne, sunt modelate basoreliefurile şi figurinele acestea! Frumuseţea contururilor mi se pare mai ales demnă de toată admiraţia. Priviţi numai cât de felurite şi de reale sunt atitudinile personajelor! De pildă, femeia aceasta care ridică braţele deasupra capului: un gest fugar, înfăţişat cu atâta naivitate, încât te miri că nu duce până la capăt mişcarea. Într-adevăr, cred că niciodată în vechime nu s-a înfăptuit ceva atât de minunat. În clipa asta îmi trec prin minte cele mai desăvârşite opere din antichitate, lucrările celor mai iscusiţi meşteri italieni; niciuna însă nu m-a impresionat atât de mult. Priviţi, vă rog, doamnă de Navara, dulceaţa asta de copilaş pierdut printre flori cum îşi flutură picioruşul prin aer; câtă viaţă, câtă graţie şi câtă drăgălăşenie!

— Prealuminatul meu rege – se bucură Benvenuto – ceilalţi suverani mă lăudau, dar maiestatea voastră mă înţelege!

— Altceva! spuse monarhul, cu un fel de lăcomie.

— Aveţi aici o medalie înfăţişând-o pe Leda cu lebăda şi pe care mi-a poruncit-o cardinalul Gabriele Cesarini; iar aici o pecete pe care am gravat chipul sfântului Ioan şi al sfântului Ambrozie; o lăcriţă de moaşte smălţuită de mine…

— Cum? Baţi şi medalii?! se miră doamna d’Etampes.

— Ca şi Cavadone din Milano, doamnă.

— Te pricepi să smălţuieşti aurul? se interesă Margareta.

— Ca Amerigo din Florenţa.

— Şi gravezi medalii? întrebă Caterina.

— Ca Intisco de Peruggia. Vă închipuiţi, cumva, doamnă, că iscusinţa mea se mărgineşte numai la gingaşele giuvaeruri de aur şi la vasele mari de argint? Slavă Domnului, mă pricep câte puţin la toate! Sunt printre altele şi inginer militar şi nu tocmai de lepădat; datorită mie, în două rânduri Roma a reuşit să scape de cei ce o asediau. Ştiu să ticluesc destul de bine un sonet şi maiestatea voastră poate oricând să-mi poruncească un poem, pe care, bineînţeles, numai dacă e spre slava sa, mă bizui să-l alcătuiesc cu tot atâta meşteşug ca şi când m-aş numi Clement Marot. Cât priveşte muzica, pe care tatăl meu m-a silit s-o învăţ cu băţul în mână, se pare că metoda lui mi-a fost de folos, deoarece ştiu acum să cânt din flaut şi din trompetă cu destul talent pentru ca papa Clement al VII-lea să mă fi tocmit, la vârsta de douăzeci şi patru de ani, în rândurile muzicanţilor săi. De asemenea, am descoperit secretul unui praf de puşcă neîntrecut, după cum tot aşa sunt în măsură să meşteresc flinte cât se poate de iscusite, precum şi felurite instrumente chirurgicale. Dacă maiestatea voastră s-ar întâmpla cumva să intre în război şi ar binevoi să mă ia în oştire, ar avea prilejul să vadă că nu sunt chiar aşa de neîndemânatic şi că mă pricep deopotrivă să mânuiesc o archebuză sau să iau linia de ochire cu o culevrină. Ca vânător am doborât până la douăzeci şi cinci de păuni într-o singură zi, iar ca artilerist am reuşit să-l descotorosesc pe împărat de prinţul de Orania şi pe maiestatea voastră de conetabilul de Bourbon, fiindcă, pe cât se pare, trădătorii nu prea au noroc cu mine.

— Nu mai spune! Şi cu care dintre aceste isprăvi te mândreşti mai mult? îi tăie cuvântul tânărul delfin. Cu faptul că l-ai răpus pe conetabilul de Bourbon, ori fiindcă ai reuşit să dobori douăzeci şi cinci de păuni într-o zi?

— Nu mă mândresc nici cu una, nici cu cealaltă,

monseniore. Dibăcia, ca oricare alte daruri, e hărăzită de Dumnezeu şi eu n-am făcut altceva decât să mă folosesc de dibăcia cu care am fost înzestrat.

— La drept vorbind, n-am ştiut până acum că mi-ai făcut un asemenea serviciu – mărturisi regele – serviciu pe care, de altfel, mă tem că sora mea Margareta n-o să ţi-l poată trece cu vederea chiar atât de uşor. Vasăzică dumneata l-ai răpus pe conetabilul de Bourbon? Spune-mi, rogu-te, cum s-a întâmplat asta?

— O, Doamne, mai lesne decât şi-ar putea închipui cineva. Armata conetabilului poposise fără veste sub zidurile Romei, pe care încerca să le ia cu asalt. M-am dus şi eu cu câţiva prieteni să văd ce se petrece. Numai că, la plecare, fără să-mi dau seama, luasem pe umăr archebuza. Urcându-mă însă pe metereze, m-am dumerit că nu mai aveam nimic de făcut. „Nu se poate totuşi, mi-am zis eu, să fi bătut drumul degeaba până aici”. Şi atunci, îndreptând archebuza spre un punct în care se vedea un pâlc mai numeros şi mai strâns de luptători, l-am ochit pe unul dintre ei cu un cap mai înalt decât ceilalţi. Omul a căzut pe loc şi în aceeaşi clipă s-a iscat o harababură nemaipomenită, care, pe cât se părea, fusese pricinuită de focul tras de mine. Şi pe bună dreptate, de vreme ce-l nimerisem chiar pe conetabilul de Bourbon. Era, după cum am aflat mai apoi, cel cu un cap mai înalt decât însoţitorii săi.

În timp ce Benvenuto povestea păţania lui, cu cel mai desăvârşit sânge rece, doamnele şi seniorii ce făcuseră cerc în jurul său se dăduseră puţin înapoi şi toată lumea se uita cu respect şi totodată parcă şi cu spaimă la omul acesta care devenise erou fără voia lui. Dintre toţi, numai Francisc I rămase lângă Cellini.

— Aşadar, scumpul şi nepreţuitul meu meşter – spuse el – înainte de a-mi închina geniul dumitale, precum se

vede, m-ai îndatorat cu braţul dumitale viteaz.

— Sire – rosti voios Benvenuto – drept să vă spun, cred că din născare mi-a fost scris să fiu slujitorul maiestăţii voastre. O întâmplare din frageda mea copilărie m-a făcut să mă gândesc adesea la lucrul acesta. Emblema maiestăţii voastre este o salamandră, nu-i aşa?

— Da, cu deviza: „*Nutrisco et extinguo*”[2].

— Ei bine, aveam vreo cinci ani şi mă aflam cu tatăl meu acasă într-o încăpere în care tocmai se fiersese le-şia pentru rufe şi în care mai ardea un foc zdravăn din crengi tinere de stejar. Afară era un ger cumplit. Uitându-mă la foc, am zărit printre flăcări o lighioană micuţă ce semăna cu o şopârlă şi care nu-şi găsise alt loc să huzurească decât acolo unde văpaia era mai aprigă. I-am arătat-o tatălui meu şi dânsul (vă rog să-mi iertaţi acest amănunt familiar, fiindcă la noi în ţară mai dăinuie încă o seamă de obiceiuri cam sălbatice), niciuna, nici două, mi-a tras o palmă straşnică, după care mi-a spus cu blândeţe: „Să ştii că nu te-am bătut pentru că ai fi făcut vreo boroboaţă, dragul tatii, ci numai ca să ţii minte că şopârla asta pe care ai văzut-o hălăduind în mijlocul flăcărilor e o salamandră. Niciun om din câţi cunosc eu n-a văzut până acum asemenea lighioană”. Ce poate fi asta, sire, decât un semn al sorţii? Există, cred, întâmplări dinainte scrise în cartea destinului şi, la douăzeci de ani, tocmai mă pregăteam să plec în Anglia, când dăltuitorul Pietro Toreggiano, care tocmai voia să mă ia cu el acolo, îmi povesti cum în copilărie, pe vremea când îşi făcea ucenicia într-un atelier, în toiul unei gâlceve îl lovise în obraz pe Michelangelo. În momentul acela zarurile au fost aruncate: pentru nimic în lume, nici chiar pentru un regat, nu m-aş fi învoit să plec cu un om care fusese în stare să ridice mâna

---

2 Hrănesc şi sting (în limba latină în text). Potrivit credinţei populare, salamandra are darul de a aţâţa focul. (n.t.).

asupra marelui nostru sculptor. Am rămas, aşadar, în Italia şi, din Italia, în loc să plec în Anglia, am venit în Franţa.

— De aceea Franţa, mândră de alegerea dumitale, Benvenuto, va face în aşa fel ca să nu regreţi că ţi-ai părăsit patria.

— Patria mea e arta, iar suveranul meu acela care îmi porunceşte să cizelez cea mai măreaţă cupă.

— Ai cumva o lucrare frumoasă în minte, Cellini?

— O, da, sire, o statuie a lui Hristos. Dar nu un Hristos răstignit, ci un Hristos în toată slava şi strălucirea lui, fiindcă mă voi strădui pe cât pot să înfăţişez neasemuita frumuseţe a chipului sub care mi s-a arătat.

— Ce vorbeşti! spuse râzând Margareta, sceptică din fire. Dumneata, va să zică, ai avut parte să vezi nu numai toate capetele încoronate de pe faţa pământului, dar şi pe împăratul ceresc?

— Da, doamnă – încuviinţă Benvenuto, cu nevinovăţia unui copil.

— Povesteşte-ne şi nouă cum s-a întâmplat – stărui regina Navarei.

— Bucuros, doamnă – răspunse Benvenuto Cellini, cu o convingere ce dovedea că nici prin gând nu iar fi trecut c-ar putea cineva pune la îndoială un singur cuvânt din spusele sale. Văzusem cu câtva timp mai înainte – urmă el – pe satana împreună cu tot alaiul lui drăcesc pe care un preot necromant îi făcuse să apară în faţa ochilor mei în Coliseul din Roma şi de care cu chiu cu vai ne-am putut dezbăra; dar înfricoşătoarea amintire a urgisitelor vedenii a fost pe veci alungată din cugetul meu atunci când, aflându-mă în închisoare, la rugăminţile mele fierbinţi, mi s-a arătat, spre a-mi alina suferinţele, cerescul mântuitor al omenirii, scăldat în slava soarelui şi încununat cu razele lui.

— Şi eşti chiar atât de sigur – îl întrebă regina Navarei –

n-ai nici măcar o umbră de îndoială că Hristos ţi s-a arătat cu adevărat?

— Nici cea mai mică îndoială, doamnă.

— Fă-ne atunci un Hristos pentru capela noastră, Benvenuto – spuse Francisc I, bine dispus ca întotdeauna.

— Sire, fie-mi îngăduit a ruga pe maiestatea voastră să-mi poruncească altă lucrare şi poate că voi găsi mai încolo răgaz şi pentru aceasta.

— Aş putea să ştiu şi eu pentru ce?

— Fiindcă am făgăduit bunului Dumnezeu să n-o fac pentru niciun alt împărat în afară de el.

— Foarte bine! Atunci uite ce e, Benvenuto, aş avea nevoie de douăsprezece candelabre ca să-mi lumineze masa.

— Asta e cu totul altceva, sire, şi sunt gata să mă supun poruncii pe care maiestatea voastră mi-a dat-o.

— Aş dori aceste candelabre să fie purtate de douăsprezece statui de argint.

— Sire, va fi într-adevăr o lucrare măreaţă.

— Iar aceste statui aş vrea să înfăţişeze şase zei şi şase zeiţe şi să fie toate de statura mea.

— De statura maiestăţii voastre, am înţeles, sire.

— Bine, dar e o întreagă epopee pe care măria voastră o doreşte întruchipată – spuse ducesa d’Etampes – o minune în faţa căreia nu se poate să nu te cuprindă mirarea; nu-i aşa, domnule Benvenuto?

— Eu nu mă mir de nimic, doamnă.

— În schimb, eu m-aş mira – continuă ducesa, înţepată – să existe vreun sculptor, afară doar de cei din antichitate, care să poată duce la bun sfârşit o asemenea operă.

— Nădăjduiesc totuşi s-o pot înfăptui la fel de bine ca şi cei din vechime – răspunse Benvenuto, cu sânge rece.

— Nu cumva îţi cam place să te lauzi, meştere

Benvenuto?

— Nu obişnuiesc să mă laud niciodată, doamnă. Cellini rosti aceste cuvinte liniştit, privind-o drept în faţă pe doamna d'Etampes şi, sub privirea lui hotărâtă, încrezătoare şi câtuşi de puţin duşmănoasă, ducesa, cu toată semeţia ei, lăsă ochii în jos. Anne simţi încolţind în ea o tainică pornire împotriva lui Cellini din pricina superiorităţii pe care îşi dădea seama că artistul o avea asupra sa şi pe care căuta s-o înfrunte, fără să se dumirească din ce anume era făcută. Până atunci fusese convinsă că frumuseţea e mai presus de orice putere de pe faţa pământului; uitase că se mai află pe lume şi geniul.

— Există oare comori – rosti ea cu amărăciune – care să poată răsplăti un talent ca al dumitale?

— În orice caz, eu nu am asemenea comori – adăugă Francisc I – şi fiindcă veni vorba, Benvenuto, mi-am adus aminte că n-ai primit până acum decât cinci sute de scuzi de aur pe care ţi i-am oferit la sosire. Crezi că simbria pe care o primea pictorul meu Leonardo da Vinci, adică şapte sute de scuzi de aur pe an, ar putea să te mulţumească? În afară de asta, orice lucrare pe care o vei face pentru mine va fi plătită.

— Sire, asemenea dărnicie e vrednică de un rege ca Francisc I şi, dacă mi-e îngăduit s-o spun, de un artist ca Benvenuto Cellini. Voi avea totuşi îndrăzneala de a mai înfăţişa maiestăţii voastre încă o rugăminte.

— Poţi fi sigur dinainte, Benvenuto, că-ţi va fi împlinită.

— Sire, mă simt strâmtorat şi trebuie să vă spun că nu mi-e de loc la îndemână să lucrez în palatul acesta. Unul dintre ucenicii mei a descoperit o aşezare mult mai potrivită decât cea de aici pentru operele însemnate pe care suveranul meu s-ar putea să mi le poruncească. Această aşezare e proprietatea maiestăţii voastre. E vorba de palatul Nesle, pe care, deocamdată, îl are în folosinţă

prefectul Parisului, deşi nu locuieşte acolo; din tot palatul nu ocupă decât pavilionul cel mic, pe care sunt gata să-l las mai departe în folosinţa dumisale.

— Bine, fie cum vrei – încuviinţă Francisc I – mută-ţi atelierul în palatul Nesle, aşa n-o să ne despartă decât Sena şi o să pot oricând veni la dumneata să stăm de vorbă şi să-ţi admir capodoperele.

— Cum, sire – îl întrerupse doamna d'Etampes – se poate oare să lipsiţi fără nicio pricină pe unul dintre oamenii mei, un gentilom, de un bun aflat în stăpânirea lui?

Benvenuto o privi din nou şi pentru a doua oară Anne se văzu silită să-şi plece ochii sub căutătura lui ciudată, neclintită şi pătrunzătoare. Cellini luă iar cuvântul cu aceeaşi naivă bunăcredinţă cu care vorbise mai înainte despre vedeniile sale:

— Şi eu sunt nobil, doamnă: familia mea coboară dintr-un om de soi, cel mai de seamă căpitan al lui Iuliu Cezar, care se chema Fiorino şi era de fel din Cellino, de lângă Montefiascone, şi care a lăsat moştenire numele său oraşului Florenţa, în timp ce prefectul domniei voastre şi strămunii săi n-au avut încă parte, după câte ştiu, să dăruiască numele lor nici unui loc de pe lume. Totuşi – urmă Benvenuto, întorcându-se către Francisc I şi schimbând dintr-odată şi privirea, şi tonul – poate că mi-am îngăduit prea mult şi din pricina asta s-ar putea să-mi atrag cine ştie ce vrăjmăşii neîmpăcate care, cu toată ocrotirea maiestăţii voastre, vor reuşi să mă doboare până la urmă. Se spune că prefectul Parisului ar avea un fel de armată sub ordinele sale.

— Am auzit – îi tăie cuvântul regele – că într-o zi, la Roma, un orfăurar, pe nume Cellini, a zălogit un vas de argint pentru care nu primise plata cuvenită şi pe care i-l poruncise monseniorul Farnese, pe vremea aceea cardinal,

iar în ziua de azi papă.

— E adevărat, sire.

— Mi s-a mai spus că dugheana orfăurarului a fost împresurată de toată slujitorimea cardinalului care venise înarmată cu spade să ia vasul cu de-a sila.

— Şi asta e adevărat.

— Dar că numitul Cellini, ascuns după uşă şi cu flinta în mână, s-a apărat ca un leu, punând pe fugă oamenii monseniorului, şi că a doua zi a primit suma pe care i-o datora cardinalul.

— Totul s-a petrecut întocmai, sire.

— Ei bine, numitul Cellini nu eşti dumneata?

— Ba da, sire, ajunge să ştiu că bunăvoinţa pe care mi-o arată maiestatea voastră va rămâne pururi neştirbită şi nimic pe lume nu mă poate înspăimânta.

— Mergi drept înainte – îl îndemnă regele, zâmbind în barbă – drept înainte, ca un adevărat gentilom.

Doamna d’Etampes nu mai spuse nimic, dar în sinea ei, din momentul acela, prinse a-l duşmăni pe Cellini cu o ură de moarte, aşa cum numai o femeie jignită poate urî.

— Sire, vă mai cer o ultimă favoare – spuse din nou Cellini. Nu vă pot prezenta acum pe toţi lucrătorii mei, zece la număr, care francezi, care germani, toţi băieţi de ispravă şi meseriaşi iscusiţi; se află însă aici de faţă doi elevi de-ai mei, Pagolo şi Ascanio, pe care i-am adus cu mine din Italia. Vino încoace, Pagolo, şi ridică o clipă capul şi privirea, nu cu sfruntare, ci ca un om drept care n-are de ce să roşească, fiindcă nu se ştie cu nimic vinovat. Băiatul acesta, sire, nu are poate o minte prea născocitoare şi nici destulă râvnă, în schimb este un artist cinstit şi conştiincios, care lucrează încet, dar cu nădejde şi care este în stare să-şi însuşească pe deplin ideile mele şi să le înfăptuiască aşa cum am dorit. Iar acesta este Ascanio, inimosul şi delicatul meu ucenic şi copilul meu mult iubit.

Ascanio nu are forţa creatoare trebuincioasă pentru a putea înfăţişa într-un basorelief cum se izbesc şi se sfârtecă două oşti vrăjmaşe pe câmpul de luptă sau îndârjirea cu care se agaţă de buza unui vas ghearele unui leu sau colţii unui tigru. După cum nu e înzestrat nici cu acea imaginaţie originală în măsură să născocească cine ştie ce himeră monstruoasă sau nemaipomenit dragon; nu, ce-i drept; în schimb, în sufletul său, care-i plămădit după chipul şi asemănarea făpturii sale, sălăşluieşte simţământul unui ideal, ca să zic aşa, divin. Porunciţi-i numai să vă modeleze un înger sau să înfăţişeze câteva nimfe adunate laolaltă, şi nimeni altul nu va putea desăvârşi aceste lucruri cu o atât de suavă poezie şi cu o graţie atât de aleasă. Cu Pagolo mă simt ca şi cum aş avea patru braţe, iar cu Ascanio ca şi cum aş avea două suflete; şi pe urmă, Ascanio mă iubeşte şi nu pot să vă spun cât sunt de fericit că am lângă mine o inimă curată şi credincioasă ca a lui.

În timp ce maestrul său rostea aceste cuvinte, Ascanio stătea în picioare lângă el cu modestie, dar fără să se arate câtuşi de puţin stingherit, într-o atitudine plină de eleganţă, şi doamna d’Etampes nu-şi mai putea desprinde privirile de la tânărul şi fermecătorul italian cu ochi negri şi păr de abanos care părea o copie însufleţită a statuii lui Apolo adolescent.

— Dacă Ascanio – spuse ea – se pricepe atât de bine la lucrurile gingaşe şi ar vrea să treacă într-o dimineaţă pe la palatul d’Etampes, am să-i pun la îndemână nestematele şi aurul de care ar avea nevoie pentru a face să înflorească o floare măiastră.

Ascanio se înclină, mulţumindu-i cu o privire plină de blândeţe.

— Iar eu – rosti monarhul – îi voi hărăzi, atât lui cât şi lui Pagolo, câte o sută de scuzi de aur pe an.

— Voi avea grijă, sire, ca banii aceştia să fie pe deplin meritaţi – îi făgădui Benvenuto.

— Dar cine e copila încântătoare, cu gene atât de lungi, care stă ascunsă în colţul acela? întrebă regele, zărind-o abia acum pe Scozzone.

— N-o luaţi în seamă, sire – răspunse Benvenuto, încruntându-se. Dintre toate lucrurile frumoase câte se află aici, în atelier, e singurul care aş dori să treacă neobservat.

— A! Nu cumva eşti gelos, jupân Benvenuto?

— Zău, sire, nu-mi place să se atingă nimeni de ceea ce-i al meu; dacă-mi daţi voie, deşi nu poate fi vorba de nicio asemănare, e ca şi când cineva ar îndrăzni să se gândească la doamna d'Etampes; cred că v-aţi ieşi din sărite, sire. Scozzone e ducesa mea.

Ducesa, care nu avea ochi decât pentru Ascanio, întreruptă atât de brusc din contemplaţia ei, îşi muşcă buzele. Mulţi dintre curteni nu se putură stăpâni să nu zâmbească în timp ce doamnele şuşoteau între ele. Regele, în schimb, râse cu poftă.

— Haide, haide, pe cuvântul meu de gentilom, ai toată dreptatea să fii gelos, Benvenuto, artiştii şi regii se înţeleg doar foarte bine între ei. Rămas bun, prietene; ai grijă de statuile mele! Vei începe cu Jupiter, fireşte, şi când vei fi terminat macheta, vino să mi-o arăţi. Rămas bun şi noroc! Pe curând la palatul Nesle!

— E lesne de spus să vi-o arăt, sire; dar cum fac eu ca să intru la Luvru?

— Voi lăsa numele dumitale la toate porţile palatului, cu porunca de a fi condus până la mine.

Cellini se înclină şi, împreună cu Pagolo şi cu Ascanio, îl petrecu pe monarh cu toată suita lui până la poartă. Ajungând acolo, puse un genunchi în pământ şi sărută mâna lui Francisc I.

— Sire – spuse el cu un tremur în glas – prin mijlocirea monseniorului de Montluc, m-aţi scăpat din închisoare şi poate chiar de la moarte; m-aţi copleşit cu dărnicia maiestăţii voastre şi aţi cinstit nevrednicul meu atelier călcându-i pragul; dar mai presus de orice, sire, şi nici nu ştiu cum aş putea să vă arăt recunoştinţa mea, e faptul că, graţie maiestăţii voastre, toate visurile mele sunt dinainte şi cu prisosinţă împlinite. De obicei, străduinţele noastre sunt închinate unui număr restrâns de oameni aleşi ce alcătuiesc o speţă aparte, risipită de-a lungul veacurilor, eu însă voi fi avut fericirea să întâlnesc chiar în timpul vieţii Un luminat judecător pe care să-l simt pururea lângă mine. Până acum n-am fost decât un meşteşugar al viitorului, îngăduiţi-mi, sire, să mă numesc de aci încolo orfăurarul maiestăţii voastre.

— Meşteşugarul meu, orfăurarul, artistul şi prietenul meu, Benvenuto, dacă titlul acesta nu ţi se pare mai neînsemnat decât celelalte. Rămas bun, sau, mai curând, la revedere!

Se înţelege de la sine că toţi prinţii şi seniorii, afară de doamna d „Etampes, se grăbiră să-l urmeze pe rege, copleşindu-l pe Cellini cu laude şi cu dovezi de prietenie.

După ce plecară cu toţii şi Benvenuto rămase singur în curte cu cei doi elevi, şi unul, şi celălalt găsiră cu cale a-i mulţumi, Ascanio din toată inima, iar Pagolo cam în silă.

— N-aveţi de ce să-mi mulţumiţi, copii. Dar uite, dacă într-adevăr credeţi că-mi sunteţi cumva îndatoraţi, aş vrea, fiindcă s-a ivit prilejul azi să vorbim despre asta, să vă fac o rugăminte. E ceva la care ţin din tot sufletul şi cu toată fiinţa mea. Aţi auzit ce i-am spus adineauri regelui despre Catherine; cuvintele mele n-au făcut decât să tălmăcească cea mai adâncă dorinţă a mea. Copila asta e strâns legată de viaţa mea, dragi prieteni, cu niciun preţ nu m-aş putea lipsi de ea nici ca artist, fiindcă, după cum bine ştiţi, e

oricând gata, şi cu câtă voioşie încă, să-mi slujească de model, şi nici ca bărbat, deoarece cred că mă iubeşte. De aceea vă rog, deşi Catherine e frumoasă, iar voi amândoi tineri ca şi dânsa, să nu ridicaţi cumva ochii asupra ei; sunt doar atâtea alte fete nurlii pe lume. Nu-mi sfâşiaţi inima şi nu terfeliţi prietenia pe care v-o port, aruncându-i o privire prea cutezătoare, mai mult chiar, aveţi grijă de Scozzone, privegheaţi-o în lipsa mea şi povăţuiţi-o ca nişte fraţi. Vă rog din suflet, fiindcă mă cunosc prea bine şi ştiu de ce sunt în stare: Dumnezeu mi-e martor că, dacă aş prinde cumva de veste c-a păcătuit, aş ucide-o pe loc şi pe ea, şi pe cel cu care a greşit.

— Meştere – spuse Ascanio – te respect ca pe dascălul meu şi te iubesc ca pe un tată, poţi fi deci liniştit.

— Doamne Iisuse Hristoase! se tângui Pagolo, împreunându-şi mâinile. Mă păzească sfântul să-mi treacă prin minte asemenea ticăloşie! Cum aş putea să uit vreodată că vă datorez totul şi cum aş putea să săvârşesc o atât de cumplită nelegiuire, înşelând sfânta încredere cu care mă învredniciţi şi răsplătind binele pe care mi l-aţi făcut cu asemenea mârşavă viclenie!

— Vă mulţumesc, prieteni – spuse Benvenuto, strângându-le mâinile – din tot sufletul vă mulţumesc. Mă simt pe deplin împăcat şi am toată încrederea în voi. Şi acum, Pagolo, du-te şi vezi-ţi de treabă, fiindcă i-am promis domnului de Villeroi că pecetea la care lucrezi va fi gata până mâine; între timp, eu şi Ascanio vom merge să vizităm proprietatea pe care mărinimosul nostru suveran ne-a dăruit-o adineauri şi în stăpânirea căreia vom intra, prin bună înţelegere sau de nevoie, duminica viitoare, când ne vom mai odihni şi noi un pic. Apoi întorcându-se către Ascanio: Hai, Ascanio, vino să vedem dacă faimosul palat Nesle, care ţi s-a părut atât de îmbietor pe dinafară, privit dinăuntru se dovedeşte cu adevărat vrednic de

renumele său.

Şi fără a mai lăsa răgaz ucenicului său să spună un singur cuvânt, Benvenuto îşi mai aruncă o dată ochii prin atelier, ca să se încredinţeze că toţi lucrătorii se aflau la locurile lor, bătu uşor cu palma obrazul rumen şi bucălat al lui Scozzone şi, luându-şi elevul de braţ, îl trase după el spre poartă şi ieşiră împreună afară, în stradă.

VI

LA CE FOLOSESC GUVERNANTELE

Nu apucaseră să facă nici zece paşi, că le şi tăie calea un bărbat ca la vreo cincizeci de ani, mărunţel de stat, dar cu o figură expresivă şi fină.

— Tocmai veneam la dumneata, Benvenuto – spuse noul sosit, pe care Ascanio îl salută cu un adânc respect, aproape cu veneraţie, şi căruia Benvenuto îi întinse prietenos mâna.

— E ceva important, dragă Francesco? îl întrebă orfăurarul. În cazul ăsta ne întoarcem acasă. Sau voiai doar să mă vezi? Atunci vino cu mine.

— Voiam să-ţi dau un sfat, Benvenuto.

— Te ascult. Un sfat din partea unui prieten e totdeauna binevenit.

— E vorba de un sfat pe care nu ţi-l pot împărtăşi decât între patru ochi.

— Tânărul acesta e ca şi cum aş fi eu, Francesco. Vorbeşte liniştit.

— Aş fi făcut-o până acum dacă aş fi socotit de cuviinţă – răspunse prietenul lui Benvenuto.

— Îmi dai voie, meştere – spuse Ascanio, trăgându-se

discret deoparte.

— Ştii ce? Du-te singur acolo unde trebuia să mergem împreună, fătul meu – îl îndemnă Benvenuto. Ştii doar că un lucru pe care l-ai văzut tu e ca şi cum l-aş fi privit cu ochii mei. Cercetează totul în linii generale; vezi dacă atelierul o să aibă destulă lumină, dacă, de asemenea, curtea e destul de largă pentru o turnătorie, dacă e cu putinţă să despărţim laboratorul nostru de al celorlalţi ucenici. Şi nu uita terenul de pelotă.

Şi, luându-l de braţ pe străin, Benvenuto îi făcu un semn cu mâna lui Ascanio şi o porni înapoi spre atelier, lăsându-l pe tânărul nostru încremenit în mijlocul străzii Saint-Martin.

Într-adevăr, misiunea pe care meşterul i-o încredinţase era mult prea spinoasă pentru ca Ascanio să nu se simtă peste măsură de tulburat. Se pierduse cu firea numai când Benvenuto îi propusese să viziteze împreună palatul. Vă închipuiţi deci ce se petrecu în sufletul lui când se văzu silit să facă singur treaba asta.

Aşadar, el, care două duminici la rând o văzuse pe Colombe, fără a se încumeta s-o urmărească, şi care în cea de-a treia o urmărise fără a se încumeta să-i vorbească, trebuia de data aceasta să dea ochi cu ea, şi pentru ce? Ca să viziteze palatul Nesle, pe care duminica viitoare Benvenuto avea de gând, în lipsă de altă distracţie, să i-l răpească tatălui Colombei, cu învoirea sau împotrivirea acestuia.

Situaţia era destul de neplăcută pentru toată lumea: cu atât mai îngrozitoare trebuia să fie deci pentru un îndrăgostit.

Spre norocul lui, din strada Saint-Martin şi până la palatul Nesle era o bucată bună de drum. Dacă n-ar fi fost decât doi paşi, Ascanio nu s-ar fi încumetat să-i facă; fiind însă o jumătate de leghe, se hotărî în sfârşit s-o

pornească.

Nimic nu te ajută mai mult să te obişnuieşti cu ideea primejdiei ca timpul sau distanţa care te desparte de ea. Pentru oamenii tari de înger şi pentru naturile fericite, cugetarea constituie îndeobşte un sprijin cât se poate de preţios. Ascanio făcea parte din cea de-a doua categorie. Pe vremea aceea nu se încetăţenise încă obiceiul de a te arăta scârbit de viaţă înainte de a fi apucat să trăieşti cu adevărat. Toate sentimentele erau sincere şi se manifestau deschis, bucuria prin râs şi suferinţa prin lacrimi. Fandoseala era ceva aproape cu totul neobişnuit în viaţă ca şi în artă şi un băiat chipeş de douăzeci de ani nu s-ar fi simţit câtuşi de puţin umilit pe atunci să mărturisească fără niciun ocoliş că e fericit.

La drept vorbind, emoţia pe care o încerca Ascanio avea şi partea ei de bucurie. Nu se aşteptase s-o întâlnească pe Colombe decât în duminica următoare şi iată că-i era dat s-o vadă din nou chiar în aceeaşi zi. Câştigase astfel şase zile dintr-odată şi, precum se ştie, pentru un îndrăgostit care e obligat să aştepte, şase zile fac cât şase veacuri.

De aceea, pe măsură ce se apropia de palat, lucrurile începeau să i se pară tot mai simple: e adevărat că el fusese cel care-l sfătuise pe Benvenuto să-i ceară regelui palatul Nesle pentru a-l folosi ca atelier, dar putea oare Colombe să-i poarte cumva pică pentru că ţinuse să fie cât mai aproape de ea? Ocuparea fostului palat al lui Amaury de către orfăurarul florentin nu putea fi, desigur, pe placul tatălui Colombei, care îl socotea proprietatea lui, dar jupân Robert d’Estourville era oare cu adevărat păgubit de vreme ce nu locuia acolo? De altminteri, Benvenuto avea destule mijloace ca să-şi plătească într-un fel ori altul chiria: o cupă dăruită prefectului sau un colier fiicei sale (şi Ascanio îşi propunea să lucreze cu mâna lui colierul) erau

în măsură şi trebuiau să limpezească multe lucruri într-o epocă în care arta se afla la mare cinste. Ascanio avusese prilejul să vadă mari duci, regi şi papi gata să-şi vândă coroana, sceptrul ori tiara numai ca să poată cumpăra unul dintre acele minunate giuvaeruri ce ieşeau din mâinile meşterului său. Până la urmă, în cazul când lucrurile s-ar fi lămurit aşa cum gândea el, tot jupân Robert i-ar fi rămas îndatorat meşterului Benvenuto, căci meşterul era atât de darnic, încât, dacă jupân d'Estourville ar fi înţeles să se poarte omeneşte, Ascanio era convins că Benvenuto la rândul lui l-ar fi răsplătit regeşte.

În momentul când ajunse la capătul străzii Saint-Martin, aşadar, Ascanio se socotea nici mai mult nici mai puţin decât un sol de pace trimis de Cel-de-Sus să menţină armonia între două puteri.

În pofida acestei convingeri, Ascanio nu pregetă totuşi – trebuie să recunoaştem că îndrăgostiţii sunt nişte fiinţe tare ciudate – să-şi lungească drumul cu încă vreo zece minute şi, în loc să treacă pe malul celălalt al Senei cu barca, o luă pe chei în sus şi traversă fluviul pe podul Morilor. Se prea poate să fi ales însă drumul acesta numai fiindcă îl străbătuse în ajun când o urmărise pe Colombe.

Oricare ar fi, de altminteri, pricina ce-l îndemnase să facă un asemenea ocol, după vreo douăzeci de minute, vrând-nevrând, ajunse totuşi în faţa palatului Nesle.

În momentul când sosi acolo însă şi văzu poarta ogivală prin care trebuia să pătrundă înăuntru, când zări apoi micul şi încântătorul pavilion gotic ale cărui turnuleţe răsăreau făloase deasupra zidului împrejmuitor şi când se gândi că îndărătul jaluzelelor pe jumătate lăsate din pricina zădufului se afla frumoasa lui Colombe, întreaga urzeală de vise îmbietoare pe care o izvodise pe drum se risipi aidoma castelelor pe care le întrezăreşti uneori înfiripate în nori şi pe care o adiere de vânt le spulberă

într-o clipă; se trezi dintr-odată faţă-n faţă cu realitatea, şi realitatea nu i se păru câtuşi de puţin liniştitoare.

Totuşi, după ce zăbovi locului câteva minute, zăbavă cu atât mai ciudată cu cât, din pricina arşiţei nu se zărea ţipenie de om pe chei, Ascanio îşi dădu seama că trebuia să se hotărască într-un fel. Cum însă nu avea de ales şi cum singura hotărâre pe care o putea lua era aceea de a intra în palat, înaintă până în prag şi ridică ciocănelul, pregătindu-se să bată în poartă. Şi poate ar fi rămas cine ştie cât timp cu el în mână, dacă tocmai atunci poarta nu s-ar fi deschis pe neaşteptate şi nu s-ar fi pomenit nas în nas cu un slujitor de vreo treizeci de ani, un fel de om la toate, jumătate valet, jumătate ţăran. Era grădinarul lui jupân d’Estourville.

Ascanio şi grădinarul se traseră înapoi şi unul, şi altul.

Pe cine căutaţi? întrebă grădinarul. Ce doriţi?

Nemaiavând încotro, Ascanio îşi luă inima-n dinţi şi răspunse bărbăteşte:

— Doresc să vizitez palatul.

— Cum adică, să vizitaţi palatul? rosti grădinarul, uimit. În numele cui?

— În numele regelui! îl înştiinţă Ascanio.

— În numele regelui?! se minună grădinarul. Doamne Iisuse Hristoase! Nu cumva regele o fi vrând să-l ia înapoi?

— Cine ştie! răspunse Ascanio.

— Bine, dar ce vrea să zică asta?

— Cred că înţelegi, prietene – rosti Ascanio, cu o cutezanţă pentru care se felicită în sinea lui – că n-am să-ţi dau socoteală dumitale?

— Aveţi dreptate. Cu cine doriţi să vorbiţi?

— Domnul prefect e acasă? întrebă Ascanio, ştiind foarte bine că prefectul nu putea fi acolo.

— Nu, domnule, e la Châtelet.

— Aşa? Şi în lipsa dumnealui, cine-i ţine locul?

— Fiica domniei sale, domnişoara Colombe. Ascanio se înroşi până în vârful urechilor.

— Şi pe urmă – adăugă slujitorul – mai e şi coana Perrine. Cu cine doreşte domnul să vorbească? Cu domnişoara Colombe sau cu coana Perrine?

Întrebarea era cât se poate de firească, şi cu toate astea, la auzul ei, în sufletul lui Ascanio se dădu o luptă cumplită. Deschise gura să spună c-ar fi dorit s-o vadă pe domnişoara Colombe, dar, ca şi cum buzele sale ar fi fost incapabile să rostească nişte cuvinte atât de îndrăzneţe, ceru să vorbească totuşi cu coana Perrine.

Grădinarul, căruia nici prin gând nu-i trecea că o întrebare atât de banală, după părerea lui, ar fi putut stârni o asemenea harababură, dădu din cap în semn de încuviinţare şi, străbătând curtea, se îndreptă spre intrarea micului palat Nesle. Ascanio o porni în urma lui.

Trecură printr-o curte interioară, pe urmă pe sub o a doua poartă, pe urmă printr-o grădiniţă cu flori, urcară treptele unui peron, după care străbătură o nesfârşită galerie. În fine, grădinarul deschise o uşă.

— Coană Perrine – spuse el – a venit un tânăr care cică ar vrea să viziteze palatul în numele regelui.

Şi se dădu la o parte, făcându-i loc lui Ascanio, care se opri în pragul uşii.

În aceeaşi clipă însă i se aşeză parcă o ceaţă pe ochi şi se văzu silit să se sprijine de perete. Se întâmplase ceva la care nu se aşteptase, deşi era un Lucru cât se poate de firesc: coana Perrine nu era singură, ci împreună cu Colombe, şi Ascanio se afla acum faţă-n faţă cu amândouă.

Coana Perrine torcea la roată, iar Colombe ţesea la război o tapiserie. Amândouă ridicară capul în aceeaşi clipă şi-şi întoarseră privirile spre uşă.

Colombe îl recunoscu numaidecât pe Ascanio. Îl

aştepta, deşi cugetul ei spunea că n-avea cum să vină. Cât priveşte pe tânărul nostru, când văzu ochii fetei aţintindu-se asupra lui, cu toate că privirea în care îl învăluiau era nespus de duioasă, simţi că moare.

Se gândise dinainte că va avea de întâmpinat o mie şi una de greutăţi, îşi închipuise că va trebui să înfrunte o mie şi una de piedici ca să poată ajunge la iubita lui; piedicile erau menite să-i sporească însufleţirea, iar greutăţile să-i înteţească dârzenia, şi iată că, dimpotrivă, totul se petrecuse cât se poate de simplu şi de uşor, ca şi cum bunul Dumnezeu, mişcat de dragostea lor curată, voise s-o încurajeze de la bun început, dându-i binecuvântarea sa; fără să ştie când şi cum, se pomenise deodată în faţa Colombei, aşa încât din toată cuvântarea atât de meşteşugit ticluită din vreme şi a cărei înfocată elocinţă era făcută s-o uimească şi s-o înduioşeze, nu-şi mai amintea nicio frază, niciun cuvânt, nici măcar o silabă.

Colombe, la rândul ei, încremenise locului, cu gura încleştată. Cele două tinere şi neprihănite făpturi care, în adâncul sufletului lor, simţeau că erau hărăzite una alteia, ca şi cum ar fi fost de mult logodite în ceruri, şi care, în clipa când s-ar fi apropiat una de alta, trebuiau să se contopească, alcătuind o singură fiinţă, ca Salamancis cu Hermafrodit, acum că se aflau pentru prima oară una în faţa alteia, tremurau înspăimântate şi-şi pierduseră cumpătul, nefiind în stare să rostească o singură vorbă.

În cele din urmă coana Perrine se ridică pe jumătate de pe scaun şi, Scoţând caerul vârât în corset şi sprijinindu-se de mosorul torcătoarei, se îndură să rupă tăcerea.

— Ce tot îndrugă acolo ţopârlanul ăla de Raimbault? se burzului onorabila guvernantă. Ai auzit, Colombe? Cum însă Colombe nu-i răspundea nimic: Ce căutaţi aici, tinere domn? continuă ea, făcând câţiva paşi spre Ascanio. Doamne iartă-mă! exclamă ea deodată, recunoscând

chipul celui cu care vorbea. Închipuieşte-ţi cine a venit? Cavalerul acela simpatic care, în ultimele trei duminici, a fost atât de drăguţ şi mi-a oferit agheasmă la ieşirea din biserică! Ce doreşti, frumosule?

— Aş vrea să vă vorbesc – bolborosi Ascanio.

— Între patru ochi? îl întrebă, izmenindu-se, coana Perrine.

— Între... patru ochi...

În timp ce rostea aceste cuvinte, Ascanio îşi spunea în sinea lui că e un nătărău fără pereche.

— Atunci, poftim aici, tinere domn, poftim! spuse coana Perrine, deschizând uşa camerei alăturate şi făcându-i semn lui Ascanio s-o urmeze.

Ascanio se supuse, dar, în clipa în care se pregătea să iasă pe uşă, îi aruncă o lungă privire Colombei, una dintre acele priviri stăruitoare prin care îndrăgostiţii se pricep să mărturisească atâtea lucruri şi care, oricât de nedesluşite şi de încâlcite li s-ar părea unor oameni indiferenţi, nu se poate să nu fie înţelese până la urmă de persoana căreia le sunt adresate. Colombe, aşa cum era de aşteptat, nu scăpă nicio iotă din ceea ce ochii lui voiau să-i împărtăşească, fiindcă, în momentul în care privirile ei se încrucişară cu ale tânărului îndrăgostit, fără să-şi dea seama, se înroşi toată ca focul şi, simţind că roşeşte, se grăbi să-şi aplece ochii asupra tapiseriei şi începu să schingiuiască o biată floare care arăta ca vai de ea. Văzând-o cum se îmbujorase, Ascanio îşi luă seama deodată şi făcu un pas spre Colombe, dar în aceeaşi clipă coana Perrine se întoarse spre el ca să-l cheme, aşa încât tânărul, vrând-nevrând, trebui s-o urmeze. Însă, îndată ce uşa se închise după el, Colombe scăpă acul din mână, lăsă braţele să-i atârne de o parte şi de alta a scaunului pe care şedea şi, dând capul pe spate, scoase un oftat adânc în care, în virtutea uneia dintre acele pururi nelămurite taine

ale inimii omeneşti, regretul de a-l vedea pe Ascanio plecând se îngemăna cu uşurarea de a nu-l mai simţi atât de aproape de ea.

Cât priveşte pe tânărul nostru, era fără doar şi poate supărat: supărat pe Benvenuto fiindcă-i încredinţase o misiune atât de ciudată, supărat pe sine însuşi, fiindcă nu se pricepuse să se folosească de prilej, şi supărat mai cu seamă pe coana Perrine, care săvârşise greşeala de neiertat de a-l fi silit să plece tocmai când i se păruse că ochii Colombei îl îmbiau să rămână.

De aceea, în momentul în care, rămânând singură cu el, guvernanta ţinu să afle scopul vizitei sale, Ascanio îi răspunse cu destulă aroganţă, răzbunându-se pe ea pentru propria lui stângăcie:

— Scopul vizitei mele, scumpă doamnă, este acela de a vă ruga să-mi arătaţi palatul Nesle, încăpere cu încăpere, de la un capăt la altul.

— Să-ţi arăt palatul Nesle?! se minună coana Perrine. Şi ce nevoie ai dumneata, dacă nu ţi-e cu supărare, să-l vizitezi?

— Ca să-mi dau seama dacă ne convine, dacă o să ne simţim în largul nostru şi dacă merită osteneala să ne mutăm aici.

— Cum adică să vă mutaţi aici? L-aţi închiriat cumva de la domnul prefect?

— Nicidecum, maiestatea sa are de gând să ni-l dea.

— Să vi-l dea? Maiestatea sa?! exclamă coana Perrine, căreia nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— În deplină proprietate – răspunse Ascanio.

— Dumitale?

— Nu chiar mie, scumpă doamnă, ci maestrului meu.

— Şi cine-i maestrul dumitale, dacă-mi dai voie să te întreb, tinere? Pesemne vreun înalt senior dintr-o ţară străină?

— Mai mult decât atât, coană Perrine, e un artist de seamă care a venit anume de la Florenţa spre a sluji pe maiestatea sa preacucernică.

— Aha! murmură onorabila doamnă, care nu prea se dumirea cam ce poate să fie asta. Şi ce face, rogu-te, maestrul dumitale?

— Ce face? De toate: inele de împodobit degetele tinerelor fete; ceainice vrednice a sta pe masa unor capete încoronate; statui pentru lăcaşurile zeilor; iar când n-are altceva mai bun de făcut, asediază ori apără cetăţile, după cum are chef să bage în sperieţi un împărat ori să liniştească un papă.

— Doamne Iisuse Hristoase! suspină coana Perrine. Şi cum îl cheamă pe maestrul dumitale?

— Benvenuto Cellini, aşa-l cheamă.

— Curios, nu ştiu să fi auzit vreodată numele ăsta – bolborosi preacinstita doamnă. Şi ce e de felul lui?

— E orfăurar.

Coana Perrine se uită la Ascanio cu nişte ochi cât toate zilele.

— Orfăurar! bâigui ea. Orfăurar! Şi-ţi închipui cumva că jupânul nostru, prefectul, o să se învoiască să dea chiar aşa, cu una cu două, bunătate de palat pe mâna unui... unui., orfăurar?

— Dacă n-o vrea să ni-l dea, i-l luăm noi.

— Cu anasâna?

— Întocmai.

— Nu cred eu că stăpânul dumitale s-ar încumeta să-l înfrunte pe domnul prefect!

— Ba bine că nu: a fost în stare să înfrunte trei duci şi doi papi.

— Ţine-mă, Doamne! Doi papi! Doar n-o fi eretic?

— Fii pe pace, e catolic ca dumneata şi ca mine, coană Perrine, n-avem nici în din nici în mânecă cu Sarsailă; în

lipsa diavolului însă, îl avem pe rege să ne sprijine.

— O fi, dar domnul prefect are pe cineva şi mai grozav.

— Pe cine?

— Pe doamna d’Etampes.

— Atunci forţele sunt egale – spuse Ascanio.

— Şi dacă jupân d’Estourville se împotriveşte?

— Meşterul Benvenuto, orişicum, tot o să i-l ia.

— Şi dacă jupân Robert se ferecă în palat ca într-o fortăreaţă?

— Meşterul Cellini o să-l asedieze.

— Gândeşte-te că jupânul nostru, prefectul, are douăzeci şi patru de arcaşi.

— Iar meşterul Benvenuto Cellini are zece ucenici; precum vezi, coană Perrine, forţele, şi de astă dată, sunt egale.

— Numai că, vezi dumneata, jupân d’Estourville mânuieşte lancea ca nimeni altul pe lume; la turnirul care a avut loc la nunta lui Francisc I, era printre cavalerii care chema lumea să se măsoare cu el, şi cum a îndrăznit careva să-i ţină piept, cum l-a şi trântit jos.

— Atunci se potriveşte de minune, coană Perrine, e tocmai omul pe care-l căuta Benvenuto, căci, dacă-i vorba de turnire, meşterul meu nu şi-a găsit încă naşul până acum. Ca şi jupân d’Estourville, şi-a culcat toţi adversarii la pământ, cu deosebirea că cei cu care s-a măsurat prefectul dumitale, după două săptămâni, erau iar pe picioare, veseli şi înfloritori, pe când cei care au avut de-a face cu stăpânul meu nu s-au mai sculat în veci de jos şi, după trei zile, erau cu mâinile pe piept, morţi şi îngropaţi.

— Tare mi-e teamă c-o să iasă un bucluc de aici, zău, tare mi-e teamă! se tângui coana Perrine. Am auzit că-n Oraşele luate cu asalt se petrec tot felul de grozăvii, tinere.

— Fii pe pace, coană Perrine! o linişti Ascanio, râzând.

Învingătorii, de astă dată, vor fi mărinimoşi.

— Am spus şi eu aşa, dragul mamii – răspunse coana Perrine, căreia nu i-ar fi displăcut să se pună bine cu asediatorii – fiindcă mă cutremur numai când mă gândesc că s-ar putea să fie vreo vărsare de sânge. Altminteri, îţi dai seama, cred, că vecinătatea domniilor voastre nu poate decât să ne bucure, deoarece, la drept vorbind, cam ducem lipsă de societate în blestemata asta de sihăstrie în care jupân d'Estourville ne-a sechestrat, pe fiica dumi-sale şi pe mine, ca pe nişte biete călugăriţe, cu toate că nici ea şi nici eu, slavă Domnului, n-am făcut legământ să ne călugărim. Iar omul nu-i bine să trăiască singur, zice Sfânta Scriptură şi, zicând omul, Sfânta Scriptură se gândeşte bineînţeles nu numai la bărbat, ci şi la femeie; dumneata ce crezi, flăcăule, n-am dreptate?

— Mai încape vorbă!

— Iar noi două suntem singure-singurele şi amărâte ca vai de noi în hărăbaia asta de casă.

— Cum aşa, nu primiţi nicio vizită?

— Doamne Iisuse! Păi dacă-ţi spun că trăim mai rău ca nişte călugăriţe. Ele barem mai au rubedenii, mai au prieteni care vin să le vadă la vorbitor, după gratii. Au trapeza în care se adună şi mai schimbă un cuvânt, mai pălăvrăgesc. Nu-i cine ştie ce distracţie, îmi dau seama; dar, oricum, tot e ceva. Noi, biet, nu-l avem decât pe domnul prefect, care vine din când în când s-o dojenească pe fiică-sa – ştiu şi eu? – poate fiindcă se face din ce în ce mai frumoasă, căci nu văd ce altă vină ar putea să aibă sărmana copilă, iar pe mine ca să mă ia la refec pentru că n-o ţin din scurt cum s-ar cuveni, când, slavă Domnului, nu vede ţipenie de om zile-n şir şi când nu deschide gura decât ca să se roage bunului Dumnezeu şi să schimbe o vorbă cu mine. De aceea ai grijă, flăcăule, te rog din suflet, să nu spui cuiva că te-am primit în casă, c-ai vizitat pe

urmă palatul cu mine şi că, după ce ai vizitat palatul, ai trecut din nou pe la noi pentru câteva clipe să ne ţii de urât.

— Cum?! se miră Ascanio. După ce vizităm palatul, ne întoarcem împreună în micul palat? înseamnă deci c-o să…

Ascanio se opri însă numaidecât simţind că bucuria îl făcea să piardă măsura.

— Nu cred c-ar fi politicos, tinere, după ce te-ai prezentat adineauri domnişoarei Colombe, care, la urma urmei, în lipsa tatălui său, e stăpâna casei, şi i-ai cerut îngăduinţa de a sta de vorbă cu mine între patru ochi, nu cred c-ar fi politicos, să pleci aşa de la noi fără să-i spui măcar un cuvinţel de rămas bun. Dar dacă nu-ţi face plăcere, fireşte, poţi foarte bine să ieşi în stradă fără să mai ocoleşti, fiindcă palatul Nesle are intrare separată.

— Nici nu mă gândesc, nici nu mă gândesc! protestă Ascanio. Păcatele mele, coană Perrine, dă-mi voie să mă consider şi eu la fel de bine crescut ca oricare altul şi să ştiu cum trebuie să se poarte cu femeile un om de lume. Numai că te-aş ruga, coană Perrine, să nu mai pierdem vremea şi să vizităm chiar acum palatul, fiindcă sunt nespus de grăbit.

Şi, într-adevăr, acum când ştia că trebuia să se abată din nou pe la palatul cel mic, Ascanio nu dorea decât să termine mai repede cu vizitarea palatului cel mare. Iar cum, la rândul ei, coana Perrine păstra tot timpul în suflet o teamă înăbuşită, gândindu-se că s-ar putea să pice prefectul tocmai când se aştepta mai puţin, nu voi să-l facă pe Ascanio să întârzie cumva din pricina ei şi, desprinzând din cui o legătură cu chei atârnată după uşă, o apucă înainte.

Să aruncăm, aşadar, o privire împreună cu Ascanio asupra palatului Nesle în care se vor desfăşura de acum înainte principalele episoade ale povestirii pe care v-o

împărtăşim.

Palatul sau mai degrabă reşedinţa Nesle, cum i se spunea îndeobşte pe vremea aceea, era situat pe malul stâng al Senei, aşa cum cititorii noştri au avut prilejul s-o afle ceva mai înainte, pe locul unde a fost durat mai apoi palatul Nevers şi unde s-au construit după aceea Monetăria şi Academia franceză. Era ultima clădire de la capătul dinspre sud-vest al Parisului, deoarece dincolo de zidurile sale nu se mai vedea decât şanţul fortificaţiilor şi Pre-aux-Clercs cu pajiştile-i înverzite. Fusese zidit spre sfârşitul secolului al optulea de Amaury, stăpânul domeniului Nesle din Picardia. În 1308 a fost cumpărat de Filip cel Frumos, care l-a ridicat la rangul de castel regal. În 1520, turnul Nesle, al cărui nume e legat de o sângeroasă şi deşănţată faimă, a fost despărţit de restul edificiului pentru a se putea construi cheiul, podul peste şanţul cetăţii şi poarta Nesle, aşa încât turnul cu înfăţişarea lui mohorâtă a rămas stingher şi posac pe malul fluviului, ca o păcătoasă pocăită.

Din fericire însă, reşedinţa Nesle era destul de vastă pentru ca să nu se resimtă de pe urma acestei ciuntiri. Suprafaţa pe care o ocupa era tot atât de întinsă ca vatra unui sat: un zid înalt ca de fortăreaţă, în care se deschidea o poartă mare, cu bolta în ogivă, şi o altă poartă mai mică de serviciu, îl ocrotea pe latura dinspre chei. Pătrundeai mai întâi într-o curte largă, dreptunghiulară, înconjurată de ziduri, având o poartă în stânga şi una în fund. Dacă intrai, aşa cum făcuse Ascanio, pe poarta din stânga, descopereai o clădire mai mică în stil gotic din secolul al paisprezecelea, de toată frumuseţea, cu o grădină spre sud, deosebită de cea a palatului: era pavilionul sau micul palat Nesle. Dacă deschideai însă poarta din fund, vedeai pe mâna dreaptă o construcţie din piatră străjuită de două turnuleţe, cu acoperişuri ascuţite mărginite de balustrade,

cu o faţadă colţuroasă, cu ferestre înalte şi geamuri colorate şi douăzeci de morişti ce scârţâiau în bătaia vântului: era palatul Nesle, în care s-ar fi putut simţi în largul lor trei bancheri din zilele noastre.

Dacă mergeai mai departe, te rătăceai în fel şi fel de grădini, în care se aflau, printre altele, un teren de pelotă, unul de întrecere la inele[3], o turnătorie, un arsenal; veneau după aceea curţile de păsări, stânele, staulele şi grajdurile, adică acareturile a trei gospodării de fermieri din zilele noastre.

Toate acestea însă fuseseră lăsate în paragină şi deci se aflau într-o stare cât se poate de proastă; Raimbault împreună cu cele două ajutoare ale sale abia pridideau să îngrijească de grădina pavilionului, în care Colombe cultiva flori, iar coana Perrine sădise varză. Palatul mare era însă încăpător, scăldat în lumină şi temeinic zidit şi, cu puţină osteneală şi ceva bani, putea fi transformat în cel mai somptuos atelier din lume.

Chiar dacă s-ar fi dovedit însă mult mai puţin prielnic, Ascanio ar fi fost la fel de încântat, dorinţa lui cea mai fierbinte fiind să se afle cât mai aproape de Colombe.

De altfel, vizitarea palatului se termină foarte curând: sprinten cum era, în doi timpi şi trei mişcări, tânărul văzuse tot, colindase peste tot, îşi făcuse o părere despre toate. Aşa încât, coana Perrine, care încercase în zadar să se ţină după el, se mulţumise în cele din urmă să-i încredinţeze legătura de chei, pe care Ascanio, conştiincios, avusese grijă să i-o înapoieze după ce-şi încheiase cercetările.

— Şi acum, coană Perrine – spuse el – sunt la dispoziţia dumitale.

---

3 Întrecere în care concurenţii trebuiau să desprindă cu o lance sau cu o spadă, din fuga calului, nişte verigi atârnate la o anumită înălţime. (n.t.).

— Păi atunci să intrăm o clipă în pavilion, tinere, de vreme ce şi dumneata socoteşti că aşa se cuvine.

— Negreşit! Ar fi o necuviinţă de neiertat din partea mea dacă n-aş face-o.

— Dar ai grijă să nu te dai de gol faţă de Colombe’; nu cumva să-i spui pentru ce ai venit.

— Doamne Sfinte! Păi atunci despre ce să-i vorbesc? se nelinişti Ascanio.

— Parcă cine ştie ce filosofie ar fi, bobocelule! Parcă ziceai că eşti orfăurar?

— Chiar şi sunt.

— Ce mai întrebi atunci: vorbeşte-i de giuvaeruri; e cea mai îmbietoare conversaţie chiar şi pentru sufletul cel mai cumpătat. Suntem ori nu suntem fiicele Evei? Unde-ai pomenit dumneata vreo fiică de-a Evei căreia să nu-i fugă ochii după tot ce străluceşte? De altminteri, sărmănica, are parte de aşa puţine distracţii în schivnicia asta, încât orice prilej de a-i însenina un pic inima e o adevărată binecuvântare pentru ea. Deşi, la drept vorbind, distracţia cea mai bună la vârsta ei ar fi o căsătorie fericită. De aia, ori de câte ori jupân d’Estourville vine pe aici, nu pierd ocazia să-i suflu la ureche: „Mărit-o, omule, odată, mititica de ea, mărit-o, ce mai stai!”

Şi fără să-şi dea seama că dezvăluirea unor relaţii atât de familiare cu jupân d’Estourville putea da loc la tot felul de presupuneri în privinţa rosturilor sale în casa prefectului, coana Perrine se îndreptă spre pavilion şi intră din nou, urmată de Ascanio, în camera în care o lăsase pe Colombe.

Fata stătea îngândurată şi visătoare, în atitudinea pe care o avea când ne-am despărţit de dânsa. Numai, că, între timp, de cel puţin douăzeci de ori, poate, ridicase capul şi-şi aţintise privirea asupra uşii pe care ieşise tânărul cel chipeş, aşa încât cineva care ar fi observat cât

de des îşi arunca ochii într-acolo ar fi putut să-şi închipuie că-l aştepta. Totuşi, în momentul în care văzu uşa deschizându-se, Colombe se apucă de lucru cu atâta râvnă, încât nici coana Perrine şi nici Ascanio n-ar fi putut bănui că nu lucrase nimic până atunci.

Cum de ghicise Colombe că guvernanta venea însoţită de tânărul necunoscut, iată un lucru pe care doar magnetismul l-ar fi putut explica, dacă magnetismul ar fi fost descoperit la vremea aceea.

— L-am adus înapoi pe cavalerul care ne-a oferit agheasmă în biserică, dragă Colombe, fiindcă e chiar dânsul în carne şi oase, nu m-au înşelat ochii. Voiam tocmai să-l conduc până la poarta palatului, când mi-a amintit că nu apucase încă să-şi ia rămas bun de la mătăluţă. Şi avea dreptate, fiindcă adineauri nu v-aţi spus niciun cuvinţel. Şi doar, slavă Domnului, niciunul, nici altul nu sunteţi muţi!

— Coană Perrine... – o întrerupse Colombe, care se fâstâcise toată.

— Ei, ce e? Ce te-ai înroşitaşa? Domnul Ascanio este un cavaler de ispravă, aşa cum matale eşti o domnişoară cuminte. De altfel, pe cât se pare, e un iscusit meşter de giuvaericale, nestemate şi tot felul de zorzoane după care de obicei se dau în vânt fetele frumoase. O să vină să ţi le arate, puica mamii, dacă-ţi face plăcere.

— Nu-mi trebuie nimic – îngână Colombe.

— În momentul de faţă, se prea poate; să sperăm însă că n-o să mori surghiunită în pârdalnica asta de sihăstrie. Avem şaisprezece ani doar, Colombe, şi odată şi odată o să vină şi ziua când o să fim o logodnică nurlie şi o să primim fel de fel de giuvaeruri; pe urmă, o cucoană mare care o să aibă nevoie de tot felul de podoabe. De ce nu le-ai lua mai degrabă pe cele făurite de flăcăul nostru decât pe ale altui meşter, care de bună seamă nu-i ajunge nici la

călcâi.

Bietei fete îi venea să intre în pământ. Ascanio, pe care prezicerile coanei Perrine îl bucurau şi nu prea, se grăbi să sară în ajutorul sărmanei copile, care s-ar fi simţit de o mie de ori mai puţin stingherită să stea de vorbă cu dânsul decât să asculte monologul tălmaciului său.

— Vă rog, domnişoară – spuse el – nu vă împotriviţi şi îngăduiţi-mi să vă aduc câteva din lucrările mele; îmi dau seama acum că pentru dumneavoastră le-am făcut şi că, făcându-le, mă gândeam la dumneavoastră. O, da, vă rog să mă credeţi că-i aşa cum vă spun, deoarece aurul, argintul şi nestematele cu care lucrăm noi, meşterii giuvaergii, sunt adesea îngemănate cu gândurile noastre. În diademele ce împodobesc frunţile dumneavoastră, în brăţările ce vă cuprind braţele, în colanele ce vă dezmiardă umerii, în florile, păsările, îngerii, himerele pe care le facem să gângurească la urechile dumneavoastră lăsăm adeseori să se strecoare simţămintele noastre de respectuoasă adoraţie.

Trebuie s-o spunem, în virtutea îndatoririlor noastre de cronicar, că la auzul acestor dulci cuvinte tinerei fete îi creştea inima de bucurie, fiindcă Ascanio, care stătuse atâta vreme cu gura încleştată, se învrednicise în fine a vorbi şi vorbea aşa cum îşi închipuise ea că trebuie să vorbească, şi fiindcă, fără să ridice ochii, Colombe simţea privirea-i arzătoare aţintită asupra ei; până şi accentul străin al glasului său dădea un farmec deosebit acestor cuvinte atât de noi pentru Colombe, care nu le mai auzise până atunci, un ecou adânc şi cuceritor al graiului atât de simplu şi de melodios al iubirii pe care tinerele fete îl înţeleg înainte de a fi început să-l folosească.

— Ştiu bine – continuă Ascanio – ştiu foarte bine că noi nu putem spori cu nimic frumuseţea dumneavoastră. Dumnezeu nu poate fi mai bogat decât e fiindcă noi îi

împodobim altarele. Dar cel puţin prin iscusinţa mâinilor noastre gingăşia dumneavoastră e înconjurată de tot ce e frumos şi suav ca şi ea, iar când din adâncul întunecos al nimicniciei noastre noi, nevrednici şi umili făurari de încântări şi străluciri, vă vedem trecând scăldate în lumină, avem cel puţin mângâierea că, deşi suntem mult mai prejos decât dumneavoastră, arta noastră în schimb e hărăzită să vă înalţe şi mai sus încă.

— O, domnule – spuse Colombe, peste măsură de tulburată – minunăţiile făurite de domnia voastră vor fi, desigur, pururea străine de mine sau, cel puţin, de prisos; sunt obişnuită să trăiesc în umbră şi în singurătate şi trebuie să vă mărturisesc că nici umbra şi nici singurătatea nu mă apasă, dimpotrivă mi-s dragi şi aş dori să rămân toată viaţa aşa, dar trebuie să vă mărturisesc de asemenea că mi-ar plăcea totuşi să văd aceste podoabe, nu pentru mine, ci pentru frumuseţea lor; nu ca să le port, ci numai ca să le admir.

Şi tremurând toată de teamă că spusese mai mult decât se cuvenea şi că s-ar putea să spună şi mai mult încă, rostind aceste cuvinte, Colombe îl salută şi ieşi atât de grăbită, încât un om mai priceput în asemenea treburi ar fi putut socoti ieşirea aceasta precipitată nici mai mult nici mai puţin decât o fugă.

— Ei bravo, să fie într-un ceas bun! se bucură coana Perrine. A început să se lase ispitită de cochetărie. E adevărat însă că şi matale, flăcăule, vorbeşti ca din carte. Zău dacă nu-mi vine să cred că în ţara de unde vii dumneata se cunosc anumite secrete pentru a vrăji oamenii; cea mai bună dovadă e că ai reuşit să mă câştigi din primul moment de partea dumitale, uite aşa, cum te văd şi cum mă vezi şi, pe cinstea mea, zău, aş dori din tot sufletul ca jupân prefectul să nu se poarte prea urât cu dumneata. Şi acum să ne vedem cu bine, flăcăule, şi

spune-i stăpânului dumitale să se păzească. Să bage de seamă fiindcă jupân d'Estourville nu ştie de glumă şi are proptele straşnice la curte. De-aia zic, dacă stăpânul dumitale ar vrea să-mi dea ascultare, s-ar lipsi de palatul Nesle şi, în orice caz, s-ar feri să pună stăpânire pe el cu anasâna. Pe dumneata însă, oricum, o să te mai vedem, nu-i aşa? Şi ascultă-mă pe mine: să nu crezi un cuvânt din ce ţi-a spus Colombe; de n-ar fi decât moştenirea pe care i-a lăsat-o răposata maică-sa, şi încă e destul de bogată ca să-şi poată îngădui capricii de douăzeci de ori mai costisitoare decât cele cu care o îmbii dumneata. Şi încă ceva: vezi, ai grijă să aduci şi niscai fleacuri mai uşoare: poate că i-o trece prin gând să-mi dăruiască şi mie un lucruşor, ceva. N-am ajuns încă, slavă Domnului, la vârsta când trebuie să renunţi la orice cochetărie. Ai înţeles, nu-i aşa?

Şi socotind de cuviinţă, pentru ca tânărul să priceapă mai bine, să-şi sublinieze cuvintele cu un gest, coana Perrine îl strânse puţin de braţ. Ascanio tresări ca şi când l-ar fi trezit cineva brusc din somn. Într-adevăr, i se părea că totul nu e decât un vis. Nu-şi dădea seama că se află acasă la Colombe şi se îndoia că acea albă nălucire al cărei glas melodios îi mai suna încă în urechi şi a cărei formă suavă fluturase o clipă prin faţa ochilor săi erau cu adevărat fiinţa pentru care, nu mai departe decât în ajun şi chiar în dimineaţa aceea, şi-ar fi dat viaţa doar pentru a-l învrednici cu o privire.

Aşadar, cu inima plină de bucuria clipei de faţă şi de speranţele sale în viitor, Ascanio îi promise coanei Perrine tot ce poftea, fără să asculte măcar ce anume voia de la el. Ei, şi? N-ar fi fost oare în stare să dea tot ce avea pe lume numai ca s-o mai poată vedea pe Colombe?

Pe urmă, gândindu-se că nu se cădea să-şi prelungească vizita peste măsură, îşi luă rămas bun de la

coana Perrine, făgăduindu-i să vină din nou a doua zi.

Ieşind din curtea pavilionului, Ascanio se întâlni aproape nas în nas cu doi inşi care tocmai se pregăteau să intre. După privirea pe care i-o aruncă unul dintre aceşti doi inşi, mai curând decât după îmbrăcăminte, îşi închipui că s-ar fi putut să fie însuşi prefectul.

O clipă mai târziu, bănuielile sale se preschimbară în certitudine când îi văzu pe noii veniţi bătând la poarta care tocmai se închisese în urma lui: se căi atunci că nu plecase ceva mai înainte, căci cine putea şti dacă nesocotinţa lui nu avea să se răsfrângă asupra Colombei?

Pentru ca vizita lui să pară cât mai banală, în cazul când ar fi atras atenţia prefectului, Ascanio se îndepărtă fără a mai întoarce capul o singură dată spre acel colţ de lume care pentru el, în momentul acela, preţuia mai lââult decât o împărăţie.

Înapoindu-se la atelier, îl găsi pe Benvenuto ca niciodată îngândurat. Omul care-i oprise pe stradă nu era nimeni altul decât Primaticcio: venise să-i dea de ştire lui Cellini, ca un bun tovarăş de breaslă, că, în timpul vizitei pe care Francisc I i-o făcuse în dimineaţa aceea, artistul, nechibzuit cum era, reuşise să-şi atragă duşmănia de moarte a doamnei ducese d’Etampes.

VII

UN LOGODNIC ŞI UN PRIETEN

Unul dintre cei doi inşi care se pregăteau să intre în palatul Nesle în clipa în care Ascanio ieşea pe poartă era într-adevăr jupân Robert d’Estourville, prefectul Parisului. Cât despre celălalt, vom afla îndată cine era.

Aşadar, nu trecuseră nici cinci minute de la plecarea lui Ascanio şi coana Perrine intră valvârtej s-o vestească pe Colombe, care se ascunsese la ea în odaie şi şedea în picioare cu urechea ciulită, păstrând încă pe faţă o expresie visătoare, că tatăl său o aştepta în camera alăturată.

— Tata! tresări Colombe, speriată, adăugând apoi în şoaptă: Doamne Dumnezeule, numai de nu l-ar fi întâlnit!

— Da, tatăl matale, puica mamei – rosti din nou coana Perrine, răspunzând numai la primul cuvânt cu care fata îşi începuse fraza, fiind şi singurul pe care-l auzise – tatăl matale împreună cu încă un domn mai în vârstă pe care nu-l cunosc.

— Un domn mai în vârstă! spuse Colombe, înfiorându-se fără să vrea. Doamne, coană Perrine, ce-o mai fi şi asta? E pentru prima oară în ultimii doi sau trei ani când tata nu vine singur.

Totuşi, cum în pofida îngrijorării ei, tânăra fată nu putea face altcum decât să se supună, ştiind foarte bine că taică-său îşi pierde numaidecât răbdarea, Colombe îşi luă inima în dinţi şi intră din nou, cu zâmbetul pe buze, în camera pe care tocmai o părăsise; căci, cu toată teama pe care o simţea pentru prima oară şi a cărei pricină n-o putea desluşi încă, îl iubea pe jupân d’Estourville cu cea mai desăvârşită dragoste filială; deşi prefectul nu era prea duios cu ea, zilele în care tatăl său venea la palat păreau, în lungul şir al zilelor triste şi monotone, adevărate sărbători.

Colombe se apropie de el cu braţele întinse şi gura întredeschisă, dar prefectul nu-i dădu răgaz nici să-l îmbrăţişeze, nici să rostească un singur cuvânt, ci, luând-o de mână şi ducându-se cu ea în faţa străinului care şedea rezemat de căminul impunător plin de flori, spuse:

— Dragă prietene, îţi prezint pe fiica mea. Apoi,

întorcându-se către ea: Colombe, dumnealui este contele d’Orbec, vistiernicul regelui şi viitorul tău soţ.

Colombe dădu un ţipăt uşor, pe care buna-cuviinţă o sili să-l înăbuşe; simţind însă că i se taie picioarele, se sprijini de spătarul unui scaun.

Într-adevăr, pentru a ne putea da seama, mai ales în starea de spirit în care se afla Colombe, cât de înfricoşătoare erau cuvintele neaşteptate ce însoţeau această prezentare, trebuie să ştim mai întâi cum arăta contele d’Orbec.

Fără doar şi poate, jupân Robert d’Estourville, tatăl Colombei, nu era un bărbat chipeş; sprâncenele-i groase, ce se încruntau la cel mai mic obstacol material sau moral de care se lovea, îi dădeau o înfăţişare severă, şi toată făptura lui scurtă şi îndesată avea ceva greoi şi stângaci care-l făcea prea puţin simpatic; dar pe lângă contele d’Orbec, arăta ca arhanghelul Mihail lângă balaur. Figura pătrată a prefectului şi trăsăturile bine reliefate erau, cel puţin, un semn de hotărâre şi de forţă, în timp ce ochii săi mici ca de linx, cenuşii şi neastâmpăraţi vădeau agerimea minţii; pe când contele d’Orbec, deşirat, firav şi costeliv, cu braţele-i lungi ca picioarele unui păianjen, cu glas piţigăiat ca zumzetul unui ţânţar şi molâu ca un melc, era nu numai urât, ci pur şi simplu fioros: de o urâţenie în acelaşi timp stupidă şi rea. Stătea cu capul puţin aplecat pe umăr şi avea un zâmbet mârşav pe buze, iar în ochi o privire vicleană.

Astfel că, la vederea acelei făpturi respingătoare pe care taică-său i-l prezentase drept viitorul ei soţ, în timp ce inima, gândul şi ochii ei se aflau încă sub vraja chipului frumos al tânărului care părăsise cu puţin înainte încăperea aceea, Colombe, aşa cum am spus, nu-şi putuse stăpâni un ţipăt în primul moment, dar, odată cu ţipătul acela, toată vlaga ei părea să se fi istovit şi fata rămăsese

locului, palidă şi rece ca un sloi de gheaţă, uitându-se, la taică-său înspăimântată.

— Îţi cer iertare, dragă prietene – continuă prefectul – pentru zăpăceala fiicei mele; în primul rând trebuie să-ţi spun că de felul ei e cam sălbatică şi că de doi ani de zile n-a mai ieşit din casă, fiindcă, după cum bine ştii, vremurile de faţă nu sunt chiar atât de prielnice pentru fetele frumoase; şi pe urmă, trebuie să recunosc, am făcut rău că nu i-am împărtăşit din timp planurile noastre, ceea ce, de altminteri, era de prisos, dat fiind că lucrurile pe care eu le-am hotărât nu mai au nevoie de încuviinţarea nimănui spre a fi aduse la îndeplinire; în sfârşit, Colombe nu ştie cine eşti şi nu-şi dă seama că, având un nume ca al tău, averea pe care o ai şi protecţia doamnei d’Etampes, poţi dobândi tot ce doreşti, dar, chibzuind bine, va putea să preţuiască cinstea pe care ne-o faci consimţind să uneşti Străvechea faimă a numelui tău cu proaspăta noastră nobleţe; va afla de asemenea că, fiind prieteni de patruzeci de ani…

— Ajunge, dragul meu, ajunge, te implor! îl întrerupse contele; apoi abresându-se Colombei, plin de sine şi cu o arogantă familiaritate ce păreau şi mai supărătoare în comparaţie cu timiditatea bietului Ascanio, o linişti: Ei haide, haide, vino-ţi în fire, copilule, şi lasă să-ţi înflorească din nou bujorii-n obraji, aşa cum îţi stă bine. O, Doamne, crezi oare că nu ştiu ce înseamnă o fată tânără sau o femeie în floarea vârstei? Ba bine că nu, am fost doar de două ori însurat până acum, fetiţo. Fii cuminte, nu trebuie să te pierzi aşa cu firea; sper, cel puţin, că nu te-ai speriat de mine – adăugă contele, cu ifos, înălţând capul şi netezindu-şi cu degetele mustăţile rare şi cele câteva fire din ţăcălie. Tăticul dumitale a făcut rău numindu-mă, aşa, din senin, soţul matale, cuvânt care de obicei are darul să neliniştească o tânără inimioară când îl aude pentru prima

dată; dar ai să te deprinzi cu timpul, fetiţo, şi până la urmă ai să-l rosteşti chiar matale cu guriţa asta frumoasă. Ei, dar ce înseamnă asta, iar te-ai îngălbenit?... Păcatele mele, mi-e teamă c-o să leşine.

Şi d'Orbec întinse braţul ca s-o sprijine, dar Colombe se încordă brusc, făcând un pas înapoi, ca şi cum s-ar fi temut să nu se atingă de un şarpe şi, adunându-şi puterile, reuşi să îngaime câteva cuvinte:

— Iertaţi-mă, domnule, iartă-mă, tată! bâigui ea. Iertaţi-mă, vă rog, nu-i nimic, dar credeam, speram că...

— Credeai, ce? Sperai, ce? Hai, spune repede! o luă la zor prefectul, aţintind asupra fiicei sale ochişorii lui ageri şi mânioşi.

— Că-mi vei îngădui să rămân lângă dumneata totdeauna, tată – rosti Colombe. De când a murit mama, Dumnezeu s-o ierte, nu mai ai pe nimeni afară de mine să te iubească şi să-ţi poarte de grijă, şi mă gândeam...

— Destul, Colombe! îi porunci prefectul. Nu sunt chiar atât de bătrân ca să am nevoie de o îngrijitoare; iar dumneata eşti la vârsta când trebuie să-ţi faci un rost.

— Doamne sfinte! spuse d'Orbec, amestecându-se din nou în discuţie. Ia-mă de bărbat, drăguţo, nu mai face atâtea mofturi. Cu mine ai să fii cum nu se poate mai fericită, şi să vezi numai câte femei au să-ţi jinduiască soarta, ascultă-mă pe mine. Sunt bogat, drăcia dracului! şi vreau şi eu să am cu cine mă mândri: am să te duc la palat şi ai să mergi acolo cu nişte giuvaeruri, c-o să te invidieze nu numai regina, ci chiar şi doamna d'Etampes.

Nu ştiu ce gânduri se vor fi trezit în mintea Colombei la auzul acestor cuvinte, fiindcă se îmbujoră deodată la faţă şi, în ciuda privirii încruntate a prefectului ce stătea pironită, ameninţătoare, asupra ei, avu curajul să-i răspundă contelui:

— Oricum, am să-i cer tatălui meu, monseniore, un

răgaz pentru a cugeta pe îndelete la propunerea domniei voastre.

— Ce înseamnă asta? răbufni jupân d'Estourville, vijelios. Niciun ceas, niciun minut măcar. Din clipa asta te poţi socoti logodită cu contele. M-ai înţeles? Şi ai fi putut fi soţia lui chiar astă-seară dacă n-ar fi fost nevoit să plece peste o oră la moşia lui din Normandia. Ştii foarte bine că orice dorinţă a mea e un ordin. Auzi colo, să cugeţi! Nu mă înnebuni! D'Orbec, las-o-n plata Domnului pe răzgâiata asta. Din acest moment e a ta, prietene, n-ai decât s-o ceri când pofteşti. Şi acum hai să cercetăm împreună viitoarea voastră locuinţă.

D'Orbec ar fi vrut să mai zăbovească pentru a mai adăuga încă un cuvinţel la cele pe care le rostise mai înainte, dar prefectul îl apucă de braţ şi-l trase după el, bombănind, aşa că se mulţumi s-o salute pe Colombe rânjind câineşte, şi ieşi cu jupân Robert.

Îndată după plecarea lor, intră pe uşa din fund coana Perrine, care-l auzise pe prefect ridicând glasul şi care se grăbise să vină, bănuind că jupân d'Estourville o dojenise iar pe fiica lui ca de obicei. Sosise tocmai la ţanc, fiindcă nici nu apucă bine să intre pe uşă, şi Colombe se azvârli în braţele ei.

— O, Doamne Dumnezeule, Doamne! suspină biata copilă, acoperindu-şi ochii cu palma ca să nu mai vadă chipul respingător al lui d'Orbec, deşi contele nu mai era de faţă. O, Doamne! Oare aşa mi-a fost scris? O, visurile mele luminoase! Speranţele mele pline de melancolie! Totul s-a dus, s-a risipit în vânt şi acum nu-mi mai rămâne decât să mor!

Nu mai e nevoie, cred, să ne întrebăm dacă aceste suspine, îngemănate cu slăbiciunea de care era cuprinsă Colombe şi paloarea chipului său, avură darul s-o înspăimânte pe coana Perrine şi, înspăimântând-o, să-i

stârnească în acelaşi timp curiozitatea. Iar cum, la rândul său, Colombe simţea nevoia să-şi descarce inima, începu a-i povesti preacinstitei sale guvernante, vărsând lacrimi amare, mai amare decât toate lacrimile pe care le vor fi plâns vreodată ochii săi, cele întâmplate puţin mai înainte între tatăl său, contele d'Orbec şi ea. Coana Perrine recunoscu şi ea că logodnicul nu era, într-adevăr, nici tânăr, nici frumos, dar cum, după umila ei părere, cea mai cumplită nenorocire ce i se putea întâmpla unei femei era să rămână nemăritată, încercă a-i dovedi Colombei că, la urma urmei, tot era mai bine să ai un soţ bătrân şi urât, dar bogat şi puternic, decât să n-ai de loc. Cum însă această teorie nu putea decât să stârnească indignarea tinerei fete, Colombe se retrase în odaia ei, lăsând-o pe coana Perrine, a cărei imaginaţie era foarte bogată, să urzească fel de fel de planuri în vederea zilei în care, din postul de guvernantă a domnişoarei Colombe, va fi ridicată la rangul de doamnă de companie, a contesei d'Orbec.

Între timp, prefectul împreună cu contele începuseră să viziteze palatul Nesle, mergând pe urmele lui Ascanio şi ale coanei Perrine, care făcuseră acelaşi lucru cu un ceas mai înainte.

Ar fi într-adevăr ceva nemaipomenit dacă pereţii, care, după cum spune gura lumii, au urechi, ar avea totodată şi ochi, ba chiar şi limbă şi ar povesti celor care intră într-o clădire tot ce au văzut şi au auzit din partea celor ce ies.

Dar cum pereţii se mulţumeau să tacă şi să se zgâiască la vistiernic şi la prefect, râzând în sinea lor, aşa cum ştiu să râdă pereţii, singurul care vorbea era sus-numitul vistiernic.

— Într-adevăr – spunea el în timp ce străbăteau curtea dintre pavilion şi palatul Nesle – într-adevăr, mititica arată minunat; este exact soţia care-mi trebuie mie, dragă

d’Estourville: cuminte, neştiutoare şi bine crescută. După ce o să treacă furtuna, cerul o să se înseninеze şi vremea o să rămână de-a pururi frumoasă, ascultă-mă pe mine, fiindcă mă pricep; toate copiliţele visează un bărbat tânăr, frumos, isteţ şi bogat. Slavă Domnului, cred că am cel puţin jumătate din calităţile ce i se cer unui soţ. Nu ştiu, zău, câţi bărbaţi de pe lumea asta ar fi în măsură să spună acelaşi lucru despre ei şi asta, oricum, înseamnă foarte mult. Apoi, trecând de la viitoarea sa soţie, la proprietatea ce urma să intre în stăpânirea lui şi vorbind cu aceeaşi voce piţigăiată şi cu aceeaşi lăcomie şi despre una, şi despre cealaltă, continuă: La fel ca şi bătrânul Nesle, care e o splendoare de palat, pe cinstea mea, nu pot decât să te felicit. Ne vom simţi în largul nostru şi soţia mea, şi eu, şi toată vistieria. Aici o să fie locuinţa noastră personală, dincoace birourile, iar acolo încăperile slugilor. Din păcate însă e cam dărăpănat. Dar cu puţină cheltuială, pe care o vom face în aşa fel ca s-o suporte maiestatea sa, vom reuşi să-l scoatem la lumină. Şi fiindcă veni vorba, spune-mi, d’Estourville, eşti chiar aşa sigur c-ai să poţi păstra mai departe palatul? N-ar strica să legalizezi totuşi titlul de proprietate: la urma urmei, dacă nu mă înşel, regele nu ţi l-a dăruit.

— Nu mi l-a dăruit, ai dreptate – răspunse prefectul, râzând – dar m-a lăsat să-l iau, ceea ce e cam acelaşi lucru.

— Da, dar ce te faci dacă i se năzare cuiva să-ţi joace o festă şi să-l ceară în toată regula?

— Las pe mine! Să poftească numai să ridice vreo pretenţie! Din moment ce mă pot bizui pe sprijinul doamnei d’Etampes şi pe al tău, îl voi face să-şi plătească îndrăzneala cu vârf şi îndesat. Nu, dinspre partea asta n-am nicio grijă, palatul Nesle e al meu fără discuţie, dragă prietene, aşa cum fiica mea Colombe îţi aparţine; pleacă

deci liniştit şi întoarce-te cât mai repede.

În timp ce prefectul rostea aceste cuvinte de al căror adevăr nici el şi nici interlocutorul său n-aveau vreun motiv să se îndoiască, un al treilea personaj, însoţit de grădinarul Raimbault, se ivi în pragul porţii ce dădea din curtea dreptunghiulară în grădinile palatului Nesle. Respectivul personaj se numea vicontele de Marmagne.

Vicontele era şi el pretendent la mâna Colombei, dar un pretendent păgubos: un găligan cu părul blond auriu şi obrajii rumeni, o secătură înfumurată, obraznică şi flecară, făcând pe cocoşul pe lângă femeile care, de cele mai multe ori, îl foloseau ca pe un paravan pentru a-şi ascunde adevăratele lor legături amoroase, mândru nevoie mare de slujba sa de secretar al regelui, slujbă ce îi îngăduia să trăiască în preajma maiestăţii sale, în rând cu ogarii, papagalii şi maimuţele monarhului. Aşa încât prefectul nu se lăsase înşelat de iluzoria familiaritate şi aparenta favoare de care vicontele se bucura pe lângă maiestatea sa, favoare şi familiaritate ce se datorau, după cum se vorbea, serviciilor prea puţin lăudabile pe care găsea de cuviinţă să i le facă în cadrul slujbei sale. De altminteri, vicontele mâncase de mult averea părintească şi nu avea nimic altceva la sufletul său în afară de darurile pe care i le făcea cu generozitate Francisc I. Generozitatea aceasta însă putea să înceteze de la o zi la alta, iar jupân d’Estourville nu era chiar atât de zănatec, fiind la mijloc un lucru atât de important, să se bizuie pe toanele unui rege, care se ştia cât era de schimbător de felul lui. Refuzase deci cu multe menajamente cererea vicontelui de Marmagne, mărturisindu-i între patru ochi şi sub pecetea tainei că mâna fiicei sale era de mult făgăduită altcuiva. Datorită acestei mărturisiri care îndreptăţea întru totul refuzul prefectului, vicontele de Marmagne şi jupân d’Estourville rămăseseră în aparenţă cei mai buni prieteni

din lume, cu toate că din ziua aceea vicontele nu mai avea ochi să-l vadă pe prefect, iar prefectul, la rândul său, nu se încredea de fel în Marmagne, care, cu tot aerul său prietenos şi surâzător, nu reuşise să ascundă ura ce mocnea în sufletul său unui om ca jupân Robert, obişnuit în egală măsură să desluşească tainele curţilor nobiliare şi să citească în adâncul neguros al inimilor. Ori de câte ori îl vedea pe viconte ieşindu-i în cale, prefectul ştia dinainte că, în ciuda aerului său amabil şi îndatoritor, venise anume ca să-i aducă nişte veşti proaste pe care i le împărtăşea de obicei cu lacrimi în ochi şi cu o mâhnire făţarnică şi drămuită cu socoteală, în aşa fel ca să picure încetul cu încetul otravă peste rana proaspăt deschisă.

Cât priveşte pe contele d'Orbec, vicontele de Marmagne rupsese aproape orice relaţii cu el: era chiar una dintre puţinele rivalităţi de la palat care săreau în ochi. D'Orbec îl dispreţuia pe Marmagne fiindcă vicontele nu avea niciun fel de avere şi nu era în măsură să-şi ţină rangul, iar Marmagne îl dispreţuia pe d'Orbec pentru că era bătrân şi, prin urmare, pierduse orice şansă de a mai putea fi pe placul femeilor; în sfârşit, amândoi se urau pentru că, ori de câte ori se întâlniseră întâmplător pe acelaşi drum, unul dintre ei îi suflase ceva de sub nas celuilalt.

Aşa că, de îndată ce dădură ochi unul cu altul, cei doi curteni se salutară cu un zâmbet sarcastic şi glacial, unul dintre acele zâmbete pe care nu le întâlneşti decât în anticamerele palatelor şi care vrea să spună: „Ah, dacă n-am fi şi unul, şi altul atât de laşi, de mult unul dintre noi ar fi trebuit să fie îngropat!"

Totuşi, fiind de datoria unui cronicar să pomenească deopotrivă şi binele, şi răul, se cuvine să precizăm că amândoi se mulţumiră să se salute şi să-şi zâmbească şi că, fără să fi schimbat un singur cuvânt cu vicontele de

Marmagne, contele d’Orbec, condus de prefect, se grăbi să iasă pe poarta pe care tocmai intrase duşmanul său.

Să nu pierdem totuşi ocazia de a arăta că, în pofida zâzaniei ce se iscase între ei, la nevoie, aceşti doi oameni ar fi fost gata să-şi dea mâna pentru un timp spre a unelti împotriva unui al treilea.

După plecarea contelui d’Orbec, prefectul rămase singur cu prietenul său vicontele de Marmagne.

Se grăbi deci să-l întâmpine, cu o faţă zâmbitoare, în timp ce noul venit îl aştepta cu o mutră cătrănită.

— Văd că eşti tare vesel azi, scumpul meu prefect – spuse Marmagne, rupând cel dintâi tăcerea.

— Iar dumneata, dragă Marmagne – răspunse prefectul – eşti tare paraponisit.

— Sunt, sărmane d’Estourville, fiindcă pun prea mult la inimă necazurile prietenilor mei.

— Da, da, ştiu ce-ţi poate inima – recunoscu prefectul.

— Şi când te-am văzut adineauri râzând atât de fericit cu viitorul dumitale ginere, contele d’Orbec, fiindcă nu mai e un secret pentru nimeni că fata dumitale se mărită cu dânsul, şi cu acest prilej dă-mi voie să te felicit, dragă d’Estourville…

— Îţi spusesem de mult, dacă ţii minte, că făgăduisem cuiva mâna Colombei, dragă Marmagne.

— Da, totuşi nu înţeleg cum poţi îndura să te desparţi de un copil atât de fermecător.

— Dar cine ţi-a spus că mă despart? protestă jupân Robert. Ginerele meu, contele d’Orbec, o să treacă Sena cu toată vistieria lui şi o să se mute în palatul Nesle, iar eu, când o să am vreun răgaz, o să locuiesc în palatul cel mic.

— Sărmanul meu prieten! îl căină Marmagne, clătinând din cap, nespus de întristat, şi punând o mână pe braţul prefectului în timp ce pe cealaltă o ducea la ochi spre a şterge o lacrimă inexistentă.

— De ce sărman?! se miră jupân Robert. Asta-i bună! Ce veşti ai mai venit să-mi aduci?

— Să-mi fi fost dat oare mie să-ţi împărtăşesc cel dintâi o veste atât de proastă?

— Ce veste? Hai, spune, nu mă fierbe aşa!

— După cum bine ştii, dragul meu prefect, se cuvine să întâmpinăm totul cu filosofie pe lumea aceasta: există un proverb din bătrâni pe care biata omenire ar trebui să-l aibă tot timpul pe buze şi care cuprinde în sinea lui toată înţelepciunea popoarelor.

— Ce proverb? Spune odată!

— Omul propune, dragă prietene, omul propune şi Dumnezeu dispune.

— Şi care-i lucrul acela pe care mi l-am propus eu pentru ca Dumnezeu să dispună? Spune ce-ai de spus şi să încheiem discuţia.

— Ziceai adineauri că vrei să înzestrezi pe fiica şi pe ginerele dumitale cu palatul Nesle?

— Bineînţeles; şi până-n trei luni sper chiar să şi locuiască în el.

— Îţi faci iluzii, scumpul meu prefect, îţi faci iluzii; palatul Nesle, în momentul de faţă, nu mai e proprietatea dumitale. Te rog să mă ierţi dacă te-am întristat, dar, ştiind că ai o fire cam nestăpânită şi te aprinzi repede, m-am gândit că-i mai bine să afli vestea aceasta din gura unui prieten care va avea grijă să ţi-o împărtăşească pe ocolite şi cu binişorul, decât să vină cine ştie ce mocofan care, bucurându-se de nenorocirea dumitale, ţi-ar fi spus-o de la obraz fără niciun fel de menajamente. Îmi pare rău, dragă prietene, dar palatul Nesle nu mai e al dumitale.

— Şi cine a îndrăznit să mi-l ia?

— Maiestatea sa.

— Maiestatea sa?

— Ea însăşi, îţi dai seama deci că nu mai e nimic de

făcut, nenorocirea nu are leac.

— Şi când s-a întâmplat asta?

— Azi-dimineaţă. Dacă îndatoririle slujbei mele nu m-ar fi obligat să rămân la Luvru, ţi-aş fi dat mai curând de ştire.

— Ţi-o fi jucat cineva o farsă, Marmagne, trebuie să fie vreun zvon mincinos pe care duşmanii mei simt o plăcere să-l răspândească şi pe care dumneata te-ai grăbit să-l trâmbiţezi.

— Aş da orice să fie aşa, crede-mă, dar din păcate nu e un lucru pe care să mi-l fi spus cineva, l-am auzit cu urechile mele.

— Ai auzit ce?…

— L-am auzit pe monarh spunând cu gura lui că dăruieşte palatul Nesle altcuiva.

— Cui anume?

— Unui vântură-lume, unui italian, orfăurar de felul său, pe care s-ar putea să-l cunoşti din auzite, un intrigant care se numeşte Benvenuto Cellini, care a venit de la Florenţa acum două luni şi pe care nu ştiu de ce regele îl cocoloşeşte; azi-dimineaţă chiar s-a dus să-l viziteze, împreună cu toată curtea, la palatul cardinalului de Ferrara, unde acest aşa-zis artist şi-a instalat atelierul.

— Şi zici c-ai fost de faţă, viconte, când regele a făgăduit să-i dea palatul Nesle acestui netrebnic?

— Am fost – răspunse Marmagne, rostind aceste două cuvinte literă cu literă, rar şi apăsat, cu un fel de voluptate.

— Aşa, va să zică – se zbârli prefectul – foarte bine! îl aştept; să poftească numai vântură-lume ăsta al dumitale să-şi ia în primire ploconul regal!

— Nu cumva ai de gând să te împotriveşti?

— Fără îndoială.

— Unui ordin al regelui?

— Al oricui ar fi, al lui Dumnezeu ori al diavolului; oricărui ordin care s-ar încumeta să mă scoată de aici.

— Bagă de seamă, prefectule, bagă de seamă – stărui vicontele de Marmagne – pe lângă mânia regelui pe care o vei avea de înfruntat, trebuie să iei aminte că Benvenuto Cellini e mult mai primejdios decât îţi închipui.

— Ştii cine sunt eu, viconte?

— În primul rând se bucură de tot sprijinul maiestăţii sale… deocamdată, ce-i drept, dar se bucură de acest sprijin.

— Ştii oare că eu, prefectul Parisului, sunt împuternicitul maiestăţii sale la Châtelet, că stau acolo într-un jilţ cu baldachin, în robă scurtă, cu o pelerină cu guler înalt, cu spada la şold şi cu o pălărie cu pene în cap, ţinând în mână bastonul de comandant îmbrăcat în catifea albastră?

— Pe urmă trebuie să-ţi spun că îndrăcitul ăsta de italian e gata oricând să dea piept, de la egal la egal, cu orice fel de prinţ, de cardinal sau de papă…

— Ştii dumneata că am la îndemână pecetea mea personală prin care orice înscris capătă putere legală?

— Se mai spune de asemenea că afurisitul ăsta de spadasin e-n stare să taie fără nicio şovăială pe oricine îi stă împotrivă…

— Ai uitat oare că o gardă de douăzeci şi patru de arcaşi se află zi şi noapte la ordinele mele?

— Se vorbeşte c-ar fi tăbărât în mijlocul unui batalion de şaizeci de oameni şi c-ar fi răpus un orfăurar cu care avea nu ştiu ce răfuială…

— Ţine seama că palatul Nesle e întărit, are metereze şi balcoane cu trape deasupra porţilor, ca să nu mai punem la socoteală zidul cetăţii care-l străjuieşte pe una dintre laturi şi peste care nu ştiu, zău, cine ar putea să treacă.

— Sunt unii care pretind că s-ar pricepe să poarte un asediu la fel de bine ca Bayard sau ca Antonio din Leyra…

— Asta rămâne de văzut.

— Zău că mi-e teamă.

— Dinspre partea mea n-are decât să vină.

— Uite, dragă prietene, dacă-mi îngădui, ţi-aş da un sfat.

— Dă-mi-l, numai să fie scurt.

— N-are rost să ţii piept unuia mai tare ca dumneata.

— Mai tare ca mine, un păcătos de meşter italian?! Viconte, mă faci să turbez!

— Pe cinstea mea, s-ar putea să te căieşti. Ţi-o spun cu toată sinceritatea.

— Viconte, mă scoţi din sărite!

— Gândeşte-te că omul ăsta îl are pe rege de partea lui;

— Să-i fie de bine! Eu o am pe doamna d’Etampes.

— S-ar putea ca maiestatea sa să nu vadă cu ochi buni faptul că cineva îndrăzneşte să se împotrivească dorinţelor sale.

— Am mai făcut-o, stimabile, şi pot să-ţi spun că nu mi-a părut rău.

— Da, ştiu, în tărăşenia aceea cu vama podului de la Nantes. Dar…

— Dar ce?

— Nu rişti nimic sau, în orice caz, prea puţin împotrivindu-te unui monarh slab şi blajin, în timp ce înseamnă să-ţi pui viaţa-n joc războindu-te ca un om aprig şi neînfricat cum e Benvenuto Cellini.

— Fir-ar dracu-al dracului! Viconte, vrei să mă scoţi din minţi?

— Dimpotrivă, vreau să-ţi bag minţile-n cap.

— Ajunge, viconte, ajunge! Ah, bădăranul, o să plătească scump, ţi-o jur pe ce vrei, clipele astea cumplite

prin care mi-a fost dat să trec datorită prieteniei dumitale!

— Dumnezeu să te aibă în pază, prefectule, Domnul să te aibă în pază!

— Bine „bine! mai ai şi altceva să-mi spui?

— Nu, nu cred… – şi vicontele se încruntă ca şi cum ar fi căutat să-şi amintească o noutate tot atât de grozavă ca şi cea de mai înainte.

— Atunci să ne vedem cu bine! se oţărî prefectul.

— Cu bine, sărman prietene!

— Drum bun!

— Să nu zici că nu ţi-am spus.

— Mergi sănătos!

— Cel puţin n-am nimic să-mi reproşez, e singura mea mângâiere.

— Du-te cu Dumnezeu!

— Noroc bun! Deşi, cinstit vorbind, am toate îndoielile că urarea mea s-ar putea împlini.

— Călătorie sprâncenată şi s-auzim de bine!

— Rămas bun!

Şi vicontele de Marmagne, cu inima împovărată de suspine şi faţa răvăşită de durere, după ce strânse mâna prefectului, ca şi cum s-ar fi despărţit de el pe veci, plecă ridicând braţele la cer.

Prefectul se duse în urma lui şi închise poarta dinspre stradă.

Vă daţi seama, cred, că această convorbire amicală înl veninase peste măsură sângele şi răscolise fierea lui jupân d’Estourville. Aşa încât acum căuta pe cineva asupra căruia să-şi descarce mânia, când îşi aminti deodată de tânărul pe care-l văzuse ieşind din palatul Nesle în momentul în care se pregătea să intre pe poartă împreună cu contele d’Orbec. Şi cum Raimbault se afla prin apropiere, nu trebui să caute prea mult pe cel ce era în măsură să-i dea lămuriri asupra necunoscutului;

chemându-l, aşadar, pe grădinar la dânsul, cu un gest poruncitor, în faţa căruia nimeni nu şi-ar fi îngăduit să crâcnească, îl întrebă ce ştia despre tânărul cu pricina.

Grădinarul îi răspunse că omul la care se gândea, probabil, stăpânu-său venise să viziteze palatul în numele maiestăţii sale şi că, socotind că nu-şi poate lua o asemenea răspundere, îl condusese la coana Perrine, care îl călăuzise, îndatoritoare, peste tot.

Prefectul intră buzna în pavilion pentru a se răfui cu onorabila guvernantă; din nefericire, coana Perrine tocmai ieşise în oraş pentru a târgui cele trebuincioase pentru toată săptămâna.

Mai rămânea Colombe, dar cum prefectului nici măcar nu i-ar fi trecut prin gând că fata ar fi putut să dea ochi cu tânărul necunoscut, după ce-i pusese în vedere coanei Perrine cu cea mai mare străşnicie s-o păzească de băieţii chipeşi, se feri să-i spună ceva.

Pe urmă, dat fiind că îndatoririle sale îl obligau să se întoarcă la Grand-Châtelet, se grăbi să plece, nu însă mai înainte de a-i fi poruncit lui Raimbault, ameninţându-l că, dacă nu-i dă ascultare, îl mătrăşeşte pe loc, să nu lase să intre pe nimeni, nici în palatul Nesle, nici în pavilion, în numele oricui ar veni şi, mai cu seamă, pe netrebnicul acela de aventurier care izbutise să pătrundă înăuntru prin vicleşug.

Astfel că, a doua zi, când Ascanio se înfăţişă cu giuvaerurile lucrate de el, dând urmare invitaţiei pe care i-o făcuse coana Perrine, Raimbault se mulţumi să deschidă ferestruica din poartă şi să-i spună printre zăbrele că palatul Nesle era închis pentru toată lumea şi, în special, pentru domnia sa.

Ascanio, aşa cum era şi de aşteptat, făcu calea întoarsă, cuprins de disperare; trebuie să spunem totuşi că nu se gândi nicio clipă să pună în seama Colombei

primirea atât de ciudată de care avusese parte; tânăra fată nu ridicase spre el decât o singură privire, nu rostise decât o singură frază, dar în privirea ei era atâta dragoste sfielnică, iar în fraza pe care o rostise o duioşie atât de armonioasă, încât din ajun Ascanio auzea tot timpul un glas îngeresc cântând în inima lui.

Ştiind însă că prefectul îl văzuse ieşind din palat, îşi închipui, şi pe bună dreptate, că nimeni altul decât jupân Robert d'Estourville pusese acea oprelişte de pe urma căreia îi era dat acum să pătimească.

VIII

PREGĂTIRI DE OFENSIVĂ ŞI DE APĂRARE

Abia apucase Ascanio să se înapoieze acasă şi să-i împărtăşească lui Benvenuto rezultatele expediţiei sale cu privire doar la topografia palatului Nesle, şi orfăurarul, dându-şi seama că reşedinţa îi convenea de minune, se grăbi să dea ochi cu primul secretar al finanţelor monarhului, domnul de Neufville, pentru a-i cere actul menit să întărească donaţia regală. Domnul de Neufville îl rugă să-l păsuiască până a doua zi ca să se poată încredinţa că spusele meşterului Benvenuto erau întemeiate, şi cu toate că orfăurarul socoti o neobrăzare faptul că nu era crezut pe cuvânt, înţelegând că secretarul nu făcea decât să respecte litera legii, se supuse, ferm hotărât totuşi în sinea lui să nu-i lase răgaz domnului de Neufville nici măcar o jumătate de ceas peste ora stabilită.

Aşadar, în ziua următoare, se înfăţişă la ţanc, fiind primit fără întârziere, ceea ce i se păru un semn bun.

— Ei, acum ce mai ziceţi, seniore? începu cu avânt Benvenuto. Italianul e un palavragiu, ori v-a spus adevărul?

— Adevărul adevărat, dragă prietene.

— Nu pot decât să mă bucur.

— Şi maiestatea sa mi-a poruncit să-ţi înmânez actul de donaţie în bună regulă.

— Vă rog să mă credeţi că va fi bine primit

— Totuşi… – urmă secretarul finanţelor, cu o şovăială în glas…

— Mai e ceva? Vă ascult.

— Totuşi, dacă-mi îngădui să-ţi dau un sfat înţelept…

— Un sfat înţelept! Mare minune! Aşa ceva rar se întâlneşte, domnule secretar! daţi-mi-l, ce mai tura-vura!

— Ei bine, te-aş sfătui să renunţi la palatul Nesle, să cauţi o altă clădire pentru atelierul dumitale.

— Adevărat? răspunse Benvenuto, cu un aer zeflemitor. Credeţi cumva că n-o să-mi convină?

— Ba da! Din respect faţă de adevăr, mă simt chiar obligat să recunosc că ar trebui să cauţi mult şi bine ca să găseşti ceva mai bun.

— Şi-atunci? Care-i pricina?

— Vezi dumneata, palatul ăsta are un stăpân, şi acest stăpân e o persoană mult prea simandicoasă ca să intri în cârcotă cu ea, fără s-o păţeşti.

— Şi eu am un stăpân care este preamăritul rege al Franţei şi nu înţeleg pentru ce aş da înapoi când e vorba de un lucru pe care-l fac cu împuternicirea sa.

— Într-adevăr, numai că în ţara noastră, meştere Benvenuto, orice mare senior e rege la el acasă, şi a încerca să-l izgoneşti pe prefect din casa în care locuieşte înseamnă să-ţi pui capul în joc.

— Odată şi odată tot trebuie să mor – răspunse Cellini, sentenţios.

— Va să zică eşti hotărât…

— Să-i vin de hac încornoratului, până nu-mi vine el de hac. Lăsaţi pe mine, domnule secretar! Să ia aminte deci domnul prefect, şi dumnealui, şi toţi cei ce vor încerca să se împotrivească poruncilor regelui, mai ales dacă sarcina de a le duce la îndeplinire e încredinţată meşterului Benvenuto Cellini.

Drept care, jupân Nicolas de Neufville socoti mai cuminte să nu-şi răcească gura degeaba cu argumentele lui filantropice, pretextând că avea diferite formalităţi de îndeplinit înainte de a-i înmâna înscrisul; Benvenuto însă se aşeză tacticos pe un scaun, declarând că n-are de gând să se urnească din locul acela până ce nu se va vedea cu patalamaua în mână şi că, dacă era nevoie să şi doarmă acolo, era hotărât să facă şi lucrul acesta, cu atât mai mult cu cât, bănuind că s-ar putea ivi vreo încurcătură, lăsase vorbă acasă că s-ar putea să nu se întoarcă în noaptea aceea.

Văzând cu cine are de-a face, jupân Nicolas de Neufville se înduplecă în fine, chit că după aceea avea să tragă ponoasele, să-i înmâneze lui Benvenuto Cellini actul de donaţie, având grijă totuşi să-i aducă la cunoştinţă jupânului Robert d’Estourville că fusese silit să i-l dea, pe de o parte fiindcă era la mijloc porunca regelui, pe de alta din pricina îndărătniciei orfăurarului.

La rândul său, Benvenuto Cellini se întoarse acasă fără să sufle o vorbă despre isprava sa, încuie zapisul în dulapul în care păstra nestematele şi se apucă din nou liniştit de lucru.

Vestea împărtăşită prefectului de către secretarul finanţelor era cea mai bună dovadă pentru jupân Robert că Benvenuto, aşa cum îi spusese vicontele de Marmagne, ţinea cu tot dinadinsul să pună stăpânire, cu voia ori împotriva voinţei dumisale, asupra palatului Nesle.

Prefectul îşi luă deci măsurile cuvenite, îi aduse pe cei douăzeci şi patru de arcaşi ai săi, puse străji pe ziduri şi nu se mai îndură să iasă din casă decât atunci când îndatoririle slujbei sale îi cereau să se ducă neapărat la Châtelet.

Zilele treceau însă şi Cellini, care îşi vedea mai departe în tihnă de lucrările începute, nu dădea nici cel mai mic semn că ar avea de gând să-l atace. Prefectul era încredinţat totuşi că această înşelătoare acalmie nu putea fi decât un tertip şi că duşmanul său era hotărât să aştepte până ce vigilenţa lui avea să slăbească, pentru a tăbărî asupra lui fără veste. Astfel că jupân Robert, stând tot timpul cu ochii în patru, cu urechea ciulită şi într-o continuă încordare sufletească, stăpânit zi şi noapte de planurile sale belicoase, pe măsură ce starea aceasta, care nu era nici de pace şi nici de război, se prelungea, era tot mai agitat din pricina aşteptării înfrigurate şi a temerilor ameţitoare ce ameninţau, şi dacă lucrurile nu aveau să se lămurească mai curând, aveau să-i întunece minţile, aşa cum se întâmplase cu guvernatorul cetăţii Sant’ Angelo: nu mai punea nimic în gură, nu mai putea să doarmă şi se topea văzând cu ochii.

Când şi când scotea pe negândite sabia din teacă şi începea să dueleze cu pereţii, strigând:

— Să poftească încoace! Da, da, să poftească numai, ticălosul! Să poftească, îl aştept!

Benvenuto însă nu binevoia să poftească.

De aceea erau şi momente în care jupân Robert d’Estourville se simţea mai liniştit şi căuta să se convingă că orfăurarul avusese pesemne limba mai lungă decât sabia şi că nu va îndrăzni în veci să-şi aducă la îndeplinire planurile-i nelegiuite. Într-unul dintre aceste momente, ieşind întâmplător din odaia ei şi văzând toate acele pregătiri de război, Colombe îl întrebă pe taică-său ce se

întâmplase.

— Nimica toată, un pezevenchi pe care trebuie să-l pedepsim – îi răspunse prefectul.

Cum însă, în virtutea sarcinilor sale, menirea prefectului era să pedepsească pe câte cineva, fata nu mai avu curiozitatea să afle cine putea fi pezevenchiul pentru a cărui osândă se făceau atâtea pregătiri, fiind ea însăşi mult prea frământată pentru a nu se mulţumi cu această laconică explicaţie.

Într-adevăr, cu un singur cuvânt jupân Robert provocase o cumplită răsturnare în existenţa fiicei sale: viaţa simplă şi paşnică pe care o dusese până atunci, viaţa modestă şi retrasă, cu zile atât de senine şi nopţi atât de liniştite, semăna acum cu un biet iaz răscolit de un uragan. E adevărat că mai înainte simţise uneori că sufletul ei lâncezea, cuprins de toropeală, şi inima-i era pustie, dar de fiecare dată îşi spunea că melancolia ei se datora de bună seamă singurătăţii, iar pustiul din inima sa faptului că îşi pierduse mama din copilărie, şi iată că golul din viaţa ei se umpluse dintr-odată, cugetul său, inima sa, sufletul său erau pline acum, dar de amărăciune.

O, cum tânjea după vremea când trăia liniştită şi neştiutoare şi când prietenia vulgară, dar pururi trează a coanei Perrine aproape că-i ajungea spre a se simţi fericită, vremea aceea luminată de speranţă şi de credinţă în care se bizuia pe viitor, aşa cum te bizui pe un prieten, zilele în care încrederea ei filială nu fusese zdruncinată şi era convinsă de afecţiunea tatălui său. Iar acum, vai, viitorul pentru ea însemna iubirea dezgustătoare a contelui d’Orbec, iar dragostea tatălui său se dovedise a nu fi decât o ambiţie ce purta masca duioşiei părinteşti. Pentru ce, în loc să fi fost unica moştenitoare a unui nume ales şi a unei averi considerabile, nu avusese parte să vadă lumina zilei în casa unui burghez oarecare din cetate

care ar fi alintat-o şi ar fi iubit-o ca ochii din cap? Atunci ar fi putut să se întâlnească în voie cu tânărul artist, cu acest frumos Ascanio, care vorbea cu atâta însufleţire şi cu un farmec atât de învăluitor şi care părea să aibă atâta fericire şi atâta dragoste de dăruit.

Dar când bătăile inimii şi roşeaţa ce-i împurpura obrajii îi dădeau de ştire că icoana străinului stăruie prea mult în cugetul său, drept pedeapsă Colombe căuta să alunge din minte visul acesta îmbietor, silindu-se să-şi îndrepte gândurile asupra dureroasei realităţi; de altfel, din ziua în care taică-său dăduse în vileag căsătoria pe care o pusese la cale pentru ea, îi pusese în vedere coanei Perrine să nu-l mai primească în casă pe Ascanio, cu niciun chip şi sub niciun cuvânt, ameninţând-o că, dacă nu-i va da ascultare, va dezvălui totul tatălui ei, şi cum guvernanta, de teamă să nu fie învinuită c-ar fi uneltit împreună cu tânărul îndrăgostit, găsise de cuviinţă să nu-i împărtăşească planurile duşmănoase urzite de meşterul lui Ascanio, biata Colombe se credea scutită de orice primejdie dinspre partea aceasta.

Să nu vă închipuiţi însă că blânda copilă, a cărei fire aţi avut prilejul s-o cunoaşteţi din cele arătate până acum, se resemnase cumva să se supună ca o victimă poruncii tatălui său. Nu, dimpotrivă, toată fiinţa ei se cutremura la gândul că va trebui să-şi unească soarta cu un om pe care l-ar fi urât din toată inima dacă ar fi ştiut ce înseamnă acest simţământ. De aceea, sub fruntea ei palidă şi frumoasă, se frământau sumedenie de gânduri străine până atunci de cugetul său, gânduri de împotrivire şi de răzvrătire pe care o clipă, mai târziu le socotea, tot atâtea păcate de neiertat şi pentru care se grăbea să-i ceară iertare în genunchi Celui de Sus. I se năzărea uneori să se ducă la palat şi să se arunce la picioarele lui Francisc I. Auzise însă, povestindu-se în şoaptă că, într-o împrejurare

şi mai cumplită, Diane de Poitiers avusese aceeaşi nefericită idee din pricina, căreia îşi pierduse cinstea. Doamna d'Etampes ar fi putut de asemenea, s-o ocrotească-o scape chiar din acest impas dacă voia. Dar s-ar fi înduplecat oare s-o facă? N-ar fi întâmpinat cu un zâmbet plânsetele unei copile? Zâmbetul acela ironic şi dispreţuitor îl văzuse fluturând şi pe buzele tatălui său atunci când îl rugase cu lacrimi în ochi s-o lase să rămână mai departe cu el, şi zâmbetul pe care-l avusese prefectul în clipa aceea o făcuse să sufere îngrozitor.

Colombe nu mai putea deci nădăjdui să găsească vreun sprijin decât la bunul Dumnezeu: de câte o sută de ori pe zi se aşeza în genunchi pe scaunul de rugăciune, implorându-l pe stăpânul tuturor lucrurilor să vină în ajutorul becisniciei sale până nu se vor încheia cele trei luni care o mai despărţeau de fiorosul său logodnic, ori dacă, omeneşte vorbind, niciun ajutor nu i-ar fi fost de folos, să-i îngăduie cel puţin să se ducă lângă mama sa.

Nici viaţa pe care o ducea Ascanio însă nu era mai puţin zbuciumată decât a iubitei lui. Din ziua în care Raimbault îi făcuse cunoscut ordinul ce-l oprea să mai calce vreodată pragul palatului Nesle, în repetate rânduri, dimineaţa, când nimeni nu se sculase încă din somn, ori seara târziu, când toată lumea dormea, dăduse târcoale, visător, înaltelor ziduri ce-l despărţeau de temeiul propriei sale vieţi. Niciodată însă, fie în văzul tuturor, fie pe furiş, nu încercase să pătrundă în grădina oprită. În sufletul lui mai dăinuia încă acel respect feciorelnic al adolescenţei ce apără femeia iubită de ispitele dragostei, care vor fi mai apoi pentru ea o primejdie de temut.

Ceea ce nu-l împiedica pe Ascanio ca, în timp ce cizela giuvaerurile, în timp ce încrusta, mărgăritarele ori monta diamantele, să se legene cu cele mai nesăbuite visuri, fără a mai pune la socoteală pe cele urzite în timpul plimbărilor

sale din fiecare dimineaţă şi din fiecare seară sau în somnul agitat de peste noapte. Şi mai toate aceste vise erau prilejuite de ziua, atât de temută la început şi jinduită cu atâta înfocare acum, în care Benvenuto avea să pună stăpânire pe palatul Nesle, fiindcă Ascanio îl cunoştea îndeajuns de bine pe meşterul său, ca să ştie că sub aparenta lui nepăsare clocotea un vulcan gata să răbufnească. Şi răbufnirea urma să se întâmple, după cum îi înştiinţase Cellini, în duminica următoare. Pentru Ascanio deci nu mai încăpea nicio îndoială că în următoarea duminică meşterul avea să-şi aducă la îndeplinire planul.

Numai că planul ticluit de Cellini, după cum putuse să-şi dea seama în timpul cutreierărilor lui în preajma reşedinţei Nesle, avea să întâmpine unele greutăţi din pricina străjilor ce stăteau de veghe zi şi noapte pe ziduri; Ascanio observase în palatul Nesle semnele vădite ale unor pregătiri de război. Fiind vorba de un atac, trebuia să existe şi o apărare; şi cum fortăreaţa nu părea dispusă să capituleze, era limpede ca lumina zilei că nu putea fi cucerită decât printr-un asalt.

În momentul acela de cumpănă, aşadar, cavalerismul lui Ascanio trebuia să găsească prilejul de a se manifesta într-un fel oarecare. Vor avea loc ciocniri, se va produce probabil o spărtură în zid, ba poate chiar va izbucni un incendiu. O, un incendiu mai ales, era tot ce şi-ar fi dorit Ascanio, un incendiu care să pună în primejdie viaţa Colombei! Atunci s-ar năpusti printre bârnele învâlvorate, printre zidurile cuprinse de flăcări, pe scările şubrede, gata să se surpe. Ar auzi glasul ei strigând după ajutor; ar reuşi să răzbată până la dânsa, ar lua-o în braţe, mai mult moartă decât vie şi aproape în nesimţire, ar purta-o aşa printre vâltorile de foc, strângând-o la piept, simţindu-i inima bătând lângă inima lui, sorbindu-i răsuflarea. Pe urmă, după ce va fi trecut prin nenumărate primejdii şi

încercări, ar depune-o la picioarele tatălui, înnebunit de spaimă, care s-ar grăbi să ofere mâna fiicei sale viteazului care o scăpase de la moarte, drept răsplată pentru curajul dovedit. Sau coborând pe o scândură aruncată peste flăcări şi care se clătina la fiecare pas, s-ar putea să-i alunece piciorul, să se prăvălească împreună cu iubita lui şi să moară îmbrăţişaţi, îngemănându-şi inimile odată cu ultimul suspin, în primul şi cel din urmă sărut ce le va fi fost hărăzit. Şi acest trist final nu era nici el de dispreţuit pentru un om ca Ascanio, care pierduse aproape orice speranţă; căci, după fericirea de a trăi unul pentru altul, ce altă voluptate mai mare poate exista pentru doi îndrăgostiţi decât să moară împreună?

După cum se vede, eroii noştri petreceau zile şi nopţi zbuciumate, cu excepţia lui Benvenuto Cellini, care părea să fi uitat cu desăvârşire planurile-i agresive împotriva palatului Nesle, şi a drăgălaşei Scozzone, care habar n-avea de nimic.

Trecuse astfel o săptămână plină de cele mai felurite emoţii, aşa cum am arătat mai sus, când, în sfârşit, sâmbătă după-amiază, pe la orele cinci, Benvenuto Cellini, care lucrase sârguincios toate cele şase zile ale săptămânii, reuşind să termine aproape macheta de lut a statuii lui Jupiter, îşi puse cămaşa de zale, peste care îmbrăcă vesta cu mâneci bufante şi, spunându-i lui Ascanio să vină cu el, se îndreptă spre palatul Nesle. Ajungând la picioarele zidului, Cellini făcu înconjurul fortăreţei, căutând să-şi dea seama care sunt punctele slabe şi chibzuind în sinea lui un plan de atac.

Asaltul cetăţii avea să întâmpine numeroase obstacole, aşa cum îi spusese prefectul prietenului său Marmagne, aşa cum îi confirmase, la rândul său, Ascanio lui Benvenuto şi aşa cum meşterul putea să se încredinţeze cu ochii lui. Castelul Nesle era înzestrat cu metereze şi

balcoane cu trape, era străjuit de un zid dublu de-a lungul ţărmului Senei şi, mai ales, ocrotit de şanţurile şi fortificaţiile oraşului ce-l despărţeau de Pre-aux-Clercs; era una dintr-acele construcţii feudale trainice şi impunătoare care se putea apăra numai prin masivitatea ei, cu condiţia ca porţile să fie temeinic ferecate, şi putea respinge, fără niciun ajutor dinafară, atacurile tâlharilor şi pungaşilor, cum li se spunea pe atunci, ba, la nevoie, chiar şi ale ostaşilor regelui. Aşa se obişnuia în vremurile acelea de toată nostimada când adeseori oamenii erau siliţi să fie propriii lor paznici şi poliţai.

Terminând recunoaşterea, executată după toate regulile strategiei antice şi moderne, şi socotind că, mai înainte de a începe asediul, fortăreaţa trebuia somată să se predea, Benvenuto bătu la poarta cea mică a palatului pe care intrase cândva Ascanio. Ca şi atunci când venise Ascanio, se deschise o ferestruică; numai că, de astă dată, în locul paşnicului grădinar se ivi chipul războinic al unui arcaş.

— Ce doriţi? îl întrebă arcaşul pe străinul ce bătuse la poartă.

— Să iau în primire palatul Nesle, a cărui proprietate a trecut asupra mea, adică a lui Benvenuto Cellini – răspunse orfăurarul.

— Bine, aşteptaţi puţin – spuse destoinicul arcaş şi plecă în grabă să-i dea de ştire prefectului, aşa cum i se poruncise.

După o bucată de vreme se întoarse însoţit de jupân d’Estourville, care, fără a se arăta la faţă, înconjurat de o parte din garnizoana sa, se aşeză la pândă într-un cotlon, ţinându-şi răsuflarea şi trăgând cu urechea ca să-şi poată da seama de gravitatea situaţiei.

— Nu înţelegem ce vreţi să spuneţi – îi dădu răspuns arcaşul

— Atunci – rosti Benvenuto – înmânează, rogu-te, zapisul ăsta domnului prefect: este copia legalizată după actul de donaţie.

Şi-i strecură înscrisul prin ferestruică.

Arcaşul se făcu din nou nevăzut; dar cum de astă dată nu trebuia decât să întindă mâna pentru a da copia prefectului, ferestruica se deschise iar după o clipă.

— Poftim răspunsul – spuse ostaşul, petrecând printre zăbrele zapisul rupt în bucăţi.

— Prea bine – răspunse Cellini, cât se poate de liniştit. Rămâi sănătos!

Şi, încântat de atenţia cu care Ascanio urmărise cercetarea amănunţită a terenului şi de observaţiile chibzuite pe care acesta le făcuse în legătură cu lovitura pusă la cale, orfăurarul se înapoie la atelier, mărturisindu-i pe drum ucenicului său că ar fi putut ajunge cu siguranţă mare conducător de oşti dacă nu i-ar fi fost scris să devină un şi mai mare artist, ceea ce în ochii lui Cellini preţuia de o mie de ori mai mult.

A doua zi, soarele se înălţă maiestuos la orizont: încă din ajun Benvenuto îi rugase pe lucrători să vină cu toţii la atelier, cu toate că era duminică, şi niciunul dintre ei nu lipsi la apel.

— Copii – le spuse meşterul – v-am tocmit, de bună seamă, să meşteşugiţi scule de preţ, şi nicidecum ca să vă războiţi. Dar de două luni de când suntem împreună am reuşit să ne cunoaştem îndeajuns unii pe alţii pentru ca să mă pot bizui pe voi dacă s-ar întâmpla să fiu la mare ananghie, aşa cum şi voi vă puteţi oricând bizui pe mine. Ştiţi despre ce e vorba: suntem cam strâmtoraţi aici, n-avem nici aer şi nici loc cât ne-ar trebui, nu ne putem mişca în voie pentru a ne putea apuca de lucrări mai mari sau măcar pentru a făuri ceva mai de doamne-ajută. Regele, aşa cum aţi văzut cu toţii, a binevoit să ne dea un

locaş mai încăpător în care să ne simţim în largul nostru; cum însă maiestatea sa n-are vreme de pierdut cu asemenea mărunţişuri, m-a lăsat să mă descurc singur şi să fac ce ştiu ca să intru în casă. Numai că cel în mâna căruia se află acum locaşul pe care monarhul ni l-a dăruit cu atâta mărinimie nu se îndură să-l părăsească; nu ne rămâne, aşadar, decât să-l ocupăm cu forţa. Prefectul Parisului, care se încăpăţânează să-l păstreze în pofida ordinului maiestăţii sale (se pare că aşa e obiceiul pământului în ţara asta), nu ştie însă cu cine are de-a face: când cineva nu vrea să-mi dea un lucru, îi pun piciorul în prag; iar dacă tot se mai împotriveşte, i-l iau cu de-a sila. Vreţi să-mi daţi o mână de ajutor? Nu vă ascund că e o treabă destul de primejdioasă: e vorba de purtat o bătălie în lege, de căţărat pe ziduri şi de alte asemenea distracţii tot atât de nevinovate. Nu trebuie să ne sinchisim nici de poliţie şi nici de arcaşi, de vreme ce avem împuternicirea maiestăţii sale; s-ar putea totuşi să ne lăsăm pielea, copii. De aceea, cei care au chef să hoinărească aiurea să plece fără multe mofturi, iar cei ce vor să stea acasă s-o spună fără nicio sfială. Chiar dacă ar fi să mă lăsaţi singur cu Pagolo şi cu Ascanio, nu „trebuie să-mi purtaţi de grijă. Mu ştiu ce şi cum am să fac; tot ce ştiu e că n-am să rămân de ocară. Dar, să mă bată Dumnezeu, dacă, aşa cum nădăjduiesc, inimile şi braţele voastre sunt gata să mă sprijine, o să aibă de furcă prefectul cu Toată prefectura lui! Şi acum că ştiţi lămurit despre ce este vorba, hai, spuneţi, sunteţi gata să mă urmaţi?

Din toate piepturile izbucni un singurstrigăt:

— Oriunde, meştere, oriunde vrei să ne duci!

— Bravo, copii! Atunci intraţi cu toţii în horă?

— Cu toţii!

— Dacă-i aşa, mii de bombe şi de draci! O să petrecem de minune! tună Benvenuto, care se simţea, în sfârşit, în

elementul său. Ajunge de când mucezesc! Sus inimile, copii! Trageţi săbiile din teacă! Slavă Domnului, o să avem, în fine, prilejul să încrucişăm spadele voiniceşte! Şi acum haideţi, copiii mei dragi, haideţi, prietenii mei de nădejde; trebuie să ne înarmăm, să punem la cale un plan de bătaie, să chibzuim fiecare lovitură; fiţi gata deci să mânuiţi sabia cu dibăcie şi, trăiască bucuria! Am să vă dau toate armele de atac sau de apărare pe care le am la îndemână; în afară de cele atârnate pe pereţi, alegeţi ce poftiţi şi ce vă place. Ştiu, ne-ar fi trebuit o cule-vrină iscusită, dar ce să-i faci! Avem aici în schimb cu prisosinţă archebuze, şi cu şi fără cârlig, suliţe, şpăngi şi pumnale; avem, de asemenea, cămăşi de zale, coifuri şi platoşe. Haideţi, copii, repede, repede, să ne costumăm pentru bal; muzica o s-o plătească prefectul!

— Ura! strigară calfele.

În momentul acela se iscă în atelier o forfotă, o zarvă şi o învălmăşală de-ţi era mai mare dragul să priveşti: însufleţirea şi voioşia meşterului învioraseră toate inimile şi toate chipurile. Încercau platoşele, fluturau prin aer spadele, scoteau pumnalele din teacă, râdeau, cântau, de-ai fi zis că se pregătesc pentru o mascaradă ori se duc la vreo petrecere. Benvenuto nu avea astâmpăr o clipă, se învârtea de colo până colo, arătându-i unuia cum să mânuiască sabia, încătărămând centironul altuia şi simţind cum îi zvâcneşte sângele în vine, slobod şi fierbinte, de parcă abia atunci s-ar fi trezit cu adevărat la viaţă.

Cât priveşte pe lucrători, care mai de care se ţinea de şotii, făcând tot felul de glume pe socoteala mutrelor lor războinice şi a stângăciilor burgheze ale celorlalţi.

— Ia uite, meştere – striga unul – ia uite la Simon-Stângaciul cum şi-a atârnat spada la fel ca noi! Pune-o în dreapta, mă, în dreapta!

— Parcă Jehan e mai breaz! îi întorcea vorba Simon.

Uite-l cum ţine halebarda, o ţine aşa cum o să ţină cârja când o fi episcop!

— Dar Pagolo! nu se lăsa Jehan. Uite-l cum şi-a pus două rânduri de zale una peste alta!

— Şi ce dacă? răspunse Pagolo. Neamţul Hermann cum de-a putut să se îmbrace ca un cavaler de pe vremea împăratului Barbarossa?

Într-adevăr, cel căruia i se spunea neamţul Hermann epitet ce putea fi socotit într-o oarecare măsură un pleonasm de vreme ce însuşi numele, prin rezonanţa lui germanică, arăta îndeajuns că purtătorul lui făcea parte din populaţia Simţului Imperiu, Hermann, aşadar, era îmbrăcat din cap până în picioare într-o armură de fier, semănând leit cu una dintre acele statui uriaşe pe care sculptorii acelei înfloritoare epoci artistice le înfăţişau culcate pe lespezile mormintelor. De aceea, Benvenuto, cu toată forţa proverbială a destoinicului meseriaş de peste Rin ce stârnise uimirea întregului atelier, îi atrase atenţia că, ferecat cum era în carapacea lui de fier, n-o să se poată mişca decât cu oarecare greutate şi că puterea lui, în loc să sporească, va fi mai curând stăvilită. Drept răspuns, Hermann se urcă dintr-un salt pe o tejghea cu atâta sprinteneală, încât ai fi zis că era îmbrăcat nu în fiare, ci în catifele şi, desprinzând din cui coşcogea barosul, îl învârti deasupra capului şi izbi cu el de trei ori într-o nicovală atât de năprasnic, încât la fiecare lovitură nicovala se afundă de un deget în pământ. La un asemenea răspuns, într-adevăr, nu se mai putea răspunde nimic, aşa că Benvenuto se înclină cu toată consideraţia în semn că era pe deplin mulţumit.

Numai Ascanio, tot timpul cât îşi făcuse pregătirile de luptă, stătuse tăcut deoparte; orice s-ar spune, nu se putea să nu fie îngrijorat de urmările aventurii în care se avânta; n-ar fi fost de mirare ca fiica prefectului să nu-l

poată ierta niciodată pentru că îndrăznise să-l atace pe tatăl ei, mai cu seamă dacă bătălia ar fi pricinuit cine ştie ce nenorocire cumplită, aşa încât, fiind mai aproape de privirile ei, s-ar fi îndepărtat, în schimb, tot mai mult de inima sa.

Cât priveşte Scozzone, care era şi bucuroasă, dar şi neliniştită în acelaşi timp, plângea cu un ochi şi râdea cu celălalt; schimbarea neaşteptată şi faptul că avea să se dea o bătălie o încântau, dar loviturile de spadă şi vărsarea de sânge nu erau câtuşi de puţin pe gustul ei; spiriduşul din ea ţopăia de bucurie văzând pregătirile de luptă, femeia însă se cutremura gândindu-se la urmările acestei lupte.

Într-un târziu, Benvenuto o zări stând aşa, surâzătoare şi înlăcrimată, şi se apropie de ea:

— Tu, Scozzone – îi spuse – ai să rămâi acasă cu Ruperta şi ai să pregăteşti scamă pentru răniţi şi un ospăţ straşnic pentru cei teferi.

— Nici nu mă gândesc! protestă Scozzone. Merg şi eu cu dumneata, fără doar şi poate. Cu dumneata am curajul să-l înfrunt pe prefect cu toată prefectura lui, dar singură, aici, numai cu Ruperta, aş muri de spaimă şi de grijă.

— A, nu, în ruptul capului nu te las să vii! se împotrivi Benvenuto. Aş sta tot timpul cu inima pierită, de teamă să nu ţi se întâmple vreo nenorocire. Ai să ne aştepţi, fetiţo, şi ai să te rogi pentru noi bunului Dumnezeu.

— Ascultă, Benvenuto – spuse pe neaşteptate fata, ca luminată de o idee fericită – cum crezi dumneata că m-ar lăsa inima să stau aici, în bună pace, gândindu-mă că în vremea asta s-ar putea să fii rănit sau chiar pe moarte? Există însă un mijloc ca să împăcăm lucrurile, în aşa fel ca toată lumea să fie mulţumită: în loc să mă rog lui Dumnezeu aici, în atelier, pot tot aşa de bine să-mi fac rugăciunile într-o biserică, undeva cât mai aproape de

Locul bătăliei. În felul ăsta voi fi ferită de orice primejdie şi voi putea să aflu imediat dacă veţi birui ori dacă veţi fi învinşi.

— Şi aşa e bine – încuviinţă Benvenuto. De altminteri, era de la sine înţeles că nu ne puteam duce să scurtăm zilele altora sau ca alţii să ni le scurteze pe ale noastre fără a ne smeri mai întâi ascultând liturghia. Rămâne aşa atunci: intrăm cu toţii în biserica Augustinilor, care e cea mai apropiată de palatul Nesle, şi te lăsăm acolo, fetiţo.

După ce puseră astfel totul la cale şi terminară cu pregătirile, traseră o duşcă de vin de Burgundia. Afară de armele de apărare şi de atac, luară cu ei cleşti, ciocane, scări şi frânghii şi purceseră la drum, mergând doi câte doi, dar nu încolonaţi, ci la o distanţă destul de mare unii de alţii ca să nu bată la ochi.

Şi nu pentru că un atac armat n-ar fi fost un lucru la fel de banal pe vremea aceea ca o răzmeriţă sau o schimbare de guvern în zilele noastre; atâta doar că, de obicei, oamenii nu alegeau tocmai sfânta zi de duminică şi nici ora prânzului pentru a se deda la asemenea distracţii şi trebuia să aibă cineva îndrăzneala lui Benvenuto Cellini, îndrăzneală sporită, de altfel, de simţământul că dreptatea era de partea lui, pentru a se încumeta să facă o asemenea ispravă.

Aşadar, rând pe rând, eroii noştri ajunseră la biserica Augustinilor şi, după ce îşi lăsară armele şi uneltele la paracliser, care era prieten cu Simon-Stângaciul, se duseră plini de smerenie, să asiste la sfinţirea euharistiei şi să ceară Atotputernicului binecuvântarea pentru a răpune cât mai mulţi arcaşi.

Cu toate astea suntem datori să spunem că, în pofida cumpenei grele în care se afla, în pofida netăgăduitei sale evlavii şi a temeiniciei rugăciunilor pe care trebuia să le înalţe către stăpânul ceresc, îndată ce păşi pragul bisericii,

Benvenuto se arătă, ca niciodată, nespus de distrat; pricina era că, puţin mai în spate, dar în partea cealaltă a naosului, zărise o fată care citea o carte de rugăciuni înluminată cu miniaturi şi al cărei chip era atât de fermecător, încât putea foarte bine să fure chiar şi privirile unui sfânt, cu atât mai vârtos deci pe ale unui sculptor. În împrejurarea de faţă, dreptcredinciosul era într-un mod cu totul neaşteptat stânjenit de artist. În consecinţă, Cellini, generos cum era, simţi nevoia de a împărtăşi cuiva admiraţia lui, şi cum Catherine, care stătea în stânga sa, ar fi judecat, desigur, cu prea mare asprime uşurătatea meşterului, Benvenuto se întoarse către Ascanio, care stătea în dreapta lui, pentru a-l îndemna să-şi arunce ochii asupra acelui minunat chip de fecioară.

Ochii lui Ascanio însă nu mai aveau nimic de făcut în privinţa asta; din clipa în care intrase în biserică, privirile tânărului se opriseră asupra fetei şi nu se mai dezlipiseră de ea.

Văzându-l cufundat în contemplarea aceleiaşi privelişti ca şi el, Benvenuto se mulţumi doar să-i facă semn cu cotul.

— Da – murmură Ascanio – ştiu, e Colombe; ce frumoasă e, nu-i aşa, meştere?

Era, într-adevăr, Colombe, căreia taică-său, convins că nimeni nu s-ar gândi să atace palatul ziua-n amiaza mare, îi îngăduise să se ducă, deşi după oarecare tocmeală, să se roage bunului Dumnezeu la biserica Augustinilor. E drept că fata stăruise din răsputeri, fiind singura mângâiere ce-i mai rămăsese. Coana Perrine o însoţea.

— Ce vorbeşti! Da cine mai e şi Colombe asta?! se miră Benvenuto, cu aerul cel mai firesc din lume.

— Ah, aşa e, dumneata n-ai de unde s-o cunoşti; Colombe e fiica prefectului, a lui jupân Robert d’Estourville în persoană. Nu-i aşa că-i frumoasă? întrebă Ascanio

pentru a doua oară.

— Nu – hotărî Benvenuto – nu-i Colombe. Nu, Ascanio, ascultă-mă pe mine, e Hebe, zeiţa tinereţii, Hebe, a cărei statuie mi-a poruncit-o luminatul nostru rege Francisc I, Hebe la care mă gândesc mereu, pe care m-am rugat Celui-de-Sus să mi-o scoată în cale şi care a coborât acum din ceruri la rugăminţile mele.

Şi fără să-şi dea seama cât putea fi de bizară imaginea zeiţei Hebe citind o carte de rugăciuni şi înălţându-şi inima spre mântuitorul, Benvenuto continuă să închine un imn frumuseţii, rugându-se în acelaşi timp lui Dumnezeu şi urzind planurile sale războinice: orfăurarul, catolicul şi strategul puneau, rând pe rând, stăpânire pe cugetul său.

— Tatăl nostru carele eşti în ceruri… Uită-te numai, Ascanio, ce profil delicat şi suav! Sfinţească-se numele tău, vie împărăţia ta, facă-se voia ta precum în cer aşa şi pre pământ… Şi liniile astea unduioase ale trupului cât de fermecător se îmbină! Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă azi… Şi zici că minunea asta de fată este odrasla secăturii de prefect, căruia ţin cu tot dinadinsul să-i fac de petrecanie cu mâna mea? Şi iartă-ne nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri… Chiar dacă ar trebui să dau foc palatului ca să pun mâna pe el… Amin!

Şi Benvenuto îşi făcu semnul crucii, pe deplin încredinţat că rostise cea mai cuvioasă omilie duminicală.

Slujba religioasă se încheie în mijlocul acestor preocupări atât de felurite şi care ar putea să pară mai mult sau mai puţin lumeşti dacă ar fi fost vorba de un om cu altă alcătuire sufletească şi dintr-o altă epocă, dar care erau cât se poate de naturale pentru o fire atât de spontană ca a lui Cellini şi într-o vreme în care Clement Marot aşternea în versuri galante cei şapte psalmi ai pocăinţei.

După ce preotul rosti Ite *missa est*[4], Benvenuto şi Catherine îşi strânseră mâna. Apoi, ştergându-şi o lacrimă, tânăra fată rămase locului să aştepte sfârşitul bătăliei, în timp ce meşterul Cellini şi Ascanio, cu privirile aţintite asupra Colombei, care nu ridicase nicio clipă ochii din carte, se duseră, împreună cu însoţitorii lor, să ia un strop de agheasmă; după care se despărţiră, urmând să se întâlnească din nou într-o fundătură pustie, cam la jumătatea drumului dintre biserică şi palatul Nesle.

Cât despre Catherine, aşa cum se înţeleseseră dinainte, rămase în continuare la liturghie, la fel ca şi Colombe şi ca şi coana Perrine, care sosiseră mai devreme ca de obicei şi ascultaseră slujba de dimineaţă ca pe un preludiu al marii liturghii; de altfel, nici Colombe şi nici guvernanta n-aveau de unde să ştie că în vremea asta Benvenuto împreună cu ucenicii săi se pregăteau să le taie orice legătură cu palatul, pe care-l părăsiseră în chip atât de nesăbuit.

IX

ÎNCRUCIŞĂRI DE SPADĂ

Sosise în fine momentul hotărâtor. Benvenuto îşi împărţi oamenii în două cete: una dintre ele trebuia să încerce prin orice mijloace a sparge poarta palatului; cealaltă avea misiunea de a acoperi operaţiile asediatorilor, îndepărtând de pe ziduri cu focuri de archebuză sau înfruntând cu spada pe asediaţii care s-ar fi urcat pe metereze ori ar fi căutat să iasă din încercuire. Benvenuto ţinu să ia el însuşi comanda celei de-a doua

4 Duceţi-vă, slujba s-a sfârşit (în limba latină în text); formulă cu care se încheie liturghia catolică. (n. t.).

cete, numindu-l pe prietenul nostru Ascanio locotenentul său; încredinţă apoi conducerea primei cete vechii noastre cunoştinţe, Hermann, neamţul cel destoinic şi de ispravă care era în stare să turtească un drug de fier cu o singură lovitură de ciocan şi un om, cu un singur pumn, şi care luă, la rândul său, ca aghiotant pe prichindelul jehan, un alt năzdrăvan de vreo cincisprezece ani, sprinten ca o veveriţă, şiret ca o maimuţă şi neobrăzat ca un paj, pe care vajnicul Goliat îl îndrăgise nespus de mult, probabil din pricină că ştrengarul găsea în tot momentul prilejul să-l necăjească pe blajinul german. Mândru nevoie mare, micul Jehan luă loc alături de căpitanul său, făcându-l să crape de ciudă pe Pagolo, care, împlătoşat cu două rânduri de zale, se mişca atât de ţeapăn, încât semăna ca două picături de apă cu statuia Comandorului.

După ce chibzui tot ce aveau de îndeplinit şi trecu în revistă pentru ultima oară armele şi combatanţii, Benvenuto socoti cu cale să le spună câteva cuvinte vitejilor săi tovarăşi, care erau bucuroşi să înfrunte primejdiile de dragul lui, ba poate chiar şi moartea; pe urmă le strânse tuturor mâna şi, închinându-se cu smerenie, strigă: „Înainte, marş!”. Îndată cele două cete se puseră în mişcare, luând-o de-a lungul cheiului Augustinilor şi având grijă să păstreze între ele o anumită distanţă; în scurtă vreme ajunseră în dreptul palatului Nesle.

Dat fiind că Benvenuto nu înţelegea să pornească atacul fără a fi îndeplinit toate formalităţile cerute de legile curtoaziei în asemenea împrejurări, se apropie singur, purtând în vârful spadei o năframă albă, de poarta mică a palatului la care se mai înfăţişase o dată în ajun şi bătu în canat. Şi tot ca în ajun, cineva dinăuntru îl întrebă prin ferestruica zăbrelită ce doreşte. Benvenuto repetă acelaşi ceremonial, spunând că venise să ia în primire castelul pe

care i-l dăruise monarhul. Dar, mai puţin norocos decât în ajun, de astă dată nu mai avu cinstea să primească un răspuns.

Atunci, ridicând glasul şi continuând să stea cu faţa spre poartă:

— Ţie – rosti el, dârz – ţie, Robert d'Estourville, senior de Villebon şi prefect al Parisului, eu, Benvenuto Cellini, orfăurar, sculptor, pictor, maşinist şi inginer, îţi aduc la cunoştinţă că maiestatea sa regele Francisc I mi-a dăruit de bună voie şi în virtutea drepturilor pe care le are palatul Nesle în deplină proprietate. Cum însă tu ai pus stăpânire pe el fără nicio ruşine şi cum, nesocotind voinţa suveranului, te împotriveşti să mi-l dai în primire, te înştiinţez, aşadar, Robert d'Estourville, senior de Villebon şi prefect al Parisului, c-am de gând să-l cuceresc cu arma în mână. Apără-te deci şi, dacă s-ar întâmpla cumva ca îndărătnicia ta să aibă un sfârşit prost, află că numai tu vei avea de dat socoteală pe pământ ca şi în cer, în faţa oamenilor şi în faţa lui Dumnezeu.

După care Benvenuto se opri, aşteptând; îndărătul zidurilor însă nu se auzea nicio şoaptă. Atunci orfăurarul îşi încărcă archebuza şi porunci cetei sale să pregătească armele; pe urmă, chemându-i la sfat pe toţi căpitanii, adică, în afară de el, pe Herman, pe Ascanio şi pe Jehan, le spuse:

— Copii, precum vedeţi, nu există altă ieşire decât să ne batem. Rămâne acum de văzut în ce fel să începem lupta.

— Eu am să sparg poarta – îşi dădu părerea Hermann – şi voi toţi veniţi după mine. E simplu ca bună ziua.

— Şi cu ce o s-o spargi, Samson dragă? îl întrebă Benvenuto Cellini.

Hermann se uită în jur şi zări pe chei o grindă pe care patru oameni obişnuiţi abia dacă puteau s-o ridice.

— Cu grinda asta – răspunse el.

Şi se duse liniştit să culeagă de pe jos grinda, pe care o puse la subsuoară, strângând-o vârtos ca pe un berbece înţepenit într-o maşină de război, apoi se întoarse lângă comandantul său.

Între timp, lumea începuse să se adune în jurul lor şi, stârnit de prezenţa mulţimii, Benvenuto se pregătea tocmai să pornească atacul, când, înştiinţat probabil de vreun cetăţean cu principii conservatoare, căpitanul arcaşilor regelui se ivi de după colţul străzii, însoţit de vreo cinci-şase dintre oamenii săi călări. Căpitanul era prieten cu prefectul şi, cu toate că ştia foarte bine despre ce era vorba, se apropie de Benvenuto Cellini, crezând pesemne că va reuşi să-l bage în sperieţi, şi în vreme ce arcaşii săi îi aţineau calea lui Hermann, el spuse:

— Ce doriţi şi pentru ce tulburaţi liniştea oraşului?

— Cel care tulbură cu adevărat liniştea – îi răspunse Cellini – este cel ce nu înţelege să se supună poruncilor suveranului, şi nicidecum cel care caută să le aducă la îndeplinire.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă căpitanul.

— Vreau să spun că am aici un zapis în toată regula semnat de maiestatea sa şi înmânat de domnul de Neufville, secretarul finanţelor regelui, prin care mi se dă în stăpânire palatul Nesle. Însă oamenii care s-au ferecat înăuntru nu vor să recunoască acest zapis şi, prin urmare, tăgăduiesc drepturile mele de proprietate. Oricum ar fi, eu ştiu una şi bună şi anume că, din moment ce Sfânta Scriptură spune să dăm cezarului ce-i al cezarului, Benvenuto Cellini are la rândul său dreptul să ia ce-i al lui Benvenuto Cellini.

— Chiar aşa, în loc să ne pui beţe în roate, împiedicându-ne să cucerim palatul, ai face mai bine să ne dai o mână de ajutor – se răţoi Pagolo.

— Ţine-ţi gura, caraghiosule! spuse Benvenuto, bătând din picior. N-am nevoie de ajutorul nimănui, auzi tu?

— Aveţi dreptate în principiu – răspunse căpitanul – dar de fapt n-aveţi dreptate.

— Cum adică? întrebă Benvenuto, simţind cum i se ridică sângele în obraz.

— Vreţi să luaţi în stăpânire un bun care este al dumneavoastră, foarte bine, aveţi toată dreptatea; nu mai aveţi însă dreptate atunci când vreţi să-l luaţi în stăpânire în felul acesta; fiindcă n-o să faceţi nicio scofală, ascultaţi-mă pe mine, războindu-vă cu nişte ziduri. Dacă mi-aţi îngădui să vă dau un sfat, un sfat prietenesc, vă rog să mă credeţi, atunci v-aş povăţui să vă adresaţi oamenilor legii şi să îndreptaţi o plângere împotriva prefectului Parisului, de pildă. Acestea fiind zise, vă las cu bine şi noroc bun!

Şi căpitanul arcaşilor regelui plecă rânjind, drept care mulţimea, văzând că omul stăpânirii făcea haz, se porni la rândul ei pe râs.

— Cine râde la urmă râde mai bine – spuse Benvenuto Cellini. Înainte, Hermann, înainte!

Hermann luă iarăşi grinda în braţe şi, în timp ce Benvenuto, Ascanio şi încă vreo doi-trei dintre cei mai dibaci trăgători din ceată, cu archebuza în mână, stăteau gata să deschidă focul asupra fortăreţei, se repezi ca o catapultă vie asupra porţii de serviciu, care socotise el c-ar fi mai lesne de spart decât poarta cea mare.

Însă în momentul în care se apropie de zid, începu să plouă de sus cu pietre, deoarece prefectul pusese să se care din vreme pe metereze o mulţime de pietre aşezate una peste alta ca un al doilea zid clădit deasupra celui dintâi şi care putea fi doborât cu un singur bobârnac, strivind în cădere pe năvălitori.

În faţa potopului cu care fură întâmpinaţi, asediatorii se dădură un pas îndărăt. Aşa că, oricât de năprasnic fusese

respins atacul, nimeni nu se alese cu vreo rană în afară de Pagolo, care, îngreunat de cele două rânduri de zale, nu reuşi să facă stânga împrejur cu aceeaşi iuţeală ca tovarăşii săi de arme şi fu lovit la călcâi.

Hermann, în schimb, îşi văzu de drum mai departe fără a se sinchisi de puzderia de zburături, aşa cum nu se sinchiseşte stejarul de bătaia grindinei şi, făcându-şi vânt, începu a izbi cu atâta îndârjire în poartă, că, oricât ar fi fost ea de solidă, n-ar fi putut înfrunta multă vreme asemenea zguduituri.

La rândul lor, Benvenuto împreună cu oamenii săi stăteau cu mâinile încleştate pe archebuze, gata să tragă asupra oricui s-ar fi ivit pe metereze; numai că nimeni nu ieşea la iveală. Palatul Nesle părea apărat de o garnizoană nevăzută. Benvenuto turba de ciudă că nu poate veni în ajutorul neînfricatului german. Deodată privirile lui se opriră asupra străvechiului turn Nesle, care, aşa cum am spus, rămăsese stingher de partea cealaltă a cheiului, scăldându-şi picioarele în apele Senei.

— Stai puţin, Hermann! strigă Cellini. Stai puţin, viteazule! Palatul Nesle o să cadă în mâinile noastre, ţi-o spun eu aşa cum pot să-ţi spun cu mâna pe conştiinţă că mă cheamă Benvenuto Cellini şi că sunt orfăurar de felul meu.

Apoi, făcând semn lui Ascanio şi la încă doi dintre tovarăşii acestuia să-l urmeze, o rupse la fugă spre turn, în vreme ce Hermann, supunându-se poruncii stăpânului său, se trăgea patru paşi înapoi, ca să scape de loviturile pietrelor şi, ridicând în picioare grinda, se opri locului, ca un ostaş din garda elveţiană, rezemat în halebardă, să aştepte împlinirea promisiunii căpitanului lor.

Într-adevăr, aşa cum bănuise Benvenuto, prefectul scăpase din vedere să pună străji la turnul cel vechi: pătrunse, aşadar, înăuntru fără să întâmpine nicio

împotrivire şi, urcând câte patru trepte deodată, ajunse îndată pe terasă; terasa domina zidurile palatului Nesle, aşa cum clopotniţa unei biserici domină un întreg oraş şi, în felul acesta, asediaţii, care cu câteva clipe mai înainte se aflau la adăpost îndărătul meterezelor, se pomeniră dintr-odată descoperiţi.

O detunătură de archebuză, şuieratul unui glonte, un arcaş ce căzu bufnind de pământ îi dădură de ştire prefectului că, după toate probabilităţile, lucrurile aveau să ia cu totul altă întorsătură pentru el.

În acelaşi timp, Hermann, pricepând că putea să-şi vadă de treabă nestingherit, înşfăcă din nou bârna şi începu iar să zguduie poarta, pe care asediaţii, folosindu-se de acest scurt răgaz, avuseseră grijă s-o înţepenească.

La rândul ei, mulţimea, dându-şi seama, în virtutea minunatului instinct de conservare cu care este înzestrată, că puştile vor lua şi ele parte la încăierare şi că spectatorii tragediei ce urma să se desfăşoare s-ar putea să fie niţeluş împroşcaţi cu sânge, în clipa în care se auzise detunătura archebuzei lui Benvenuto şi ţipătul soldatului rănit, se împrăştiase ca un stol de potârnichi.

Un singur ins rămăsese locului.

Insul acela era prietenul nostru Jacques Aubry, secretarul, care, dornic să joace o partidă de pelotă, se grăbise să vină la întâlnirea pe care i-o dăduse Ascanio cu o săptămână înainte.

Îi fu însă de ajuns să arunce o privire asupra câmpului de luptă ca să se dumirească de la bun început despre ce era vorba.

Ştiind acum ce fel de om era Jacques Aubry, nu încăpea nicio îndoială în privinţa hotărârii pe care avea s-o ia. A bate mingea sau a trage cu archebuza, pentru el era în egală măsură un joc; bănuind că prietenii săi se aflau în rândurile asediatorilor, hotărî să intre în luptă alături de ei.

— Ei, ce se-aude, băieţi? spuse el, apropiindu-se de grupul care aştepta să fie doborâtă poarta la pământ ca să poată năvăli în fortăreaţă. Facem un mic asediu? Să fiu al naibii! Afurisită treabă aţi pus la cale, fârtate, să atacaţi o mână de oameni ditamai cetatea, fiindcă-i o cetate întărită în lege, nu te miri ce dărăpănătură.

— Nu suntem numai noi – spuse Pagolo, care îşi oblojea călcâiul, arătându-i cu mâna pe Benvenuto şi pe ceilalţi trei-patru însoţitori ai săi care continuau să tragă asupra meterezelor cu atâta râvnă, încât potopul de pietre ce se revărsa de pe ziduri era mult mai puţin îmbelşugat ca la început.

— Îmi dau seama, îmi dau seama, monseniore Ahile – spuse Jacques Aubry – fiindcă, pe lângă multe alte asemănări pe care le ai cu el şi de care nu mă îndoiesc, mai e şi faptul că amândoi aţi fost răniţi în acelaşi loc. Îmi dau seama: uite-l pe prietenul meu Ascanio, iar alături de dânsul, meşterul dacă nu mă înşel; acolo sus. În turn.

— Întocmai.

— Şi cel de colo care izbeşte atât de aprig în poartă e tot unul de-ai voştri, nu-i aşa?

— E Hermann – spuse cu mândrie micul Jehan.

— Să fiu al naibii! Loveşte băiatul, nu se încurcă! se minună studentul. Trebuie neapărat să-i prezint omagiile mele.

Şi, cu mâinile în buzunare, fără să se sinchisească de gloanţele ce şuierau pe deasupra capului său, se apropie de vajnicul german, care îşi vedea mai departe de treabă cu punctualitatea unei maşini pusă în mişcare de nişte iscusite şurubării.

— *Ai* nevoie de ceva, scumpul meu Goliat? îl întrebă Jacques Aubry. Sunt gata să te slujesc.

— Mi-e sete – răspunse Hermann, năpustindu-se din nou asupra porţii.

— Să fiu al naibii! Cred şi eu: când te îndeletniceşti cu aşa ceva, îţi stupeşti şi sufletul din tine şi-mi pare rău că n-am un butoi cu bere să ţi-l aduc plocon.

— Apă – spuse Hermann – apă!

— Te mulţumeşti şi cu apă chioară? Fie şi aşa. Uite râul aici, la doi paşi; într-o clipă vei avea ce pofteşti.

Jacques Aubry o luă la fugă spre Sena, îşi umplu cu apă şapca şi se grăbi să i-o aducă. Hermann ridică grinda în picioare, dădu de duşcă toată apa şi-i înapoie studentului şapca golită.

— Mulţumesc! rosti el şi, înşfăcând grinda în braţe, porni iar la atac. Apoi, după câteva clipe, îi spuse: Du-te şi dă-i de ştire meşterului că treaba merge strună. Să fie gata.

Jacques Aubry se îndreptă spre turn şi, în scurtă vreme, se afla între Ascanio şi Benvenuto Cellini, care, cu archebuzele în mână, trăgeau cu atâta osârdie, încât reuşiseră să scoată din luptă vreo doi-trei combatanţi. Ostaşii jupânului prefect începeau să se cam codească atunci când trebuiau să se urce pe metereze.

Totuşi, dat fiind că poarta putea fi din moment în moment sfărâmată, aşa cum îi trimisese vorbă Hermann lui Benvenuto, prefectul se hotărî să facă o ultimă încercare şi-şi îmbărbătă oamenii cu atâta însufleţire, încât un nou potop de pietre se prăvăli de pe ziduri; dar două focuri de archebuză slobozite aproape în aceeaşi clipă reuşiră să potolească zelul asediaţilor, care, cu toate mustrările şi făgăduinţele jupânului Robert, tăcură chitic, fără să se clintească din loc; văzând că nu-i nimic de făcut, prefectul porni de unul singur la atac şi, apucând coşcogea pietroiul, se pregăti să-l azvârle asupra lui Hermann.

Dar Benvenuto nu era omul pe care să-l poată lua cineva pe nepregătite. Abia îl zări pe nesocotitul ce se încumeta să se avânte pe metereze, unde nimeni nu mai

îndrăznea să pună piciorul, că şi propti archebuza în umăr; puţin ar mai fi lipsit ca jupân Robert să dea ortul popii, dacă în momentul în care Cellini se pregătea să apese pe trăgaci, Ascanio n-ar fi tras un ţipăt şi n-ar fi săltat cu mâna oţelele puştii, aşa încât glontele nimeri în gol. Ascanio îl recunoscuse pe tatăl Colombei.

Furios, Benvenuto voia tocmai să-i ceară socoteală lui Ascanio pentru isprava lui, când pietroiul pe care prefectul îl aruncase cu toată puterea căzu drept peste coiful lui Hermann. Oricât de vânjos ar fi fost însă acest titan al erei noastre, nu era în măsură totuşi să înfrunte greutatea noului Pelion; dând drumul bârnei pe care o ţinea în mâini, deschise braţele ca şi cum ar fi căutat un reazem în jur şi, negăsind nimic de care să se agaţe, se prăbuşi în nesimţire, făcând să duduie pământul.

Asediaţii şi asediatorii scoaseră în acelaşi timp un răcnet asurzitor: micul Jehan împreună cu alţi trei-patru tovarăşi de arme care se aflau în preajma lui Hermann săriră să-l scape, ducându-l cât mai departe de zidurile fortăreţei şi dându-i primele îngrijiri: dar tocmai atunci amândouă porţile palatului Nesle – şi cea mare şi cea de serviciu – se deschiseră de perete şi prefectul, în fruntea unui stol de cincisprezece oameni se repezi spre rănit, punându-şi vitejeşte viaţa în joc şi lovind în jur cu tăişul şi cu vârful spadei, cot la cot cu oamenii săi, cu atâta străşnicie, încât Jehan şi cei trei tovarăşi ai lui, cu toate îndemnurile lui Benvenuto, care le striga să se ţină bine până le venea într-ajutor, fură nevoiţi să dea înapoi. Prefectul se grăbi să se folosească de acest scurt răstimp: opt oameni îl apucară de mâini şi de picioare pe Hermann, care zăcea în nesimţire; şapte se aşezară în dreptul lor ca să acopere mişcarea de retragere pe care urmau s-o execute, astfel că, în timp ce Benvenuto, Ascanio, Jaques Aubry şi cei trei-patru meşteşugari ce se aflau pe terasa

turnului se grăbeau să coboare cele patru sau cinci etaje ale clădirii pentru a ieşi în stradă, Hermann şi purtătorii săi intrau în curtea palatului; în momentul în care Cellini se ivea în pragul turnului, poarta palatului se închidea în spatele ultimului ostaş al prefectului.

Nu puteau să nu recunoască, fireşte că suferiseră o înfrângere şi încă o înfrângere destul de grea. E adevărat că Cellini, Ascanio şi tovarăşii lor reuşiseră să scoată din luptă prin focurile archebuzelor vreo trei-patru asediaţi, dar pierderea celor trei-patru oameni din tabăra prefectului era departe de a putea să precumpănească pierderea lui Hermann pentru Cellini.

Câteva clipe asediaţii stătură locului ca năuciţi. Deodată Cellini şi Ascanio se uitară unul la altul.

— M-am gândit la ceva – spuse Cellini, privind spre stânga, adică în direcţia oraşului.

— Şi eu – spuse Ascanio, privind spre dreapta, adică în direcţia câmpiei.

— Am găsit mijlocul de a sili garnizoana să iasă din palat.

— Iar eu, dacă dumneata izbuteşti să scoţi afară garnizoana, am găsit mijlocul de a deschide poarta ca să poţi intra înăuntru.

— Câţi oameni ţi-ar trebui?

— Mi-ajunge unul singur. – Alege pe cine crezi.

— Jacques Aubry – întrebă Ascanio – vrei să vii cu mine?

— Până la capătul lumii, dragă prietene, până la capătul lumii dacă pofteşti. Numai că n-ar strica să am o armă asupra mea, un ciot de spadă ori ceva care să semene cu un pumnal, orice ar fi, o bucată de fier pe care s-o pot împlânta aşa ca de vreo patru-cinci degete la întâmplare dacă s-ar ivi cumva vreun prilej.

— Ştii ce? spuse Ascanio. Ia spada lui Pagolo, care tot

nu se mai poate sluji de ea de vreme ce se ţine cu mâna dreaptă de călcâi în timp ce cu stânga se închină de zor.

— Şi ca să fii şi mai bine înarmat, uite aici pumnalul meu – spuse Cellini. Foloseşte-te de el, flăcăule, ai grijă numai să nu-l uiţi înfipt în rană; ar însemna să-i faci un dar mult prea frumos rănitului, dat fiind că e cizelat de mine şi că mânerul face pe puţin o sută de scuzi de aur.

— Dar lama? întrebă Jacques Aubry. Nu mă îndoiesc că mânerul e preţios, dar într-o împrejurare ca asta pentru mine lama face toate paralele.

— Lama e nepreţuită – răspunse Benvenuto. E cea cu care l-am răpus pe ucigaşul fratelui meu.

— Vivat! strigă studentul. Hai, Ascanio, să mergem!

— Sunt gata – spuse Ascanio, înfăşurând o frânghie lungă de vreo cinci-şase metri în jurul trupului şi punând pe umăr una din scări – vin acum.

Şi cei doi tineri cutezători o porniră pe chei în jos şi, după ce merseră aşa vreo sută de paşi, o luară la stânga, făcându-se nevăzuţi după zidul palatului Nesle, în spatele şanţurilor cetăţii.

Şi acum să-l lăsăm pe Ascanio să-şi pună planul în aplicare şi să vedem în ce fel se gândea Cellini să-l aducă la îndeplinire pe al său.

Ceea ce-i atrăsese atenţia atunci când întorsese privirea spre stânga, adică în direcţia oraşului, în timp ce Ascanio, aşa cum am arătat, se uita spre dreapta, adică în direcţia câmpiei, era un grup de oameni din popor ce se oprise la oarecare distanţă şi în mijlocul căruia i se păruse a recunoaşte două femei: pe fata prefectului şi pe guvernanta ei.

Într-adevăr, cele două femei erau Colombe şi coana Perrine, care tocmai se întorceau acasă după liturghie şi care, înspăimântate de ceea ce auziseră despre asediul palatului şi de ceea ce vedeau cu ochii lor, rămăseseră

locului, tremurând, în mijlocul mulţimii.

În clipa când însă prinse de veste că ostilităţile fuseseră suspendate pentru o bucată de timp în care ar fi putut să treacă printre combatanţi, mânată de îngrijorarea pe care i-o stârnea faptul că tatăl ei se afla în primejdie, Colombe, cu toate rugăminţile coanei Perrine, care stăruia să nu se avânte fără nicio chibzuială în încăierare, se îndreptă hotărâtă spre palat, lăsând-o pe guvernantă să facă ce-o pofti: s-o urmeze sau să rămână acolo unde era; dar cum în adâncul inimii ei, o iubea ca ochii din cap pe Colombe, coana Perrine, oricât era de înspăimântată, se hotărî s-o însoţească.

Amândouă se desprindeau tocmai din grup în momentul în care Ascanio şi Jacques Aubry dădeau colţul zidului.

Acum cred c-aţi înţeles care era planul lui Benvenuto Cellini.

Îndată ce le văzu pe cele două femei pornind spre palat, meşterul le ieşi în întâmpinare şi, oferindu-i curtenitor braţul Colombei, îi spuse:

— Să n-aveţi nicio teamă, doamnă, şi dacă binevoiţi a primi braţul meu, sunt gata să vă conduc la tatăl domniei voastre.

Colombe nu prea ştia ce să facă, dar coana Perrine, apucând braţul care se afla lângă ea şi pe care Benvenuto uitase să i-l ofere, o îmbie:

— Ia-l de braţ, porumbiţo, ia-l de braţ, se cade să primim ocrotirea acestui nobil cavaler. Ia uite-l, uite-l pe domnul prefect cum se apleacă peste zid, îngrijorat de soarta noastră.

Colombe îl luă de braţ pe Benvenuto şi câteşitrei se apropiară de palat. Ajungând la doi paşi de poartă, Cellini se opri şi, strângând vârtos la subsuoară braţul Colombei şi pe cel al coanei Perrine, rosti cu glas tare:

— Domnule prefect, fiica dumitale doreşte să intre în palat, sper că vei avea bunătatea să-i deschizi, măcar domniei sale poarta, dacă nu cumva ai de gând să laşi în mâinile duşmanilor dumitale un atât de încântător ostatic.

—

De două ceasuri încoace, prefectul, stând la adăpost îndărătul meterezelor, se gândise de cel puţin douăzeci de ori la fiica lui, căreia săvârşise nesocotinţa de a-i îngădui să plece de acasă şi căreia nu ştia cum să facă să-i dea drumul înăuntru. Nădăjduia totuşi că, înştiinţată din vreme despre cele întâmplate, îi va fi dat poate prin cap să se ducă la Châtelet şi să-l aştepte acolo, cândâl zărise pe Celilini despărţindu-se de tovarăşii săi şi îndreptându-se spre cele două femei, pe care le recunoscuse de îndată ca fiind Colombe şi coana Perrine.

— Zevzecă mică! bombăni printre dinţi prefectul. Oricum, nu pot s-o las în mijlocul acestor păgâni. Apoi, ridicând glasul: Să vedem – spuse el, deschizând ferestruica şi lipindu-şi faţa de zăbrele – ce doreşti?

— Uite ce-ţi propun – răspunse Benvenuto. Îi voi îngădui doamnei Colombe şi guvernantei domniei sale să intre în palat, în schimb vei ieşi dumneata împreună cu toţi oamenii dumitale ca să luptăm afară, în câmp deschis. Cei ce vor rămâne stăpâni pe câmpul de bătaie vor dobândi şi palatul spre nefericirea celor învinşi. *Vae victis!* cum zicea compatriotul dumitale Brennus.

— Primesc – spuse prefectul – dar cu o condiţie. Să te dai la o parte împreună cu toată ceata dumitale, pentru ca fiica mea să intre în palat, iar arcaşii mei să aibă răgazul să iasă afară.

— Bine! încuviinţă Cellini. Ieşi însă mai întâi dumneata şi după aceea o să poată intra şi doamna Colombe; pe urmă, după ce doamna Colombe va fi intrat pe poartă, veţi azvârli cheia peste zid, ca să nu vă încerce cumva ispita să

vă retrageţi.

— Ne-am înţeles – spuse prefectul.

— Îţi dai cuvântul?

— Pe cinstea mea de gentilom. Şi dumneata?

— Pe cinstea lui Benvenuto Cellini!

După ce făcură şi unul, şi altul legământ să-şi respecte promisiunea, poarta se deschise; ostaşii prefectului ieşiră afară şi se aliniară pe două rânduri în faţa porţii în frunte cu jupân d'Estourville. Rămăseseră nouăsprezece oameni cu totul. În ceea ce-l privea, lipsit fiind acum de Ascanio, De Hermann şi de Jacques Aubry, Benvenuto Cellini nu mai avea decât opt combatanţi, lăsând deoparte faptul că Simon-Stângaciul era rănit, din fericire însă la mâna dreaptă; numai că Benvenuto nu era omul care să stea să-şi numere duşmanii, el care se încumetase să-l lovească pe Pompeo, deşi era înconjurat de doisprezece gealaţi. Îşi ţinu deci făgăduiala cu dragă inimă, fiindcă tot ce dorea era o luptă hotărâtoare corp la corp.

— Puteţi intra acum, doamnă – spuse el, întorcându-se către frumoasa lui ostatică.

Colombe străbătu distanţa dintre cele două tabere, sprintenă ca pasărea al cărei nume îl purta, şi se aruncă în braţele prefectului, cuprinsă de disperare.

— Tată! Tată! Pentru numele lui Dumnezeu, nu-ţi pune viaţa în primejdie! strigă ea, plângând.

— Hai, intră înăuntru! se burzului prefectul, luând-o de braţ şi îndreptându-se cu ea spre poartă – numai din pricina neroziilor voastre am ajuns aici.

Colombe se întoarse acasă, urmată de coana Perrine, căreia frica, dacă nu făcuse să-i crească aripi, aşa cum se întâmplase cu frumoasa ei însoţitoare, îi dezmorţise în schimb picioarele, pe care de zece ani le credea înţepenite.

Prefectul închise poarta în urma ei.

— Cheia! Cheia! strigă Cellini.

La rândul său, prefectul, credincios cuvântului dat, scoase cheia din broască şi o aruncă peste zid, în aşa fel ca să cadă în curte.

— Şi acum – strigă Benvenuto Cellini, tăbărând asupra prefectului şi a oştirii sale – fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru toţi!

Se încinse o încăierare cumplită, fiindcă înainte de a fi apucat arcaşii să aplece oţelele puştilor şi să tragă, Benvenuto, împreună cu cele şapte calfe ale sale, se năpustise drept în mijlocul lor, secerând în dreapta şi-n stânga cu înfricoşata spadă pe care o mânuia cu atâta iscusinţă şi care, călită cu mâna lui, rareori întâlnise zale, bachiar şi platoşe în măsură s-o înfrunte. Ostaşii aruncară, aşadar, archebuzele, care nu le mai slujeau la nimic şi, trăgând spadele, începură să le vânture la rândul lor. Dar, cu toate că erau atât de numeroşi şi atât de puternici, cât ai bate din palme fură împrăştiaţi, iar vreo doi-trei dintre cei mai curajoşi, destul de serios răniţi ca să nu mai poată lupta, se văzură obligaţi să se retragă în spatele frontului.

Prefectul îşi dădu seama de primejdie şi, fiind un om viteaz, care, la vremea lui, aşa cum am spus, câştigase destule izbânzi mânuind spada, se repezi înaintea vajnicului Benvenuto Cellini, căruia nimic nu-i putea sta împotrivă.

— Poftim încoace! strigă el. Poftim încoace, pungaş netrebnic, să se aleagă sorţii luptei între noi doi! Hai!

— Pe legea mea, nici nu doresc altceva, jupân Robert! răspunse Benvenuto. Şi dacă binevoieşti să le spui ostaşilor dumitale să nu ne stingherească, sunt omul dumitale.

— Staţi liniştiţi! porunci prefectul.

— Să nu mişte unul! strigă Cellini.

Combatanţii rămaseră locului, împietriţi şi tăcuţi ca

războinicii lui Homer, care se opreau în toiul bătăliei ca să nu piardă nicio mişcare din lupta a doi căpitani vestiţi ce se măsurau între ei.

Atunci, dat fiind că şi prefectul, şi Cellini erau cu spada trasă din teacă, tăbărâră unul asupra celuilalt.

Prefectul era un spadasin încercat, pe când Cellini era fără pereche. De vreo zece sau doisprezece ani, prefectul nu mai avusese prilejul să se folosească de spadă. De zece sau doisprezece ani, în schimb, aproape că nu fusese zi luminată în care Benvenuto să nu fi tras sabia din teacă. Încă de la primele atacuri, prefectul, care se bizuise prea mult pe îndemânarea lui, putu să-şi dea seama că adversarul său îl întrecea.

E adevărat însă că Benvenuto, întâmpinând o împotrivire la care nu se aştepta din partea unui magistrat, desfăşura toată energia, toată agilitatea şi toate şiretlicurile pe care şi le însuşise în mânuirea armelor. Ţi-era mai mare dragul să priveşti cum zbura prin aer încolo şi încoace spada lui, ce părea o limbă înfurcată de şarpe, ameninţând în acelaşi timp capul şi inima şi lăsându-i timp adversarului doar ca să pareze, fără a-i îngădui să-i dea o singură lovitură. Drept care prefectul, văzând că are de-a face cu cineva mai tare decât el, începu să bată în retragere, continuând să se apere, ce-i drept, dar pierzând tot mai mult teren. Spre nenorocul său, jupân Robert, fără să-şi dea seama, se întorsese cu spatele spre palat, astfel că, după câţiva paşi, se pomeni încolţit în poarta spre care se retrăsese instinctiv, deşi ştia foarte bine că aruncase cheia peste zid.

În momentul în care se văzu acolo, prefectul simţi că e pierdut; de aceea, ca un mistreţ ce încearcă să ţină piept unei haite de câini, îşi adună toate puterile şi porni la atac, dând trei-patru lovituri în şir care se înlănţuiră cu o asemenea iuţeală, încât de astă dată Benvenuto se văzu

silit să pareze; din păcate însă nu reuşi s-o facă la timp, astfel că spada adversarului său, în pofida minunatelor zale cu care era îmbrăcat, îi atinse pieptul, dar, ca un leu rănit care nu întârzie să se răzbune pe cel care l-a atacat, Benvenuto nici nu apucase bine să simtă vârful spadei în piept, că se şi încordă tot şi, îndreptând năprasnic sabia spre prefect, poate că l-ar fi străpuns pe loc dacă în aceeaşi clipă poarta nu s-ar fi deschis brusc în spatele lui, astfel că jupân d'Estourville căzu cu faţa-n sus şi lovitura îl nimeri pe cel ce-i sărise într-ajutor, smucind fără veste poarta.

Dar, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în asemenea cazuri, în loc să se vaite rănitul, care tăcu mâlc, Benvenuto fu acela care scoase un urlet înfricoşător. Îşi dăduse seama deodată că omul pe care-l lovise nu era altul decât Ascanio.

Din clipa aceea nu mai văzu pe nimeni, nici chiar pe Hermann şi pe Jacques Aubry, care stăteau în spatele rănitului. Se aruncă de gâtul tânărului ca scos din minţi, fcăutându-i cu ochii rana, pipăind-o cu mâna, cu buzele şi strigând:

— Ucis, ucis, ucis de mine! Ascanio, fiul meu, eu te-am ucis! şi răcnind, şi plângând aşa cum numai leii probabil răcnesc şi plâng.

Între timp, Hermann îl scoase pe prefect viu şi nevătămat dintre picioarele lui Ascanio şi ale lui Cellini şi, luându-l la subsuoară ca pe un copil, îl puse la popreală într-o mică magazie în care jupân Raimbault îşi ţinea uneltele de grădinărie, închise apoi uşa şi se aşează în dreptul ei cu sabia trasă din teacă, gata să-şi apere prizonierul împotriva oricui ar fi încercat să i-l smulgă.

Cât priveşte pe Jacques Aubry, făcându-şi vânt, dintr-un salt ajunse de pe caldarâmul curţii pe culmea zidului, de unde începu să strige în gura mare, fluturând pumnalul în

semn de triumf:

— Ura, ura, palatul Nesle e în mâinile noastre!

Cum şi în ce fel se întâmplaseră toate aceste lucruri neaşteptate, iată ceea ce vor afla cititorii în capitolul următor.

X

DESPRE AVANTAJELE CETĂŢILOR ÎNTĂRITE

În partea unde se mărginea cu Pre-aux-Clercs, palatul Nesle era ocrotit nu numai de zidurile, dar şi de şanţul din jurul oraşului, aşa că din direcţia aceasta toată lumea era convinsă că nu putea fi cucerit. Ascanio se gândise, aşadar, şi pe bună dreptate, că rareori cineva se îngrijeşte să păzească un lucru de care nu poate fi prădat şi, în consecinţă, se hotărâse să încerce un atac îndreptat tocmai asupra acestui punct în care ştia dinainte că nu va întâmpina nicio împotrivire.

În acest scop se desprinsese de ceată împreună cu prietenul său Jacques Aubry, fără a bănui că, în momentul în care el dispărea într-o direcţie, din direcţia opusă avea să apară iubita sa Colombe, oferindu-i lui Benvenuto mijlocul de a-l sili pe prefect să iasă din palat, lucru pentru care jupân d’Estourville avea cea mai profundă aversiune.

Planul lui Ascanio era pe cât de anevoios de înfăptuit, pe atât de primejdios prin consecinţele sale. Trebuia să sară peste un şanţ adânc, să escaladeze un zid înalt de douăzeci şi cinci de picioare pentru ca până la urmă să nimerească, poate, drept în mijlocul garnizoanei vrăjmaşe. Abia când ajunse la marginea şanţului, adică la începutul

operaţiei pe care o pusese la cale, Ascanio îşi dădu seama câte greutăţi avea de întâmpinat pentru a sări peste cel dintâi şi pentru a îndeplini pe cea de-a doua. Astfel că, oricât de nestrămutată păruse a fi până atunci, hotărârea lui fu zdruncinată o clipă.

Cât priveşte pe Jacques Aubry, se oprise liniştit la vreo zece paşi în urma prietenului său, uitându-se când la zid, când la şanţ. Apoi, după ce le măsurase cu privirea pe amândouă, spuse:

— Asta-i bună! Fă-mi plăcerea, dragă prietene, şi lămureşte-mă şi pe mine pentru ce naiba m-ai adus aici, decât doar dacă nu ţi-o fi venit chef să prinzi broaşte. A, da… te uiţi la scară… Foarte bine. Am priceput. Numai că scara ta are douăsprezece picioare, zidul douăzeci şi cinci, iar şanţul e lat de zece picioare; există deci o diferenţă de douăzeci şi trei de picioare, dacă mai ştiu cumva să socotesc.

Ascanio rămase un moment copleşit de evidenţa acestui calcul matematic; pe urmă, lovindu-se brusc peste frunte, zise bucuros:

— Ce idee grozavă! Priveşte!

— Unde?

— Acolo – spuse Ascanio – uite acolo!

— Ceea ce-mi arăţi nu e o idee – răspunse studentul – ci un stejar.

Într-adevăr, un stejar uriaş ţâşnea viguros din pământ, aproape de marginea dinafară a şanţului, aplecându-şi crengile peste zidul palatului Nesle, ca şi cum ar fi fost curios să vadă ce se petrece înăuntru.

— Cum, nu înţelegi?! se miră Ascanio.

— Ba da! Ba da! Parc-am început să mă luminez niţeluş. Da, da, asta trebuie să fie. Acum am priceput. Stejarul împreună cu zidul alcătuiesc o arcadă de pod, mai bine zis o jumătate de arcadă, pe care scara ar putea s-o

întregească, numai că dedesubt se cască o adevărată prăpastie, dragă prietene, şi încă o prăpastie plină de mâl. Drăcia dracului! Trebuie să umblăm cu băgare de seamă. Mi-am pus cele mai frumoase ţoale şi bărbatul Simonei de la o vreme încoace nu mai vrea să-mi lucreze pe datorie.

— Ajută-mă doar să ridic scara – spuse Ascanio – nu-ţi cer nimic mai mult.

— Ei, bravo! protestă studentul. Şi pe mine mă laşi aici, jos? Mulţumesc!

Şi agăţându-se amândoi deodată de una din crengile stejarului, în câteva clipe reuşiră să se caţăre în copac. După care, unindu-şi puterile, traseră scara în sus şi se urcară cu ea până în vârful arborelui. Ajungând acolo, o coborâră ca pe un pod suspendat şi constatară cu bucurie că unul din capetele ei se sprijinea temeinic pe o cracă groasă, în timp ce capătul celălalt se rezema cu nădejde pe coama zidului, pe care o depăşea chiar cu vreo două-trei picioare.

— Ce facem însă – întrebă Aubry – după ce ajungem pe zid?

— Nimic mai simplu: după ce ajungem acolo, tragem scara şi coborâm înapoi în partea cealaltă.

— Foarte frumos! Există totuşi o piedică, şi anume faptul că zidul e înalt de douăzeci şi cinci de picioare în timp ce scara n-are decât douăsprezece.

— M-am gândit şi la asta – spuse Ascanio, depănând frânghia pe care o înfăşurase în jurul trupului, legând-o la un capăt de trunchiul copacului şi aruncând celălalt capăt peste zid.

— Aha, acum te înţeleg, în sfârşit, om luminat! exclamă Jacques Aubry – şi pot să-ţi mărturisesc că voi fi fericit şi mândru să-mi frâng gâtul împreună cu tine.

— Ei, ce faci?

— Vreau să trec dincolo – îl lămuri Aubry, pregătindu-se

să străbată distanţa ce-l despărţea de zid.

— A nu, nu merge aşa – protestă Ascanio – eu trebuie să trec primul.

— Să tragem la sorţi! propuse Aubry. Ce deget am muiat în gură? întrebă el, îndreptând spre tovarăşul său o mână cu două degete întinse şi trei îndoite.

— Fie! încuviinţă Ascanio şi atinse unul dintre degetele studentului.

— Ai câştigat! spuse Aubry. Ia-o înainte, dar păstrează-ţi cumpătul, nu te pierde cu firea, auzi tu?

— Fii pe pace! îl linişti Ascanio.

Şi puse piciorul pe podul umblător, pe care Jacques Aubry se silea să-l ţină în echilibru, apăsând cu putere asupra capătului dinspre el: scara era destul de fragilă, în schimb, viteazul nostru era uşurel. Studentul, care abia îndrăznea să răsufle, avu impresia la un moment dat că Ascanio stă în cumpănă. Tânărul însă făcu la repezeală şi ultimii patru paşi ce-l mai despărţeau de zid şi ajunse viu şi nevătămat pe culme. Chiar şi acolo încă se mai afla într-un mare pericol dacă vreunul dintre asediaţi l-ar fi zărit din întâmplare; dar bănuielile lui începeau să se adeverească şi, cercetând în fugă cu privirea grădinile palatului, îi strigă tovarăşului său:

— Nu-i nimeni, nimeni!

— Atunci – spuse studentul – să înceapă dansul pe sârmă!

Şi păşi la rândul său pe poteca îngustă ce se clătina sub picioare, în timp ce Ascanio îi ţinea scara, întorcându-i serviciul pe care i-l făcuse puţin mai înainte. Cum însă nu era mai puţin dibaci, nici mai puţin sprinten decât tovarăşul său, într-o clipă Aubry fu lângă el.

Se aşezară atunci amândoi călare pe zid şi traseră scara spre ei, apoi, atârnând-o de capătul liber al frânghiei legate vârtos la capătul celălalt de trunchiul stejarului, o

coborâră de-a lungul peretelui, înclinând-o puţin, ca să se poată sprijini temeinic de zid; în sfârşit, Ascanio, care câştigase dreptul de a face toate experienţele, apucă frânghia cu amândouă mâinile şi se lăsă să alunece în jos până la primul fuscel al scării; câteva secunde mai apoi punea piciorul pe pământ. Jacques Aubry îl urmă cu aceeaşi uşurinţă şi amândoi prietenii se întâlniră din nou în grădină.

Şi acum că reuşiseră să ajungă unde doreau, lucrul cel mai cuminte era să facă tot ce mai aveau de făcut cât mai grabnic. Pierduseră o bucată de vreme cu toate aceste operaţii şi Ascanio se temea ca lipsa lui şi a studentului să nu-i fi pricinuit vreun neajuns meşterului, încurcându-i planurile; trăgând amândoi spada, alergară spre poarta ce dădea în curtea din faţă, unde trebuia să se afle garnizoana, dacă nu cumva se strămutase între” timp. Sosind lângă poartă, Ascanio se uită pe gaura cheii şi constată că nu era nimeni în curte.

— Benvenuto a izbutit – se bucură el. A scos afară garnizoana. Suntem stăpâni pe palat! şi încercă să deschidă poarta, care, din păcate, era încuiată.

Începură amândoi s-o zgâlţâie din răsputeri.

— Pe aici! Pe aici! se auzi un glas al cărui ecou îl înfioră până în adâncul inimii pe tânărul nostru. Pe aici, domnule!

Întorcându-se, Ascanio o zări pe Colombe la una din ferestrele de la parter. Din două salturi fu lângă ea.

— Aha! bombăni Jacques Aubry, ţinându-se după el. Se pare că avem legături tainice prin partea locului. Asta nu mi-ai mai spus-o, stimabile, faci pe misteriosul!

— Scăpaţi-l vă rog pe tata, domnule Ascanio! strigă Colombe, care nu se arătă câtuşi de puţin mirată văzându-l în palat pe tânărul orfăurar, ca şi când ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume. Se bat acolo, afară, îi auziţi? Se bat pentru mine, din pricina mea! O, Doamne Dumnezeule!

Nu-i lăsaţi să-l omoare!

— Fiţi fără grijă! spuse Ascanio, dând buzna în apartamentul de la parter, care avea o uşă spre curtea cea mică. Fiţi fără grijă, lăsaţi pe mine!

— Fiţi fără grijă! spuse şi Jacques Aubry, apucând-o pe urmele lui. Fiţi fără grijă, lăsaţi pe noi!

Ieşind în prag, Ascanio se auzi din nou strigat, de astă dată însă de un glas nu chiar atât de suav cum era cel dintâi.

— Cine mă cheamă? întrebă el.

— Eu, tiner pretin, eu – repetă glasul care avea un foarte pronunţat accent nemţesc.

— Să fiu al naibii – exclamă Jacques Aubry – dacă nu e scumpul nostru Goliat! Ce dracu' faci în coteţul acela de găini, şoimule?

Într-adevăr, uitându-se înăuntru pe ferestruica magaziei, îl recunoscu pe Hermann.

— Eu trezeşti aici la mine; eu nu ştii cum venit aici. Tragi zăvor să mi tuci se batem. Hai, repete, repete! Mi maninci asta palma.

— Poftim! zise studentul, dându-şi osteneala să-i facă lui Hermann serviciul pe care i-l ceruse.

Între timp, Ascanio se îndrepta spre poarta dinspre chei, unde se auzea un aprig zăngănit de săbii. Aflându-se doar la un pas de combatanţi, de care îl despărţeau doar blănile de lemn ale porţii, se temu să nu cadă cumva în mâinile vrăjmaşilor săi dacă ar fi ieşit la iveală pe nepusă masă şi avu grijă să se uite mai întâi pe ferestruica zăbrelită. Văzu atunci chipul înfierbântat, mânios şi îndârjit al lui Cellini şi înţelese că nu mai exista nicio scăpare pentru jupân Robert. Luă cheia ce zăcea aruncată pe jos, deschise dintr-o smucitură poarta, cu gândul la făgăduiala pe care i-o făcuse Colombei, şi primi în umăr, aşa cum am arătat mai sus, lovitura de spadă care, de n-ar fi fost el, l-

ar fi străpuns pe prefect.

Am văzut apoi care au fost urmările acestei întâmplări. Cuprins de disperare, Benvenuto se aruncase în braţele lui Ascanio; Hermann îl pusese la popreală pe prefect în închisoarea din care el însuşi fusese slobozit cu puţin înainte, în timp ce Jacques Aubry, cocoţat pe metereze, bătea din aripi, trâmbiţând victoria.

Biruinţa era într-adevăr deplină. Văzând că stăpânul lor fusese luat prizonier, oamenii prefectului depuseră armele fără a încerca măcar să se împotrivească.

În consecinţă, meşteşugarii pătrunseră cu toţii în curtea palatului, care din momentul acela intra în stăpânirea lor, şi închiseră poarta, lăsându-i afară pe arcaşi şi pe jandarmi.

Cât priveşte pe Benvenuto, meşterul nu luase în niciun fel parte la toate aceste peripeţii: ţinându-l mai departe pe Ascanio în braţe, îi scosese zalele, îi sfâşiase vesta şi, descoperindu-i în fine rana, se străduia acum să-i oprească sângele cu batista.

— Ascanio, fiul meu! bolborosea el întruna. Rănit, rănit de mine, cu mâna mea! Ce-o fi zicând maică-ta acolo sus, în ceruri? Iartă-mă, Ştefana, iartă-mă! Ţi-e rău? Spune-mi: te doare? Şi sângele ăsta care nu se mai opreşte odată! Aduceţi repede un chirurg!... N-are nimeni de gând să cheme un chirurg?

Jacques Aubry o rupse la fugă pe poartă.

— Nu-i nimic, meştere dragă, nu-i nimic – îl linişti Ascanio – numai braţul e vătămat. N-are rost să-ţi faci atâta sânge rău, dacă-ţi spun că nu-i nimic.

Într-adevăr, chirurgul adus de Jacques Aubry după vreo cinci minute declară că, deşi destul de adâncă, rana nu era totuşi îngrijorătoare şi se şi apucă s-o lege, strângând-o în feşi.

— O, dac-ai şti ce povară mi-ai luat de pe inimă,

domnule chirurg! suspină Benvenuto Cellini. Fiul meu drag, nu mi-a fost scris deci să fiu ucigaşul tău! Dar ce-i cu tine, Ascanio, ce ai? Îţi bate inima şi te-ai aprins tot la faţă... Domnule chirurg, trebuie să-l ducem de aici, are iar fierbinţeală.

— Nu, nu, meştere – protestă Ascanio – dimpotrivă, mă simt mai bine aici. Lasă-mă, zău, lasă-mă aici, te rog din suflet.

— Şi tatăl meu? se auzi deodată în spatele lui Benvenuto o voce care îl făcu să tresară. Ce-aţi făcut cu tatăl meu?

Benvenuto se întoarse şi o văzu pe Colombe, palidă şi împietrită, căutându-l din ochi pe prefect şi cerându-i în acelaşi timp să-i spună ce s-a întâmplat cu el.

— E viu şi nevătămat, domnişoară; viu şi nevătămat, din mila lui Dumnezeu! o linişti Ascanio.

— Din mila acestui biet copil care a trebuit să pătimească în locul lui de pe urma loviturii ce-i era hărăzită – interveni Benvenuto – fiindcă nu se poate să nu recunoşti, domnule prefect, că băiatul acesta inimos ţi-a salvat viaţa. Ei, dar ce-i asta, unde te-ai ascuns, jupâne Robert? se miră Cellini şi începu a-l căuta din ochi, la rândul său pe jupân Robert, neputând să priceapă cum dispăruse aşa, ca prin farmec.

— Eşti aici, meşter – îi dădu de ştire Hermann.

— Unde aici?

— Aici, în asta mic închisoare.

— Ah, domnule Benvenuto! exclamă Colombe, alergând spre magazie şi făcând un gest ce cuprindea în acelaşi timp o dojană, dar şi o rugăminte.

— Deschide uşa, Hermann! spuse Cellini. Hermann se execută şi prefectul se ivi în prag, puţin ruşinat de pătărania lui Colombe se aruncă în braţele sale.

— Tată! Dragă tată! strigă ea. Nu eşti rănit? N-ai nimic?

şi punându-i aceste întrebări, se uita la Ascanio.

— Nu – răspunse prefectul, cu vocea lui strepezită – nu, slavă Domnului! N-am păţit nimic.

— Şi… şi… – adăugă Colombe, cu un glas şovăielnic – e adevărat, tată, că tânărul acesta…

— N-aş putea spune că n-a sosit tocmai la timp.

Da, da, într-adevăr – se amestecă în vorbă Cellini, tocmai la timp ca să primească lovitura de spadă ce-ţi era hărăzită dumitale, domnule prefect. Da, domnişoară Colombe, da – continuă Benvenuto – acestui tânăr viteaz îi datoraţi viaţa tatălui dumneavoastră, şi dacă domnul prefect nu recunoaşte sus şi tare lucrul acesta, înseamnă că nu e numai un mincinos, dar şi un om lipsit de recunoştinţă.

— Sper, cel puţin, că nu va plăti prea scump pentru asta – spuse Colombe, îmbujorându-se toată de propria ei cutezanţă.

— O, domnişoară! exclamă Ascanio. Mi-aş fi vărsat tot sângele dacă era nevoie.

— Ca să vezi, jupâne prefect – spuse Cellini – câtă dragoste inspiri dumneata oamenilor! Mi-e teamă însă ca dragul meu Ascanio să nu se obosească prea tare. Acum că are rana legată, i-ar prinde bine, cred, să se odihnească un pic.

Ceea ce Benvenuto îi spusese prefectului în legătură cu binele pe care i-l făcuse rănitul era adevărul curat; şi cum orice adevăr poartă în sine propria sa forţă, prefectul nu putea să nu recunoască în adâncul inimii sale că-i datora lui Ascanio viaţa. De aceea se supuse cu destulă bunăvoinţă şi, apropiindu-se de rănit, zise:

— Tinere, îţi pun la dispoziţie un apartament în palatul meu.

— În palatul dumitale, jupâne Robert?! întâmpină râzând Benvenuto Cellini, care se simţea tot mai bine

dispus pe măsură ce temerile prilejuite de rana lui Ascanio începeau să se risipească. În palatul dumitale? Cum văd eu, ţii neapărat să ne luăm iar la harţă!

— Cum?! se revoltă prefectul. Doar nu cumva ai de gând să ne alungi, pe mine şi pe fiica mea, din casă?

— Fireşte că nu, jupâne. Dumneata locuieşti în palatul cel mic; ei bine, păstrează-l sănătos şi să trăim în bună vecinătate. Cât despre noi, îngăduie-ne a socoti de cuviinţă ca Ascanio să intre chiar de acum în palatul Nesle, unde vom veni cu toţii diseară să-i ţinem tovărăşie. Dar dacă totuşi dumneata preferi războiul…

— O, tată! se rugă Colombe.

— Nu! Pacea! rosti prefectul.

— Nu există pace fără condiţii, domnule prefect – spuse Benvenuto. Dacă-mi vei face cinste să mă urmezi în palat sau vei avea bunătatea să mă primeşti la dumneata în palat, am putea încheia tratatul de pace.

— Te însoţesc, domnule – se înduplecă prefectul.

— Prea bine! răspunse Cellini.

— Domnişoară – spuse jupân d’Estourville, întorcându-se către fiica sa – fă-mi plăcerea şi du-te acasă şi aşteaptă-mă acolo până mă întorc.

În pofida tonului poruncitor cu care taică-său îi adresase aceste cuvinte, Colombe întinse spre el fruntea să i-o sărute şi, luându-şi rămas bun cu o privire în care-i cuprinse pe toţi, în aşa fel ca şi Ascanio să se poată împărtăşi din ea, plecă spre casă.

Ascanio o urmări cu privirea până ce fata nu se mai văzu. Atunci, nemaiavând niciun motiv să rămână în curte, ceru el însuşi să intre înăuntru. Hermann îl luă în braţe ca pe un copil şi îl duse pe sus în palat.

— Într-adevăr, jupân Robert – rosti urnindu-se la rândul său Benvenuto, care o urmărise de asemenea cu privirea pe Colombe până în clipa când ea dispăruse – într-adevăr,

ai făcut foarte bine că l-ai îndepărtat pe fostul meu ostatic şi, pe cinstea mea, mă simt dator să-ţi mulţumesc pentru grija de care ai dat dovadă: prezenţa domnişoarei Colombe, ţi-o spun cinstit, ar fi putut să pună în cumpănă interesele mele fiindcă, de faţă cu domnia sa, s-ar fi dus pe copcă toată cerbicia mea şi, uitând că sunt învingător, mi-aş fi amintit doar că sunt artist, adică un om îndrăgostit de orice alcătuire desăvârşită şi de orice frumuseţe cerească.

Jupân d'Estourville se mulţumi să răspundă la aceste măguliri cu o strâmbătură prea puţin îmbietoare; îl însoţi totuşi pe orfăurar fără a-şi da pe faţă supărarea, mormăind însă printre dinţi nu ştiu ce tainică ameninţare; în consecinţă Cellini, pentru a-l face să-şi iasă cu totul din sărite, îl rugă să viziteze împreună cu el noua sa locuinţă. Invitaţia fusese făcută pe un ton atât de politicos, încât prefectul nu avea cum să-l refuze. Vrând-nevrând, îl urmă deci pe vecinul său, care nu se gândi câtuşi de puţin să-l cruţe, purtându-l cu el peste tot, prin toate încăperile castelului şi până în cel mai mic colţişor din grădină.

— Ei bine, totul e într-adevăr extraordinar – spuse Benvenuto după ce îşi încheiară plimbarea pe care fiecare dintre ei o făcuse într-o stare de spirit complet diferită de a partenerului său. Acum înţeleg, domnule prefect, de ce nu te înduri să părăseşti palatul şi-ţi dau perfectă dreptate; cred că nu mai e nevoie să-ţi spun însă că vei fi binevenit ori de câte ori îmi vei face cinstea, ca azi, să treci pragul modestului meu locaş.

— Uiţi, domnule, că azi n-am venit aici decât pentru a lua cunoştinţă de condiţiile pe care mi le propui şi pentru a ţi le comunica la rândul meu pe ale mele. Aştept deci.

— Bineînţeles, jupâne Robert, sunt la dispoziţia dumitale! Dacă binevoieşti, aşadar, să-mi îngădui a-mi spune cuvântul cel dintâi împărtăşindu-ţi dorinţele mele,

vei putea după aceea să rosteşti după pofta inimii vrerile domniei tale.

— Te ascult.

— În primul rând, clauza principală.

— Care anume?

— Iat-o: „Art. 1. Jupân Robert d’Estourville, prefectul Parisului, recunoaşte drepturile de proprietate pe care Benvenuto Cellini le are asupra palatului Nesle, lăsându-i-l de bunăvoie în stăpânire şi renunţând definitiv la orice pretenţii atât pentru sine cât şi pentru ai săi”.

— De acord! răspunse prefectul. În cazul când însă regele pofteşte cumva să ţi-l ia înapoi, aşa cum mi l-a luat şi mie, şi să dăruiască altcuiva ceea ce ţi-a dăruit dumitale, se înţelege de la sine că eu n-am niciun amestec şi nu pot fi tras la răspundere.

— Măi – spuse Cellini – tare mi-e teamă că aici se ascunde nu ştiu ce gând viclean, domnule prefect. Dar n-are a face; mă bizui că voi şti să păstrez ceea ce am dobândit. Să trecem mai departe.

— E rândul meu acum – spuse prefectul.

— Ai dreptate – recunoscu Cellini.

— „Art. 2. Benvenuto Cellini îşi ia obligaţia de a nu încerca în niciun fel să pună stăpânire asupra palatului mic de pe lângă palatul Nesle, care este şi rămâne mai departe proprietatea lui Robert d’Estourville; mai mult chiar, nu va căuta nici măcar să pătrundă acolo ca vecin şi sub o înfăţişare prietenoasă”.

— Fie cum doreşti – încuviinţă orfărarul – deşi clauza nu mi se pare prea îndatoritoare; în cazul când însă mi se deschide uşa de bunăvoie, se înţelege de la sine că nu voi fi chiar atât de necuviincios ca să refuz a intra înăuntru.

— Voi avea grijă să iau măsurile cuvenite – răspunse prefectul.

— Să trecem peste asta.

— Mai departe: „Art. 3. Curtea din faţă care se află între palatul Nesle şi palatul cel mic va fi comună celor două proprietăţi”.

— Ai perfectă dreptate – spuse Benvenuto – şi sper că eşti pe deplin încredinţat că dacă domnişoara Colombe va dori vreodată să iasă în oraş n-am de gând s-o opresc ca ostatică.

— Fii pe pace! Fata mea va intra şi ieşi din palat pe o altă poartă, pe care mă oblig s-o fac pe socoteala mea; vreau numai să fiu sigur că rădvanele şi căruţele vor avea pe unde să treacă.

— Asta-i tot? întrebă Benvenuto.

— Da – răspunse jupân Robert. Şi fiindcă veni vorba, nădăjduiesc c-ai să-mi dai voie să-mi iau mobila de aici.

— Mai încape vorbă! Mobila e a dumitale, aşa cum palatul Nesle e al meu… Şi acum, jupâne prefect, un ultim adaos, fireşte numai dacă şi domnia ta vei cădea la învoială.

— Spune ce doreşti.

— „Art. 4 şi ultimul: Jupân Robert d’Estourville şi Benvenuto Cellini sunt gata să lase deoparte orice duşmănie şi să încheie între ei o pace sinceră şi cinstită”.

— N-am nimic împotrivă – spuse prefectul – dar numai în măsura în care nu sunt obligat să-ţi dau ajutor şi să mă bat alături de dumneata dacă s-ar întâmpla să fii cumva atacat. Sunt de acord să nu-ţi pricinuiesc niciun neajuns, dar nu mă socotesc dator să te sprijin.

— Cât despre asta, domnule prefect, ştii foarte bine doar că mă pot apăra şi singur, nu? Aşadar, dacă asta e singura întâmpinare pe care o ai de făcut – adăugă Cellini, întinzându-i pana – fii bun şi semnează, domnule prefect, semnează.

— Semnez – încuviinţă prefectul, suspinând.

Jupân d’Estourville îşi puse iscălitura şi fiecare dintre

contractanţi luă cu sine câte un exemplar din tratatul încheiat.

După care prefectul se grăbi să se înapoieze la palatul cel mic ca să-i ceară socoteală Colombei pentru nesăbuinţa pe care o săvârşise ieşind din palat. Colombe puse capul în piept, lăsându-l să-şi verse focul fără să audă un singur cuvânt din toate mustrările lui, dat fiind că, în timp ce el o dojenea, fata era stăpânită de o singură dorinţă: aceea de a afla din gura tatălui său ce se întâmplase cu Ascanio. Dar cu toate străduinţele sale şi toate tertipurile nu reuşi să-l facă a rosti măcar o dată numele chipeşului rănit.

În vreme ce într-una din clădirile reşedinţei Nesle se petreceau cele arătate mai sus, în cealaltă, Catherine, pe care băieţii se duseseră s-o cheme, îşi făcea la rândul său intrarea în palat şi, zburdalnică şi fermecătoare ca de obicei, se arunca în braţele lui Cellini, strângea mâna lui Ascanio, îl lăuda pe Hermann, îşi bătea joc de Pagolo, râdea, plângea, cânta, punea întrebări, toate în acelaşi timp; e adevărat că până atunci tot timpul se dăduse de ceasul morţii, detunăturile archebuzelor îi răbufneau mereu în urechi, silind-o adeseori să-şi întrerupă rugăciunile. Dar până la urmă totul se sfârşise cu bine şi toată lumea, în afară de patru morţi şi trei răniţi, scăpase cu viaţă şi, mai mult sau mai puţin, teafără din bătălie, şi veselia zglobiei Scozzone sărbători în egală măsură victoria câştigată şi pe învingători.

Când zarva pe care o stârnise sosirea Catherinei se mai potoli un pic, Ascanio îşi aduse aminte de pricina pentru care studentul se grăbise să vină la întâlnire numai bine ca să le dea o mână de ajutor şi, întorcându-se către Benvenuto, spuse:

— Meştere, dumnealui e prietenul meu Jacques Aubry. Cu care trebuia să joc astăzi o partidă de pelotă. Cu toată

bunăvoinţa, nu mă simt în stare să-i fiu *partner,* cum spune amicul nostru Hermann. Cum însă a luptat cu atâta bărbăţie alături de noi, te-aş ruga, dacă eşti bun, să mă înlocui eşti.

— Cu dragă inimă – spuse Benvenuto – numai vezi ai grijă, maestre Jacques Aubry, să te ţii bine!

— Vom încerca, vom încerca, jupâne.

— Dar, cum după aceea vom cina împreună, trebuie să ştii de la bun început un lucru şi anume: câştigătorul este dator să bea în timpul mesei două garafe mai mult decât cel ce-a pierdut partida.

— Asta înseamnă c-o să mă duceţi acasă beat mort, maestre Benvenuto. Trăiască veselia! îmi convine de minune. Drace! Şi Simonne, care mă aşteaptă! Să-i fie de bine, şi eu am aşteptat-o duminica trecută, acum e rândul ei, ce să-i fac!

Şi luând mingile şi paletele, ieşiră amândoi alergând în grădină.

XI

BUFNIŢE, COŢOFENE ŞI PRIVIGHETORI

Cum ziua respectivă era o duminică, adică o zi sfântă, Benvenuto nu făcu nimic altceva decât să joace pelotă, să se răcorească după ce jucase şi să cutreiere noua sa proprietate; chiar de-a doua zi însă începu să-şi mute calabalâcul şi cu ajutorul celor nouă tovarăşi ai săi de breaslă, după două zile totul se terminase; în cea de-a treia zi, Benvenuto se apucă de lucru liniştit, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Când prefectul îşi dădu seama că fusese definitiv învins şi când află mai apoi că atelierul lui Benvenuto fusese în chip neîndoielnic strămutat în palatul Nesle, cu lucrători, cu unelte cu tot, îi veni să turbeze de mânie şi începu a cloci şi a rumega fel de fel de planuri de răzbunare. Era pridiдit de cele mai aprige şi mai veninoase simţăminte în momentul în care vicontele de Marmagne îi pică pe cap în dimineaţa celei de-a treia zile, adică miercuri. Cu niciun preţ Marmagne nu s-ar fi lipsit de plăcerea de a-şi mărturisi bucuria fudulă pe care un om becisnic şi prost *o* simte în faţa necazurilor şi înfrângerilor suferite de prietenii săi.

— Ei, ce ţi-am spus eu, iubite d'Estourville? începu el de cum dădu cu ochii de prefect.

— A, dumneata erai, viconte? Bună ziua – răspunse d'Estourville.

— Ei, ce mai zici acum, aveam dreptate ori nu?

— Da, din păcate. Eşti bine, sănătos?

— Cel puţin mă simt cu cugetul împăcat în toată încurcătura asta blestemată de vreme ce am căutat să-ţi deschid ochii din capul locului.

— Regele s-a întors la Luvru?

— Mofturi, ziceai dumneata. „Un meşteşugar, un om de nimic, atât ar mai lipsi s-o vedem şi pe asta!" Ei, acum ai văzut, sărmane prieten?

— Te-am întrebat dacă maiestatea sa s-a întors de la Fontainebleau.

— Da şi-i pare grozav de rău că n-a sosit duminică la Paris ca să poată vedea dintr-unul din turnurile palatului biruinţa câştigată de orfăurarul său asupra prefectului maiestăţii sale.

— Ce se vorbeşte la curte?

— Se spune că te-ar fi silit să dai bir cu fugiţii.

— Hm! Hm! făcu prefectul, pe care convorbirea aceasta

fără cap şi fără coadă începea să-l scoată din sărite.

— Înseamnă deci c-ai suferit o înfrângere ruşinoasă? stărui Marmagne.

— Dar…

— E adevărat că ţi-a răpus doi oameni?

— Aşa mi se pare.

— Dacă vrei cumva să-i înlocuieşti, îţi ţin la dispoziţie doi ucigaşi cu simbrie, doi italieni, amândoi spadasini încercaţi; o să te coste cam multe parale, dar sunt oameni de încredere. Dacă i-ai fi avut atunci lângă dumneata, poate că lucrurile ar fi luat cu totul altă întorsătură.

— Să vedem, nu zic nu. Dacă nu pentru mine, poate o să-i tocmesc pentru ginerele meu, contele d’Orbec.

— Totuşi, orice s-ar spune, parcă nu-mi vine să cred că Benvenuto ăsta te-ar fi ciomăgit cu mâna lui.

— Cine spune aşa ceva?

— Toată lumea. Unii sunt indignaţi, aşa cum am fost eu, alţii râd, aşa cum a făcut regele.

— Destul! Rămâne de văzut cine o să aibă ultimul cuvânt.

— De-aia zic, ai făcut rău că ţi-ai pus mintea cu un mocofan. Şi pentru ce? Pentru un interes atât de meschin!

— Mă voi lupta de astă dată pentru onoarea mea.

— Să fi fost o femeie la mijloc, mai treacă-meargă; la nevoie ai fi putut încrucişa spada cu nişte oameni de teapa lui, dar pentru o biată locuinţă…

— Palatul Nesle e o locuinţă princiară.

— Te cred, dar pentru o locuinţă princiară să fii nevoit să înfrunţi o ciomăgeală mârlănească!

— A, mi-a venit o idee, Marmagne – spuse prefectul, care îşi ieşise din răbdări. Mi-eşti atât de devotat, zău, încât aş vrea, la rândul meu, ca bun prieten, să-ţi fiu de folos, şi sunt încântat că s-a ivit în fine prilejul. Ca nobil de viţă şi secretar al maiestăţii sale, cred că te simţi destul de

strâmtorat în locuinţa dumitale din strada Huchette, dragă viconte. Întâmplător, acum de curând am cerut, în numele unui amic, ducesei d'Etampes, care, după cum bine ştii, orice i-aş cere, nu mă poate refuza niciodată, o locuinţă într-unul din palatele regelui, pe care urma să-l aleagă amicul respectiv. Reuşisem tocmai să obţin, nu fără oarecare greutate, mărturisesc, această favoare, când amicul meu a trebuit să plece neapărat în Spania, unde avea nu ştiu ce treburi. Am, aşadar, la dispoziţie un brevet regal al cărui posesor poate căpăta oricând o locuinţă. Eu n-am ce face cu el, nu vrei să ţi-l dau dumitale? Aş fi fericit să pot răsplăti în felul acesta serviciile cu care m-ai îndatorat şi sincera dumitale prietenie.

— Dragă d'Estourville, nici nu ştii ce bine îmi faci! E adevărat că mă simt cam strâmtorat acolo unde locuiesc şi că de douăzeci de ori până acum m-am plâns maiestăţii sale.

— Cu o condiţie însă.

— Care?

— Aceea că, de vreme ce eşti liber să alegi între diferitele palate regale, vei alege...!

— Spune, te-ascult.

— Palatul Nesle.

— Aha, vasăzică era o capcană.

— Nicidecum, ca dovadă iată brevetul în bună regulă, semnat de maiestatea sa, cu numele postulantului şi al palatului lăsate în alb. Aşadar, trec aici palatul Nesle şi te las pe dumneata să scrii orice nume pofteşti.

— Şi ce facem cu apucatul acela de Benvenuto?

— Deocamdată nici prin gând nu-i trece că s-ar putea să-i poarte cineva sâmbetele, din moment ce am încheiat un tratat între noi. Oricine ar dori să pătrundă în palat va găsi, aşadar, uşile deschise, iar dacă va pătrunde într-o duminică, va găsi camerele goale. De altminteri, nici nu-i

nevoie ca Benvenuto să fie alungat, e vorba doar să împărţiţi împreună palatul Nesle, care e destul de încăpător ca să poată locui în el trei sau chiar patru familii. Sper că Benvenuto va fi om de înţeles. Dar ce faci acolo?

— Scriu numele şi titlurile mele în josul paginii, precum vezi.

— Bagă de seamă totuşi, fiindcă Benvenuto e mai primejdios decât îţi închipui.

— Nu-i nimic, voi păstra mai departe pe cei doi spadasini şi într-o duminică vom tăbărî asupra lui.

— Cum aşa? Se poate să-ţi pui mintea cu un mocofan pentru un interes atât de meschin?

— Un învingător are întotdeauna dreptate şi pe urmă e un prieten la mijloc pe care vreau să-l răzbun.

— Atunci să fie cu noroc! Să nu spui că n-am încercat să-ţi deschid ochii, Marmagne!

— În cazul acesta trebuie să-ţi mulţumesc de două ori: o dată pentru darul pe care mi l-ai făcut şi a doua oară pentru sfat.

Şi Marmagne, într-al şaptelea cer, puse brevetul în buzunar şi plecă în grabă ca să-i tocmească pe cei doi spadasini.

— Minunat! se bucură jupân d’Estourville, frecându-şi mâinile şi uitându-se după el. Umblă sănătos, viconte, şi orice s-ar întâmpla, am să mă simt răzbunat, fie că Benvenuto va trebui să plătească biruinţa pe care a dobândit-o, fie că te va sili pe tine să plăteşti bobârnacele pe care mi le tragi; în orice caz, eu voi fi cel câştigat. Îi învrăjbesc pe vrăjmaşii mei, n-au decât să se încaiere, să se omoare între ei, sunt gata să aplaud orice lovitură, fiindcă orice lovitură îmi va face plăcere.

În timp ce ura prefectului îi pândeşte ameninţătoare pe locatarii palatului Nesle, să trecem Sena şi să vedem în ce stare de spirit aceştia îi aşteaptă uneltirile. Benvenuto se

apucase tacticos de lucru, aşa cum am arătat, încrezător şi liniştit ca tot omul care se bizuie pe puterea lui, fără să aibă habar şi fără să se sinchisească de duşmănia pe care i-o purta jupân d'Estourville. Iată cum îşi petrecea zilele: se scula în zori, se ducea într-o odăiţă singuratică pe care o descoperise deasupra turnătoriei din parc şi care avea o fereastră de unde se vedeau pieziş straturile de flori din curtea palatului mic şi începea să modeleze o machetă a statuii zeiţei Hebe. După-masă, adică la un ceas după prânz, dădea o raită pe la atelier, unde lucra în continuare la statuia lui Jupiter; seara, ca să se recreeze, juca o partidă de pelotă sau ieşea să se plimbe. Şi acum să vedem în ce fel îşi petrecea timpul Catherine: se învârtea de colo-colo, cosea, cânta, se bucura de viaţă, simţindu-se mult mai în largul ei la Nesle decât în palatul cardinalului de Ferrara. Cât despre Ascanio, căruia rana nu-i îngăduia încă a se îndeletnici cu vreo treabă, deşi mintea lui urzea fel şi fel de gânduri, nu avea timp să se plictisească, deoarece visa.

Iar acum, dacă, folosindu-ne de un privilegiu pe care răufăcătorii şi l-au însuşit pe nedrept, am încerca să sărim peste ziduri pentru a pătrunde în micul palat din vecinătatea palatului Nesle, iată ce am putea vedea. Mai întâi pe Colombe stând visătoare, ca şi Ascanio, în camera ei; deocamdată să ne mulţumim numai cu acest amănunt. Tot ce am mai putea spune ar fi că visurile lui Ascanio sunt trandafirii, iar cele ale bietei Colombe întunecate ca noaptea. Iat-o însă şi pe coana Perrine, care tocmai se pregăteşte să plece după târguieli şi pe care, dacă sunteţi de acord, cred că s-ar cuveni s-o urmărim câteva clipe.

A trecut o bună bucată de vreme, pare-mi-se, de când am pierdut din vedere preacinstita dumisale faţă! se cade să spunem, de altfel, că vitejia nefiind cea mai de seamă virtute a sa, în toiul primejdioaselor ciocniri pe care le-am

istorisit mai înainte, coana Perrine preferase să se dea la o parte de bunăvoie şi să rămână în umbră; dar cum pacea începea din nou să înflorească, bujorii din obrajii săi reînfloriseră şi ei în acelaşi timp şi, aşa cum Benvenuto se întorsese la îndeletnicirile sale artistice, guvernanta îşi redobândise buna dispoziţie, limbuţia şi curiozitatea ei de cumătră, adică, într-un cuvânt, se întorsese la îndeletnicirile ei domestice.

Ducându-se după cumpărături, coana Perrine era obligată să treacă prin curtea comună celor două proprietăţi, deoarece zidul nu fusese încă străpuns pentru ca micul palat să poată avea o altă intrare. Întâmplarea făcu însă ca, prin cea mai uimitoare coincidenţă, Ruperta, bătrâna slujnică a lui Benvenuto, să iasă exact în acelaşi moment din palat ca să târguiască cele trebuincioase pentru masa orfăurarului. Aceste două simandicoase persoane erau în asemenea măsură făcute să se înţeleagă una cu alta, încât nu puteau împărtăşi duşmăniile stăpânilor lor. Plecară deci împreună în oraş în cea mai deplină şi mai înduioşătoare armonie, şi cum orice drum pare mult mai scurt atunci când pălăvrăgeşti, ca să-l scurteze, începură amândouă să pălăvrăgească.

Pentru început, Ruperta o întrebă pe coana Perrine despre preţurile merindelor şi numele negustorilor din cartier; apoi trecură la sentimente mai intime şi mai interesante.

— Stăpânul dumitale trebuie să fie un om tare fioros, nu-i aşa? întrebă coana Perrine.

— Da’ de unde! Dacă nu-l superi cumva, e blând ca Domnul Iisus; dar, de dacă nu faci aşa cum vrea dumnealui, drept e că nu-i de glumit cu dânsul; ţine mult de tot, chiar foarte mult să nu ieşi din cuvântul său. Are ca tot omul ciudăţeniile lui şi când îi intră ceva în cap, nici talpa iadului cu puzderia ei de draci nu-l mai scoate dintr-

ale sale; altminteri, poţi să-l duci de nas ca pe Un copil dacă te prefaci că-i dai ascultare, şi se pricepe a vorbi cu atâta meşteşug, că te unge la inimă. Mai mare dragul să-l auzi spunând: „Coană Ruperta (aşa îmi zice dânsul, Ruperta, pe limba dumnealui, deşi pe mine mă cheamă de fapt Ruperte, ca să ştii) coană Ruperta, pulpa asta de berbec e o minune, îţi vine să-ţi lingi degetele; coană Ruperta, nu ştiu ce dresuri ai pus în mâncarea asta de bob, că e ceva nemaipomenit; coană Ruperta, află că pentru mine eşti regina gospodinelor”, şi toate astea cu atâta dulceaţă, că zău dacă nu-mi vine să plâng.

— Ei, bravo! Dar după cum am auzit, e-n stare să facă moarte de om.

— Asta, da, aşa e, dacă cineva îi pune beţe-n roate, nu se dă în lături să-l omoare. Aşa-i obiceiul la el în ţară; dar asta doar când e atacat şi numai ca să-şi apere viaţa, încolo e un om de viaţă şi foarte prietenos.

— Nu l-am văzut niciodată. Are părul roşu, nu-i aşa?

— Nici pomeneală. Negru ca dumneata şi ca mine, adică aşa cum l-am avut şi eu cândva. Zici că nu l-ai văzut niciodată? Ştii ce: fă-te că vii pe la noi, aşa ca din întâmplare, să-mi ceri ceva cu împrumut, şi am să ţi-l arăt. E un bărbat chipeş şi cred c-ar fi o mândreţe de arcaş.

— Fiindcă veni vorba de bărbat chipeş, ce mai face drăguţul de cavaler, cum se mai simte azi? Ştii, rănitul nostru, ucenicul acela frumuşel care l-a scăpat de la moarte pe domnul prefect şi a trebuit, sărmanul, să pătimească atât de cumplit?

— Ascanio? îl cunoşti va să zică?

— Mai e vorbă! Ne-a făgăduit, stăpânei mele Colombe şi mie, să ne arate nişte giuvaeruri lucrate de el. Fii bună, te rog, dragă doamnă, şi adu-i aminte. Dar tot n-am aflat încă ce mai face, şi Colombe ar fi atât de mulţumită să ştie că cel ce a salvat viaţa tatălui său e în afară de orice

pericol.

— Poţi să-i spui că se simte minunat. Ba chiar a început să umble. Numai că doftorul l-a oprit să iasă din casă şi totuşi cred că i-ar prinde tare bine să mai ia puţin aer. Dar pe arşiţa asta nu-i chip să facă un pas. Grădina asta a voastră de la palat e pustie ca-n palmă. Niciun pic de umbră nicăieri; în loc de legume, numai urzici şi scaieţi, şi-n loc de verdeaţă, patru-cinci copaci uscaţi. Ce-i drept, e destul de mare, dar zău dacă-ţi face plăcere să te plimbi prin ea. Stăpânul nostru are cel puţin atâta mângâiere că poate să joace pelotă; dar bietul Ascanio nu e-n stare să bată o minge şi cred că moare de urât, sărăcuţul. El care-i atât de neastâmpărat, dragul mamii băiat! Aşa îi spun eu fiindcă mi-e cel mai drag dintre toţi, cu atât mai vârtos cu cât ştie să se poarte cu oamenii vârstnici şi totdeauna e cuviincios. Nu ca ursul ăla de Pagolo sau ca zăpăcita de Catherine.

— Şi zici că bietul băiat…

— Îl seacă la ficaţi, sărmanul, să tot stea aşa zile-n şir la el în odaie, ţintuit într-un jilţ.

— O, Doamne sfinte! Bietul băiat! îl căină, milostivă din fire, coana Perrine. Spune-i să vină la noi în grădină, unde avem nişte umbrare de toată frumuseţea. Am să-i deschid chiar eu poarta, şi cu dragă inimă, deşi jupânul prefect mi-a pus în vedere răspicat să nu dau drumul înăuntru nimănui. Ba bine că nu! Dacă-i vorba să trec peste porunca lui ca să-i fac un bine omului care l-a scăpat de la moarte, eu zic că-i o faptă bună şi nu un păcat. Şi pe urmă vorbeai adineauri de urât! Ce să mai zicem noi, că ne afanisim cum e mai rău. Drăguţul de ucenic o să ne alunge urâtul, o să ne povestească o mulţime de istorii de la el din ţară, din Italia, o să ne arate fel şi fel de brăţări şi colane, o să pălăvrăgească apoi cu Colombe. De, aşa-s tinerii, le place să se vadă, să sporovăiască împreună verzi şi

uscate, nu le priește singurătatea. Atunci ne-am înțeles, spune-i lui prâslea al dumitale că poate să vină să se plimbe cât o pofti, numai să vină singur sau, bineînțeles, cu dumneata, coană Ruperte, fiindcă trebuie fireşte să-l duci de braţ. Bateţi de patru ori în poartă, de trei ori încet şi o dată tare, şi eu am să ştiu despre ce-i vorba şi am să vin să vă deschid.

— Mulţumesc în numele lui Ascanio şi al meu; voi avea grijă să-i împărtăşesc propunerea dumitale atât de mărinimoasă şi sunt sigură că nu va întârzia să-i dea urmare.

— Nu pot decât să mă bucur, coană Ruperte.

— La revedere, coană Perrine! Sunt fericită c-am avut prilejul să cunosc o persoană atât de drăguţă.

— Nu mai puţin, coană Ruperte.

Cele două cumetre se salutară cu o adâncă reverenţă şi se despărţiră, încântate una de alta.

Grădinile palatului Nesle erau într-adevăr, aşa cum spusese coana Ruperta, sterpe şi pârjolite ca un câmp de iarbă-neagră, de o parte, răcoroase şi adumbrite, de cealaltă parte. Cărpănos din fire, prefectul lăsase să se părăginească parcul palatului Nesle, a cărui îngrijire ar fi fost prea costisitoare; de altfel, nici nu era prea sigur de titlurile sale de proprietate ca să înlocuiască, în folosul urmaşului său, arborii pe care se grăbise să-i taie de îndată ce palatul intrase în stăpânirea lui. Faptul că fiica sa locuia în palatul cel mic îl îndemnase să cruţe umbrarele şi boschetele din preajmă, singura desfătare de care mai putea avea parte biata copilă. Raimbault împreună cu cele două ajutoare ale sale erau destul de destoinici să întreţină şi chiar să înfrumuseţeze grădina Colombei.

Terenul era cultivat şi împărţit cu socoteală. În fund se afla grădina de zarzavat, regatul coanei Perrine; pe urmă, de-a lungul zidurilor palatului Nesle, o fâşie de pământ ce

cuprindea straturile de flori ale Colombei şi pe care coana Perrine o botezase Aleea Dimineţii, pentru că era luminată de primele raze de soare şi pentru că fata obişnuia să stropească margaretele şi trandafirii dis-de-dimineaţă. Să amintim în treacăt că, din încăperea de deasupra turnătoriei din curtea reşedinţei Nesle, puteai urmări fără a fi văzut orice gest al frumoasei grădinărese. Mai era apoi, călăuzindu-ne după împărţelile geografice statornicite de coana Perrine, o altă alee, numită Aleea Amiezii, ce se înfunda într-un boschet în care Colombei îi plăcea să citească sau să brodeze în timpul arşiţei de peste zi. La celălalt capăt al grădinii se afla Aleea Amurgului străjuită de trei rânduri de tei ce răspândeau în jur o răcoare plăcută, alee pe care Colombe se plimba de obicei după cină.

Era colţul pe care inimoasa coană Perrine îl socotise cel mai prielnic pentru a grăbi întremarea rănitului Ascanio, scurtându-i convalescenţa. Se ferise totuşi să-i sufle vreo vorbă Colombei în legătură cu planurile sale generoase. Fata, care n-ar fi ieşit cu niciun preţ din cuvântul tatălui său, n-ar fi privit poate cu ochi buni nesupunerea guvernantei şi ar fi refuzat să-i dea o mână de ajutor. Ce părere şi-ar fi făcut atunci coana Ruperte despre încrederea şi vaza de care se bucura vecina dumisale? Nu, acum că făcuse primul pas, poate cu prea multă uşurinţă, trebuia să meargă până la capăt. Biata femeie avea şi ea dreptate în felul ei, dacă ne gândim că toată ziulica, în afară de Colombe, nu era suflet de om în preajmă cu care să poată schimba o vorbă; ba încă de cele mai multe ori, cufundată cum era în gândurile ei, Colombe nici măcar nu se învrednicea să-i răspundă.

E lesne de închipuit exaltarea de care fu cuprins Ascanio când află că raiul îşi deschisese porţile să-l primească şi mulţumirile cu care o copleşi pe Ruperta. Ar fi

vrut să se folosească pe loc de acest prilej fericit şi, cu chiu cu vai, Ruperta reuşi să-l convingă în cele din urmă că trebuia să aibă răbdare măcar până pe înserat. De altfel, totul îl îndemna să creadă că propunerea coanei Perrine avusese încuviinţarea Colombei, şi bucuria pe care i-o stârnea gândul acesta aproape că-l scotea din minţi. Cu câtă nerăbdare, dar şi cu o umbră de spaimă, numără ceasurile ce i se păreau că se scurg mult prea încet! În sfârşit se auzi bătând orele cinci. Lucrătorii plecară; Benvenuto de la prânz nu mai dăduse pe la atelier şi toată lumea bănuia că se dusese la Luvru.

Atunci Ruperta îi spuse cu un aer solemn ucenicului care o privea, aşa cum nimeni n-o mai privise de cine ştie câtă vreme:

— Şi acum că a sosit ceasul, urmează-mă, flăcăule! Şi străbătând curtea, însoţită de Ascanio, se îndreptă spre poarta palatului mic, în care bătu de patru ori.

— Să nu-i spui nimic meşterului, Ruperta iubito! o rugă Ascanio, care, ştiind că Benvenuto nu avea nici cea mai mică încredere în dragoste, ba chiar o lua adeseori în zeflemea, n-ar fi vrut ca arzătoarea şi neprihănita lui iubire să fie cumva pângărită de nişte glume nesărate.

Ruperta se pregătea tocmai să-l descoasă, dornică să afle pricina acestei discreţii, Care pentru ea însemna o jertfă mult prea mare, când poarta se deschise şi coana Perrine se ivi în prag.

— Poftim înăuntru, băieţaş, poftim, frumuşelule! îl îmbie dânsa. Cum te mai simţi? Ia uite ce bine-i şade aşa, palid la faţă, mai mare dragul să-l priveşti. Poftim şi dumneata, coană Ruperte; ia-o pe aleea aceea din stânga, flăcăule! Colombe trebuie să coboare şi dânsa acum, e ora la care obişnuieşte să se plimbe prin grădină, vezi, ai grijă să nu mă dojenească prea tare fiindcă ţi-am dat drumul în curte.

— Cum?! se miră Ascanio. Va să zică domnişoara Colombe nu ştie că…

— Bineînţeles. Crezi oare că s-ar fi înduplecat să treacă peste porunca tatălui său? Ce-ţi închipui? Am crescut-o doar aşa cum se cuvine! Păcatul e numai al meu. De, ce să-i faci: nu putem nici noi trăi chiar aşa, ca nişte pustnice. Raimbault n-o să vadă nimic, sau dacă totuşi o să bage de seamă, ştiu eu cum să-i astup gura; în cel mai rău caz, las pe mine, nu-i pentru prima oară că-i voi ţine piept jupânului prefect!

De câte ori venea vorba despre stăpânul său, coana Perrine era foarte guralivă, dar de astă dată Ruperta fu singura care-şi plecă urechea la mărturisirile ei. Ascanio, care se oprise locului în picioare, nu auzea decât bătăile inimii sale.

Cu toate astea prinse din zbor cuvintele pe care coana Perrine i le adresă înainte de a pleca mai departe:

— Asta-i aleea pe care Colombe se plimbă în fiecare seară, trebuie să vină şi ea îndată. Cum vezi, poţi sta liniştit, bolnăviorule, fiindcă aici n-o să te bată soarele.

Ascanio îi mulţumi cu un semn şi făcu câţiva paşi, cufundându-se din nou în visarea şi în gândurile-i dezlânate prilejuite de o aşteptare înfricoşată şi plină de nerăbdare.

Mai apucă totuşi s-o audă „pe coana Perrine, spunându-i în treacăt Rupertei:

— Asta-i banca pe care se odihneşte Colombe de obicei.

Lăsându-le pe cele două cumetre să-şi urmeze plimbarea şi pălăvrăgeala, Ascanio se aşează cu băgare de seamă şi pe tăcute pe banca sf întă.

Ce voia? Ce aştepta anume? Nici el nu ştia. Dorea s-o vadă pe Colombe pentru că era tânără şi frumoasă şi pentru că şi el era tânăr şi frumos. Orice alte năzuinţe

ambiţioase erau străine de cugetul lui. Nu era stăpânit decât de un singur gând: acela de a fi cât mai aproape de ea; încolo, cum o vrea Dumnezeu! Sau mai bine zis nu se gândea mai departe. Cuvântul „mâine” nu există pentru îndrăgostiţi.

La rândul său, Colombe se gândise adeseori fără să vrea la tânărul venetic ce-i apăruse în singurătatea ei, ca arhanghelul Gavril Fecioarei Maria. Dorinţa de a-l vedea din nou încolţise în taină încă din prima zi în sufletul acestei copile, care până atunci nu avusese nicio dorinţă. Lăsată însă de un părinte nechibzuit în paza propriei sale înţelepciuni, Colombe era prea inimoasă din fire ca să nu se supravegheze singură cu acea străşnicie de care sufletele nobile se socotesc scutite doar atunci când libertatea le e îngrădită. Se străduia deci vitejeşte să nu se mai gândească la Ascanio, dar amintirea lui era atât de stăruitoare, încât reuşea să escaladeze cele trei rânduri de fortificaţii pe care Colombe le ridicase în jurul inimii sale, mai uşor chiar decât escaladase Ascanio zidurile palatului Nesle. De aceea, în cele trei-patru zile care se scurseseră între timp, Colombe se aflase într-o cumpănă ciudată, când temându-se că s-ar putea să nu-l mai vadă niciodată pe Ascanio, când tremurând de spaimă că s-ar putea pomeni pe neaşteptate faţă-n faţă cu el. Singura ei mângâiere era să se lase legănată de visuri atunci când lucra sau în timpul plimbărilor sale. Toată ziua stătea închisă la ea în odaie, spre dezolarea coanei Perrine, care era osândită astfel să sporovăiască de una singură la nesfârşit în pustietatea adâncă a cugetului său. Apoi, după ce arşiţa de peste zi se potolea, fata îşi îndrepta paşii spre aleea aceasta umbrită şi răcoroasă pe care coana Perrine o numise atât de poetic Aleea Amurgului; şi acolo, stând pe banca pe care se aşezase acum Ascanio, aştepta să se lase noaptea şi să răsară stelele, ascultând şi răspunzând

glasului său lăuntric, până ce coana Perrine venea să-i dea de ştire că e timpul să intre în casă.

Aşadar, la ora obişnuită, tânărul o văzu, ivindu-se deodată de după cotitura aleii unde se aşezase să se odihnească, pe Colombe, cu o carte în mână. Citea Vieţile sfinţilor, primejdios roman de credinţă şi dragoste, în măsură poate să pregătească sufletele pentru cruntele încercări ale vieţii, dar, din păcate, nu şi pentru asprele realităţi ale lumii. La început, Colombe nu-l observă pe Ascanio, dar, zărind o femeie străină alături de coana Perrine, avu un gest de nedumerire. În acest moment hotărâtor, ca un cutezător general, coana Perrine îşi luă inima-n dinţi şi porni la atac:

— Dragă Colombe – spuse ea – cunoscând sufleţelul tău bun, am socotit că nu mai e nevoie să-ţi cer încuviinţarea pentru a îngădui unui biet rănit, care a trebuit să pătimească în locul tatălui tău, să şadă la aer sub aceste umbrare. Ştii doar că în curtea palatului nu e niciun pic de umbră şi doctorul nu garantează că tânărul nostru scapă cu viaţă dacă nu poate să iasă la aer curat câte o oră în fiecare zi.

În timp ce guvernanta ticluia această mărinimoasă dar grosolană minciună, Colombe îşi aruncase ochii de departe asupra lui Ascanio şi o vie roşeaţă îi împurpurase deodată obrajii. Cât despre bietul ucenic, în clipa în care o văzuse pe Colombe îndreptându-se spre el, abia avusese puterea să se ridice în picioare.

— Nu de încuviinţarea mea era nevoie, coană Perrine – spuse în fine fata – ci de a tatălui meu.

Rostind aceste cuvinte cu tristeţe, dar şi cu hotărâre, Colombe ajunse în dreptul băncii pe care şedea Ascanio. Auzindu-le, tânărul îşi împreună mâinile:

— Vă cer iertare, doamnă – bâigui el – dar credeam… speram… că invitaţia atât de îndatoritoare a coanei

Perrine fusese făcută cu bunăvoinţa domniei voastre; dar, din moment ce lucrurile stau altfel – urmă el pe un ton blajin, însă care nu era lipsit de mândrie – nu-mi rămâne decât să mă retrag, rugându-vă stăruitor să iertaţi o necuviinţă săvârşită fără voia mea.

— Dar nu depinde de mine – protestă cu însufleţire Colombe, tulburată. Nu sunt eu stăpână aici. Rămâneţi totuşi măcar astăzi, chiar dacă oprelişte a pusă de tatăl meu se răsfrânge şi asupra celui care i-a salvat viaţa; rămâneţi, vă rog, dacă nu pentru altceva, cel puţin spre a primi mulţumirile mele.

— O, doamnă – îngână Ascanio – eu vă mulţumesc din toată inima. Dar dacă rămân, n-am să vă stric cumva plimbarea? De altfel, am impresia că m-am aşezat prost aici.

— Nicidecum – răspunse Colombe, aşezându-se la rândul ei, fără să se gândească şi fără să bage de seamă, atât era de tulburată, la capătul celălalt al băncii de piatră.

În momentul acela, coana Perrine, care se oprise locului fără a mai îndrăzni să facă vreo mişcare de când fusese nevoită să îndure umilitoarea dojană a Colombei, plictisindu-se până la urmă să tot stea aşa ţeapănă în picioare şi stânjenită de tăcerea tinerei sale stăpâne, o luă de braţ pe coana Ruperta şi se îndepărtă pe tăcute.

Tinerii rămaseră astfel singuri.

Colombe, care stătea cu privirile aplecate asupra cărţii, nu băgă de seamă în primul moment că guvernanta plecase, deşi în realitate nu citea, fiindcă i se pusese o ceaţă pe ochi. I se părea că pluteşte de fericire şi în acelaşi timp se simţea ameţită. Tot ce putea face, aproape instinctiv, era să-şi ascundă clocotul lăuntric şi să caute a-şi stăpâni bătăile zănatece ale inimii. Ascanio se pierduse şi el cu firea şi încercase o suferinţă atât de aprigă văzând că fata voia să-l alunge, apoi o bucurie atât de

copleşitoare în clipa în care i se păruse a observa tulburarea iubitei sale, încât toate aceste emoţii neaşteptate îl ridicaseră în slăvi şi în acelaşi timp îl istoviseră. Zăcea aproape leşinat şi totuşi gândurile lui se depănau mai departe, înlănţuindu-se cu o sârguinţă şi o iuţeală neobişnuită. „Mă dispreţuieşte! Mă iubeşte!” îşi spunea el rând pe rând. O privea pe Colombe cum stătea aşa mută şi încremenită şi lacrimile îi şiroiau în neştire pe obraji. În vremea asta, peste capetele lor, o pasăre cânta în copac. Vântul făcea să freamăte uşor frunzele. La biserica Augustinilor, clopotele de vecernie răsunau domol în văzduhul liniştit. Nicicând nu fusese pe lume o seară de iulie mai paşnică şi mai tăcută. Era unul din acele momente solemne în care sufletul pătrunde într-o altă sferă, trăind într-un singur minut cât ar trăi în douăzeci de ani, şi de care îţi aminteşti toată viaţa. Cei doi copii fermecători, care păreau făcuţi unul pentru altul şi care alcătuiau de pe acum o singură fiinţă, nu trebuiau decât să întindă mâinile pentru a şi le împreuna, şi cu toate astea s-ar fi zis că între ei se căsca o prăpastie.

După câteva clipe Colombe ridică fruntea.

— Plângi! exclamă, mânată de un imbold mai puternic decât voinţa ei.

— Nu plâng – răspunse Ascanio, lăsându-se să cadă pe bancă; dar, ducând mâinile la obraz, când le depărtă, palmele erau umezite de lacrimi. Adevărat – recunoscu el – Plâng.

— De ce? Ce s-a întâmplat? Să chem pe cineva. Te doare ceva?

— Mă doare un gând.

— Adică?

— Îmi ziceam c-ar fi fost mai bine poate pentru mine să fi murit deunăzi.

— Să fi murit?! Dar ce vârstă ai dumneata ca să

vorbeşti aşa de moarte?

— Nouăsprezece ani; oamenii însă ar trebui să moară atunci când sunt nefericiţi.

— Pentru ca să plângă în schimb părinţii dumitale! continuă Colombe, dornică, fără a-şi da seama, să pătrundă în trecutul unei vieţi al cărei viitor simţea nelămurit că va fi legat de al ei.

— N-am nici mamă, nici tată, aşa că n-ar avea cine să plângă, afară doar de meşterul meu Benvenuto.

— Biet orfan!

— Da biet orfan, într-adevăr! Tata n-a ţinut niciodată la mine iar pe mama am pierdut-o la zece ani, tocmai când începeam să-mi dau seama cât mă iubeşte şi să-i răspund cu aceeaşi dragoste. Tatăl meu!... Dar ce mi-a venit să vorbesc despre asta şi în ce măsură vă pot interesa pe dumneavoastră părinţii mei?

— O, sigur că da. Spune mai departe, Ascanio.

— Arhangheli din ceruri! Vă mai amintiţi cum mă cheamă?

— Spune, spune mai departe! şopti Colombe, ascunzându-şi la rândul său în palme roşeaţa ce-i dogorea fruntea.

— Aşadar, tatăl meu era orfăurar, iar mama, sărmana, era şi dânsa fiica unui orfăurar din Florenţa anume Rafaele del Moro, care se trăgea dintr-o familie aleasă, fiindcă la noi, în Italia, în republicile din cuprinsul ţării noastre, munca nu înjoseşte pe nimeni şi adeseori puteţi vedea un nume vestit şi străvechi pe firma vreunei prăvălii. Meşterul meu Cellini, de pildă, e tot atât de nobil ca şi regele Franţei, dacă nu chiar şi mai nobil. Fiind sărac, Rafaele del Moro a măritat-o pe fiica sa Ştefana, fără voia ei, cu un tovarăş de breaslă cam de aceeaşi vârstă cu el, dar care, în schimb, era bogat. Mai mare tristeţea: mama îl iubea pe Benvenuto Cellini, care o iubea şi el, dar din păcate

niciunul, nici celălalt nu aveau nimic la sufletul lor. Benvenuto cutreiera lumea pentru a-şi făuri un nume şi a câştiga bănet. În momentul acela era departe, aşa încât nu a putut zădărnici această căsătorie. Gismondo Gaddi, aşa-l chema pe taică-meu, deşi n-a aflat niciodată că soţia lui era îndrăgostită de un alt bărbat, a început s-o urască, dându-şi seama că nu e iubit. Tata era un om gelos şi iute la mânie. Să mă ierte dacă-l învinovăţesc, dar judecata copiilor e necruţătoare şi nu poate uita asemenea lucruri în veci. Adesea mama, ca să se apere de mânia lui, căuta lângă leagănul meu un adăpost pe care taică-meu nu-l respecta întotdeauna. S-a întâmplat chiar uneori s-o lovească – Doamne iartă-l! – în timp ce mă ţinea în braţe şi, ca să poată îndura mai uşor durerea, la fiecare lovitură mama mă săruta. Ţin minte tot atât de bine loviturile pe care maică-mea le primea, ca şi sărutările cu care mă alinta; ecoul lor a rămas la fel de puternic în inima mea.

Bunul Dumnezeu, care e drept, l-a pedepsit pe taică-meu, luându-i ce avea mai scump pe lume; bogăţia lui. Rămânând mofluz de câteva ori în şir, tata a murit de inimă rea fiindcă sărăcise, iar mama s-a prăpădit şi dânsa după câteva zile, crezând că nu mai e iubită.

Am rămas, aşadar, singur pe lume. Creditorii tatălui meu au venit să ridice tot ce lăsase în urma lui şi, scotocind peste tot ca să vadă dacă nu mai uitaseră ceva, nici n-au apucat să bage de seamă că în casă se afla un copil care plângea. O fostă slujnică de-a noastră, care mă iubea, s-a milostivit de mine şi mi-a dat de mâncare vreo două-trei zile, dar cum biata bătrână trăia, la rândul ei, din milostenii, abia dacă reuşea să capete pentru ea un codru de pâine.

Tocmai se întreba ce să facă ea cu mine când un bărbat cu straiele colbuite a intrat în camera ei, m-a luat în braţe şi m-a strâns la piept plângând şi, după ce i-a dat

nişte bani bietei bătrâne, a plecat cu mine. Era Benvenuto Cellini, care venise anume de la Roma la Florenţa ca să mă ia cu dânsul. Meşterul m-a îndrăgit, m-a ajutat să-mi însuşesc toate tainele artei sale şi m-a ţinut tot timpul lângă dânsul şi, cum îţi spuneam, e singurul om pe care moartea mea l-ar îndurera.

Colombe ascultase cu capul plecat şi inima strânsă povestea acestui orfan, singur pe lume ca şi ea, care semăna atât de bine cu propria ei poveste, şi destăinuirile lui în legătură cu soarta nefericitei mame, soartă pe care avea s-o împărtăşească poate şi ea într-o bună zi; căci şi ea era silită să se mărite cu un om care avea s-o urască pentru că nu-l va putea iubi.

— Eşti nedrept cu Dumnezeu – îi spuse ea lui Ascanio. Există totuşi un suflet bun care te iubeşte, meşterul dumitale, şi ai avut parte cel puţin s-o cunoşti pe mama dumitale; eu însă nu pot să-mi amintesc de alintările mamei mele fiindcă a murit, sărmana, aducându-mă pe lume. Am fost crescută de o soră de-a tatii, ursuză şi arţăgoasă, pe care totuşi am plâns-o amar când s-a prăpădit acum doi ani căci, neavând pe cine iubi, toată afecţiunea mea s-a revărsat asupra acestei femei, legându-mă de ea aşa cum e legată iedera de o stâncă. De doi ani locuiesc aici în palat împreună cu coana Perrine şi, cu toate că sunt atât de singură, fiindcă tata nu vine să mă vadă decât din când în când, aceşti doi ani au fost şi vor fi cei mai fericiţi din viaţa mea.

— Ai suferit mult, într-adevăr – spuse Ascanio – dar dacă trecutul a fost atât de vitreg, nu înţeleg de ce trebuie să te îndoieşti de viitor? Fiindcă viitorul ce te aşteaptă – vai! – e atât de măreţ! Eşti de viţă nobilă, eşti bogată, eşti frumoasă şi umbrele ce ţi-au întunecat copilăria vor face să ţi se pară şi mai strălucitori anii ce vor veni.

Colombe clătină din cap cu tristeţe.

— O, mamă, mamă! şopti ea.

Când, ridicându-te uneori cu gândul mai presus de timp, pierzi din vedere măruntele neajunsuri ale clipei de faţă, într-o strălucire ce luminează şi rezumă o întreagă viaţă, cu trecutul şi viitorul ei, în momentele acelea sufletul e sorbit de primejdioase vârtejuri şi cuprins de înfricoşătoare deliruri, iar când durerile de care-ţi aminteşti sunt fără număr şi seamăn, cum sunt fără număr şi seamăn încercările pe care le presimţi, inima, adânc tulburată, e copleşită adeseori de acele emoţii zguduitoare şi biruită de slăbiciuni ce-i pot fi fatale. Trebuie să fii tare de înger ca să nu te prăbuşeşti sub povara unor destine ce apasă atât de greu asupra inimii. Aceşti doi copii care avuseseră parte de atâtea suferinţe şi care fuseseră toată viaţa singuri nu trebuiau să rostească decât un singur cuvânt pentru ca din trecuturile lor să facă un singur viitor; dar pentru a rosti acest cuvânt unul dintre ei era prea neprihănit, iar celălalt prea cuviincios.

În tot acest timp, Ascanio o privise pe Colombe cu o nemărginită duioşie, iar Colombe se lăsase privită cu o îngerească încredere; cu mâinile împreunate şi cu un glas pe care îl avea poate numai atunci când se ruga lui Dumnezeu, ucenicul îi spuse tinerei fete:

— Ascultă, Colombe, dacă se întâmplă să-ţi doreşti ceva pe lume sau dacă te pândeşte cumva vreo nenorocire, dacă pentru a ţi se împlini dorinţa cineva trebuie să-şi verse şi ultima picătură de sânge sau dacă nenorocirea nu poate fi îndepărtată decât cu preţul unei vieţi, spune un cuvânt, Colombe, aşa cum i-ai spune unui frate, şi voi fi peste măsură de fericit.

— Îţi mulţumesc, din suflet îţi mulţumesc – răspunse Colombe. O singură vorbă rostită de mine a fost de ajuns ca să-ţi pui în primejdie viaţa cu atâta mărinimie, ştiu bine; dar de astă dată numai Dumnezeu mă mai poate izbăvi.

Nu apucă să i se destăinuie mai mult, deoarece în momentul acela coana Ruperta şi coana Perrine tocmai îşi începeau paşii în dreptul lor.

Ca şi cei doi îndrăgostiţi, cele două cumetre nu pierduseră vremea degeaba, legând o strânsă prietenie, întemeiată pe o simpatie reciprocă. Coana Perrine o învăţase pe coana Ruperta cum să prepare un leac împotriva degerăturilor, iar coana Ruperta, la rândul său, ca să nu se lase mai prejos, îi dezvăluise coanei Perrine secretul unei reţete pentru păstrarea prunelor peste iarnă. E de la sine înţeles că prietenia ce se legase între ele era pe viaţă şi pe moarte şi că şi una, şi alta îşi făgăduiseră să se întâlnească, orice s-ar întâmpla.

— Ei, Colombe – spuse coana Perrine, apropiindu-se de bancă – tot mai eşti supărată pe mine? N-ar fi fost ruşinos din partea noastră, zău aşa, să nu-l primim în casă pe cel fără de care casa asta ar fi rămas fără stăpân? E vorba doar să-l ajutăm pe tânărul nostru să se lecuiască de o rană pe care a căpătat-o ca să ne apere pe noi, ce mai încolo-încoace! Spune şi dumneata, coană Ruperte, nu-i aşa că arată mai bine acum şi că a mai prins puţină culoare de când a venit aici?

— Adevărat – întări coana Ruperta – nici când era sănătos n-a fost aşa de rumen la faţă.

— Gândeşte-te, Colombe – stărui Perrine – c-ar fi o crimă să zădărnicim o însănătoşire ce a început atât de bine. Ei, haide, haide, scopul scuză mijloacele. Sper că n-ai nimic împotrivă, nu-i aşa, dacă am să-i dau voie să vină din nou mâine pe înserat? De altfel, şi pentru mătă-luţă e o distracţie, puica mamii; o distracţie cât se poate de nevinovată, slavă Domnului, de vreme ce suntem şi noi aici, coana Ruperta şi cu mine. Într-adevăr, Colombe, ai nevoie să te mai distrezi şi matale, ascultă-mă pe mine. Cine-o să se ducă să-i spună jupân prefectului că străşnicia

poruncilor dumisale a fost niţeluş îndulcită? De altminteri, înainte ca dânsul să fi pus vreo oprelişte, i-ai îngăduit lui Ascanio să vină să-ţi arate nişte giuvaeruri şi, cum azi a uitat să le aducă, trebuie neapărat să vină cu ele mâine.

Colombe se uită la Ascanio; tânărul se făcuse palid şi aştepta răspunsul cu sufletul la gură.

Pentru o biată fată sechestrată-n casă şi tiranizată, o asemenea umilinţă era nespus de măgulitoare. Exista deci pe lume cineva a cărui soartă se afla în mâinile ei şi pe care, cu un singur cuvânt, îl putea face fericit sau îl putea întrista! Oricărui om îi place să se simtă puternic. De curând Colombe se simţise umilită de ifosele contelui d'Orbec. Sărmana captivă – fie-i iertată această slăbiciune! – nu se putu împotrivi dorinţei de a vedea o scânteiere de bucurie în ochii lui Ascanio şi rosti îmbujorându-se toată şi zâmbind în acelaşi timp:

— Doamne, coană Perrine, ce mă sileşti să fac? Ascanio dădu să spună ceva, dar nu reuşi decât să-şi împreune mâinile într-un elan de recunoştinţă.

— Mulţumim, frumoasă doamnă! spuse Ruperta, făcând o adâncă reverenţă. Hai, Ascanio, eşti prea plăpând încă, e timpul să ne întoarcem acasă. Dă-mi braţul şi să mergem.

Ucenicul abia dacă găsi în el destulă putere ca să spună rămas bun şi mulţumesc, dar compensând sărăcia cuvintelor cu o privire în care îşi puse tot sufletul, porni supus în urma slujnicei, cu inima năpădită de bucurie.

Colombe se lăsă pe bancă, visătoare, cuprinsă de o beţie pentru care îşi făcea mustrări şi cu care nu era obişnuită.

— Pe mâine! spuse cu un aer triumfător coana Perrine, despărţindu-se de oaspeţii săi, pe care-i conduse până la poartă. Dacă vrei, poţi veni aici în fiecare zi, flăcăule, aşa ca azi, trei luni de acum încolo.

— Şi de ce numai trei luni? întrebă Ascanio, care spera

că va putea fi primit oricând.

— Păi fiindcă peste trei luni Colombe se mărită cu contele d’Orbec – răspunse coana Perrine.

Ascanio trebui să-şi încordeze din răsputeri voinţa ca să nu se prăbuşească.

— Colombe se mărită cu contele d’Orbec?! bâigui el. O, Doamne Dumnezeule, va să zică m-am înşelat! Colombe nu mă iubeşte!

Dar cum în momentul acela coana Perrine tocmai închidea poarta după el, iar coana Ruperta o apucase înainte, niciuna, nici cealaltă nu-l auziră.

XII

REGINA REGELUI

Am arătat mai sus că Benvenuto ieşise din atelier pe la orele unsprezece dimineaţa fără să spună nimănui încotro pleacă. Benvenuto se dusese la Luvru să-i întoarcă lui Francisc I vizita pe care maiestatea sa i-o făcuse la palatul cardinalului de Ferrara.

Regele se ţinuse de cuvânt. Numele lui Benvenuto Cellini fusese lăsat pretutindeni şi orfăurarul găsi toate uşile deschise; una singură, cea din urmă, rămase totuşi închisă: aceea a consiliului. Francisc I punea la cale treburile statului, cu cele mai de seamă feţe ale regatului, şi oricât de categorice erau ordinele date de monarh, nimeni nu îndrăznea să-i dea drumul înăuntru lui Cellini în timpul solemnei consfătuiri ce avea loc în momentul acela, fără a cere mai întâi încuviinţarea maiestăţii sale.

Situaţia în care se găsea Franţa era într-adevăr gravă. Până acum am vorbit doar în treacăt despre treburile

statului, convinşi fiind că cititorii şi mai ales cititoarele noastre preferă încurcăturile sentimentale celor politice; a sosit totuşi momentul când nu mai putem da înapoi, aşa încât ne vedem siliţi să aruncăm o privire – cât se poate de scurtă – asupra stării de lucruri din Franţa şi asupra celei din Spania sau mai bine zis asupra lui Francisc I şi asupra lui Carol Quintul, fiindcă în secolul al şaisprezecelea regii se confundau cu naţiunile.

În perioada la care am ajuns, printr-o răsturnare a echilibrului politic, ale cărui fluctuaţii şi unul, şi celălalt avuseseră deseori ocazia să le resimtă, situaţia lui Francisc I devenise mai favorabilă în timp ce situaţia lui Carol Quintul se înrăutăţise. Într-adevăr, lucrurile se schimbaseră simţitor de mult de la încheierea faimosului tratat de la Cambrai, care fusese negociat de două femei; de Margareta de Austria, mătuşa lui Carol Quintul şi de ducesa d'Angoulême, mama lui Francisc I. Prin acest tratat, care era o completare a celui de la Madrid, se stabilea că regele Spaniei renunţă la Burgundia în favoarea regelui Franţei şi că regele Franţei renunţă, la rândul său, la suzeranitatea asupra Flandrei şi a provinciei Artois. Pe deasupra, cei doi tineri prinţi luaţi ca ostatici urmau să fie redaţi părintelui lor în schimbul unei sume de două milioane de scuzi de aur. În fine, blajina regină Eleonora, sora lui Carol Quintul, a cărei mâna fusese făgăduită mai înainte conetabilului de Bourbon drept răsplată pentru trădarea sa şi care, după aceea, devenise soţia lui Francisc I, ca o chezăşie de pace, urma să se înapoieze la curtea Franţei împreună cu cei doi copii, de care se îngrijise cu atâta duioşie, ţinându-le loc de mamă; toate aceste condiţii fuseseră împlinite cu o deplină lealitate de ambele părţi.

Se înţelege de la sine însă că renunţarea la ducatul Milanului, pe care Francisc I fusese silit s-o accepte în timpul

captivităţii sale, nu era decât o renunţare provizorie. De îndată ce fusese pus în libertate, de îndată ce se văzuse reintegrat în drepturile sale monarhice, de îndată ce îşi redobândise întreaga putere, suveranul îşi întorsese din nou privirile spre Italia. Şi pentru ca revendicările sale să poată fi sprijinite de curtea papală, îl căsătorise pe fiul său Henric, care, după moartea fratelui său mai mare Francisc, devenise prinţ moştenitor, cu Caterina de Medici, nepoata papei Clement al VII-lea.

Din păcate, în momentul în care toate pregătirile invaziei puse la cale erau terminate, papa Clement al VII-lea murise şi în locul lui fusese ales papă Alessandro Farnese, care se urcase în scaunul sfântului Petru sub numele de Paul al III-lea.

Paul al III-lea însă îşi impusese ca normă politica să nu îmbrăţişeze nici interesele împăratului, nici pe acelea ale regelui Franţei, păstrând cumpăna neclintită între Carol Quintul şi Francisc I.

Liniştindu-se în privinţa aceasta, împăratul nu se mai sinchisise de preparativele Franţei, pregătind la rândul său o expediţie împotriva Tunisului asupra căruia pusese stăpânire vestitul corsar Kair-Ed-Din, mai cunoscut sub porecla de Barbăroşie; după ce-l alungase pe Muley-Hasan, Kair-Ed-Din ocupase întreg ţinutul, de unde făcea mereu incursiuni în Sicilia, pustiind-o.

Expediţia reuşise pe deplin şi, după ce distrusese trei sau patru vase din flota amiralului lui Soliman, Carol Quintul intrase victorios în portul Napoli.

Acolo aflase o veste care avusese darul să-l liniştească şi mai deplin; Carol al III-lea, ducele Savoiei şi unchiul lui Francisc I din partea mamei, urmând sfaturile noii sale soţii, Beatrice, fata lui Emanuel, regele Portugaliei, renunţase să mai sprijine cauza regelui Franţei, aşa că atunci când, în virtutea tratatelor încheiate mai înainte cu

Carol al III-lea, Francisc I îi ceruse să primească trupele sale pe teritoriul provinciei, ducele de Savoia refuzase să-i dea ascultare; Francisc I, care, bizuindu-se pe ajutorul aliatului şi rubedeniei sale, se aşteptase să găsească toate porţile deschise, se văzu nevoit să pătrundă cu forţa în ţară, trecând peste înfricoşătoarele culmi ale Alpilor.

Siguranţa lui Carol Quintul, care se credea stăpân pe situaţie, fusese însă spulberată de o adevărată lovitură de trăsnet. Regele pusese în mişcare cu asemenea iuţeală o armată ce pătrunsese în Savoia, încât ducele se pomeni cu întreaga provincie ocupată înainte de a fi prins măcar de veste că graniţele ei fuseseră încălcate. Brion, căruia i se încredinţase comanda armatei, cucerise oraşul Chambery, ajunsese pe înălţimile Alpilor şi tocmai ameninţa Piemontul când Francesco Sforza, înfricoşat probabil peste măsură la auzul acestor strălucite izbânzi, murise subit, lăsând ducatul Milanului fără moştenitor şi oferindu-l astfel lui Francisc I nu numai o înlesnire, dar şi un drept în plus.

Brion pătrunsese în Italia şi ocupase Torino. Sosind acolo, se oprise aşezându-şi tabăra pe malurile Sesciei şi aşteptase.

La rândul său, Carol Quintul părăsise Napoli, îndreptându-se spre Roma. Datorită biruinţei pe care o câştigase asupra vechilor duşmani ai lui Hristos, i se făcuse o primire triumfală în capitala lumii creştine. Primirea aceasta îl ameţise atât de tare, încât, împotriva obiceiului său, împăratul pierduse cu totul simţul măsurii şi-l învinuise în faţa consistoriului pe Francisc I de erezie, întemeindu-şi acuzaţiile pe ocrotirea pe care suveranul Franţei o acorda protestanţilor şi pe alianţa pe care o încheiase cu turcii. Pe urmă, recapitulând toate zâzaniile ce se iscaseră până atunci între ei şi a căror răspundere, după părerea sa, o purta în primul rând Francisc I, făcu legământ să poarte un război pe viaţă şi pe moarte

împotriva cumnatului său.

În urma încercărilor prin care trecuse, Francisc I devenise foarte prudent în ultimul timp, pe cât de nesăbuit fusese mai înainte. De aceea, văzându-se ameninţat în acelaşi timp de armatele spaniole şi de cele ale Imperiului, lăsase Torino în seama lui Annebaut şi-l rechemase pe Brion, poruncindu-i să se mulţumească doar a păzi frontierele.

Toţi cei ce cunoşteau firea cutezătoare şi cavalerismul de care era însufleţit Francisc I nu reuşiseră să priceapă motivele acestei retrageri, închipuindu-şi că, din moment ce dădea înapoi, regele se socotea din capul locului învins. Convingerea aceasta aţâţase şi mai mult trufia lui Carol Quintul, care luase el însuşi comanda trupelor sale, punându-şi în gând să cotropească Franţa, pe teritoriul căreia voia să pătrundă prin sud.

Se cunosc urmările acestei tentative: Marsilia, care înfruntase atacurile conetabilului de Bourbon şi ale lui Pescara, cei mai de seamă războinici ai timpului, reuşise să-i ţină piept fără nicio greutate lui Carol Quintul, care era un mare om politic, dar un mediocru conducător de oşti. Carol Quintul nu-şi făcuse sânge rău din pricina acestei nereuşite şi, lăsând Marsilia în urmă, se îndreptă spre Avignon; conetabilul de Montmorency însă aşezase între Durance şi Rhône o tabără militară în măsură să reziste oricărui atac şi pe care Carol Quintul se străduise în zadar s-o străpungă. Astfel că, după şase săptămâni de încercări inutile, respins frontal, hărţuit pe flancuri, cu spatele ameninţat, Carol Quintul ordonase la rândul său retragerea armatelor, retragere ce semăna mai curând cu o debandadă şi, după ce la un moment dat fusese pe punctul să cadă în mâinile duşmanilor, reuşise cu chiu cu vai să ajungă în fine la Barcelona, unde sosise fără armată şi fără bani.

Atunci, toţi cei care aşteptaseră sfârşitul conflictului pentru a-şi da în vileag simţămintele se ridicaseră împotriva lui Carol Quintul. Henric al VIII-lea o repudiase pe soţia sa Caterina de Aragon pentru a se căsători cu Anne Boleyn, amanta lui. Soliman atacase regatul Napoli şi Ungaria. Principii protestanţi din Germania alcătuiseră o ligă secretă împotriva împăratului. În fine, locuitorii oraşului Gand, sătui de impozitele la care erau mereu supuşi pentru a se putea face faţă cheltuielilor necesare războiului cu Franţa, se răsculaseră pe neaşteptate şi-i trimiseseră lui Francisc I nişte ambasadori pentru a-i propune să devină conducătorul lor.

Dar în mijlocul acestor răsturnări universale ce ameninţau însăşi puterea lui Carol Quintul, avuseseră loc noi negocieri între el şi Francisc I. Cei doi suverani se întâlniseră la Aigues-Mortes şi, hotărât să încheie o pace de care îşi dădea seama că Franţa avea neapărată nevoie, Francisc I îşi pusese în gând să rezolve totul pe viitor, nu printr-un conflict armat, ci prin tratative amicale.

Se grăbi deci să-i aducă la cunoştinţă lui Carol Quintul propunerea pe care i-o făcuseră cetăţenii oraşului Gand, oferindu-se în acelaşi timp să dea liberă trecere trupelor sale pe teritoriul Franţei pentru a pătrunde în Flandra.

Iată, aşadar, pricina pentru care consiliul se afla reunit în momentul când Benvenuto bătuse la uşă şi când, înţelegând să-şi respecte făgăduiala, Francisc I, înştiinţat de sosirea ilustrului său orfăurar, poruncise să fie poftit înăuntru. Benvenuto avu astfel prilejul să asculte sfârşitul discuţiilor.

— Da, domnilor – spunea Francisc I – sunt de Părerea domnului de Montmorency şi visul meu este să închei o trainică alianţă cu împăratul ales, să înalţ tronurile noastre mai presus de întreaga creştinătate şi să înlătur din calea noastră toate aceste corporaţii, toate aceste comune şi

adunări populare, care vor cu tot dinadinsul să îngrădească puterea noastră regală, refuzând să ne pună la îndemână fie braţele, fie banii supuşilor noştri. Visul meu este să aduc la dreapta credinţă, reînchegând unitatea pontificală, toate ereziile din pricina cărora sfânta noastră mamă Biserica are atâta de suferit. Visul meu este să-mi adun toate forţele pentru a lupta împotriva vrăjmaşilor lui Hristos, să-l alung pe sultanul turcilor din Constantinopole, fie chiar numai pentru a dovedi că nu este, aşa cum se spune, aliatul meu, şi să întemeiez un al doilea imperiu la Constantinopole care să stea pe aceeaşi treaptă cu primul ca putere, strălucire şi întindere. Iată care este visul meu, domnilor, şi l-am numit aşa numai ca să nu mă las prea mult amăgit de speranţa izbânzii şi ca să nu fiu prea întristat dacă viitorul mi-ar dovedi cumva că e cu neputinţă de înfăptuit. Dar dacă s-ar împlini, dacă s-ar împlini, conetabile, dacă aş avea în stăpânirea mea Franţa şi Turcia, Parisul şi Constantinopole, occidentul şi orientul, trebuie să recunoaşteţi, domnilor, că ar fi minunat, că ar fi măreţ, că ar fi cu drept cuvânt ceva sublim!

— Aşadar, sire – spuse ducele de Guise – rămâne definitiv hotărât că refuzaţi suzeranitatea pe care vi-o oferă locuitorii din Gand şi că renunţaţi la fostele domenii ale casei de Bourgogne?

— Definitiv; împăratul va putea să-şi dea seama astfel că sunt un aliat la fel de leal, pe cât am fost de leal ca duşman. Dar, în primul rând şi mai presus de orice, să ştiţi, doresc şi pretind să mi se înapoieze ducatul Milanului; mi se cuvine în virtutea drepturilor mele ereditare şi învestiturii împăraţilor şi voi şti să-l dobândesc, pe cuvântul meu de gentilom! Sper însă fără ca să stric prietenia cu fratele meu Carol.

— Şi vreţi să-i propuneţi lui Carol Quintul să treacă prin Franţa pentru a-i pedepsi pe răsculaţii din Gand? întrebă la

rândul său Poyet.

— Întocmai, domnule cancelar – răspunse regele. Ai grijă să plece chiar azi domnul de Frejus pentru a-l pofti în numele nostru. Să-i arătăm că suntem gata să facem orice concesii pentru a menţine pacea. Dar dacă totuşi vrea război…

Un gest ameninţător şi măreţ sublime această frază ce rămase o clipă în suspensie, deoarece Francisc I îl zărise pe meşterul său, care se oprise, modest, lângă uşă.

— Dar dacă totuşi vrea război – continuă el – pe statuia lui Jupiter despre a cărei soartă Benvenuto a venit să-mi aducă veşti, jur că va avea parte de un război sângeros, crâncen şi neînduplecat. Ei, Benvenuto, ce se mai aude cu Jupiter al meu?

— Sire – răspunse Cellini – v-am adus macheta statuii poruncite de maiestatea voastră; dar ştiţi la ce mă gândeam privindu-vă şi ascultându-vă adineauri? Mă gândeam la o fântână pentru palatul maiestăţii voastre de la Fontainebleau; o fântână străjuită de o statuie gigantică de şaizeci de picioare care ar ţine o lance frântă în mâna dreaptă, sprijinindu-şi în acelaşi timp mâna stângă pe garda spadei. Statuia aceasta, sire, l-ar înfăţişa pe Marte, adică pe maiestatea voastră; fiindcă totul în fiinţa voastră mărturiseşte curajul, un curaj pe care îl folosiţi cu dreptate şi pentru sfânta apărare a măreţiei voastre. O clipă, sire, încă n-am terminat; în cele patru colţuri ale postamentului vor fi aşezate patru figuri reprezentând poezia, pictura, sculptura şi generozitatea. Iată la ce mă gândeam, privindu-vă şi ascultându-vă, sire.

— Şi vei da viaţă acestor gânduri, întruchipându-le în marmură sau în bronz, Benvenuto; e voinţa mea rosti monarhul pe un ton poruncitor, dar cu un zâmbet plin de o afectuoasă bunăvoinţă.

Întreg consiliul întâmpină cu aplauze spusele sale,

fiecare socotindu-l pe rege vrednic de o asemenea statuie şi statuia vrednică de un asemenea rege.

— Până atunci – continuă suveranul – să vedem ce se întâmplă cu Jupiter al nostru.

Benvenuto scoase macheta de sub mantie şi o aşează pe masa în jurul căreia fusese pusă la cale soarta lumii.

Francisc I o privi câtva timp cu o admiraţie atât de limpede oglindită pe chipul său, încât nu putea da loc la nicio îndoială.

— În sfârşit! exclamă el. Am găsit un om după inima mea. Apoi, bătându-l pe umăr pe Benvenuto, adăugă: Prietene, nu ştiu care din noi doi e mai fericit: suveranul care descoperă un artist în măsură să-i ghicească dorinţele şi să i le împlinească înainte de a le fi rostit, adică un artist ca dumneata, sau artistul care întâlneşte un suveran în măsură să-l înţeleagă. La drept vorbind, cred că bucuria cea mai mare e a mea.

— O, nu, îmi daţi voie, sire! protestă Cellini. Fără doar şi poate e a mea.

— Ei, lasă, Benvenuto, lasă, e a mea.

— Nu-mi pot îngădui să mă împotrivesc maiestăţii voastre; totuşi…

— Uite ce e, să zicem atunci că bucuriile noastre sunt la fel, prietene.

— Sire, m-aţi numit prietenul vostru – spuse Benvenuto – şi cuvântul acesta e atât de preţios, încât plăteşte însutit tot ce-am făcut până acum pentru maiestatea voastră şi tot ce voi mai putea face de aci înainte.

— Ei bine, vreau să-ţi dovedesc că nu e o vorbă-n vânt, Benvenuto, şi că, numindu-te prietenul meu, n-am făcut decât să rostesc adevărul. Adu-mi cât mai degrabă statuia lui Jupiter, bineînţeles după ce o vei fi terminat, şi orice-mi vei cere atunci când mi-o vei înfăţişa, dacă e un lucru ce stă în puterea unui rege să-l îndeplinească, pe cuvântul

meu de gentilom, îl vei avea. Aţi auzit, domnilor? Dacă s-ar întâmpla cumva să uit, aveţi grijă să-mi aduceţi aminte.

— Sire – exclamă Benvenuto – sunteţi un nobil şi strălucit monarh şi mă simt ruşinat că nu sunt în stare să fac decât atât de puţin pentru maiestatea voastră, care faceţi atât de mult pentru mine.

Pe urmă, după ce sărută mâna pe care i-o întindea regele, Cellini înfăşură din nou macheta statuii lui Jupiter în mantie şi ieşi din sala de consiliu, cu inima voioasă şi plină de mândrie.

Plecând de la Luvru, se întâlni cu Primaticcio, care tocmai se pregătea să intre în palat.

— Încotro alergi aşa încântat, dragă Benvenuto? îl întrebă Primaticcio pe Cellini, care trecea pe lângă el fără să-l vadă.

— A, dumneata erai, Francesco? spuse Cellini. Da, aşa e, sunt fericit fiindcă l-am văzut pe marele, pe neasemuitul, pe divinul nostru Francisc I…

— Ai văzut-o cumva şi pe doamna d’Etampes?

— Care mi-a spus nişte lucruri, dacă poţi să-ţi închipui, Francesco, nişte lucruri pe care nici nu îndrăznesc să le repet, deşi gura lumii zice că modestia n-ar fi cea mai de seamă virtute a mea.

— Dar ce ţi-a spus doamna d’Etampes?

— M-a numit prietenul său, îţi dai seama, Francesco? Şi m-a tutuit aşa cum îi tutuieşte pe mareşalii săi. În sfârşit, mi-a spus că în ziua în care statuia lui Jupiter va fi terminată, voi putea să-i cer orice favoare aş năzui şi să n-am nicio îndoială că favoarea aceasta îmi va fi din capul locului acordată.

— Dar ce ţi-a făgăduit doamna d’Etampes?

— Ce om sucit eşti, Francesco!

— De ce?

— Eu îţi vorbesc de rege şi dumneata îi dai zor mereu

cu doamna d’Etampes.

— Fiindcă eu cunosc mai bine viaţa de la curte decât dumneata, Benvenuto; fiindcă eşti prietenul şi compatriotul meu; fiindcă, venind aici, mi-ai adus o boare din aerul frumoasei noastre Italii şi fiindcă recunoştinţa pe care ţi-o port mă îndeamnă să te scap dintr-o mare primejdie. Ascultă, Benvenuto, află că ducesa d’Etampes te duşmăneşte, mai mult chiar, te duşmăneşte de moarte; ţi-am mai spus-o cândva şi ţi-o repet; numai că atunci era vorba doar de o simplă bănuială pe când acum sunt sigur. Ai jignit-o pe femeia aceasta şi, dacă nu reuşeşti s-o împaci, o să te ducă la pieire. Doamna d’Etampes, deschide bine urechile, Benvenuto, doamna d’Etampes este regina regelui.

— Ce tot vorbeşti, Doamne sfinte! se apără Cellini, râzând. Eu, eu am jignit-o pe doamna d’Etampes? Cum aşa?

— O, te cunosc prea bine, Benvenuto, şi eram convins că habar n-ai, aşa cum nici eu habar n-am şi cum probabil nici dânsa nu are pentru ce anume nu te poate suferi. Dar ce poţi să faci? Aşa sunt femeile: niciodată nu ştiu pentru ce iubesc sau urăsc pe cineva. Ei bine, ducesa d’Etampes te urăşte.

— Şi ce vrei să fac?

— Ce vreau? Uite ce vreau: curtezanul din dumneata trebuie neapărat să vină în ajutorul sculptorului.

— Cum adică, să fiu curtezanul unei curtezane?

— Eşti greşit, Benvenuto – răspunse zâmbind Primaticcio – eşti greşit; doamna d’Etampes este foarte frumoasă, nu cred să existe un singur artist care să nu recunoască lucrul acesta.

— Ei, uite, recunosc – se înduplecă Benvenuto.

— Foarte bine, spune-i-o ei atunci, ei în persoană, nu mie. E tot ce-ţi cer şi ai să vezi că în felul acesta o să

deveniţi cei mai buni prieteni din lume. Ai jignit-o fiind susceptibil ca orice artist; e datoria dumitale acum să faci primul pas.

— Dacă am jignit-o cumva – mărturisi Cellini – n-am făcut-o dinadins sau, mai degrabă, fără rea-voinţă. Mi-a spus câteva cuvinte usturătoare pe care nu le meritam, iar eu am pus-o la locul ei, aşa cum merita.

— N-are a face, n-are a face! Uită ce ţi-a spus, Benvenuto, şi fă-o la rândul dumitale să uite ce i-ai răspuns. Îţi repet, e o femeie trufaşă şi răzbunătoare şi ţine în mână inima regelui, a regelui căruia îi sunt dragi artele, dar care îndrăgeşte şi mai mult dragostea. Te va face să-ţi muşti mâinile pentru cutezanţa dumitale, Benvenuto; o să asmuţă asupra dumitale tot felul de vrăjmaşi; dânsa este cea care i-a dat curaj prefectului să te înfrunte. Uite, de pildă, acum, trebuie să plec în Italia; mă duc la Roma din ordinul său. Ei bine, află, Benvenuto, că această călătorie a fost pusă la cale în dauna dumitale, şi eu, tocmai eu, care-ţi sunt prieten, mă văd silit să fiu unealta răzbunării sale.

— Dar ce cauţi la Roma?

— Ce caut? I-ai făgăduit regelui că te vei ridica la înălţimea artiştilor din vechime şi te ştiu un om de cuvânt; ducesa însă îşi închipuie că te-ai lăudat fără niciun temei şi, ca să te strivească, pesemne, punând opera dumitale alături de ale lor, mă trimite acum pe mine, pictor, la Roma, să iau tipare după cele mai frumoase statui din antichitate: Laocoon, Venus, Tocilarul şi mai ştiu eu care!

— E într-adevăr un rafinament pe care numai o ură cumplită îl putea scorni – spuse Benvenuto, care, în ciuda bunei păreri pe care o avea despre sine, se gândea cu o strângere de inimă la o comparaţie între opera sa şi lucrările celor mai vestiţi maeştri. Niciodată însă n-am să-mi plec grumazul în faţa unei femei, niciodată! Niciodată!

— Dar cine-ţi spune să-ţi pleci grumazul?! Uite, cunosc eu un mijloc pe care am să ţi-l împărtăşesc. Ducesa l-a plăcut pe Ascanio; vrea să-i dea ceva de lucru şi m-a pus să-i dau de ştire să treacă pe la dânsa. Ei bine, ce poate fi mai firesc decât să te duci împreună cu ucenicul dumitale la palatul d'Etampes ca să-l prezinţi frumoasei ducese? Şi cu acest prilej nu uita să iei cu dumneata unul din acele minunate giuvaeruri cum numai din mâinile domniei tale poate ieşi, Benvenuto; arată-i-l mai întâi şi, dacă vezi că i se aprind ochii privindu-l, oferă-i-l ca pe un prinos prea umil pentru a fi vrednic de dânsa. O să-l primească, fireşte, o să-ţi mulţumească frumos, o să-ţi facă în schimb un dar vrednic de dumneata şi astfel o să intri din nou în graţiile sale. Ştiind însă, dimpotrivă, că femeia asta ţi-e duşmancă, poţi să renunţi de pe acum la toate planurile măreţe pe care le-ai făurit. Şi eu am fost nevoit, din păcate, să mă încovoi un timp, pentru ca după aceea să mă ridic cât eram de înalt. Până atunci, zugravul acela nenorocit de Rosso era în fruntea bucatelor; oricând şi oriunde avea întâietate. Fusese numit chiar majordomul palatului.

— Eşti nedrept cu el, Francesco – spuse Cellini, incapabil să-şi ascundă gândurile. E un mare pictor.

— Crezi?

— Sunt convins.

— Ei, uite, şi eu sunt convins – mărturisi Primaticcio – tocmai de aceea nu-l pot suferi. Într-un cuvânt, se slujeau de el ca să mă strivească; am căutat atunci să linguşesc fumurile lor ridicole şi acum, iată-mă ajuns marele Primaticcio, acum vor să se slujească de mine ca să te strivească pe dumneata. Fă ceea ce am făcut şi eu, Benvenuto, şi n-ai să te căieşti că mi-ai urmat sfatul. Te rog din suflet, fă-o pentru dumneata şi pentru mine, te implor în numele gloriei şi al viitorului dumitale, care vor

avea de suferit dacă stărui în încăpăţânarea dumitale.

— Mă pui la grea încercare! spuse Cellini, care se vedea totuşi că e pe cale să se înduplece.

— Dacă nu pentru dumneata, Benvenuto, fă-o măcar de dragul strălucitorului nostru rege. Vrei oare să-i sfâşii inima, silindu-l să aleagă între o curtezană pe care-o iubeşte şi un artist pe care-l admiră?

— Ei bine, dacă-i aşa, fie, sunt gata s-o fac pentru rege! exclamă Cellini, încântat că găsise în fine un motiv destul de puternic pentru a-şi împăca amorul propriu.

— Bravo! spuse Primaticcio. Şi acum îţi dai seama, cred, că dacă un singur cuvânt din tot ce-am vorbit ajunge la urechea ducesei, sunt pierdut.

— Cum aşa? protestă Benvenuto. Sper că în privinţa asta eşti liniştit.

— Dacă Benvenuto îşi dă cuvântul, nu mai am nimic de zis – adăugă Primaticcio.

— Ai cuvântul meu!

— Perfect şi acum să ne vedem cu bine, frate!

— Călătorie plăcută acolo unde te duci!

— Noroc bun aici!

Şi după ce-şi strânseră mâinile pentru ultima oară, cei doi prieteni se despărţiră, făcând fiecare câte un gest ce rezuma întreaga discuţie.

XIII

FEMEIA E DESEORI SCHIMBĂTOARE

Palatul d’Etampes nu era prea departe de palatul Nesle. Cititorii noştri nu se vor mira prea tare deci dacă vom trece dintr-unul în celălalt.

Clădirea era situată în apropiere de cheiul Augustinilor şi se întindea de-a lungul străzii *Gilles-le-Gueux,* căreia mai apoi cine ştie ce fire sentimentală i-a schimbat numele în Gat-le-Coeur[5]. Intrarea principală se afla pe strada Hirondelle. Francisc I dăruise palatul iubitei sale ca s-o înduplece a se căsători cu Jacques Desbrosses, conte de Penthievre, după cum lui Jacques Desbrosses, conte de Penthievre, îi dăruise ducatul d'Etampes şi demnitatea de guvernator al Bretaniei, ca să-l înduplece s-o ia de soţie pe iubita sa.

Monarhul, de altminteri, făcuse tot ce se poate pentru ca darul său să fie vrednic de frumoasa Anne d'Heilly. Luase astfel măsuri ca vechiul palat să fie amenajat după cele mai noi cerinţe ale modei. Pe faţada austeră şi mohorâtă răsăriseră ca prin farmec gingaşele înfloriturii ale Renaşterii ca tot atâtea gânduri de iubire. În sfârşit, judecând după grija cu care monarhul căutase să împodobească locuinţa, nu era greu să-ţi dai seama că-şi petrecea o bună parte din vreme acolo, aproape tot atâta cât şi ducesa d'Etampes. Pe deasupra, camerele fuseseră mobilate cu un fast într-adevăr regesc şi toată casa era tot atât de bogat înzestrată ca şi aceea a unei adevărate regine, mult mai bogat, în orice caz, decât aceea a nepreţuitei, a castei Eleonora, sora lui Carol Quintul şi soţia legitimă a lui Francisc I, despre care se vorbea atât de puţin în lume, ba chiar şi la curte.

Şi acum, dacă vom săvârşi indiscreţia de a pătrunde dis-de-dimineaţă în camera ducesei, o vom găsi întinsă pe o canapea, sprijinindu-şi căpşorul încântător şi petrecându-şi mâna cealaltă alene prin buclele părului său castaniu cu reflexe aurii. Picioruşele goale ale Annei par şi mai mici, şi

---

5 Joc de cuvinte intraductibil, bazat pe rezonanţa apropiată a celor două numiri : Gilles-le-Gueux = Gilles Milogul, iar Gât- le-Coeur = Inimă-Tânjitoare. (n. t.).

mai albe în papucii de catifea neagră, iar rochia largă şi răvăşită face să iasă şi mai bine în vileag ispititorii nuri ai cochetei.

Regele se află într-adevăr de faţă, stând în picioare în dreptul unei ferestre, dar în momentul acela nu se uită la ducesă. Bate darabana în geam şi pare dus pe gânduri. Probabil e preocupat de problema atât de gravă a trecerii armatelor lui Carol Quintul prin Franţa.

— Ce faci acolo, sire, de-mi întorci spatele? îl întrebă în cele din urmă ducesa, pierzându-şi răbdarea.

— Versuri pentru domnia ta, iubito, uite, sper că sunt gata, în fine – răspunse Francisc I.

— O, spune-mi-le repede, te rog, frumosul meu poet încoronat!

— Cu dragă inimă – rosti monarhul, cu încrederea în sine a unui stihuitor care în acelaşi timp e şi purtătorul unui sceptru. Ascultă:

Fiind singur la o fereastră,
În zori, când lumina mijea,
Vedeam cum Aurora măiastră
Lui Phoebus calea îi arăta
Şi-alături iubita ce-şi pieptăna
Părul de aur, şi ochii-i lucioşi
Ce mă priveau atât de duioşi
Încât, cu glas nalt, strigai vitejeşte
Intraţi în ceruri, o, zei luminoşi,
Căci frumuseţea ei vă umbreşte!

— O, ce versuri încântătoare! exclamă ducesa, bătând din palme. De aci încolo, sire, poţi privi Aurora cât îţi pofteşte inima; nu voi mai fi geloasă pe ea, de vreme ce, mulţumită ei, mi-ai închinat o poezie atât de frumoasă. Mai spune-mi-o o dată, te rog.

Francisc I se grăbi să-i îndeplinească dorinţa repetând, atât pentru ea cât şi pentru sine, galantul său omagiu în versuri, dar de astă dată Anne rămase tăcută.

— Ce s-a întâmplat, frumoasă doamnă? întrebă Francisc I, care se aştepta la noi complimente.

— Ce să se întâmple, sire! Mă văd nevoită să-ţi repet şi mai răspicat, în dimineaţa aceasta, ceea ce-ţi spuneam ieri seară: unui poet i se iartă şi mai puţin decât unui rege cavaler a îngădui ca doamna inimii sale să fie insultată cu atâta neobrăzare, fiind vorba nu numai de iubita, dar totodată şi de muza sa.

— Iarăşi, răutăcioaso! o dojeni regele, schiţând un gest de nerăbdare. De ce trebuie neapărat s-o iei drept insultă, Doamne sfinte! Cât de necruţătoare poate fi mânia domniei tale, atotputernica mea nimfă, dacă învinuirile pe care mi le aduci te fac să uiţi versurile mele!

— Monseniore, urăsc la fel cum iubesc.

— Şi totuşi, uite, dacă te-aş ruga stăruitor să nu-i mai porţi duşmănie lui Benvenuto, un nebun în toată puterea cuvântului, care nu-şi dă seama ce spune, care vorbeşte aşa cum se şi bate, fără nicio socoteală, şi care n-a avut, te rog să mă crezi, intenţia să te jignească. De altfel, după cum bine ştii, îngăduinţa este apanajul zeităţilor; iartă-l deci, scumpă zeiţă, de dragul meu pe acest smintit.

— O, un smintit, într-adevăr! bombăni Anne.

— O, un smintit extraordinar, să fim înţeleşi! adăugă Francisc I. L-am văzut ieri şi mi-a făgăduit adevărate minunăţii. E un om care nu cred să aibă pereche în arta sa şi care va face să strălucească numele meu în veac la fel ca Andrea del Sarto, Tizian şi Leonardo da Vinci. Ştii cât de mult ţin la artiştii mei, scumpă ducesă, fii deci îndurătoare şi caută să ai toată bunăvoinţa faţă de acesta, te implor! O, Doamne, ploaia de primăvară, capriciile femeii şi cuvântul de duh al artistului sunt făcute mai curând să

încânte, după mine, decât să necăjească. Hai, iartă-l pe cel ce mi-e drag, iubirea mea!

— Sunt la porunca maiestăţii tale şi mă voi supune, sire.

— Mulţumesc. În schimbul favoarei pe care mărinimia femeii se înduplecă să mi-o facă, poţi cere orice lucru doreşti şi pe care puterea unui monarh este în măsură să ţi-l dăruiască. Dar, vai, din păcate, se luminează de ziuă şi trebuie să te părăsesc. Am iarăşi un consiliu pe ziua de azi. Ce plictiseală! Din pricina fratelui meu Carol Quintul meseria asta de rege devine tot mai grea. În locul cavalerismului, mă obligă să folosesc şiretenia, şi pana, în locul spadei; e într-adevăr o ruşine. Pe cuvântul meu de gentilom, cred că va trebui să născocim noi cuvinte pentru a numi într-un fel priceperea şi îndemânarea de care e nevoie pentru a conduce un stat. Rămâi cu bine, sărmana mea iubită, voi căuta să fiu cât mai isteţ şi mai iscusit. Ferice de domnia ta, pentru că nu ai altă îndatorire decât să fii mereu frumoasă, şi cerul a făcut tot ce trebuia pentru asta. Rămâi cu bine, nu te scula, mă aşteaptă pajul meu în anticameră. La revedere şi gândeşte-te la mine!

— În fiecare clipă, sire.

Şi trimiţându-i cu mâna o ultimă sărutare în chip de rămas bun, Francisc I ridică draperia şi ieşi, lăsând-o singură pe frumoasa ducesă, care, grăbindu-se să-şi ţină făgăduiala – se cuvine s-o spunem – începu să se gândească pe loc la cu totul altceva decât la maiestatea sa.

Fiindcă doamna d’Etampes era o fiinţă activă, pătimaşă şi ambiţioasă. După ce se străduise cu înfocare şi reuşise până la urmă să cucerească vitejeşte dragostea monarhului, în scurtă vreme firea ei neastâmpărată nu se mai mulţumi cu această dragoste şi începu să se plictisească. Amiralul Brion şi contele de Longueval, pe

care îi iubise o bucată de vreme Diane de Poitiers, pe care o detestase întotdeauna, nu avuseseră darul să-i ocupe îndeajuns timpul; de o săptămână încoace însă golul pe care-l simţea în sufletul său se umpluse întrucâtva şi se trezise din nou la viaţă, graţie unei uri proaspete şi a unei noi iubiri. Îl ura pe Celiini şi-l iubea pe Ascanio şi se gândea acum şi la unul, şi la celălalt, în timp ce cameristele care o îmbrăcau îi puneau ultimele dichisuri.

În momentul în care nu le mai rămăsese altceva de făcut decât s-o pieptene, fu anunţată vizita prefectului şi a vicontelui de Marmagne. Amândoi se numărau printre cei mai credincioşi partizani ai săi din cele două tabere ce se formaseră la curte, una în jurul Dianei de Poitiers, iubita delfinului, iar cealaltă în jurul ducesei. Iar prietenii sunt totdeauna bineveniţi atunci când te gândeşti la duşmani. Aşa încât, cu o nespusă drăgălăşenie, doamna d'Etampes întinse mâna spre a-i fi sărutată ursuzului prefect şi surâzătorului viconte.

— Jupâne prefect – spuse ea, cu o mânie ce nu era câtuşi de puţin prefăcută şi cu o compătimire ce nu avea nimic jignitor – am auzit de felul scandalos în care bădăranul acela de italian a îndrăznit să se poarte cu dumneata, prietenul nostru cel mai bun, şi încă şi acum tremur de indignare.

— Doamnă – răspunse d'Estourville, folosindu-se de prilej pentru a preschimba înfrângerea suferită într-o linguşire – m-aş fi simţit prost dacă vârsta şi caracterul meu ar fi fost cruţate de netrebnicul care nu s-a sfiit nici de frumuseţea, nici de bunăvoinţa domniei voastre.

— O! spuse Anne. Nu mă gândesc decât la dumneata; cât priveşte jignirea pe care am suferit-o, regele, care, trebuie să recunosc, e mult prea îngăduitor cu neobrăzaţii aceştia de venetici, m-a rugat s-o uit şi am uitat-o.

— Dacă-i aşa, doamnă, rugămintea pe care voiam să v-

o facem nu va fi privită, desigur, cu ochi buni şi de aceea vă cerem îngăduinţa să ne retragem, fără să v-o împărtăşim.

— Cum se poate, jupâne d'Estourville? Nu sunt eu oare, oricând şi orice s-ar întâmpla, la dispoziţia domniei tale? Vorbeşte, te rog, vorbeşte dacă nu vrei să mă supăr pe un prieten atât de neîncrezător.

— Ei bine, doamnă, iată despre ce e vorba. Am socotit că pot dispune în folosul vicontelui de Marmagne de dreptul de a locui într-unul din palatele regale, drept pe care l-am dobândit prin generozitatea domniei voastre, şi se înţelege de la sine că de la bun început am pus ochii pe palatul Nesle, care a încăput în nişte mâini atât de nevrednice.

— Aşa! spuse ducesa. Vă ascult cu toată atenţia.

— Vicontele, doamnă, a acceptat în primul moment şi chiar cu cea mai vie însufleţire; acum însă, după ce a chibzuit bine, stă în cumpănă: se gândeşte cu spaimă la căpcăunul acela de Benvenuto.

— Mă iartă, stimate prietene – îi tăie vorba vicontele de Marmagne – mă iartă, dar explici foarte greşit lucrurile. Nu mi-e frică de Benvenuto, mi-e frică doar de mânia regelui. Nu mă tem că s-ar putea să mă omoare bădăranul acela de italian, cum l-a numit adineauri doamna, nici doi bani nu dau pe el! Mă tem numai, la drept vorbind, să nu se întâmple cumva să-l ucid şi să nu păţesc după aceea mai ştiu eu ce fiindcă l-am răpus pe unul dintre slujitorii maiestăţii sale la care monarhul pare să ţină foarte mult.

— Şi mi-am permis, doamnă, să-l conving, făcându-l să spere că, la nevoie, se va putea bizui pe ocrotirea domniei voastre.

— Pe care, de altfel, prietenii mei s-au putut bizui întotdeauna – spuse ducesa – şi, la urma urmei, nu aveţi oare de partea domniilor voastre o prietenă şi mai bună

decât mine: dreptatea? De fapt, nu faceţi nimic altceva decât să daţi urmare unei dorinţe a regelui.

— Maiestatea sa – răspunse Marmagne – n-a arătat anume că palatul Nesle poate fi ocupat de altcineva în afară de Benvenuto şi, în cazul acesta, alegerea noastră, de ce să nu recunoaştem, ar putea foarte bine să treacă drept o răzbunare. Şi pe urmă, dacă s-ar întâmpla – şi asta-i mai mult ca sigur, fiindcă voi lua cu mine doi oameni de nădejde – dacă s-ar întâmpla să-l omor pe Celiini?

— O, Doamne! spuse ducesa, cu un zâmbet ce lăsa să i se vadă albeaţa dinţilor. Regele poate foarte bine să ocrotească un om viu; dar îmi închipui că nu s-ar sinchisi prea mult să răzbune un mort, şi admiraţia pe care a închinat-o artei nemaiavând, în acest caz, prilejul de a se manifesta, el nu şi-ar mai aminti, cred, decât de dragostea sa pentru mine. Omul ăsta m-a insultat atât de cumplit şi de faţă cu atâta lume! Ai uitat cumva, Marmagne?

— Totuşi, doamnă – întâmpină vicontele, prudent – trebuie să ştiţi lămurit ce anume aveţi de apărat.

— Ai vorbit doar cât se poate de limpede, vi conte.

— Ba nu, doamnă, dacă-mi îngăduiţi, nu vreau să vă ascund nimic. Se prea poate ca prin forţă să nu-i putem veni de hac zurbagiului. Atunci trebuie să vă mărturisesc că vom fi siliţi să ne folosim de viclenie; dacă s-ar întâmpla bunăoară să scape din mâinile spadasinilor ziua-n amiaza mare, la el în palat, oamenii noştri ar putea să-l întâlnească din întâmplare într-o seară, pe o stradă lăturalnică şi… nu sunt înarmaţi numai cu spade, doamnă, au şi pumnale asupra lor.

— Înţelesesem perfect – mărturisi ducesa, fără ca o singură nuanţă a tenului său minunat să pălească la gândul unui atât de banal plan de asasinat.

— Aşadar, doamnă…

— Aşadar, viconte, văd că eşti un om foarte prevăzător

şi că nu e prea plăcut pentru cineva să-ţi fie duşman, zău că nu!

— Dar faptul în sine, doamnă?

— Faptul în sine e destul de grav, într-adevăr, şi s-ar cuveni poate să ne mai gândim; dar, aşa cum v-am spus, toată lumea ştie, şi regele însuşi nu se poate să nu-şi dea seama cât de adânc m-a rănit omul acesta în mândria mea. Îl urăsc... cel puţin tot atâta cât îl urăsc pe bărbatul meu sau pe doamna Diane şi, într-adevăr, cred c-aş putea să vă promit... Dar ce s-a întâmplat, Isabeau, cum îndrăzneşti să ne întrerupi?

Ultimele cuvinte ale ducesei erau adresate uneia dintre cameriste care intrase înăuntru năucită.

— Doamne sfinte – spuse Isabeau – vă cer iertare, doamnă, dar a venit artistul acela florentin, Benvenuto Cellini, cu un vas aurit, numai atâta de mic, o frumuseţe cum nici nu vă puteţi închipui! Mi-a spus cât se poate de cuviincios că doreşte să-l ofere înălţimii voastre şi că cere stăruitor îngăduinţa de a vă vorbi câteva clipe.

— Ba bine că nu! rosti ducesa, cu satisfacţia unui om a cărui mândrie e pe cale să se îmblânzească. Şi ce i-ai răspuns, Isabeau?

— Că doamna nu e îmbrăcată şi că am să vin să-i dau de ştire.

— Foarte bine. Se pare – adăugă ducesa, întorcându-se către prefect, care avea o mutră plouată – că duşmanul nostru e dispus să se cuminţească şi că începe să vadă cât preţuim şi cât e de mare puterea noastră.

N-are a face. N-o să scape chiar atât de ieftin cum crede şi să nu-şi închipuie că am să primesc pe loc scuzele lui. Trebuie să-şi dea mai bine seama cât m-a jignit şi cât sunt de supărată. Isabeau, spune-i că m-ai înştiinţat, şi că poruncesc să aştepte... Isabeau ieşi.

— Cum îţi spuneam deci, viconte de Marmagne –

continuă ducesa, a cărei mânie se vedea că suferise între timp o oarecare transformare – lucrul despre care mi-ai vorbit e destul de grav şi n-aş putea să-ţi promit că-ţi voi da o mână de ajutor, când ceea ce vrei dumneata, de fapt, e o crimă şi încă urzită cu vicleşug.

— Gândiţi-vă numai ce vâlvă a făcut această ofensă – Îndrăzni să întâmpine prefectul.

— Sper că satisfacţia pe care o voi primi va face tot atâta vâlvă, jupâne. Trufia aceasta atât de dârză ce-a fost în stare să ţină piept unor suverani se află în clipa de faţă în anticamera mea, la cheremul capriciilor unei femei, şi două ceasuri de purgatoriu cred că sunt de ajuns, la drept vorbind, pentru a ispăşi o simplă obrăznicie. Nu trebuie să fim chiar atât de neîndurători, jupâne prefect. Iartă-l, aşa cum îl voi ierta şi eu peste două ceasuri; s-ar putea oare să am mai puţină înrâurire asupra domniei tale, decât a avut regele asupra mea?

— Vă rugăm să ne daţi voie, doamnă, să ne retragem – spuse prefectul, înclinându-se – fiindcă n-aş vrea să-i făgăduiesc adevăratei mele regine un lucru pe care n-aş putea fi în stare să-l îndeplinesc.

— Să vă retrageţi?! Nici să nu vă gândiţi! protestă ducesa, care ţinea cu tot dinadinsul să fie cineva de faţă la triumful său. Doresc, jupâne prefect, să fii martor la umilirea duşmanului dumitale pentru ca să ne putem bucura împreună de această răzbunare. Vă dăruiesc, dumitale şi vicontelui, aceste două ceasuri: nu e nevoie să-mi mulţumiţi. Am auzit că-ţi măriţi fata cu contele d’Orbec, dacă nu mă înşel? Frumoasă partidă, într-adevăr. Frumoasă e un fel de a zice, mai curând ar fi trebuit să spun bună partidă; dar ia loc, jupâne. Ştii oare că, pentru a se putea face căsătoria aceasta, ai nevoie de consimţământul meu, pe care, deşi nu mi l-ai cerut încă, sunt gata totuşi să ţi-l dau. D’Orbec îmi este tot atât de

credincios ca şi domnia ta. Sper că o vom putea vedea în sfârşit şi o vom avea între noi pe frumoasa dumitale copilă şi că soţul ei nu va fi chiar atât de nesocotit, încât să n-o aducă la curte. Cum se numeşte, jupâne?

— Colombe, doamnă.

— Drăguţ nume şi atât de duios. Se spune că numele ar avea o înrâurire asupra sorţii omului; dacă-i aşa, înseamnă că biata copilă are o inimă simţitoare şi va suferi. Ce e, Isabeau, ce s-a întâmplat?

— Nimic, doamnă, a spus c-o să aştepte.

— A, da, foarte bine, uitasem de el. Da, da, aşa cum ţi-am spus, ai grijă de Colombe, jupâne d'Estourville, contele d'Orbec este plămădit din acelaşi aluat ca şi soţul meu, la fel de ambiţios pe cât e de hrăpăreţ ducele d'Etampes, în stare să-şi cedeze soţia în schimbul unui ducat. Atenţiune deci şi pentru mine, mai ales dacă e chiar atât de frumoasă precum se spune. Ai să mi-o prezinţi, nu-i aşa, jupâne? Cred că-mi dai voie să mă pun şi eu în gardă?

Strălucind de bucurie în aşteptarea victoriei sale, ducesa sporovăi aşa o bucată de vreme, spunând tot ce-i trecea prin cap, în timp ce mulţumirea şi nerăbdarea de care era stăpânită ieşeau în vileag la cel mai mic gest pe care-l făcea.

— Aşa – spuse ea în cele din urmă – mai trebuie o jumătate de oră ca să se împlinească cele două ceasuri; şi atunci îl vom scăpa pe bietul Benvenuto de chinuri. Să ne punem în locul lui: în ce hal trebuie să se canonească, sărmanul! Nu e obişnuit să păzească uşile, tocmai el care poate pătrunde oricând în palat şi-l poate vedea la orice oră pe rege. Zău îl compătimesc, deşi merita o lecţie. Cred că se dă de ceasul morţii, nu-i aşa? Doamne sfinte, ce se aude? Ce înseamnă răcnetele astea… şi zarva…

— O fi osânditul căruia i s-a urât în purgatoriu – socoti prefectul, simţind că i se trezeşte din nou speranţa.

— Să îndrăznească numai – spuse ducesa, palidă la faţă. Veniţi cu mine, domnii mei, veniţi să vedem.

Benvenuto, care se îndurase în cele din urmă, pentru motivele arătate mai înainte, să facă pace cu atotputernica favorită, a doua zi chiar după ce stătuse de vorbă cu Primaticcio luase vasul de argint aurit cu care voia să-şi răscumpere liniştea şi, ţinându-l de braţ pe Ascanio, slab să-l sufle vântul şi fără pic de sânge în obraz după ce se perpelise toată noaptea, se îndreptă spre palatul Etampes. Avu de furcă mai întâi cu valeţii, care nu voiau cu niciun preţ să-l anunţe stăpânei lor la o oră atât de matinală, şi pierdu o jumătate de ceas tocmindu-se cu ei. Era gata să-şi iasă din sărite. Tocmai atunci însă trecu pe acolo Isabeau, care se înduplecă s-o înştiinţeze pe doamna d'Etampes. Puţin mai apoi se întoarse să-i spună lui Benvenuto că ducesa se îmbracă şi trebuia să mai aştepte un pic. Se hotărî deci să aibă răbdare şi se aşeză pe un taburet lângă Ascanio, care, istovit de mersul pe jos, de febră şi de gândurile ce-l frământau, dădea semne de slăbiciune.

Trecu astfel o oră. Benvenuto începu să numere minutele. „La urma urmei – îşi spuse el – toaleta unei ducese este treaba cea mai importantă pentru ea din tot timpul zilei, şi pentru un sfert de ceas mai mult ori mai puţin n-are rost să mă las păgubaş după ce m-am hotărât, în sfârşit, să fac acest pas". Totuşi în pofida acestei cugetări pline de înţelepciune, începu să numere secundele.

Până una alta însă, Ascanio se făcea tot mai palid la faţă; căutase să-i ascundă meşterului că era suferind şi-l însoţise vitejeşte fără să-i mărturisească nimic; nu luase însă nimic în gură dimineaţa şi, cu toate că nu voia să recunoască, simţea cum îl părăsesc tot mai mult puterile. Benvenuto, care stătea ca pe ghimpi, se ridică în picioare

şi începu să se plimbe cu paşi mari încolo şi încoace.

Trecu încă un sfert de oră.

— Te simţi rău, fătul meu? îl întrebă Cellini pe Ascanio.

— Nu, zău nu, meştere; mai degrabă mi se pare că dumneata te simţi rău. Te rog din suflet ai răbdare, nu cred să mai avem mult de aşteptat.

În momentul acela Isabeau trecu din nou prin încăpere.

— Văd că stăpâna dumitale întârzie – spuse Benvenuto.

Vicleană, fetişcana se apropie de fereastră şi se uită la ornicul din curte.

— Dar nu e decât un ceas şi jumătate de când aşteptaţi; de ce vă plângeţi?! se miră ea.

Şi văzându-l pe Cellini că se încruntă, o şterse pe aci încolo chicotind.

Benvenuto îşi încordă din răsputeri voinţa şi reuşi să-şi înfrâneze nerăbdarea. Dar pentru asta trebui să se aşeze din nou pe scaun şi rămase astfel locului cu braţele la piept, tăcut şi serios. Părea liniştit; în sinea lui însă clocotea de mânie. Cei doi servitori ce stăteau încremeniţi în dreptul uşii se uitau la el cu un aer solemn în care meşterul avea impresia că desluşeşte o batjocură.

Se auzi bătând sfertul de oră; Benvenuto îi aruncă o privire lui Ascanio şi îl văzu alb ca varul la faţă, mai-mai să leşine.

— M-am săturat! izbucni el, nemaiputându-se stăpâni. Până la urmă văd c-o face dinadins! Am crezut ce mi s-a spus şi am aşteptat din politeţe; dar dacă e vorba să fiu insultat, şi cum nu sunt obişnuit cu aşa ceva, nici măcar nu mi-a trecut prin gând c-ar fi cu putinţă, ei bine, dacă-i vorba să fiu insultat, nu sunt eu omul care să îndure o insultă nici chiar din partea unei femei, de aceea plec. Hai, Ascanio!

Spunând aceasta, Benvenuto înşfăcă deodată cu mâna lui vânjoasă scaunul neprimitor pe care, fără ca el să-şi

dea seama, ducesa îl silise să şadă, spre a se răzbuna, aproape două ceasuri, şi-l trânti jos, făcându-l bucăţi. Valeţii dădură să se repeadă, dar Cellini trase pe jumătate din teacă pumnalul şi ei îşi luară seama. Temându-se să nu păţească ceva meşterul său, Ascanio încercă să se ridice, dar, sleit de puteri din pricina emoţiei, se prăbuşi la loc în nesimţire. Benvenuto nu prinse de veste în primul moment.

Tocmai atunci apăru şi ducesa, palidă şi furioasă, în pragul uşii.

— Da, plec – continuă cu o voce tunătoare Benvenuto, care o văzuse cât se poate de bine – spuneţi-i acestei femei c-am luat înapoi darul şi c-am să-l dau acum primului mocofan care mi-o ieşi înainte, oricine ar fi acela, ştiind că-i mai vrednic decât ea să-l primească. Spuneţi-i că se înşală dacă îşi închipuie că sunt valetul ei, ca de-alde voi, şi că noi, artiştii, nu obişnuim să ne vindem respectul şi supunerea aşa cum îşi vinde ea dragostea! Şi acum, daţi-vă la o parte să trec! Vino cu mine, Ascanio!

Abia în momentul acela, întorcându-se spre ucenicul său iubit, îl văzu rezemat de perete, palid, cu ochii închişi şi cu capul dat pe spate.

— Ascanio! strigă Benvenuto. Ascanio, copilul meu, leşinat, poate chiar pe moarte! Ascanio, dragul meu, numai din pricina acestei femei… Şi Benvenuto se întoarse cu un gest ameninţător spre ducesa d’Etampes, aplecându-se în acelaşi timp ca şi cum ar fi vrut să-l ia în braţe pe Ascanio şi să plece cu el.

La rândul său, ducesa, tremurând toată de furie şi de spaimă, nu fusese în stare să facă un pas, nici să scoată o vorbă. Văzându-l însă pe Ascanio, alb ca marmura, cu capul dat pe spate şi pletele răvăşite, atât de frumos sub paloarea ce-i acoperea obrazul şi atât de graţios aşa cum zăcea leşinat, mânată de o pornire nestăvilită, se repezi

spre el, pomenindu-se deodată faţă-n faţă cu Benvenuto, aproape îngenuncheată şi ţinând ca şi el una din mâinile lui Ascanio între mâinile sale.

— Bine, dar copilul acesta se prăpădeşte! Ai să-l omori dacă-l iei cu dumneata, domnule! Poate că are nevoie de îngrijiri cât mai grabnice. Du-te repede, Jérôme, şi caută-l pe maestrul André. Nu vreau să iasă din palat în halul ăsta, mă înţelegi? Dumneata n-ai decât să pleci sau să rămâi, dacă doreşti, dar pe el lasă-l aici!

Benvenuto o privi pătrunzător pe ducesă şi cu o strângere de inimă pe Ascanio. Îşi dădu seama că nu poate fi niciun pericol pentru ucenicul său drag dacă-l lasă în grija doamnei d'Etampes şi că, în schimb, ar fi primejdios să-l poarte până acasă, fără să fi luat niciun fel de măsuri. Ca întotdeauna, nu stătu mult pe gânduri, fiindcă Cellini întotdeauna se hotăra pe loc, iar hotărârea pe care o lua era nestrămutată, ceea ce putea fi în egală măsură o calitate sau un defect.

— Răspundeţi de soarta lui, doamnă! spuse el.

— Cu viaţa mea! îi făgădui cu însufleţire ducesa.

Meşterul sărută uşor fruntea ucenicului şi, înfăşurându-se în pelerină, cu mâna pe pumnal, părăsi semeţ încăperea, nu fără a fi schimbat mai întâi cu ducesa o privire plină de ură şi de dispreţ. Cât despre cei doi bărbaţi, nici măcar nu se învrednici să-i bage în seamă.

La rândul ei, Anne se uită în urma duşmanului său până ce acesta ieşi pe uşă, cu nişte ochi scăpărători de furie; apoi, schimbându-şi expresia, ochii săi se aplecară cu mâhnire şi îngrijorare asupra chipului drăgălaş al bolnavului: dragostea luă locul mâniei, tigroaica se preschimbă din nou în gazelă.

— Maestre André – îi spuse medicului său, ce venise într-un suflet – caută-l, salvează-l, e rănit, moare!

— N-are nimic – o linişti maestrul André – nu e decât o

slăbiciune trecătoare. Şi lăsă să picure pe buzele lui Ascanio câţiva stropi dintr-o băutură întăritoare pe care o purta întotdeauna asupra lui.

— Se trezeşte! exclamă ducesa. Uite că s-a mişcat! Acum probabil are nevoie de linişte, nu-i aşa? Duceţi-l dincolo în cameră pe o canapea – le spuse celor doi valeţi. Apoi, cu glas scăzut, ca să n-o audă decât ei, adăugă: Dar mai întâi luaţi aminte: dacă scăpaţi un singur cuvânt în legătură cu ceea ce aţi văzut şi auzit adineauri, plătiţi cu capul nesăbuinţa gurii. Duceţi-vă!

Lacheii se înclinară înfricoşaţi şi, ridicându-l uşor pe Ascanio, îl purtară pe braţe.

Rămânând singură cu prefectul şi cu vicontele de Marmagne, martori atât de prudenţi ai înjosirii pe care o suferise, doamna d'Étampes îi măsură pe amândoi, mai ales pe cel de-al doilea, cu o privire dispreţuitoare, pe care căută numaidecât să şi-o ascundă.

— Îţi spuneam, aşadar, viconte – rosti ea cu amărăciune, dar pe deplin liniştită – îţi spuneam, aşadar, că lucrul despre care-mi vorbeai era grav; n-are a face, am spus-o fără să mă gândesc prea bine. Am destulă putere, cred, ca să-mi pot îngădui să lovesc un nemernic, după cum aş avea la nevoie destulă putere ca să-i fac pe flecari să se căiască. De astă dată regele n-ar mai pregeta, sper, să pedepsească; eu însă vreau să mă răzbun. Pedeapsa ar da în vileag insulta, în timp ce răzbunarea ar îngropa-o. Aţi dovedit, domnilor, destul sânge rece, amânând răzbunarea ca nu cumva să dea greş, lucru pentru care nu pot decât să vă felicit: rămâne acum să aveţi şi buna inspiraţie aşa cum vă povăţuiesc, de a nu zăbovi s-o aduceţi la îndeplinire; faceţi în aşa fel ca să nu fiu nevoită să cer ajutorul altora decât domniilor voastre. Viconte de Marmagne, doreai să vorbim lămurit. Îţi garantez că vei fi scutit de orice răspundere, la fel cum e scutit un călău;

însă, dacă vreţi să vă spun părerea mea, v-aş sfătui, atât pe dumneavoastră cât şi pe zbiri, să renunţaţi la spadă, folosindu-vă numai de pumnal. Ne-am înţeles deci, nu trebuie să-mi răspundeţi nimic, faceţi ce aveţi de făcut şi cât mai repede: e cel mai bun răspuns. Rămas bun, domnilor!

Rostind aceste cuvinte cu o voce tăioasă şi sacadată, ducesa întinse braţul spre cei doi seniori, ca şi cum le-ar fi arătat uşa. Aceştia se înclinară stângaci şi atât de fâstâciţi, încât nu reuşiră să îngaime nici măcar o scuză şi ieşiră pe uşă buimaci.

— Oh! Să fii o biată femeie şi să ai nevoie de asemenea mişei! suspină Anne, petrecându-i cu privirea în timp ce plecau şi strâmbând din buze scârbită. O, cât îi dispreţuiesc pe toţi bărbaţii ăştia: amant regal, soţ venal, valet în haine de curtean, valet în livrea, toţi afară de unul singur pe care, fără voia mea, îl admir, şi de un altul pe care, spre norocul meu, îl iubesc.

Apoi intră în camera în care se afla frumosul bolnav. În momentul în care ducesa se apropia de el, Ascanio deschise ochii.

— N-avea mânie – îi explică maestrul André ducesei. Tânărul nostru a fost rănit la umăr şi, din pricina oboselii, a unei emoţii puternice sau poate numai fiindcă era nemâncat, a căzut într-un leşin trecător din care, în urma întăritoarelor pe care i le-am dat, precum vedeţi, s-a trezit în sfârşit. Acum şi-a revenit pe deplin şi ar putea foarte bine să fie transportat acasă cu litiera.

— Destul, maestre! spuse ducesa, înmânându-i o pungă cu bani maestrului André, care făcu o plecăciune până la pământ şi ieşi.

— Unde sunt? întrebă Ascanio, care, dezmeticindu-se, încerca să reînnoade firul întâmplărilor.

— Eşti lângă mine, la mine, Ascanio – spuse ducesa.

— La dumneavoastră, doamnă? A, da, vă recunosc, sunteţi doamna d’Etampes; acum îmi amintesc tot!… Dar unde-i Benvenuto? Ce s-a întâmplat cu meşterul meu?

— Nu te mişca, Ascanio! Fii pe pace, meşterul dumitale e în siguranţă; la ora asta probabil prânzeşte în tihnă la dânsul acasă.

— Dar cum se face c-a plecat fără mine?

— Ţi-ai pierdut cunoştinţa şi te-a lăsat în grija mea.

— Şi mă pot bizui, doamnă, că într-adevăr nu-l pândeşte nicio primejdie şi c-a ieşit din palat fără să păţească nimic?

— Îţi spun din nou, te asigur, Ascanio, că niciodată n-a fost mai puţin ameninţat ca în momentul acesta, mă înţelegi? Nerecunoscătorul! Eu, ducesa d’Etampes, îl veghez şi-l îngrijesc cu toată bunăvoinţa, ca o soră, iar el nu se gândeşte decât la meşterul său!

— Vă rog să mă iertaţi, doamnă, şi îngăduiţi-mi să vă mulţumesc – spuse Ascanio.

— Era şi timpul, într-adevăr! răspunse ducesa, clătinând căpşoru-i drăgălaş, cu zâmbet viclean.

Şi doamna d’Etampes începu să vorbească, rostind fiecare cuvânt cu o mlădiere duioasă în glas, împrumutând celor mai simple noţiuni înţelesurile cele mai delicate, formulând fiecare întrebare cu un fel de nesăţioasă curiozitate şi în acelaşi timp cu respect, ascultând fiecare răspuns ca şi cum ar fi fost în măsură să-i hotărască soarta. Se arătă docilă, suplă şi linguşitoare ca o pisică, prezentă în orice clipă şi atentă la orice gest, ca o bună actriţă în scenă, făcându-l, cu mult tact, pe Ascanio să reia tonul conversaţiei, dacă se întâmpla cumva să-l părăsească o clipă, şi atribuindu-i pe de-a-ntregul meritul unor păreri pe care ea însăşi le sugerase aducându-le în chip firesc în discuţie; părând a se îndoi de sine şi ascultându-l pe Ascanio ca pe un oracol; desfăşurând toată

acea inteligenţă cultivată şi fermecătoare datorită căreia, aşa cum am mai spus, fusese supranumită cea mai inimoasă savantă şi cea mai savantă dintre frumoase, în sfârşit, prin iscusinţa sa, convorbirea luă aerul celei mai ademenitoare linguşeli şi a celei mai rafinate seducţii; cum însă pentru a treia ori a patra oară tânărul păru că vrea să se retragă, ea spuse împiedicându-l din nou să plece:

— Îmi vorbeşti cu atâta har şi cu atâta râvnă, Ascanio, despre arta orfăurăriei, încât îmi dau seama că de abia acum am descoperit-o cu adevărat şi că de aci înainte voi şti să desluşesc un gând acolo unde nu vedeam decât o simplă podoabă. Va să zică, după dumneata, Benvenuto ar fi cel mai mare meşter în această artă.

— Doamnă, l-a întrecut chiar şi pe divinul Michelangelo.

— Mi-e ciudă pe dumneata. Până la urmă o să faci să-mi treacă supărarea pe care i-o păstrez pentru felul urât în care s-a purtat cu mine.

— O, nu trebuie să luaţi în seamă asprimea lui, doamnă. Izbucnirile astea nesăbuite ascund sufletul cel mai înflăcărat, în stare de cel mai deplin devotament; din păcate însă, Benvenuto e în acelaşi timp un om iute la mânie şi nestăpânit. A crezut că-l lăsaţi să aştepte fără niciun temei, şi jignirea aceasta…

— Mai bine zis o ştrengărie – spuse ducesa, prefăcându-se ruşinată ca un copil răsfăţat. Adevărul este că nu eram încă îmbrăcată când meşterul dumitale a sosit şi c-am întârziat doar ceva mai mult ca de obicei cu găteala. Urât, foarte urât din partea mea! După cum vezi, sunt gata să recunosc. Nu ştiam că venise cu dumneata – adăugă ea, cu însufleţire.

— Da, dar Cellini, doamnă, care poate nu are un ochi atât de pătrunzător şi care, de altminteri, s-a lăsat amăgit de unii şi de alţii, vă crede – sunteţi atât de bună şi de drăguţă, încât pot să v-o spun fără teamă – vă crede o

femeie foarte rea şi necruţătoare şi a luat drept o jignire ceea ce, de fapt, nu era decât o copilărie.

— Aşa crezi? spuse ducesa, fără a-şi putea ascunde un zâmbet ironic.

— O, doamnă, vă rog să nu i-o luaţi în nume de rău! Dacă v-ar cunoaşte cu adevărat, vă asigur, nobil şi generos cum e, ar cădea la picioarele domniei voastre şi v-ar cere iertare pentru greşeala pe care a săvârşit-o.

— Dar taci odată! Nu cumva ţii cu tot dinadinsul să mă faci acum să-l şi iubesc? Vreau să rămân mai departe supărată pe el, îţi spun. Şi ca dovadă, uite, am de gând să-i găsesc un rival.

— Ar fi greu, doamnă.

— Nicidecum, Ascanio, fiindcă rivalul acesta vei fi chiar dumneata, elevul lui. Dă-mi voie ca omagiul pe care i-l aduc astfel acestui geniu fără de seamăn care mă detestă să rămână cel puţin nemărturisit. Cum se poate, dumneata, a cărui delicată fantezie însuşi Cellini o laudă, ai fi în stare să refuzi a pune în slujba mea harul dumitale poetic? Şi, de vreme ce nu împărtăşeşti rezervele pe care meşterul dumitale le are faţă de persoana mea, n-ai avea oare acum cea mai bună ocazie să mi-o dovedeşti, primind s-o înfrumuseţezi?

— Doamnă, tot ce stă în puterea mea să fac şi tot ceea ce sunt se află la dispoziţia domniei voastre. Sunteţi atât de bună cu mine, v-aţi interesat adineauri cu atâta căldură de trecutul meu, de năzuinţele mele, încât puteţi fi încredinţată că de aci înainte vă sunt din tot sufletul şi din toată inima devotat.

— Copilule? N-am făcut încă nimic pentru dumneata şi tot ce-ţi cer deocamdată este doar o scânteie din talentul cu care eşti înzestrat. Spune-mi, n-ai întrezărit cumva în visurile dumitale un giuvaer fermecat? Am aici nişte mărgăritare de toată frumuseţea; în ce ploaie miraculoasă

ai dori să le preschimbi, dragul meu vrăjitor? Uite, vrei să-ţi spun la ce m-am gândit? Adineauri, privindu-te cum zăceai întins aici, în odaie, palid la faţă şi cu capul dat pe spate, mi s-a părut că văd un crin minunat al cărui lujer se apleca în bătaia vântului. Ei bine, făureşte-mi din mărgăritare şi argint un crin pe care-l voi purta prins la corsaj – îl îmbie seducătoarea, ducând mâna la inimă.

— O, doamnă, atâta bunătate...

— Ascanio, vrei să răsplăteşti această bunătate, cum o numeşti dumneata? Făgăduieşte-mi că mă vei socoti prietena şi confidenta dumitale, că nu-mi vei tăinui nimic, nici faptele dumitale, nici planurile şi nici supărările dumitale, fiindcă îmi dau seama că eşti întristat. Făgăduieşte-mi că vei veni la mine oricând vei avea nevoie de un sfat sau de un ajutor.

— Bine, dar asta înseamnă să-mi faceţi o nouă favoare şi nicidecum să-mi cereţi o dovadă de recunoştinţă!

— În sfârşit, îmi făgăduieşti?

— Ce păcat! Ieri v-aş mai fi putut face încă această făgăduială; ieri încă v-aş fi putut spune că voi avea nevoie de generozitatea dumneavoastră; astăzi însă nimeni n-ar mai putea să-mi fie de vreun ajutor.

— Cine ştie?

— Ştiu eu, doamnă, eu.

— Suferi, Ascanio, văd bine că suferi. Ascanio clătină din cap cu tristeţe.

— Te fereşti de o prietenă, Ascanio; nu-i frumos din partea dumitale, să ştii, nu-i frumos – continuă ducesa, luând mâna tânărului şi strângându-i-o uşor.

— Meşterul meu trebuie să fie îngrijorat, doamnă, şi mi-e teamă să nu vă stingheresc. Mă simt bine acum. Daţi-mi voie să mă retrag.

— Ce grăbit eşti să mă părăseşti! Aşteaptă cel puţin până ţi se pregăteşte o litieră. Nu te împotrivi, medicul a

poruncit-o, şi eu, de asemenea.

Anne chemă un servitor şi-i dădu dispoziţiile necesare, pe urmă îi spuse cameristei Isabeau să-i aducă mărgăritarele şi câteva din nestematele sale, pe care i le încredinţă lui Ascanio.

— Şi acum eşti liber să pleci – zise ea – dar când ai să te mai întremezi, primul lucru cu care ai să te îndeletniceşti va fi crinul meu, nu-i aşa? Până atunci, gândeşte-te la el, te rog, şi în momentul în care vei fi terminat desenul, vino să mi-l arăţi.

— Da, doamnă ducesă.

— Şi nu vrei cu niciun chip să-ţi fiu şi eu de folos cu ceva şi, de vreme ce eşti gata să împlineşti ceea ce mi-am dorit, să-mi dai voie la rândul meu să împlinesc o dorinţă de-a dumitale? Haide, Ascanio, hai, spune-mi ce doreşti, copilule? Fiindcă, la vârsta dumitale, degeaba încerci să-ţi stăpâneşti bătăile inimii, degeaba întorci ochii şi strângi buzele, nu se poate să nu-ţi doreşti ceva. Atât de firavă îţi închipui că e puterea mea şi atât de neînsemnată trecerea de care mă bucur, încât nu mă socoteşti vrednică să-mi deschizi inima dumitale?

— Ştiu, doamnă – îi răspunse Ascanio – că aveţi toată puterea pe care o meritaţi. Dar nicio putere omenească nu ar fi în stare să mă ajute în situaţia în care mă aflu.

— Oricum, spune-mi totuşi despre ce e vorba – îl îndemnă doamna d’Etampes. Îţi poruncesc! apoi, îndulcind glasul şi expresia feţei cu o fermecătoare cochetărie: Te rog din suflet!

— Vai, vai, doamnă! suspină Ascanio, nemaiputându-şi stăvili amarul. Fiindcă îmi vorbiţi cu atâta bunătate şi fiindcă plecarea mea vă va ascunde ruşinea şi lacrimile mele, în loc să înfăţişez o rugăminte ducesei, aşa cum aş fi făcut ieri, mă voi destăinui de astă dată femeii. Ieri v-aş fi spus: „O iubesc pe Colombe şi sunt fericit!” Azi însă vă

spun: „Colombe nu mă iubeşte şi tot ce mai pot face acum e să mor!” Rămâneţi cu bine, doamnă, şi gândiţi-vă la nefericirea mea!

Ascanio sărută în grabă mâna ducesei d’Etampes, care rămăsese înmărmurită, fără să poată rosti un cuvânt, şi dispăru îndată pe uşă.

— O rivală! O rivală! îngăimă Anne, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis. Da, dar nu-l iubeşte, şi până la urmă Ascanio se va îndrăgosti de mine, fiindcă aşa vreau!... Da, jur c-o să mă iubească şi c-o să-l ucid pe Benvenuto!

XIV

DE UNDE SE VEDE CĂ TEMEIUL EXISTENŢEI OMENEŞTI ESTE SUFERINŢA

Sperăm că ni se va ierta amărăciunea şi mizantropia acestui titlu. Dar, la drept vorbind, capitolul de faţă, trebuie să mărturisim, nu va avea nicio logică afară doar de aceea a suferinţei, la fel ca şi viaţa. Constatarea nu e prea nouă, ar spune un faimos personaj de vodevil dar în orice caz ne dă un pic de curaj fiindcă o vom putea, eventual, folosi ca o justificare faţă de cititor, pe care îl vom purta, aşa cum Virgiliu l-a purtat pe Dante din disperare în disperare.

Fie ca spusele noastre să nu-l jignească nici pe cititor şi nici pe Virgiliu.

Prietenii noştri, într-adevăr, în momentul în care întrerupem povestirea, sunt, începând cu Benvenuto şi sfârşind cu Jacques Aubry, cufundaţi în tristeţe şi vom vedea cum suferinţa, ca o întunecată revărsare de ape, îi

va cuprinde încetul cu încetul pe toţi.

Cellini, bunăoară, în clipa când l-am părăsit, era peste măsură de îngrijorat de soarta lui Ascanio. Întorcându-se la palatul Nesle, meşterul, vă rog să mă credeţi, nu se mai gândea câtuşi de puţin la mânia doamnei d'Etampes. Singura lui preocupare era scumpul său bolnav. Vă puteţi închipui deci cât de mare îi fu bucuria când poarta se deschise lăsând să intre în curte o litieră şi când Ascanio, sărind sprinten jos, se apropie de el ca să-i strângă mâna şi să-l liniştească, încredinţându-l că nu se simţea mai prost decât dimineaţa. Fruntea lui Benvenuto se înnoră însă de la primele cuvinte rostite de Ascanio şi orfăurarul îl ascultă, cu chipul umbrit de o ciudată mâhnire, în timp ce tânărul îi spunea:

— Meştere, am să-ţi dau prilejul să repari o greşeală şi sunt convins că n-ai să te superi, ci, dimpotrivă, ai să-mi mulţumeşti. Să ştii că te-ai înşelat în privinţa doamnei d'Etampes; nu are nici ură, nici dispreţ pentru domnia ta; dimpotrivă, te cinsteşte şi te admiră şi trebuie să recunoşti că ai bruftuit-o destul de rău, cu toate că e femeie şi, pe deasupra, şi ducesă. Meştere, doamna d'Etampes nu e numai frumoasă ca o zeiţă, dar e şi bună ca un înger, modestă şi cu o simţire întraripată, simplă şi mărinimoasă, cu inima plină de un har fermecător. Ceea ce azi-dimineaţă ţi s-a părut a fi o aroganţă umilitoare nu era nimic decât o nevinovată ştrengărie. Te rog, atât pentru dumneata, ştiind cât de mult ţii să nu nedreptăţeşti pe nimeni, cât şi pentru mine, fiindcă m-a primit şi m-a îngrijit cu o înduioşătoare bunăvoinţă, nu stărui în această dureroasă greşeală. Pun mâna-n foc c-o vei putea face s-o uite cu uşurinţă… Dar de ce nu-mi răspunzi, meştere dragă? Clatini din cap. Te-am supărat cumva?

— Ascultă, fătul meu – răspunse cu seriozitate Benvenuto. De atâtea ori doar ţi-am spus că, după mine,

nu există decât un singur lucru pe lume pururi frumos, pururi tânăr şi pururi îmbelşugat şi anume arta cea plină de har divin. Totuşi cred, ştiu, sper că există inimi duioase pentru care dragostea poate fi la rândul ei un simţământ puternic şi adânc în măsură să fericească o viaţă de om, dar asemenea cazuri sunt rare. Ce este dragostea de obicei? O toană de-o zi, veselă însoţire, în care fiecare îl înşală pe celălalt, adesea cu bună credinţă. Dragostea aceasta sunt gata oricând s-o zeflemisesc, după cum bine ştii, Ascanio: îmi bat joc de ifosele şi de gânguritul ei. Fără s-o ponegresc totuşi. Fiindcă, la drept vorbind, îmi convine de minune; îţi oferă în mic toate bucuriile, toate desfătările, toate geloziile unei patimi adevărate, atâta doar că rănile ei nu sunt mortale. Comedie ori tragedie, după o bucată de vreme ţi-o aminteşti doar ca pe un spectacol de teatru. Şi pe urmă, vezi tu, Ascanio, femeile sunt într-adevăr încântătoare, dar, după mine, aproape niciuna din ele nu merită mai mult şi nici nu este în stare să înţeleagă decât asemenea gusturi schimbătoare. A le dărui mai mult înseamnă să-ţi faci o socoteală greşită sau să fii nesăbuit ca un om ieşit din minţi. Uite, de pildă, Scozzone: dacă ar pătrunde în sufletul meu, s-ar înspăimânta. De aceea o las să stea în prag şi e veselă, cântă, râde, e fericită. În afară de asta, gândeşte-te, Ascanio, că aceste însoţiri trecătoare au toate un temei durabil şi care pe un artist îl poate mulţumi cu prisosinţă: cultul formei şi preamărirea frumuseţii desăvârşite. E latura lor serioasă, din pricina căreia nu le-aş putea defăima niciodată, chiar dacă uneori le iau în zeflemea. Dar mai sunt şi alte dragoste, Ascanio, care nu mă fac câtuşi de puţin să râd, ci, dimpotrivă, mă înfioară; dragoste cumplite, zănatece, absurde ca nişte vise.

„O, Doamne! suspină în sinea lui Ascanio. O fi aflat ceva despre patima mea nesocotită pentru Colombe?!;

— Dragostele astea – urmă Benvenuto – nu-ţi aduc nici desfătare, nici fericire, deşi pun cu totul stăpânire pe tine; sunt ca nişte vampiri care-ţi sorb încetul cu încetul existenţa şi-ţi vlăguiesc treptat-treptat sufletul; te ţin încleştat fără putinţă de scăpare şi cu niciun chip nu te mai poţi smulge din ghearele lor. Ascanio, Ascanio, fereşte-te de ele! Îţi dai foarte bine seama că nu sunt decât nişte năluciri şi că nu te alegi cu nimic de pe urma lor, şi cu toate astea devii robul lor cu trup şi suflet şi le jertfeşti viaţa aproape cu voluptate.

„Nu mai încape nicio îndoială! Ştie tot!” îşi spuse Ascanio.

— Dragă băiete – continuă Benvenuto – dacă mai e încă timp, sfărâmă lanţurile astea care te-ar ţine pe veci încătuşat; vei purta poate mereu urmele lor, dar caută cel puţin să-ţi izbăveşti viaţa.

— Dar cine ţi-a spus c-o iubesc? întrebă ucenicul.

— Slavă Domnului dacă n-o iubeşti! spuse Benvenuto, care luase întrebarea lui Ascanio drept o tăgadă. Dar atunci păzeşte-te, fiindcă am observat azi-dimineaţă că e îndrăgostită de tine.

— Azi-dimineaţă?! Dar de cine vorbeşti? Ce vrei să spui?

— De cine aş putea să vorbesc? De doamna d’Etampes.

— Doamna d’Etampes?! repetă ucenicul, uluit. Dar te înşeli, meştere, nu-i cu putinţă. Zici c-ai observat dumneata că doamna d’Etampes e îndrăgostită de mine?

— Ascanio, am patruzeci de ani, am trecut prin multe şi ştiu. După privirile pe care femeia asta ţi le arunca acum câteva ceasuri, după felul în care a căutat să ţi se înfăţişeze, pun mâna-n foc că te iubeşte; şi după înflăcărarea cu care o apărai adineauri, mi-e tare teamă că şi tu o iubeşti. În cazul acesta, dragul meu Ascanio, ascultă ce-ţi spun: eşti pierdut! Destul de învăpăiată ca să mistuie

totul în tine, dragostea aceasta, în momentul în care te-ar părăsi, te-ar lăsa văduvit de orice iluzie, de orice credinţă, de orice speranţă şi nu-ţi va mai rămâne nicio altă mângâiere decât să iubeşti la rândul tău, aşa cum ai fost iubit, cu o dragoste înveninată şi ucigătoare, pustiind la rândul tău alte inimi, aşa cum a fost pustiită şi inima ta.

— Meştere – răspunse Ascanio – nu ştiu dacă doamna d'Etampes mă iubeşte, dar pot să-ţi spun fără nicio şovăială că eu n-o iubesc pe doamna d'Etampes.

Benvenuto nu se simţi liniştit decât pe jumătate de sinceritatea cu care îi vorbise Ascanio, gândindu-se că s-ar putea să se amăgească singur. Nu mai aduse, aşadar, vorba niciodată despre acest subiect şi adeseori în zilele următoare se uita cu tristeţe la ucenicul său.

Trebuie să spunem, de altfel, că nu părea îngrijorat numai din pricina lui Ascanio. S-ar fi zis că el însuşi era frământat de ceva care-l punea pe gânduri. Nu mai avea veselia spontană, nici vorbele de duh atât de neaşteptate de până atunci. În fiecare dimineaţă stătea închis în camera lui de deasupra turnătoriei şi poruncise cu toată străşnicia să nu vină nimeni să-l tulbure. În restul zilei lucra la statuia uriaşă a lui Marte cu râvna dintotdeauna, dar fără a mai vorbi despre ea cu însufleţirea obişnuită. Mai ales când era Ascanio de faţă avea un aer mohorât, fâstâcit şi parcă ruşinat. Părea să-l ocolească pe elevul său ca pe un creditor sau ca pe un judecător. În sfârşit, se vedea cât de colo că o cumplită suferinţă sau cine ştie ce pasiune mistuitoare pusese stăpânire pe sufletul acesta atât de vajnic, pustiindu-l.

Ascanio nu se simţea nici el mai fericit; era încredinţat, aşa cum îi mărturisise şi doamnei d'Etampes, că frumoasa Colombe nu-l iubea. Cuprins de gelozie, în închipuirea lui contele d'Orbec, pe care-l cunoştea numai din auzite, era un tânăr şi elegant senior, iar fiica jupânului d'Estourville,

logodnica preafericită a unui chipeş gentilom, nu se gândise de bună seamă nici măcar o clipă la un biet artist necunoscut ca el. Chiar de-ar fi păstrat acea firavă şi efemeră speranţă ce nu părăseşte niciodată inima unui îndrăgostit, îşi tăiase singur craca de sub picioare dezvăluindu-i doamnei d'Etampes, dacă era adevărat că doamna d'Etampes îl iubea, numele rivalei sale. Căsătoria aceasta, pe care ea ar fi fost poate în măsură s-o împiedice, acum era în stare să facă tot ce-i stătea în putere ca s-o grăbească; era în stare chiar s-o urmărească pe biata Colombe cu o ură înverşunată. Da, Benvenuto avea dreptate; dragostea acestei femei era într-adevăr năprasnică şi ucigătoare, în timp ce dragostea Colombei trebuia să fie acel sublim şi suav simţământ despre care meşterul îi vorbise la început şi, din păcate, fericirea aceasta îi fusese hărăzită altuia.

Ascanio era disperat; se bizuise pe prietenia doamnei d'Etampes şi, în realitate, această prietenie amăgitoare era o primejdioasă dragoste; îşi pusese nădejdea în dragostea Colombei şi această dragoste mincinoasă se dovedise a fi, de fapt, doar o prietenie indiferentă. Puţin mai lipsea ca să le urască pe cele două femei care-i înşelaseră atât de crunt năzuinţele, iubindu-l fiecare aşa cum ar fi vrut să fie iubit de cealaltă.

Copleşit de o mohorâtă descurajare, nici nu se mai gândea măcar la crinul pe care i-l poruncise doamna d'Etampes şi, înveninat cum era de gelozie, nu mai voise cu niciun chip să se ducă la pavilionul Nesle, cu toate rugăminţile stăruitoare, şi cu toate dojenile Rupertei, lăsând fără niciun răspuns cele o mie şi una de întrebări cu care îl iscodea. Totuşi uneori se căia de hotărârile luate în prima zi şi de pe urma cărora, fără doar şi poate, numai el avea de pătimit. Voia s-o vadă pe Colombe şi să-i ceară socoteală, dar pentru ce? Pentru nu ştiu ce năstruşnice

năzăriri de care se lăsase amăgit! În sfârşit, de văzut, trebuia totuşi s-o vadă, se gândea el în momentele de înduioşare, şi de astă dată îi va mărturisi dragostea lui ca pe o crimă, iar ea, care era atât de bună, va căuta de bună seamă să-l mângâie ca de o nenorocire. Dar cum mai putea să se răzgândească după ce lipsise atâta timp, cum putea să se justifice faţă de tânăra fată?

Stăpânit de aceste naive şi dureroase preocupări, Ascanio lăsa să treacă timpul fără a se încumeta să ia o hotărâre.

Colombe îl aşteptă pe Ascanio, cu spaimă şi cu bucurie totodată, a doua zi după ce coana Perrine strivise inima ucenicului sub povara cumplitei sale destăinuiri; în zadar numără însă ceasurile şi minutele; în zadar coana Perrine stătu la pândă: Ascanio, care se trezise la timp din leşin, s-ar fi putut foarte bine folosi de binevoitoarea încuviinţare dată de Colombe, şi totuşi nu veni, însoţit de Ruperta, să bată de patru ori în poarta pavilionului aşa cum se înţeleseseră. Oare ce însemna asta?

Însemna că Ascanio era bolnav, poate chiar pe moarte, în orice caz destul de grav ca să nu poată coborî din pat. Aşa cel puţin îşi închipuia Colombe; toată seara rămase îngenuncheată pe scaunul de rugăciune, plângând şi rugându-se, iar când încetă să se roage, băgă de seamă că încă-i mai curgeau lacrimile pe obraji. Ceea ce o făcu să se înfricoşeze. Teama ce-i încleşta inima îi descoperi un lucru cu totul neaşteptat. Într-adevăr avea tot dreptul să fie speriată de vreme ce, în mai puţin de o lună, Ascanio reuşise să pună stăpânire pe cugetul ei în asemenea măsură, încât s-o facă să uite de Dumnezeu, de tatăl ei şi chiar de propria ei nefericire.

Dar parcă de asta era vorba! Ascanio suferea acolo, la doi paşi de ea; trăgea să moară şi nici măcar nu putea să-l vadă! Nu era momentul cel mai potrivit să judece, tot ce

putea să facă era să plângă, să plângă în neştire. După ce va fi salvat, avea tot timpul să chibzuiască.

A doua zi lucrurile însă se înrăutăţiră. Perrine o pândi pe Ruperta şi, de îndată ce o văzu ieşind pe uşă, se năpusti valvârtej afară, chipurile ca să se ducă după provizii, dar nu după provizii de merinde, cât mai degrabă după provizii de noutăţi. Ascanio însă nu era mai bolnav ca înainte; Ascanio refuzase pur şi simplu să meargă la pavilionul Nesle, fără a se învrednici să răspundă la întrebările coanei Ruperta decât printr-o tăcere îndărătnică. Cele două cumetre nu puteau decât să facă fel şi fel de presupuneri. Într-adevăr era un lucru de neînţeles pentru ele.

Colombe, în schimb, îşi spuse din capul locului, fără să-şi frământe mintea prea mult: „Ştie tot; a aflat că peste trei luni voi fi soţia contelui d’Orbec şi nu mai are ochi să mă vadă”.

În primul moment fu încântată că iubitul ei era furios şi zâmbi. Să încerce cine o vrea a găsi explicaţia acestei tainice bucurii, noi ne mulţumim doar a povesti lucrurile aşa cum s-au întâmplat. Gândindu-se mai bine însă, îi fu nécaz pe Ascanio fiindcă îşi închipuise că ea ar fi putut să se învoiască la o asemenea căsătorie altfel decât cu moartea în suflet. „Înseamnă că mă dispreţuieşte” – îşi spuse ea. Toate aceste simţăminte, fie de indignare, fie de duioşie, erau deopotrivă de primejdioase, dezvăluind acestei inimi neştiutoare propriile sale taine. Colombe îşi spunea cu glas tare că nu mai vrea să-l vadă în veci pe Ascanio, în sinea ei însă îl aştepta ca ea să se poată dezvinovăţi.

Conştiinţa ei stăpânită de temeri suferea, după cum suferea şi dragostea ei ignorată.

Nu era totuşi unica dragoste pe care Ascanio o nesocotea. Exista o dragoste şi mai puternică decât a ei, şi

mai nerăbdătoare să se dezvăluie şi care tânjea într-ascuns după fericire, aşa cum ura tânjeşte după răzbunare.

Doamna d'Etampes nu credea, nu voia să creadă în iubirea pătimaşă şi adâncă pe care Ascanio o avea pentru Colombe. „Un copil care nu ştie ce vrea – îşi spuse ea căruia i s-au aprins călcâiele după prima fetişcană nostimă ce i-a trecut prin faţa ochilor, care s-a izbit de mofturile unei prostuţe înfumurate şi a cărui mândrie a fost zgândărită de piedica întâmpinată. Când o să vadă însă ce înseamnă o dragoste adevărată, o dragoste fierbinte şi stăruitoare, când va afla că eu, ducesa d'Etampes, femeia care conduce după bunul ei plac un întreg regat, îl iubesc! … Şi trebuie s-o afle negreşit".

Vicontele de Marmagne şi prefectul Parisului sufereau la rândul lor din pricina urii de care erau stăpâniţi, aşa cum Anne şi Colombe sufereau din pricina dragostei. Amândoi îi purtau sâmbetele lui Benvenuto, Marmagne şi mai mult încă decât prefectul. Din cauza lui Benvenuto, fusese desconsiderat şi umilit de o femeie, şi tot din cauza lui era silit acum să fie viteaz, deoarece înainte de a fi izbucnit scandalul de la palatul Etampes vicontele ar fi putut foarte lesne să-şi pună oamenii să-l înjunghie pe stradă; acum însă, vrând-nevrând, trebuia să se ducă în persoană la el acasă şi să tabere asupra lui. Numai cât se gândea la asta, Marmagne se cutremura de groază. Şi cine ar putea oare să-l ierte pe cel ce îl face să simtă că e laş?

Aşadar, toată lumea suferea. Scozzone însăşi, Scozzone zănateca, Scozzone zvăpăiata, nu mai avea chef de râs, nu mai avea chef de cântat, era cu ochii înroşiţi de lacrimi. Benvenuto n-o mai iubea, Benvenuto era mereu rece cu dânsa, ba uneori chiar o şi repezea.

Bietei Scozzone îi intrase un gând în cap şi gândul acesta cu timpul devenise o idee fixă. Ţinea morţiş să fie

soţia lui Benvenuto. Atunci când venise la el acasă, convinsă că va fi doar un prilej de petrecere pentru dânsul, şi când meşterul se purtase atât de frumos cu ea, tratând-o ca pe o femeie, şi nu ca pe o curtezană, biata copilă se simţise dintr-odată înnobilată de acest respect neaşteptat şi de cinstea aceasta pe care nici măcar n-o visase şi fusese cuprinsă în acelaşi timp de o adâncă recunoştinţă faţă de binefăcătorul său şi de o naivă mândrie, văzând că se bucură de o atât de aleasă preţuire. De atunci – şi nu la porunca lui Cellini, ci la rugămintea lui – primise cu dragă inimă să-i slujească drept model şi, având prilejul să se vadă de atâtea ori înfăţişată şi de atâtea ori admirată în bronz, în argint şi aur, socotise nici mai mult, nici mai puţin că succesele orfăurarului i se datorau pe jumătate ei, de vreme ce formele acelea minunate, atât de des ridicate în slavă, erau, la drept vorbind, mai curând ale sale decât ale meşterului. Era gata totdeauna să se îmbujoreze de câte ori i se aduceau laude lui Benvenuto pentru perfecţiunea liniilor cutărei ori cutărei statuete şi căuta să se convingă singură, cu cea mai mare bunăvoinţă, că faima iubitului ei avea neapărată nevoie de ea, însuşindu-şi parte din gloria lui, aşa cum îşi însuşise o parte din inima sa.

Biata copilă! Habar n-avea că, dimpotrivă, nu fusese nicicând pentru el acel duh tainic, acea zeitate ascunsă pe care o invocă orice creator şi graţie căreia este cu adevărat creator; dar pentru că Benvenuto părea să copieze întocmai atitudinile şi nurii săi, fata credea cu toată sinceritatea că îi datora totul ei şi, încetul cu încetul, ajunsese să spere că, după ce o ridicase pe curtezană la rangul de ibovnică, nu va întârzia s-o ridice pe ibovnică la rangul de soţie.

Cum Scozzone nu se pricepea câtuşi de puţin să se prefacă, îi împărtăşise răspicat pretenţiile ei. Cellini o ascultase cât se poate de serios, după care îi răspunsese:

— Să vedem.

La drept vorbind, mai bucuros s-ar fi înapoiat în fortăreaţa Sant' Angelo, chiar cu riscul de a-şi rupe pentru a doua oară piciorul, evadând. Şi nu pentru că ar fi dispreţuit-o pe draga lui Scozzone: o iubea din toată inima şi chiar cu un pic de gelozie, aşa cum am văzut, dar mai presus de orice era îndrăgostit de arta sa şi adevărata sa soţie legitimă era mai degrabă sculptura. Şi apoi, din ziua în care s-ar fi căsătorit, soţul nu avea să întunece oare voioşia sprinţarului hoinar? Capul familiei nu avea să-l stinghereasc㠄 pe dăltuitor? La urma urmei, dacă ar fi trebuit să se însoare cu toate modelele lui, ar fi însemnat să fie de cel puţin o sută de ori bigam.

„În momentul în care n-am s-o mai iubesc pe Scozzone şi nici n-am s-o mai folosesc ca model – îşi spunea Benvenuto – sper să-i pot găsi un băiat de ispravă, cu vederea prea scurtă ca să poată privi în trecut sau în viitor, şi care să vadă în faţa lui doar o femeie frumoasă şi o zestre tot atât de frumoasă cu care voi căuta s-o căpătuiesc. În felul acesta voi putea îndeplini dorinţa înfocată a lui Scozzone de a purta, ca o adevărată burgheză, numele unui bărbat". Fiindcă Benvenuto era convins că Scozzone nu râvnea nimic altceva decât să aibă un bărbat. Indiferent cine ar fi fost acel bărbat.

Deocamdată însă o lăsa pe ambiţioasa fetişcană să se amăgească oricât poftea cu iluziile ei deşarte. Dar de când se mutaseră în palatul Nesle, nu mai putea fi vorba de nicio amăgire şi, dându-şi seama că prezenţa ei nu mai era chiar atât de necesară în viaţa şi pentru lucrările lui Cellini, Scozzone, cu toată veselia ei, nu mai reuşea să risipească norul de tristeţe ce-i umbrea fruntea, iar meşterul la rândul său începuse să modeleze în ceară o statuetă a zeiţei Hebe pentru care nu-i mai poza ea. În fine, ceea ce era şi mai groaznic de închipuit, sărmana fată încercase să

cocheteze cu Ascanio sub ochii lui Cellini, fără ca o cât de uşoară încruntare să mărturisească mânia geloasă a meşterului. Trebuia oare să-şi ia gândul pe veci de la atâtea vise ademenitoare şi să se resemneze a fi o biată fată oropsită ca mai înainte?

Cât priveşte pe Pagolo, dacă cineva s-ar arăta cât de cât curios să pătrundă în adâncurile întunecoase ale sufletului său, îi vom spune că niciodată Pagolo nu fusese atât de ursuz şi de tăcut ca în ultima vreme.

S-ar putea crede că cel puţin veselul student Jacques Aubry, vechea noastră cunoştinţă, fusese cruţat de această tristeţe molipsitoare. Nicidecum; avea şi el partea lui de suferinţă. După ce-l aşteptase o bună bucată de vreme în duminica în care palatul Nesle fusese asediat, Simonne se înapoiase furioasă la domiciliul conjugal şi nu mai voise, sub niciun motiv, să-l primească pe neobrăzatul secretar de cancelarie. Ce-i drept, ca să se răzbune, acesta renunţase la rândul lui să mai calce în prăvălia soţului năbădăioasei; la auzul acestei veşti însă, mârşavul croitor nu găsise altceva mai bun de făcut decât să-şi mărturisească în chipul cel mai vădit mulţumirea; căci, dacă Jacques Aubry obişnuia să-şi ponosească în cel mai scurt timp şi cu generozitate hainele (afară de buzunare), trebuie să adăugăm că, pe de altă parte, avea un principiu economic al său care-i cerea să nu le plătească niciodată. Nemaifiind însă influenţa Simonnei pentru a contrabalansa banii pierduţi, egoistul croitor ajunse la încheierea că cinstea de a-l îmbrăca pe Jacques Aubry nu era în măsură să compenseze paguba pe care o suferea îmbrăcându-l pe gratis.

Astfel că bietul nostru prieten se pomeni în acelaşi timp copleşit de văduvia sa şi lipsit de îmbrăcăminte. Din fericire, după cum am văzut, nu era el omul care să mucegăiască înecat în melancolie. Nu trecu mult şi

descoperi o încântătoare şi gingaşă mângâiere care se numea Gervaise. Din păcate, Gervaise era înarmată cu tot felul de principii care lui i se păreau cât se poate de fistichii; îi luneca mereu printre degete şi tânărul nostru se dădea de ceasul morţii ca să găsească mijlocul de a o lega de el pe cochetă. Nu-i mai ardea nici de băutură, nici de mâncare, mai ales că nemernicul de crâşmar, care era văr cu nemernicul de croitor, nu mai voia să-i dea nimic pe veresie.

Toţi cei ale căror nume au fost citate în aceste pagini erau, aşadar, nefericiţi, începând cu regele, care se frământa ca să afle dacă va binevoi sau nu va binevoi Carol Quintul să treacă prin Franţa, şi sfârşind cu coana Perrine şi coana Ruperta, care se simţeau cât se poate de năpăstuite fiindcă nu mai puteau să pălăvrăgească în voie; şi dacă, la fel ca străbunicul Jupiter, cititorii noştri ar avea dreptul şi obligaţia plicticoasă de a asculta toate lamentaţiile şi toate dorinţele muritorilor, iată jalnicul cor pe care le-ar fi dat să-l audă:

Jacques Aubry:

— Dacă Gervaise s-ar îndura să nu-mi mai râdă în nas!

Scozzone:

— Dacă Benvenuto ar mai putea fi măcar o singură clipă gelos!

Pagolo:

— Dacă Scozzone ar putea să-l urască pe meşter! Marmagne:

— Dacă aş avea norocul să-l prind pe Cellini singur acasă!

Doamna d’Etampes:

— Dacă Ascanio ar şti măcar că-l iubesc!

Colombe:

— Dacă aş putea să-l văd numai câteva clipe, ca să mă dezvinovăţesc!

Ascanio:

— Dacă s-ar dezvinovăţi!

Benvenuto:

— Dacă aş îndrăzni cel puţin să-i mărturisesc lui Ascanio chinurile pe care le îndur!

Toţi:

— Vai! Vai! Vai!

XV

UNDE SE POATE VEDEA CĂ BUCURIA NU ESTE DECÂT O DURERE CARE-ŞI SCHIMBĂ LOCUL

Toate aceste dorinţe exprimate cu atâta însufleţire aveau să fie îndeplinite în mai puţin de o săptămână. Numai că realizarea lor avea să-i lase pe cei care le zămisliseră şi mai nefericiţi, şi mai trişti ca înainte. Căci uneori orice bucurie cuprinde o nenorocire în faşă.

La început, Gervaise nu-i mai râse în nas lui Jacques Aubry. Schimbare pe care, dacă vă mai amintiţi, studentul o râvnise cu atâta ardoare. Într-adevăr, Jacques Aubry găsise în fine lanţul aurit care trebuia s-o încătuşeze pe uşuratica fetişcană. Lanţul acesta era un minunat inel cizelat chiar de Benvenuto şi înfăţişând două mâini împreunate.

Trebuie să ştiţi că, din ziua în care avusese loc bătălia, Jacques Aubry simţise o puternică simpatie pentru firea independentă şi plină de o clocotitoare energie a artistului florentin. Nu-şi îngăduia să-l întrerupă niciodată atunci când vorbea, lucru nemaipomenit! îl privea şi-l asculta cu respect, favoare de care profesorii săi nu se putuseră

bucura niciodată. Admira lucrările lui cu un entuziasm, dacă nu prea luminat, în orice caz cât se poate de sincer şi de însufleţit. Pe de altă parte, lealitatea, curajul şi voioşia lui avuseseră darul să-i placă lui Cellini. Era un jucător de pelotă destul de priceput ca să se poată apăra, dar nu într-atâta ca să nu piardă partida. Era în măsură să-i ţină piept la masă, cu o diferenţă doar de o sticlă între ei. Într-un cuvânt, orfăurarul şi el deveniseră cei mai buni prieteni din lume şi Cellini, mărinimos, deoarece ştia că bogăţiile sale sunt neistovite, îl silise într-o zi să ia cu el inelul acela atât de iscusit cizelat, încât, în lipsa mărului, ar fi putut s-o ispitească pe Eva şi să semene zâzania în căsnicia zeiţei Tetis cu Peleu.

A doua zi după ce inelul trecu din mâinile lui Jacques Aubry în cele ale iubitei sale, Gervaise deveni dintr-odată o fată aşezată şi studentul nădăjdui că, în sfârşit, acum era a lui. Sărmanul nebun! în realitate el era al ei.

Potrivit dorinţei sale, Scozzone izbuti să aprindă în inima lui Benvenuto o scânteie de gelozie. Şi iată cum.

Într-o seară în care cochetăriile şi drăgălăşeniile îşi dovediseră din nou zădărnicia în faţa seriozităţii nestrămutate a meşterului, Scozzone luă la rândul său un aer solemn.

— Benvenuto – spuse ea – pare-mi-se că nu te mai gândeşti de loc la legămintele dumitale faţă de mine.

— Ce legăminte, porumbiţo? răspunse Benvenuto, cu ochii în tavan, ca şi cum ar fi căutat acolo desluşirea acestei mustrări.

— Nu mi-ai făgăduit oare de o sută de ori c-o să te însori cu mine?

— Nu-mi amintesc – spuse Benvenuto.

— Nu-ţi aminteşti?

— Nu, mi se pare că ţi-am răspuns doar atât: „Vom vedea”.

— Ei, şi ai văzut?

— Da.

— Ce-ai văzut?

— Că eram prea tânăr ca să pot fi deocamdată altceva decât ibovnicul tău, Scozzone. Vom mai vorbi despre asta mai încolo.

— Iar eu nu sunt destul de naivă, domnule, ca să mă mulţumesc cu o promisiune în doi peri şi să aştept toată viaţa.

— Fă cum pofteşti, fetiţo, şi dacă eşti grăbită, ia-o înainte!

— La urma urmei, ce-ai, mă rog, împotriva căsătoriei? Întrucât ar putea să-ţi schimbe viaţa? E vorba doar să faci fericită o biată fată care te iubeşte, atâta tot.

— Întrucât o să-mi schimbe viaţa, Scozzone? spuse cu un aer grav Cellini. Vezi lumânarea a cărei flacără plăpândă abia luminează sala asta mare în care ne aflăm; pun o mucarniţă peste ea şi uite că s-a făcut dintr-odată întuneric beznă. Căsătoria e ca mucarniţa asta. Aprinde lumânarea, Scozzone, nu pot suferi întunericul.

— Îmi dau seama – răspunse guraliva Scozzone, izbucnind în lacrimi – porţi un nume strălucit ca să-l dăruieşti unei biete fete amărâte care ţi-a dăruit în schimb sufletul, şi viaţa, şi tot ce avea, tot ce putea să-ţi dăruiască, şi care e gata să îndure orice pentru dumneata, care nu respiră decât prin dumneata, care nu te iubeşte decât pe dumneata.

— Ştiu toate astea, Scozzone, şi te rog să mă crezi că-ţi sunt nespus de recunoscător.

— Care a primit cu dragă inimă să împărtăşească şi care a înveselit, aşa cum s-a priceput, singurătatea dumitale; care, ştiindu-te gelos, nu-şi îngăduie niciodată să privească falnicele alaiuri de arcaşi şi de jandarmi; care niciodată nu şi-a plecat urechea la cuvintele dulci pe care

a avut totuşi parte să le audă, chiar aici, în casă.

— Chiar aici? îi tăie vorba Benvenuto.

— Da, aici, chiar aici, mă-nţelegi?

— Scozzone! izbucni Benvenuto. Sper că niciunul dintre tovarăşii mei n-a îndrăznit să-şi înjosească meşterul atât de cumplit!

— Numai să vreau eu şi ar fi gata să mă ia de nevastă – continuă Scozzone, pentru care răbufnirea mânioasă a lui Cellini era un semn că dragostea lui se aprinsese din nou.

— Scozzone, spune cine-i neruşinatul acela?... Sper că nu Ascanio.

— E cineva care mi-a spus de mai bine de o sută de ori: „Catherine, vezi că meşterul te duce de nas; n-o să se însoare niciodată cu dumneata, care eşti atât de bună şi de drăguţă: e prea mândru ca s-o facă. Oh, dacă te-ar iubi aşa cum te iubesc eu şi dacă dumneata ai vrea să mă iubeşti aşa cum îl iubeşti pe el!”

— Numele, vreau numele ticălosului! strigă Benvenuto, furios.

— Dar nici măcar nu stăteam să-l ascult – spuse Scozzone, încântată. Dimpotrivă, toate cuvintele-i îmbietoare se iroseau în van şi-l ameninţam mereu c-am să-ţi spun tot dumitale dacă nu se astâmpără şi, în ciuda cuvântărilor sale meşteşugite şi a ochilor dulci pe care mi-i făcea, amorezul rămânea cu buzele umflate. Degeaba vrei să-mi arăţi că nu-ţi pasă şi să te prefaci că nu mă crezi, tot ce ţi-am spus e adevărul adevărat.

— Nu te cred, Scozzone – spuse Benvenuto, dându-şi seama că, dacă voia să afle numele rivalului său, trebuia să folosească cu totul alt mijloc decât cel pe care-l încercase până atunci.

— Cum, nu mă crezi?! exclamă Scozzone, uimită.

— Nu.

— Îţi închipui cumva că mint?

— Îmi închipui că te amăgeşti singură.

— Va să zică, după dumneata, n-ar mai fi nimeni în stare să mă iubească?

— N-am spus aşa ceva.

— Dar o gândeşti!

Benvenuto zâmbi, văzând că găsise mijlocul de a o trage de limbă pe Catherine.

— Şi totuşi adevărul e că mă iubeşte cineva – stărui Scozzone.

Benvenuto făcu iar un gest de îndoială.

— Mă iubeşte mai mult decât m-ai iubit dumneata vreodată, mai mult decât m-ai putea iubi cândva, mă înţelegi, domnule?

Benvenuto izbucni în râs.

— Aş fi curios să ştiu – spuse el – cine poate fi acest chipeş Medoro[6].

— Nu-l cheamă Medoro – răspunse Catherine.

— Dar cum îl cheamă atunci? Amadis[7]?

— Nu-l cheamă nici Amadis. Îl cheamă…

— Galaor[8]?

— Îl cheamă Pagolo dacă vrei să ştii.

— Aşa va să zică, jupân Pagolo era! spuse printre dinţi Cellini.

— Da, jupân Pagolo e – continuă Scozzone, jignită de tonul dispreţuitor cu care Cellini rostise numele rivalului său – un băiat de ispravă, de familie bună, aşezat, de loc zurbagiu, credincios şi care ar putea fi un soţ minunat.

— Asta-i părerea ta, Scozzone!

— Da, asta-i părerea mea.

---

6 Soţul Angelicăi în poemul *Orlando furioso* al scriitorului italian Ariosto. (n.t.).

7 Eroul romanului cavaleresc spaniol *Amadis di Gaula,* prototipul cavalerului viteaz, al îndrăgostitului credincios. (n.t.).

8 Eroul vestit al romanelor cavalereşti spaniole, tipul paladinului curtenitor şi viteaz. (n.t.).

— Şi nu i-ai dat nicio speranţă?

— Nici măcar nu l-am ascultat. Ce proastă am fost! Dar lasă că de-acum încolo…

— Ai dreptate, Scozzone, trebuie să-l asculţi şi să-i răspunzi.

— Cum adică? Ce vrei să spui?

— Am spus să-l asculţi când o să-ţi mai facă declaraţii de dragoste şi să nu-l repezi. Restul rămâne pe seama mea.

— Dar…

— Dar fii liniştită, am eu un plan.

— Foarte bine! Totuşi sper că n-o să-l pedepseşti prea crâncen, bietul băiat, care când spune: „Te iubesc”, parcă-şi mărturiseşte păcatele. Joacă-i un renghi straşnic dacă pofteşti, în orice caz însă nu cu spada. Te rog eu să-l ierţi.

— Ai să fii mulţumită de felul cum o să mă răzbun, Scozzone, fiindcă răzbunarea o să fie spre folosul tău.

— Cum aşa?

— Da, va împlini una dintre cele mai arzătoare dorinţi ale tale.

— Ce vrei să spui, Benvenuto?

— Ăsta-i secretul meu.

— Ah, dac-ai şti ce mutră caraghioasă face când vrea să fie drăgăstos – continuă sprinţara copilă, care nu putea să ţină o supărare mai mult de cinci minute. Aşadar, răule, tot îţi mai pasă dacă cineva îi face ori nu ochi dulci poznaşei dumitale? Tot o mai iubeşti, aşa, puţintel, pe biata Scozzone?

— Da. Dar vezi, ai grijă să faci exact aşa cum ţi-am spus în privinţa lui Pagolo, să urmezi cuvânt cu cuvânt îndrumările pe care am să ţi le dau.

— O, fii pe pace, doar ştiu să joc teatru ca orice femeie. Parcă-l şi aud spunând: „Ei, Catherine, tot aşa crudă eşti?” Şi eu, de colo: „Cum, iar, domnule Pagolo?” Dar de astă

dată, mă înţelegi, cu un ton puţintel supărat, dar care în acelaşi timp să-i dea curaj. Când o să vadă că nu mai sunt chiar aşa neînduplecată, o să creadă că toată lumea e a lui. Şi dumneata ce-ai de gând să-i faci Benvenuto? Când ai să începi să te răzbuni pe el? O să ţină mult? O să fie nostim? O să râdem?

— Da, o să râdem – răspunse Benvenuto.

— Şi o să mă iubeşti toată viaţa?

Benvenuto o sărută pe frunte în chip de încuviinţare, răspunsul cel mai potrivit în orice ocazie, fiind în măsură să răspundă la toate întrebările fără să răspundă la niciuna anume.

Biata Scozzone n-avea de unde să ştie că sărutarea lui Cellini era începutul răzbunării sale.

Vicontele de Marmagne, potrivit dorinţelor sale, îl găsi pe Benvenuto singur acasă. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Aţâţat de mânia prefectului, zgândărit de dispreţul strivitor al doamnei d’Etampes şi, mai cu seamă, îmboldit de pintenii aprigei lui avariţii, hotărându-se în fine să atace leul în văgăuna lui cu ajutorul celor doi zbiri pe care-i tocmise, contele plănuise să înfăptuiască această expediţie în ziua de sfântul Eloi, sărbătoarea breslei orfăurarilor, când putea fi sigur că atelierul era pustiu. Pornise deci într-acolo, pe chei, cu fruntea sus şi inima cât un purice, însoţit de cei doi spadasini care mergeau la vreo zece paşi în urma lui.

— Iată – auzi la un moment dat o voce lângă el – un tânăr şi chipeş senior care se duce să cucerească o inimă, cu falnica-i înfăţişare pentru doamna visurilor sale şi cu doi gealaţi pentru soţ.

Marmagne se întoarse, crezând că cel ce intrase în vorbă cu el era vreun prieten, dar nu văzu decât un necunoscut care avea acelaşi drum şi pe care, gânditor

cum era, nu-l luase în seamă până atunci.

— Mă prind că am ghicit, cinstite gentilom – continuă necunoscutul, trecând de la monolog la dialog. Pun rămăşag pe punga mea în schimbul pungii dumitale, fără să ştiu ce ai în ea – n-are a face – că te duci la o întâlnire de amor. O, nu-mi spune nimic, în dragoste trebuie să fii discret, asta-i sfânt. În ce mă priveşte, pot să-ţi spun că numele meu e Jacques Aubry, că sunt de profesiune student şi că în momentul de faţă mă duc să mă întâlnesc cu iubita mea Gervaise Popinot, o fată nostimă foc, dar, rămâne între noi, îngrozitor de cinstită şi care, până la urmă, totuşi a capitulat în faţa unui inel; e adevărat că acest inel era un giuvaer, un giuvaer lucrat cu o minunată iscusinţă, cizelat chiar de Benvenuto Cellini cu mâna lui, nici mai mult nici mai puţin!

Până atunci, vicontele de Marmagne ascultase numai cu o ureche destăinuirile neobrăzatului palavragiu, ferindu-se să-i răspundă ceva. Numele lui Benvenuto Cellini însă avu darul să-i trezească dintr-odată atenţia.

— Un giuvaer cizelat de Benvenuto Cellini! Drace! E un dar cam prea scump pentru un student.

— O, cred că-ţi dai seama, dragă baroane… Eşti baron, conte ori viconte?

— Viconte – răspunse Marmagne, muşcându-şi buzele indignat de familiaritatea insolentă cu care îşi îngăduia să-i vorbească studentul, vrând totuşi să ştie dacă n-ar putea scoate ceva de la el.

— Cred că-ţi dai seama, dragă viconte, că nu l-am cumpărat. Nu, deşi sunt un artist, nu mi-aş băga banii în asemenea fleacuri. Mi l-a dăruit chiar Benvenuto drept mulţumire că i-am dat o mână de ajutor duminica trecută ca să smulgă palatul Nesle din mâinile prefectului.

— Va să zică eşti prieten cu Cellini? întrebă Marmagne.

— Prietenul cel mai apropiat, viconte, lucru cu care mă

mândresc. Suntem legaţi pe veci, mă-nţelegi. Probabil că şi dumneata îl cunoşti?

— Da.

— Eşti într-adevăr fericit. Ce geniu măreţ, nu-i aşa, dragă? Te rog să mă ierţi fiindcă ţi-am spus dragă, e numai un fel de a vorbi şi, de altfel, mi se pare că şi eu sunt gentilom; aşa cel puţin îi spunea mama lui taică-meu de câte ori o bătea. Sunt, aşadar, precum ţi-am spus, admiratorul, confidentul, fratele marelui Benvenuto Cellini şi, prin urmare, prietenul prietenilor săi şi duşmanul duşmanilor săi, căci strălucitul meu orfăurar are şi el destui duşmani. În primul rând, doamna d'Etampes, pe urmă prefectul Parisului, un mitocan bătrân; în sfârşit, un anume Marmagne, un măgădău cât o prăjină, pe care poate îl cunoşti şi care, după cum se aude, ar dori să pună mâna pe palatul Nesle. Cum de nu, să poftească numai şi o să fie primit cu braţele deschise!

— Benvenuto bănuieşte cumva c-ar avea asemenea intenţii? întrebă Marmagne, căruia convorbirea cu studentul începuse a-i stârni tot mai mult interesul.

— I s-a dat de ştire, dar... ssst! Să nu scapi vreo vorbă, pentru ca numitul Marmagne să-şi poată primi pedeapsa ce i se cuvine.

— Înseamnă deci, dacă am înţeles bine, că Benvenuto s-a pus în gardă? stărui vicontele.

— În gardă? întâi şi-ntâi trebuie să-ţi spun că Benvenuto e totdeauna în gardă. De nu ştiu câte ori era cât pe ce să fie asasinat la el în ţară şi, slavă Domnului, de fiecare dată a scăpat cu viaţă.

— Cum adică în gardă? Ce vrei să spui?

— N-am vrut să spun, bineînţeles, c-ar avea lângă el o ceată de ostaşi care să-l păzească, aşa ca fricosul acela bătrân de prefect; nu, nu, dimpotrivă; în momentul de faţă e singur-singurel acasă, fiindcă tovarăşii săi au plecat să

petreacă la Vanvres. Vorbisem chiar cu Benvenuto, dragul de el, să mă duc pe la dânsul să jucăm o partidă de pelotă. Din păcate însă a trebuit să aleg între Gervaise şi marele meu orfăurar şi, cum era şi firesc, îţi dai seama, am ales-o pe Gervaise.

— În cazul acesta, am să-ţi ţin eu locul – spuse Marmagne.

— Foarte bine, du-te, e într-adevăr o faptă vrednică de toată lauda, du-te, dragă viconte, şi spune-i din parte-mi prietenului meu Benvenuto c-am să trec astă-seară să-l văd. Ştii: baţi de trei ori în poartă ceva mai tare, ăsta-i semnalul. E o precauţie pe care s-a hotărât s-o ia din pricina găliganului ăluia de Marmagne, bănuind c-ar avea de gând să-i facă mai ştiu eu ce farsă tâmpită. Îl cunoşti cumva pe vicontele de Marmagne?

— Nu.

— Păcat! Ai fi putut să-mi spui şi mie cum arată.

— Pentru ce?

— Voiam să-i propun, dacă s-ar întâmpla să-l întâlnesc, o partidă de ciomăgeală; nu ştiu de ce, dragă, dar fără să-l fi văzut vreodată la faţă, vicontele ăsta de Marmagne îmi stă în gât, nu pot să-l înghit şi pace şi, dacă o să-mi pice vreodată în palmă, am de gând să-l cotonogesc zdravăn. Dar iartă-mă, am ajuns la biserica Augustinilor, trebuie să te părăsesc. Ah, să nu uit, spune-mi, te rog. Cum te cheamă, dragă?

Vicontele însă se îndepărtă, ca şi cum n-ar fi auzit întrebarea.

— Aha! făcu Jacques Aubry, uitându-se după el. Pare-mi-se, dragă viconte, că dorim să rămânem incognito; asta înseamnă să fii cu adevărat cavaler, pe cât mă pricep eu. Cum doreşti, dragă viconte, cum doreşti!

Şi cu mâinile în buzunare şi mersul lui legănat, fluierând un cântec studenţesc, Jacques Aubry o apucă pe

strada Battoir la capătul căreia locuia Gervaise.

La rândul său, vicontele de Marmagne îşi văzu mai departe de drum, îndreptându-se spre palatul Nesle.

Într-adevăr, aşa cum spusese studentul, Benvenuto era singur acasă: Ascanio umbla cine ştie pe unde, visător, Catherine se dusese în vizită la o prietenă împreună cu coana Ruperta, iar băieţii îl prăznuiau pe sfântul Eloi la Vanvres.

Meşterul se afla în grădină, unde lucra la macheta de lut a statuii gigantice a lui Marte ce depăşea cu înălţimea sa colosală palatul Nesle, privind peste acoperişurile acestuia spre Luvru, în momentul în care micul Jehan, în ziua aceea de gardă la intrare, amăgit de felul în care ciocănise în poartă Marmagne şi crezând că e vorba de un prieten, îl lăsă să intre în curte împreună cu cei doi gealaţi.

Dacă Benvenuto nu obişnuia să lucreze cu platoşa pe el, ca Tizian, lucra în orice caz ca Salvator Rosa, cu spada la şold şi flinta în mână. Marmagne îşi dădu seama deci că nu făcuse nicio scofală dând buzna peste Cellini, fiindcă, de fapt, dăduse buzna peste un om înarmat, atâta tot.

Vicontele căută totuşi să-şi ascundă frica, luând un aer arogant, şi cum Cellini îl întrebă, cu tonul lui poruncitor care nu îngăduia nimănui să tărăgăneze răspunsul, în ce scop venise la el, Marmagne răspunse:

— N-am treabă cu dumneata: mă numesc vicontele de Marmagne; sunt secretarul regelui şi iată aici un ordin semnat de maiestatea sa – adăugă el, ridicând deasupra capului o hârtie – prin care mi se acordă dreptul de folosinţă asupra unei părţi din palatul Nesle; am venit, aşadar, în vederea pregătirilor necesare, fiindcă vreau să aranjez după gustul meu partea care mi-a fost hărăzită şi în care urmează să locuiesc.

Rostind aceste cuvinte, Marmagne, însoţit ca şi până atunci de cei doi gealaţi, se îndreptă spre intrarea

palatului.

Benvenuto apucă flinta pe care, aşa cum am spus, o ţinea întotdeauna la îndemână şi, dintr-un salt, ajunse pe treapta cea mai de sus a peronului, chiar în dreptul uşii.

— Stai! strigă el cu o voce tunătoare. Şi întinzând braţul spre Marmagne: încă un pas şi te-ai curăţat!

Vicontele rămase locului ca împietrit, deşi după cele petrecute mai înainte ne-am fi putut aştepta la o bătălie pe viaţă şi pe moarte.

Există însă oameni a căror prezenţă este cu drept cuvânt copleşitoare. Privirea, gesturile, atitudinea lor împrăştie nu ştiu ce spaimă cumplită, la fel ca privirea, mişcările, atitudinea unui leu. Înfăţişarea lor face să adie în jur duhul groazei; simţi forţa ce sălăşluieşte în ei din primul moment şi de departe. E de ajuns să bată din picior, să încleşteze pumnii, să încrunte din sprâncene, să-şi umfle nările, pentru ca şi cei mai dârji să pregete. E destul ca o fiară sălbatică ai cărei pui sunt ameninţaţi să se zbârlească şi să sufle zgomotos pe nări pentru ca agresorii să tremure. Oamenii despre care vorbim sunt nişte primejdii însufleţite. Vitejii îşi recunosc în ei semenii şi, cu toate că în sinea lor sunt tulburaţi, se duc întins spre dânşii. Becisnicii însă, timizii şi laşii tremură şi se trag înapoi numai cât îi văd.

Marmagne, aşa cum probabil aţi ghicit, nu era un viteaz, iar Benvenuto, la rândul său, părea a fi într-adevăr o primejdie.

De aceea, auzind glasul înfricoşătorului orfăurar şi văzând braţul lui întins într-un gest imperial, vicontele pricepu că flinta, spada şi pumnalul cu care era înarmat însemnau moartea sa şi a celor doi zbiri. Pe de altă parte, dându-şi seama că meşterul era ameninţat, micul Jehan înşfăcase şi el o suliţă.

Marmagne simţi că partida era pierdută şi că trebuia să

se socotească norocos dacă va reuşi să scape viu şi nevătămat din viesparul în care se băgase cu bună ştiinţă.

— Bine, bine – spuse el – jupâne orfăurar. N-am vrut nimic altceva decât să vedem dacă eşti sau nu dispus să te supui ordinelor maiestăţii sale. Nesocoteşti aceste ordine, va să zică, şi refuzi să le dai urmare! N-ai decât! Ne vom adresa cuiva care va şti să te silească a le îndeplini. Să nu-ţi închipui însă că-ţi vom face cumva cinstea de a ne răfui cu dumneata. Bună seara!

— Bună seara! spuse Benvenuto, râzând cu poftă aşa cum râdea de obicei. Jehan, condu-i pe domnii.

Vicontele şi cei doi zbiri ieşiră cu coada între picioare din palatul Nesle, înfricoşaţi de un bărbat şi conduşi de un copil.

Iată, aşadar, cât de jalnic trebuia să se împlinească dorinţa vicontelui: „Dacă l-aş putea nimeri pe Benvenuto singur acasă!”

Cum năzuinţele sale fuseseră şi mai crunt înşelate de soartă decât cele ale lui Jacques Aubry şi ale zburdalnicei Scozzone, care nu văzuseră de la bun început şi nu reuşeau încă să vadă ironia destinului, onorabilul viconte era furios.

„Doamna d’Etampes avea dreptate – chibzuia în sinea lui – şi până la urmă tot la sfatul ei voi fi nevoit să ajung: trebuie să-mi frâng spada şi să-mi ascut în schimb pumnalul; afurisitul ăsta e într-adevăr aşa cum se spune, nu-l poţi atinge nici cu un deget şi-i prea puţin îngăduitor. Am citit cât se poate de limpede în ochii săi că, dacă mai făceam un singur pas, mă curăţam cu adevărat; dar orice partidă pierdută trebuie să aibă şi o revanşă. Ţine-te bine, meştere Benvenuto, ţine-te bine!”

În consecinţă, îşi descărca supărarea asupra spadasinilor săi, oameni încercaţi totuşi care nu doreau altceva decât să-şi câştige cinstit gologanii, omorând sau

fiind omorâţi, şi care, dând bir cu fugiţii, nu făcuseră decât să se supună poruncii stăpânului lor. Spadasinii îi făgăduiră să facă mai multă ispravă pândindu-l la colţ de stradă pe Benvenuto; cum însă Marmagne, ca să-şi salveze onoarea, pretindea că înfrângerea pe care o suferise li se datora numai lor, îi înştiinţă că data viitoare n-o să-i mai însoţească, lăsându-i să se descurce singuri cum vor şti. Exact ceea ce doreau de altfel şi ei.

Apoi, după ce le puse în vedere să nu sufle o vorbă despre această păţanie, trecu pe la prefectul Parisului ca să-i spună că, până la urmă, socotise că-i mai sigur, pentru a îndepărta orice îndoială, să amâne pedepsirea lui Benvenuto până în ziua în care, având asupra lui o sumă oarecare de bani sau cine ştie ce lucrare de preţ, orfăurarul s-ar fi aventurat, aşa cum făcea deseori, pe o stradă lăturalnică şi pustie. Astfel încât toată lumea o să fie convinsă că Benvenuto fusese ucis de nişte tâlhari.

Şi acum rămâne să vedem în ce fel dorinţele doamnei d’Etampes, ale lui Ascanio şi ale lui Cellini au fost împlinite prin noi suferinţe.

XVI

O CURTE

Între timp, Ascanio terminase de desenat crinul şi, fie din curiozitate, fie din pricina acelui imbold ce îndreaptă paşii nefericiţilor spre cei care-i compătimesc, Ascanio se grăbi s-o pornească spre palatul Etampes. Era în jurul orei două după-amiază, oră la care de obicei ducesa trona înconjurată de o adevărată curte, dar, ca şi pentru Cellini la Luvru, la palatul Etampes fuseseră date din vreme

anumite dispoziţii în privinţa lui Ascanio. Aşadar, Ascanio fu primit imediat într-o sală de aşteptare şi cineva se duse s-o înştiinţeze pe ducesă. Ducesa tresări de bucurie la gândul că tânărul avea prilejul s-o vadă în toată măreţia ei şi-i spuse câteva cuvinte în şoaptă cameristei Isabeau, care se oferise să-i dea de ştire. Drept care Isabeau se înapoie să-l caute pe Ascanio şi, luându-l de mână fără să-i spună nimic, îi deschise uşa spre un coridor, ridică apoi o draperie şi-l împinse uşurel înainte. Ascanio se pomeni în salonul de primire al ducesei, în spatele fotoliului amfitrioanei, care, ghicind că se afla lângă ea, mai mult după freamătul întregii sale făpturi decât după foşnetul draperiei, îi întinse mâna să i-o sărute peste umărul pe care, din locul unde stătea, Ascanio aproape că-l atingea cu buzele.

Frumoasa ducesă era, aşa cum am spus, înconjurată de o adevărată curte. La dreapta sa şedea ducele de Medina-Sidonia, ambasadorul lui Carol Quintul; la stânga, domnul de Montbrion, preceptorul lui Charles d’Orléans, cel de-al doilea fiu al regelui; restul societăţii se afla aşezat în cerc la picioarele sale.

În afara celor mai de seamă personalităţi ale regatului, militari, oameni de stat, magistraţi, artişti, se mai aflau de faţă şefii partidului protestant, pe care doamna d’Etampes îl sprijinea în taină; toţi mari seniori deprinşi a fi linguşiţi şi care, la rândul lor, o linguşeau pe favorită. Era o forfotă strălucitoare ce, la prima vedere, îţi lua ochii. Conversaţia era animată de tot felul de ironii pe socoteala Dianei de Poitiers. Iubita delfinului şi duşmanca doamnei d’Etampes. An ne însă nu lua parte la acest mic asalt de glume răutăcioase decât prin câteva cuvinte aruncate în treacăt şi ca din întâmplare, bunăoară: „Vă rog, vă rog, domnilor, n-o mai bârfiţi pe Diana, să nu se supere Endimion” sau: „Biata doamnă Diana, când m-am născut eu tocmai îşi

serba cununia”.

În afara acestor străfulgerări ce luminau conversaţia, doamna d’Etampes nu vorbea decât cu cei doi vecini ai săi; le vorbea cu glas scăzut, dar cu foarte multă însufleţire, nu destul de încet totuşi ca să nu poată fi auzită de Ascanio, umil şi pierdut printre atâţia vestiţi gentilomi.

— Da, domnule de Montbrion – îi spunea confidenţial ducesa vecinului său din stânga – trebuie să facem din elevul dumitale un cât mai destoinic monarh: adevăratul rege, vezi dumneata, cred că el va fi mai târziu.

Am planuri mari cu copilul ăsta, care mi-e foarte drag şi, în momentul de faţă, mă străduiesc tocmai să-i întemeiez o suveranitate independentă în cazul când Dumnezeu l-ar chema la el pe părintele său. Henric al II-lea, care, între noi fie vorba, e un neisprăvit, va fi regele Franţei, foarte bine. Regele nostru însă va fi un rege francez, iar fratelui său mai mare i-o vom lăsa pe doamna Diana şi Parisul. Vom lua în schimb cu noi, împreună cu Charles al nostru, spiritul parizian. Curtea va fi acolo unde voi fi şi eu, domnule de Montbrion; voi schimba locul soarelui pe cer, vom avea printre noi mari pictori ca Primaticcio, poeţi încântători ca, de pildă, Clément Marot, pe care-l văd frământându-se acolo, în colţul lui, fără să spună nimic, dovada cea mai sigură că ar dori să ne spună nişte versuri. În fond, toţi aceşti oameni sunt mai curând orgolioşi decât interesaţi şi mai ahtiaţi de glorie decât de bani. Nu cel ce va avea cele mai mari bogăţii, ci acela care îi va copleşi cu laudele cele mai neprecupeţite va reuşi să-i câştige. Iar cel ce-i va câştiga va fi pururea mare, căci târguşorul în care vor străluci va dobândi prin ei o faimă răsunătoare. Delfinului îi plac numai turnirele: ei bine, n-are decât să păstreze lăncile şi spadele, noi vom lua penele şi pensulele. O, să n-ai nicio grijă, domnule de

Montbrion, că n-am să-i îngădui niciodată Dianei, regină în expectativă, să mi-o ia înainte. Să aştepte răbdătoare până ce timpul şi întâmplarea îi vor dărui suveranitatea; până atunci eu mi-o voi fi făurit-o de două ori pe a mea. Ce-ai zice de ducatul de Milano? N-ai fi prea departe acolo de prietenii dumitale din Geneva: ştiu că nu eşti indiferent la noile doctrine din Germania. Ssst! Vom mai vorbi despre asta mai târziu şi am să-ţi spun atunci nişte lucruri care te vor uimi. Cu atât mai rău! Pentru ce doamnei Diana i s-a năzărit să se facă protectoarea catolicilor? Dânsa protejează, iar eu protestez; foarte simplu.

Rostind aceste cuvinte, cu un gest poruncitor şi o privire adâncă, doamna d'Etampes puse capăt destăinuirilor salé care-l buimăciseră pe preceptorul lui Charles d'Orléans. Se pregătea tocmai să răspundă, dar ducesa se şi întorsese spre ducele de Medina-Sidonia.

După cum am arătat mai înainte, Ascanio auzea tot ce se vorbea.

— Ei bine, domnule ambasador – spuse doamna d'Etampes – împăratul s-a hotărât, în sfârşit, să treacă prin Franţa? La drept vorbind, nici nu are alt mijloc de a ieşi din încurcătură şi, în orice caz, e mai bine să ai de înfruntat o întinsă mreajă decât adâncul fără fund al mării. Vărul său Henric al VIII-lea ar porunci să fie răpit fără niciun fel de scrupul, şi dacă s-ar putea totuşi să scape din mâinile englezului, ar încăpea atunci în mâinile turcului; pe uscat, prinţii protestanţi nu i-ar da voie să treacă. Şi-atunci ce-i mai rămâne de făcut? Nimic altceva decât să treacă prin Franţa sau, dacă nu, ceea ce ar fi un prea dureros sacrificiu pentru dânsul, să renunţe a mai pedepsi răzvrătirea cetăţenilor din Gand, iubiţii săi compatrioţi. Fiindcă marele nostru împărat Carol este târgoveţ din Gand. Toată lumea şi-a putut da seama de asta, de altminteri, după lipsa de respect pe care a arătat-o într-o

anumită împrejurare faţă de maiestatea sa regală. Din pricina acestor amintiri e atât de timid şi de prudent azi, domnule de Medina. O, îl înţelegem foarte bine; i-e teamă ca nu cumva regele Franţei să-l răzbune pe prizonierul Spaniei, iar prizonierul Parisului să fie nevoit a plăti restul răscumpărării pe care-l datora captivul de la Escurial. O, Doamne, să n-aibă nicio grijă! Dacă nu poate să înţeleagă lealitatea noastră cavalerească, sper cel puţin c-a auzit vorbindu-se despre ea.

— Bineînţeles, doamnă ducesă – răspunse ambasadorul – cunoaştem lealitatea lui Francisc I atunci când e lăsat să hotărască singur; ne e teamă numai…

Ducele se întrerupse.

— Vi-e teamă numai de sfătuitori, nu-i aşa? continuă ducesa. Cum? Da, da, ştiu bine că o părere rostită de o gură frumoasă, o părere exprimată într-o formă spirituală şi ironică ar putea să aibă oarecare înrâurire asupra convingerilor monarhului. În privinţa asta rămâne ca dumneata să faci aşa cum crezi că-i mai bine şi să iei măsurile cuvenite. La urma urmei, cred că ţi s-au dat depline puteri sau, în lipsa unor depline puteri, poate un petic de hârtie iscălit în alb pe care se pot aşterne multe lucruri în cât mai puţine cuvinte. Ştim cum se procedează în asemenea cazuri. Am studiat şi noi diplomaţia şi chiar i-am cerut regelui să-mi încredinţeze şi mie o ambasadă, deoarece sunt convinsă că am o înclinaţie hotărâtă pentru negocieri. Da, îmi dau seama cât de penibil ar fi pentru Carol Quintul să cedeze o porţiune din imperiu pentru a răscumpăra propria sa persoană sau pentru a-şi asigura inviolabilitatea. Pe de altă parte, Flandra este una dintre cele mai frumoase podoabe ale coroanei sale; o moştenire care-i vine pe de-a-ntregul de la bunica sa din partea mamei, Marie de Bourgogne, şi cu greu s-ar îndura să renunţe, dintr-o trăsătură de pană, la patrimoniul

strămoşilor săi, când acest patrimoniu, după ce a fost un mare ducat, ar putea deveni o mică monarhie. Dar, o, Doamne, nu ştiu de ce m-am apucat să vorbesc despre lucrurile astea tocmai eu, care nu pot suferi politica, fiindcă, după cum se spune, politica are darul de a urâţi... pe femei, bineînţeles. E adevărat că, din când în când, mi se întâmplă să arunc fără să-mi dau seama câteva cuvinte despre treburile statului, dar dacă maiestatea sa stăruie şi ţine cu tot dinadinsul să cunoască mai temeinic părerea mea, îl rog din tot sufletul să-mi cruţe asemenea plictiseli, sau dacă văd că nu am încotro, fug lăsându-l să viseze în voie. Dumneata, care eşti un iscusit diplomat şi cunoşti oamenii, ai să-mi spui probabil că tocmai aceste cuvinte aruncate la întâmplare sunt cele ce încolţesc într-o conştiinţă ca a regelui şi că aceste cuvinte pe care le credeai risipite în vânt au mai multă înrâurire decât un discurs lung care, îndeobşte, nu e ascultat. Se prea poate, domnule duce de Medina, se prea poate; eu nu sunt decât o biată femeie care-şi pierde vremea cu fleacuri şi cu bagatele, şi domnia ta te pricepi de o mie de ori mai bine decât mine la asemenea treburi atât de însemnate; uneori însă leul poate avea nevoie de furnică şi o simplă barcă poate salva un întreg echipaj. Suntem pe lume ca să ne înţelegem, domnule duce, şi e vorba doar să ne înţelegem.

— Dacă aţi vrea, doamnă – spuse ambasadorul – am putea s-o facem în cel mai scurt timp.

— O mână spală pe alta – continuă ducesa, fără să-i răspundă direct. Pe mine, instinctul meu de femeie mă va face totdeauna să-l îndemn pe Francisc I la fapte mari şi generoase, dar adesea instinctul întoarce spatele raţiunii. Trebuie să ne gândim, de asemenea, la interese, la interesele Franţei, bineînţeles. Dar am încredere în domnia ta, domnule de Medina; voi avea grijă să-ţi cer părerea, şi, la urma urmei, cred că împăratul ar trebui totuşi să

înfrunte riscurile, bizuindu-se pe cuvântul regelui.

— O, doamnă, dacă ar şti că sunteţi de partea noastră, n-ar mai şovăi.

— Maestre Clément Marot – spuse ducesa ca şi când n-ar fi auzit cuvintele ambasadorului, întrerupând brusc convorbirea – maestre Clément Marot, nu se întâmplă cumva să ai vreun madrigal drăguţ ori vreun sonet făcut să încânte urechea pe care să ni-l spui?

— Doamnă – rosti poetul – sonetele şi madrigalele sunt nişte flori ce răsar în chip firesc sub paşii domniei voastre şi cresc însorite de razele ochilor voştri frumoşi; numai privindu-i adineauri, am şi alcătuit o poezie de zece versuri.

— Adevărat, maestre? Vă ascultăm atunci. Ah, bine ai venit, jupâne prefect, iartă-mă că nu te-am văzut până acum; ai vreo veste de la viitorul dumitale ginere şi prietenul nostru contele d'Orbec?

— Da, doamnă – răspunse jupân d'Estourville – mi-a trimis vorbă că se întoarce mai curând decât ar fi crezut, aşa că în scurtă vreme, sper, îl vom vedea.

Un oftat pe jumătate înăbuşit o făcu pe doamna d'Etampes să tresară; fără a se întoarce însă spre cel căruia îi scăpase, ea continuă:

— Va fi binevenit pentru toţi. Ce se mai aude, viconte de Marmagne, ai găsit tocul pumnalului dumitale?

— Nu, doamnă; dar sunt pe urmele lui şi ştiu acum unde şi cum pot să-l găsesc.

— Îţi urez noroc atunci, domnule viconte, noroc bun! Eşti gata, maestre Clément? Suntem numai urechi.

— E poezia despre ducatul d'Etampes – spuse Clément Marot.

Un murmur de aprobare se auzi şi poetul începu a rosti cu o voce afectată stihurile următoare:

Dulcelui rai ce Tempe e numit
Cum în legende se pomeneşte,
Udat de ape, duios, însorit,
În Tesalia nu-i mai prieşte:
Jupiter, crai ce inimi vrăjeşte,
De-a pururi în Franţa l-a strămutat
Şi numele-i chiar puţin l-a schimbat,
Căci în loc de Tempe, Etampes i-a spus,
Şi doamnă, peste-acest loc fermecat,
Cea mai frumoasă din Franţa a pus.

Doamna d'Etampes îşi mărturisi admiraţia bătând din palme şi zâmbind, şi toate palmele, şi toate zâmbetele se grăbiră să aplaude după ea.

— Cum văd eu – spuse ducesa – odată cu Tempe, Jupiter l-a strămutat şi pe Pindar în Franţa.

Rostind aceste cuvinte, doamna d'Etampes se ridică în picioare şi toată lumea se ridică împreună cu ea. Femeia aceasta avea tot dreptul să se considere adevărata regină. De aceea îşi luă rămas bun de la cei de faţă cu un gest de regină şi tot ca pe o regină o salutară cu toţii la plecare.

— Rămâi! îi şopti ea lui Ascanio. Ascanio se supuse.

Dar după ce toată lumea ieşi din salon, chipul ce se întoarse către tânărul nostru nu mai era acela al unei regine trufaşe şi dispreţuitoare, ci un chip smerit şi pătimaş de femeie.

Născut într-un mediu umil, crescut departe de lume, în semiobscuritatea aproape monahală a atelierului, Ascanio, oaspete puţin obişnuit al palatelor, în care rareori pătrunsese, însoţindu-l pe meşterul său, era dinainte ameţit, tulburat, uluit de toată strălucirea aceea, de forfota, de conversaţia la care asistase. Cugetul lui fusese cuprins ca de un vârtej atunci când o auzise pe doamna d'Etampes vorbind cu atâta dezinvoltură sau, mai bine zis,

cu atâta cochetărie despre nişte planuri deosebit de importante şi împletind cu atâta familiaritate într-o singură frază destinele regilor cu soarta regatelor. Ca şi providenţa, femeia aceasta hărăzise, ca să zicem aşa, fiecăruia partea lui de suferinţă şi de bucurie şi, cu aceeaşi mână cu care scuturase lanţuri, făcuse să se rostogolească coroane. Şi această stăpână a celor mai înalte destine pământeşti, atât de semeaţă cu nobilii linguşitori, se întorcea acum spre el nu numai cu privirea duioasă a unei femei care iubeşte, dar şi cu expresia rugătoare a sclavei care se teme. Din simplu spectator, Ascanio devenea dintr-odată principalul personaj al piesei.

De altfel, cocheta ducesă calculase cu dibăcie şi pregătise din vreme această scenă. Ascanio simţi influenţa pe care femeia aceasta începea s-o dobândească fără voia lui, nu asupra inimii, ci asupra gândurilor sale şi, ca un copil ce era, luă o atitudine rezervată şi severă, ca să şi ascundă tulburarea. Se prea poate ca în momentul acela să fi văzut trecând ca o umbră, între el şi ducesă, chipul neprihănit al Colombei, cu rochia ei albă şi fruntea senină.

XVII

DRAGOSTE PĂTIMAŞĂ

— Doamnă – îi spuse Ascanio ducesei – mi-aţi cerut să vă făuresc un crin, dacă vă mai amintiţi, şi mi-aţi poruncit să vă aduc desenul de îndată ce va fi gata. L-am terminat azi-dimineaţă şi-l puteţi vedea aici.

— Avem tot timpul, Ascanio – spuse ducesa cu un zâmbet şi o voce de sirenă. De ce nu stai jos? Spune-mi, scumpul meu bolnăvior, ce mai face rana dumitale?

— Sunt pe deplin vindecat, doamnă – răspunse Ascanio.

— Vindecat la umăr, dar aici – spuse ducesa, punând mâna în dreptul inimii tânărului, cu un gest fermecător şi afectuos.

— Vă rog din suflet, doamnă, să uitaţi năzbâtiile cu care îmi pare rău că mi-am îngăduit s-o supăr pe Înălţimea Voastră.

— O, Doamne, ce înseamnă aerul acesta crispat? Şi fruntea aceasta mohorâtă? Şi glasul aspru? Toţi oamenii aceştia te plictiseau, nu-i aşa, Ascanio? Eu, ce să-ţi mai spun, îi urăsc, îi detest din toată inima, dar mi-e teamă de ei. Oh, de-abia aşteptam să rămân singură cu dumneata; ai văzut ce repede am reuşit să scap de ei?

— Aveţi dreptate, doamnă, simţeam că n-am ce căuta în mijlocul unei societăţi atât de alese, eu, un biet artist, care venisem aici doar ca să vă arăt crinul acesta.

— O, Doamne, ai să mi-l arăţi îndată, Ascanio – spuse ducesa, clătinând din cap. Eşti mult prea rece şi mult prea ursuz cu prietena dumitale. Deunăzi ai fost atât de expansiv, atât de fermecător! Cum se explică schimbarea aceasta, Ascanio? Cine ştie ce ţi-o fi spus meşterul dumitale, care nu mă poate suferi. Cum se poate să-i dai ascultare când mă bârfeşte, Ascanio? Hai, fii sincer: ai vorbit cu el despre mine, nu-i aşa? Şi ţi-a spus că e primejdios să te încrezi în mine? Că prietenia pe care ţi-am arătat-o ascunde, probabil, vreo capcană? Ţi-a spus, mărturiseşte, că te urăsc, poate?

— Mi-a spus că mă iubiţi, doamnă – răspunse Ascanio, uitându-se drept în ochii ducesei.

Doamna d’Etampes rămase câteva clipe fără glas, copleşită de o mie de gânduri care se ciocneau în sufletul său. Dorise, firește, ca Ascanio să ştie că-l iubeşte, dar ar fi vrut să mai treacă un timp, ca să-l pregătească şi ca să

poată distruge încetul cu încetul, fără a se arăta cumva interesată, pasiunea lui pentru Colombe. Acum când capcana pe care o întinsese fusese dată în vileag, nu mai putea spera să învingă decât printr-o luptă făţişă, la lumina zilei. Se hotărî pe loc.

— Ei bine, da – mărturisi ea – te iubesc. E o crimă oare? E măcar o greşeală şi poate cineva porunci dragostei sau urii pe care o poartă? N-ai fi aflat niciodată că te iubesc. La ce bun ţi-aş fi spus-o, de vreme ce iubeşti pe alta? Omul acesta însă ţi-a dezvăluit tot, ţi-a arătat ce se ascunde în inima mea şi bine a făcut, Ascanio. Priveşte în adâncul ei şi vei vedea o adoraţie atât de nemărginită, încât nu se poate să nu fii mişcat. Şi acum, la rândul tău, auzi, Ascanio? trebuie să mă iubeşti şi tu.

Caracter puternic şi superior, dispreţuitoare din perspicacitate, ambiţioasă din plictiseală, Anne d’Etampes avusese până atunci mai mulţi iubiţi dar nicio dragoste. Îl prinsese în mrejele ei pe monarh, amiralul Brion o uimise, contele de Longueval îi plăcuse, dar în toate aceste legături creierul jucase întotdeauna rolul inimii. În sfârşit, descoperise într-o bună zi dragostea aceea tânără şi adevărată, duioasă şi adâncă, pe care de atâtea ori o visase şi care-i rămăsese mereu necunoscută, şi iată că tocmai acum îi stătea în cale o altă femeie. Ah, cu atât mai rău pentru ea! Nu ştia cu ce amarnică patimă avea de luptat. Toată dârzenia, tot clocotul aprig al sufletului său Anne avea să le cheltuiască în această afecţiune. Femeia aceea nu bănuia încă ce cumplită nenorocire putea să fie faptul de a o avea pe ducesa d’Etampes rivală, ducesa d’Etampes, care dorea să-l păstreze pe Ascanio numai pentru ea şi care, cu o privire, cu un cuvânt, cu un gest era în stare, atât de mare era puterea ei, să sfărâme orice stavilă s-ar fi aflat între dânsa şi el. Acum însă zarurile fuseseră aruncate, ambiţia, frumuseţea iubitei monarhului

aveau să fie puse în slujba dragostei sale pentru Ascanio şi a geloziei pe care i-o stârnise Colombe.

Biata Colombe, care în momentul acela stătea aplecată asupra gherghefului, şedea la roata de tors sau îngenuncheată pe scaunul de rugăciune!

În ceea ce-l priveşte pe Ascanio, în faţa unei dragoste atât de hotărâte şi de primejdioase, se simţea în acelaşi timp fascinat, ademenit şi înspăimântat. Aşa cum îi spusese Benvenuto, Ascanio de-abia acum înţelegea – nu era vorba numai de un capriciu; îi lipsea însă, nu forţa care să-l ajute a se împotrivi, ci experienţa ce amăgeşte şi subjugă. Nu avea decât douăzeci de ani şi era prea candid ca să se poată preface; îşi închipui, biet copil, că, evocând amintirea Colombei, rostind numele tinerei şi naivei fete, va avea la îndemână o armă în acelaşi timp ofensivă şi defensivă, o spadă şi un scut, când, dimpotrivă, nu făcea decât să implânte şi mai adânc săgeata în inima doamnei d’Etampes, pe care dragostea scutită de rivalităţi şi câştigată fără luptă ar fi plictisit-o poate după câtva timp.

— Hai, Ascanio – continuă mai liniştită ducesa, văzând că tânărul tăcea, înspăimântat poate de cuvintele ei – să uităm azi dragostea mea, pe care o vorbă nesăbuită rostită de dumneata a trezit-o într-un moment atât de nepotrivit. Să nu ne gândim deocamdată decât la dumneata. O, te iubesc mai mult pentru dumneata decât pentru mine, ţi-o jur. Vreau să-ţi luminez viaţa, aşa cum mi-ai luminat-o pe a mea. Eşti orfan, lasă-mă să ţin locul mamei dumitale. Ai auzit ce-i spuneam lui Montbrion şi lui Medina şi ţi-ai închipuit că sunt stăpânită numai de ambiţie. Sunt ambiţioasă, e adevărat, dar numai din pricina dumitale. De când crezi oare că urzesc visul de a întemeia, pentru un vlăstar al Franţei, un ducat independent în inima Italiei? De când te iubesc. Dacă voi fi regină acolo, cine va fi adevăratul rege? Dumneata. De

dragul dumitale sunt în stare să clintesc din loc imperiul şi regatul. Ah, nu mă cunoşti încă, Ascanio, şi nu ştii ce fel de femeie sunt. După cum vezi, îţi spun cinstit adevărul, îţi dezvălui pe de-a-ntregul planurile mele. La rândul dumitale, Ascanio, spune-mi, te rog, tot ce ai pe suflet. Care sunt dorinţele dumitale, ca să le împlinesc? Care sunt pasiunile dumitale, ca să le sprijin?

— Doamnă, am să vă vorbesc tot aşa de deschis şi de cinstit ca şi dumneavoastră şi am să vă spun adevărul, aşa cum mi l-aţi spus şi domnia voastră. Nu doresc nimic, nu jinduiesc nimic, nu vreau nimic altceva decât dragostea Colombei.

— Dar de vreme ce nu te iubeşte, după cum tu însuţi mi-ai mărturisit!

— Într-adevăr, deunăzi pierdusem orice speranţă. Dar astăzi, cine ştie!... Ascanio coborî privirea şi glasul: Dumneavoastră totuşi mă iubiţi – adăugă el.

Ducesa rămase consternată în faţa acestui adevăr copleşitor pe care pasiunea îl găsise instinctiv. Câteva clipe niciunul dintre ei nu mai spuse nimic. Dar aceste câteva clipe îi ajunseră pentru a se dezmetici.

— Ascanio – rosti ea – să lăsăm deoparte deocamdată sentimentele. Te-am mai rugat o dată şi te rog din nou acum. Orice s-ar spune, dragostea, pentru voi, bărbaţii, nu înseamnă totul în viaţă. N-ai dorit niciodată, de pildă, onorurile, bogăţia, gloria?

— O, ba da, ba da. De o lună încoace le doresc cu toată însufleţirea – răspunse Ascanio, care, orice ar fi făcut, se întorcea mereu, fără voia lui, la acelaşi gând stăruitor.

Din nou tăcură amândoi.

— Ţi-e dragă Italia? continuă Anne, făcând un efort.

— Da, doamnă – răspunse Ascanio. Acolo sunt portocali înfloriţi la umbra cărora e atât de plăcut să stai cu cineva! Acolo aerul albastru învăluie, dezmiardă şi împodobeşte

atât de minunat luminoasa frumuseţe a femeilor.

— O să te duc cu mine acolo, numai cu mine! Să fiu totul pentru tine, aşa cum tu ai să fii totul pentru mine! O, Doamne, Doamne! exclamă ducesa, care la rândul său se simţea irezistibil îndemnată să vorbească mereu despre dragostea ei. Numaidecât însă, temându-se să nu-l sperie iar pe Ascanio, îşi luă seama şi continuă: Credeam că mai presus de orice iubeai arta.

— Mai presus de orice iubesc. Să iubeşti! spuse Ascanio. O, nu eu, ci meşterul meu Cellini îşi dăruieşte toată fiinţa operelor sale. Marele, admirabilul, neîntrecutul artist, el este. Eu nu sunt decât un biet ucenic, atâta tot. L-am urmat în Franţa, nu pentru a agonisi cine ştie ce avuţii, nici pentru a dobândi gloria, ci numai şi numai fiindcă ţineam la el şi n-aş fi fost în stare să mă despart de dânsul, căci la vremea aceea Cellini era totul pentru mine. Eu n-am o voinţă proprie şi nici destulă tărie pentru a fi independent. M-am făcut orfăurar ca să-i fiu pe plac şi pentru că aşa dorea dânsul, după cum m-am făcut dăltuitor fiindcă îndrăgea cu atâta patimă lucrurile cizelate cu migală şi fineţe.

— Ei bine – spuse ducesa – atunci uite: să trăieşti în Italia, atotputernic, aproape ca un rege; să ocroteşti artiştii, pe Cellini în primul rând; să-i pui la îndemână bronz, argint, aur, ca să cizeleze, să topească, să toarne şi, pe lângă toate acestea, să iubeşti şi să fii iubit; spune, Ascanio, nu e un vis minunat?

— E raiul pe pământ, doamnă, dacă cea pe care aş iubi-o şi care m-ar iubi ar fi Colombe.

— Iar Colombe, mereu Colombe! izbucni ducesa. Bine, fie, deoarece este un subiect ce se încăpăţânează să revină mereu în discuţia noastră, în cugetele noastre, de vreme ce Colombe se află aici între noi, tot timpul în faţa ochilor tăi, tot timpul în inima ta, să vorbim deschis şi fără

niciun fel de ipocrizie despre ea şi despre mine; Colombe nu te iubeşte, ştii foarte bine.

— O, nu, acum nu mai ştiu, doamnă.

— Dar din moment ce se mărită cu altul?! exclamă ducesa.

— Poate c-o sileşte tatăl ei – răspunse Ascanio.

— O sileşte tatăl ei! Şi-ţi închipui tu că, dacă m-ai iubi aşa cum o iubeşti, îţi închipui tu că, dacă aş fi în locul ei, c-ar exista pe lume putere, voinţă, autoritate care să ne poată despărţi? Aş fi în stare să părăsesc totul să mă lepăd de toate, aş alerga în braţele tale, ţi-aş încredinţa dragostea, cinstea, viaţa mea! Nu, nu, îţi spun că nu te iubeşte şi, dacă vrei să ştii, pot să-ţi spun că nici tu n-o iubeşti!

— Eu?! Eu?! Să n-o iubesc pe Colombe?! Aşa mi se pare c-aţi spus, doamnă?!

— Nu, n-o iubeşti. Te amăgeşti singur. La vârsta ta de obicei iubirea se confundă cu nevoia de a iubi. Dacă m-ai fi întâlnit mai înainte, m-ai fi iubit pe mine în locul ei. O, când mă gândesc c-ai fi putut să mă iubeşti! Ba nu, nu, e mai bine să fiu aleasă de tine. N-o cunosc pe această Colombe, poate fi frumoasă, poate fi neprihănită, poate fi tot ce vrei; fetele astea tinere însă nu ştiu să iubească. N-ai fi auzit din gura Colombei ceea ce ţi-am spus adineauri eu, a cărei iubire o dispreţuieşti; e prea orgolioasă, prea stăpânită, prea ruşinoasă poate ca s-o facă. Dragostea mea însă e cinstită şi vorbeşte cinstit. Mă dispreţuieşti, ţi se pare poate că uit îndatoririle mele de femeie şi asta numai din pricină că nu ştiu să mă prefac. Într-o zi când ai să cunoşti mai bine lumea, când te vei fi cufundat atât de adânc în vâltoarea vieţii, încât vei fi descoperit suferinţa, atunci ai să-ţi dai seama că ai fost nedrept, atunci ai să mă admiri. Dar eu nu vreau să fiu admirată, Ascanio, vreau să fiu iubită. Îţi spun încă o dată, Ascanio, dacă te-aş iubi mai

puţin, aş putea să fiu ipocrită, abilă, cochetă; te iubesc însă prea mult ca să vreau să te seduc. Vreau să primesc în dar inima ta, nu vreau s-o răpesc. Cu ce o să te alegi de pe urma dragostei tale pentru copila asta? Răspunde. O să suferi, scumpul meu drag, atâta tot. Eu însă ţi-aş putea fi de folos în multe privinţe. În primul rând, am suferit mai mult decât i-e dat să sufere unui om şi poate că Dumnezeu va îngădui ca în schimbul acelui prisos de suferinţă pe care l-am avut de îndurat să fii cruţat tu; pe urmă, bogăţia mea, puterea mea, experienţa mea, le pun toate la picioarele tale. Viaţa mea se va împleti cu a ta şi voi putea astfel să te feresc de tot felul de greşeli şi de înjosiri. Pentru a dobândi avere, ba chiar şi glorie, adeseori un artist e nevoit să se înjosească, să fie slugarnic, abject. Cu mine însă n-ai de ce să te temi de aşa ceva. Am să te înalţ mereu, voi fi scara ce se va aşterne la picioarele tale. Cu mine vei rămâne pururea mândrul, nobilul, neîntinatul Ascanio.

— Dar Colombe, Colombe, doamnă! Nu este şi ea un mărgăritar neprihănit?

— Crede-mă, copilule – răspunse ducesa, trecând de la exaltare la melancolie. Viaţa alături de candida, de nevinovata Colombe va fi searbădă şi monotonă. Sunteţi prea sublimi amândoi: Dumnezeu nu i-a făcut pe îngeri spre a-i uni între ei, ci spre a-i îndrepta pe cei răi.

Ducesa rosti aceste cuvinte, cu un gest atât de elocvent şi cu atâta sinceritate în glas, încât Ascanio se simţi cuprins fără voia lui de o duioasă milă.

— Vai, doamnă – îi spuse el – îmi dau seama cât de mult sunt iubit de dumneavoastră şi sunt mişcat până în adâncul sufletului; dar şi mai bine încă este să iubeşti.

— O, câtă dreptate ai, câtă dreptate! Prefer dispreţul tău celor mai dulci cuvinte rostite de rege. Pentru prima oară simt că iubesc; pentru prima oară, îţi jur!

— Dar regele! Nu-l iubiţi, doamnă?

— Nu! Sunt iubita lui, fără ca el să fie stăpânul inimii mele.

— Dar dânsul vă iubeşte încă!

— O, Doamne! exclamă Anne, privindu-l în ochi pe Ascanio şi cuprinzându-i amândouă mâinile în mâinile sale. Se poate oare să fii gelos pe mine, e cu putinţă asemenea fericire? Nu cumva regele îţi dă de bănuit? Ascultă: am fost până acum pentru tine ducesa bogată, nobilă, puternică, în stare să schimbe destinele unor coroane şi să răstoarne tronuri de dragul tău. Ţi-ar plăcea mai mult o biată femeie simplă, singuratică, retrasă de lume, îmbrăcată doar cu o rochie albă şi cu o floare de câmp în păr? Ţi-ar plăcea mai mult, Ascanio? Să părăsim atunci Parisul, lumea, curtea. Să plecăm, să ne ascundem undeva într-un colţ al Italiei tale, sub falnicii pini din Roma ta, lângă minunatul tău golf napolitan. Sunt gata s-o fac. Ascanio, Ascanio, faptul că-ţi jertfesc un iubit încoronat ar putea oare să-ţi măgulească orgoliul?

— Doamnă – spuse Ascanio, simţind fără voia lui cum i se topeşte inima la flacăra unei dragoste atât de puternice – doamnă, sunt prea mândru din fire şi prea pretenţios: orice aţi face, trecutul nu mi-l puteţi dărui.

— Trecutul! Ce cruzi puteţi fi voi, bărbaţii! Trecutul! Dar poate fi trasă la răspundere o biată femeie pentru trecutul său când, de cele mai multe ori, trecutul acesta este opera unor întâmplări şi a unor împrejurări mai puternice decât ea? Să ne închipuim că o furtună te-ar smulge de aici şi că un vârtej te-ar purta până în Italia; peste un an, peste doi sau peste trei, când te vei întoarce ai putea oare să-i porţi supărare Colombei, pe care o iubeşti atât de mult acum, pentru că se va fi supus voinţei părinţilor săi, măritându-se cu contele d’Orbec? Ai putea să-i porţi supărare pentru virtutea ei? Ai fi în stare s-o pedepseşti pentru că a dat

ascultare uneia dintre poruncile lui Dumnezeu? Să zicem însă că nu te-a cunoscut niciodată şi că n-a păstrat amintirea ta; dacă, sătulă de atâtea necazuri, istovită de atâtea suferinţe, uitată o clipă de Dumnezeu, ar fi vrut să cunoască şi ea cât de cât raiul acesta ale cărui porţi erau închise pentru ea şi care se numeşte dragoste; dacă ar fi iubit pe un alt bărbat decât soţul ei, pe care nu-l putea iubi; dacă într-un moment de uitare de sine şi-ar fi dăruit sufletul unui alt suflet, în ochii tăi ar fi o femeie pierdută, ar fi pe veci pângărită în inima ta; o femeie care nu va mai avea dreptul să nădăjduiască vreodată asemenea fericire, fiindcă nu va putea să-ţi dăruiască trecutul ei în schimbul inimii tale! Ţi-o spun încă o dată, e o nedreptate, o cruzime!

— Doamnă…

— De unde ştii că nu ţi-am povestit chiar viaţa mea? Ascultă. Ce-ţi spun, ai încredere în mărturisirile mele. Îţi repet că am suferit mai mult decât îi este dat unui om să sufere. Ei bine, pe femeia aceasta care a suferit, Dumnezeu o iartă, în timp ce tu nu te îndupleci s-o ierţi. Nu-ţi dai seama oare că e mai măreţ, mai frumos să te ridici din prăpastia în care ai căzut, decât să treci pe lângă ea fără s-o vezi, orbit de fericire? O, Ascanio, Ascanio, am crezut că eşti mai bun decât ceilalţi, fiindcă erai mai tânăr, fiindcă erai mai frumos…

— O, doamnă!

— Întinde-mi mâna, Ascanio, şi dintr-un salt am să mă înalţ din adâncul prăpastiei până la inima ta. Vrei? Mâine voi fi rupt cu regele, cu toată curtea, cu lumea întreagă. O, ştiu să fiu dârză când iubesc! Şi, de altminteri, n-aş vrea să mă crezi mai generoasă decât sunt. Ceea ce-ţi jertfesc nu înseamnă mare lucru, crede-mă. Toţi oamenii aceştia nu preţuiesc cât o singură privire de-a ta. Dar dacă ai vrea să mă asculţi, copilule dragă, m-ai lăsa să-mi păstrez puterea

şi să urzesc mai departe planurile pe care le-am făurit în legătură cu noi. Prin mine ai să ajungi mare, fiindcă pentru voi, bărbaţii, dragostea este un mijloc de a dobândi gloria; toţi sunteţi ambiţioşi, mai curând sau mai târziu, dar sunteţi. Cât priveşte dragostea regelui, nu trebuie să te neliniştească; am să-i întorc privirile spre o altă femeie căreia îi va dărui inima, în timp ce eu voi rămâne stăpână pe cugetul său. Alege, Ascanio! Puternic prin mine şi cu mine, ori umilă prin tine şi cu tine. Uite, adineauri, după cum ai văzut, şedeam în jilţul acela şi toate mărimile curţii se aflau la picioarele mele. Aşază-te în locul meu, te rog; aşază-te acolo şi, de astă dată, am să stau eu la picioarele tale. O, ce bine-i aşa, Ascanio! Ce fericire, să te văd şi să te privesc! De ce te-ai schimbat la faţă, Ascanio? O, dacă cel puţin te-ai îndura să-mi spui c-o să mă iubeşti cândva, mai târziu, mult mai târziu!

— Doamnă! Doamnă! exclamă Ascanio, ascunzându-şi faţa în palme şi astupându-şi în acelaşi timp ochii şi urechile, atât de fascinat se simţea de chipul şi glasul sirenei.

— Nu-mi mai spune doamnă – îl rugă ducesa, îndepărtând mâinile tânărului. Nici Anne însă n-aş vrea să-mi spui; spune-mi Louise. Mă cheamă şi Louise, e un nume pe care nimeni nu-l foloseşte, un nume care va fi numai al tău. Louise! Louise!... Ascanio, nu ţi se pare că e un nume duios?

— Ştiu unul şi mai duios – răspunse Ascanio.

— O, ia seama, Ascanio! se zbârli leoaica rănită. Dacă mă faci să sufăr prea tare, am să ajung poate să te urăsc cu aceeaşi ardoare cu care acum te iubesc!

— O, Doamne! spuse tânărul, scuturând capul ca şi cum ar fi căutat să risipească vraja. Dumneavoastră sunteţi aceea care mă scoateţi din minţi şi-mi răvăşiţi sufletul! Aiurez cumva? Am fierbinţeli? Sau poate sunt în

mrejele unui vis? Dacă vă spun cuvinte prea aspre, vă rog să mă iertaţi, o fac numai ca să mă dezmeticesc. Vă văd stând aici, la picioarele mele, dumneavoastră, atât de frumoasă, adorată de toată lumea, o regină! Nu se poate să existe asemenea ispite decât pentru a duce sufletele la pierzanie. Într-adevăr, chiar dumneavoastră aţi spus, sunteţi într-o prăpastie; dar în loc de a ieşi la lumină, mă trageţi şi pe mine în adâncul ei; în loc de a vă ridica împreună cu mine, vreţi să mă prăvălesc împreună cu dumneavoastră. O, vă rog, nu puneţi slabe mele puteri la o asemenea încercare!

— Nu e nici încercare, nici ispită, nici vis: nu e nimic altceva decât o strălucită realitate de care ne bucurăm amândoi; te iubesc, Ascanio, te iubesc!

— Mă iubiţi, dar mai târziu vă veţi căi din pricina acestei iubiri, într-o bună zi îmi veţi reproşa tot ce-aţi făurit în viaţa mea sau tot ce-am distrus în viaţa dumneavoastră.

— A, nu mă cunoşti – protestă ducesa – dacă mă crezi atât de slabă, încât să mă pot căi de ceva! Uite, vrei o dovadă?

Şi fără să mai stea pe gânduri, Anne se duse şi se aşeză la o masă pe care se afla cerneală şi hârtie şi, luând în mână o pană, scrise în grabă câteva cuvinte.

— Uite – spuse ea – să vedem dacă mai cutezi să te îndoieşti.

Ascanio luă hârtia şi citi:

„Ascanio, te iubesc, urmează-mă oriunde mă voi duce sau lasă-mă să te urmez oriunde te vei duce tu.

ANNE D’HEILLY”.

— O, nu se poate, doamnă! Aş avea impresia că dragostea mea e o ruşine pentru dumneavoastră.

— O ruşine! exclamă ducesa. Îţi închipui cumva că eu ştiu ce înseamnă ruşinea?! Sunt prea mândră pentru asta. Mândria e virtutea mea.

— Cunosc o virtute mai dulce şi mai sfântă – spuse Ascanio, agăţându-se cu o sforţare disperată de amintirea Colombei.

Cuvintele lui o loviră drept în inimă. Ducesa se ridică, tremurând toată de indignare.

— Eşti un copil îndărătnic şi crud, Ascanio – rosti ea cu o voce sugrumată. Aş fi vrut să-ţi Cruţ multe suferinţe, dar îmi dau seama că numai durerea te va ajuta să cunoşti viaţa. Ai să te întorci la mine, Ascanio, ai să te întorci rănit, sângerând, sfâşiat, şi abia atunci ai să te dumereşti cât preţuieşte Colombe a dumitale, şi cât preţuiam eu. Am să te iert fiindcă te iubesc; până atunci însă se vor întâmpla lucruri îngrozitoare! La revedere!

Şi doamna d'Etampes ieşi, turbată de ură şi de dragoste, uitând că lăsa în mâinile lui Ascanio cele două rânduri pe care le aşternuse pe hârtie într-un moment de uitare de sine.

XVIII

DRAGOSTE VISĂTOARE

De îndată ce Ascanio n-o mai avu în faţa ochilor pe doamna d'Etampes, vraja ademenitoare pe care femeia aceasta o răspândea în jurul ei se risipi şi tânărul putu să vadă limpede ce se petrecea în sufletul său şi în preajma sa. Printre altele, îşi amintea de două lucruri pe care le spusese. Colombe s-ar fi putut să-l iubească de vreme ce doamna d'Etampes îl iubea. De aci înainte viaţa sa nu-i mai aparţinea, instinctul îl slujise sugerându-i aceste două idei, dar îl înşelase îndemnându-l să le rostească. Dacă sufletul cinstit şi drept al tânărului nostru s-ar fi putut

îndupleca să recurgă la prefăcătorie, totul era salvat, din păcate însă o pusese în gardă pe amarnica şi înveninata ducesă. Bătălia ce urma să se dea avea să fie cu atât mai cumplită, cu cât n-o ameninţa decât pe Colombe.

Totuşi pătimaşa şi primejdioasa confruntare cu Anne îi folosise lui Ascanio într-un fel. Datorită ei se simţea acum stăpânit de o inexplicabilă înflăcărare şi de o nebănuită încredere. Gândirea sa, îmbătată de spectacolul la care asistase ca şi de propriile sale eforturi, era foarte harnică şi plină de cutezanţă; drept care se hotărî vitejeşte să afle întrucât speranţele lui erau întemeiate şi să pătrundă în sufletul Colombei, chiar dacă n-ar fi descoperit în el decât indiferenţă. Dacă într-adevăr Colombe îl iubea pe contele d'Orbec, ce rost ar mai fi avut să-i ţină piept doamnei d'Etampes? N-avea decât să facă tot ce poftea cu o viaţă stingheră, dispreţuită, urgisită, pierdută. Va fi ambiţios, va deveni ursuz şi rău, ei, şi? Mai presus de orice însă nu trebuia să rămână cu îndoiala în suflet, şi să păşească dârz în întâmpinarea destinului său. În cazul acesta, legământul doamnei d'Etampes îi chezăşuia viitorul.

Ascanio luase această hotărâre în timp ce se întorcea acasă pe chei, privind soarele ce scăpăta învăpăiat în spatele turnului Nesle, profilat negru pe cer. Sosind la palat, fără a mai sta în cumpănă şi fără a mai zăbovi o clipă, se duse mai întâi să ia câteva giuvaeruri, apoi se îndreptă cu paşi siguri spre poarta pavilionului, în care bătu de patru ori.

Din fericire, coana Perrine se afla în apropiere. Cuprinsă de mirare şi de curiozitate, se grăbi să-i deschidă. Cu toate astea, dând cu ochii de ucenic, se socoti datoare să-l întâmpine cu răceală.

— Ah, dumneata erai, domnule Ascanio – spuse ea. Ce doreşti?

— Doresc, scumpă coană Perrine, să-i arăt imediat

domnişoarei Colombe aceste giuvaeruri. E cumva în grădină?

— Da, pe aleea ei. Dar stai puţin, tinere, că vin şi eu!

Ascanio, care nu uitase drumul, o şi luase la picior, fără să se mai sinchisească de guvernantă.

„La urma urmei – îşi spuse ea, oprindu-se pentru a se adânci într-o profundă cugetare – cred că-i mai bine să nu mă duc după ei şi s-o las pe Colombe să aleagă singură lucrurile pe care vrea să le cumpere pentru ea ori să le dăruiască. Nu se cade să fiu de faţă dacă, aşa cum probabil se va întâmpla, va pune deoparte pentru mine o mică atenţie. Am să sosesc tocmai bine când va fi terminat cu cumpărăturile, şi atunci, bineînţeles, ar fi urât din partea mea să refuz. Aşadar, să rămânem pe loc şi să nu stingherim în niciun fel inima bună a copilei noastre, draga de ea!”

Precum se vede, onorabila doamnă ştia să fie de o discreţie desăvârşită.

De zece zile, Colombe renunţase să se mai întrebe dacă Ascanio devenise cu adevărat cel mai scump gând al ei. Neştiutoarea şi nevinovata copilă habar n-avea ce înseamnă a iubi, cu toate că sufletul ei era plin de iubire. În sinea ei îşi spunea că făcea rău lăsându-se legănată de asemenea vise; se apăra însă zicându-şi că, fără îndoială, nu-l va mai vedea niciodată pe Ascanio şi nici nu va avea mângâierea de a se dezvinovăţi faţă de el.

Folosindu-se de pretextul acesta, Colombe zăbovea în fiecare seară pe banca pe care îl văzuse stând lângă ea şi acolo îi vorbea, îl asculta, retrăind cu tot sufletul amintirea aceasta; mai apoi, când începea să se întunece şi glasul coanei Perrine o îndemna stăruitor să intre înăuntru, frumoasa visătoare se îndrepta agale spre casă şi, dezmeticindu-se, în sfârşit, abia atunci, dar numai atunci, îşi amintea de poruncile tatălui său, de contele d’Orbec, şi

de timpul care nu stătea-n loc. Insomniile ei erau chinuitoare, dar nu chiar într-atât ca să spulbere farmecul nălucirilor din amurg.

În seara aceea, ca de obicei, Colombe era pe cale tocmai să retrăiască vraja ceasului petrecut alături de Ascanio, când, ridicând ochii, dădu un ţipăt.

Ascanio se afla în faţa ei, în picioare, şi o privea fără să spună nimic.

O găsea schimbată, dar şi mai frumoasă. Paloarea şi melancolia se potriveau de minune cu trăsăturile ideale ale chipului său. Părea şi mai puţin ca înainte o fiinţă pământească. De aceea, văzând-o mai încântătoare ca oricând, Ascanio fu cuprins din nou de temerile sfielnice pe care dragostea doamnei d'Etampes reuşise să i le risipească un moment. Cum ar fi putut oare făptura aceea divină să-l iubească vreodată?

Cei doi adorabili copii care se iubeau de atâta vreme fără să şi-o fi mărturisit niciodată şi care îşi pricinuiseră unul altuia atâtea suferinţe stăteau acum faţă-n faţă. Şi de vreme ce se întâlniseră, în fine, ar fi trebuit să parcurgă în câteva clipe distanţa pe care o străbătuseră fiecare în parte, în visurile lor. Puteau acum să lămurească mai întâi neînţelegerile dintre ei şi, descoperind de îndată că inimile lor erau strâns unite, să lase să se reverse într-o nestăvilită izbucnire de bucurie simţămintele lor atât de dureros înfrânate până atunci.

Din păcate însă amândoi erau prea timizi ca s-o facă şi, cu toate că emoţia pe care o încercau revăzându-se îi trăda şi pe unul, şi pe celălalt, sufletele lor îngereşti nu se întâlniră decât după un ocoliş.

Îmbujorată la faţă, fără să spună un cuvânt, Colombe se ridicase brusc în picioare. Ascanio, palid de emoţie, căuta a-şi stăpâni cu o mână tremurătoare bătăile inimii.

Începură să vorbească amândoi deodată, el pentru a

spune: „Mă iertaţi, domnişoară, dar mi-aţi îngăduit să vă arăt câteva giuvaeruri”; ea murmurând: „Mă bucur, domnule Ascanio, că te văd pe deplin însănătoşit”.

Se întrerupseră amândoi în acelaşi timp, dar, cu toate că glasurile lor melodioase se amestecaseră, fiecare auzise lămurit ceea ce spusese celălalt, deoarece Ascanio, încurajat de zâmbetul involuntar pe care, în chip firesc, această împrejurare îl făcuse să mijească pe buzele tinerei fete, răspunse, ceva mai sigur de sine:

— Aţi binevoit să vă mai amintiţi c-am fost rănit?

— Am fost îngrijorate, coana Perrine şi cu mine, şi ne-am mirat că nu v-am mai văzut – adăugă Colombe.

— Îmi pusesem în gând să nu mai vin.

— Dar pentru ce?

Era un moment hotărâtor şi Ascanio se văzu nevoit să se sprijine de un copac, apoi, adunându-şi toate puterile şi tot curajul, rosti cu răsuflarea tăiată:

— Acum pot să vă mărturisesc: fiindcă vă iubeam.

— Şi acum?

Strigătul ce-i scăpase Colombei ar fi risipit toate îndoielile unui om mai dibaci decât Ascanio, căruia reuşi doar să-i învioreze un pic speranţele.

— Acum – răspunse el – am putut, vai, să măsor distanţa care ne desparte; ştiu că sunteţi logodnica fericită a unui nobil conte.

— Fericită! îl întrerupse Colombe, zâmbind cu amărăciune.

— Cum? Doamne sfinte, s-ar putea oare să nu-l iubiţi pe conte? Spuneţi-mi, nu e vrednic cumva de dumneavoastră?

— E bogat, e puternic, e mult mai presus decât mine; dar l-ai văzut cum arată?

— Nu, şi m-am temut să întreb pe cineva. De altminteri, nu ştiu de ce, dar eram convins că e tânăr şi

fermecător şi că vă plăcea.

— E mai bătrân decât tatăl meu şi mă înfior numai când mă uit la el – mărturisi Colombe, ascunzându-şi faţa în palme, cu un gest de scârbă pe care nu şi-l putu stăpâni.

Scos din minţi de bucurie, Ascanio căzu în genunchi, cu mâinile împreunate, palid la faţă şi cu ochii pe jumătate închişi, dar, cu o privire sublimă ce scânteia pe sub pleoapele lăsate şi cu un zâmbet dumnezeiesc de frumos ce înflorea pe buzele-i albite, Colombe rosti cu spaimă:

— Ce ai, Ascanio?

— Ce am? izbucni tânărul, descoperind în copleşitoarea lui bucurie curajul pe care i-l trezise mai înainte suferinţa. Ce am? Dar te iubesc, Colombe!

— Ascanio! Ascanio! murmură Colombe, cu un glas mustrător şi încântat şi, în acelaşi timp, duios ca o mărturisire.

Se înţeleseseră totuşi: inimile lor se contopiseră şi, înainte de a-şi fi dat seama, buzele lor se împreunaseră.

— Dragul meu – spuse Colombe, respingându-l uşor.

Se priviră astfel ca în extaz; cei doi îngeri se recunoşteau în sfârşit. Există momente pe care nu le întâlneşti decât o singură dată în viaţă.

— Va să zică – stărui Ascanio – nu-l iubeşti pe contele d’Orbec şi poţi deci să mă iubeşti pe mine.

— Dragul meu – rosti din nou Colombe cu vocea ei adâncă şi dulce – până azi numai tatăl meu m-a sărutat pe frunte şi încă destul de rar, din păcate! Sunt o copilă neştiutoare care nu cunoaşte câtuşi de puţin viaţa; dar am simţit după freamătul pe care sărutul dumitale l-a stârnit în mine că e de datoria mea să-mi leg soarta de a dumitale ori s-o hărăzesc cerului. Da, căci dacă s-ar întâmpla altfel, sunt convinsă c-ar fi o nelegiuire! Buzele dumitale mi-au pecetluit soarta, miruindu-mă logodnică şi soţia dumitale, şi chiar dacă tatăl meu ar spune acum Nu, eu n-aş da

crezare decât glasului ce spune în mine Da şi care este glasul lui Dumnezeu. Iată mâna mea, care de aci înainte este a dumitale.

— Îngeri din cer, ascultaţi-o şi râvniţi-mi fericirea! exclamă Ascanio.

Extazul nu poate fi nici zugrăvit, nici exprimat prin cuvinte. Cei ce sunt în măsură să-şi amintească asemenea clipe n-au decât să-şi evoce amintirile. Nouă însă ne-ar fi cu neputinţă să vă înfăţişăm cuvintele, privirile, strângerile de mână ale celor doi copii neprihăniţi şi frumoşi. Sufletele lor curate se îngemănau aşa cum două izvoare îşi amestecă apele cristaline fără să-şi schimbe starea firească şi culoarea. Ascanio nu atinse nici măcar cu umbra unui gând rău fruntea neprihănită a iubitei sale, iar Colombe se sprijinea încrezătoare de umărul logodnicului său. Dacă în clipa aceea Fecioara Maria i-ar fi privit din tării, n-ar fi întors capul.

Când începi să iubeşti, simţi nevoia ca dragostea de care eşti însufleţit să cuprindă cât mai mult din viaţa ta, cu prezentul, trecutul şi viitorul ei. De îndată ce putură să vorbească, Ascanio şi Colombe îşi împărtăşiră toate necazurile şi toate speranţele lor din ultimele zile. Era o adevărată încântare. Fiecare din ei putea să spună povestea celuilalt. Suferiseră îndeajuns şi unul, şi celălalt şi, amintindu-şi suferinţele prin care trecuseră amândoi, zâmbeau.

La un moment dat ajunseră să vorbească şi despre viitor şi atunci chipurile lor deveniră îngândurate şi triste. Oare ce le hărăzise Dumnezeu pentru a doua zi? Legile divine mărturiseau că erau făcuţi unul pentru altul; dar convenienţele omeneşti înfierau căsătoria lor, socotind-o nepotrivită, monstruoasă. Ce era de făcut? Cum să-l convingă pe contele d’Orbec să renunţe la soţia lui? Ori pe prefectul Parisului să-şi dea fata după un meşteşugar?

— Vai, dragul meu – spuse Colombe – ţi-am făgăduit să-mi leg viaţa de a dumitale ori s-o închin cerului, dar până la urmă îmi dau seama că tot cerului va fi sorocită.

— Nu! protestă Ascanio. Mie! Fireşte că doi copii ca noi nu sunt în stare să urnească din loc o lume întreagă, dar am să mă destăinuiesc meşterului meu drag, Benvenuto Cellini. El e cu adevărat puternic, Colombe, şi priveşte de sus toate lucrurile! O, el poate face totul pe pământ, aşa cum Dumnezeu rânduieşte totul în ceruri, şi orice şi-ar pune în gând duce la bun sfârşit. El va găsi mijlocul ca să fii a mea. Nu ştiu cum o să facă, dar sunt sigur de asta. Îi place să înfrunte piedicile. O să-i vorbească lui Francisc I, o să-l convingă pe tatăl tău. Benvenuto e în stare să clintească şi munţii din loc. Singurul lucru pe care nu l-ar fi putut îndeplini şi pe care l-ai îndeplinit tu fără ca el să se amestece în vreun fel este faptul că mă iubeşti. Restul e mult mai uşor. Vezi tu, iubita mea, acum cred în minuni.

— Dragă Ascanio, dacă dumneata nădăjduieşti, nădăjduiesc şi eu. N-ai vrea ca, la rândul meu, să fac şi eu o încercare? Spune-mi. E cineva care poate avea o înrâurire hotărâtoare asupra tatălui meu. Vrei să-i scriu doamnei d’Etampes?

— Doamna d’Etampes! exclamă Ascanio. O, Doamne, uitasem de ea!

În cuvinte simple şi fără niciun fel de înfumurare, Ascanio începu a-i povesti cum o întâlnise pe ducesă, cum ducesa se îndrăgostise de el, cum în aceeaşi zi chiar, cu o oră mai înainte, se declarase duşmanca de moarte a celei pe care o iubea; dar ce-are a face! Sarcina lui Benvenuto avea să fie ceva mai grea, atâta tot. Nu se speria el de un potrivnic mai mult.

— Dragul meu – spuse Colombe – dumneata ai încredere în meşterul dumitale; eu am încredere în dumneata. Vorbeşte-i lui Cellini cât mai curând cu putinţă

şi lasă-l pe el să ne hotărască soarta.

— Chiar mâine am să-i destăinuiesc tot. Ţine atât de mult la mine! O să mă înţeleagă numaidecât. Dar ce-i cu tine, Colombe, draga mea? De ce te-ai întristat?

Fiecare frază din povestirea lui Ascanio o ajutase pe Colombe să simtă cât de mult îl iubeşte, făcând să pătrundă tot mai adânc în inima ei ghimpele geloziei şi, în câteva rânduri, strânsese convulsiv mâna lui Ascanio, pe care o ţinea în mâinile ei.

— Ascanio, doamna d'Etampes e atât de frumoasă! Şi e iubita unui rege atât de mare! O, Doamne, n-a lăsat oare nicio urmă în sufletul tău?

— Te iubesc! răspunse Ascanio.

— Aşteaptă-mă puţin – spuse Colombe.

Se întoarse după câteva clipe cu un crin alb şi proaspăt de toată frumuseţea.

— Ascultă – îl rugă ea – în timp ce ai să lucrezi la crinul de aur şi nestemate pe care ţi l-a poruncit femeia aceasta, aruncă din când în când o privire spre crinii modeşti din grădina Colombei.

Şi cu aceeaşi cochetărie cu care doamna d'Etampes ar fi făcut acest lucru, sărută floarea şi i-o întinse ucenicului.

În momentul acela coana Perrine se ivi la capătul aleii.

— Rămâi cu bine şi pe curând! spuse repede Colombe, punând mâna pe buzele iubitului ei cu un gest furiş, plin de gingăşie.

Guvernanta se apropie de ei.

— Ei, fetiţa mamei – o întrebă pe Colombe – l-ai luat la refec cum se cuvine pe fugarul nostru, şi ai ales niscai giuvaeruri frumoase?

— Poftim, coană Perrine! spuse Ascanio, punând în mâinile simandicoasei doamne cutia cu giuvaeruri pe care o luase cu el, dar pe care nici măcar nu apucase s-o deschidă. Domnişoara Colombe şi cu mine ne-am gândit

să te lăsăm pe Domnia ta să alegi de aici ce ţi-o plăcea mai mult, şi mâine am să trec să le iau pe celelalte.

Spunând aceste cuvinte, plecă însufleţit de bucuria sa, aruncându-i Colombei o ultimă privire ce-i mărturisea tot ce avea să-i mărturisească.

La rândul său, Colombe, cu mâinile încrucişate pe piept ca şi cum ar fi vrut să păstreze cât mai bine fericirea cuibărită înăuntru, rămase locului fără să facă nici cea mai mică mişcare, în timp ce coana Perrine alegea printre minunăţiile aduse de Ascanio.

Din păcate bietei copile îi era dat să fie trezită în chipul cel mai cumplit din dulcea ei visare.

La un moment dat se pomeni cu o femeie care venise însoţită de unul din oamenii prefectului.

— Monseniorul conte d'Orbec, care trebuie să se întoarcă poimâine – o înştiinţă femeia – m-a trimis spre a intra în slujba doamnei, începând chiar de azi. Cunosc cele mai noi şi mai frumoase croieli de îmbrăcăminte şi am primit poruncă din partea monseniorului conte şi a jupânului prefect să-i lucrez doamnei o splendidă rochie de brocart, deoarece doamna ducesă d'Etampes urmează s-o prezinte reginei pe doamna în ajunul plecării maiestăţii sale la Saint-Germain, adică peste patru zile.

După scena pe care am înfăţişat-o mai înainte cititorilor, e lesne de închipuit efectul zdrobitor pe care această îndoită veste îl avu asupra Colombei.

XIX

DRAGOSTE IDEALĂ

A doua zi dis-de-dimineaţă, Ascanio, hotărât să-şi

încredinţeze soarta în mâinile meşterului, se îndreptă spre turnătorie, unde Cellini lucra în fiecare dimineaţă. Dar în momentul când se pregătea să bată la uşa încăperii pe care Benvenuto o numea chilia lui, se auzi glasul zburdalnicei Scozzone. Îşi spuse că poate îi poza şi se retrase discret, cu gândul de a se întoarce puţin mai târziu. Până atunci începu să se plimbe prin grădina palatului Nesle, cugetând la ceea ce trebuia să-i spună lui Cellini şi la ceea ce probabil Cellini avea să-i răspundă.

Scozzone totuşi nu venise acolo să pozeze. Mai mult chiar, niciodată până atunci nu păşise pragul chiliei în care, spre exasperarea curiozităţii sale, nimeni nu pătrunsese încă şi unde Benvenuto, cu niciun preţ, n-ar fi îngăduit să fie tulburat de cineva. Cu atât mai aprigă fu mânia meşterului în clipa în care se întoarse şi o zări în spatele lui pe Catherine, deschizând, mai mari ca niciodată, ochii săi mari şi vioi. Dorinţa de a vedea a indiscretei Scozzone, de altminteri, avea prea puţine motive să fie satisfăcută. Câteva desene pe pereţi, o draperie verde în dreptul ferestrei, o statuie începută a zeiţei Hebe şi o garnitură întreagă de unelte de sculptură alcătuiau mobilierul încăperii.

— Ce vrei, năpârcă mică? Ce cauţi aici? Pentru numele lui Dumnezeu, ai de gând să te ţii după mine şi-n iad? se burzului Benvenuto, dând cu ochii de Catherine.

— Vai, meştere! spuse Scozzone cu cel mai suav glăscior al ei. Zău, crede-mă că nu sunt o năpârcă. Ce-i drept, ca să nu te părăsesc, aş fi gata să mă ţin după dumneata şi-n iad, iar dacă am venit aici, am făcut-o numai fiindcă e singurul loc unde îţi pot vorbi între patru ochi.

— Hai, repede! Ce-ai să-mi spui?

— O, Doamne, Benvenuto – spuse Scozzone, zărind macheta statuii – ce chip minunat! Asta trebuie să fie

Hebe a dumitale. Nu mi-am închipuit că era aproape gata; ce frumoasă e!

— Nu-i aşa? întări Benvenuto.

— O, da, foarte frumoasă şi-mi dau seama acum de ce nu m-ai pus să-ţi pozez pentru lucrarea asta. Dar după ce model ai lucrat? întrebă Scozzone, îngrijorată. N-am văzut intrând sau ieşind de aici nicio femeie.

— Taci din gură! Ascultă, fetiţă dragă, cred că n-ai venit aici ca să vorbim despre sculptură.

— Nu, meştere, e vorba de Pagolo al nostru. Ei bine, am făcut aşa cum mi-ai spus, Benvenuto. Ieri seară a profitat că lipseai de acasă ca să-mi împuie iar urechile cu veşnica lui dragoste şi l-am ascultat până la capăt, aşa cum mi-ai poruncit.

— Aşa, va să zică! Pramatia! Şi ce-ţi spunea?

— Să mori de râs şi alta nu, zău aş fi dat oricât să fi fost şi dumneata acolo. Bagă de seamă, ca să nu dea ceva de bănuit, în timp ce-mi vorbea, vicleanul, meşterea la încuietoarea de aur pe care i-ai poruncit s-o facă, şi declaraţia lui era cu atât mai duioasă, cu cât n-a lăsat o clipă din mână pila. „Dragă Chaterine, îmi spunea, mă topesc de dorul dumitale; când ai să te înduri oare să nu mă mai chinuieşti aşa?! Un cuvânt, spune-mi măcar un cuvinţel! Îţi dai seama doar ce-aş putea să păţesc din pricina dumitale: dacă s-ar întâmpla să nu isprăvesc încuietoarea asta, meşterul ar putea să bănuiască ceva şi, dacă ar bănui ceva, ar fi în stare să mă ucidă fără niciun pic de milă; cum vezi, dar, sunt gata să înfrunt totul de dragul ochilor dumitale frumoşi. Doamne Iisuse Hristoase! Şi afurisita asta de lucrare care parcă stă pe loc. La urma urmei, Catherine, la ce-ţi foloseşte să-l iubeşti pe Benvenuto? Nu-ţi arată niciun dram de recunoştinţă, nici măcar nu-i pasă de dumneata. Iar eu te-aş iubi cu o dragoste atât de fierbinte şi de chibzuită totodată! Nimeni

n-ar băga de seamă, în niciun caz nu s-ar întâmpla să te compromit, zău crede-mă, te poţi bizui pe discreţia mea desăvârşită. Uite, a adăugat el, încurajat de tăcerea mea, am şi găsit un adăpost sigur şi foarte bine ascuns unde am putea sta de vorbă fără nicio teamă". Ha! Ha! N-ai să ghiceşti niciodată ascunzătoarea pe care pehlivanul ăsta a ochit-o. Mă prind pe ce vrei; numai frunţile astea plecate şi ochii ăştia ce privesc pe furiş sunt în stare să descopere asemenea colţişoare: îşi pusese în gând să adăpostească dragostea noastră, ştii unde? în capul statuii uriaşe a lui Marte la care lucrezi dumneata. „Te poţi urca până acolo cu o scară", zice. Pretinde că înăuntru ar fi o încăpere foarte drăguţă unde nimeni nu te poate vedea şi de unde ai o privelişte minunată asupra împrejurimilor.

— O idee într-adevăr formidabilă – spuse Benvenuto, râzând. Şi ce i-ai răspuns, Scozzone?

— I-am răspuns izbucnind într-un hohot cumplit de râs, fiindcă, după cum ştii, niciodată nu mi-am putut stăpâni râsul, şi jupân Pagolo a rămas, bietul, mofluz. A încercat atunci în fel şi chip să mă înduioşeze, spunându-mi că n-am inimă, că vreau să-l bag în mormânt şi aşa mai departe. În timp ce meşterea cu ciocănelul şi cu pila, mi-a tot îndrugat aşa verzi şi uscate o jumătate de oră încheiată, fiindcă-i merge gura ca o meliţă când începe să vorbească.

— Şi până la urmă ce i-ai răspuns, Scozzone?

— Ce să-i răspund? În momentul când ai bătut la poartă, cum tocmai pusese pe masă încuietoarea pe care o terminase, în sfârşit, i-am luat mâna cu un aer foarte serios şi i-am spus: „Pagolo, ai vorbit ca un bombonel! De aceea, când ai intrat înăuntru, avea o mutră aşa de plouată.

— Ei, uite, ai făcut rău, Scozzone! Nu trebuia să-l descurajezi.

— Mi-ai spus să-l ascult şi l-am ascultat. Dacă-ţi închipui cumva că e aşa de lesne să asculţi palavrele băieţilor frumoşi! Dacă într-o bună zi se întâmplă vreun bucluc?

— Nu trebuia numai să-l asculţi, fetiţo, trebuie să-i şi răspunzi, asta neapărat, pentru ca planul meu să reuşească. Vorbeşte-i la început fără supărare, pe urmă cu îngăduinţă, după aceea cu dulceaţă. Când ai să ajungi acolo, am să-ţi spun ce mai ai de făcut.

— Dar ştii că asta poate să ducă departe? Ar trebui să fii şi dumneata prin apropiere.

— Fii pe pace, Scozzone, o să am eu grijă să ies la iveală la momentul potrivit. Ai încredere în mine şi fă aşa cum îţi spun. Du-te acum, porumbiţă, şi lasă-mă să lucrez.

Catherine ieşi sărind într-un picior şi râzând dinainte de renghiul pe care Cellini se pregătea să i-l joace lui Pagolo şi despre care totuşi nu avea nici cea mai mică idee.

Cu toate astea, după plecarea ei, Benvenuto nu se apucă de lucru, aşa cum spusese. Se repezi la fereastră, de unde se vedea pieziş curtea pavilionului, şi rămase acolo adâncit parcă în contemplare. O bătaie în uşă îl smulse însă brusc din visarea lui.

— Mii de trăsnete! răcni el, furios. Cine mai e acolo? Nu mă poţi lăsa odată în pace, drăcia dracului!

— Îţi cer iertare, meştere! se auzi glasul lui Ascanio. Dar dacă te stingheresc cumva, pot să plec.

— Cum, tu eşti, fătul meu? Nu, sigur că nu, tu nu mă poţi stingheri niciodată. Ce s-a întâmplat şi ce doreşti de la mine?

Benvenuto se duse să-i deschidă chiar el uşa elevului său iubit.

— Îţi tulbur singurătatea şi nu te las să lucrezi – spuse Ascanio.

— Nu, Ascanio: tu eşti oricând binevenit.

— Meştere, am să-ţi destăinuiesc un secret şi să-ţi cer un serviciu.

— Vorbeşte. De ce ai nevoie: de punga mea? De braţul meu? De mintea mea?

— S-ar putea să am nevoie de toate deopotrivă, meştere dragă.

— Cu atât mai bine! Sunt al tău, cu trup şi suflet, Ascanio. Şi eu vreau, de altminteri, să-ţi fac o mărturisire, da, o mărturisire, fiindcă, fără să fiu, cred, vinovat, o să am remuşcări până ce nu voi fi primit dezlegarea ta. Dar vorbeşte tu mai întâi.

— Ei bine, meştere... Dar, sfinte Dumnezeule, ce-i cu macheta asta?! exclamă Ascanio, lăsându-şi vorba neterminată.

Dăduse cu ochii de statuia începută a zeiţei Hebe şi, în statuia începută, o recunoscuse pe Colombe.

— E Hebe – spuse Benvenuto, ai cărui ochi începură a scânteia – zeiţa tinereţii. Ţi se pare frumoasă, Ascanio?

— O, e o adevărată minune! Dar figura mi-e cunoscută, cred că nu e o nălucire.

— Indiscretule! De vreme ce ai ridicat pe jumătate vălul, nu-mi rămâne decât să-l smulg de tot; am impresia că spovedania ta, de bună seamă va urma-o pe a mea. Aşază-te acolo, Ascanio, vei avea acum prilejul să citeşti ca într-o carte deschisă în inima mea. Ai nevoie de mine, zici; şi eu am nevoie de tine să mă asculţi. În clipa în care vei fi aflat tot, mă voi simţi uşurat de o grea povară.

Ascanio se aşează, mai alb la faţă decât osânditul căruia i se citeşte condamnarea la moarte.

— Eşti florentin, Ascanio, aşa că nu mai e nevoie să te întreb dacă ştii cumva povestea lui Dante Alighieri. Într-o zi a văzut trecând pe stradă o copilă care se numea Beatrice şi s-a îndrăgostit de ea. Copila a murit şi Dante a iubit-o toată viaţa, fiindcă de fapt iubea sufletul ei şi

sufletele nu mor niciodată; i-a împodobit însă fruntea cu o cunună de stele şi a înălţat-o în paradis. După aceea a început să adâncească patimile omeneşti, să studieze temeinic întreaga poezie şi întreaga filosofie şi când, purificat prin suferinţă şi prin cugetare, a ajuns la porţile cerului, unde Virgiliu, adică înţelepciunea, trebuia să se despartă de el, nu s-a oprit în prag, nemaiavând călăuză, fiindcă i-a ieşit în întâmpinare Beatrice, adică iubirea, care-l aştepta.

Ascanio, am avut şi eu o Beatrice, moartă ca şi cealaltă şi tot ca ea adorată. Până acum a fost o taină pe care n-o cunoştea decât Dumnezeu, ea şi cu mine. Sunt slab în faţa ispitelor, dar în mijlocul patimilor necurate în care m-am tăvălit, iubirea mea a rămas pururi neîntinată, înălţasem prea sus lumina ce mă călăuzea ca noroiul s-o poată atinge. Omul se arunca nepăsător în vâltoarea plăcerilor, artistul rămânea credincios tainicei sale logodne, şi dacă am făcut ceva bun în viaţă, Ascanio, dacă materia neînsufleţită, argintul ori lutul a putut să capete sub degetele mele formă şi viaţă, dacă am reuşit uneori să dăruiesc frumuseţe marmurei şi viaţă bronzului, e pentru că strălucitoarea mea vedenie m-a sfătuit, m-a sprijinit şi m-a luminat mereu de douăzeci de ani încoace.

Dar nu-mi dau seama, Ascanio, există poate deosebiri între poet şi orfăurar, între cel ce cizelează ideile şi cel ce cizelează aurul. Dante visează; eu am nevoie să văd. Numele Mariei pentru el e destul; eu trebuie să am în faţă şi chipul Madonei. Plăsmuirile lui se ghicesc; ale mele pot fi atinse cu mâna. Iată de ce Beatrice a mea nu era de ajuns sau mai bine zis era prea mult pentru mine ca sculptor. Spiritul ei, ce-i drep, sălăşluia în mine, dar eram nevoit să-i găsesc forma. Făptura îngerească ce-mi lumina viaţa fusese frumoasă, fără îndoială, frumoasă mai ales prin inima ei, dar nu întruchipa idealul frumuseţii eterne aşa

cum mi-l imaginam eu. Mă vedeam silit să caut aiurea, să născocesc.

Şi acum, spune-mi, te rog, Ascanio, crezi tu că dacă idealul sculptorului mi s-ar fi înfăţişat sub o formă însufleţită, aici, pe pământ, şi dacă i-aş fi hărăzit un loc printre lucrurile pe care le slăvesc, ar fi însemnat să fiu nerecunoscător şi să trădez idealul meu de poet? Crezi tu că vedenia mea cerească nu mi s-ar mai arăta atunci şi că îngerul ar putea fi gelos pe femeie? Crezi, într-adevăr, una ca asta? Pe tine te întreb, Ascanio, şi vei afla într-o zi pentru ce ţi-am pus tocmai ţie, şi nu altcuiva, această întrebare, pentru ce aştept acum tremurând răspunsul tău, ca şi cum mi-ar răspunde însăşi Beatrice a mea.

— Meştere – rosti cu un aer solemn şi trist Ascanio – sunt prea tânăr ca să pot avea o părere despre nişte gânduri atât de înalte; totuşi în adâncul sufletului meu socotesc că eşti unul dintre acei oameni aleşi cărora Dumnezeu le îndrumează paşii şi că tot ceea ce întâlneşti în cale, nu întâmplarea, ci Dumnezeu ţi-a scos înainte.

— Asta-i credinţa ta, nu-i aşa, Ascanio? Eşti de părere că îngerul pământesc, frumoasa mea năzuinţă întruchipată, trebuie să fie trimis de Dumnezeu şi că celălalt înger, îngerul ceresc, n-ar avea de ce să se supere fiindcă l-am părăsit. Ei bine, pot să-ţi spun atunci că mi-am văzut visul cu ochii, că visul acesta trăieşte, pot să-l privesc, aproape să-l şi ating cu mâna, Ascanio, idealul frumuseţii, al purităţii, tipul perfecţiunii infinite spre care noi, artiştii, pururea năzuim se află în preajma mea, respiră, pot să-l admir în fiecare zi. Ah, tot ce-am făcut până acum nu va fi nimic pe lângă ceea ce voi face de aci înainte. Statuia zeiţei Hebe care ţie ţi se pare frumoasă şi care, într-adevăr, e capodopera mea, pe mine nu mă mulţumeşte încă; visul meu însufleţit stă aici, în picioare, lângă imaginea lui, şi mi se pare de o sută de ori mai

minunat; dar am să-l realizez! Am să-l realizez! Ascanio, o mie de statui albe, care seamănă toate cu el, au şi început să se înalţe şi să umble în cugetul meu. Le văd, le presimt şi într-o zi vor ieşi la iveală.

Şi acum, Ascanio, vrei să-ţi arăt frumosul geniu ce mă inspiră? Trebuie să fie încă aici, în apropiere. În fie care dimineaţă, la ora când soarele se înalţă pe cer, el răsare scânteind pentru mine, jos, pe pământ. Priveşte! Benvenuto dădu la o parte draperia din dreptul ferestrei şi-i arătă ucenicului cu degetul grădina pavilionului Nesle.

Pe aleea ei înverzită, Colombe, cu capul înclinat şi mâna ridicată spre bărbie, se plimba agale.

— Ce frumoasă e, nu-i aşa? spuse Benvenuto, fermecat. Nici Fidias, nici bătrânul Michelangelo n-au creat ceva mai desăvârşit, iar operele din antichitate pot fi cel mult deopotrivă cu acest chip tânăr şi graţios. Ce frumoasă e!

— O, da, foarte frumoasă! murmură Ascanio, care se lăsase să cadă pe scaun, sleit de puteri şi de gânduri.

Tăcură amândoi câtva timp în care Benvenuto îşi contemplă fericirea, iar Ascanio îşi măsură suferinţa.

— Totuşi, meştere – se încumetă să întrebe ucenicul, înspăimântat – unde o să te ducă pasiunea asta de artist? Ce ai de gând să faci?

— Ascanio – spuse Cellini – cea care a plecat din lumea celor vii n-a fost şi nici nu putea să fie a mea. Dumnezeu doar mi-a arătat-o, fără a sădi în inima mea o dragoste omenească pentru dânsa. Ce ciudat! mai mult chiar, nu m-a făcut să-mi dau seama de ceea ce însemna pentru mine decât după ce a chemat-o la el. A lăsat în viaţa mea doar o amintire îndepărtată, o imagine întrezărită ca prin ceaţă. Dar dacă m-ai înţeles desluşit, Colombe e mult mai strâns legată de viaţa mea, de inima mea; pe ea mă încumet s-o iubesc; mă încumet să-mi spun: „Va fi a mea!”

— Dar e fiica prefectului Parisului – spuse Ascanio tremurând.

— Poate să fie şi fiica unui rege, Ascanio, ştii doar de ce sunt în stare când îmi pun ceva în gând. Am obţinut tot ce-am dorit şi niciodată până acum n-am dorit ceva cu atâta ardoare. Nu ştiu cum am să-mi ating ţelul, dar trebuie să fie soţia mea, mă înţelegi?

— Soţia dumitale?! Colombe, soţia dumitale?!

— Am să mă destăinuiesc marelui meu suveran – continuă Benvenuto – am să-i împodobesc cu statui, dacă doreşte, palatul Luvru şi castelul Chambord. Am să-i acopăr mesele cu ibrice şi candelabre, iar când, drept plată, am să i-o cer pe Colombe, ar însemna să nu se numească Francisc I dacă m-ar refuza. Sunt plin de speranţe, Ascanio, plin de speranţe! Am să mă duc să-i vorbesc când toată curtea va fi adunată în jurul lui. Uite, de pildă, peste trei zile, când o să plece la Saint-Germain, ai să vii cu mine. O să-i înfăţişăm solniţa de argint pe care am terminat-o şi desenele pentru poarta de la Fontainebleau. Toţi le vor admira, fiindcă sunt frumoase, şi el le va admira şi se va minuna mai mult decât toţi. Ei bine, sunt gata să-i prilejuiesc asemenea surprize în fiecare săptămână. Niciodată n-am simţit în mine o forţă creatoare mai nestăvilită. Zi şi noapte creierul meu clocoteşte; dragostea aceasta, Ascanio, mi-a sporit puterile şi, în acelaşi timp, m-a întinerit. Când Francisc I va vedea dorinţele sale împlinite de îndată ce-i vor fi încolţit în suflet, atunci, să ştii, n-am să mai cer nimic, ci am să poruncesc; o să-mi dea ranguri înalte, iar eu am să agonisesc bogăţii, şi prefectul Parisului, cât ar fi el de prefect, o să se simtă măgulit dacă s-ar încuscri cu mine. Ah, într-adevăr, am început să-mi pierd minţile, Ascanio! Gândurile astea mă fac să nu mai fiu stăpân pe mine. Să fie a mea! Visuri cereşti! înţelegi, Ascanio? A mea!

Îmbrăţişează-mă, fătul meu, fiindcă, de când ţi-am mărturisit totul, îndrăznesc să dau ascultare speranţelor mele. Mă simt cu inima împăcată; într-un fel ai recunoscut că bucuria mea e îndreptăţită. Ai să înţelegi cândva ceea ce-ţi spun acum. Până atunci, am impresia că te iubesc şi mai mult de când ai primit spovedania mea. Ce bun eşti că m-ai ascultat. Îmbrăţişează-mă, dragă Ascanio!

— Dar nu te gândeşti, meştere, că s-ar putea să nu te iubească?

— Taci, Ascanio! M-am gândit şi la asta şi am fost gelos pe frumuseţea şi tinereţea ta. Dar ceea ce spuneai adineauri despre rosturile statornicite dinainte de Dumnezeu mă linişteşte. Colombe mă aşteaptă. Pe cine ar putea să iubească? Pe vreun zevzec înfumurat de la curte, nevrednic de ea? De altminteri, oricine ar fi cel ce i-a fost hărăzit, sunt un gentilom la fel de nobil ca şi el şi, pe deasupra, am şi geniu.

— Contele d’Orbec se spune c-ar fi logodnicul ei.

— Contele d’Orbec! Cu atât mai bine! îl cunosc. E vistiernicul regelui, din mâinile lui primesc de obicei aurul şi argintul trebuincios pentru lucrările mele ori sumele pe care bunătatea regelui mi le dăruieşte. Contele d’Orbec, care e un zgripţoroi bătrân, ursuz şi hodorogit, nu înseamnă nimic şi nu e nicio laudă pentru mine să iau locul unui asemenea dobitoc. Poţi să spui ce vrei, Ascanio, pe mine mă iubeşte, şi nu de dragul meu, ci mai curând de dragul ei, pentru că voi fi cea mai bună mărturie a frumuseţii ei şi pentru că îşi va da seama că e înţeleasă, adorată, imortalizată. De altfel, mi-am zis: „Vreau!” şi ori de câte ori am rostit acest cuvânt, îţi repet, am izbutit. Nu există putere omenească în măsură să înfrunte clocotul patimii mele. Voi merge, ca întotdeauna, drept la ţintă, neclintit ca şi soarta. Va fi a mea, îţi spun, chiar de-ar fi să răstorn întreg regatul şi, dacă din întâmplare vreun rival ar

încerca să-mi taie drumul, demonio! mă cunoşti, Ascanio, vai de pielea lui! L-aş strivi cu mâna asta care o ţine pe a ta. Dar, păcatele mele, Ascanio, iartă-mă! Egoist cum sunt, era să uit că şi tu doreşti să-mi încredinţezi un secret şi să-mi ceri un serviciu. Niciodată n-am să pot plăti toate datoriile pe care le am faţă de tine, copile dragă, dar spune ce ai de spus, vorbeşte, Ascanio! Şi pentru tine sunt în s*tare* să fac tot ce mi-am pus în gând.

— Te înşeli, meştere, există lucruri care sunt doar în puterea lui Dumnezeu, şi-mi dau seama acum că nu mă mai pot bizui decât pe ajutorul lui. Secretul meu va rămâne doar între mine şi el, între slăbiciunea mea şi puterea sa.

Şi spunând acestea, Ascanio ieşi.

Nici nu apucă bine să închidă uşa, şi Cellini se şi grăbi să dea la o parte draperia verde şi, trăgând piedestalul pe care lucra în dreptul ferestrei, se apucă să modeleze mai departe statuia zeiţei Hebe, cu inima plină de bucuria prezentă şi de încrederea în *v*iitor.

XX

NEGUŢĂTORUL ONOAREI SALE

A sosit ziua în care Colombe urmează să fie prezentată reginei.

Ne aflăm într-una din sălile palatului Luvru; întreaga curte s-a întrunit aici. După liturghie, regele şi regina vor pleca la Saint-Germain; mai trebuie să aştepte doar sosirea suveranilor pentru a putea intra în capelă. Cu excepţia câtorva doamne care au luat loc, toată lumea stă în picioare ori se plimbă pălăvrăgind; rochiile de mătase şi

de brocart foşnesc, săbiile zăngănesc, priviri dulci sau pline de ură se încrucişează, „se pun la cale tot felul de întâlniri între duelgii sau îndrăgostiţi; este o forfotă ameţitoare, un vârtej scânteietor; hainele somptuoase sunt croite după ultima modă; chipurile sunt încântătoare; din această bogată şi atrăgătoare varietate de costume se desprind siluetele pajilor îmbrăcaţi după moda italiană sau spaniolă, stând în picioare, neclintiţi, cu pumnul în şold şi spada prinsă la cingătoare. Privelişte strălucită, fastuoasă şi plină de însufleţire, despre care tot ce-am putea spune noi n-ar fi în stare să redea decât o mult prea săracă şi prea palidă imagine. Chemaţi din lumea umbrelor pe toţi acei cavaleri eleganţi şi ironici, readuceţi la viaţă pe doamnele zglobii şi galante din povestirile lui Brantôme[9] sau din Heptameron[10], puneţi în gura lor acel idiom prompt, savant, naiv şi eminamente francez al secolului al şaisprezecelea şi vă veţi putea face o idee despre această fermecătoare curte, mai cu seamă dacă vă veţi aminti cuvintele lui Francisc I: „O curte fără doamne e ca un an fără primăvară sau ca o primăvară fără flori”. Iar curtea lui Francisc I era o veşnică primăvară luminată de cele mai frumoase şi mai nobile flori de pe faţa pământului.

După primul moment de uimire pricinuit de învălmăşală şi zgomot, când puteai în fine să desluşeşti diferitele grupuri, nu era greu să-ţi dai seama că mulţimea era despărţită în două tabere: una care se deosebea prin culorile liliachii şi care era tabăra doamnei d’Etampes, cealaltă, care purta culorile albastre, a Dianei de Poitiers; adepţii tainici ai reformei făceau parte din prima tabără,

9 Pierre de Brantôme (1535- 1614) – scriitor francez care a excelat în genul memorialistic, autor al lucrării „Viaţa iluştrilor conducători şi a femeilor galante”. (n.t.).

10 *Heptameronul* sau *Povestirile reginei de Navara* (Marguerite d’Angoulême) cuprindea un număr de 72 de istorioare imitate după Boccaccio. (n.t.).

catolicii zeloşi din cea de-a doua. În cea din urmă se putea observa chipul şters şi searbăd al delfinului; chipul blond, inteligent şi vioi al lui Charles d’Orléans, cel de-al doilea fiu al regelui, se vedea învârtindu-se printre cei din tabăra adversă. Socotiţi că toate aceste opoziţii politice şi religioase se complicau cu tot felul de gelozii femeieşti şi de rivalităţi artistice şi veţi avea un mănunchi îmbelşugat de animozităţi care vă va explica, dacă s-ar întâmpla cumva să aveţi vreo pricină de mirare, o sumedenie de priviri arogante şi de gesturi ameninţătoare pe care nici chiar ipocrizia moravurilor de la curte nu era în stare să le ascundă unei priviri atente.

Cele două duşmance, Diane şi Anne, şedeau la celé două capete ale sălii şi, cu toate acestea, în pofida distanţei dintre ele, în mai puţin de cinci secunde orice înţepătură ajungea din gura uneia la urechea celeilalte, iar răspunsul, transmis prin aceleaşi ştafete, se întorcea la fel de repede pe aceeaşi cale.

În mijlocul acestor schimburi de replici spirituale şi al acestor seniori îmbrăcaţi în catifele şi mătăsuri, continua să se plimbe, indiferent şi grav, în lunga lui robă de cărturar, Henri Estienne, legat sufleteşte de partidul Reformei, în timp ce la doi paşi de el şi la fel de străin de tot ceea ce-l înconjura, stătea în picioare, palid, şi melancolic, Pietro Strozzi, refugiat din Florenţa, care, sprijinit de o coloană, privea de bună seamă în adâncul inimii sale frumuseţile patriei părăsite, în care îi era dat să se întoarcă doar în captivitate, fără a-şi mai putea afla odihna decât în mormânt. Se înţelege de la sine că nobilul italian refugiat, înrudit cu Caterina de Medici, era credincios partidului catolic.

Treceau apoi discutând importante probleme de stat şi oprindu-se din când în când unul în faţa celuilalt, ca pentru a da şi mai multă greutate convorbirii lor, bătrânul

Montmorency, căruia regele îi încredinţase cu aproape doi ani în urmă funcţia de conetabil, rămasă vacantă de când de Bourbon căzuse în dizgraţie, şi cancelarul Poyet, mândru nevoie mare de impozitul asupra loteriei, pe care-l stabilise de curând, şi de ordonanţa de la Villiers-Coterets, pe care tocmai o contrasemnase.

Fără a se alătura *mici* unui grup şi fără a se amesteca în nicio discuţie, benedictinul şi cordelierul François Rabelais, înarmat cu un zâmbet ce-i dezvăluia dinţii albi, scotocea peste tot cu privirea, observa, trăgea cu urechea, zeflemisea, în timp ce Triboulet, Măscăriciul răsfăţat al maiestăţii sale, îşi rostogolea printre picioarele celor de faţă gheba şi clevetirile, profitând de asemănarea lui cu un baset ca să muşte pe unul şi pe altul, muşcăturile lui fiind destul de dureroase, chiar dacă nu erau şi primejdioase.

Cât priveşte pe Clement Marot, falnic în costumul lui nou-nouţ de şambelan al regelui, părea, ca şi la recepţia de la palatul Etampes, să nu-şi găsească nicăieri locul. Cu siguranţă că avea în buzunar vreo poezioară de zece versuri nou-născută sau vreun sonet orfan şi căuta un prilej ca să le recite cu titlul de improvizaţie. Numai că, din păcate, după cum *se* ştie prea bine, inspiraţia vine de sus şi nimeni nu poate fi stăpân pe ea. Numele doamnei Diana făcuse să-i încolţească spontan în minte o idee ispititoare. Încercase să se împotrivească ispitei, dar muza nu este o iubită, ci o adevărată tirană:. stihurile se zămisliseră singure, iar rimele se îngemănaseră de la sine prin nu ştiu ce vrajă. Într-un cuvânt, nefericitul madrigal îl făcea să se frământe din cale afară. Era devotat doamnei d’Etampes, nici vorbă, şi tot aşa şi Margaretei de Navara, fără doar şi poate; nu încăpea nici cea mai mică îndoială că sentimentele lui înclinau spre tabăra protestantă. Poate chiar tocmai căuta să ticluiască vreo epigramă pe socoteala doamnei Diana, când îi venise în minte acest

inoportun madrigal îm onoarea sa; îi venise şi gata. Cum ar mai fi putut oare să se înfrâneze acum după ce creierul său făurise nişte versuri atât de minunate în onoarea unei catolice, cum ar fi putut, cu toată râvna lui fierbinte pentru cauza protestantă, să se oprească de a le împărtăşi în şoaptă vreunui prieten literat?

E tocmai ceea ce făcu nefericitul Marot. Dar indiscretul cardinal Tournon, căruia îi încredinţă versurile sale, le socoti atât de frumoase, de strălucite, de extraordinare, încât, fără voia sa, le strecură mai departe la urechea domnului duce de Lorena, care se grăbi să-i pomenească despre ele doamnei Diane. Numaidecât, în rândurile taberei albastre se stârni o vie rumoare, în mijlocul căreia Marot fu chemat, solicitat, somat să vină să le recite. În momentul în care îl văzură pe Marot străbătând mulţimea şi îndreptându-se spre doamna Diane, cei din tabăra liliachie se apropiară, la rândul lor, înghesuindu-se în jurul poetului, care se simţea în acelaşi timp într-al şaptelea cer şi cu inima cât un purice. În sfârşit, ducesa d’Etampes se ridică şi ea, dornică să vadă, chipurile, cum o să se descurce puşlamaua de Marot, care avea o minte atât de isteaţă, şi în ce fel avea s-o laude pe doamna Diane.

În clipa în care se pregătea să înceapă, după ce se înclinase în faţa Dianei de Poitiers, care-i zâmbea, bietul Clement Marot întoarse puţin capul spre a arunca o privire în jur şi o zări pe doamna d’Etampes, care zâmbea de asemenea; numai că zâmbetul uneia era plin de drăgălăşenie, pe când surâsul celeilalte era înfricoşător. Astfel că Marot, dogorit pe de o parte şi îngheţat pe de alta, abia reuşi să îngaime cu o voce tremurătoare şi şovăielnică versurile următoare:

Să fiu Phoebus adeseori doresc,
Nu spre a cunoaşte ierburi cu har;

Durerea de a ucide voiesc,
Cu ierburi a lecui e-n zadar;
Nici spre a domni în slăvi solitar,
Nici al lui Amor arc să irosesc;
Regelui meu potrivnic cum i-aş fi?
Să fiu Phoebus vreau fiindcă năzuiesc
Frumoasa Diana a mă iubi.

Nici nu apucase bine Marot să rostească ultima silabă a acestui gingaş madrigal, că albaştrii se şi porniră să aplaude cu înfocare, în timp ce liliachiii păstrau o tăcere mormântală. Încurajat de aprobarea unora şi ofensat de atitudinea critică a celorlalţi, Clement Marot se încumetă să se apropie de Diane de Poitiers pentru a-i înfăţişa capodopera sa.

— Frumoasei Diane – spuse el cu glas scăzut, înclinându-se în faţa ei. Înţelegeţi, doamnă: frumoasă Diane, frumoasă ca nimeni alta, fără putinţă de asemănare!

Diane îi mulţumi cu cea mai dulce privire şi Marot se îndepărtă.

— E îngăduit să închini versuri unei femei frumoase, după ce i-ai închinat celei mai frumoase – spuse în chip de scuză bietul poet, trecând pe lângă doamna d’Etampes. Vă amintiţi: cea mai frumoasă din Franţa.

Anne îi răspunse cu o privire fulgerătoare.

Două grupuri din rândurile cunoştinţelor noastre rămăseseră străine de acest incident: unul în care se afla Ascanio şi Cellini, orfăurarul având slăbiciunea de a prefera *Divina Comedie* stihurilor preţioase; celălalt grup era alcătuit din contele d’Orbec, vicontele de Marmagne, jupân d’Estourville şi Colombe; tânăra fată îl rugase din suflet pe tatăl ei să nu se amestece în mulţimea aceea pe care o vedea pentru prima oară şi care pe ea nu reuşise

decât s-o înspăimânte. Din galanterie, contele d’Orbec refuzase s-o părăsească pe logodnica sa, pe care prefectul trebuia s-o prezinte reginei după liturghie.

Deşi peste măsură de tulburaţi, Ascanio şi Colombe se văzuseră din primul moment şi îşi aruncau din când în când câte o privire pe furiş. Cei doi copii neprihăniţi şi sfioşi, crescuţi în singurătate, s-ar fi simţit nespus de singuri şi de rătăciţi în mijlocul acelei omeniri elegante şi depravate dacă nu s-ar fi putut zări şi îmbărbăta unul pe altul cu privirea.

Nu se mai văzuseră, de altminteri, din ziua destăinuirilor. Ascanio încercase zadarnic în mai multe rânduri să pătrundă în pavilionul Nesle. De câte ori bătuse la poartă, în locul coanei Perrine îi ieşise în întâmpinare noua slujnică pe care contele d’Orbec i-o trimisese Colombei şi care îl poftise să plece pe un ton răstit. Ascanio nu era nici destul de bogat, nici destul de îndrăzneţ pentru a încerca să-i câştige bunăvoinţa. De altfel, nu avea să-i împărtăşească iubitei sale decât veşti triste pe care Colombe oricum le-ar fi aflat prea curând. Aceste veşti triste erau spovedania meşterului, care-i mărturisise dragostea lui pentru Colombe, şi faptul că de aici încolo erau nevoiţi nu numai să se lipsească de ajutorul său, dar poate chiar să şi lupte împotriva lui.

Cât priveşte mijlocul de a ieşi din impas, Ascanio, aşa cum îi spusese lui Cellini, simţea că numai Dumnezeu mai putea acum să-l salveze. Astfel că, silit să se mărginească la propriile-i resurse, în naivitatea lui, tânărul se hotărâse să încerce a o îmblânzi şi înduioşa pe doamna d’Etampes. Când speranţa pe care te bizuiai se spulberă, eşti gata să recurgi la cele mai disperate mijloace. Atotputernica energie a lui Benvenuto nu numai că-l părăsise pe Ascanio, dar avea să se întoarcă neîndoios chiar împotriva Lui. Încrezător pentru că era tânăr, Ascanio se pregătea,

aşadar, să facă apel la nobleţea, mărinimia şi afecţiunea devotată pe care i se păruse a le fi descoperit în sufletul ducesei, căutând să atragă asupra suferinţelor lui mila celei de care era iubit. În cazul când însă şi acest ultim şi firav reazem avea să-i scape din mână, ce mai putea să facă un biet copil, singur şi nevolnic ca el, decât să lase lucrurile în voia sorţii şi să aştepte? Iată, dar, de ce se hotărâse să-l urmeze pe Benvenuto la curte.

Ducesa d'Etampes se înapoiase la locul ei. Ascanio se amestecă printre curteni, ajunse în spatele ei şi se strecură până în dreptul fotoliului în care şedea. Întorcându-se, ducesa îl văzu.

— A, dumneata eşti, Ascanio! spuse ea cu răceală.

— Da, doamnă ducesă. Am venit aici împreună cu meşterul meu Benvenuto şi am îndrăznit să mă apropii de dumneavoastră, pentru că, lăsând deunăzi la palatul Etampes desenul crinului pe care aţi binevoit să mi-l porunciţi, aş vrea să ştiu dacă nu sunteţi prea nemulţumită de el.

— Nu, într-adevăr, mi s-a părut foarte frumos – spuse doamna d'Etampes, un pic mai îmbunată – şi cunoscătorii cărora le-am arătat schiţa şi îndeosebi domnul de Guise, care se află aici, de faţă, au împărtăşit întru totul părerea mea; mă întreb numai dacă execuţia va fi tot atât de desăvârşită ca şi desenul? Şi, în cazul când te bizui să-l poţi duce la bun sfârşit, dacă nestematele pe care ţi le-am dat îţi vor ajunge?

— Da, doamnă, cel puţin aşa sper; totuşi aş fi vrut să montez în vârful pistilului un diamant mare care să tremure ca o picătură de rouă, dar mă tem c-ar fi o cheltuială exagerată pentru o lucrare încredinţată unui umil artist ca mine.

— Suntem în măsură să facem această cheltuială, Ascanio.

— Cred că un diamant de o asemenea mărime trebuie să preţuiască aproape două sute de mii de scuzi, doamnă.

— Bine, o să ne mai gândim. Dar – adăugă ducesa, coborând glasul – aş vrea să-mi faci un serviciu, Ascanio.

— Sunt la ordinele domniei voastre, doamnă.

— Adineauri, ducându-mă să ascult versurile anoste ale lui Marot, l-am zărit în capătul celălalt al sălii pe contele d’Orbec. Interesează-te unde se află, te rog, şi spune-i că aş vrea să-i vorbesc.

— „Dar bine, doamnă – murmură Ascanio, care păli se auzind numele contelui.

— N-ai spus că eşti la ordinele mele? rosti cu seme-ţie doamna d’Etampes. De altminteri, te-am rugat să-mi faci acest serviciu deoarece sunt convinsă că te va interesa convorbirea pe care o voi avea cu d’Orbec şi care îţi va da, poate, de gândit, dacă îndrăgostiţii mai sunt în stare să gândească.

— Voi face aşa cum mi-aţi poruncit, doamnă – zise Ascanio, tremurând de teamă să n-o supere pe cea în care îşi pusese toată speranţa.

— Bine. Te-aş ruga să-i vorbeşti contelui italieneşte, am motivele mele pentru a-ţi cere asta şi întoarce-te cu dânsul aici.

Pentru a nu o indispune şi mai mult şi pentru a nu o jigni cumva din nou pe apriga sa duşmancă, Ascanio se îndepărtă îndată şi, intrând în vorbă cu un tânăr senior cu panglici liliachii, îl întrebă dacă-l văzuse cumva pe contele d’Orbec şi unde anume.

— Uitaţi-vă – îi răspunse cel întrebat – e maimul ţoiul acela bătrân de colo care vorbeşte cu prefectul Parisului şi care şade lângă fetiţa aceea încântătoare.

Fetiţa încântătoare era Colombe, pe care toţi fanţii o priveau cu admiraţie şi curiozitate, cât despre maimuţoiul bătrân, i se păru lui Ascanio cu drept cuvânt respingător,

atât cât putea să-l dorească un rival. După ce stătu câteva clipe să-l cerceteze, se apropie de el şi, adresându-i cuvântul, spre marea mirare a Colombei, îl invită în italieneşte să vină cu el la doamna d'Etampes. Contele se scuză faţă de logodnica şi de prietenii săi şi se grăbi să dea ascultare poruncii ducesei, urmat de Ascanio, care nu plecă înainte de a o fi liniştit printr-o ocheadă complice pe Colombe, care se schimbase la faţă la auzul acestei ciudate solii şi, mai ales, la vederea solului.

— A, bună ziua, conte! spuse doamna d'Etampes, zărindu-l pe d'Orbec. Sunt încântată că te văd, fiindcă am nişte lucruri importante să-ţi comunic. Domnilor – adăugă ea, întorcându-se către cei ce o înconjurau – mai avem de aşteptat cel puţin încă un sfert de oră pe maiestăţile lor; dacă-mi daţi voie, mă voi folosi de acest răgaz pentru a schimba câteva cuvinte cu vechiul meu prieten, contele d'Orbec.

Toţi seniorii care se strânseseră linguşitori în jurul ducesei, poftiţi astfel să plece fără prea multă ceremonie, se grăbiră să se îndepărteze discret, lăsând-o singură cu vistiernicul regelui într-una din firidele ferestrelor, largă ca un salon din zilele noastre. Ascanio se pregătea să urmeze exemplul celorlalţi când, la un semn al ducesei, se opri.

— Cine-i tânărul acesta? întrebă contele.

— Un paj italian care nu pricepe nicio boabă franţuzeşte, aşa că poţi vorbi liniştit de faţă cu el, ca şi cum am fi singuri.

— Ei bine, doamnă – continuă d'Orbec – m-am supus orbeşte, cred, poruncilor domniei voastre, fără a încerca măcar să caut o explicaţie. Mi-aţi împărtăşit dorinţa de a o vedea pe viitoarea mea soţie prezentată astăzi reginei: Colombe se află aici cu tatăl său; acum că v-am împlinit dorinţa, vă mărturisesc că aş vrea să-i cunosc motivele. Ar însemna oare că îndrăznesc prea mult, doamnă, rugându-

vă să-mi daţi unele lămuriri?

— Eşti cel mai devotat dintre cei pe care mă pot bizui, d’Orbec; din fericire mi-au mai rămas încă multe de făcut pentru domnia ta şi nici aşa nu-mi dau prea bine seama dacă îmi voi putea plăti vreodată datoriile pe care le am faţă de dumneata; voi încerca totuşi. Dregătoria de vistiernic al regelui pe care ţi-am încredinţat-o nu este decât piatra de temelie pe care urmează să clădesc cariera dumitale, conte.

— Doamnă! spuse d’Orbec, făcând o plecăciune până la pământ.

— De aceea am să-ţi vorbesc deschis; dar mai înainte, trebuie să te felicit. Am văzut-o adineauri pe Colombe a dumitale: e într-adevăr încântătoare; puţin cam stângace, dar asta nu face decât să-i sporească farmecul. Totuşi, între noi fie vorba, zadarnic caut să mă dumiresc, te cunosc prea bine şi tocmai din cauza aceasta nu pot să înţeleg în ce scop, dumneata, un om serios, chibzuit şi care îmi închipui că nu eşti mare amator de prospeţime şi de frumuseţe, te-ai hotărât să închei această căsătorie; spun în ce scop, fiindcă trebuie să existe neapărat un dedesubt şi nici dumneata nu eşti omul care să facă un pas cât de mic la întâmplare.

— Păi orice om trebuie să se căsătorească odată şi odată; şi pe urmă, tatăl e un vulpoi bătrân, care o să-i lase ceva avere.

— Dar ce vârstă are?

— Vreo cincizeci şi cinci sau cincizeci şi şase de ani.

— Şi domnia ta, conte?

— Cam tot atâta, numai că el este atât de dărâmat.

— Încep să înţeleg acum şi să te recunosc. Ştiam, de altminteri, că eşti mai presus de asemenea sentimente vulgare şi că nu farmecele acestei fetişcane sunt cele ce te-au atras spre ea.

— Atât ar mai lipsi, doamnă, nici măcar nu m-am gândit; dar chiar dacă ar fi fost urâtă, situaţia nu se schimba cu nimic; cu atât mai bine că-i nostimă deci.

— Ei, bravo, conte, altminteri m-ai fi dezamăgit!

— Şi acum că m-aţi recunoscut, doamnă, veţi binevoi poate să-mi spuneţi…

— Fiindcă am planuri măreţe cu dumneata – îi tăie vorba ducesa. Aş dori, bunăoară, d'Orbec, dacă vrei să ştii, să te văd în locul lui Poyet, pe care nu-l pot suferi – adăugă ducesa, aruncând o privire plină de ură cancelarului, care continua să se plimbe împreună cu conetabilul.

— Cum, doamnă, una dintre cele mai de seamă dregătorii ale regatului?!

— Bine, dar dumneata însuţi eşti un om eminent, conte! Dar, din păcate, vai, puterea mea este atât de şovăielnică, domnesc pe marginea unei prăpăstii. Uite, de pildă, chiar în clipa de faţă sunt stăpânită de o nelinişte ucigătoare. Regele are, o iubită, pe soţia unui om de nimic, un jurist, un anume Féron. Dacă această femeie s-ar întâmpla să fie ambiţioasă, soarta noastră ar fi pecetluită. Ar trebui, de altminteri, să preîntâmpin din vreme acest capriciu al lui Francisc I. Ah, n-am să mai întâlnesc niciodată o fiinţă ca micuţa ducesă de Brissac, pe care i-am oferit-o cândva maiestăţii sale: o femeie blajină şi slabă de înger, un copil. Toată viaţa am să-i deplâng lipsa: ducesa nu era câtuşi de puţin primejdioasă, tot timpul nu făcea decât să mă ridice în slăvi faţă de rege, spunându-i cât sunt de desăvârşită. Biata Marié! Luase asupra ei toate greutăţile situaţiei mele, lăsându-mi în schimb toate foloasele. Trebuie să facem însă tot ce se poate pentru a-l îndepărta pe Francisc I de această Ferronière, cum i se spune. Din nefericire, tot arsenalul meu de seducţii e pe sfârşite, nu mi-a mai rămas decât o ultimă redută de care mă mai pot sluji: obişnuinţa.

— Cum se poate, doamnă?

— O, Doamne, într-adevăr, nu mai sunt stăpână decât pe gândurile sale, inima i s-a înstrăinat; cred că mă înţelegi, aş avea nevoie de o ajutoare. Dar unde s-o găsesc? O prietenă credincioasă, cât se poate de sinceră, de care să fiu sigură. Ah, aş fi în stare s-o plătesc cu atâta bănet şi atâtea onoruri! Caută-mi-o dumneata, d'Orbec. Nici nu poţi să-ţi dai seama în ce măsură regele se confundă cu omul în fiinţa suveranului nostru şi cât de departe poate merge înrâurirea pe care omul o are asupra monarhului. Dacă am fi două, vreau să spun două aliate, şi nicidecum două rivale, două prietene, şi nu două iubite dacă am putea pune stăpânire, una asupra lui Francisc, iar cealaltă asupra lui Francisc I, Franţa ar fi a noastră, conte, şi încă în ce împrejurări! Tocmai când Carol Quintul este gata să se arunce de bunăvoie în mrejele noastre şi când vom putea stoarce de la dânsul orice am dori în chip de răscumpărare, profitând de nesăbuinţa lui ca să ne pregătim un viitor strălucit pentru orice eventualitate. Am să-ţi explic ce anume urmăresc, d'Orbec. Această Diană, pe care dumneata o găseşti atât de ispititoare, nu va mai avea într-o bună zi nicio putere asupra noastră, şi cavalerul Franţei ar putea atunci să ajungă... Dar uite c-a sosit regele.

Era unul din tertipurile doamnei d'Etampes, care rareori îşi mărturisea lămurit gândurile, lăsând să se ghicească ce vrea; se mulţumea doar să semene în cugetele celorlalţi tot felul de imbolduri şi idei, aşteptând ca avariţia, ambiţiile, relele porniri înnăscute să facă mai departe ceea ce era de făcut, apoi se întrerupea când simţea că trebuie să se oprească.

O mare artă pe care o recomandăm cu toată însufleţirea multor poeţi şi unui mare număr de îndrăgostiţi.

Aşa că, ahtiat de bani şi de onoruri, trecut prin ciur şi prin dârmon şi corupt până în fundul sufletului, contele d’Orbec înţelesese prea bine ce voia ducesa, fiindcă de mai multe ori în timpul convorbirii privirile Annei se îndreptaseră spre locul unde se afla Colombe. Firea cinstită şi mărinimoasă a lui Ascanio însă nu reuşise să pătrundă prea adânc în această misterioasă urzeală de nelegiuiri şi ticăloşii, dar tânărul simţea totuşi că ciudata şi tenebroasa convorbire ascundea o primejdie cumplită pentru iubita lui şi se uita îngrozit *la* doamna d’Etampes.

Un uşier vesti sosirea regelui şi a reginei. Într-o clipă, toată lumea fu în picioare şi cu pălăria în mână.

— Dumnezeu să vă aibă în sfânta lui pază, domnilor! spuse intrând Francisc I. Trebuie să vă anunţ din capul locului o veste mare. Scumpul nostru frate, împăratul Carol Quintul, se-află în clipa în care vă vorbesc în drum spre Franţa, dacă nu cumva a şi pus piciorul pe pământul ei. Să fim gata, domnilor, să-l primim cum se cuvine. Nu mai e nevoie, cred, să amintesc credincioasei noastre nobilimi îndatoririle ospitalităţii pe care această înaltă vizită ni le impune. Am dovedit în tabăra Pânzei de Aur că ştim să primim regeşte pe regi. În mai puţin de o lună, Carol Quintul va fi la Luvru.

— Şi eu, domnilor – spuse regina Eléonore, cu vocea ei dulce – vă mulţumesc dinainte în numele augustului meu frate pentru primirea pe care i-o veţi face.

În chip de răspuns, cei de faţă începură a striga: „Trăiască regele! Trăiască regina! Trăiască Împăratul!”

În momentul acela, lunecând ca o zvârlugă, ceva se strecură printre picioarele curtenilor şi se apropie de monarh; era Triboulet.

— Sire – spuse bufonul – binevoiţi a-mi îngădui să închin maiestăţii voastre o lucrare pe care am de gând s-o tipăresc?

— Cu cea mai mare plăcere, bufonule – răspunse regele – dar mai întâi trebuie să ştiu care este titlul acestei lucrări şi în ce stadiu se găseşte.

— Sire, lucrarea se va intitula „Almanahul nebunilor”, şi va cuprinde lista celor mai smintiţi dintre smintiţii ce vor fi sălăşluit cândva pe faţa pământului. Cât priveşte stadiul în care se află, vă pot spune că am şi scris pe prima pagină numele regelui tuturor nebunilor trecuţi şi viitori.

— Şi cine este acest strălucit confrate pe care vrei să-l socoteşti vărul meu şi pe care l-ai ales drept monarh? întrebă Francisc I.

— Carol Quintul, sire – răspunse Triboulet.

— Cum aşa, Carol Quintul?! se miră regele. Tocmai el?! Şi de ce tocmai Carol Quintul?

— Pentru că nu există nimeni altul pe lume decât Carol Quintul, care, după ce v-a ţinut zălog la Madrid, aşa cum a făcut, mai poate fi atât de nebun, încât să se încumete a trece prin regatul maiestăţii voastre.

— Şi dacă totuşi o să treacă prin regatul meu fără să păţească nimic? îi întoarse vorba Francisc I.

— Atunci – adăugă Triboulet – îi făgăduiesc că voi şterge numele său şi voi pune alt nume în loc.

— Numele cui? întrebă regele.

— Numele vostru, sire, căci, lăsându-l să treacă, veţi fi şi mai nebun decât el.

Regele izbucni în râs. Curtenii îi ţinură isonul. Numai biata Eleonore, se schimbă la faţă.

— Ştii ce – spuse Francisc – înlocuieşte chiar acum numele împăratului cu al meu, fiindcă mi-am dat cuvântul meu de gentilom şi înţeleg să-l respect. Cât priveşte închinarea, află că o primesc şi iată aici preţul primului exemplar ce va ieşi de sub teascuri.

Spunând acestea, Francisc I scoase din buzunar o pungă plină şi i-o aruncă lui Triboulet, care o prinse cu

dinţii din zbor şi se îndepărtă, mergând în patru labe şi mârâind ca un câine care duce un os în gură.

— Doamnă – spuse prefectul Parisului, apropiindu-se de regină împreună cu Colombe – maiestatea voastră îmi îngăduie să mă folosesc de acest prilej de bucurie spre a-i prezenta, sub cele mai fericite auspicii, pe fiica mea Colombe, pe care a binevoit s-o primească în rândul doamnelor sale de onoare?

Blajina regină îi spuse câteva cuvinte de laudă şi de încurajare bietei Colombe, care se fâstâcise şi pe care, în vremea asta, monarhul o privea cu admiraţie.

— Pe legea mea de gentilom, jupâne prefect – rosti Francisc I, surâzând – îţi dai seama c-ai săvârşit o crimă de înaltă trădare ţinând atâta timp tăinuit, departe de privirile noastre, un asemenea mărgăritar căruia trebuie să-i şadă atât de bine în cununa de frumuseţe ce înconjoară maiestatea reginei noastre? Şi dacă nu vei fi pedepsit totuşi pentru această trădare, jupâne Robert, mulţumeşte mutei rugăminţi a acestor frumoşi ochi plecaţi.

—

Regele se înclină apoi galant în faţa încântătoarei copile şi trecu mai departe însoţit de întreaga curte, îndreptându-se spre capelă.

— Doamnă – spuse ducele de Medina-Sidonia, oferindu-i mâna ducesei d’Etampes – să lăsăm, dacă binevoiţi, să plece toată lumea şi să rămânem ceva mai în urmă; nu vom găsi nicăieri un loc mai prielnic pentru a vă spune unele lucruri de seamă pe care aş dori să vi le împărtăşesc în taină.

— Sunt la dispoziţia dumitale, domnule ambasador – răspunse ducesa. Nu pleca, te rog, conte d’Orbec; poţi cuvânta liniştit, domnule de Medina, faţă de acest vechi prieten, ca şi cum ai sta de vorbă cu mine, şi faţă de acest tânăr, care nu cunoaşte decât limba italiană.

— Discreţia lor e tot atât de necesară pentru domnia voastră ca şi pentru mine şi, din moment ce sunteţi sigură de dânşii… Dar iată-ne în sfârşit singuri, de aceea vă voi spune tot ce am de spus fără ocolişuri şi fără să vă ascund nimic. Precum vedeţi, maiestatea sa sacră s-a hotărât să treacă prin Franţa şi poate chiar în clipa de faţă a şi păşit pe teritoriul ei; ştie totuşi că-i va fi dat s-o străbată printre două rânduri de vrăjmaşi, dar se bizuie pe lealitatea regelui; dumneavoastră înşivă l-aţi sfătuit să aibă încredere, doamnă, şi, cinstit vorbind, sunt gata să recunosc că, mai puternică decât oricare dintre miniştrii titulari, înrâurirea pe care o aveţi asupra lui Francisc I este destul de mare pentru ca sfatul domniei voastre să fie, după cum veţi binevoi, bun sau rău, o amăgire sau o chezăşie. Dar pentru ce v-aţi întoarce împotriva noastră? Nici statul şi nici dumneavoastră n-aţi avea nimic de câştigat.

— Mai departe, monseniore: n-aţi spus încă totul, pare-mi-se?

— Nu, doamnă. Carol Quintul este vrednicul urmaş al lui Carol cel Mare şi ceea ce un aliat care şi-ar călca legământul ar putea să-i ceară drept răscumpărare, împăratul înţelege să ofere în chip de dar pentru a nu lăsa nerăsplătite nici ospitalitatea, nici sfatul.

— Admirabil! Iată un gest mărinimos şi bine chibzuit totodată.

— Regele Francisc I a dorit întotdeauna cu ardoare ducatul de Milano, doamnă; ei bine, Carol Quintul e gata să cedeze această provincie, care a fost o veşnică pricină de zâzamie între Franţa şi Spania, cumnatului său, în schimbul unei rente anuale.

— Înţeleg – îi tăie cuvântul ducesa – finanţele împăratului, după cum se ştie, se află într-o stare destul de proastă; pe de altă parte, ducatul de Milano e sărăcit de

pe urma a douăzeci de războaie şi maiestatea sa sacră n-ar avea nimic de regretat transferând creanţa unui debitor lipsit de mijloace asupra unui debitor bogat. Refuz, domnule de Medina, fiindcă îţi dai seama, cred, şi domnia ta că o asemenea propunere nu poate fi acceptată.

— Dar bine, doamnă, s-a şi deschis vorba faţă de suveran despre această învestitură şi maiestatea sa s-a arătat încântată.

— Ştiu; eu însă refuz. Dacă vă puteţi lipsi de mine, cu atât mai bine pentru dumneavoastră.

— Doamnă, împăratul ţine cu tot dinadinsul să ştie că îl sprijiniţi, şi tot ce aţi putea dori…

— Influenţa mea nu este o marfă ce poate fi vândută şi cumpărată, domnule ambasador.

— O, doamnă, dar cine a spus asta?

— Ascultă, ai declarat că stăpânul dumitale doreşte sprijinul meu şi, între noi fie vorba, are dreptate. Ei bine, ca să se poată bizui pe acest sprijin, îi cer mai puţin decât este dispus să ofere: urmăreşte-mă cu toată atenţia. Uite ce trebuie să facă. Îi va făgădui lui Francisc I învestitura ducatului de Milano, apoi, de îndată ce va trece dincolo de graniţele Franţei, îşi va aduce aminte că tratatul de la Madrid a fost încălcat odinioară şi va uita făgăduiala făcută.

— Cum se poate, doamnă? Asta ar putea dezlănţui un război!

— Ai puţină răbdare, domnule de Medina. Maiestatea sa, într-adevăr, va începe să strige şi să ameninţe. Atunci Carol va consimţi să ridice ducatul Milano, la rangul de stat independent şi-l va dărui, scutit însă de orice obligaţii, lui Charles d’Orléans, cel de-al doilea fiu al regelui: în felul acesta împăratul nu va spori cu nimic stăpânirea unui rival. Pentru aşa ceva merită să piardă câţiva scuzi şi cred că nici domnia ta, monseniore, n-ai nimic de spus. Cât

priveşte dorinţele mele personale, cum ziceai adineauri, dacă maiestatea sa sacră este de acord cu planurile mele, va lăsa să cadă în faţa mea, la prima noastră întrevedere, o piatră mai mult sau mai puţin strălucitoare, pe care o voi ridica de jos, dacă merită osteneala, şi o voi păstra în amintirea glorioasei alianţe încheiate între urmaşul cezarilor, rege al Spaniei şi al Indiilor, şi mine.

Ducesa d'Etampes se aplecă la urechea lui Ascanio, înfricoşat de nelinişţitoarele şi misterioasele sale urzeli, aşa cum şi ducele de Medina era îngrijorat, în timp ce contele d'Orbec părea încântat.

— Toate astea pentru tine le fac, Ascanio – îi şopti ucenicului. Ca să câştig inima ta, aş fi în stare să duc la pierzare Franţa. Ei bine, domnule ambasador – continuă ea cu glas tare – care este răspunsul domniei tale?

— Împăratul este singurul care poate lua o hotărâre în privinţa unui lucru atât de important, doamnă; cu toate astea, am toate motivele să cred că va accepta o înţelegere care mi se pare atât de avantajoasă pentru noi, încât aproape că mă sperie.

— Dacă asta te poate linişti, am să-ţi spun că, în fond, e la fel de avantajoasă şi pentru mine şi tocmai de aceea mă bizui să-l înduplec pe rege s-o accepte. Noi, femeile, avem o politică a noastră, uneori mai sigură decât a domniilor voastre. Dar pot să vă încredinţez că planurile mele nu sunt câtuşi de puţin primejdioase pentru dumneavoastră; gândeşte-te, în ce fel ar putea să fie? De altminteri, până ce Carol Quintul se va hotărî într-un fel, domnule de Medina, poţi fi sigur că nu voi lăsa să-mi scape nicio ocazie pentru a unelti împotriva sa. Şi că mă voi strădui din răsputeri a convinge pe maiestatea sa să-l reţină ca prizonier la palat.

— Cum, doamnă, asta înseamnă pentru, domnia voastră primul pas spre o alianţă?!

— Ce vorbeşti, domnule ambasador! Cum se poate ca un om de stat ca dumneata să nu-şi dea seama că, înainte de toate, trebuie să preîntâmpin orice bănuială de ademenire şi că, apărând pe faţă cauza dumneavoastră, ar fi mijlocul cel mai sigur de a o compromite? De altminteri, n-aş vrea să dau prilej nimănui să mă trădeze ori să mă denunţe. Lasă-mă să fiu vrăjmaşa domniilor voastre, domnule duce, lasă-mă să vorbesc împotriva dumneavoastră. Ce-ţi pasă? O, Doamne, nu ştii oare în câte feluri se pot răstălmăci cuvintele?! În cazul când Carol Quintul respinge tratatul propus de mine, am să-i spun regelui: „Sire, bizuie-te pe imboldurile mele generoase de femeie! Nu trebuie să şovăi în faţa unor represalii pe cât de îndreptăţite pe atât de necesare”. Dacă însă împăratul este de acord, am să-i spun: „Sire, încrede-te în dibăcia mea feminină, adică felină! Trebuie să te împaci cu gândul unei josnicii utile”.

— O, doamnă – spuse ducele de Medina, înclinându-se în faţa ducesei – ce păcat că sunteţi o regină! Aţi fi fost un ambasador atât de iscusit!

După care ducele îşi luă rămas bun de la doamna d’Etampes şi se îndepărtă, încântat de întorsătura neprevăzută pe care o luaseră tratativele.

— Acum e rândul meu să vorbesc deschis şi fără ocolişuri – îi spuse ducesa contelui d’Orbec când rămase singură cu el şi cu Ascanio. În momentul acesta, conte, ştii trei lucruri: primul, că e tot atât de important pentru prietenii mei cât şi pentru mine în împrejurarea de faţă ca puterea mea să fie temeinic întărită şi ferită de orice ştirbire; al doilea, că după ce vom fi trecut cu bine peste această încercare, nu vom mai avea niciun motiv să ne temem de viitor, că Charles d’Orléans va fi adevăratul urmaş al lui Francisc I şi că ducele de Milano, pe care-l voi fi făcut ceea ce va fi, va trebui să-mi fie şi mai îndatorat

chiar decât regele Franţei, care m-a făcut ceea ce sunt; al treilea, că maiestatea sa a fost adânc impresionată de frumuseţea Colombei dumitale. Ei bine, conte, ceea ce vreau să-ţi spun acum se adresează omului superior care nu înţelege să se lase influenţat de nişte prejudecăţi vulgare. În clipa aceasta ţii în mână propria dumitale soartă: vrei ca vistiernicul d'Orbec să-i urmeze cancelarului Poyet sau, ca să spunem lucrurilor pe nume, vrei ca frumoasa Colombe d'Orbec să-i urmeze Mariei de Brissac?

Ascanio făcu un gest de groază pe care d'Orbec nu-l observă, dat fiind că în momentul acela privirea lui respingător de vicleană se încrucişa cu privirea adâncă a doamnei d'Etampes.

— Vreau să fiu cancelar! răspunse el fără înconjur.

— Prea bine, înseamnă că suntem salvaţi; dar prefectul?

— Mă bizui c-o să găsiţi şi pentru el ceva, vreo slujbă mai grasă; v-aş ruga chiar, pe cât se poate, să fie mai curând rentabilă decât onorifică; ce va agonisi, tot în mâna mea o să încapă după ce bătrânul, prăpădit cum e, se va călători pe lumea cealaltă.

Ascanio nu mai putu să se stăpânească.

— Doamnă! izbucni el, cu o voce tunătoare, făcând un pas înainte.

Nu mai apucă să continue însă şi nici contele să-şi arate mirarea, fiindcă amândouă canaturile uşii se deschiseră larg: întreaga curte se înapoia.

Smucindu-l de mână pe Ascanio, doamna d'Etampes se trase brusc îndărăt împreună cu el şi, cu o voce stăpânită dar pătrunzătoare, îi suflă la ureche:

— Ei, tinere, vezi acum în ce fel poţi ajunge iubita unui rege şi unde ne poate duce, fără voia noastră, viaţa?

Se întrerupse. În timp ce rostea aceste dureroase

cuvinte, veselia şi vorbele de duh ale regelui şi ale oştenilor se revărsaseră, ca să zicem aşa, în sală.

Francisc I era într-al şaptelea cer: în curând, Carol Quintul avea să sosească. Vor avea loc recepţii, serbări, diferite surprize, îi era dat să joace un rol strălucit. Toată lumea va fi cu privirile aţintite asupra Parisului şi asupra suveranului său. Gândindu-se la drama captivantă ale cărei iţe aveau să se afle toate în mâinile sale, Francisc I se bucura ca un copil. Prin felul său de a fi era înclinat să privească mai curând partea strălucitoare a lucrurilor decât cea gravă, să aibă în vedere în primul rând răsunetul lor, să considere bătăliile doar nişte simple turniruri, iar regalitatea o artă. Minunată inteligenţăcu idei temerare, ciudate, poetice, Francisc I a preschimbat domnia sa într-o reprezentaţie teatrală, iar lumea într-o sală de spectacol.

În ziua aceea, la gândul că va avea prilejul să uimească un rival şi, odată cu el, Europa întreagă, era de o indulgenţă şi de o bunăvoinţă mai încântătoare ca niciodată.

Drept care, încurajat pare-se de chipul său îmbietor, în clipa în care suveranul intra pe uşă, Triboulet se rostogoli la picioarele sale.

— Vai, sire, vai, sire! începu a se tângui bufonul. Am venit să-mi iau rămas bun; maiestatea voastră trebuie să se împace cu gândul că nu mă va mai vedea niciodată; de aceea plâng mai mult de mila măriei sale decât de mila mea. Ce-o să se facă maiestatea voastră fără sărmanul său Triboulet, la care ţine atât de mult!

— Cum se poate, nebunule, vrei să mă părăseşti tocmai acum când nu există decât un singur bufon pentru doi regi?!

— Da, sire, tocmai acum când vor fi doi regi pentru un bufon.

— Nici nu vreau să aud de aşa ceva, Triboulet! Vei

rămâne aici, îţi poruncesc!

— Rămân, păcatele mele! împărtăşiţi atunci, rogu-vă, porunca măriei voastre şi domnului de Vielleville, căruia i-am spus ce se vorbeşte pe socoteala soţiei sale şi care, pentru un fleac de nimic ca acesta, a jurat c-o să-mi smulgă urechile mai întâi şi după aceea sufletul din mine… dacă am aşa ceva, a adăugat păgânul, căruia maiestatea voastră s-ar cuveni să-i taie limba pentru asemenea nelegiuire.

— Haide, haide! căută să-l împace regele. Linişteşte-te, nebunule! Sărmane, cel ce s-ar încumeta să-ţi curme viaţa poate fi sigur că, după un sfert de ceas, va atârna în ştreang.

— O, sire, dacă n-aţi avea nimic împotrivă…

— Spune, ce vrei?

— Porunciţi să fie atârnat în ştreang cu un sfert de oră înainte. E mai bine pentru mine.

Toată lumea începu să râdă şi regele mai cu poftă decât toţi. Pornind apoi mai departe, îl întâlni pe Pietro Strozzi, nobilul refugiat.

— Senior Pietro Strozzi – îi spuse el – e mult, mi se pare, prea mult chiar, de când ai cerut un înscris de împământenire; e ruşinos pentru noi că, după ce ai luptat cu atâta bărbăţie la Piemont în oastea francezilor şi ca un adevărat francez, să nu te numeri încă printre mlădiţele patriei noastre, prin curajul pe care l-ai dovedit, de vreme ce patria dumitale de baştină se leapădă de domnia ta. Astă seară, senior Pietro, jupân Le Maçon, secretarul meu, îţi va trimite înscrisul de împământenire. Nu e nevoie să-mi mulţumeşti; trebuie ca, sosind aici, Carol Quintul să te găsească francez, spre cinstea mea şi a domniei tale. A, dumneata eşti, Cellini, cum văd eu, niciodată nu vii cu mâinile goale; ce ţii acolo sub braţ, prietene? Dar aşteaptă puţin; pe legea mea de gentilom, n-aş vrea să se spună că

n-am venit niciodată în întâmpinarea dărniciei dumitale: jupâne Antoine Le Maçon, vei avea grijă să întocmeşti, pe lângă înscrisul de împământenire a marelui Pietro Strozzi, şi pe acela hărăzit prietenului meu Benvenuto, pe care i-l vei înmâna, scutit de orice taxe: un orfăurar nu poate scoate din pungă cinci sute de ducaţi atât de lesne ca un Strozzi.

— Sire, mulţumesc cu plecăciune maiestăţii voastre, dar o rog să-mi ierte neştiinţa: ce înseamnă acest înscris de împământenire?

— Cum? rosti solemn Antoine Le Maçon, în timp ce regele râdea să se prăpădească de întrebarea orfăurarului. Se poate oare să nu ştii, meştere Benvenuto, că înscrisul de împământenire e cea mai mare cinste pe care maiestatea sa poate s-o facă unui străin şi că datorită acestui înscris te poţi socoti francez?

— Încep să înţeleg, sire, şi vă mulţumesc – spuse Cellini – deşi în sinea mea mă socoteam de mult supusul maiestăţii sale; dar, să-mi fie iertat, la ce slujeşte acest înscris?

— La ce slujeşte acest înscris? spuse Francisc I, a cărui bună dispoziţie nu se tulburase. Slujeşte, Benvenuto, la aceea că, de vreme ce ai devenit francez, îmi stă în putere să te numesc senior al castelului Nesle, lucru care nu-mi era îngăduit până acum. Jupâne Le Maçon, vei alătura la înscrisul de împământenire actul de donaţie pe veci al castelului. Acum te-ai dumirit la ce slujeşte înscrisul de împământenire?

— Da, sire, şi vă mulţumesc, vă mulţumesc de mii de ori! S-ar părea că inimile noastre se înţeleg fără cuvinte, fiindcă favoarea pe care binevoiţi a mi-o face astăzi îmi deschide drumul spre o altă favoare cu mult mai mare pe care mă voi încumeta poate să v-o cer cândva şi care, ca să zicem aşa, o întregeşte pe cea de faţă.

— Ştii ce ţi-am făgăduit, Benvenuto! Adu-mi statuia lui Jupiter pe care ţi-am poruncit-o şi cere ce vrei.

— Într-adevăr, maiestatea voastră are o temeinică ţinere de minte şi sper că şi făgăduiaia sa va fi tot atât de temeinică. Într-adevăr, maiestatea voastră poate împlini o dorinţă de care viaţa mea e legată într-un fel şi, în virtutea unui regesc şi nepreţuit har, aţi şi făcut ca împlinirea acestei dorinţe să fie mult mai lesnicioasă.

— Totul va fi, marele meu orfăurar, după pofta inimii dumitale; dar până atunci arată-ne mai întâi ce ai în mână.

— Sire, e o solniţă de argint pentru a ţine tovărăşie vasului şi fructierei.

Regele cercetă ca de obicei cu luare-aminte şi în tăcere minunata lucrare înfăţişată de Cellini.

— Ce greşeală de neiertat! rosti el în cele din urmă. Ce nesocotinţă!

— Cum, sire?! exclamă Benvenuto, nespus de dezamăgit. Maiestatea voastră e chiar atât de nemulţumită?

— Dar bineînţeles, domnule. Se poate oare să-mi strici o idee atât de frumoasă, turnând-o în argint?! Din aur trebuia făurită, Cellini! îmi pare rău pentru dumneata, dar va trebui s-o faci din nou.

— Vai, sire! spuse Benvenuto, cu melancolie. Nu trebuie să aveţi năzuinţe atât de mari pentru bietele mele lucrări. Tare mi-e teamă că bogăţia materialului va fi pierzania acestor scumpe comori ale gândirii mele. E mai bine să plămădeşti lutul decât aurul pentru ca să te bucuri de o faimă îndelungată, şi numele nostru, al orfăurarilor, nu dăinuie îndeobşte prea mult. Sire, cerinţele vieţii sunt uneori necruţătoare şi oamenii, de obicei, hrăpăreţi şi proşti. Cine ştie dacă una ori alta din cupele făurite de mine şi pe care maiestatea voastră ar plăti-o cu zece mii de ducaţi nu va fi topită cândva pentru zece scuzi?

— Haida de doar nu-ţi închipui că regele Franţei se va duce să zălogească la lombarzi solniţele ce-i împodobesc masa!

— Sire, împăratul Constantinopolei a zălogit totuşi la veneţieni cununa de spini a Domnului nostru Iisus Hristos!

— Dar un rege al Franţei o va răscumpăra, domnule!

— Da, ştiu; gândiţi-vă totuşi că există restrişti, răscoale, surghiunuri! Vin dintr-o ţară în care familia Medici a fost de trei ori izgonită şi de trei ori chemată să se întoarcă, şi singurul bun ce nu-i poate fi răpit unui rege este fala pe care unii suverani ca maiestatea voastră şi-au făurit-o.

— N-are a face, Benvenuto, n-are a face, ţin neapărat ca solniţa asta să fie turnată în aur, drept care vistiernicul meu va avea grijă să-ţi numere chiar azi o mie de scuzi vechi de aur. Ai auzit, conte d’Orbec, chiar azi, fiindcă nu vreau ca meşterul Cellini să piardă nicio clipă. Rămâi cu bine, Benvenuto, şi lucrează mai departe; regele se gândeşte la Jupiter; rămâneţi cu bine, domnilor, gândiţi-vă la Carol Quintul!

În timp ce Francisc I cobora scara, urmând-o pe regină, care se şi urcase în trăsură şi pe care monarhul o însoţea călare, se petrecură unele lucruri pe care se cuvine să nu le trecem cu vederea.

Mai întâi, Benvenuto se apropie de contele d’Orbec şi-i spuse:

— Binevoiţi a-mi pune la îndemână aurul acela, jupâne vistiernic. Voi face aşa cum mi-a poruncit maiestatea sa, mă voi duce chiar acum să iau o traistă de acasă şi peste o jumătate de oră voi fi la domnia voastră.

Contele se înclină în semn de încuviinţare şi Cellini plecă singur, după ce-l căută în zadar cu privirea pe Ascanio.

În acelaşi timp Marmagne îi vorbea în taină prefectului, care continua s-o ţină de mână pe Colombe.

— Nici că se putea un prilej mai nimerit – îi şuşotea el – mă duc într-un suflet să dau de ştire oamenilor mei. Dumneata ai grijă şi spune-i lui d’Orbec să-l ţină-n loc pe Benvenuto cât mai mult.

După care se făcu nevăzut, iar jupân d Estourville se apropie de contele d’Orbec, căruia îi spuse ceva la ureche, adăugând apoi cu glas tare:

— Între timp, conte, eu am s-o conduc pe Colombe la palatul Nesle.

— Bine – răspunse d’Orbec – şi vino după aceea chiar astă-seară să-mi spui ce s-a întâmplat.

Se despărţiră şi prefectul porni într-adevăr agale împreună cu fiica sa spre pavilionul Nesle, urmaţi fără să ştie de Ascanio, care nu-i scăpase din ochi o singură clipă şi care o petrecea de departe, cu o privire plină de dragoste, pe Colombe, în vreme ce se îndrepta spre casă.

Regele tocmai se pregătea să încalece; călărea un roib de toată frumuseţea: favoritul său pe care îl primise în dar de la Henric al VIII-lea.

— Vom face – spuse el – un drum lung împreună azi.

Drăguţul, iubitul meu cal,
Lin saltă-mă-n şa şi tandru...

Ia te uită, s-ar zice primele două versuri ale unui catren – adăugă Francisc I. Hai, Marot, găseşte-mi-le pe celelalte, sau dumneata, maestre Melin de Saint-Gelais!

Marot se scarpină în cap, dar Saint-Gelais i-o luă înainte şi cu o iscusinţă şi o spontaneitate surprinzătoare, continuă:

Crai porţi, nefiind Bucefal,
Mai falnic ca Alexandru!

Din toate părţile izbucniră aplauze, iar regele, care încălecase între timp, flutură mâna cât se poate de prietenos în semn de mulţumire spre poetul atât de fericit şi de prompt inspirat.

Cât priveşte pe Marot, se întoarse la palatul Navarre, mai îmbufnat ca niciodată.

— Nu ştiu ce-or fi avut toţi la curte azi – bombănea el – că parcă erau căzuţi în cap.

XXI

PATRU SOIURI DE TÂLHARI

Benvenuto trecu Sena în grabă şi luă de acasă nu o traistă, Cum îi spusese contelui d'Orbec, ci o coşniţă pe care i-o dăduse la Florenţa o verişoară de-a lui, călugăriţă, *pe* urmă, vrând să termine toată tărăşenia în aceeaşi zi şi cum se şi făcuse ora două după-amiază, plecă din nou, îndreptându-se spre strada Froid-Manteau, unde locuia contele d'Orbec, fără să-l mai aştepte pe Ascanio, pe care-l pierduse din vedere, nici pe lucrătorii săi, care se duseseră s*ă mănânce; oricât* de atent privi în jur pe drum însă, mu observă nimic care să-i poată stârni cât de cât îngrijorarea.

În momentul în care ajunse acasă la contele d'Orbec, acesta îl încunoştinţă că nu putea să-i înmâneze banii pe loc, deoarece erau de îndeplinit o serie de formalităţi absolut necesare: trebuia adus un notar, întocmit un contract; contele îşi ceru, de alminteri, iertare, copleşindu-l cu politeţuri, deoarece îl *ştia* pe Cellini merăbdător din fire, şi-şi învălui refuzul într-o formă atât de curtenitoare, încât Benvenuto nu avu niciun motiv să se supere şi, încredinţat

că toate acele piedici erau reale, se resemnă să aştepte.

Cellini căută totuşi să se folosească de această întârziere ca să cheme pe Câţiva dintre lucrătorii săi spre a-l însoţi la întoarcere, ajutându-l să ducă bănetul. D'Orbec se oferi să trimită la palatul Nesle pe unul din slujitorii lui să le dea de ştire; pe urmă aduse vorba despre lucrările lui Cellini, despre bunăvoinţa deosebită pe care i-o arăta regele şi despre tot felul de lucruri în măsură să astâmpere nerăbdarea lui Benvenuto, care era cu atât mai puţin bănuitor, cu cât nu avea nicio pricină de supărare împotriva contelui, după cum tot aşa nu vedea nicio pricină pentru care contele ar fi putut să-l duşmănească. E adevărat că dorea să-i ia locul în inima Colombei, dar nimeni în afară de Ascanio şi de el nu cunoştea această dorinţă. Răspunse deci cât se poate de amabil la încercările vistiernicului de a-i câştiga bunăvoinţa.

Pierdură apoi o bună bucată de vreme ca să aleagă aurul după carate, aşa cum poruncise regele să fie dat. Notarul sosi şi el după o lungă zăbavă. Iar un contract nu se întocmeşte chiar aşa cât ai bate din palme. Într-un cuvânt, când, după ultimele schimburi de politeţuri, Benvenuto se pregăti să se întoarcă la palat, afară începuse să se înnopteze; se interesă atunci de slujitorul trimis să-i cheme pe tovarăşii săi. Acesta-i răspunse că băieţii nu putuseră să vină, dar că, în schimb, era gata să ducă el aurul seniorului orfăurar. Benvenuto simţi încolţindu-i în suflet o bănuială şi refuză sprijinul oferit, oricât de îndatoritor se arătase slujitorul.

Puse galbenii în coşniţă, apoi îşi trecu braţul prin cele două toarte, şi cum braţul său abia pătrundea prin ele, bănetul se afla în deplină siguranţă şi, în acelaşi timp, putea fi cărat mult mai uşor decât într-o traistă. Benvenuto purta pe sub haine o cămaşă de zale trainică, cu mâneci, o spadă scurtă la şold şi un pumnal la cingătoare; porni deci

la drum cu paşi grabnici, dar hotărâţi. Totuşi înainte de a pleca, i se păru a fi zărit câţiva slujitori care şuşoteau între ei părăsind în pripă locuinţa, dar care o apucaseră, chipurile, pe alt drum decât el.

Astăzi, când pentru a te duce de la Luvru la Academie e de ajuns să treci podul Artelor, drumul pe care-l avea de făcut Benvenuto poate fi străbătut din câţiva paşi, dar pe timpurile acelea însemna o adevărată călătorie. Într-adevăr, pornind din strada Froid-Manteau, meşterul trebuia s-o ia pe chei în sus până la Châtelet, să treacă podul Morarilor, să meargă în lungul străzii Saint-Barthélemy ce străbate l'Ile de la Cité, să traverseze Sena pe podul Saint-Michel pentru a pune piciorul pe malul stâng şi de-acolo să-şi urmeze calea mai departe pe cheiul pustiu în jos, până la palatul Nesle. Să nu ne mirăm deci că într-o vreme ca aceea când mişunau hoţii şi borfaşii, cu tot curajul său, Benvenuto era întrucâtva neliniştit din pricina importantei sume pe care o purta la subsuoară. De altminteri, dacă cititorul va binevoi să ne însoţească, apucând-o împreună cu noi cu vreo câteva sute de paşi înaintea lui. Benvenuto, va putea să-şi dea seama că neliniştea sa nu era lipsită de temei.

De aproape un ceas de când negura nopţii începuse a se îndesi, patru inşi cu nişte mutre destul de suspecte, înfăşuraţi în mantii largi, se aşezaseră la pândă pe cheiul Augustinilor în dreptul bisericii. Ţărmul era străjuit numai de ziduri în partea respectivă şi cu desăvârşire pustiu în momentul acela. Tot timpul cât adăstaseră acolo, cei patru inşi nu văzuseră trecând ţipenie de om în afara prefectului, care se întorcea spre casă după ce o condusese pe Colombe la pavilionul Nesle şi pe care-l salutaseră cu tot respectul datorit oamenilor stăpânirii.

Vorbeau între ei cu voce scăzută şi cu pălăria trasă pe frunte într-unul din cotloanele formate din zidurile bisericii.

Pe doi dintre ei îi cunoaştem mai dinainte: erau spadasinii pe care-i tocmise Marmagne pentru expediţia nefericită pusă la cale împotriva palatului Nesle şi se numeau Ferrante şi Fracasso. Însoţitorii lor, care îşi câştigau viaţa datorită aceleiaşi onorabile îndeletniciri, se chemau Procope şi Maledent. Pentru ca posteritatea să nu aibă niciun motiv de a se ciorovăi în privinţa obârşiei acestor patru bravi căpitani, aşa cum face de trei mii de ani pe seama lui Homer, vom adăuga că Maledent era de fel din Picardia, Procope din Boemia şi că Ferrante şi cu Fracasso văzuseră lumina zilei sub cerul senin al Italiei. Cât priveşte însuşirile lor distinctive în vremuri paşnice, putem spune că Procope era jurist, Ferrante pedant, Fracasso visător, iar Maledent nătărău. Precum se vede, faptul de a fi francezi nu ne orbeşte în privinţa singurului dintre aceşti patru pehlivani care era compatriot cu noi.

Când se băteau însă câteşipatru erau ca nişte zmei.

Să urmărim acum discuţia amicală şi concludentă pe care o purtau între ei şi să luăm aminte. Vom putea afla astfel ce soi de oameni erau şi ce primejdii îl ameninţau de fapt pe prietenul nostru Benvenuto.

— Cel puţin, Fracasso – spunea Ferrante – azi n-o să ne mai încurce treburile namila aceea roşcovană de viconte, şi bietele noastre spade vor putea ieşi din teacă fără să-l mai auzim pe fricosul ăsta strigând: „Înapoi!” şi fără să ne mai silească să spălăm putina.

— Da, numai că – răspunse Fracasso – de vreme ce înţelege să lase în seama noastră toate riscurile bătăliei, lucru pentru care nu pot decât să-i mulţumesc, s-ar cuveni să ne lase deopotrivă şi toate foloasele. Cu ce drept dracul ăsta opărit vrea să pună *mâna* pe cinci sute de galbeni? E adevărat că cei cinci sute care rămân sunt o răsplată destul de frumoasă. O sută douăzeci şi cinci de galbeni de cap de om nu-s de lepădat şi, în vremuri de restrişte, m-

am văzut nevoit uneori să omor un om pentru doi scuzi.

— Pentru doi scuzi! Sfântă Născătoare! se minună Maledent. Fugi încolo! Asta înseamnă să-ţi înjoseşti meseria. Să nu mai spui asemenea lucruri, când suntem împreună, dragul meu, fiindcă cineva care ne-ar auzi ar putea să ne pună pe amândoi în aceeaşi oală.

— Ce să-i faci, Maledent! rosti Fracasso cu melancolie. În viaţă trebuie să treci şi prin asemenea încercări dureroase şi sunt momente când ai fi în stare să ucizi un om pentru o bucată de pâine. Dar să ne întoarcem la vorba noastră. Părerea mea, scumpii mei prieteni, este că două sute cincizeci de galbeni fac de două ori mai mult decât o sută douăzeci şi cinci. Ce-ar fi dacă, după ce o să-i facem de petrecanie omului nostru, n-am mai catadicsi să dăm socoteală hoţomanului de Marmagne?

— Măi frate – spuse cu solemnitate Procope – gândeşte-te că asta ar însemna să călcăm învoiala încheiată, ar însemna să păgubim un muşteriu şi, orice s-ar întâmpla, trebuie să ne respectăm cuvântul dat. Îi vom înmâna contelui cei cinci sute de galbeni, până la Ultimul gologan, aşa cum ne-am înţeles; aşa cred eu că se cuvine. Dar, *distinguamus:* după ce-i va fi băgat în buzunar şi va fi avut astfel ocazia de a se convinge că suntem oameni cinstiţi, nu ne împiedică nimeni să tăbărâm asupra lui şi să i-i luăm înapoi.

— Admirabil! rosti doctorul Ferrante. Procope a dat întotdeauna dovadă de o mare onestitate unită cu o bogată imaginaţie.

— O, Doamne! se apără cu modestie Procope. Asta fiindcă am studiat u*n p*ic dreptul.

— Dar – urmă Ferrante, cu acelaşi ton pedant cu care vorbea întotdeauna – să *mu încurcăm* iţele. Mectie ad *terminum ea mus*[11]*.* Vicontele poate să doarmă liniştit pe

11 Să mergem drept la ţintă (în limba latină în text). (n. T.).

perna lui! O să-i vină şi lui rândul; deocamdată e vorba de orfăurarul acela florentin; pentru a fi mai siguri, ne-au trimis aici pe câteşipatru să-l ciopârţim. La o adică însă, treaba asta putea fi făcută de unul singur, care ar fi băgat în buzunar toată suma, dar capitalizarea e o plagă socială şi e mai bine ca beneficiile să fie împărţite între mai mulţi prieteni. Numai că trebuie să-l trimitem pe lumea cealaltă cât mai repede şi mai cuviincios, nu e un om ca oricare, după cum ne-am putut da seama Fracasso şi cu mine. Să ne resemnăm deci şi, pentru mai multă siguranţă, să-l încolţim câteşipatru deodată; trebuie să sosească din moment în moment. Aşadar, luaţi aminte: sânge rece, picior sprinten, ochi ager şi păziţi-vă de loviturile în stil italian de care nu se va lipsi să vi le servească.

— *Ştim* şi noi, Ferrante – spuse Maledent – ce înseamnă să primeşti o lovitură de spadă fie cu vârful, fie cu tăişul. Odată am pătruns în toiul nopţii, pentru nişte daraveri personale, într-un castel din Bourbonnais. S-a întâmplat însă că m-a prins dimineaţa acolo înainte de a fi apucat să termin ce aveam de făcut şi, vrând-nevrând, m-am văzut silit să mă ascund undeva până la căderea nopţii, şi ce alt loc putea fi mai potrivit pentru asta decât arsenalul castelului: erau acolo o sumedenie de panoplii şi trofee, căşti, platoşe, brăţale şi pulpare, scuturi şi pavăze. Am scos parul ce sprijinea una dintre armuri, m-am strecurat apoi înăuntru în locul lui şi am rămas aşa, nemişcat, în picioare, pe piedestal, cu viziera lăsată.

— Foarte interesant – îl întrerupse Ferramte – spune mai departe, Maledent; cum poate fi oare folosit mai bine răgazul din preajma unei isprăvi cutezătoare decât povestind alte vitejii? Spune mai departe!

— Nu ştiam – continuă Maledent – că afurisita aceea de armură le slujea feciorilor castelului spre a se deprinde cu mânuirea armelor. Curând însă doi vlăjgani de vreo

douăzeci de ani intrară în sală *şi, lu*ând fiecare câte o lance şi o spadă, începură a se războiu, plini de osârdie, cu platoşa mea. Ei bine, prieteni, puteţi să nu mă credeţi dacă nu vreţi, cu toate loviturile lor de spadă şi de lance nu m-am clintit din loc, am rămas ţeapăn, şi dârz, ca şi cum aş fi fost într-adevăr de lemn şi înşurubat în piedestal. Spre norocul meu, puşlamalele nu erau chiar nişte luptători de mâna întâi. Între timp însă a venit şi tatăl lor, care îi îndemna de zor să ţintească locurile unde se îmbinau plăcile armurii; dar sfântul Maledent, ocrotitorul meu, pe care-l chemam într-ajutor în gând, făcea ca loviturile lor să nimerească pieziş. În cele din urmă, păgânul acela de tată, vrând să le arate odraslelor cum se poate smulge o vizieră, a pus mâna pe lance şi, dintr-o singură lovitură, mi-a dezgolit chipul palid şi răvăşit. În clipa aceea mi-am zis că s-a mântuit cu mine.

— Sărmane prieten! rosti melancolic Fracasso. Te înţeleg, parcă era puţin lucru?

— Aş! Închipuie-ţi că, aşa cum vă spuneam, văzându-mă palid şi tras la faţă, au fost atât de zevzeci, încât m-au luat drept strigoiul străbunului lor; numai ce-i văd pe tată şi pe feciori c-o rup la fugă de le sfârâiau călcâiele, ca şi când i-ar fi umflat Sarsailă. Să mor dacă vă mint! Ce să vă mai spun? Am dat şi eu dosul şi am făcut la fel; dar n-a fost nimic, după cum vedeţi, sunt zdravăn, sănătos.

— Da, dar înainte de toate, în meseria noastră, prietene Maledent – spuse Procope – trebuie să ştii nu numai cum să încasezi loviturile, dar şi cum să le dai. Cel mai frumos ar fi ca victima să cadă jos fără să spună nici cârc. Uite, de pildă, mie, într-unul din colindurile mele prin Flandra, mi s-a încredinţat sarcina de a descotorosi pe un muşteriu de patru prieteni de-ai săi care tocmai călătoreau împreună. La început, omul a vrut să-mi dea trei însoţitori să mă ajute; i-am spus atunci că ori mă tocmesc să duc la bun

sfârşit singur toată treaba, ori nu mă mai tocmesc de loc. Ne-am înţeles deci să mă lase să fac aşa cum mă tăia capul şi că, în momentul în care aveam să-i dau în primire patru leşuri, să primesc şi partea cuvenită celorlalţi trei făptaşi. Cunoşteam drumul pe care-l urmau călătorii, drept care i-am aşteptat la un han unde trebuiau neapărat să poposească.

Hangiul se îndeletnicise şi el cândva cu aceeaşi meserie, pe care o părăsise pentru a se face birtaş, lucru care-i îngăduia să-i jefuiască mai departe pe călători fără să se teamă de nimic; mai păstrase totuşi unele simţăminte lăudabile, aşa încât nu mi-a fost greu să-i câştig bunăvoinţa, făgăduindu-i a zecea parte din simbrie. După ce-am căzut la înţelegere, i-am aşteptat pe cei patru călăreţi, care s-au ivit după câtva timp la o cotitură a drumului şi au descălecat în faţa hanului, cu gândul de a-şi pune stomacul la cale şi de a-şi ţesăla caii. Hangiul le-a spus atunci că grajdul era atât de neîncăpător, încât n-ar fi putut intra decât pe rând, altminteri n-ar fi avut loc să se mişte şi s-ar fi stingherit unul pe altul. Primul care a intrat însă nu se mai îndura să iasă de acolo, astfel că, pierzându-şi răbdarea, cel de-al doilea s-a dus să vadă ce face. Acesta părea tot atât de puţin grăbit ca şi primul să se arate. Drept care, cel de-al treilea, sătul să tot aştepte, a pătruns la rândul său înăuntru, şi cum după o bucată de vreme, celui de-al patrulea i s-a părut că prea tândăleau cu toţii, zăbovind să se întoarcă, gazda mea spuse:

— A, acum ştiu ce s-a întâmplat: grajdul este atât de mic, încât pesemne au ieşit pe uşa din dos. Cuvintele acestea îl îndemnară şi pe cel din urmă să intre după tovarăşii săi şi după mine, fiindcă aţi ghicit probabil că mă aflam şi eu în grajd; cum însă de astă dată nu mai exista niciun fel de primejdie, i-am lăsat ultimului plăcerea de a da un ţipăt uşor spre a-şi lua rămas bun de la viaţă. În

dreptul roman, Ferrante, o asemenea treabă cred că s-ar putea numi, nu-i aşa, *trucidatio per divisionem necis*[12]*?* Ei, dar ce înseamnă asta?! exclamă Procope, întrerupându-se. Văd că omul nostru nu mai are de gând să sosească! Numai de n-ar fi păţit ceva! În curând o să fie întuneric beznă.

— *Suadentque cadentia sidera somnos*[13] – adăugă Fracasso. Fiindcă veni vorba, prieteni, luaţi seama ca nu cumva, fiind atât de întuneric, să-i treacă, prin minte lui Benvenuto să ne joace un renghi pe care eu însumi l-am jucat cuiva odată: asta se întâmpla într-una din plimbările mele de pe malurile Rinului. Am avut întotdeauna o slăbiciune pentru malurile Rinului: priveliştea e într-adevăr pitorească şi în acelaşi timp plină de melancolie. Rinul este fluviul visătorilor. Visam, aşadar, pe malurile Rinului şi pot să vă spun şi la ce anume: trebuia să-i dau răvaş de drum pentru lumea cealaltă unui senior pe mume Schreckenstein, dacă-mi amintesc bine. Numai că lucrul acesta nu era chiar atât de lesnicios, fiindcă niciodată seniorul nu ieşea din casă decât însoţit de o escortă numeroasă. Iată şi planul pe care l-am urzit, atunci: m-am îmbrăcat la Fel ca el şi, într-o noapte fără lună, l-am aşteptat să sosească fără nicio teamă împreună cu escorta lui. Când am văzut ceata aceea de oameni mijind în noaptea singuratică şi neguroasă, obsc*uri sub nocte, m*-am năpustit ca un disperat asupra lui Schreckenstein, care o luase puţin înaintea însoţitorilor săi; am avut grijă însă mai întâi să-i dau jos din cap pălăria cu pene şi să fac o schimbare de poziţii „mutându-mă în locul unde ar fi trebuit să se afle el. Pe urmă l-am ameţit, lovindu-l zdravăn cu garda spadei şi am început să strig în toiul zarvei, al zăngănitului de spade şi al răcnetelor celorlalţi:

---

12 Masacru prin omoruri succesive (în limba latină în text). (n.t.).

13 Şi stelele ce scapătă îmbie la somn (în limba latină în text). (n. t.).

„Ajutor! Ajutor! Puneţi mâna pe tâlhari!” *în a*şa fel că oamenii lui Schreckenstein au tăbărât furioşi asupra stăpânului lor, lăsându-l mort pe loc, în timp ce eu o tuleam în pădure. Preacinstitul senior a avut cel puţin mângâierea să fie ucis de mâna unor prieteni.

— A fost într-adevăr o lovitură îndrăzneaţă – recunoscu Ferrante – dar dacă arunc o privire în urmă asupra răposatei mele tinereţi, v-aş putea istorisi o ispravă şi mai îndrăzneaţă. Aveam de-a face, ca şi tine, Fracasso, cu căpetenia unei cete, care umbla întotdeauna călare, însoţit de o droaie de oameni Asta se petrecea într-o pădure din Abruzzi: m-am aşezat la pândă, într-un loc pe unde trebuia să treacă respectivul şi, căţărându-mă într-un stejar uriaş, m-am întins în lungul unei crengi groase ce creştea de-a curmezişul drumului şi l-am aşteptat visând. Soarele tocmai răsărise şi primele sale raze se cerneau ca nişte lungi mreje de palidă lumină printre ramurile acoperite de muşchi; boarea dimineţii adia, proaspătă şi înviorătoare, brăzdată de cântecele păsărilor; deodată…

— Sst! îi taie cuvântul Procope. Aud nişte paşi: luaţi seama! E omul nostru!

— Straşnic! murmură Maledent, uitându-se în jur cu o privire furişă. Totul e pustiu şi tăcut în preajmă; norocul e de partea noastră.

Rămaseră din nou nemişcaţi şi muţi; chipurile oacheşe şi fioroase nu li se mai puteau desluşi prin pâclele amurgului, li se vedeau în schimb ochii strălucind, mâinile ce tremurau pe spadele lungi, atitudinea lor de înfiorată aşteptare: aşa cum şedeau proţăpiţi cu semeţie în penumbră, alcătuiau un grup impresionant, pe care numai penelul lui Salvator Rosa l-ar fi putut înfăţişa în chipul cel mai fericit.

Era, într-adevăr, Benvenuto, care se apropia de ei grăbit, Benvenuto, în mintea căruia, aşa cum am spus,

încolţise o umbră de bănuială şi care cerceta cu băgare de seamă şi cu o privire pătrunzătoare întunecimea din faţa lui. De altfel, obişnuit cum era cu întunericul, reuşi să-i zărească la douăzeci de paşi de el pe cei patru tâlhari ieşind din ascunzătoare şi, mai înainte de a fi apucat să tabere asupra lui, avu tot răgazul să vâre coşniţa sub pelerină şi să tragă spada din teacă. În acelaşi timp, cum niciodată nu-l părăsea sângele rece, avu grijă să se lipească cu spatele de zidul bisericii, aşa încât să-şi poată privi în faţă adversarii.

Aceştia îl atacară cu înverşunare; n-avea cum să fugă şi ar fi fost de prisos să strige după ajutor, deoarece castelul se afla la o distanţă de peste cinci sute de paşi; dar Benvenuto nu punea pentru prima oară mâna pe o armă, îi întâmpină, aşadar, bărbăteşte pe tâlhari.

În timp ce mânuia spada, dat fiind că îşi păstrase pe deplin limpezimea minţii, un gând îi fulgeră deodată prin cap: nu mai încăpea nicio îndoială că era vorba de o uneltire pusă la cale anume împotriva lui. Dacă izbutea cumva să-i păcălească pe ucigaşi, era salvat. Înfruntându-le spadele, începu deci să-i ia în răspăr pe socoteala pretinsei lor confuzii.

— Ei, dar ce vi s-a năzărit, voinicilor? Nu cumva aţi căpiat? Cu ce credeţi c-o să vă puteţi alege de pe urma unui pârlit de militar ca mine? îmi jinduiţi cumva pelerina? Ori vă ispiteşte sabia mea? Ia stai tu, stai tu, ăla de colo, păzeşte-ţi urechile, drăcia dracului! Dacă aţi pus ochii pe viteaza mea spadă, osteniţi-vă atunci s-o cuceriţi! Dar pentru nişte hoţi care nu par a fi la prima lor ispravă, pot să vă spun că n-aveţi mirosul prea fin, băieţaşi!

Spunând acestea, în loc să dea înapoi din faţa lor, îi ataca hărţuindu-i fără să se îndepărteze de zidul bisericii decât cu un pas ori doi, pentru ca îndată după aceea să se lipească iar cu spatele de perete, lovind necontenit cu

vârful ori cu tăişul spadei şi având grijă să-şi desfacă de câteva ori pelerina, pentru ca, în cazul când tâlharii fusese înştiinţaţi de slujitorii contelui d’Orbec pe care-i văzuse plecând de acasă şi care-l văzuseră, la rândul lor, numărând galbenii, să creadă că n-avea banii asupra lui. Într-adevăr, siguranţa cu care le vorbise şi uşurinţa cu care mânuia arma, având o mie de scuzi de aur la subsuoară, făcură să încolţească unele îndoieli în capetele spadasinilor.

— Mai ştii? S-ar putea oare să ne fi înşelat, Ferrante? spuse Fracasso.

— Mă tem că da. Omul nu părea să fie chiar atât de înalt sau dacă o fi într-adevăr el, în orice caz nu are galbenii asupra lui şi tâlharul acela de viconte ne-a tras pe sfoară.

— Galbeni, eu?! se minună Benvenuto, cu cea mai deplină dezinvoltură. Afară de un pumn de bănuţi de aramă despoleită, n-am niciun chior la mine, dar dacă vreţi cumva să puneţi mâna pe ei, băieţaşi, o să-i plătiţi mai scump decât dacă ar fi fost de aur curat şi mi i-ar fi dat cineva în păstrare, să ştiţi.

— La naiba! spuse Procope. E militar sadea. Cum vă închipuiţi că un orfăurar ar putea mânui spada cu atâta iscusinţă? N-aveţi decât să vă scoateţi sufletul dacă poftiţi; eu, unul, n-am chef să mă războiesc pentru glorie.

Şi Procope se pregăti să iasă din luptă în timp ce râvna celorlalţi, lipsiţi acum de sprijinul lui şi cuprinşi de îndoială, începea să slăbească. Văzându-se atacat cu mai puţină îndârjire, Benvenuto se folosi de prilej pentru a se desprinde din mijlocul lor şi a se îndrepta spre palat, dând înapoi din faţa vrăjmaşilor săi, fără a înceta să se bată şi să ţină piept. Aprigul mistreţ trăgea după sine haita de câini spre bârlogul său.

— Aşa, aşa, veniţi cu mine, voinicilor! îi îmbie

Benvenuto. Însoţiţi-mă până la Pre-aux-Clercs, la Casa Roşie, unde infanta mea, al cărei tată e neguţător de vinuri, mă aşteaptă, astă-seară. Drumul până acolo e cam primejdios, după cum se aude, şi nu mi-ar strica de loc să fiu păzit de o escortă.

Cuvintele-i mucalite îl făcură pe Fracasso să renunţe la rândul lui să-l mai hăituiască şi să i se alăture lui Procope.

— Zău dacă nu suntem nebuni, Ferrante! spuse Maledent. Ăsta nu poate să fie Benvenuto al tău! Fugi încolo!

— Ba da, ba da, e chiar el! exclamă Ferrante, zărind în fine coşniţa doldora de bani sub braţul lui Benvenuto, care făcuse o mişcare prea bruscă, fluturându-şi pelerina.

Era însă prea târziu. Palatul se afla acum doar la o distanţă de vreo cincizeci de paşi şi Benvenuto începuse să strige cu glasul lui detunător în tăcerea nopţii: „Săriţi voi din palatul Nesle! Ajutor! Săriţi!” Fracasso abia apucă să se întoarcă din drum, Procope să alerge de departe, Ferrante şi Maledent să-şi înteţească loviturile; lucrătorii, care erau în aşteptarea meşterului, stăteau cu urechea ciulită. Poarta castelului se deschise de îndată ce răsună primul său strigăt şi uriaşul Hermann, micul Jehan, Simon-Stângaciul şi Jacques Aubry se năpustiră afară, înarmaţi cu suliţe.

Văzându-i, spadasinii îşi luară picioarele la spinare.

— Staţi puţin, băieţii tatii! le strigă din urmă Benvenuto fugarilor. Nu mai poftiţi să mă conduceţi un pic? Ca să vezi, neisprăviţii! Să nu fie ei în stare să uşureze un biet om singur de o mie de scuzi de aur ce-i rupeau braţul!

Într-adevăr, tâlharii nu izbutiseră decât să-i facă o uşoară zgârietură la mână adversarului lor, şi acum o ştergeau cu toţii plouaţi, în timp ce Fracasso o întinsese la fugă urlând. Bietul Fracasso, în toiul ultimelor încrucişări de spadă, îşi pierduse ochiul drept, accident de pe urma

căruia rămase toată viaţa chior şi care făcu să se adâncească şi mai mult umbra de melancolie ce dădea un relief atât de puternic chipului său gânditor.

— Şi acum, feţii mei – le spuse Cellini tovarăşilor săi de breaslă, după ce paşii spadasinilor se stinseră în depărtare – se cuvine să prăznuim o atât de strălucită ispravă. Veniţi cu toţii să închinăm pentru salvarea mea, dragii mei izbăvitori! Ei, drăcie, dar nu-l văd pe Ascanio printre voi. Unde poate să fie Ascanio?

Dacă vă mai amintiţi, Ascanio se despărţise de meşterul său în momentul când părăsise palatul Luvru.

— Eu ştiu unde e – spuse micul Jehan.

— Unde, puiule? întrebă Benvenuto.

— În fundul grădinii palatului Nesle, unde se plimbă într-una de o jumătate de oră; studentul şi cu mine am vrut să stăm de vorbă cu el, dar ne-a rugat să-l lăsăm singur.

— Curios! îşi spuse Benvenuto. Cum se face că n-a auzit când am strigat? De ce n-o fi sărit în ajutorul meu odată cu ceilalţi? Nu mă aşteptaţi, băieţi, aşezaţi-vă la masă fără mine – le spuse apoi tovarăşilor săi. A, tu eşti, Scozzone?

— Sfinte Dumnezeule, ce-am auzit? C-a încercat cineva să te omoare, meştere!

— Da, da, cam aşa ceva.

— Doamne Iisuse Hristoase!

— Nu-i nimic, fetiţo, nu-i nimic! repetă Benvenuto, căutând s-o liniştească pe biata Catherine, care se făcuse palidă ca moartea. Du-te acum şi adu de jos nişte vin din cel mai de soi pentru vitejii noştri. Cere-i cheile de la pivniţă coanei Ruperta, Scozzone, şi alege-l tu cu mâna ta.

— Doar n-ai de gând acuma să pleci iar? se nelinişti Scozzone.

— Nu, fii pe pace, mă duc să-l caut pe Ascanio în

grădina palatului; am de vorbit cu el ceva foarte important.

Scozzone împreună cu tovarăşii săi se înapoiară în atelier în timp ce Benvenuto se îndrepta spre poarta grădinii.

Cum tocmai în momentul acela răsărea luna, meşterul putu să-l vadă lămurit pe Ascanio; în loc să se plimbe însă, tânărul se căţăra pe o scară rezemată de zidul împrejmuitor al pavilionului. Ajungând sus, încălecă pe culmea zidului, trase scara spre el, o lăsă apoi să alunece de partea cealaltă şi se făcu nevăzut.

Benvenuto îşi trecu mâna peste ochi ca un om care nu poate să-şi dea seama dacă ceea ce vedea e aievea ori vis; pe urmă, hotărându-se brusc, se duse întins spre turnătorie, se urcă în chilia lui, încălecă peste pervazul ferestrei şi, dintr-un salt bine socotit, ajunse pe zidul pavilionului; după care, agăţându-se de un butuc de viţă ce-şi resfira vrejurile noduroase pe perete, coborî pe tăcute în grădina Colombei; plouase dimineaţa şi ţărâna jilavă înăbuşea zgomotul paşilor lui Benvenuto.

Meşterul îşi lipi urechea de pământ şi iscodi în zadar timp de câteva minute tăcerea din jur. În sfârşit, nişte şoapte pe care le auzi în depărtare îl ajutară să se călăuzească; se ridică de jos numaidecât şi începu să înainteze cu băgare de seamă, bâjbâind şi oprindu-se la fiece pas. În scurtă vreme murmurul glasurilor se auzi mai desluşit. Benvenuto porni în direcţia din care venea zvonul; ajungând în fine în dreptul celei de-a doua alei ce străbătea grădina, o recunoscu sau, mai bine zis, i se păru a o întrezări prin negura nopţii pe Colombe, îmbrăcată într-o rochie albă, stând lângă Ascanio pe banca bine cunoscută nouă. Cei doi copii vorbeau cu voce scăzută, dar limpede şi însufleţită.

Ascuns după un boschet, Benvenuto se apropie de ei şi

trase cu urechea.

XXII

VISUL UNEI NOPŢI DE TOAMNĂ

Era o seară frumoasă de toamnă, liniştită şi străvezie. Luna destrămase aproape toţi norii, iar cei ce mai rămăseseră încă pe cer alunecau răzleţiţi unul de altul pe câmpul albastru presărat cu stele. În jurul grupului ce vorbea şi asculta în grădina pavilionului Nesle domnea pacea şi tăcerea, dar înăuntrul lor totul era numai zbucium şi înfrigurare.

— Iubita mea Colombe – spunea Ascanio, în timp ce Benvenuto, care stătea în picioare în spatele lui, palid şi îngheţat, avea impresia că-i ascultă cuvintele, nu cu urechile, ci cu inima – logodnica mea scumpă, ce-am căutat oare în viaţa ta? Când vei afla urgia şi groaza pe care ţi le voi împărtăşi, ai să mă blestemi pentru că am putut fi crainicul unor asemenea veşti.

— Te înşeli, dragul meu – răspunse Colombe – orice ai putea să-mi spui, am să te binecuvântez, fiindcă pentru mine eşti trimisul lui Dumnezeu. N-am avut parte să aud glasul mamei mele, dar simt că l-aş fi ascultat aşa cum te-ascult pe dumneata. Vorbeşte, Ascanio, şi dacă lucrurile pe care vrei să mi le destăinuieşti sunt chiar atât de îngrozitoare, ei bine, glasul dumitale va reuşi să îndulcească întrucâtva ce ai să-mi spui.

— Adună-ţi atunci tot curajul şi toate puterile – spuse Ascanio.

Şi începu să-i povestească tot ce se întâmplase, sub ochii lui, între doamna D’Etampes şi contele d’Orbec; îi

dezvălui întreaga uneltire în care trădarea intereselor unui regat se împletea cu urzelile puse la cale împotriva cinstei unei copile; trebui să îndure chinul de a desluşi acestui suflet nevinovat şi uluit de atâta becisnicie, pactul mârşav pe care-l încheiease vistiernicul; se strădui să deschidă ochii tinerei fete, atât de candidă încât nici măcar nu se înroşi la auzul cuvintelor sale, asupra cumplitelor rafinamente de ură şi de josnicie pe care dragostea rănită i le insuflase favoritei. Colombe nu reuşi să-şi dea seama că iubitul ei era copleşit de scârbă şi de spaimă, şi biata iederă ce nu avea alt sprijin decât copăcelul de care se agăţase începu să tremure şi să se nelinişteascâ la fel ca el.

— Dragule – îi spuse ea – trebuie neapărat să-i dezvălui tatălui meu ticăloşia asta urzită împotriva cinstei mele. Tata nu ştie că ne iubim, tata îţi datorează viaţa, şi ai să vezi c-o să te asculte. O, fii pe pace, sunt convinsă c-o să smulgă soarta mea din mâinile contelui d’Orbec.

— Vai! suspină Ascanio în chip de răspuns.

— O, dragul meu! se cutremură Colombe, desluşind îndoiala pe care o lăsa să se întrevadă exclamaţia iubitului său. Bănuieşti cumva că tata ar putea fi în stare de o atât de dezgustătoare cârdăşie? Ar însemna să păcătuieşti, Ascanio. Nu, tata nu ştie nimic, n-are habar de nimic, pot să pun mâna-n foc şi, cu toate că nu s-a arătat niciodată prea drăgăstos cu mine, nu cred că l-ar lăsa inima să mă cufunde cu mâna lui în ruşine şi nenorocire.

— Iartă-mă, Colombe – răspunse Ascanio – dar pentru tatăl tău bogăţia nu înseamnă nicidecum o nenorocire, pentru el un titlu este în măsură să ascundă o faptă ruşinoasă, şi orgoliul lui de curtean te-ar socoti mai fericită dacă ai fi iubita unui rege decât soţia unui artist. Sunt dator să nu-ţi tăinuiesc nimic, Colombe: contele d’Orbec îi spunea doamnei d’Etampes că se poate bizui întru totul pe

tatăl tău.

— E cu putinţă, Doamne sfinte?! se înfioră fata. S-au mai pomenit oare pe lume vreodată, Ascanio, părinţi care să-şi vândă odrasla?

— S-au pomenit în toate ţările şi în toate timpurile, sărmanul meu îngeraş, şi mai cu seamă în vremea aceasta şi în ţara noastră. Să nu crezi cumva că lumea e făcută după chipul şi asemănarea sufletului tău, iar societatea după chipul şi asemănarea virtuţii tale. Da, da, Colombe, cele mai nobile nume ale Franţei au arendat, fără nicio ruşine tinereţea şi frumuseţea soţiilor şi fiicelor lor, jertfindu-le desfrâului regal; e un lucru foarte firesc la curte, şi tatăl tău, dacă ar socoti de cuviinţă să se dezvinovăţească, ar putea aduce mărturie atâtea strălucite exemple. Îţi cer iertare, iubito, că tulbur atât de năprasnic sufletul tău neprihănit şi sfânt, punându-l în faţa hâdei realităţi; dar n-am încotro, până la urmă trebuie să-ţi arăt prăpastia în care vor să te azvârle.

— Ascanio, Ascanio! se tângui Colombe, îngropându-şi obrazul în umărul tânărului. Cum, şi tata e împotriva mea? O, mi-e ruşine numai s-o spun! Unde aş mai putea afla o scăpare pentru mine? O, numai în braţele dumitale, Ascanio. Da, numai dumneata mă poţi salva. Ai vorbit cu meşterul dumitale, cu Benvenuto, care-i atât de puternic şi de bun, şi atât de nobil, după cum mi-ai spus, şi pe care-l iubesc pentru că-l iubeşti dumneata?

— Nu trebuie să-l iubeşti, Colombe, nu trebuie să-l iubeşti! protestă Ascanio.

— Dar de ce? murmură fata.

— Fiindcă e îndrăgostit de dumneata, fiindcă, în loc să fie prietenul pe care am crezut că ne putem sprijini, e un duşman cu care vom avea de luptat; un duşman, mă înţelegi, şi cel mai primejdios chiar dintre toţi duşmanii noştri. Ascultă!

Şi Ascanio îi povesti Colombei cum, în clipa în care se pregătea să-i destăinuiască totul lui Benvenuto, acesta îi dezvăluise dragostea sa ideală, şi cum orfăurarul favorit al lui Francisc I, datorită cuvântului de gentilom pe care suveranul niciodată nu şi-l călcase, putea dobândi orice ar fi cerut de la el, după ce ar fi ajuns să toarne statuia lui Jupiter. Şi, precum se ştie, ceea ce voia să ceară Benvenuto Cellini, era mâna Colombei.

— Doamne Dumnezeule! Singura nădejde ce ne-a mai rămas eşti dumneata – spuse Colombe, înălţând spre cer ochii săi frumoşi şi mâinile de zăpadă. Orice aliat se preface într-un vrăjmaş şi orice liman într-o stâncă. Eşti sigur că suntem chiar atât de oropsiţi?

— O, mult prea sigur, din păcate. Meşterul meu e tot atât de primejdios pentru noi ca şi tatăl tău, Colombe. Da, el, el – exclamă Ascanio, împreunându-şi mâinile – el, Benvenuto, prietenul meu, ocrotitorul şi părintele meu, Dumnezeul meu, tocmai pe el să fiu silit acum să-l urăsc! Şi totuşi mă întreb pentru ce i-aş purta duşmănie, Colombe? Pentru că s-a lăsat cuprins de vraja pe care trebuie s-o simtă orice suflet ales căruia i-e dat să te cunoască?. Pentru că te iubeşte aşa cum te iubesc şi eu? La urma urmei, suntem amândoi vinovaţi de aceeaşi crimă. Numai că pe mine dumneata mă iubeşti şi asta mă dezleagă de orice vină. Ce-i de făcut? O, Doamne, de două zile mă tot întreb şi nu pot să-mi dau seama dacă am început să-l urăsc ori dacă mai ţin încă la el ca şi până acum. E adevărat, te iubeşte, dar şi pe mine m-a iubit atât de mult! Bietul meu suflet se zbuciumă şi tremură în mijlocul acestor frământări ca o trestie în toiul unei furtuni. Şi el ce are de gând să facă? Deocamdată am să-i împărtăşesc uneltirile contelui d’Orbec şi sper că va reuşi să ne scape de ele. Dar după aceea, când vom sta unul în faţa altuia ca doi duşmani, când îi voi spune că ucenicul

său îi este în acelaşi timp şi rival, Colombe, voinţa lui atotputernică întocmai ca destinul e poate la fel de oarbă ca el: el va uita pe Ascanio pentru a nu se mai gândi decât la Colombe, îşi va întoarce privirile de la bărbatul ce i-a fost drag pentru a nu o mai vedea decât pe femeia pe care o iubeşte, fiindcă îmi dau şi eu seama că, dacă ar fi să aleg între el şi dumneata, n-aş sta-o clipă în cumpănă. Simt că aş jertfi fără nicio remuşcare întreg trecutul inimii mele pentru viitorul ei, pământul pentru slăvile cereşti! Pentru ce el s-ar purta altfel decât mine? E om şi a-şi jertfi dragostea este *o* faptă mai presus de puterea omenească. Vom lupta aşadar, unul împotriva celuilalt, dar cum am să-i pot ţine piept eu, aşa slab şi singur pe lume cum sunt? O, n-are a face, Colombe, chiar dacă aş reuşi cândva să-l urăsc pe acela pe care l-am iubit atât de mult şi atâta timp, îţi spun, pentru nimic în lume n-aş vrea să îndure din pricina mea chinurile la care m-a supus deunăzi mărturisindu-mi dragostea pe care ţi-o poartă.

În vremea asta, Benvenuto, care stătea neclintit ca o statuie îndărătul unui copac, avea fruntea îmbrobonată de o sudoare de gheaţă şi mâna crispată convulsiv pe inimă.

— Bietul Ascanio! Scump prieten! îl mângâie Colombe... Ai avut mult de suferit şi vei mai avea încă. Totuşi, dragul meu, trebuie să aşteptăm în linişte viitorul. Să nu ne lăsăm copleşiţi de suferinţele noastre, situaţia nu este chiar atât de disperată. Pentru a înfrunta restriştea, pentru a preîntâmpina loviturile sorţii, suntem trei, socotindu-l şi pe Dumnezeu alături de noi. Decât să fiu a contelui d’Orbec, ai prefera să fiu a lui Benvenuto, nu-i aşa? Cred însă că ai să fii şi mai mulţumit dacă viaţa mea ar fi închinată stăpânului ceresc decât lui Benvenuto! Ei bine, dacă nu mi-e dat să fiu a dumitale, atunci nu voi fi decât a stăpânului ceresc, poţi fi convins de asta, Ascanio. Soţia dumitale pe lumea aceasta, ori logodnica dumitale

pe lumea cealaltă. Iată făgăduiala pe care ţi-am făcut-o şi pe care am s-o ţin neapărat, Ascanio; fii pe pace!

— Îţi mulţumesc, înger din cer, îţi mulţumesc! spuse Ascanio. Să uităm deci lumea necuprinsă ce se întinde în jurul nostru şi să ne gândim că toată viaţa noastră se află aici, în mijlocul boschetului în care suntem acum. Colombe, încă nu mi-ai spus că mă iubeşti. Vai, s-ar zice că te-ai înduplecat să fii a mea numai pentru că n-ai altă cale de ales.

— Taci, Ascanio, taci te rog! răspunse Colombe. Vezi bine doar că vreau să sfinţesc fericirea mea, făcând din ea o datorie. Te iubesc, Ascanio, te iubesc!

Benvenuto simţi cum i se taie picioarele; căzu în genunchi şi-şi rezemă fruntea de copac; privirile-i rătăcite se aţintiră în gol în timp ce, întorcând urechea spre cei doi tineri, sorbea cu tot sufletul cuvintele lor.

— Draga mea Colombe – repeta Ascanio – te iubesc şi inima îmi spune că vom fi fericiţi şi că Dumnezeu nu poate să-l părăsească pe cel mai frumos dintre îngerii săi. O, Doamne, în mijlocul atmosferei de bucurie ce te înconjoară, am uitat cu desăvârşire tărâmul suferinţei pe care voi coborî iar după ce ne vor despărţi.

— Trebuie totuşi să ne gândim la ziua de mâine – spuse Colombe. Trebuie să ne ajutăm singuri, Ascanio, da, să ne ajutăm singuri, pentru ca Dumnezeu să ne ajute. N-ar fi cinstit din partea noastră, cred, să nu-i dezvăluim meşterului dumitale Benvenuto dragostea noastră. Cine ştie ce primejdii s-ar putea să aibă de înfruntat luptând împotriva doamnei ducese d’Etampes şi a contelui d’Orbec. Şi n-ar fi drept; trebuie să afle totul, Ascanio.

— Am să fac aşa cum doreşti, dragă Colombe, ştii bine doar că orice cuvânt rostit de dumneata pentru mine este o poruncă. Şi pe urmă, inima îmi spune că ai dreptate, că întotdeauna ai dreptate. Mi-e teamă însă că am să-i dau o

mult prea grea lovitură. O, Doamne, îmi închipui ce-aş simţi în locul lui. S-ar putea ca dragostea pe care mi-o poartă să se preschimbe în ură, s-ar putea să mă izgonească. Cum am să mai pot ţine piept atunci, eu, un venetic fără niciun sprijin, fără adăpost, unor vrăjmaşi atât de puternici ca ducesa d'Etampes şi ca vistiernicul regelui? Cine m-ar ajuta să zădărnicesc uneltirile acestei haine cârdăşii? Cine s-ar îndupleca să lupte alături de mine într-o bătălie în care forţele sunt atât de inegale?, Cine ar putea să-mi întindă mâna?

— Eu! se auzi în spatele celor doi tineri o voce adâncă şi solemnă.

— Benvenuto! exclamă ucenicul, fără să mai aibă nevoie a întoarce capul.

Colombe dădu un ţipăt şi se ridică repede în picioare. Ascanio îl privea pe meşter, fără să se poată dumiri dacă era mânios ori binevoitor.

— Da, eu, eu, Benvenuto Cellini – repetă orfăurarul – Benvenuto, pe care dumneata nu-l poţi iubi, domnişoară, Benvenuto, pe care tu nu-l mai iubeşti, Ascanio, şi care vrea totuşi să vă salveze pe amândoi.

— Ce spui?! se miră Ascanio.

— Spun să vă aşezaţi aici lângă mine, fiindcă trebuie să ne înţelegem. Nu e nevoie să-mi destăinuiţi nimic. N-am scăpat niciun cuvânt din tot ce-aţi vorbit. Vă cer iertare dacă întâmplarea a făcut să ascult convorbirea voastră, dar vă daţi seama că-i mai bine să ştiu tot. Aţi spus lucruri triste şi dureroase pentru mine, dar şi lucruri bune. Ascanio a avut dreptate uneori, iar alteori a greşit. E adevărat, domnişoară, că aş fi fost gata să mă războiesc cu el pentru dumneata. Dar, din moment ce-l iubeşti, nu mai e nimic de făcut, fiţi fericiţi; te-a oprit să mă iubeşti, dar, vrând-nevrând, până la urmă tot ai s-o faci fiindcă am să te-ajut să fii a lui.

— Meştere dragă! se înflăcără Ascanio.

— Suferi mult, domnule – spuse Colombe, împreunând mâinile.

— Îţi mulţumesc! spuse Benvenuto, căruia i se umeziră ochii, dar care izbuti totuşi să se stăpânească. Dumneata îţi dai seama cât sufăr. Cu siguranţă că el nici n-ar fi observat, nerecunoscătorul! Femeilor însă nu le scapă nimic. Da, aşa e, sufăr, de ce te-aş minţi? E şi firesc de vreme ce ştiu că Te pierd; dar în acelaşi timp mă simt fericit că pot să-ţi fiu de folos; în felul acesta îmi vei datora totul, ceea ce este, oricum, o mângâiere pentru mine. Te înşeli, Ascanio: Beatrice a mea este geloasă şi nu înţelege să împartă cu nimeni dragostea mea; ţie, Ascanio, ţi-a fost hărăzit să termini statuia zeiţei Hebe. Adio cel mai frumos vis al meu! Ultimul vis!

Benvenuto făcea un efort ca să vorbească, rostind cuvintele cu o voce întretăiată şi bruscă. Colombe se aplecă spre el cu gingăşie şi, punându-şi mâna într-ale sale, îl îmbie blând:

— Plângi, dragul meu, plângi...

— Da, ai dreptate – îngână Cellini, izbucnind într-un hohot de plâns.

Stătu aşa câtva timp în picioare, plângând fără să spună nimic, cutremurat de un freamăt lăuntric; firea lui vajnică se uşura lăsând să se reverse lacrimile îndelung stăvilite. Ascanio şi Colombe priveau cu respect mărturiile acestei suferinţe copleşitoare.

— Afară de ziua în care te-am rănit, Ascanio, afară de clipa în care am văzut sângele tău curgând, nu ţin minte să mai fi plâns vreodată de douăzeci de ani încoace – spuse el, recăpătându-şi cumpătul. A fost o lovitură atât de cumplită pentru mine! Uite, adineauri, în timp ce stăteam ascuns după copacii aceştia, sufeream atât de crâncen, încât la un moment dat m-am simţit ispitit să mă

înjunghii pe loc. M-a oprit numai gândul că aveaţi nevoie de mine. Într-un fel mi-aţi salvat viaţa. Totul e în ordine deci. Ascanio poate să-ţi dea douăzeci de ani de fericire mai mult decât mine, Colombe. Şi pe urmă e copilul meu; veţi trăi în cea mai deplină mulţumire împreună şi, privindu-vă, mă voi bucura ca un părinte. Benvenuto va şti să-l înfrângă pe Benvenuto, aşa cum îi va înfrânge şi pe duşmanii voştri. Soarta noastră, a creatorilor, este să suferim şi, din fiecare lacrimă de-a mea, va lua fiinţă poate o statuie frumoasă, aşa cum din fiecare lacrimă a lui Dante a înflorit un cânt sublim. Precum vezi, Colombe, m-am şi întors la vechea mea dragoste, la scumpa mea sculptură: ea, cel puţin, pot fi convins că n-o să mă părăsească niciodată. Ai făcut bine că m-ai îndemnat să plâng; toată amărăciunea ce-mi împovăra inima s-a risipit odată cu lacrimile mele. Sunt trist, dar sufletul mi s-a îmbunat iar şi voi uita de suferinţa mea căutând să vă vin într-ajutor.

Ascanio luă una din mâinile meşterului şi o strânse într-ale sale. Colombe o luă pe cealaltă şi o duse la buze. Benvenuto respiră o dată adânc şi, ridicând şi scuturând capul, zise:

— Haide, haide, copii! Cruţaţi-mă, nu-mi sporiţi slăbiciunea. Lucrul cel mai bun ar fi să nu mai vorbim niciodată despre asta. De aci înainte, Colombe, voi fi prietenul dumitale, atâta tot: voi fi părintele dumitale. Încolo, totul n-a fost decât un vis. Şi acum să vedem ce avem de făcut şi care sunt primejdiile ce vă pândesc. Adineauri v-am auzit urzind planuri şi chibzuind ce trebuie să faceţi. Sunteţi nişte copii amândoi, o, Doamne, şi n-aveţi habar niciunul, nici altul ce înseamnă viaţa. Vreţi să întâmpinaţi cu atâta nevinovăţie, dezarmaţi, loviturile sorţii, şi credeţi că veţi putea învinge răutatea, lăcomia, toate patimile dezlănţuite, cu bunătatea şi zâmbetul vostru?! Dragii mei nebuni! Lasă, voi fi eu puternic,

viclean, necruţător în locul vostru. Sunt obişnuit cu aşa ceva, în timp ce pe voi Dumnezeu v-a făcut ca să aveţi parte de tihnă şi fericire pe lume, frumoşii mei îngeraşi, şi voi avea grijă ca să vă împliniţi soarta. Ascanio, mânia nu-ţi va brăzda fruntea albă! Suferinţa, Colombe, nu va tulbura trăsăturile senine ale chipului tău! Am să vă iau pe amândoi în braţe, încântătoare pereche cu ochi duioşi; am să vă port aşa prin toate noroaiele şi toate becisniciile vieţii şi am să vă las apoi vii şi nevătămaţi în sânul bucuriei; pe urmă am să stau să vă privesc şi am să mă bucur odată cu voi. Numai că trebuie să aveţi o încredere oarbă în mine; am un fel al meu de a fi năprasnic şi ciudat care s-ar putea să te înspăimânte, Colombe. Faptele mele seamănă cumva cu focul de artilerie şi sunt obişnuit să merg drept la ţintă fără să mă sinchisesc de ceea ce s-ar putea să-mi iasă în cale. Da, ştiu, gândul că intenţiile mele sunt curate mă face să mă sinchisesc mai puţin de moralitatea mijloacelor folosite. Atunci când vreau să modelez un chip frumos, puţin îmi pasă că mă murdăresc pe degete de lut. După ce termin lucrarea, mă spăl pe mâini şi gata. Sufletul dumitale temător şi delicat să mă lase deci să răspund singur, domnişoară, de faptele mele în faţa lui Dumnezeu; noi doi ne înţelegem, Ascanio şi cu mine. Voi avea mult de furcă de data asta. Contele este ambiţios, prefectul avar, iar ducesa abilă. Şi câteşitrei sunt atotputernici. Te afli în puterea şi la cheremul lor, şi doi dintre ei au drepturi asupra dumitale, voi fi nevoit poate să folosesc vicleşugul şi silnicia. Voi căuta să fac în aşa fel însă, ca şi dumneata, şi Ascanio să rămâneţi în afara unei lupte nevrednice de voi. Spune-mi, Colombe, eşti gata să închizi ochii şi să te laşi călăuzită? Când am să-ţi spun: „Fă cutare lucru”, ai să-l faci? „Stai aici”, ai să stai? „Du-te”, ai să te duci?

— Ascanio ce zice? întrebă Colombe.

— Benvenuto e bun şi generos, Colombe – răspunse ucenicul – ne iubeşte şi ne iartă pentru răul pe care i l-am făcut. Să-l ascultăm deci, te rog din suflet!

— Porunceşte, meştere – spuse Colombe – şi eu am să te-ascult ca pe un trimis al lui Dumnezeu.

— Prea bine, copila mea. Nu mai am să-ţi cer decât un singur lucru, cu care poate n-ai să te împaci prea uşor, dar pe care trebuie totuşi să te hotărăşti a-l îndeplini fiindcă, după aceea, nu vei mai avea nimic altceva de făcut decât să te laşi în voia împrejurărilor şi a mea. Şi pentru ca să aveţi şi mai multă încredere în mine, pentru ca să nu şovăiţi a vă bizui pe un om a cărui viaţă a fost pângărită, dar a cărui inimă a rămas curată, am să vă povestesc păţaniile tinereţii mele. Din păcate, toate poveştile seamănă între ele şi, în urzeala fiecăreia, sălăşluieşte suferinţa. Ascanio, am să-ţi destăinuiesc în ce fel Beatrice, făptura îngerească despre care ţi-am vorbit, a pătruns în viaţa mea; ai să afli acum cine era şi ai să fii mai puţin mirat că m-am putut îndupleca să ţi-o las pe Colombe când ai să-ţi dai seama că prin această jertfă nu fac decât să plătesc fiului o parte din datoria pe care o aveam faţă de mamă, răscumpărând lacrimile vărsate de ea. Măicuţa ta, Ascanio! O sfântă coborâtă din rai! Beatrice înseamnă preafericita; Ştefana înseamnă încoronata.

— De mult mi-ai făgăduit, meştere, că într-o bună zi ai să-mi spui povestea asta.

— Da – încuviinţă Cellini – şi acum a venit în sfârşit timpul să ţi-o împărtăşesc. Şi sunt convins că vei avea şi mai multă încredere în mine, Colombe, când vei afla toate motivele pe care le am ca să-l iubesc pe dragul nostru Ascanio.

Luând atunci în mâinile sale mâinile celor doi copii, Benvenuto începu a povesti cele ce urmează, cu glasul lui adânc şi armonios, la lumina stelelor ce scânteiau pe cer şi

în liniştea şi tăcerea nopţii îmbălsămate.

XXIII

ŞTEFANA

— Acum douăzeci de ani aveam ca tine azi, Ascanio, douăzeci de ani şi lucram la un orfăurar din Florenţa, anume Rafaele clei Moro. Era un meşter priceput şi avea şi gust, numai că, din păcate, îi plăcea mai mult să trândăvească decât să lucreze, lăsându-se târât în vâltoarea petrecerilor cu o uşurinţă întristătoare, ba mai mult chiar, cum îi încăpeau în mână niscai bani, îi ademenea şi pe băieţii din atelier pe calea desfrâului. Adeseori rămâneam singur acasă pentru a termina cântând vreo lucrare începută. Pe vremea aceea cântam ca Scozzone. Toate haimanalele din oraş veneau, fireşte, să-i ceară de lucru meşterului Rafaele sau mai curând un mijloc de a huzuri, deoarece toată lumea îl ştia ca pe un om prea slab de înger pentru a fi în stare să ţină din scurt pe cineva. Cu asemenea fel de a fi nimeni n-ar putea să se pricopsească; de aceea tot timpul îi crăpa buza după bani şi foarte curând ajunse orfăurarul cel mai prost văzut din Florenţa.

Ba nu, mă înşel. Avea un confrate cu şi mai puţini muşterii decât el şi care totuşi se trăgea dintr-o aleasă familie de artişti. Dar nu din pricină c-ar fi fost rău platnic era atât de hulit Gismondo Gaddi, ci pentru vădita lui nepricepere şi, mai cu seamă, pentru cărpănoşia sa dezgustătoare. Cum orice lucrare ce i se încredinţa ieşea neisprăvită ori stricată din mâinile sale, şi cum niciun muşteriu, decât doar dacă era străin de oraş, nu-i mai

călca în dugheană, ca să-şi poată ţine zilele, numitul Gismondo se apucase de cămătărie, împrumutând bani cu dobânzi foarte mari băieţilor de familie care sperau să se căpătuiască. Negustoria aceasta se dovedi mai mănoasă decât cealaltă, dat fiind că Gaddi pretindea întotdeauna amaneturi serioase şi nu s-ar fi încumetat să încheie niciun târg fără chezăşii temeinice. Afară de asta, era, cum spunea el însuşi, un om foarte înţelept şi cât se poate de îngăduitor: împrumuta bani oricui, compatrioţilor săi ca şi veneticilor, evreilor ca şi creştinilor. Ar fi fost în stare să-l împrumute şi pe sfântul Petru dacă i-ar fi zălogit cheile raiului; era gata să împrumute chiar şi pe satana dacă ar fi pus garanţie moşiile lui din iad.

Nu mai e nevoie să spun că-l împrumuta şi pe bietul meu meşter, Rafaele del Moro, care îşi mânca în fiecare zi câştigul de pe ziua următoare şi a cărui cinste nestrămutată nu se dezminţise în nicio împrejurare. Statornicele lor legături de afaceri, faptul că amândoi erau într-un fel ostracizaţi, vecinătatea lor, în fine, avuseseră darul de a-i apropia pe cei doi orfăurari. Del Moro îi era peste măsură de recunoscător cumătrului său pentru neistovita bunăvoinţă cu care îi dădea mereu bani. La rândul său, Gaddi avea cea mai adâncă stimă faţă de un datornic atât de cinstit şi de cumsecade. Într-un cuvânt, erau cei mai buni prieteni din lume şi Gismondo n-ar fi lipsit cu niciun preţ de la vreuna din petrecerile cu care-l răsfăţa Rafaele del Moro.

Del Moro era văduv, dar avea o fată de şaisprezece ani care se numea Ştefana.

Privită cu ochiul unui sculptor, Ştefana nu era frumoasă dar cu toate astea, la prima vedere, înfăţişarea ei avea ceva surprinzător. Sub fruntea ei prea înaltă şi prea frământată pentru o frunte de femeie, ţi se părea că întrezăreşti, ca să zicem aşa, mustind gândurile. Ochii săi

mari şi umezi, negri şi catifelaţi te umpleau de respect şi de duioşie în clipa în care se aţinteau asupra ta. O paloare chihlimbarie îi învăluia chipul, ca un nor pe care-l lumina, ca zarea firavă a unei dimineţi de toamnă, o privire tristă şi fermecătoare. Să nu uit părul bogat şi negru ce-i încununa capul şi mâinile de regină.

Ştefana îşi ţinea de obicei fruntea înclinată, ca un crin îndoit de o vijelie. Părea o statuie a melancoliei. Când şi-o înălţa însă, când privirile sale frumoase prindeau să se însufleţească, când nările sale începeau să freamăte şi braţul întins dădea o poruncă, ai fi fost gata să cazi în genunchi ca în faţa arhanghelului Mihail. Îi semeni, Ascanio, fără să fii totuşi atât de plăpând ca ea, nici mistuit de suferinţă. Nicicând sufletul nemuritor nu mi s-a dezvăluit atât de limpede ca în făptura aceea suavă, mlădie şi armonioasă. Del Moro, care se temea de fiica lui tot atât de mult pe cât o iubea, spunea adesea că numai trupul soţiei sale zăcea în pământ şi că Ştefana era duhul răposatei.

Pe atunci eram un tânăr zvânturat, focos şi cu mintea împrăştiată. Îndrăgeam mai presus de orice libertatea; seva vieţii clocotea în mine şi-mi risipeam toată înflăcărarea în încăierări zănatece şi în dragoste la fel de zănatece. Lucram totuşi cu aceeaşi râvnă cu care şi petreceam şi, în pofida năzbâtiilor mele, continuam să fiu cel mai priceput lucrător al lui Rafaele şi singurul care mai aducea ceva bani în casă. Dar tot ce ieşea bun din mâinile mele era făcut din instinct şi ca din întâmplare. Studiasem ce-i drept cu râvnă lucrările celor din vechime. Zile întregi stătusem aplecat asupra basoreliefurilor şi statuilor de la Atena şi de la Roma, tălmăcindu-le cu condeiul şi cu dălţile, şi datorită faptului că mă aflam mereu în tovărăşia neîntrecuţilor sculptori din antichitate, ajunsesem să-mi însuşesc limpezimea şi precizia formelor: din păcate însă

mă mulţumeam doar să imit în chip iscusit, fără să creez cu adevărat. Cu toate astea, vă repet, eram fără tăgadă şi fără nicio greutate cea mai îndemânatică şi cea mai muncitoare dintre calfele lui del Moro. De aceea dragul meu meşter nutrea în taină, lucru pe care l-am aflat mai târziu, năzuinţa de a mă vedea însurat cu fata sa.

Dar, zău, numai de însurătoare nu-mi ardea mie! Doream să fiu de capul meu, să nu-mi pese de nimic, să mă bucur de libertate; lipseam zile întregi de acasă; mă întorceam apoi frânt de oboseală, dar, cu toate astea, în câteva ceasuri reuşeam să-i ajung din urmă, ba chiar să-i şi întrec pe ceilalţi lucrători ai lui Rafaele; săream la bătaie pentru un singur cuvânt, mi se aprindeau călcâiele dintr-o singură ocheadă. Vă închipuiţi ce soţ minunat aş fi fost!

De altminteri, tulburarea pe care o simţeam stând alături de Ştefana nu semăna câtuşi de puţin cu aceea pe care mi-o stârneau femeile de la Porta del Prato sau din Borgo Pinti. Aproape că mă intimida; dacă mi-ar fi spus cineva că o iubeam altfel decât ca pe o soră mai mare, i-aş fi râs în nas. Când mă întorceam după câte o aventură, nici nu îndrăzneam să-mi ridic privirile spre ea. Nu pentru că era încruntată, ci, mai rău, fiindcă era tristă. Când, dimpotrivă, oboseala sau mai ştiu eu ce virtuoasă toană de hărnicie mă făcuse să rămân acasă, căutam apropierea Ştefanei, privirea-i blândă şi dulceaţa glasului său. Afecţiunea pe care i-o purtam avea ceva serios şi sfânt de care nu-mi dădeam prea bine seama, dar care mă încânta. Adesea, în toiul unor petreceri zgomotoase, amintirea Ştefanei îmi fulgera deodată prin minte, şi-atunci eram întrebat de ce căzusem pe gânduri; uneori, când trăgeam din teacă pumnalul sau spada, murmuram numele ei ca pe al unei sfinte ce mă ocrotea şi observam că de fiecare dată când făceam aşa scăpam din încăierare nevătămat. Dar gingaşul simţământ pe care-l aveam pentru copila

aceasta frumoasă, nevinovată şi plină de duioşie, draga de ea, rămânea tăinuit în adâncul inimii mele ca într-un altar.

Cât despre Ştefana, tot ce pot să spun este că, rece şi demnă cu tembelii mei tovarăşi de meserie, faţă de mine era numai îngăduinţă şi bunătate. Câteodată venea în atelier să şadă lângă tatăl său şi, deşi aplecat asupra lucrului, îi simţeam tot timpul privirea pironită asupra mea. Dacă, vrând să mă linguşească în chip grosolan, vreunul din lucrători îmi spunea că fata meşterului era îndrăgostită de mine, mă burzuluiam la el cu atâta mânie şi indignare, încât nu mai pomenea niciodată de aşa ceva.

Un accident pe care l-a avut de suferit Ştefana m-a făcut să înţeleg cât de adânc prinsese ea rădăcini în inima mea.

Într-o zi, aflându-se în atelier, n-a apucat să-şi ferească la vreme mânuţa albă şi un lucrător nedibaci şi care cred că-mai era şi beat, pe deasupra, i-a crestat cu o dăltiţă degetul mic de la mâna dreaptă şi pe cel alăturat. Biata copilă a dat un ţipăt, apoi, ca şi când s-ar fi căit că ţipase, a început să zâmbească, dar mâna pe care o ţinea ridicată era plină de sânge. Aş fi fost în stare să-l ucid pe lucrător dacă în momentul acela n-aş fi fost atât de îngrijorat din pricina ei.

Gismondo Gaddi, care se afla şi el de faţă, a spus că ştie un chirurg în vecinătate şi, fără a mai sta pe gânduri, se duse să-l cheme. Chirurgul, care nu era decât un cârpaci păcătos, a legat într-adevăr rana Ştefanei şi a venit apoi zilnic s-o vadă; fiind însă nepriceput şi tembel, în curând rana a ajuns să se gangreneze. Drept care dobitocul a declarat cu un aer firoscos că, în pofida străduinţelor sale, după toate probalităţile, Ştefana avea să rămână ciungă de braţul drept.

Rafaele del Moro era într-o mizerie mult prea neagră ca să-şi mai poată îngădui a chema un alt doctor; dar, auzind

soarta pe care i-o menise zevzecul de cârpaci, n-am mai putut răbda: m-am urcat repede la mine în cameră, am deşertat punga în care se afla toată agoniseala mea şi am alergat într-un suflet la Giacomo Rastelli din Peruggia, chirurgul papei şi cel mai iscusit dintre medicii cu o practică îndelungată din Italia. Faţă de stăruinţele mele însufleţite şi cum suma cu care îl îmbiam era destul de rotunjoară, Rastelli s-a înduplecat să vină imediat, suspinând: „Ce ţi-e şi cu îndrăgostiţii ăştia!”... După ce a examinat rana, ne-a încredinţat că se bizuie s-o vindece şi că, până în două săptămâni, Ştefana avea să se poată folosi de braţul drept la fel ca şi de celălalt, îmi venea să-l sărut pe acest vrednic om. Rastelli s-a apucat deci să oblojească bietele degete vătămate şi Ştefana s-a şi simţit ceva mai uşurată. După câteva zile a trebuit totuşi să cureţe gangrena ce ajunsese până la os.

Ştefana m-a rugat să stau lângă ea în timpul operaţiei ca s-o îmbărbătez, deşi eu însumi nu aveam niciun pic de curaj şi-mi simţeam inima cât un purice. Maestrul Giacomo se slujea de nişte unelte grosolane din pricina cărora Ştefana suferea cumplit. Nu-şi mai putea stăpâni gemetele ce mă răscoleau peste fire. O sudoare rece îmi scălda tâmplele.

În cele din urmă n-am mai putut îndura asemenea chin: uneltele butucănoase ce-i schingiuiau degetele delicate păreau să scormonească însăşi carnea mea. M-am ridicat, rugându-l stăruitor pe maestrul Giacomo să întrerupă operaţia şi să mă aştepte fiindcă în cel mult un sfert de oră mă întorc.

Am coborât jos în atelier şi acolo, călăuzit parcă de un duh bun, am meşterit o unealtă gingaşă şi fină care tăia ca un brici. M-am întors apoi lângă chirurg, care a continuat operaţia cu atâta înlesnire, încât scumpa bolnavă aproape că nu mai simţea nicio durere. În cinci minute totul s-a

terminat şi, după două săptămâni, Ştefana îmi dădea să-i sărut mâna pe care, zicea ea, i-o salvasem.

Mi-ar fi cu neputinţă totuşi să zugrăvesc zguduitoarele încercări prin care am trecut văzând-o cât pătimeşte biata mea Resemnată, cum o numeam uneori.

Resemnarea era într-adevăr starea firească a sufletului său. Ştefana nu era fericită; viaţa zvânturată şi nechibzuinţa tatălui său o mâhneau; singura ei mângâiere era credinţa; ca toate fiinţele necăjite, Ştefana era evlavioasă. Adesea, când intra în vreo biserică, o zăream lăcrimând şi rugându-se în câte un ungher mai ferit.

Atunci când se afla strâmtorată din pricina uşurătăţii tatălui său, lucru care se întâmpla destul de des, nu pregeta să-mi ceară ajutorul, cu o încredere şi o demnitate care mă încântau. Se mulţumea să-mi spună, draga de ea, cu acea seninătate pe care n-o au decât sufletele alese: „Benvenuto, te rog să lucrezi la noapte ca să poţi termina lăcriţa de moaşte sau ibricul acela, fiindcă nu mai avem niciun ban în casă”.

În scurtă vreme m-am deprins să-i arăt fiecare lucrare pe care o terminam şi ea îmi spunea unde anume greşisem şi mă povăţuia cu o pricepere nebănuită. Singurătatea şi suferinţa făcuseră să i se înalţe şi să i se îmbogăţească gândirea mai mult decât şi-ar fi putut închipui cineva. Spusele ei, în acelaşi timp naive şi pline de miez, m-au ajutat să descopăr multe din tainele artei şi au deschis în faţa cugetului meu zări necunoscute.

Mi-aduc aminte că, într-o zi, i-am arătat, macheta unei medalii pe care trebuia s-o gravez pentru un cardinal şi care înfăţişa pe o parte chipul prelatului, iar pe cealaltă o imagine a lui Iisus Hristos mergând pe ape şi întinzându-i mâna sfântului Petru, însoţită de această inscripţie: *Quare dubitasti?* De ce te-ai îndoit?

Ştefana fu mulţumită de portret, care era foarte

asemănător şi exact ceea ce trebuia să fie. Pe urmă privi îndelung şi în tăcere compoziţia.

— Figura Mântuitorului este de o frumuseţe desăvârşită – rosti ea într-un târziu – şi dacă ar fi fost Apolo sau Jupiter n-aş fi avut nimic de zis. Dar Iisus e mai mult decât frumos, Iisus e divin: chipul pe care l-ai înfăţişat are nişte trăsături minunate, fără niciun cusur, dar unde-i sufletul? Admir omul, dar îl caut pe Dumnezeu. Gândeşte-te, Benvenuto, că dumneata nu eşti numai un artist, că în afară de asta mai eşti şi creştin. Vezi dumneata, inima mea a sângerat adesea, vreau să spun că, din păcate, în inima mea au încolţit adeseori îndoieli; şi tot aşa şi eu, smulsă din deznădejdea în care mă cufundasem, l-am văzut pe Iisus întinzându-mi mâna şi l-am auzit spunându-mi aceste neasemuite cuvinte: „De ce te-ai îndoit?” Ah, Benvenuto, icoana dumitale nu e atât de frumoasă ca el. Pe chipul său ceresc se afla zugrăvită în acelaşi timp tristeţea părintelui mâhnit, şi îngăduinţa regelui care iartă. Fruntea îi era încununată de raze, dar buzele sale zâmbeau; era mai mult decât măreţ, era bun.

— Stai puţin, Ştefana – i-am spus eu.

Am şters ceea ce făcusem şi, într-un sfert de oră, sub ochii săi m-am apucat din nou să modelez figura lui Iisus Hristos.

— E bine aşa? am întrebat-o, înfăţişându-i-o.

— O, da! mi-a răspuns cu lacrimi în ochi. E chiar aşa cum mi s-a arătat blândul Mântuitor în ceasurile de restrişte. Da, acum îmi dau seama că-i el, după îndurarea şi măreţia ce-i luminează faţa. Ei bine, te sfătuiesc să faci întotdeauna aşa, Benvenuto: înainte de a lua în mână ceara, trebuie să ai o idee în minte; eşti stăpân pe mijloace, caută să-ţi însuşeşti şi expresia; ai la îndemână materia, descoperă sufletul; degetele să nu fie decât slujitoarele gândirii dumitale, mă înţelegi?

Iată ce fel de poveţe era în măsură să-mi dea copila aceasta de şaisprezece ani, cu minunatul ei bun simţ. Când rămâneam apoi singur, cugetam la ceea ce-mi spusese şi-mi dădeam seama că avea dreptate. Şi astfel Ştefana a călăuzit şi luminat vocaţia mea. Fiind stăpân pe formă, m-am străduit să cuceresc şi ideea şi să împletesc atât de strâns ideea şi forma, încât amândouă să iasă din mâinile mele îngemănate, contopite, aşa cum Minerva a răsărit din creierul lui Jupiter, înarmată până în dinţi.

O, Doamne, ce farmec are tinereţea şi cât de stăruitoare sunt amintirile ei! Colombe, Ascanio, seara aceasta atât de frumoasă pe care o petrecem împreună îmi aduce aminte de toate serile petrecute alături de Ştefana, pe banca din faţa casei tatălui său; ea privea cerul, iar eu o priveam pe ea. Sunt douăzeci de ani de atunci şi parc-a fost ieri; întind mâna şi am impresia că simt mâna ei: sunt mâinile voastre, copii!

O, era de ajuns s-o văd atât de albă în rochia ei albă, pentru ca liniştea să coboare în sufletul meu. Adeseori ne despărţeam fără să fi schimbat niciun cuvânt împreună şi totuşi în urma acestor mute convorbiri plecam însufleţit de tot felul de gânduri bune şi frumoase care mă făceau mai generos şi-mi înnobilau sufletul.

Ca toate fericirile de pe lume, şi fericirea aceasta trebuia să aibă un sfârşit.

Rafaele del Moro ajunsese într-un hal de sărăcie pe care nu-l mai putea depăşi. Îi datora bunului său vecin Gismondo Gaddi două mii de ducaţi, pe care nu ştia de unde să-i scoată. La gândul acesta, fiind un om cinstit de felul lui, era cuprins de disperare. Ar fi vrut s-o scape cel puţin pe fiica sa de mizerie şi s-a destăinuit atunci unui lucrător din atelier, împărtăşindu-i dorinţa lui de a mi-o da de nevastă, probabil ca la rândul său acesta să mi-o împărtăşească mie. Lucrătorul era unul dintre dobitocii pe

care-i repezisem atunci când îmi aruncaseră în obraz cu atâta bădărănie, ca pe o ocară, dragostea frăţească pe care mi-o purta Ştefana. Mocofanul nici măcar nu-l lăsă pe Rafaele să isprăvească.

— Părăseşte gândul acesta, meştere del Moro – l-a povăţuit el – nici să nu-i pomeneşti măcar de aşa ceva fiindcă pot să-ţi spun dinainte c-o să dai greş.

Orfăurarul, care era mândru din fire, şi-a închipuit că-l dispreţuiam din pricina sărăciei sale şi n-a mai adus vorba niciodată despre asta.

N-a trecut mult şi într-o zi Gismondo Gaddi a venit să-i ceară datoria, şi cum Rafaele îl ruga să-i mai acorde o păsuire, i-a spus:

— Ştii ce, dă-mi mâna fetei dumitale, care este cuminte şi econoamă, şi în schimb îţi dau în scris că mi-ai plătit totul până la ultimul ban.

Del Moro era într-al şaptelea cer. E adevărat că Gaddi trecea drept un om cam cărpănos, cam iute din fire şi cam gelos, dar era bogat, şi ceea ce preţuiesc şi jinduiesc cel mai mult săracii, din păcate, este tocmai bogăţia. Când Rafaele i-a pomenit fiicei sale despre această propunere nesperată, Ştefana nu i-a răspuns nimic; după cină însă, în clipa când ne-am ridicat de pe banca pe care ne petrecusem seara ca să intrăm în casă, mi-a spus:

— Benvenuto, Gismondo Gaddi m-a cerut în căsătorie şi tata şi-a dat consimţământul.

După ce a rostit aceste cuvinte, a plecat, iar eu am sărit deodată în picioare ca împins de un arc. Pe urmă, cuprins de nu ştiu ce mânie năprasnică, am ieşit din Florenţa, şi am luat-o razna peste câmp.

Toată noaptea aceea, fie că alergam ca un bezmetic, fie că stăteam întins pe iarbă şi plângeam, mii de gânduri zănatece, disperate, furtunoase mi-au străbătut cugetul răvăşit.

„Ea, Ştefana, soţia unuia de teapa lui Gismondo! îmi spuneam când, venindu-mi un pic în fire, căutam să-mi adun minţile. Gândul acesta care mă face să mă cutremur o copleşeşte şi o înspăimântă fără doar şi poate şi pe ea şi, cum sunt convins că mai curând ar vrea să se mărite cu mine, da, aşa trebuie să fie, a adresat probabil o mută rugăminte prieteniei mele, geloziei de care sunt stăpânit. O, da, nici vorbă, sunt gelos, ba chiar turbat de gelozie, dar oare am dreptul să fiu? Gaddi e un om ursuz şi aprig, dar, să stăm strâmb şi să judecăm drept, care femeie ar putea fi fericită cu mine? Nu sunt, la rândul meu, năbădăios, sucit, neastâmpărat din fire, gata oricând să stârnesc vreo încăierare primejdioasă ori să înfirip cine ştie ce dragoste nelegiuită?! Aş putea oare să mă înfrânez? Nu, niciodată: atâta timp cât sângele va curge atât de clocotitor în vinele mele, voi fi mereu cu mâna pe pumnal şi cu piciorul gata s-o şteargă de acasă.

Biata Ştefana! Aş face-o să plângă şi să pătimească, aş vedea-o pălind şi ofilindu-se, m-aş urî pe mine şi aş urî-o şi pe ea ca pe o mustrare vie. S-ar putea să şi moară din pricina asta şi eu aş fi atunci ucigaşul. Nu, într-adevăr, nu sunt făcut, îmi dau seama, pentru bucuriile liniştite şi curate ale căminului; am nevoie de libertate, de zări largi, de o existenţă vijelioasă, de orice altceva în afară de tihna şi monotonia fericirii. Aş fi în stare să frâng, o, Doamne, în mâinile mele nedibace, floarea aceasta gingaşă şi suavă. Aş chinui o viaţă atât de preţioasă şi un suflet atât de încântător, cu apucăturile mele jignitoare; şi propria mea viaţă, propriul meu suflet, cu remuşcări. Dar va fi oare mai fericită cu acest Gismondo Gaddi? Ce-o fi făcut-o să se mărite cu el? Ne simţeam atât de bine aşa cum eram! La urma urmei, soarta şi firea unui artist, Ştefana cred că-şi da seama de asta, n-ar putea cu niciun chip să se împace cu legăturile atât de strânse şi de aspre, cu cerinţele

burgheze ale unei căsnicii. Aş fi silit să-mi iau rămas bun de la visele mele de glorie, să nu mă mai gândesc la strălucirea viitoare a numelui meu, să renunţ la artă, care are nevoie, ca să trăiască, de libertate şi de putere. Ce înseamnă un creator încătuşat în colţul unei vetre gospodăreşti? Ce-ai zice oare, Dante Alighieri? Şi tu, Michelangelo, maestrul meu? Cu ce poftă aţi râde când l-aţi vedea pe ucenicul vostru legănându-şi odraslele ori cerându-i iertare nevestei! Nu, trebuie să fiu curajos faţă de mine însumi şi îndurător cu Ştefana: trebuie să rămân singur şi trist cu visurile mele şi cu soarta mea!”

După cum vedeţi, copii, nu încerc să mă arăt mai bun decât eram. Era un pic de egoism în hotărârea mea, dar în acelaşi timp şi o foarte puternică şi sinceră afecţiune pentru Ştefana şi, cu toate că aiuram, se pare că aveam totuşi dreptate.

A doua zi m-am întors mult mai potolit la atelier. Ştefana părea şi ea destul de liniştită, doar că era ceva mai palidă ca de obicei. A mai trecut astfel o lună. Într-o seară, despărţindu-se de mine, Ştefana m-a înştiinţat:

— Peste o săptămână, Benvenuto, voi fi soţia lui Gismondo Gaddi.

Cum pregeta încă să plece, am avut răgazul s-o privesc. Stătea în picioare, posomorâtă, cu mâna pe inimă şi parcă gârbovită sub povara suferinţei. Zâmbetul ei frumos era sfâşietor de trist. Se uita la mine îndurerată, dar fără nicio umbră de mustrare. Înainte de a-şi lua zborul, desprinzându-se de pământ, îngerul meu voia parcă să-şi ia rămas bun. A stat aşa, tăcută, fără să facă nicio mişcare răstimp de un minut, apoi a intrat în casă.

Mi-era dat să n-o mai văd niciodată pe lumea aceasta.

Am părăsit iar oraşul, cu capul gol, alergând, dar de astă dată nu m-am mai întors a doua zi şi nici în ziua următoare la atelier, ci am continuat să merg drept înainte

până am ajuns la Roma.

Am rămas la Roma cinci ani, faima mea a început să se statornicească, am reuşit să câştig prietenia papei, am avut parte de dueluri, de iubiri, de izbânzi artistice, şi cu toate astea nu eram niciodată mulţumit, parcă îmi lipsea ceva. În mijlocul tuturor acestor vâltori, nu putea să treacă o zi fără să nu-mi întorc privirile spre Florenţa. Nu era noapte în care să n-o văd pe Ştefana stând palidă şi tristă în pragul casei şi uitându-se la mine.

După cinci ani am primit din Florenţa o scrisoare cu peceţi negre. Am citit-o şi am răscitit-o de atâtea ori, încât am ajuns s-o ştiu pe dinafară.

Iată ce cuprindea.

„Benvenuto, sunt în pragul morţii. Benvenuto, te iubeam.

Vreau să-ţi împărtăşesc visurile pe care mi le-am făurit. Te cunoşteam la fel de bine ca dumneata însuţi: am simţit din primul moment puterea ce sălăşluieşte în dumneata şi datorită căreia vei ajunge mare într-o bună zi. Geniul, pe care-l văzusem oglindindu-se pe fruntea-ţi înaltă. În privirile arzătoare, în gesturile năvalnice, o supunea pe femeia care ar fi purtat numele dumitale unor grele îndatoriri. Eram gata să le primesc. Fericirea avea pentru mine măreţia unei chemări. Nu m-aş fi mulţumit să fiu numai soţia dumitale, Benvenuto, aş fi fost în acelaşi timp prietena, sora, mama dumitale. Viaţa dumitale atât de aleasă ştiam că e hărăzită lumii întregi şi m-aş fi mulţumit doar cu dreptul de a te mângâia când ai fi avut vreun necaz, de a te îmbărbăta când te-ar fi încercat îndoielile. Ai fi fost liber, prietene, oricând şi oriunde. Vai, mă obişnuisem de mult cu zilele chinuitoare în care lipseai de acasă, cu cerinţele nestăvilite ale firii dumitale zvăpăiate, cu toanele unui suflet dornic de existenţă furtunoasă.

Orice personalitate puternică are nevoi la fel de puternice, Cu cât vulturul pluteşte mai multă vreme în văzduh, cu atât simte nevoia să se odihnească un timp mai îndelungat pe pământ. Dar după ce te-ai fi smuls din mrejele înfriguratelor vise ce ar fi cutreierat somnul geniului dumitale, l-aş fi regăsit, la trezire, pe neasemuitul meu Benvenuto, cel pe care-l iubesc şi care ar fi fost atunci numai şi numai al meu! Nu m-aş fi plâns niciodată de ceasurile în care m-ai fi dat uitării, fiindcă uitarea aceasta nu avea nimic jignitor pentru mine. În ce mă priveşte, ştiindu-te gelos, m-aş fi ţinut departe de orice privire, de câte ori ai fi fost plecat de acasă, aşteptându-te şi rugându-mă pentru dumneata, în singurătatea care mi-e atât de dragă.

Iată cum s-ar fi desfăşurat viaţa mea.

Când am văzut însă că mă părăseşti, plecându-mă în faţa voinţei lui Dumnezeu şi a dumitale, am închis ochii şi am lăsat frânele propriei mele soarte în mâinile datoriei: tata îmi cerea să mă învoiesc la o căsătorie care i-ar fi îngăduit să-şi păstreze cinstea nepătată şi i-am dat ascultare. Bărbatul meu a fost un om straşnic, aprig şi neînduplecat; nu se mulţumea numai cu supunerea mea, ar fi vrut de la mine o dragoste, pe care nu mă simţeam în stare să i-o dau, şi mă pedepsea crunt ori de câte ori îl mâhneam fără voia mea. M-am resemnat. Am fost, cel puţin aşa nădăjduiesc, o soţie vrednică şi cinstită, dar pururea întristată, Benvenuto. Dumnezeu totuşi m-a răsplătit, încă din timpul vieţii acesteia, dăruindu-mi un fiu. În ultimii patru ani, sărutările copilului m-au făcut să nu mai simt jignirile, loviturile şi, în cele din urmă, neagra sărăcie, căci, lăcomindu-se să câştige cât mai mulţi bani, bărbatul meu a ajuns în sapă de lemn şi luna trecută a murit de inimă rea. Dumnezeu să-l ierte, aşa cum l-am iertat şi eu!

Mi-a venit şi mie rândul să mor, poate chiar azi, poate peste un ceas, istovită de atâtea suferinţe îndurate, şi de aceea ţi-l las cu limbă de moarte, Benvenuto, pe fiul meu.

Poate că-i mai bine aşa. Cine ştie dacă, neajutorată cum sunt ca orice femeie, aş fi fost în stare să îndeplinesc rostul ce aş fi vrut să-l am pe lângă dumneata. El, Ascanio al meu (îmi seamănă), va fi pentru dumneata un tovarăş de viaţă mai puternic şi mai îndurător; va şti să te iubească mai bine, dacă nu mai mult decât mine. Şi nu sunt de loc geloasă pe el.

Pe de altă parte, te rog să faci pentru băiatul meu ceea ce aş fi făcut eu pentru dumneata.

Adio, dragul meu, te-am iubit şi te mai iubesc încă, ţi-o spun din nou fără ruşine şi fără căinţă, în clipa când mi-e dat să trec pragul veşniciei, fiindcă dragostea mea e sfântă. Adio! Fii mare, la rândul meu voi fi fericită şi nu uita când şi când să ridici ochii spre cer ca să te pot vedea.

A dumitale ŞTEFANA”.

Şi acum, Colombe, Ascanio, vă întreb, aveţi încredere în mine şi sunteţi gata să faceţi tot ce-am să vă sfătuiesc? Tinerii răspunseră amândoi într-un glas.

XXIV

PERCHEZIŢII DOMICILIARE

În ziua următoare celei în care povestea aceasta fu istorisită la lumina stelelor, în grădina pavilionului Nesle, dis-de-dimineaţă atelierul lui Benvenuto îşi recăpătase înfăţişarea lui obişnuită; meşterul lucra la solniţa de aur a cărei materie primă o apărase cu atâta vitejie împotriva

celor patru spadasini care pofteau să i-o înhaţe şi, odată cu ea, să-i ridice şi viaţa. Ascanio cizela crinul doamnei d’Etampes; Jacques Aubry, răsturnat alene pe speteaza unui scaun, îi punea o mie şi una de întrebări lui Cellini, care nici măcar nu catadicsea să-i răspundă, aşa încât studentul amator se vedea nevoit să formuleze el însuşi răspunsurile. Pagolo se uita pe sub sprâncene la Catherine, care se îndeletnicea cu nu ştiu ce lucru de migală femeiască. Hermann împreună cu ceilalţi lucrători pilea, ciocănea, lipea, cizela, iar cântecul sprinţarei Scozzone înveselea hărnicia tihnită a tuturor.

Pavilionul Nesle, în schimb, nu era nici pe departe atât de liniştit. Colombe nu era de găsit nicăieri.

E lesne de închipuit, aşadar, ce zarvă era în toată casa; o căutau peste tot, o strigau; coana Perrine se jeluia în gura mare, iar prefectul, care fusese chemat în grabă, se străduia să desprindă din văicărelile preacinstitei doamne vreun indiciu care ar fi putut să-l pună pe urmele dispărutei sau poate – mai ştii? – ale fugarei.

— Stai puţin, coană Perrine, va să zică aseară, spui dumneata, puţin după plecarea mea, ai văzut-o ultima oară? o descosea prefectul.

— Vai, chiar aşa, jupâne! Doamne Iisuse Hristoase! Ce dandana! Biata copilă era cam tristişoară şi s-a dus să-şi scoată minunea aceea de dichisuri cu care fusese la curte; şi-a pus o rochiţă albă… Doamne, apără-ne şi ne miluieşte! Şi pe urmă mi-a spus: „Coană Perrine, e o seară aşa de frumoasă, mă duc să fac câţiva paşi pe aleea mea”. Să fi fost ora şapte în amurg. Dumneaei – adăugă Perrine, arătând spre Pulcherie, servitoarea trimisă spre a-i da ajutor sau mai curând ca s-o ţină din scurt – dumneaei, ca de obicei, intrase mai dinainte la dânsa în cameră să titirisească, de bună seamă, vreuna din toaletele acelea splendide pe care le lucrează cu atâta iscusinţă, iar eu mă

apucasem să cos ceva în sala de jos. Nu mai ştiu cât voi fi stat aşa aplecată asupra lucrului, se prea poate ca de la o vreme ochii mei, sărmanii, obosiţi cum sunt, să se fi închis fără voia mea şi să-mi fi pierdut pentru câteva clipe cunoştinţa.

— Ca de obicei – îi tăie vorba Pulcherie, cu acreală.

— Tot ce ştiu – continuă coana Perrine, fără a se învrednici să răspundă la o atât de meschină clevetire – este că pe la orele zece m-am sculat din jilţ şi am ieşit afară să văd dacă nu cumva pe Colombe va fi uitat-o sfântul în grădină. Am strigat-o, dar nu era nimeni; mi-am închipuit atunci că pesemne intrase la ea în odaie şi se culcase fără să mă mai deranjeze, draga de ea, aşa cum mai făcuse de atâtea ori până atunci. Sfântă, milostivă pronie cerească! Cine s-ar fi gândit... Ah, jupâne prefect, pot să pun mâna-n foc că nu s-a dus după vreun ibovnic, ci a fost răpită, mititica de ea. Am crescut-o doar cât se poate de cuviincios...

— Dar azi-dimineaţă – o întrerupse prefectul, nerăbdător – azi-dimineaţă?

— Azi-dimineaţă, când am văzut că nu cobora din odaie... Sfântă Fecioară, îndură-te de noi, păcătoşii!

— Dar mai lasă naibii pomelnicele! răbufni jupân d Estourville. Spune ce-ai de spus fără să te mai văicăreşti atâta! Aşadar, azi-dimineaţă...

— Ah, domnule, prefect, orice-aţi zice, n-o să mă puteţi opri să plâng până ce n-om da de urma copilei. Azi-dimineaţă, jupâne, îngrijorată fiindcă nu se arătase încă (ea, care se trezeşte totdeauna în zori!), m-am dus să-i bat la uşă să se scoale şi, văzând că nu-mi răspunde, am crăpat uşa. Înăuntru nimeni. Patul nici măcar nu era desfăcut, jupâne. Am început să ţip, să chem, mi-am pierdut capul, şi domnia ta ai vrea acum să nu vărs nici măcar o lacrimă?!

— Coană Perrine – o luă din scurt prefectul – nu cumva ai lăsat să pătrundă cineva aici în lipsa mea?

— Cineva, aici, păcatele mele! protestă, mărturisindu-şi în fel şi chip uimirea, guvernanta, care se simţea cu musca pe căciulă. Păi nu mi-ai pus în vedere chiar domnia ta să nu dau drumul nimănui, jupâne? Când oare, doamne iartă-mă, mi-am îngăduit să calc vreo poruncă de-a dumitale? Cineva aici! Atâta mai lipsea!

— De pildă, Benvenuto, care a cutezat să se minuneze de frumuseţea fetei mele, n-a încercat cumva să te cumpere?

— Aş fi vrut s-o văd şi pe-asta! mai curând ar fi încercat să se caţăre pe lună; să fi îndrăznit numai, că i-aş fi trântit câteva să mă pomenească!

— Va să zică n-ai primit în casă niciun bărbat, niciun domnişor?

— Un domnişor! Ţine-mă, Doamne, un domnişor! De ce nu mai bine pe Sarsailă în carne şi oase?

— Ce căuta atunci – spuse Pulcherie – băiatul acela drăguţ care a venit de vreo zece ori şi a bătut la poartă, de când sunt eu aici, şi căruia tot de atâtea ori i-am trântit poarta-n nas?

— Un băiat drăguţ? Pesemne că ai orbul găinilor, scumpo; doar n-o fi fost cumva contele d’Orbec! Ah, Doamne sfinte, acum ştiu: trebuie să fi fost Ascanio cel de care vorbeşti dumneata. Ascanio, ţi-aduci aminte, jupâne? Băieţandrul acela care ţi-a mântuit viaţa. Da, într-adevăr, i-am dat să dreagă cataramele de argint de la pantofii mei. Dar ucenicul ăsta, un domnişor?! Pune-ţi ochelari, porumbiţo! Şi afară de asta, să spună pereţii şi lespezile acestea dacă l-au văzut vreodată punând piciorul aici.

— Destul! îi curmă vorba răstit prefectul. Dacă aflu cumva că mi-ai înşelat încrederea, coană Perrine, ai s-o plăteşti scump, pe legea mea! Mă duc la Benvenuto,

Dumnezeu ştie cum o să mă primească mocofanul ăsta, dar n-am încotro.

Împotriva oricărei aşteptări însă, Benvenuto îl primi cum nu se poate mai bine.

Văzând sângele rece, dezinvoltura şi amabilitatea lui, jupân d'Estourville nici nu îndrăzni măcar să-i pomenească ceva despre bănuielile sale. Se mulţumi doar să-i spună că fiica sa Colombe se speriase în chip stupid în ajun şi, înfricoşată peste măsură, deşi fără niciun temei, o rupsese la fugă ca scoasă din minţi; că, poate, fără ştirea lui Benvenuto, va fi căutat să se adăpostească la palatul Nesle, dacă nu cumva chiar, străbătând curtea palatului ca să se ducă într-altă parte, căzuse în nesimţire. Într-un cuvânt, minţi în chipul cel mai stângaci cu putinţă.

Cellini însă ascultă politicos toate balivernele şi pretextele înşirate de el, în sfârşit, merse atât de departe cu bunăvoinţa, încât se făcu a nu băga de seamă nimic. Mai mult încă, îl compătimi din toată inima pe prefect, încredinţându-l că ar fi fericit s-o poată reda pe Colombe unui părinte care îşi alintase întotdeauna odrasla cu atâta duioşie şi cu o dragoste atât de mişcătoare şi demnă. Fugara, dac-ar fi fost să dăm crezare spuselor lui, săvârşise o greşeală de neiertat şi nu avea nimic mai bun de făcut decât să se înapoieze cât mai grabnic sub o atât de temeinică şi blândă oblăduire. De altminteri, ca dovadă a interesului sincer pe care-l nutrea faţă de jupân d'Estourville, cu dragă inimă era gata să-i dea o mână de ajutor în timpul cercetărilor sale nu numai în palatul Nesle, dar şi în oricare alt loc.

Pe jumătate convins şi cu atât mai măgulit de laudele ce i se aduceau, cu cât îşi dădea mai bine seama în adâncul inimii că nu i se cuveneau, prefectul, urmat de Benvenuto Cellini, purcese la o percheziţie minuţioasă a palatului Nesle, fosta sa proprietate, pe care o cunoştea

până în cele mai mici colţişoare. Astfel că avu grijă să nu treacă pe lângă nicio uşă fără s-o dea de perete, pe lângă niciun dulap fără să-l întredeschidă, pe lângă niciun sipet fără să arunce, ca din greşeală, o privire înăuntru. Pe urmă, după ce palatul fu percheziţionat până în cele mai ascunse unghere, prefectul, ieşi în grădină, străbătu arsenalul, turnătoria, pivniţa, grajdul, examinând totul cu stricteţe. În timpul acestor investigaţii, Benvenuto, credincios îndatoririi pe care şi-o luase de la bun început, căută să-i fie de folos cum se pricepu mai bine, oferindu-i rând pe rând cheile ori amintindu-i de cutare coridor sau de cutare cămară pe care jupân d'Estourville uitase s-o cerceteze. În sfârşit, – pentru ca nu cumva fugara să se strecoare pe furiş dintr-o încăpere într-alta, îl povăţui să lase de pază pe câte unul dintre oamenii săi în fiece loc pe care-l părăsea.

După două ore de cercetări zadarnice, răstimp în care fiece cotlon fu scotocit, convins că nu trecuse nimic cu vederea şi copleşit de bunăvoinţa gazdei sale, jupân d'Estourv ille ieşi din palat, adresându-i lui Benvenuto mii de mulţumiri şi cerându-şi de mii de ori iertare.

— Ori de câte ori veţi pofti să mai veniţi pe aici – îi răspunse orfăurarul – sau dacă va fi nevoie să faceţi noi cercetări prin partea locului, casa mea, să ştiţi, vă este deschisă la orice oră ca şi când ar fi a domniei voastre; de altminteri, aveţi tot dreptul, jupâne: n-am semnat oare amândoi o înţelegere prin care ne obligam să trăim în bună vecinătate?

Prefectul îi mulţumi, aşadar, lui Benvenuto, şi cum nu ştia în ce fel să-i întoarcă amabilităţile, părăsind palatul, lăudă din răsputeri statuia uriaşă a lui Marte la care artistul, aşa cum am spus, tocmai lucra. Benvenuto făcu împreună cu el înconjurul statuii, atrăgându-i atenţia, îndatoritor, asupra dimensiunilor ei neobişnuite; într-

adevăr era înaltă de peste şaizeci de picioare, iar baza ei avea o circumferinţă de aproape douăzeci de paşi.

Jupân d'Estourville plecă nespus de amărât: era încredinţat că, din moment ce nu putuse să dea de urma fiicei sale la palatul Nesle, Colombe îşi găsise un adăpost în oraş. Dar la vremea aceea oraşul era destul de mare pentru ca însuşi şeful poliţiei să fie pus în încurcătură. De altminteri, Colombe fusese răpită într-adevăr, sau fugise de acasă? Era victima unei samavolnicii, sau plecase din propriul său imbold? Nicio împrejurare însă nu putea să-i lămurească această nedumerire. Tot ce putea face era să spere că, în primul caz, va reuşi să scape până la urmă sau, în cel de-al doilea caz, că se va întoarce de bunăvoie. Aşteptă deci cu destulă răbdare descosând-o totuşi de câte douăzeci de ori pe zi pe coana Perrine, care tot timpul nu făcea de cât să cheme într-ajutor pe toţi cuvioşii din rai şi să se jure pe ce avea mai sfânt că nu primise pe nimeni în casă şi care, de fapt, la fel ca şi jupân d'Estourville, n-avea nici cea mai mică bănuială în privinţa lui Ascanio".

Trecu o zi şi încă una fără să fi aflat nimic. Prefectul îşi puse atunci toţi agenţii în mişcare, lucru pe care se ferise să-l facă până atunci, ca nu cumva păţania lui să ajungă la urechile lumii, punându-i în joc reputaţia. E drept că se mulţumi să le dea doar semnalmentele fugarei, nu însă şi numele ei, şi că percheziţiile fură făcute sub cu totul alte motive decât cel adevărat; dar cu toate că nu nesocoti niciunul dintre mijloacele tainice pe care le avea la îndemână pentru a culege informaţii, cercetările sale nu avură nicio urmare.

Fireşte, prefectul nu fusese niciodată un părinte iubitor şi duios pentru fiica sa, dar dacă nu părea disperat, în schimb era plin de ciudă, şi dacă inima îi rămânea nesimţitoare, în schimb trufia lui sângera; se gândea indignat la strălucita partidă pe care prostuţa de fată avea

s-o scape din mână şi furios la glumele nesărate şi la zeflemelele usturătoare cu care curtenii aveau să întâmpine păţania lui.

Vrând-nevrând, până la urmă se văzu silit să-i împărtăşească logodnicului Colombei nenorocirea întâmplată. Contele d’Orbec fu întristat aşa cum ar fi fost întristat un negustor căruia i s-ar fi dat de veste că mărfurile sale ar fi avut de suferit nu ştiu ce stricăciuni, însă, doar atât. Contele, dragul de el, era de felul său filosof, drept care îi făgădui onorabilului său prieten că, dacă zvonul nu se va întinde prea mult, căsătoria pusă la cale încă mai putea fi încheiată; pe urmă, cum era un om care ştia să profite de orice împrejurare, se folosi de ocazie pentru a-i pomeni prefectului în câteva cuvinte despre planurile doamnei d’Etampes în privinţa Colombei.

Prefectul se simţi copleşit de cinstea ce s-ar fi putut să-i fie hărăzită: cu atât mai vârtos îşi făcu inimă rea şi o blestemă pe îndrăcită de fată, care era în stare să dea cu piciorul unei atât de nobile şi de minunate ursite.

Îi vom scuti însă pe cititorii noştri de convorbirea pe care destăinuirile contelui d’Orbec o prilejui între cei doi curteni; ne vom mulţumi doar să le spunem că durerea şi speranţa de care era însufleţită se manifestară într-un chip miraculos de înduioşător. Şi cum bine se ştie că nenorocirea îi apropie întotdeauna pe oameni, socrul şi ginerele se despărţiră mai strâns legaţi sufleteşte ca niciodată, fără a se putea îndupleca să renunţe la viitorul măreţ pe care-l întrezăriseră.

Se înţeleseseră, de asemenea, să ascundă tărăşenia faţă de toată lumea; ducesa d’Etampes însă era o prietenă prea apropiată şi o complice mult prea interesată de această întâmplare pentru ca să nu-i împărtăşească şi ei secretul.

Şi nu greşiseră, fiindcă ducesa puse mai mult la inimă

decât tatăl şi soţul cele petrecute şi, în acelaşi timp, precum s-a văzut mai înainte, era mai în măsură decât oricine să-l informeze pe prefect şi să călăuzească cercetările sale.

Ştia bunăoară că Ascanio era îndrăgostit de Colombe şi că, pe de altă parte, îl silise, ca să zicem aşa, să asiste la întreaga uneltire urzită de ea; văzând cinstea femeii iubite în grea cumpănă, tânărul, cuprins de disperare, se va fi hotărât să facă o faptă nesăbuită; numai că, aşa cum aflase chiar din gura lui, Colombe nu-l iubea pe Ascanio şi, neiubindu-l, nu putea să se învoiască, de bună seamă, cu planurile sale. Iar ducesa d'Etampes îl cunoştea de ajuns de bine pe cel pe care îl bănuise în primul moment, ca să-şi dea seama că acesta n-ar fi cutezat cu niciun preţ să înfrunte dispreţul şi împotrivirile iubitei sale; în pofida acestor argumente, deşi avea toate motivele să creadă că Ascanio nu era vinovat, inima ei de femeie geloasă îi spunea că fugara nu putea fi căutată decât la palatul Nesle şi că, înainte de orice, trebuiau să nu-l scape din ochi pe Ascanio.

Doamna d'Etampes nu putea totuşi să le spună prietenilor ei pe ce anume se întemeia această convingere, fiindcă ar fi fost nevoită atunci să le destăinuie că era îndrăgostită de Ascanio şi că, mânată de patima ei, avusese nesăbuinţa de a-i dezvălui tânărului soarta pe care i-o hărăzise Colombei. Se mulţumi numai să-i încredinţeze că s-ar mira peste măsură dacă Benvenuto n-ar fi vinovatul, Ascanio complicele, iar palatul Mesle adăpostul fugarei. Degeaba încercă prefectul să protesteze, jurând că se uitase peste tot, că cercetase tot palatul şi-l străbătuse de la un cap la altul, ducesa o ţinea una şi bună – avea de altfel destule temeiuri s-o facă – stăruind cu atâta încăpăţânare în părerea ei, încât reuşi până la urmă să strecoare unele îndoieli în cugetul

jupânului d’Estourville, care era totuşi sigur că scotocise pretutindeni cu cea mai mare atenţie.

— De altminteri – adăugă ducesa – fii pe pace, am de gând să-l chem la mine pe Ascanio să stau de vorbă cu el şi să-l descos.

— O, doamnă, sunteţi prea bună! spuse prefectul.

— Şi dumneata prea zevzec – şopti ducesa printre dinţi.

După care le dădu a înţelege că întrevederea luase sfârşit.

Începu apoi să cumpănească în sinea ei cum să facă să-l cheme pe tânăr la ea, dar înainte de a fi apucat să se hotărască în vreun fel i se anunţă sosirea lui Ascanio; fără să ştie, tânărul venise în întâmpinarea dorinţelor doamnei d’Etampes; era stăpân pe sine şi rezervat.

Doamna d’Etampes îl învălui într-o privire pătrunzătoare ca şi când ar fi vrut să citească în adâncul sufletului său; Ascanio însă nu dădu niciun semn c-ar fi băgat de seamă ceva.

— Doamnă – spuse el, înclinându-se – am venit să vă arăt crinul poruncit de dumneavoastră şi care e aproape terminat; nu mai lipseşte doar picătura de rouă de două sute de mii de scuzi pe care aţi făgăduit că mi-o veţi pune la îndemână.

— Ei, ce se mai aude cu Colombe a ta? îl întrebă doamna d’Etampes, fără a se învrednici să-i răspundă.

— Dacă vă referiţi cumva la domnişoara d’Estourville, doamnă – rosti cu solemnitate Ascanio – vă rog în genunchi să nu mai pronunţaţi numele său în faţa mea. Da, doamnă, vă implor cu umilinţă şi din tot sufletul ca, de azi înainte, subiectul acesta să fie cu desăvârşire înlăturat din convorbirile noastre, cruţaţi-mă, vă rog!

— Ia te uită! Ţi-e necaz! spuse ducesa, care nu-l scăpase o clipă din ochi pe Ascanio.

— Oricare ar fi sentimentul ce mă stăpâneşte şi chiar

dacă s-ar putea întâmpla să pierd bunăvoinţa domniei voastre, doamnă, mă voi încumeta totuşi să refuz de a mai vorbi pe viitor cu dumneavoastră despre lucrul acesta. Am jurat ca de acum înainte tot ce ar putea să aibă vreo legătură cu această amintire să rămână mort şi îngropat în inima mea.

„Să mă fi înşelat oare? se gândi ducesa. S-ar putea cumva ca Ascanio să nu aibă niciun amestec în toată istoria aceasta? Fetişcana aceea să fi urmat de bunăvoie sau cu sila pe vreun alt răpitor şi, zădărnicind planurile pe care ambiţia mea le făurise, să slujească în schimb, prin fuga ei, năzuinţele dragostei mele?”

Chibzuind toate acestea în sinea sa, continuă apoi cu glas tare:

— Deoarece mă rogi să nu-ţi mai vorbesc despre ea, Ascanio, îmi îngădui cel puţin să-ţi vorbesc despre mine? Vezi, dar, că sunt gata să-ţi împlinesc rugămintea şi să nu mai stărui, dar cine ştie dacă cel de-al doilea subiect de discuţie nu va fi şi mai neplăcut pentru dumneata decât primul? Cine ştie dacă...

— Iertaţi-mă că vă întrerup, doamnă – spuse tânărul – dar generozitatea cu care binevoiţi a-mi face această favoare îmi dă curajul să vă rog a-mi acorda încă una. Deşi de familie nobilă, nu sunt decât un biet copilandru umil, crescut în umbra unui atelier de orfăurar şi, din această sihăstrie artistică, m-am trezit dintr-odată în mijlocul unei lumi strălucitoare, amestecat în urzeli ce hotărau soarta unor imperii, având, aşa neînsemnat cum sunt, puternici seniori drept vrăjmaşi şi un rege drept rival; şi încă ce rege, doamnă! Francisc I, adică unul dintre cei mai falnici monarhi ai creştinătăţii! Pe neaşteptate m-am pomenit stând în vecinătatea celor mai ilustre nume şi a celor mai glorioase destine; am iubit fără speranţă şi am fost iubit fără a putea întoarce dragostea ce mi se arăta! Şi de cine

am fost iubit, Dumnezeule?! De domnia voastră, una dintre cele mai frumoase şi mai nobile doamne de pe faţa pământului! Lucrurile acestea au răsturnat totul în mine şi în preajma mea; m-au năucit, m-au strivit, m-au nimicit, doamnă!

Sunt înspăimântat ca un pitic care s-ar fi trezit într-o lume de uriaşi; toate ideile mele au fost zdruncinate, nu mai pot să-mi dau seama nici măcar ce simt; sunt ca un om rătăcit în mijlocul acestor vrăjmăşii crâncene, acestor dragoste necruţătoare, acestor măreţe ambiţii. Doamnă, lăsaţi-mă să-mi trag sufletul, vă implor! Îngăduiţi-i naufragiatului să-şi vină în fire, convalescentului să se întremeze! Timpul, sper, va pune din nou toate la locul lor în sufletul şi în viaţa mea. Daţi-mi răgaz, doamnă, daţi-mi răgaz şi, deocamdată, vă rog să nu vedeţi în mine decât un artist care doreşte să afle dacă acest crin făurit de el este pe placul domniei voastre.

Ducesa aţinti asupra lui Ascanio o privire bănuitoare şi plină de nedumerire; nu şi-ar fi închipuit niciodată că tânărul acesta, copilandrul acesta, era în stare să vorbească atât de serios şi de stăpânit şi în acelaşi timp cu atâta poezie: de aceea se simţi îndatorată moraliceşte să-i împlinească dorinţa şi, mulţumindu-se a-i vorbi numai despre crinul adus de el, îl lăudă pe Ascanio şi-i dădu unele îndrumări, făgăduindu-i să facă tot ce-i stătea în putere pentru a-i trimite cât mai grabnic diamantul ce trebuia să desăvârşească lucrarea sa. Ascanio îi mulţumi şi-şi luă rămas bun de la ea, mărturisindu-şi în fel şi chip recunoştinţa şi respectul.

„Acesta să fie într-adevăr Ascanio? se întrebă doamna d’Etampes după plecarea lui! Am impresia c-a îmbătrânit cu zece ani. Cum se explică seriozitatea aceasta aproape impunătoare? Să fie oare din pricina suferinţei? Sau poate fiindcă e fericit? Într-un cuvânt, e sincer cu adevărat ori se

află sub înrâurirea diavolului de Benvenuto? Joacă un rol plin de iscusinţă ca un actor încercat ori se lasă mânat de propria sa fire?”

Anne simţi şovăiala. Ciudatul vârtej de care erau încetul cu încetul furaţi cei ce se încumetau să-i ţină piept lui Benvenuto Cellini punea treptat stăpânire asupra ei, în pofida dârzeniei sale. Trimise oameni să-l privegheze pe Ascanio şi să-l urmărească de câte ori ieşea din palat, ceea ce se întâmpla destul de rar, dar nu reuşi să descopere nimic. În cele din urmă doamna d’Etampès trimise vorbă atât prefectului cât şi lui d’Orbec să vină la dânsa şi-i povăţui, cu tonul cu care altcineva ar fi poruncit, să încerce a face o nouă descindere pe nepusă masă la palatul Nesle.

Cei doi se grăbiră a-i da ascultare, dar, cu toate că-i picară pe cap în toiul lucrului, Benvenuto se arătă şi mai îndatoritor faţă de amândoi decât fusese prima oară când venise numai prefectul. S-ar fi zis, văzându-l atât de degajat şi atât de politicos, că vizita lor nu era câtuşi de puţin jignitoare pentru el. Îi povesti cu aerul cel mai prietenos contelui d’Orbec despre capcana ce-i fusese întinsă, cu câteva zile în urmă, în momentul în care tocmai ieşea din palat, încărcat de galbeni; exact în ziua în care, îi atrase el atenţia, domnişoara d’Estourville dispăruse de acasă. Ca şi data trecută, se arătă din nou gata să-i conducă pe oaspeţi prin castel pentru a-l ajuta pe prefect să-şi redobândească drepturile părinteşti, drepturi care, după cum ştia foarte bine, erau însoţite de tot atâtea sfinte îndatoriri. Era fericit că întâmplarea făcuse să mai fie încă acasă pentru a-şi primi musafirii cu toată cinstea cuvenită, deoarece în aceeaşi zi, peste două ceasuri chiar, urma să plece la Romorantin, făcând parte, prin bunăvoinţa lui Francisc I, dintre artiştii ce trebuiau să iasă în întâmpinarea împăratului.

Într-adevăr, între timp evenimentele politice se desfăşuraseră tot atât de repede ca şi cele înfăţişate în umila noastră povestire.

Încurajat de promisiunea făcută în auzul tuturor de rivalul său şi de înţelegerea secretă pe care o avea cu doamna d'Etampes, Carol Quintul se afla doar la câteva zile depărtare de Paris. Se alcătuise chiar o solie ce trebuia să-l primească şi, de fapt, d'Orbec şi prefectul îl găsiseră pe Cellini îmbrăcat ca de drum.

— Dacă părăseşte Parisul împreună cu întreaga escortă – îi şopti el' Orbec prefectului – nu poate fi el, pe cât se pare, acela care a răpit-o pe Colombe şi deci nu mai avem ce căuta aici.

— Ţi-am spus-o doar înainte de a porni încoace – răspunse prefectul.

Ţinură totuşi să ducă lucrurile până la capăt şi-şi începură cercetările cu o stăruinţă meticuloasă. Benvenuto îi urmă şi-i călăuzi la început, dar, văzând că percheziţia lor domiciliară era mult prea amănunţită, le ceru îngăduinţa să-i lase a-şi continua singuri investigaţiile şi, cum era nevoit să plece peste o jumătate de oră, să se ducă să dea unele dispoziţii lucrătorilor săi, deoarece voia ca la întoarcerea sa să găsească totul pregătit în vederea turnării statuii lui Jupiter.

Benvenuto se întoarse, aşa cum şi spusese, la atelier, le dădu tuturor calfelor câte ceva de lucru, rugându-le să-l asculte pe Ascanio tot aşa cum îl ascultau pe el, şopti ceva în italieneşte la urechea acestuia, îşi luă apoi rămas bun de la toţi şi se pregăti să părăsească palatul. Un cal gata înşeuat, pe care micul Jehan îl ţinea de dârlogi, aştepta în curtea din faţă.

În momentul acela Scozzone se apropie de Benvenuto şi-l luă deoparte:

— Ştii, meştere – îi spuse ea, cu un aer foarte serios –

că plecarea dumitale mă pune într-o mare încurcătură!

— Cum aşa, puiule?

— Pagolo e din ce în ce mai îndrăgostit de mine.

— Ce vorbeşti!

— Tot timpul nu face altceva decât să-mi vorbească de focul inimii lui.

— Şi tu ce-i răspunzi?

— Păi, aşa cum mi-ai poruncit, meştere, îi spun că rămâne de văzut şi că s-ar putea să ne înţelegem până la urmă.

— Foarte bine!

— Cum adică, foarte bine? Dar dumneata nu-ţi dai seama, Benvenuto, că băiatul ăsta ia drept bun tot ce aude din gura mea şi că orice speranţă pe care i-o dau e un adevărat legământ pe care-l fac faţă de el? Nu mai departe decât acum cincisprezece zile m-ai învăţat chiar dumneata cum şi ce fel trebuie să mă port cu dânsul, nu-i aşa?

— Da, parcă; nu-mi amintesc prea bine.

— Ei, uite că eu am o mai bună ţinere de minte decât dumneata. Aşadar, în primele cinci zile i-am răspuns mustrându-l cu blândeţe c-ar trebui să-şi biruie pornirile şi să caute să nu mă mai iubească. În următoarele cinci zile m-am mulţumit să-l ascult fără să spun nimic, ceea ce era, oricum, un răspuns cât se poate de compromiţător; dar aşa mi-ai poruncit dumneata să fac şi aşa am făcut. În sfârşit, în ultimele cinci zile am fost nevoită să-i vorbesc despre îndatoririle pe care le am faţă de dumneata, iar ieri, meştere, am ajuns chiar să-l rog să fie mărinimos în timp ce el se ţinea de capul meu, cerându-mi o mărturisire.

— Atunci, dacă-i vorba pe-aşa, se schimbă socoteala – spuse Benvenuto.

— Ah, în sfârşit! suspină Scozzone.

— Da, şi-acum ascultă ce-ţi spun, puiule drag. În primele trei zile în care am să lipsesc, lasă-l să creadă că-l iubeşti: după aceea, în următoareletrei zile, nu mai rămâne decât să-i mărturiseşti dragostea ta.

— Cum, dumneata îmi spui asta, Benvenuto?! se minună Scozzone, adânc rănită în mândria sa de prea marea încredere pe care i-o arăta meşterul.

— Fii pe pace! Pentru ce ai avea remuşcări, din moment ce o faci cu îngăduinţa mea?

— O, Doamne! spuse Scozzone. Ştiu, n-am niciun motiv, dar tot stând aşa pe muchie de cuţit, între nepăsarea dumitale şi dragostea lui, Dumnezeu ştie dacă până la urmă n-am să ajung să-l iubesc cu adevărat.

— Ei, aş! În şase zile! Nu ai tu atâta putere ca să rămâi nepăsătoare şase zile?

— Ba da! Şase zile treacă de la mine! Numai să nu lipseşti cumva şapte.

— Nu-ţi fie teamă, fetiţo, o să mă întorc la timp. Să ne vedem cu bine, Scozzone!

— Să vii sănătos, meştere! spuse Chaterine, îmbufnându-se, zâmbind şi plângând totodată.

În timp ce Benvenuto Cellini îi dădea ultimele îndrumări Catherinei, prefectul şi contele d’Orbec îşi încheiaseră la rândul lor investigaţiile.

Rămaşi singuri, de capul lor, îşi continuaseră percheziţia cu o râvnă turbată; cutreieraseră podurile, scotociseră pivniţele, iscodiseră toţi pereţii, mişcaseră din loc toate mobilele, pătimaşi ca nişte creditori, şi, în acelaşi timp, înarmaţi cu răbdarea unor vânători; lăsaseră de pază în urma lor servitorii, răspândindu-i prin încăperi, se întoarseră de o sută de ori din drum, cercetaseră de câte douăzeci de ori acelaşi lucru, cu stăruinţa înverşunată a unui portărel care trebuia să purceadă la o arestare, iar acum se înapoiau, roşii la faţă şi înfierbântaţi, fără a fi

descoperit nimic.

— Ei, ce se aude, domnilor? îi întrebă Benvenuto, pregătindu-se să încalece. N-aţi găsit nimic, nu-i aşa? Cu atât mai rău! Cu atât mai rău! îmi dau seama ce dureroasă încercare trebuie să fie pentru nişte inimi atât de simţitoare ca ale domniilor voastre, dar, cu toate că iau parte din tot sufletul la suferinţele dumneavoastră şi oricât aş dori să vă fiu de ajutor în cercetările pe care le faceţi, trebuie totuşi să plec. Daţi-mi voie deci să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră. Dacă mai aveţi nevoie cumva să intraţi în palatul Nesle în lipsa mea, nu vă sfiiţi, poftiţi, vă rog, ca la dumneavoastră acasă. Am poruncit ca uşile să fie oricând deschise pentru domniile voastre. Singura mângâie re pe care o am lăsându-vă în cumpăna aceasta e gândul că s-ar putea să aflu la înapoiere că domnia ta, domnule prefect, ai regăsit-o în fine pe scumpa dumitale copilă, iar domnia ta, domnule d’Orbec, pe frumoasa dumitale logodnică. Să ne vedem cu bine, domnilor! Apoi, întorcându-se către lucrătorii săi, ce ieşiseră cu toţii pe peron, afară de Ascanio, care nu avea niciun chef să dea ochi cu rivalul său, le spuse: Rămâneţi sănătoşi, copii! Dacă în lipsa mea domnul prefect doreşte cumva să cerceteze pentru a treia oară palatul, aveţi grijă să-l primiţi aşa cum se cuvine a fi primit fostul stăpân al acestor locuri.

După ce rosti aceste cuvinte, micul Jehan deschise poarta şi, dând pinteni calului, Benvenuto porni în galop.

— Ca să vezi c-am fost nişte nătăfleţi, scumpule! îi spuse contele d’Orbec prefectului. Când ai răpit o fată, nu-ţi mai arde să pleci la Romorantin împreună cu întreaga curte!

XXV

CAROL QUINTUL LA FONTAINEBLEAU

Nu fără a fi fost încercat de şovăieli şi de amarnice nelinişti, Carol Quintul se încumetase în cele din urmă a păşi pe teritoriul Franţei, ţară în care aerul şi pământul îi erau, ca să zicem aşa, vrăjmaşe, cu al cărei rege se purtase atât de urât şi de nedemn, în timpul captivităţii acestuia şi pe al cărei delfin, cel puţin aşa se vorbea, se pare că-l otrăvise. Europa se aştepta la cine ştie ce represalii cumplite din partea lui Francisc I, de vreme ce rivalul său se dădea prins în mâinile sale. Cutezanţa lui Carol, acest iscusit jucător ce învârtea imperiile pe degete, nu-i îngăduise însă să dea înapoi şi, după ce tatonase şi pregătise cu dibăcie terenul, împăratul trecuse Vitejeşte Pirineii.

Avea, într-adevăr, prieteni credincioşi la curtea Franţei şi-şi închipuia totodată că se poate bizui pe trei lucruri care pentru el însemnau tot atâtea chezăşii: ambiţia doamnei d'Etampes, înfumurarea conetabilului Anne de Montmorency şi cavalerismul monarhului.

Am văzut în ce fel şi pentru care pricină ducesa voia să-i fie de folos. Cât priveşte pe conetabil, era cu totul altă poveste. Cea mai mare primejdie ce-i pândeşte pe oamenii de stat din toate ţările şi din toate timpurile este chestiunea alianţelor. Politica, silită să se mărginească în privinţa aceasta ca şi în multe alte privinţe, de altfel, doar la simple ipoteze, la fel ca şi medicina, se înşală adeseori, din păcate, atunci când studiază simptomele afinităţilor dintre popoare sau când încearcă diferite remedii menite să stăvilească ura dintre naţiuni. Iar pentru conetabil, aliata cu Spania devenise o idee fixă. Îi intrase în cap că era singurul mijloc de a salva Franţa şi, vrând cu tot dinadinsul să-i fie pe plac lui Carol Quintul, care într-un

sfert de veac se războise timp de douăzeci de ani cu stăpânul său, conetabilul de Montmorency nici măcar nu se sinchisea că s-ar fi putut să-i nemulţumească pe ceilalţi aliaţi, ca de pildă, turcii şi protestanţii, ori să piardă nişte ocazii atât de măreţe, cum era cea care îi oferea lui Francisc I stăpânirea Flandrei.

Regele avea o încredere oarbă în Montmorency. Conetabilul dăduse dovadă într-adevăr de o dârzenie nemaipomenită în timpul ultimelor bătălii purtate împotriva împăratului, reuşind să oprească înaintarea armatelor inamice; ce-i drept însă, cu preţul unei întregi provincii părăginite; ce-i drept, aşternând ca pe o stavilă în calea acestora un deşert; ce-i drept, pustiind a zecea parte din teritoriul Franţei. Dar ceea ce izbutise mai cu seamă să-l înalţe în ochii regelui era trufaşa străşnicie a ministrului său şi nestrămutata lui încăpăţânare ce putea să pară unui spirit superficial o iscusită şi o onestă fermitate. În consecinţă, Francisc I îl asculta pe marele ademenitor de oameni, cum îl numeşte Brantome cu o deferenţă egală cu spaima pe care le-o stârnea celor mai mici decât el încrâncenatul şi preacuviosul bigot, care, între două rugăciuni, trimitea câte un osândit la spânzurătoare.

Carol Quintul se putea bizui fără nicio grijă pe prietenia nedezminţită a conetabilului.

Şi mai mult încă, punea temei pe generozitatea rivalului său. Într-adevăr, Francisc I mergea atât de departe cu mărinimia, încât putea fi lesne înşelat. „Prin regatul meu, spusese el, nu se trece ca peste un pod, plătind vamă, şi găzduirea mea nu e de vânzare”. Iar vicleanul Carol Quintul ştia că se poate încrede pe deplin în cuvântul regelui-gentilom.

Cu toate acestea când puse piciorul pe pământul francez, împăratul nu-şi putu înfrâna temerile şi îndoielile;

la graniţă îi găsi pe cei doi feciori ai regelui, care veniseră în întâmpinarea sa, şi pretutindeni pe unde trecea, era copleşit de onoruri şi de sârguinţa cu care toţi se străduiau să-i fie pe plac. Dar, bănuitor din fire, suveranul se cutremură la gândul că toate aceste îmbietoare mărturii de simpatie ascundeau poate o capcană. „Hotărât, îşi spunea el, totdeauna dormi prost într-o ţară străină”. În timpul serbărilor date în cinstea lui păstra pe faţă o expresie neliniştită şi îngândurată şi, pe măsură ce pătrundea mai adânc în inima ţării, era tot mai trist şi mai posomorât.

De fiecare dată când intra cu alai în câte un oraş, se întreba, în mijlocul cuvântărilor de bun venit şi pe sub arcurile de triumf, dacă nu cumva oraşul acela avea să-i slujească drept închisoare; pe urmă murmura în adâncul cugetului său: „Nici acesta şi nici altul, întreaga Franţă este o temniţă pentru mine; şi toţi aceşti curteni atât de îndatoriri, temnicerii mei”. Cu fiecare ceas ce trecea, sporea şi neliniştea sălbatică a tigrului ce se credea închis într-o cuşcă şi care în orice loc se vedea înconjurat de zăbrele.

Într-o zi, când înaltul oaspete ieşise să se plimbe călare, Charles d’Orléans, un ştrengar drăgălaş care se grăbea să fie curtenitor şi viteaz ca un adevărat vlăstar al casei regale a Franţei înainte de a muri răpus de ciumă ca un om de rând, se săltă sprinten în crupa calului său şi, cuprinzându-l în braţe pe împărat pe la spate, strigă, râzând copilăros: „Te-am prins, acum gata, eşti prizonierul meu!” Carol Quintul se făcu galben ca un mort şi puţin lipsi să nu-i vină rău.

La Châtellerault, bietul prizonier închipuit se întâlni cu Francisc I, care îl primi ca pe un frate şi care, a doua zi, la Romorantin, îi prezentă întreaga curte, viteaza şi distinsa nobilime – mândria ţării – artiştii şi literaţii – mândria

regelui. Serbările şi petrecerile se ţineau lanţ. Împăratul întâmpina pe toată lumea cu o figură surâzătoare, dar în sinea lui tremura, căindu-se că fusese în stare a săvârşi o asemenea nesăbuinţă. Când şi când, ca şi cum ar fi vrut să încerce libertatea de care se bucura, ieşea în zorii zilei din castelul în care fusese găzduit peste noapte şi, spre marea sa mulţumire, constata că, în afara onorurilor ce i se dădeau, nimeni nu-l împiedica să umble nestingherit; dar de unde putea şti că nu era privegheat de departe? Uneori, ca şi când i s-ar fi năzărit din senin cine ştie ce toană, răsturna rânduiala dinainte statornicită a călătoriei, schimbând itinerariul pe care ar fi trebuit să-l urmeze, spre disperarea lui Francisc I, ale cărui pregătiri festive erau zădărnicite de aceste toane năstruşnice.

Când ajunse la o distanţă de două zile de Paris, Carol Quintul îşi aminti dintr-odată cu spaimă ce însemnase Madridul pentru regele Franţei. De bună seamă, capitala ţării fusese socotită cea mai onorabilă închisoare şi, în acelaşi timp, şi cea mai sigură pentru un împărat. Se opri deci, rugându-l pe monarh să-l ducă neîntârziat la palatul Fontainebleau despre care auzise vorbindu-se atâtea minunăţii. Faptul acesta dădea peste cap toate planurile lui Francisc I, dar, fiind prea îndatoritor din fire ca să-şi arate dezamăgirea, monarhul se grăbi a-i trimite vorbă reginei să vină la Fontainebleau împreună cu toate doamnele de la curte.

Prezenţa surorii sale Eleonora şi încrederea pe care aceasta o vădea în lealitatea soţului său reuşiră să mai împace temerile împăratului. Totuşi, oricât de liniştit ar fi fost deocamdată, în sinea lui, Carol Quintul nu avea să se simtă niciun moment la largul său ca oaspete al regelui Franţei: Francisc I era oglinda trecutului în vreme ce Carol Quintul era omul viitorului. Suveranul timpurilor noi nu putea să aibă prea multă înţelegere pentru eroul

medieval; era cu neputinţă să se închege vreo simpatie între ultimul cavaler şi cel dintâi diplomat.

Ce-i drept, Ludovic al XI-lea ar fi putut, în definitiv, să revendice şi el titlul acesta, dar, după părerea noastră, Ludovic al XI-lea a fost mai puţin un diplomat deprins să tragă sforile, cât mai cu seamă un avar căruia îi plăcea să agonisească.

În ziua sosirii împăratului avu loc o vânătoare în pădurea Fontainebleau. Vânătoarea era una din plăcerile favorite ale lui Francisc I. Pentru Carol Quintul, în schimb, nu era decât o corvoadă. Totuşi Carol Quintul întâmpină cu bucurie acest nou prilej de a se încredinţa dacă era ori nu prizonier: lăsă deci să treacă alaiul şi, îndepărtându-se de ceilalţi, ajunse până la urmă să se rătăcească; văzându-se însă singur în mijlocul pădurii, liber ca aerul ce vântura rămurişul, liber ca păsările ce vânturau văzduhul, se simţi pe deplin împăcat şi începu să se învioreze. Totuşi o umbră de îngrijorare îi întunecă din nou obrazul în momentul în care, ajungând în locul unde trebuiau să se întâlnească din nou cu toţii, îl văzu pe Francisc I îndreptându-se spre el, înfierbântat de clocotul vânătorii şi ţinând încă în mână lancea însângerată. Războinicul de la Malegnano şi de la Pavia ieşea în vileag chiar şi în desfătările regelui.

— Ei, haide, haide, fii vesel, dragă frate! îl îmbie Francisc I pe Carol Quintul, luându-l prietenos de braţ, după ce amândoi suveranii descălecară în faţa intrării palatului, şi conducându-l în galeria Dianei, ce strălucea împodobită în întregime cu picturile lui Rosso şi ale lui Primaticcio. Zău, eşti mereu îngândurat, la fel ca mine, odinioară, la Madrid. Numai că eu, iubite frate, trebuie să recunoşti, aveam anumite motive să fiu aşa, de vreme ce eram prizonierul dumitale, în timp ce dumneata eşti oaspetele meu, eşti liber, ba mai mult încă, eşti în ajunul

unei victorii. Bucură-te deci împreună, cu noi, dacă nu de voioşia unor petreceri, prea uşuratice, de bună seamă, pentru un om politic de talia domniei tale, cel puţin gândindu-te că vei avea prilejul să scurtezi nasul pântecoşilor de flamanzi cu burţile umflate de bere, cărora li s-a năzărit să pună iar pe picioare comunele… Sau, şi mai bine, nu te mai gândi de loc la răsculaţi şi caută să petreci în tovărăşia unor prieteni. Nu cumva curtea mea nu e pe gustul domniei tale?

— E cu adevărat fermecătoare, iubite frate – recunoscu Carol Quintul. Aş putea chiar să spun că te invidiez. Am şi eu o curte, pe care ai avut prilejul s-o vezi, dar o curte serioasă şi încruntată, o adunare posomorâtă de oameni de stat şi de generali, ca Lannoy, Pescara, Antonio de Leyra. Dumneata însă, afară de războinici şi de diplomaţii dumitale, afară de oameni ca Montmorency şi Dubellay, afară de savanţii dumitale, afară de Buclee, Duchitel, Lascaris, ai atâţia poeţi şi artişti: Marot, Jean Goujon, Primaticcio, Benvenuto şi, mai cu seamă, nişte femei încântătoare: Margareta de Navara, Diana de Poitiers, Caterina de Medici şi atâtea altele, încât înclin să cred, scumpul meu frate, că aş fi în stare să renunţ bucuros la minele mele de aur, în schimbul grădinilor dumitale înflorite.

— O, şi încă n-ai văzut-o pe cea mai frumoasă dintre flori – îi mărturisi cu naivitate Francisc I fratelui Eleonorei.

— Nu, şi ard de nerăbdare să admir această minune – răspunse împăratul, dându-şi seama că regele făcuse aluzie la doamna d’Etampes. Chiar şi aşa însă, sunt gata

„Să le dau dreptate celor ce spun că regatul dumitale, dragă frate, este cel mai frumos din lume.

— Dumneata însă ai cel mai frumos comitat, Flandra; cel mai frumos ducat, Milano.

— Pe unul dintre ele l-ai refuzat anul trecut – spuse

împăratul, zâmbind – şi-ţi mulţumesc; dar îl râvneşti pe celălalt, nu-i aşa? adăugă împăratul, suspinând.

— Ah, vere, cruţă-mă, te rog! îl opri Francisc I. Să lăsăm deoparte astăzi lucrurile serioase: afară de plăcerile războiului, trebuie să-ţi mărturisesc că mai există pe lume nişte plăceri pe care cu niciun preţ n-aş vrea să le tulbur: plăcerile unei petreceri.

— Adevărul e – stărui Carol Quintul, cu mutra acră a unui avar care îşi dă seama că trebuie neapărat să achite o datorie – adevărul e că ducatul Milano mi-e foarte drag şi ar însemna să-mi sfâşii inima dacă ţi l-aş dărui.

— Spune mai bine dacă mi l-ai înapoia, scumpul meu frate, cuvântul ar fi mai potrivit şi ar putea să îndulcească întrucâtva mâhnirea dumitale. Dar să lăsăm asta; deocamdată, singura noastră grijă este să ne distrăm. Vom vorbi despre ducatul de Milano mai târziu.

— Fie că ţi-l dăruiesc, fie că ţi-l înapoiez – spuse împăratul – oricum l-ai privi, ca pe un dar. Sau ca pe o datorie plătită, vei dobândi cea mai frumoasă moşie din lume, fiindcă o vei dobândi, iubite frate; e lucru hotărât şi îmi voi respecta legământul pe care l-am făcut faţă de domnia ta cu aceeaşi bunăvoinţă cu care îţi vei respecta şi domnia ta legămintele făcute faţă de mine.

— O, Doamne! exclamă Francisc I, care începea să-şi piardă răbdarea văzând că oaspetele său ţinea cu tot dinadinsul să dea o întorsătură serioasă discuţiei. Nu înţeleg, dragă frate, de ce-ţi pare rău? Nu eşti oare dumneata regele Spaniilor, împăratul Germaniei, conte de Flandra şi stăpân, prin înrâurirea pe care o ai sau prin puterea spadei, asupra întregii Italii, de la poalele Alpilor şi până la marginea provinciilor calabreze?

— Dumneata ai în schimb Franţa – răspunse Carol Quintul, suspinând.

— Ai Indiile cu toate comorile lor, ai Perú cu minele sale

de aur.

— Dar dumneata ai în schimb Franţa!

— Stăpâneşti un imperiu atât de întins, încât soarele nu asfinţeşte niciodată pe cuprinsul lui.

— Dumneata ai în schimb Franţa!... Ce-ar spune maiestatea voastră dacă aş jindu-i acest diamant al regatelor, cu aceeaşi înfocare cu care măria tarâvneşte Milano, perla ducatelor?

— Uite ce e, iubite frate – rosti cu un aer solemn Francisc I – în chestiunile de o însemnătate atât de covârşitoare, eu mă las îndeobşte călăuzit mai curând de instincte decât de idei; dar, aşa cum în ţara dumitale există o vorbă: „Nu vă atingeţi de regină”, la fel îţi spun şi eu: „Nu te atinge de Franţa”.

— O, Doamne – spuse Carol Quintul – nu suntem oare veri şi aliaţi?

— Fără îndoială – răspunse Francisc I – şi sper că nimic nu va tulbura de aci înainte legăturile noastre de sânge şi această alianţă.

— Şi eu sper acelaşi lucru – adăugă împăratul. Dar – continuă el, cu zâmbetul său arogant şi privirea-i făţarnică – ce ştiu eu ce se poate întâmpla mai târziu şi cum aş putea bunăoară să-l împiedic pe fiul meu Filip să se certe cu fiul dumitale Henric?

— Cearta n-ar fi chiar atât de primejdioasă pentru noi – îi întoarse vorba Francisc I – dacă lui August îi va urma la tron Tiberiu.

— N-are a face cine domneşte! spuse Carol Quintul, înfierbântându-se. Imperiul va rămâne pururea ceea ce este, aşa cum Roma a rămas pururea Roma, chiar atunci când Cezarii erau numai cu numele Cezari.

— Da, numai că imperiul lui Carol Quintul nu este totuna cu imperiul lui Octavian, iubite frate – spuse Francisc I, care începuse a-şi ieşi din sărite. Bătălia de la

Pavia a fost într-adevăr strălucită, dar nu se poate asemui cu cea de la Actium; şi pe urmă Octavian era bogat, iar finanţele dumitale, cu toate comorile Indiei şi minele din Perú, după cum se ştie, sunt sleite. Niciun bancher nu mai vrea să-ţi împrumute, nici cu treisprezece şi nici cu paisprezece la sută; trupele dumitale, rămase fără simbrie, au fost silite să prade Roma ca să trăiască, şi acum, după ce Roma a fost prădată, au început să se răscoale.

— Şi dumneata, dragă frate – spuse Carol Quintul – pare-mi-se, ai înstrăinat domeniile regale, iar acum eşti nevoit să te porţi, cu mănuşi cu Luther pentru a putea căpăta împrumuturi de la prinţii germani.

— Fără a mai pune la socoteală – continuă Francisc I – faptul că, în realitate, cortesurile dumitale nu sunt nici pe departe atât de înţelegătoare ca senatul roman, în timp ce eu mă pot mândri că am reuşit să scot definitiv regalitatea de sub tutelă.

— Bagă de seamă ca nu cumva, într-o bună zi, parlamentele dumitale să nu te pună iar sub tutelă.

Discuţia devenea tot mai însufleţită, cei doi suverani erau din ce în ce mai înfierbântaţi, vechea duşmănie ce-i ţinuse atâta vreme învrăjbiţi începea din nou să se învenineze. Francisc I era gata să uite îndatoririle ospitalităţii, iar Carol Quintul pe cele ale prudenţei, când regele Franţei îşi aminti deodată că se află la el acasă.

— Asta-i bună! Pe legea mea de gentilom, scumpul meu frate – spuse el, izbucnind în râs – mi se pare, zău, că nu mai lipseşte mult ca să ne certăm. Ţi-am spus doar că nu trebuie să vorbim despre lucruri prea serioase şi că e mai bine să lăsăm treaba asta pe seama miniştrilor noştri, iar noi să ne mulţumim a rămâne buni prieteni.

Haide, haide, să cădem de acord o dată pentru totdeauna că dumneata vei stăpâni întreaga lume, afară de Franţa, şi să încheiem discuţia.

— Şi afară de ducatul de Milano, dragă frate – adăugă Carol, dându-şi seama de nesocotinţa pe care o făcuse şi recăpătându-şi numaidecât cumpătul – fiindcă ducatul de Milano este al dumitale. Ţi l-am promis şi mă folosesc de acest prilej pentru a reînnoi promisiunea.

În timp ce aveau loc aceste mărturii reciproce de prietenie, uşa galeriei se deschise şi doamna d'Etampes se ivi în prag. Regele îi ieşi în întâmpinare şi, luând-o de mână, o conduse înaintea împăratului, care, văzând-o pentru prima oară şi ştiind ceea ce se petrecuse între ea şi domnul de Medina, o privea, apropiindu-se, cu cea mai pătrunzătoare privire a sa.

— Iubite frate – spuse regele, surâzând – vezi această frumoasă doamnă?

— Nu numai că o văd – răspunse Carol Quintul – dar o şi admir în acelaşi timp.

— Ei bine, poate că ştii şi ce doreşte?

— Una din Spaniile mele? Sunt gata să i-o dăruiesc.

— Nu, nu, dragă frate, nu-i vorba de aşa ceva.

— Atunci ce anume?

— Doreşte să te oprească la Paris până ce vei fi rupt tratatul de la Madrid, întărind prin fapte promisiunea pe care mi-ai făcut-o adineauri.

— Dacă sfatul e bun, se cade să fie urmat – spuse împăratul, înclinându-se în faţa ducesei, nu numai pentru a îndeplini un act de curtoazie, dar ca să-şi ascundă totodată paloarea pe care aceste cuvinte făcuseră să i se aştearnă deodată pe faţă.

Nu avu însă vreme să mai adauge ceva şi nici Francisc I să observe efectul produs de nişte cuvinte pe care le rostise în glumă şi pe care Carol Quintul, ca întotdeauna, era gata să le ia în serios, fiindcă uşa se deschise din nou şi întreaga curte se răspândi în galerie.

În jumătatea de oră de dinaintea cinei, răstimp în care

lumea aceea elegantă, spirituală şi depravată forfoti necontenit, scena pe care am descris-o mai înainte cu prilejul recepţiei de la Luvru, se repeta aidoma, cu unele mici deosebiri. Erau de faţă aceiaşi bărbaţi şi aceleaşi femei, aceiaşi curteni şi aceiaşi valeţi. Ca de obicei se schimbară ocheade drăgăstoase şi priviri pline de ură, iar ironiile usturătoare continuară a se împleti cu galanteriile, tot ca de obicei.

În clipa în care-l văzuse intrând pe Anne de Montmorency, Carol Quintul, care-l socotea, şi pe drept cuvânt, aliatul său cel mai de nădejde, se grăbise să-i iasă înainte şi acum stătea de vorbă într-un colţ cu el şi cu ducele de Medina, ambasadorul său.

— Semnez tot ce doreşti, conetabile – spunea împăratul, care cunoştea lealitatea bătrânului soldat. Pregăteşte-mi un act de cesiune a ducatului de Milano şi, pe sfântul Iacob! deşi e una dintre cele mai frumoase nestemate ale coroanei mele, sunt gata să semnez o renunţare deplină şi definitivă la orice drepturi asupra lui.

— Un înscris?! protesta conetabilul, respingând cu toată însufleţirea o măsură de precauţie ce părea să pornească dintr-un sentiment de neîncredere. Un înscris, sire?! Cum se poate, maiestatea voastră? Niciun înscris, sire, niciun înscris: cuvântul vostru e de ajuns! maiestatea voastră a venit oare în Franţa pe temeiul unui înscris şi îşi închipuie cumva că am putea avea mai puţină încredere în măria sa decât a avut măria sa în noi?

— Şi ai perfectă dreptate, domnule de Montmorency – răspunse împăratul, întinzându-i mâna – ai perfectă dreptate.

Conetabilul se îndepărtă.

— Biet naiv! adăugă împăratul. Face politică, aşa cum cârtiţele scormonesc pământul: orbeşte.

— Dar regele, sire? întrebă Medina.

— Regele este prea mândru de mărinimia sa pentru a nu se bizui pe a noastră. Ne va lăsa să plecăm, Medina, în chipul cel mai nechibzuit, iar noi vom avea chibzuinţă de a-l lăsa să aştepte. A lăsa pe cineva să aştepte, domnul meu – continuă Carol Quintul – nu înseamnă câtuşi de puţin să-ţi calci promisiunea făcută, ci doar să-i amâni îndeplinirea, atâta tot.

— Dar doamna d'Etampes? stărui Medina.

— Cu dânsa rămâne de văzut – spuse împăratul, jucându-se cu un inel scump pe care-l purta pe degetul mare de la mâna stângă şi care era împodobit cu un diamant de toată frumuseţea. Ah, dacă aş putea sta de vorbă pe îndelete cu dânsa.

În timp ce împăratul schimba în fugă şi cu voce scăzută aceste cuvinte cu ministrul său, ducesa îşi bătea joc în chipul cel mai crud de lunganul de Marmagne, de faţă cu jupân d'Estourville, în legătură cu isprăvile lui nocturne.

— Să fie oare vorba de oamenii dumitale, domnule Marmagne – îl întrebă ea – în povestea aceea nemaipomenită pe care Benvenuto o spune oricui vrea să-l asculte? Cum că, fiind încolţit de patru tâlhari şi neavând decât un singur braţ liber ca să se apere, ar fi reuşit până la urmă să ajungă acasă, petrecut cu alai de aceste distinse persoane. Nu cumva te aflai şi domnia ta, viconte, în rândul acestor viteji atât de politicoşi?

— Doamnă – răspunse bietul Marmagne, care făcea feţe-feţe – lucrurile nu s-au întâmplat tocmai aşa şi Benvenuto le mai înfloreşte ca să se poată făli.

— Da, da, fireşte, nu mă îndoiesc că se laudă şi că mai înfloreşte un pic amănuntele, dar în toate astea există un sâmbure de adevăr, viconte, nu se poate să nu existe un sâmbure de adevăr; şi în asemenea situaţii, adevărul contează.

— Doamnă – răspunse Marmagne – vă promit că voi

căuta să-mi iau revanşa şi că de astă dată voi fi mai norocos.

— Mă iartă, viconte, mă iartă, dar în cazul acesta nu mai poate fi vorba de o revanşă, ci de un nou joc ce ar trebui început de la capăt. Cellini, dacă nu mă înşel, a câştigat primele două partide.

— Da, fiindcă s-a întâmplat ca eu să lipsesc – bâigui Marmagne, din ce în ce mai încurcat – şi fiindcă oamenii mei au profitat de faptul că nu eram de faţă ca să dea bir cu fugiţii, netrebnicii!

— Dinspre partea mea – îl povăţui prefectul – eu cred c-ai face mai bine dacă te-ai lăsa păgubaş: după cum se vede, n-ai noroc cu Cellini.

— Atunci am impresia că nu ne rămâne altceva de făcut decât să ne consolăm împreună, iubite prefecte – îi răspunse Marmagne – căci, dacă ar fi să adăugăm faptele binecunoscute de toată lumea la zvonurile misterioase ce umblă de o bucată de vreme: cucerirea palatului Nesle şi dispariţia uneia dintre persoanele care locuiau acolo, Cellini se pare că nu ţi-a purtat nici dumitale noroc, jupân d’Estourville. E adevărat că, dacă nu se prea sinchiseşte de fericirea domniei tale, iubite prefect, în schimb, după cum se aude, se îngrijeşte, şi chiar foarte stăruitor, de fericirea familiei dumitale.

— Domnule de Marmagne! se burzului prefectul, scos din sărite de faptul că necazurile sale părinteşti ajunseseră la urechile lumii. Domnule de Marmagne, vei binevoi să-mi explici mai târziu ce-ai vrut să spui prin cuvintele acestea.

— Ah, domnilor, domnilor! interveni ducesa. Nu uitaţi vă rog, că sunt şi eu de faţă. Niciunul, nici altul n-aveţi dreptate. Domnule prefect, cei care se pricep atât de puţin să caute n-au nicio calitate să-i critice pe cei care se pricep atât de puţin să găsească. Domnule de Marmagne, cei care au suferit o înfrângere trebuie să-şi unească forţele

împotriva duşmanului comun, şi nu să-i ofere satisfacţia de a-i vedea pe învinşi sfâşiindu-se între ei. Să mergem la masă, dă-mi mâna, domnule de Marmagne! Ei bine, de vreme ce bărbaţii, cu toată puterea lor, nu sunt în stare să lupte cu Cellini, vom vedea dacă şiretlicurile unei femei nu vor reuşi totuşi să-l învingă. Întotdeauna am fost de părere că aliaţii nu fac decât să încurce lucrurile şi întotdeauna am preferat să mă războiesc singură. Primejdiile sunt mari, îmi dau seama, dar cel puţin nu am de împărţit cu nimeni onorurile biruinţei.

— Neobrăzatul! spuse Marmagne. Priviţi cu câtă familiaritate îi vorbeşte luminatului nostru monarh! Ai zice că se trage din cine ştie ce neam mare, când nu e decât un amărât de meşteşugar!

— Ce vorbeşti, viconte! Dar e un nobil în toată puterea cuvântului, tot ce poate fi mai nobil pe lumea asta! răspunse ducesa, râzând. Cunoşti oare multe familii de viţă veche din aristocraţia noastră care să coboare dintr-un locotenent al lui Iuliu Cezar şi al cărei blazon să cuprindă cele trei flori de crin şi fascia zimţată a casei de Anjou? După cum vedeţi, nu regele este cel care-l cinsteşte pe meşteşugar stând de vorbă cu el, ci, dimpotrivă, meşteşugarul este cel care-l onorează pe rege adresându-i cuvântul.

Într-adevăr, în momentul acela, Francisc şi Cellini stăteau de vorbă cu acea familiaritate pe care mărimile lumii i-o arătaseră întotdeauna artistului înzestrat cu har ceresc.

— Ei, Benvenuto – spunea regele – ce se mai aude cu Jupiter al nostru?

— Mă pregătesc să-l torn, sire – răspunse Benvenuto.

— Şi când crezi că această măreaţă operă va putea fi executată?

— De îndată ce am să mă înapoiez la Paris.

— Ia cei mai buni turnători ai noştri, Cellini, nu nesocoti nimic pentru ca lucrarea să reuşească. Dacă ai cumva nevoie de bani, ştii unde să-i găseşti.

— Ştiu că sunteţi cel mai mare, mai nobil şi mai generos monarh de pe faţa pământului – răspunse Benvenuto – dar, mulţumită simbriei pe care o primesc prin bunătatea maiestăţii voastre, sunt un om bogat. Cât priveşte lucrarea de care binevoiţi a vă interesa, sire, dacă-mi daţi voie, îmi voi îngădui să nu mă bizui decât pe mine însumi pentru a face pregătirile necesare şi a o duce la bun sfârşit. Nu am încredere în niciunul din turnătorii Franţei, şi nu pentru că n-ar fi nişte meşteri iscusiţi, ci fiindcă mi-e teamă ca, din simţăminte naţionale, să nu se codească a pune iscusinţa lor în slujba unui artist venetic. Şi vă mărturisesc că, la rândul meu, pun prea mare preţ pe realizarea cât mai desăvârşită a statuii lui Jupiter pentru a lăsa pe altcineva afară de mine să se ocupe de treaba asta.

— Bravo, Cellini, bravo! îl lăudă suveranul. Iată ce înseamnă să vorbeşti ca un adevărat artist.

— Şi pe urmă – adăugă Cellini – în felul acesta voi avea dreptul să-i amintesc maiestăţii sale promisiunea pe care mi-a făcut-o.

— Şi pe bună dreptate, vrednicul meu slujitor. Dacă vom fi mulţumiţi, suntem datori a-ţi acorda o răsplată. N-am uitat. De altminteri, chiar dacă am fi uitat, ne-am dat cuvântul faţă de martori. Nu-i aşa, Montmorency? Nu-i aşa, Poyet? Conetabilul şi cancelarul nostru ne-ar aminti numaidecât făgăduiala noastră.

— O, maiestatea voastră nici nu poate să bănuiască însemnătatea pe care a dobândit-o în ochii mei această făgăduială din ziua în care mi-a făcut-o.

— Ei bine, poţi fi convins că va fi împlinită, domnul meu, va fi negreşit împlinită. Dar văd că s-au deschis uşile.

La masă, domnilor, la masă!

Şi apropiindu-se de Carol Quintul, Francisc I porni cu împăratul în fruntea alaiului pe care-l alcătuiau iluştrii comeseni. Cele două canaturi ale uşii fiind date de perete, amândoi suveranii intrară odată şi se aşezară faţă-n faţă: Carol Quintul între Eleonora şi doamna d'Etampes, Francisc I între Caterina de Medici şi Margareta de Navara.

Ospăţul fu plin de voioşie, iar bucatele alese. În lumea sa de plăceri, de serbări şi de fală, Francisc I petrecea ca un monarh şi râdea ca un bădăran de toate snoavele pe care i le povestea Margareta de Navara; la rândul său, Carol Quintul o copleşea pe doamna d'Etampes cu complimente şi amabilităţi; ceilalţi discutau politică sau artă; şi aşa se desfăşură întreg ospăţul.

La desert, ca de obicei, pajii aduseră cele trebuincioase pentru spălat; atunci doamna d'Etampes, luând din mâinile slujitorului care le adusese ibricul şi ligheanul de aur hărăzite lui Carol Quintul, turnă apă din ibric în lighean şi, punând un genunchi în pământ, potrivit etichetei de la curtea spaniolă, înfăţişă ligheanul împăratului. Acesta îşi muie vârful degetelor în apă şi, fără a-şi lua ochii de la frumoasa şi nobila lui slujitoare, lăsă, zâmbind, să cadă pe fundul vasului inelul preţios despre care am vorbit mai înainte.

— Maiestatea voastră o să piardă inelul – îi atrase atenţia Anne, cufundând la rândul său degetele-i minunate în apă şi apucând cu gingăşie giuvaerul, pe care i-l întinse împăratului.

— Păstraţi inelul, doamnă – răspunse cu voce scăzută Carol Quintul. Se află în preafrumoase şi preaalese mâini ca să-l mai iau înapoi. Pe urmă, coborând şi mai mult glasul: E o arvună asupra ducatului de Milano.

Ducesa se mulţumi să zâmbească fără a spune nimic. Piatra căzuse, în fine, la picioarele sale, numai că piatra

aceea în realitate preţuia un milion de scuzi.

În momentul în care oaspeţii treceau din sufragerie în salon şi din salon în sala de bal, doamna d’Etampes îl opri pe Benvenuto Cellini, pe care forfota mulţimii îl adusese în preajma ei.

— Jupâne Cellini – îi spuse ducesa, încredinţându-i inelul ce constituia chezăşia alianţei sale cu împăratul – te-aş ruga să înmânezi acest diamant elevului dumitale Ascanio pentru a încununa cu el crinul meu: e picătura de rouă pe care i-am făgăduit-o.

— Se poate spune cu drept cuvânt c-a picurat din degetele Aurorei, doamnă – răspunse artistul, cu un zâmbet ironic şi o galanterie exagerată.

Puţin mai apoi însă, când privi inelul, avu o tresărire de bucurie, recunoscând diamantul pe care-l montase cândva pentru papa Clement al VII-lea şi pe care i-l dusese el însuşi prealuminatul împărat din partea suveranului pontif.

Pentru ca împăratul să renunţe la un asemenea giuvaer şi, mai cu seamă, de dragul unei femei, trebuia neapărat să existe cine ştie ce înţelegere misterioasă, cine ştie ce pact secret, cine ştie ce alianţă ocultă între doamna d’Etampes şi Carol Quintul.

În timp ce Carol Quintul îşi petrece în continuare zilele şi mai cu seamă nopţile într-o zbuciumată perindare de stări sufleteşti pe care am încercat s-o zugrăvim, când stăpânit de îngrijorare, când plin de încredere, în timp ce trage sforile, unelteşte, umblă cu vicleşuguri, vâră fitiluri, promite, îşi ia cuvântul înapoi pentru a face noi promisiuni, să aruncăm o privire asupra palatului Nesle şi să vedem dacă nu s-a mai întâmplat nimic nou în viaţa locatarilor săi, adică a acelora dintre cei care rămăseseră acasă.

XXVI

CĂLUGĂRUL BLESTEMAT

Întreaga colonie era în fierbere: călugărul blestemat, străbunul oaspete fantastic al mănăstirii pe ale cărei ruine fusese clădit palatul lui Amaury, apăruse iar de vreo trei-patru zile. Coana Perrine îl zărise plimbându-se noaptea prin grădinile palatului Nesle, îmbrăcat cu rasa lui albă şi lungă şi păşind fără a lăsa nicio urmă pe pământ şi fără a trezi nici cel mai uşor zvon în văzduh.

Cum se face că dumneaei, coana Perrine, care locuia în pavilionul Nesle, îl văzuse pe călugărul blestemat plimbându-se la ceasurile trei dimineaţa în grădinile palatului Nesle? Iată un lucru pe care nu-l putem mărturisi decât săvârşind o indiscreţie de neiertat, dar adevărul istoric trebuie respectat mai presus de orice, iar cititorii noştri au dreptul să cunoască şi cele mai tainice amănunte din viaţa personajelor pe care le-am adus în scenă, mai ales când aceste amănunte sunt sortite să arunce o lumină atât de vie asupra capitolelor următoare ale povestirii noastre.

După dispariţia Colombei, după ce Pulcherie, care devenise de prisos în casă, îşi luase tălpăşiţa şi după ce prefectul plecase, în fine, şi el, coana Perrine rămăsese stăpână cu puteri depline asupra pavilionului; fiindcă, aşa cum am spus, grădinarul Raimbault, din spirit de economie, fusese tocmit cu ziua în slujba jupânului d’Estour-ville, la fel ca şi ajutoarele sale. Coana Perrine era, aşadar, suverana absolută a pavilionului Nesle, dar în acelaşi timp o suverană solitară, aşa că în timpul zilei murea de urât, iar noaptea murea de frică.

Până la urmă însă îşi dădu seama că cel puţin pentru suferinţele ei de peste zi avea la îndemână un leac; legăturile sale de prietenie cu coana Ruperta erau în

măsură să-i deschidă porţile palatului Nesle. Ceru deci încuviinţarea de a-şi vizita vecinele, încuviinţare ce-i fu acordată cu dragă inimă.

Vizitându-şi însă vecinele, în chip firesc trebuia să dea ochi şi cu vecinii. Coana Perrine era o cumătră voinică de vreo treizeci şi şase de ani, deşi nu mărturisea decât douăzeci şi nouă. Zdravănă, cu forme pline, durdulie, încă proaspătă şi pururea îmbietoare, venirea ei nu se putea să nu facă vâlvă într-un atelier în care făureau, ciopleau, pileau, ciocăneau, şlefuiau vreo zece sau douăsprezece calfe, băieţi de viaţă, cărora le plăcea pelota duminica, un pahar de vin duminica şi sărbătorile şi sexul frumos în oricare zi. Astfel că, după câteva zile, trei dintre vechile noastre cunoştinţe erau rănite de aceeaşi săgeată.

Şi anume: micul Jehan.

Simon-Stângaciul.

Neamţul Hermann.

Cât priveşte pe Ascanio, pe Jacques Aubry şi pe Pagolo, scăpaseră câteşitrei de vrajă, inimile lor fiind prinse în alte mreje.

Celelalte calfe se prea poate să fi fost la rândul lor atinse de câteva scântei împroşcate de acest proiectil incendiar, dar, dându-şi seama de inferioritatea situaţiei lor, se grăbiseră să toarne apa propriei lor umilinţe asupra acestor prime scântei înainte de a fi apucat să se preschimbe în vâlvătăi.

Micul Jehan iubea la fel ca şi Chérubin, fiind, mai presus de orice, îndrăgostit de dragoste. Iar coana Perrine, se înţelege de la sine, era o femeie cu prea mult bun simţ ca să-şi pună mintea cu un foc atât de sprinţar.

Simon-Stângaciul oferea mai multe chezăşii de viitor, iar flacăra lui părea să fie mult mai statornică, numai că, din păcate, coana Perrine era o persoană din cale afară de superstiţioasă.

Coana Perrine îl văzuse pe Simon făcându-şi semnul crucii cu mâna stângă, şi se gândea că, de bună seamă, va fi nevoit să semneze actul de căsătorie tot cu mâna stângă. Iar coana Perrine era încredinţată că, făcut cu mâna stângă, semnul crucii era menit mai degrabă să ducă la pierzare decât să izbăvească un suflet, după cum, tot aşa, cu niciun chip n-ar fi putut s-o convingă cineva că un act de căsătorie semnat cu stânga putea aduce altceva decât necazuri pe capul nefericiţilor miri. Aşadar, fără a mărturisi care erau pricinile aversiunii sale, coana Perrine primise avansurile lui Simon-Stângaciul în aşa fel, încât să-i spulbere orice speranţă pentru mai târziu.

Mai rămânea Hermann. O, Hermann era cu totul altceva.

Hermann nu era un muţunache ca micul Jehan, niciun om năpăstuit de soartă ca Simon-Stângaciul; Hermann avea în toată făptura sa ceva cinstit şi curat, pe placul inimii coanei Perrine. În afară de asta, Hermann, în loc să aibă mâna stângă în dreapta şi pe cea dreaptă în stânga, se slujea atât de vârtos şi de una, şi de cealaltă, încât s-ar fi zis că avea două mâini drepte în loc de una. Pe deasupra, era un bărbat splendid, după gusturile mai vulgare. Aşa că, până la urmă, coana Perrine se hotărâse să-l aleagă pe Hermann.

Numai că, precum se ştie, Hermann era de o candoare egală cu a vestitului Céladon[14]. Drept care, primele baterii puse în funcţiune de coana Perrine, adică izmenelile ei, buzele ţuguiate, ochii daţi peste cap, se dovediră fără niciun efect, nereuşind să biruie timiditatea înnăscută a cinstitului neamţ. Hermann se mulţumea s-o privească pe Perrine cu ochii lui mari, dar, ca şi orbii din evanghelie,

---

14 Personaj din romanul pastoral Astrée al lui Honoré d'Urfé (1568-1626), tipul îndrăgostitului naiv şi timid. (n.t.).

oculos habebat et non videbat[15] sau o vedea doar în ansamblu pe onorabila guvernantă fără să observe însă niciun detaliu. Coana Perrine propuse atunci să facă plimbări în grup, fie pe cheiul Augustinilor, fie în grădinile palatului ori ale pavilionului Nesle şi, de fiecare dată, avu grijă să-l aleagă pe Hermann drept cavaler. Preferinţa aceasta îl făcea pe Hermann să se simtă peste măsură de fericit.

Inima sa mare şi nemţească îşi sporea bătăile cu cinci-şase zvâcnituri peste cele obişnuite în momentul în care coana Perrine se sprijinea de braţul său.

Dar, fie că întâmpina unele greutăţi atunci când trebuia să vorbească franţuzeşte, fie că simţea o mai mare delectare s-o asculte sporovăind pe fiinţa spre care se îndreptau cele mai tainice năzuinţe ale sale, coana Perrine rareori izbutea să-i smulgă mai mult decât aceste două formule sacramentale: „Pună-ziua, domnişore” şi „La revedere, tomnişore”, formule pe care Hermann le rostea de obicei la un interval de două ceasuri; prima, atunci când o lua de braţ pe coana Perrine, a doua când se despărţea de ea. Dar, cu toate că titlul de domnişoară era făcut s-o măgulească peste măsură pe coana Perrine, şi cu toate că era nespus de plăcut să poţi trăncăni două ore fără teamă de a fi întreruptă, coana Perrine ar fi dorit ca monologul ei să fie întretăiat cel puţin de câteva exclamaţii care să-i îngăduie a-şi face o părere statistică despre înrâurirea pe care persoana ei o dobândise asupra tăcutului său partener.

Dar această înrâurire, chiar dacă nu se putea mărturisi prin cuvinte şi nici tălmăci prin expresia feţei, nu era mai puţin reală; focul ce mistuia inima cinstitului german, aţâţat pe zi ce trecea de prezenţa coanei Perrine, era gata să se dezlănţuie cu puterea unui adevărat vulcan.

---

15 Avea ochi şi nu putea să vadă (în limba latină în text). (n.t.).

Hermann începuse să bage de seamă preferinţa pe care i-o acorda coana Perrine şi aştepta doar să fie sigur că nu se înşelase pentru a-şi da în vileag dragostea. Coana Perrine înţelese pricina şovăielilor sale. Într-o seară, despărţindu-se de el la poarta pavilionului, îl văzu atât de tulburat, încât îi strânse mâna, socotind că face fără doar şi poate o faptă bună. Hermann, care se simţea într-al şaptelea cer, găsi de cuviinţă să răspundă la această mărturie printr-o mărturie asemănătoare; dar, spre marea sa mirare, coana Perrine trase un răcnet asurzitor. Hermann, în exaltarea lui, nu avusese grijă să n-o strângă prea tare de mână. Dimpotrivă, crezuse că-i va arăta cu atât mai temeinic puterea năprasnică a iubirii sale, cu cât o va strânge mai straşnic, şi puţin lipsi, ca să nu strivească mâna bietei guvernante.

Auzindu-i răcnetul, Hermann rămase cu gura căscată; coana Perrine, temându-se să nu-i piară curajul tocmai acum când îndrăznise, în fine, să facă prima tentativă, se grăbi să zâmbească şi, răsfirându-şi degetele ce se lipiseră unul de altul ca strânse cu menghinea, spuse:

— Nu-i nimic, nu-i nimic, dragă domnule Hermann; nu-i nimic, zău, nu-i nimic.

— Iartă, rog, la tumneata, tomnişore Berrine – se scuză neamţul – dar eu mult iupeşte la tumneata şi strâns tare mâna cum tare iupeşti la tumneata! Iartă, rog, la tumneata!

— N-am de ce să te iert, domnule Hermann, zău n-am de ce. Sper însă că dragostea dumitale este o dragoste cinstită, de care o femeie n-are niciun motiv să roşească.

— O, Tomne, Tomne! spuse Hermann. Cret şi eu, tomnişore Berrine, că asta dragoste la mine cinstit eşti.

—

numai eu nu intrasnit se forpeşti la tumneata, tar acum, gata, am spus, am spus, eu iupeşti la tumneata, eu

iupeşti mult, mult iupeşti la tumneata, tomnişore Berrine.

— Şi eu, domnule Hermann – i se destăinui coana Perrine, sclifosindu-se – aş putea să-ţi spun, fiindcă te văd băiat de treabă şi nu cred c-ai fi în stare să compromiţi o biată femeie, că... O, Doamne, cum aş putea să spun aşa ceva?

— Oh! Spui, spui! stărui Hermann.

— Ei bine, că... Oh, nu fac bine că-ţi mărturisesc.

— Nein! Nein! Pine, pine faci! Spui! Spui!

— Ei bine, trebuie să-ţi mărturisesc că inima mea n-a rămas nesimţitoare la dragostea dumitale pătimaşă.

— Sacrament! exclamă neamţul în culmea bucuriei. Într-o seară însă când, după o asemenea plimbare, Julieta din pavilionul Nesle îl condusese pe iubitul său Romeo până în pragul palatului Nesle, întorcându-se singură acasă, în momentul în care ieşea pe poarta grădinii, coana Perrine zărise alba fantomă despre care am pomenit mai înainte şi care, după părerea onorabilei guvernante, nu putea fi decât a călugărului blestemat. Cred că nu mai e nevoie să spunem că biata coană Perrine intrase în pavilion mai mult moartă decât vie şi că se baricadase în odaia ei.

A doua zi dis-de-dimineaţă, întreg atelierul fu înştiinţat despre vedenia pe care o avusese peste noapte. Coana Perrine se mulţumi să povestească însă numai faptul în sine, socotind de prisos să mai stăruie asupra amănuntelor.

Călugărul blestemat i se arătase. Atâta tot. În zadar încercară s-o tragă de limbă, fiindcă nu reuşise să scoată niciun cuvânt mai mult din gura ei.

Toată ziua la palatul Nesle nu se vorbi decât despre călugărul blestemat. Unii credeau în apariţia fantomei, alţii o luau în zeflemea. Cu toţii însă observară că Ascanio se ridicase cu hotărâre împotriva vedeniei, punându-se în

fruntea celor neîncrezători. Tabăra neîncrezătorilor era alcătuită din micul Jehan, din Simon-Stângaciul, din Jacques Aubry şi din Ascanio.

În tabăra credulilor se aflau coana Ruperta, Scozzone, Pagolo şi Hermann.

Seara se strânseră cu toţii în curtea din dos a pavilionului Nesle. Coana Perrine, pe care o descususeră dimineaţa, curioşi să ştie ce era cu călugărul blestemat şi cum se scornise povestea, îi rugase s-o îngăduie până la sfârşitul zilei ca să-şi poată aduna amintirile şi, de îndată ce se lăsase noaptea, se arătase gata să le istorisească cumplita legendă. Coana Perrine se pricepea la înscenări tot atât de bine ca un dramaturg modern şi ştia că o poveste cu strigoi nu are niciun efect dacă este istorisită la lumina zilei, în timp ce efectul naraţiunii este de două ori mai mare când în jur domneşte întunericul.

Auditoriul se compunea din Hermann, care şedea la dreapta ei, din coana Ruperta, care şedea în stânga sa, din Pagolo şi Scozzone, care şedeau unul lângă altul, şi din Jacques Aubry, care stătea tolănit pe iarbă între cei doi prieteni ai săi: micul Jehan şi Simon-Stângaciul. Cât priveşte pe Ascanio, ucenicul le spusese răspicat că dispreţuia în asemenea măsură poveştile astea neroade, bune numai de adormit copiii, încât nici măcar nu se învrednici să le asculte.

— Fasasică – spuse Hermann după un moment de tăcere, în care îşi căutară cu toţii locul, aşezându-se cât mai comod ca să poată asculta în voie – fasasică, tomnişore Berrine, tumneata pofesteşti acum la noi pofeste cu galugar plestemat?

— Da, da – încuviinţă coana Perrine – numai că trebuie să vă mştiinţez de la început că e atât de fioroasă, încât ţi se face părul măciucă, şi c-ar fi poate mai bine să nu v-o spun la ora asta; dar cum suntem cu toţii oameni cu frica

lui Dumnezeu, deşi printre noi sunt şi câţiva necredincioşi, şi cum, de altminteri, domnul Hermann este atât de puternic, încât l-ar pune pe goană şi pe Sarsailă dacă i-ar da cumva prin gând să vină aici, am să v-o spun totuşi.

— Iartă, rog, la tumneata, tomnişore Berrine, tar taca Sarsail fenit aici, eu spun la foi toţi să nu bisui pe mine: eu pot me bate cu oameni câte pofteşti, eu nu pot me bate cu tracile.

— Nu-i nimic, o să mă bat eu cu el dacă s-o întâmpla să vină, coană Perrine – îi linişti Jacques Aubry. Spune, nu-ţi fie frică!

— Eşti un carbunar in pofeste la tumneata, tomnişore Berrine? întrebă Hermann.

— Un cărbunar?! se miră guvernanta. Nu, domnule Hermann.

— A, pun, pun, nu faci nimic.

— Dar de ce tocmai un cărbunar?

— Pentru ca la noi in Germania eşti mereu un carbunar in pofeste. Nu faci nimic, pofeste eşti tot formos. Spui, tomnişore Berrine, spui.

— Trebuie să ştiţi – începu coana Perrine – că pe vremuri, în locul ăsta unde stăm noi acum, înainte de a fi fost zidit palatul Nesle, se afla un schit de călugări, o chinovie alcătuită din cei mai falnici bărbaţi din câţi vor fi trăit vreodată pe lume, atât de falnici, încât cel mai mărunt dintre ei era de statura domnului Hermann.

— Măi să fie! Al naibii schit! se minună Jacques Aubry.

— Mai tacă-ţi gura, limbutule! îl muştrului Scozzone.

— Da, da, taci la tine cu gura, timpul! îi ţinu isonul Hermann.

— Uite c-am tăcut – se potoli studentul. Spune, coană Perrine.

— Stareţul, mai ales, care se numea Enguerrand – continuă povestitoarea – era un bărbat straşnic Ce-i drept,

toţi aveau nişte bărbi negre, lucioase, şi nişte ochi negri, strălucitori; dar barba stareţului era şi mai neagră, şi ochii săi şi mai strălucitori decât ai tuturor celorlalţi; în afară de asta, cuvioşii fraţi erau atât de evlavioşi şi păzeau cu atâta străşnicie canoanele schivniceşti, cum rar s-a pomenit, iar glasurile lor erau atât de melodioase, încât venea lumea de la câteva leghe din împrejurimi numai să-i asculte slujind la vecernie. Aşa cel puţin mi s-a povestit.

— Bieţii călugări! îi căină Ruperta.

— Foarte interesant, într-adevăr! spuse Jacques Aubry.

— Nemaipomenit! adăugă Hermann.

— Într-o zi – urmă coana Perrine, măgulită de mărturiile admiraţiei pe care o stârnea istorisirea ei – se înfăţişă stareţului un tânăr chipeş care dorea să intre novice la schit; nu-i dăduse încă tuleiele în barbă, în schimb avea nişte ochi mari şi întunecaţi ca abanosul şi nişte plete lungi, strălucitoare şi negre ca smoala, aşa că fu primit fără nicio greutate. Tânărul cel chipeş îi spuse stareţului că se numea Antonio şi-l rugă să-l ia în ascultare pe lângă el, lucru pe care dom Enguerrand îl încuviinţă fără să stea mult pe gânduri. Vă vorbeam adineauri de glasurile călugărilor, ce să vă mai spun atunci de Antonio, care avea un glas suav şi armonios ca nimeni altul! Când îl auziră cântând duminica următoare, toţi cei de faţă se simţiră ridicaţi în slăvi, şi totuşi glasul acesta atât de fermecător avea ceva care te tulbura, un sunet cu totul deosebit ce trezea în suflete gânduri mai degrabă lumeşti decât sfinte; dar toţi călugării erau atât de neprihăniţi, încât numai străinii încercară această ciudată tulburare, şi dom Enguerrand, care nu simţise nimic asemănător până atunci, se arătă atât de încântat de vocea lui Antonio, că din ziua aceea îl puse să cânte singur răspunsurile la antifoane, împletindu-şi glasul cu al orgii.

Purtarea tânărului novice era, de altminteri, fără cusur

şi Antonio îl slujea pe stareţ cu o râvnă şi cu o însufleţire neasemuită. Nu avea decât un singur păcat, şi anume că era veşnic cu capul în nori: pretutindeni şi în orice moment îl urmărea pe stareţ cu o privire arzătoare.

— Unde te uiţi, Antonio? îl întreba dom Enguerrand.

— Mă uit la sfinţia ta, părinte – răspundea tânărul.

— Uită-te mai bine în cartea de rugăciuni, Antonio. Dar acum unde te mai uiţi?

— La sfinţia ta, părinte.

— Priveşte mai bine icoana Sfintei Fecioare. Dar acum unde te uiţi?

— La sfinţia ta, părinte.

— Priveşte, Antonio, crucifixul la care ne închinăm. Pe de altă parte, dom Enguerrand începuse a băga de seamă, cercetându-şi conştiinţa, că, de când Antonio fusese primit în sânul chinoviei, era mai deseori încercat de gânduri nevrednice. Niciodată până atunci nu i se întâmplase să păcătuiască mai mult de şapte ori pe zi, ceea ce înseamnă că nu depăşise numărul de păcate îngăduit, precum se ştie, sfinţilor; degeaba îşi purica uneori faptele săvârşite peste zi, fiindcă abia dacă reuşea să descopere, lucru nemaiauzit, cinci ori cel mult şase păcate; acum însă numărul greşelilor sale zilnice se ridica la zece, la douăsprezece, câteodată chiar şi la cincisprezece. Se străduia atunci să le răscumpere în ziua următoare; se ruga, postea, se istovea, bietul om. Ţi-ai găsit! Osteneală zadarnică! Cu cât trecea timpul, cu atât socoteala creştea. Ajunsese la douăzeci de păcate pe zi. Sărmanul dom Enguerrand nu mai ştia ce-i cu el; simţea că, fără voia lui, îşi pierdea sufletul şi, pe deasupra, băgase de seamă (lucru care pentru un altul ar fi fost o mângâiere, dar care pe el îl înspăimânta şi mai tare) că până şi cei mai curaţi dintre călugării săi erau supuşi aceleiaşi înrâuriri, o înrâurire ciudată, necunoscută, neînţeleasă; din care

pricină spovedania lor, care până atunci nu ţinea mai mult de douăzeci de minute, o jumătate de oră, cel mult o oră, îi luă acum ceasuri întregi. Mereu trebuiau să întârzie cu cina.

În vremea aceea, zvonul unei întâmplări ce făcea mare vâlvă de o lună încheiată în tot ţinutul ajunse în cele din urmă şi la mănăstire; stăpânul unui castel din vecinătate îşi pierduse fiica, pe nume Antonia: Antonia dispăruse într-o seară de acasă, aşa cum a dispărut şi biata Colombe; numai că scumpa mea Colombe e un înger, pun mâna în foc pentru că, în timp ce Antonia, pe cât se pare, era muncită de diavol. Sărmanul castelan o căutase peste tot pe fugară, aşa cum a căutat-o şi domnul prefect pe Colombe. Nu-i mai rămăsese de cercetat decât schitul, şi cum ştia că ucigă-l toaca, pentru a scăpa de cei ce vor să-i dea de urmă, e atât de viclean uneori, încât se ascunde prin mănăstiri, trimise pe capelanul său la dom Enguerrand să-i ceară îngăduinţa de a cerceta chinovia sa. Stareţul se arătă gata să-i vină în ajutor cu cea mai mare bunăvoinţă. Poate că datorită acestor iscodiri avea să descopere, la rândul său, de unde venea puterea aceea vrăjită ce-l stăpânea de o lună întreagă atât pe el cât şi pe ceilalţi monahi. Degeaba! Toate căutările se dovediră fără folos şi castelanul se pregătea să plece, cuprins de o disperare fără leac, când tocmai atunci călugării, ce se îndreptau spre paraclis pentru slujba de seară, începură a se perinda prin faţa sa şi a lui dom Enguerrand. Castelanul îi privea în neştire, când deodată, în clipa în care trecu ultimul dintre ei, prinse a striga în gura mare: „Doamne Sfinte! E Antonia! E fata mea!”

Antonia, căci ea era într-adevăr, se făcu albă la faţă ca un crin.

— Ce cauţi aici îmbrăcată în straiele astea sfinte? o întrebă seniorul.

— Vrei să ştii ce caut, tată? spuse Antonia. Îl iubesc cu o dragoste pătimaşă pe dom Enguerrand.

— Să pleci numaidecât din mănăstire, nefericito! îi porunci castelanul.

— Doar moartă am să plec de aici, tată! răspunse Antonia.

Şi spunând acestea, fără să ia în seamă strigătele seniorului, fugi în paraclis după ceilalţi călugări şi se aşeză ca de obicei în strană. Stareţul rămăsese locului ca împietrit, încins de mânie, castelanul dădu să se repeadă după fiica sa, dar dom Enguerrand îl rugă stăruitor să nu necinstească sfântul lăcaş cu o faptă atât de ruşinoasă şi să aştepte sfârşitul slujbei. Tatăl se învoi şi îl urmă pe dom Enguerrand în paraclis.

Tocmai se cântau antifoanele şi, răsunând ca însuşi glasul lui Dumnezeu, orga lăsa să se prefire cu solemnitate primele acorduri. Un cântec minunat, dar batjocoritor, dar plin de amărăciune, dar încrâncenat, veni în întâmpinarea sunetelor sublimului instrument: era vocea Antoniei, şi inimile tuturor celor de faţă tresăriră înfiorate. Orga începu a zvoni din nou liniştită, gravă, impunătoare, vrând parcă să strivească prin cereasca ei măreţie clocotul ţipător ce o înfrunta de jos. Ca şi cum ar fi primit provocarea, tălăzuirile cântecului Antoniei se înălţară, la rândul lor, mai sălbatice, mai dureroase, mai păgâne ca niciodată. Toţi aşteptau cu sufletul la gură să vadă în ce fel avea să se încheie acel cutremurător dialog, schimbul acela de blesteme şi de rugăciuni, lupta aceea atât de ciudată dintre Dumnezeu şi Satana, şi în mijlocul unei tăceri fremătătoare, cereasca muzică se dezlănţui de astă dată ca un tunet, la sfârşitul versetului hulitor, făcând să se reverse asupra tuturor capetelor ce stăteau înclinate, afară de unul singur, puhoaiele mâniei sale. Era ceva ce semăna cu glasul năprasnic pe care-l vor auzi nelegiuiţii în

ziua judecăţii din urmă. Antonia însă nu se dădu biruită, încercând din nou să se împotrivească, dar cântecul său, de astă dată, se preschimbă într-un ţipăt ascuţit, fioros, sfâşietor, aidoma cu hohotul de râs al unui osândit la chinurile veşnice, şi fata se prăbuşi, ţeapănă şi palidă, pe lespezile paraclisului. Când o ridicară de jos, era moartă.

— Doamne, Maica Domnului! se tângui coana Ruperta.

— Saricuţu Antonia! o compătimi cu naivitate Hermann.

— Auzi, hoţoaica! şopti printre dinţi Jacques Aubry.

Cât despre ceilalţi, rămaseră cu toţii tăcuţi, atât de puternic fusese efectul pe care zguduitoarea povestire a coanei Perrine îl avusese chiar şi asupra celor neîncrezători; doar Scozzone îşi şterse o lacrimă, iar Pagolo îşi făcu semnul crucii.

— Când stareţul – continuă coana Perrine – văzu iscoada diavolului spulberată de mânia lui Dumnezeu, socoti bietul om că scăpase pe veci de ispitele încornoratului. Cu toate astea, în noaptea următoare, abia apucase să adoarmă, că se şi pomeni trezit din somn de un zornăit de lanţuri; deschise ochii şi, întorcând fără să vrea privirile spre uşă, o văzu deschizându-se singură şi, în aceeaşi clipă, o stafie îmbrăcată într-o rasă albă de novice se apropie de patul său şi-l apucă de braţ, strigându-i: „Sunt Antonia! Antonia care te iubeşte! Şi Dumnezeu mi-a dat depline puteri asupra ta, fiindcă ai păcătuit dacă nu cu fapta, cel puţin cu gândul”. Şi seară de seară, la miezul nopţii, cum e şi firesc, înfricoşata arătare se ţinu de capul său, neînduplecată şi statornică, până când dom Enguerrand se hotărî în cele din urmă să pornească în pelerinaj la locurile sfinte şi se săvârşi din viaţă prin îndurarea Celui-de-Sus chiar în clipa în care îngenunchea în faţa sfântului mormânt.

Antonia totuşi nu-şi găsea astâmpăr. Tăbărî atunci asupra tuturor călugărilor fără nicio deosebire, şi cum

printre ei se aflau prea puţini care să nu fi păcătuit aşa cum păcătuise şi bietul stareţ, începu a-i vizita rând pe rând în puterea nopţii, trezindu-i fără veste din somn şi strigându-le cu un glas amarnic: „Sunt Antonia! Sunt Antonia care te iubeşte!”

Aşa i-a rămas numele de călugărul blestemat.

Dacă se întâmplă să umblaţi seara pe străzi şi băgaţi de seamă că cineva cu o glugă sură ori albă pe cap se ţine scai după voi, grăbiţi-vă să ajungeţi acasă: e călugărul blestemat, care caută o pradă.

După ce schitul fu dărâmat pentru a se clădi castelul, toată lumea crezu că scăpase, în sfârşit, de călugărul blestemat, dar se pare că strigoiul a prins drag de locurile astea. Aşa se face c-a ieşit mereu la iveală în mai multe rânduri Şi uite că acum – iartă-ne, Doamne! – sărmanului osândit i-a căşunat iar să se arate.

— Dumnezeu să ne apere şi să ne păzească de răutatea lui!

— Amin! murmură coana Ruperta, închinându-se.

— Amin! rosti Hermann, înfiorându-se.

— Amin! spuse Jacques Aubry, râzând.

Şi fiecare dintre cei de faţă repetă Amin! pe un ton ce mărturisea emoţiile pe care le încercase.

XXVII

CE SE POATE VEDEA NOAPTEA DIN VÂRFUL UNUI PLOP

— A doua zi, care se întâmplă să fie chiar ziua când urma să se întoarcă de la Fontainebleau întreaga curte, coana Ruperta declara în faţa aceluiaşi auditoriu că avea

de făcut, la rândul său, o destăinuire de o importanţă deosebită.

E lesne de înţeles deci că, dat fiind interesul pe care-l trezise această înştiinţare, toată, lumea avu grijă să se întrunească din nou la aceeaşi oră şi în acelaşi loc.

Se simţeau cu atât mai mult în largul lor, cu cât Benvenuto îi scrisese lui Ascanio că trebuia să mai zăbovească vreo două-trei zile pentru a pregăti sala în care voia să expună statuia lui Jupiter, statuie pe care avea de gând s-o toarne de îndată ce se va înapoia acasă.

La rândul său, prefectul trecuse doar în fugă pe la palatul Nesle ca să întrebe dacă nu mai aflaseră ceva în legătură cu Colombe. Cum însă coana Perrine îi răspunsese că lucrurile rămăseseră tot aşa cum le ştia, se grăbise să se întoarcă la Châtelet.

Locatarii palatului şi ai pavilionului Nesle se bucurau, aşadar, de o deplină libertate, de vreme ce amândoi stăpânii lipseau.

În ceea ce-l priveşte pe Jacques Aubry, cu toate că în seara aceea trebuia să aibă o întrevedere cu Gervaise, curiozitatea de care era cuprins se dovedise mai puternică decât dragostea sau poate sperase că istorisirea Rupertei va fi mai scurtă decât a coanei Perrine şi se va termina tocmai bine ca să poată asculta şi destăinuirile ei şi, totodată, să şi ajungă la întâlnire la ora statornicită. Iată ce voia Ruperta să le împărtăşească: întâmplările povestite de coana Perrine îi umblaseră toată noaptea prin cap şi, din clipa în care intrase în camera ei, începuse să tremure vargă, cu toate sfintele lăcriţe de moaşte ce atârnau la căpătâiul patului ei, de teamă ca nu cumva stafia Antoniei s-o cerceteze şi pe dânsa.

Ruperta îşi ferecă uşa, deşi îşi dădea seama că era o precauţie fără rost: bătrâna menajeră cunoştea prea bine năravurile stafiilor ca să nu ştie că, pentru duhuri, nu

există uşi ferecate. Ar fi vrut totuşi să ferece şi fereastra ce dădea spre grădina palatului Nesle, dar proprietarul iniţial uitase să-i pună obloane, iar proprietarul actual socotise de prisos să-şi mai împovăreze bugetul cu asemenea cheltuială.

În mod obişnuit, ferestrele aveau perdele, dar ca un făcut tocmai în ziua aceea perdelele se aflau la spălat. Fereastra deci nu era apărată decât de un simplu geam, străveziu ca şi aerul pe care-l împiedica să pătrundă înăuntru.

Întorcându-se la ea în cameră, Ruperta avu grijă, să se uite sub pat şi să scotocească în toate dulapurile, fără să lase niciun colţişor necercetat. Ştia că diavolul, nu ocupă prea mult loc atunci când binevoieşte să-şi strângă coada, coarnele şi ghearele şi că Asmodeu, de pildă, stătuse nu ştiu câţi ani în şir încovrigat într-o sticlă.

Camera era cu desăvârşire pustie şi nu se zărea nicăieri nici picior de călugăr blestemat.

Ruperta se culcă, aşadar, ceva mai liniştită, lăsând totuşi lampa aprinsă. Abia se întinsese însă în pat, că, aruncându-şi ochii pe geam, văzu o umbră mătăhăloasă mijind prin negura nopţii în dreptul ferestrei şi întunecând licărul stelelor; cât despre lună, nici pomeneală, deoarece luna se afla tocmai la ultimul pătrar.

Biata Ruperta tresări speriată şi era gata să ţipe şi să bată în pereţi, când îşi aduse aminte deodată de statuia gigantică a lui Marte care se înălţa chiar în dreptul ferestrei sale. Îşi îndreptă din nou ochii, pe care se grăbise să şi-i întoarcă, asupra, amăgitoarei vedenii, şi de astă dată desluşi cât se poate de lămurit formele zeităţii războiului. Lucrul acesta avu darul să astâmpere deocamdată temerile Rupertei, care îşi puse în gând cu tot dinadinsul să doarmă.

Somnul însă, această comoară a sărmanului pe care

adeseori bogatul o jinduieşte, nu înţelege să fie la cheremul nimănui... Dumnezeu îi deschide în fiecare seară porţile cerului şi, năzuros cum e de felul lui, somnul nu binevoieşte a pogorî decât asupra cui are el chef să pogoare, nesocotindu-i pe cei care-l cheamă şi bătând la uşa celor care nu-l aşteaptă. Ruperta, bunăoară, se rugă de el o bună bucată de vreme, fără ca el să catadicsească a-i da ascultare.

În sfârşit, pe la miezul nopţii, o birui oboseala, încetul cu încetul, simţurile harnicei gospodine amorţiră, iar gândurile sale, îndeobşte înnădite de mântuială între ele, reuşiră să rupă firul nevăzut ce le ţinea legate, risipindu-se ca boabele unui şirag de mătănii. Numai inima ei, bântuită de spaimă, continuă să stea trează un timp, pe urmă adormi şi ea şi totul se linişti: numai lampa rămase de veghe.

Dar, ca orice lucru omenesc, lampa se sfârşi, la rândul ei, cam la vreo două ceasuri după ce Ruperta închisese ochii dormind somnul pruncilor. Sub cuvânt că nu mai avea ulei, lampa începu să-şi micşoreze flăcăruia, pe urmă să sfârâie, pe urmă aruncă în jur o lumină mare şi, în fine, se stinse.

Chiar în clipa aceea, Ruperta era chinuită de un vis cumplit: visa că, în timp ce se întorcea seara de la coana Perrine, călugărul blestemat se luase după ea; din fericire însă, Ruperta, împotriva obişnuinţei celor ce visează, devenise dintr-odată sprintenă ca la cincisprezece ani şi o rupsese la fugă atât de iute, încât călugărul blestemat, deşi părea mai curând că alunecă decât că păşeşte pe pământ, o ajunsese din urmă pe peronul de la intrare abia în clipa când menajera îi închidea uşa în nas. Ruperta îl auzise atunci, tot în vis, protestând şi bătând în uşă. Dar, vă daţi seama, fireşte, că nu se grăbise de fel să-i deschidă; aprinsese lampa, urcase scara sărind câte patru

trepte o dată, intrase la ea *în* cameră, se vârâse în pat şi stinsese lampa.

Însă în momentul în care stingea lampa, zărise afară, la geam, capul călugărului blestemat; se căţărase ca o şopârlă pe perete şi încerca să intre înăuntru pe fereastră. Ruperta auzea în vis unghiile strigoiului râcâind geamurile.

Se înţelege de la sine că, oricât de adânc ar fi somnul cuiva, nu poate înfrunta un asemenea vis. Ruperta se trezise deci cu părul vâlvoi, scăldat de o sudoare rece. Ochii săi mari deschişi, rătăciţi şi înspăimântaţi, se îndreptaseră fără voia ei spre fereastră. Atunci dăduse un ţipăt înfricoşător, căci iată ce văzuse. Din capul statuii gigantice a lui Marte ţâşneau flăcări pe ochi, pe gură, pe nări şi pe urechi.

În primul moment crezu că nu se trezise încă şi că visa mai departe; se ciupi însă până la sânge ca să se încredinţeze că nu dormea, se închină şi spuse în gând de trei ori *Pater* şi de două ori *Ave,* dar arătarea cea fioroasă tot nu pieri.

Ruperta mai avu totuşi destulă vlagă ca să întindă braţul, să apuce mătura de coadă şi să bată din răsputeri cu coada măturii în tavan. Hermann dormea în camera de deasupra şi menajera nădăjduia că, trezit de chemarea ei, vajnicul neamţ îi va sări într-ajutor.

În zadar bătu însă Ruperta, fiindcă Hermann nu dădu niciun semn de viaţă. Schimbând atunci direcţia, în loc să bată în tavan ca să-l trezească pe Hermann, începu să bată în podele ca să-l scoale pe Pagolo.

Pagolo dormea în odaia de dedesubt, aşa cum Hermann dormea în cea de deasupra; dar părea să fi surzit între timp la fel ca şi Hermann, şi coana Ruperta îşi pierdu vremea degeaba bocănind fiindcă nu se simţi nici cea mai uşoară mişcare.

Ruperta părăsi atunci linia verticală pentru cea

orizontală şi, cum Ascanio locuia în camera alăturată, începu să bată cu coada măturii în peretele despărţitor.

În odaia lui Ascanio însă domnea aceeaşi tăcere încremenită ca şi în odaia lui Pagolo şi ca şi în cea a lui Hermann. Nu mai încăpea îndoială că niciunul dintre cei trei lucrători nu se afla în camera sa. La un moment dat chiar, Rupertei îi trecu prin cap că poate călugărul blestemat îi umflase pe câteşitrei.

Dar cum acest gând nu era câtuşi de puţin în stare să-i astâmpere temerile, Ruperta, din ce în ce mai înfricoşată şi convinsă că nimeni nu-i putea veni într-ajutor, se hotărî să-şi vâre capul în aşternut şi să aştepte.

Aşteptă astfel preţ de un ceas, un ceas şi jumătate, poate chiar două, dar cum nu auzea niciun zgomot îi mai veni un pic inima la loc şi, dând binişor la o parte cuvertura, îndrăzni să se uite afară cu un ochi, apoi cu amândoi. Vedenia pierise. Capul lui Marte se stinsese şi totul era din nou cufundat în beznă.

Oricât de liniştitoare ar fi fost tăcerea şi întunericul din jur, e lesne de închipuit că biata coană Ruperta nu mai putu să dea geană-n geană toată noaptea. Sărmana femeie rămase deci cu urechea ciulită şi cu ochii larg deschişi până în momentul când primele mijiri ale zorilor, strecurându-se prin geamuri, îi dădură de ştire că ora fantomelor trecuse.

Iată ce voia să le istorisească Ruperta şi trebuie să spunem, spre lauda povestitoarei, că dezvăluirile ei avură un efect şi mai puternic decât naraţiunea din ajun; impresia pe care o produse asupra auditorilor, mai ales asupra lui Hermann şi a coanei Perrine, asupra lui Pagolo şi a zglobiei Scozzone, fu deosebit de puternică. Cei doi bărbaţi îşi cerură iertare pentru că n-o auziseră pe Ruperta, dar cu un glas atât de şovăielnic şi cu un aer atât de încurcat, încât Jacques Aubry pufni în râs. Cât priveşte

pe coana Perrine şi pe Scozzone, niciuna din ele nu spuse nici pâs. În schimb, amândouă începură a face feţe-feţe, când împurpurându-se, când îngălbenindu-se, încât, dacă ar fi fost lumină şi s-ar fi putut vedea oglindindu-li-se pe chip ceea ce se petrecea în sufletul lor, ai fi putut crede că în mai puţin de zece secunde şi una, şi cealaltă or să moară de apoplexie, pentru ca imediat după aceea or să-şi dea sufletul, răpuse de inaniţie.

— Prin urmare, coană Perrine – spuse Scozzone, care-şi veni cea dintâi în fire – zici că l-ai văzut pe călugărul blestemat plimbându-se prin grădina palatului Nesle?

— Cum te văd şi cum mă vezi, fetiţo dragă – răspunse coana Perrine.

— Iar dumneata, Ruperta, ai văzut ţâşnind flăcări din capul lui Marte?

— Le mai văd şi acum.

— Uite ce trebuie să fie – îşi dădu cu părerea coana Perrine. Pârdalnicul acela de strigoi s-a aciuat pesemne în scăfârlia statuii, unde şi-a făcut culcuş, şi cum, la urma urmei, o stafie are chef şi ea să se plimbe ca tot omul, la anumite ore coboară din scăfârlie, se fâţâie încolo şi încoace, iar când se simte obosită, se urcă din nou sus. Idolii şi duhurile sunt prieteni la cataramă: doar şi unii, şi alţii îşi au domiciliul în iad şi huiduma aia de Marte, idolul acela spurcat, n-a găsit altceva mai bun de făcut decât să-l găzduiască pe îndrăcitul de călugăr.

— Aşa grezi tumneata, gogona Berrine? întrebă neamţul, candid.

— Pun mâna-n foc că-i aşa, domnule Hermann, pun mâna-n foc.

— Asta face la mine piele de gain, pe onor al meu! bolborosi Hermann, cutremurându-se.

— Cum se poate, dumneata crezi în strigoi, Hermann?! se miră Aubry.

— Da, gred, gred.

Jacques Aubry se mulţumi să ridice din umeri, dar cu toate astea îşi puse în gând să cerceteze mai îndeaproape misterul. De altfel, era lucrul cel mai simplu pentru el de vreme ce putea intra şi ieşi nestingherit din palat, de parc-ar fi fost la el acasă. Se hotărî *deci* să se ducă s-o vadă pe Gervaise a doua zi, iar în seara aceea să zăbovească în palatul Nesle până la ceasurile zece; la zece să-şi ia rămas bun de la toţi, să se prefacă a ieşi pe poartă, dar să rămână totuşi în curte, să se urce într-un plop pentru ca, de acolo, stând ascuns în rămuriş, să poată face, la rândul său, cunoştinţă cu strigoiul.

Totul se desfăşură aşa cum chibzuise studentul. Aubry părăsi atelierul fără a fi petrecut de nimeni, ca de obicei, trânti poarta cât putu de tare ca să se creadă că plecase, pe urmă, apropiindu-se sprinten de trunchiul plopului, se agăţă de creanga cea mai de jos, se săltă până în dreptul ei, încordându-şi braţele, şi într-o clipă ajunse în vârful copacului. Se afla acum în faţa statuii, la acelaşi nivel cu capul ei, dominând cu privirea atât palatul cât şi pavilionul Nesle, în grădinile şi curţile cărora nu se mai putea întâmpla nimic de aci încolo fără ştirea lui.

În timp ce Jacques Aubry se cocoţa pe prepeleacul său, avea loc o mare serată la palatul Luvru, ale cărui ferestre erau scăldate în lumină. Carol Quintul se hotărâse, în fine, să părăsească palatul Fontainebleau şi să se încumete a pune piciorul în capitală, aşa că cei doi suverani se întorseseră chiar în aceeaşi seară la Paris.

Acolo, o nouă şi fastuoasă primire fusese pregătită în cinstea împăratului. Cu ospăţ, cu jocuri, cu bal. Gondole luminate de lampioane colorate lunecau pe Sena, înţesate de muzicanţi, oprindu-se, într-o îngânare de armonii, în faţa faimosului balcon din care, treizeci de ani mai târziu, Carol al IX-lea avea să tragă asupra supuşilor săi, în timp

ce acum luntre împodobite cu flori îi treceau de pe un mal pe celălalt al fluviului pe oaspeţii care veneau din foburgul Saint-Germain la Luvru sau care se înapoiau în foburgul Saint-Germain.

Printre invitaţi se număra, bineînţeles, şi vicontele de Marmagne.

Aşa cum am mai arătat, vicontele de Marmagne, un găligan blond-spălăcit şi trandafiriu, chipeş dar nesărat, se credea un bărbat norocos în dragoste; la un moment dat i se păruse că o micuţă şi nurlie contesă, al cărei bărbat se întâmplase să fie plecat la vremea aceea cu armata din Savoia, îl privise într-un fel cu totul deosebit; o invitase la dans şi i se păruse a băga de seamă că mâna partenerei nu rămăsese nesimţitoare la strânsoarea mâinii sale. Într-un cuvânt, în clipa în care o văzuse plecând pe stăpâna gândurilor sale, îşi închipuise, judecând după ocheada pe care i-o aruncase la despărţire, că, aidoma Galateei, dacă-şi lua zborul spre crângul de sălcii, o făcea cu speranţa că va fi urmărită. Marmagne pornise deci, fără a sta mult în cumpănă, pe urmele doamnei, şi cum contesa locuia la capătul străzii Hautefeuille, trecuse cu luntrea de la palatul Luvru pe malul celălalt, la poalele turnului Nesle, şi o pornise de-a lungul cheiului, îndreptându-se spre strada Grands Augustins pentru a ieşi apoi în strada Saint-Andre, când auzi deodată nişte paşi în spatele lui.

Era în jurul orei unu după miezul nopţii. Luna, după cum am mai spus, se afla la ultimul pătrar, aşa că noaptea era destul de întunecoasă. Iar printre puţinele calităţi morale cu care natura îl înzestrase pe Marmagne, curajul, precum se ştie, nu deţinea un rol principal. Vicontele începu deci să se neliniştească din pricina acelui zgomot de paşi ce părea a fi ecoul paşilor săi, şi înfăşurându-se cât mai strâns în pelerină şi punând instinctiv mâna pe garda spadei, o luă la picior.

Dar iuţeala sporită cu care îşi continuă drumul nu-i folosi la nimic: paşii celui ce se ţinea scai după el se îngânară din nou cu paşii săi, ba Chiar păreau să se apropie, astfel că, în momentul în care ocolea pridvorul bisericii Augustinilor, îşi dădu seama că, fără doar şi poate, tovarăşul său de drum avea să-l ajungă din urmă dacă, după ce trecuse de la pasul de voie la cel alergător, nu se grăbea să treacă de la pasul alergător la pasul gimnastic. Tocmai se pregătea să încerce şi această soluţie disperată, când deodată zgomotul paşilor se împleti cu sunetul unui glas.

— Să fiu al dracului! Stimate gentilom – spunea glasul cu pricina – faci foarte bine că te grăbeşti, locul acesta nu e prea sigur, mai ales la o asemenea oră; probabil că ştii, aici a fost atacat onorabilul meu prieten Benvenuto, neîntrecutul artist, care la vremea asta se află la Fontainebleau şi habar n-are, sărmanul, de ceea ce se întâmplă la el acasă; dar cum avem acelaşi drum, pe cât se pare, am putea să ne potrivim pasul pentru a merge împreună, căci, dacă s-ar întâmpla să ne iasă în cale niscaiva borfaşi, cu siguranţă că vor sta să chibzuiască bine înainte de a se încumeta să ne buzunărească. Îţi ofer deci chezăşia tovărăşiei mele, dacă vei binevoi, fireşte, să mă onorezi cu tovărăşia dumitale.

De la primele cuvinte rostite de studentul nostru, Marmagne simţise că vocea era a unui om cu gânduri prietenoase, pe urmă, auzind numele lui Benvenuto Cellini, îşi amintise de secretarul guraliv care, puţin mai înainte, când îl întâlnise pentru prima oară, îi dăduse unele informaţii deosebit de preţioase asupra situaţiei din palatul Nesle. Se opri locului deci, dat fiind că tovărăşia jupânului Jacques Aubry îi oferea un îndoit avantaj. În primul rând, studentul îi slujea drept escortă, iar după aceea, escortându-l, putea să-i împărtăşească cine ştie ce noi

destăinuiri în legătură cu duşmanul său, destăinuiri de pe urma cărora ura sa ar fi putut trage foloase. Drept care, de astă dată, îl întâmpină pe băiat cu aerul cel mai binevoitor cu putinţă.

— Bună seara, tinere prieten! spuse Marmagne în chip de răspuns la cuvintele îndatoritoare pe care Jacques Aubry i le adresase în puterea nopţii. Ce spuneai despre iubitul nostru Benvenuto, pe care mă aşteptam să-l întâlnesc la Luvru şi care a rămas, vicleanul, la Fontainebleau?

— Ah! Să fiu al dracului! mai rar aşa noroc! se bucură Jacques Aubry. Cum, dumneata erai, scumpe viconte de... Ai uitat să-mi spui cum te cheamă ori poate eu am uitat să-mi amintesc. Vii de la Luvru deci? A fost frumos, da, lume multă, aventuri galante, suspine de amor! Pariez că te duci la o întâlnire, nu-i aşa, scumpul meu gentilom? Ah, mare crai eşti, ce să zic!

— Pe onoarea mea – spuse Marmagne, împăunându-se – zău dacă nu-mi vine să cred că eşti un vrăjitor, iubitule: da, vin într-adevăr de la Luvru, unde regele mi-a spus nişte lucruri cât se poate de măgulitoare şi unde aş mai fi încă şi acum dacă o gingaşă şi nurlie contesă nu mi-ar fi dat să înţeleg că preferă singurătatea, învălmăşelii de acolo. Dar dumneata de unde-mi vii? S-auzim.

— De unde vin? repetă Aubry, pufnind în râs. Zău, când mi-amintesc! Scumpul meu, mi-a fost dat să văd nişte lucruri de toată nostimada! Bietul Benvenuto! Pe cinstea mea, nu merita una ca asta!

— Dar ce i s-a întâmplat iubitului nostru prieten?

— Mai întâi, dacă dumneata vii de la Luvru, trebuie să ştii că, la rândul meu, vin de la palatul Nesle, unde am petrecut două ceasuri încheiate cocoţat pe o creangă, întocmai ca un papagal.

— Pe naiba! N-aş putea spune că e o poziţie prea

comodă!

— N-are a face, n-are a face! Nu-mi pare rău, cu toate că, stând aşa cocoţat, m-a prins un cârcel, fiindcă am văzut nişte lucruri, scumpule, nişte lucruri, că, uite, numai când mă gândesc, îmi vine să mor de râs.

Şi Jacques Aubry chiar izbucni într-un hohot de râs atât de voios şi de sincer, încât, deşi habar n-avea despre ce putea fi vorba, Marmagne nu se putu opri să nu-i ţină isonul. Dar cum nu cunoştea pricina veseliei juristului, vicontele, cum era şi firesc, încetă cel dintâi să mai râdă.

— Şi acum, tinere prieten, după ce, stârnit de explozia dumitale de veselie, am râs numai din simpatie pentru dumneata – spuse Marmagne – aş vrea să aflu ce bazaconii atât de năstruşnice ţi-au prilejuit o asemenea bună dispoziţie? Ştii doar că mă număr printre prietenii apropiaţi ai lui Benvenuto, cu toate că nu te-am întâlnit niciodată acasă la el, dat fiind că îndeletnicirile mele îmi lasă prea puţin răgaz pentru viaţa mondenă şi că acest atât de puţin răgaz, să-ţi spun drept, prefer să-l dăruiesc mai curând iubitelor mele decât prietenilor. Dar nu e mai puţin adevărat că tot ceea ce îl priveşte pe el mă priveşte în egală măsură şi pe mine. Dragul de el, Benvenuto! Spune-mi, ce se întâmplă în lipsa lui la palatul Nesle? Mă interesează, te rog să mă crezi, mai mult decât aş putea să-ţi spun.

— Ce se întâmplă? zise Aubry. Nu, nu se poate, e un secret.

— Un secret pentru mine?! protestă Marmagne. Un secret pentru mine, care-l iubesc din tot sufletul pe Benvenuto şi care, nu mai departe decât astă-seară chiar, îl ridicam în slăvi, întrecându-mă în laude cu regele Francisc I? Îmi pare rău! rosti Marmagne, jignit.

— Dacă aş putea fi sigur că nu vorbeşti cu nimeni, scumpule – cum naiba te cheamă, dragă prietene? – ţi-aş

istorisi tot, deoarece trebuie să-ţi mărturisesc că abia aştept să spun cuiva povestea mea, aşa cum trestiile regelui Midas abia aşteptau să spună oricui ceea ce ştiau.

— Spune atunci, spune, te rog! stărui Marmagne.

— Dar nu vorbeşti cu nimeni?

— Cu nimeni, îţi jur!

— Pe cuvântul dumitale de onoare?

— Pe cinstea mea de gentilom!

— Închipuie-ţi că… Dar mai întâi, dragă… dragă prietene, spune-mi, cunoşti, nu-i aşa, povestea călugărului blestemat?

— Da, am auzit vorbindu-se de aşa ceva. O stafie care, pare-mi-se, bântuie palatul Nesle.

— Întocmai. Păi dacă o cunoşti, pot să-ţi spun şi restul, închipuie-ţi că onorabila coana Perrine…

— Guvernanta Colombei?

— Întocmai. Ei, bravo, precum se vede, te numeri printre prietenii casei. Închipuie-ţi, aşadar, că, plimbându-se noaptea prin grădinile palatului Nesle, dat fiind că plimbarea e un lucru prielnic sănătăţii, coanei Perrine i s-a părut că-l vede pe călugărul blestemat plimbându-se ca şi dânsa prin aceleaşi locuri, în timp ce tot atunci coana Ruperta… O cunoşti pe coana Ruperta?

— Nu e cumva bătrâna slujnică a lui Cellini?

— Întocmai. În timp ce coana Ruperta, într-o noapte când avea insomnie, a văzut ţâşnind flăcări prin ochii, pe nările şi pe gura statuii uriaşe a zeului Marte, pecare-ai văzut-o desigur în grădina palatului Nesle.

— Da, e o adevărată capodoperă! spuse Marmagne.

— Capodoperă, ăsta-i cuvântul! Cellini nici n-ar putea face altceva. Cele două respectabile persoane (e vorba de coana Perrine şi coana Ruperta) au căzut de acord până la urmă că vedeniile pe care le avuseseră şi una, şi alta trebuiau să aibă aceeaşi cauză şi că diavolul care se

plimba noaptea în veşmintele călugărului blestemat se urca la cântatul cocoşilor în căpăţâna zeului Marte, un lăcaş vrednic de un nelegiuit ca el, şi acolo era pârjolit de nişte văpăi atât de cumplite, încât flăcările ţâşneau afară prin ochii, pe nările şi prin urechile statuii.

— Ce sunt năzbâtiile astea pe care le îndrugi dumneata, scumpe prietene? spuse Marmagne, care nu putea să-şi dea seama dacă studentul îl lua peste picior sau vorbea serios.

— O poveste cu strigoi, iubitule, nimic altceva.

— Cum se poate ca un băiat inteligent ca dumneata să creadă asemenea nerozii?! se miră Marmagne.

— Bineînţeles că nu cred – răspunse Jacques Aubry. Tocmai de aceea mi-am pus în gând să-mi petrec noaptea cocoţat într-un plop, ca să lămuresc lucrurile şi să văd cine era de fapt demonul care a stârnit o asemenea tevatură în palat. M-am prefăcut deci că plec, dar în loc să trag după mine poarta palatului Nesle, am închis-o pe dinăuntru, m-am furişat apoi pe întuneric fără să mă vadă nimeni, m-am apropiat de plopul pe care-l ochisem din vreme şi, după cinci minute, şedeam cocoţat printre crengi, sus de tot, la acelaşi nivel cu capul zeului Marte. Ei, şi acum, ia ghiceşte ce-am văzut?

— Cum vrei să ghicesc? spuse Marmagne.

— Ai dreptate, ar trebui să fii vrăjitor ca să poţi ghici asemenea lucruri. Am văzut uşa de la intrare deschizându-se, ştii care, cea din dreptul peronului.

— Da, da, ştiu, – răspunse Marmagne.

— Am văzut uşa deschizându-se şi un bărbat scoţând nasul afară ca să vadă dacă nu era nimeni în curte. Ei bine, bărbatul cu pricina era Hermann neamţul cel mătăhălos.

— Da, ştiu, Hermann, neamţul cel mătăhălos – îl îngână Marmagne.

— După ce se încredinţă că nu era ţipenie de om în curte şi după ce se uită în toate părţile, trecând însă cu vederea copacul în care, se înţelege de la sine, nici măcar nu i-ar fi dat prin gând că mă aflam eu, se hotărî în fine să iasă cu totul afară, închise uşa după el, coborî cele cinci-şase trepte ale peronului şi o porni întins spre curtea pavilionului, în poarta căreia bătu de trei ori. La auzul acestui semnal, o femeie ieşi din pavilion şi veni să-i deschidă. Ei bine, ştii cine era femeia? însăşi coana Perrine, prietena noastră, căreia, pe cât se pare, îi place să se plimbe la lumina stelelor în tovărăşia simpaticului nostru Goliat.

— Ce vorbeşti! Sărmanul prefect!

— Stai puţin, stai puţin, că n-am terminat! Tocmai mă uitam cum intrau împreună în pavilion, când auzii deodată în stânga mea scârţâind cerceveaua unei ferestre. În clipa în care întorsei capul, fereastra se deschise şi-l zării pe Pagolo, pehlivanul acela de Pagolo! Cine s-ar fi aşteptat la aşa ceva din partea lui, după toate făgăduielile sale şi când toată ziua e cu *Pater* şi *Ave* în gură? îl zării, zic, pe Pagolo, care se uita la rândul său în toate părţile, cu aceeaşi băgare de seamă ca şi Hermann, încălecă balustrada, se lăsă apoi să alunece de-a lungul jgheabului şi, trecând din balcon în balcon, puse în fine piciorul pe prichiciul ferestrei de la camera... ia să vedem dacă ghiceşti, viconte, de la camera cui?

— Ce ştiu eu?! De la camera coanei Ruperta.

— Da’ de unde! De la camera în care doarme Scozzone, nici mai mult nici mai puţin! Scozzone, modelul mult iubit al lui Benvenuto, fetişcană oacheşă şi frumuşică foc, pe legea mea! îţi dai seama, viconte, ce puşlama?!

— Într-adevăr, e foarte nostim – recunoscu Marmagne. Şi asta-i tot ce-ai văzut?

— Stai puţin, stai puţin, iubitule! Surpriza cea mare

vine la urmă, ştii doar că ultima îmbucătură e şi cea mai gustoasă. Stai puţin, n-am ajuns încă acolo, dar o să ajungem îndată, n-ai nicio grijă.

— Te-ascult – spuse Marmagne. Pe onoarea mea, scumpe prietene, e din ce în ce mai amuzant.

— Stai puţin, ai răbdare! Mă uitam, aşadar, la Pagolo cum sărea din balcon în balcon, mai-mai să-şi frângă gâtul, când auzii un alt zgomot care venea de astă dată de jos, de la picioarele copacului în care mă căţărasem. Îmi aplecai atunci privirile şi îl zării pe Ascanio, care ieşea tiptil din turnătorie.

— Ascanio, ucenicul preferat al lui Benvenuto?

— El însuşi, dragul meu, chiar el. Un copilaş nevinovat pe care orice preot l-ar împărtăşi fără să-l mai spovedească. Ba nu zău! Ca să vezi cât de înşelătoare poate fi înfăţişarea unui om!

— Şi în ce scop ieşea de-acolo Ascanio?

— Ei, vezi, aici e aici! în ce scop?! Asta m-am întrebat şi eu în primul moment; dar în scurtă vreme nu mi-am mai pus nicio întrebare, fiindcă, după ce se încredinţă, la fel ca şi Hermann şi ca şi Pagolo, că nu putea să-l vadă nimeni, Ascanio scoase din turnătorie o scară lungă pe care o rezemă de umerii lui Marte şi pe care începu să se urce. Cum scara era aşezată exact în partea cealaltă a statuii, la un moment dat l-am pierdut din vedere în timpul urcuşului, dar tocmai când mă întrebam ce se va fi întâmplat cu el, am văzut aprinzându-se deodată ochii statuii.

— Ce vorbeşti! se minună Marmagne.

— E adevărul adevărat, dragul meu, şi-ţi mărturisesc că, dacă treaba asta s-ar fi întâmplat fără să fi cunoscut lucrurile petrecute mai înainte aşa cum ţi le-am povestit, nu cred că m-aş fi simţit în largul meu. Dar îl văzusem dispărând pe Ascanio şi bănuiam că el era cel care

aprinsese lumina.

— Dar ce căuta Ascanio la ora aceea în capul zeului Marte?

— Tocmai asta mă întrebam şi eu, şi cum n-avea cine să-mi răspundă, m-am hotărât să dezleg singur misterul. Am căscat cât am putut mai mult ochii şi am reuşit să descopăr, privind prin ochii statuii, un duh, zău, să mor eu, un duh înveşmântat în alb, fantoma unei femei, la picioarele căreia Ascanio şedea în genunchi ca în faţa unei madone. Din nefericire, madona era întoarsă cu spatele spre mine, aşa că n-am putut să-i văd chipul, în schimb însă i-am văzut gâtul Oh, nu pot să-ţi spun ce gât frumos pot avea fantomele, dragă viconte! Un gât de lebădă, închipuie-ţi, alb ca zăpada. De aceea şi Ascanio o sorbea din ochi, nelegiuitul, cu o dragoste atât de fierbinte, încât mi-am dat seama că fantoma era de fapt o femeie în carne şi oase. Ce zici de asta, scumpule? Straşnică şmecherie! Să-ţi ascunzi iubita în capul unei statui!

— Da, e o idee originală – spuse Marmagne, râzând şi chibzuind în sinea lui totodată – foarte originală, într-adevăr. Şi nu bănuieşti cine ar putea fi femeia asta?

— Habar n-am, pe cinstea mea! Dar dumneata?

— Nici eu. Şi ce-ai făcut când ai văzut asemenea năzbâtii?

— Eu? Am început să râd cu atâta poftă, încât mi-am pierdut cumpătul şi, dacă nu m-aş fi agăţat de o creangă, mi-aş fi rupt gâtul. Cum însă nu mai aveam ce vedea şi cum, în cădere, coborâsem cam până la jumătatea copacului, m-am dat jos de tot, m-am îndreptat spre poartă tiptil şi tocmai mă îndreptam spre casă, râzând încă de unul singur, când ne-am întâlnit şi când te-ai ţinut de capul meu să-ţi povestesc ce s-a întâmplat. Şi acum dă-mi un sfat. Spune-mi, te rog, dumneata care te socoteşti printre prietenii lui Benvenuto: ce trebuie să fac şi care mi-

e datoria faţă de el? Ce-a fost cu coana Perrine, nu-l priveşte: scumpa coniţă e majoră şi, prin urmare, stăpână pe voinţa ei, însă cu Scozzone şi cu Venera găzduită în capul lui Marte se schimbă socoteala.

— Vrei să-ţi spun eu ce-ar trebui să faci?

— Da, pe cinstea mea! Mă simt într-o mare încurcătură, dragă… dragă… Mereu îţi uit numele.

— Părerea mea este că cel mai bun lucru ar fi să-ţi ţii gura. Cu atât mai rău pentru cei care sunt atât de zevzeci ca să se lase înşelaţi. Şi acum, iubite Jacques Aubry, îţi mulţumesc pentru plăcuta dumitale tovărăşie şi pentru simpatica dumitale conversaţie, dar am ajuns în strada Hautefeuille, şi fiindcă mi-ai făcut atâtea destăinuiri, am să-ţi destăinuiesc, la rândul meu, că aici locuieşte odorul meu.

— Rămâi cu bine, dragul, dulcele şi nepreţuitul meu prieten! spuse Jacques Aubry, strângând mâna vicontelui. Sfatul dumitale e într-adevăr înţelept şi voi căuta să-l urmez. Şi-acum, noroc bun şi Cupidon să te aibă în paza lui!

Cei doi tovarăşi de drum se despărţiră, Marmagne pornind mai departe în lungul străzii Hautefeuille, iar Jacques Aubry apucând-o pe strada Poupée pentru a ieşi în strada Harpe, la capătul căreia îşi stabilise domiciliul.

Vicontele minţise spunându-i buclucaşului nostru secretar că habar n-avea cine era demonul cu chip de femeie în faţa căruia îngenunchease, cuprins de adoraţie, Ascanio. Chiar din prima clipă îi trecuse prin minte că locatara lui Marte nu putea fi alta decât Colombe, şi cu cât se gândea mai stăruitor la eventualitatea aceasta, cu atât convingerea lui devenea tot mai temeinică. În momentul de faţă, aşa cum am spus, Marmagne îl duşmănea nu numai pe Cellini, ci în egală măsură şi pe prefect ca şi pe d’Orbec, astfel că ura pe care le-o purta se găsea într-o

situaţie destul de supărătoare, căci nu ar fi putut să-i pricinuiască vreun neajuns unuia dintre ei fără a le prilejui o satisfacţie celorlalţi. Într-adevăr, dacă nu sufla un cuvânt, d'Orbec şi prefectul ar fi rămas în acelaşi impas; dar, pe de altă parte, Benvenuto se putea bucura în tihnă de fericirea lui. Dacă, dimpotrivă, dădea în vileag răpirea Colombei, Benvenuto ar fi fost disperat, în schimb prefectul şi d'Orbec şi-ar fi regăsit unul fiica, iar celălalt logodnica. În cele din urmă se hotărî să rumege mai bine lucrurile în minte, până ce din cugetările lui avea să vadă scăpărând soluţia cea mai prielnică pentru el.

Marmagne nu stătu prea mult la gânduri; cunoştea, fără să ştie adevăratul motiv, râvna cu care doamna d'Etampes se interesa de căsătoria contelui d'Orbec cu Colombe. Chibzui deci că, prin această dezvăluire, se va ridica în ochii ducesei, care va şti să preţuiască agerimea minţii sale dacă-i nesocotea, în schimb, curajul; îşi puse deci în gând ca a doua zi dimineaţă, la ceasurile când ducesa se va trezi, să i se înfăţişeze şi să-i destăinuiască totul, şi dat fiind că luase această hotărâre, avu grijă s-o aducă întocmai la îndeplinire.

Printr-o întâmplare norocoasă, una din acele întâmplări ce favorizează uneori atât de mult faptele condamnabile, în dimineaţa aceea toţi curtenii se aflau la Luvru pentru a-l linguşi pe Francisc I şi pe împărat, aşa încât, în momentul când fu anunţat vicontele de Marmagne doamna d'Etampes nu avea pe lângă dânsa spre a asista la ceremonialul deşteptării decât pe cei doi prieteni credincioşi ai săi: prefectul şi contele d'Orbec.

Vicontele o salută respectuos pe ducesă, care se mulţumi să-i răspundă la salut cu unul dintr-acele zâmbete al căror secret nu-l cunoştea decât ea şi în care se pricepea să îmbine cu atâta iscusinţă trufia, condescendenţa şi dispreţul. Marmagne însă nu se lăsă

dezarmat de acest zâmbet cu care era, de altfel, îndeajuns de obişnuit, deoarece îl văzuse fluturând pe buzele ducesei nu numai în pofida lui, dar şi în pofida multor altora. Cunoştea, de altminteri, mijlocul de a transforma printr-un singur cuvânt surâsul ei dispreţuitor într-un surâs plin de bunăvoinţă.

— Ce se mai aude, jupâne d'Estourville? spuse el, adresându-se prefectului. Fiica risipitoare s-a întors, în fine, acasă?

— N-ai de gând să încetezi odată cu gluma asta? se oţărî jupân d'Estourville, făcând un gest ameninţător şi înroşindu-se de mânie.

— O, nu te supăra, stimate prietene, nu te supăra! răspunse Marmagne. Te-am întrebat deoarece, dacă n-ai reuşit încă să dai de urma scumpei porumbiţe ce şi-a luat zborul, aş putea să-ţi spun eu unde şi-a făcut cuibul.

— Dumneata?! se miră ducesa, pe faţa căreia se oglindea acum cea mai îmbietoare prietenie. Unde anume? Hai, spune repede, te rog, dragă Marmagne!

— În capul statuii lui Marte, pe care Benvenuto a modelat-o în grădina palatului Nesle.

XXVIII

MARTE ŞI VENUS

Cititorii noştri au ghicit, de bună seamă, ca şi Marmagne, adevărul, oricât de ciudat ar putea să pară acest adevăr la prima vedere. Colombe îşi găsise un adăpost în capul gigantului. Marte îi oferise găzduire Venerei, aşa cum spusese Jacques Aubry. Pentru a doua oară, Benvenuto făcea să i se împletească opera cu

evenimentele propriei sale vieţi, omul cerea ajutorul artistului şi, în afară de gândirea şi geniul său, plămădea propria-i soartă odată cu lutul statuilor sale. Pe vremuri, aşa cum am văzut, ascunsese într-una din ele planurile sale de evadare, iar acum ascundea libertatea Colombei şi fericirea lui Ascanio.

Dar, ajungând în acest punct al istorisirii noastre, pentru ca lucrurile să fie mai limpezi, credem că ar trebui să ne întoarcem puţin înapoi.

După ce Benvenuto le împărtăşi celor doi tineri povestea Ştefanei, ultimele sale cuvinte fură urmate de un răstimp de tăcere. Cufundat în amintirile sale, cumplite uneori şi pururea învolburate, Benvenuto privea lunecând, undeva departe, printre umbrele falnice sau încrâncenate ce străbătuseră existenţa sa, chipul melancolic şi senin al Ştefanei, a cărei viaţă se încheiase la douăzeci de ani. Ascanio, cu capul în piept, se străduia să-şi amintească trăsăturile înceţoşate ale femeii care, aplecată asupra leagănului său, îl trezise adesea din somn în copilărie, lăsând să-i picure lacrimile pe obrazul său trandafiriu. Cât priveşte pe Colombe, fata se uita, cuprinsă de duioşie, la Benvenuto, pe care o altă femeie, tânără şi neprihănită ca şi ea, îl iubise cu atâta ardoare; în clipele acelea glasul lui i se părea tot atât de dulce ca şi al lui Ascanio şi, stând între cei doi bărbaţi care erau amândoi îndrăgostiţi de ea, se simţea instinctiv ferită de orice primejdie, aidoma unui copil pe care măicuţa lui îl ţine în poală.

— Şi acum – întrebă Benvenuto după câteva clipe de tăcere – Colombe e gata să-şi încredinţeze soarta în mâinile omului căruia Ştefana i l-a încredinţat pe Ascanio?

— Dumneata eşti tatăl, iar el fratele meu – răspunse Colombe, cu o sfielnică gingăşie plină de demnitate, întinzând spre ei amândouă mâinile – şi mă las cu ochii închişi în seama amândurora pentru

ca împreună să mă păstraţi pentru cel hărăzit să-mi fie soţ.

— Îţi mulţumesc – spuse Ascanio – îţi mulţumesc, dragostea mea. Fiindcă ai încredere în el.

— Şi-mi făgăduieşti c-o să mă asculţi, orice ţi-aş cere să faci, Colombe? stărui Benvenuto.

— Orice – spuse Colombe.

— Ei bine, atunci ascultaţi, copii! întotdeauna am fost convins că omul este în stare să înfăptuiască ceea ce şi-a pus în gând. Ca să te pot scăpa de contele d'Orbec şi de înjosirea ce te-ar fi aşteptat şi ca să te pot dărui dragului meu Ascanio, am nevoie de timp, Colombe, iar dumneata, peste câteva zile, urmează să devii soţia contelui. Înainte de toate şi mai presus de orice deci, trebuie să întârziem această căsătorie nelegiuită, nu-i aşa, Colombe, surioara mea, copilul meu, fiica mea? Sunt împrejurări, în această tristă viaţă, în care eşti nevoit să săvârşeşti o greşeală pentru a preîntâmpina o crimă. Te simţi destul de vitează şi de hotărâtă? Dragostea dumitale ce dovedeşte atâta curăţenie sufletească şi atâta credinţă va putea da dovadă şi de un pic de curaj? Răspunde!

— Îţi va răspunde Ascanio în locul meu – spuse Colombe, zâmbind şi întorcându-se spre tânărul îndrăgostit. Soarta mea se află în mâinile lui.

— Fii pe pace, meştere! Colombe va şti să fie curajoasă – răspunse Ascanio.

— Atunci, Colombe, bizuie-te pe lealitatea noastră şi pe nevinovăţia dumitale. Eşti gata să părăseşti fără nicio şovăială casa asta şi să ne urmezi?

Ascanio îşi mărturisi nedumerirea printr-un gest; Colombe tăcu un timp, uitându-se la Cellini şi la Ascanio, apoi se ridică în picioare şi spuse doar atât:

— Unde trebuie să mergem?

— Colombe! Colombe! exclamă Benvenuto, mişcat de

încrederea pe care i-o arăta. Eşti o făptură aleasă şi sfântă, cu toate că Ştefana m-a făcut să nu mi se mai pară nimic vrednic de măreţia ei. Totul depindea de răspunsul dumitale. Suntem salvaţi acum, dar nu mai avem nicio clipă de pierdut. E ceasul hotărâtor pe care Dumnezeu s-a îndurat să ni-l dăruiască; să căutăm deci să ne folosim de el; dă-mi mâna, Colombe, şi vino cu mine!

Fata îşi coborî vălul peste faţă, ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă sieşi roşeaţa ce-i năvălise-n obraji, şi porni împreună cu meşterul şi cu Ascanio. Poarta dintre grădina pavilionului şi cea a palatului Nesle era încuiată, dar cheia se afla în broască. Benvenuto o descuie încetişor.

Ajungând în faţa porţii însă, Colombe se opri.

— Aşteptaţi-mă o clipă! le spuse ea, cu un tremur în glas.

Şi, în pragul casei pe care se hotărâse s-o părăsească deoarece nu mai putea fi pentru ea un adăpost neprihănit, copila se aşeză în genunchi şi începu să se roage. Ce va fi spus în rugăciunea sa a rămas o taină între ea şi Dumnezeu; dar, de bună seamă, îi va fi cerut iertare Celui-de-Sus în numele părintelui său pentru ceea ce era nevoită să facă. Se ridică apoi de jos şi, liniştită şi dârză, porni mai departe, călăuzită de Cellini. Cu inima răvăşită, Ascanio păşea în urma lor fără a rosti un cuvânt, privind drăgăstos rochia albă ce luneca în noapte. Străbătură astfel grădina palatului Nesle: cântecele şi râsetele lucrătorilor, căci, dacă vă amintiţi, la palat avea loc o petrecere, ajungeau, voioase şi nepăsătoare, la urechile prietenilor noştri, neliniştiţi şi înfiguraţi ca tot omul în clipele hotărâtoare ale vieţii.

Sosind la picioarele colosului, Benvenuto o lăsă pe Colombe să-l aştepte câteva clipe şi se îndreptă spre turnătorie, de unde ieşi puţin mai apoi purtând o scară lungă pe care o rezemă de statuie. Luna, cerescul opaiţ,

lăsa să se cearnă asupra acestei privelişti palida sa lumină; după ce înţepeni bine scara, meşterul puse un genunchi în pământ în faţa Colombei. Privirea sa aprigă era îndulcită de cel mai înduioşător respect.

— Copilule – îi spuse fetei – ia-mă de gât şi ţine-te bine!

Colombe se supuse fără să spună nimic şi Benvenuto o ridică în braţe ca pe un fulg.

— Fratele – îi spuse el lui Ascanio – să-i dea voie tatălui s-o ducă sus pe fiica lui iubită.

Şi purtând preţioasa-i povară, vigurosul orfăurar începu a urca sprinten treptele, de parcă ar fi dus o pasăre. Prin vălul ce-i acoperea obrazul, cu căpşorul ei încântător aplecat pe umărul meşterului, Colombe privea figura bărbătească şi plină de bunăvoinţă a izbăvitorului său, cu sufletul plin de o încredere filială pe care, din păcate, biata copilă n-o simţise niciodată până atunci. Cât priveşte pe Cellini, atât de puternică era voinţa cu care era înarmat acest om de fier, încât, cu toate că ţinea în braţe făptura pentru care, cu două ceasuri mai înainte, şi-ar fi dat viaţa, nu-i tremura mâna, nici inima lui nu-şi înteţise bătăile, după cum niciunul dintre muşchii săi de oţel nu-şi slăbi încordarea. Poruncise inimii sale să rămână liniştită şi inima îl ascultase.

Când ajunse în dreptul grumazului statuii, Benvenuto deschise un oblon, pătrunse în capul zeului Marte şi-i dădu drumul din braţe Colombei.

Interiorul capului uriaş al gigantului înalt de şaizeci de picioare închipuia un fel de încăpere rotundă, cu un diametru de vreo opt picioare şi o înălţime de zece picioare; aerul şi lumina zilei pătrundeau înăuntru prin deschizăturile ochilor, nărilor, gurii şi urechilor. Cămăruţa aceea fusese înjghebată de Cellini în timp ce lucra la capul statuii; acolo îşi depozita uneltele de care se folosea zilnic, pentru a nu mai fi nevoit să le tot care în sus şi-n jos pe

scară de câte cinci-şase ori pe zi; uneori chiar lua cu el mâncarea de prânz şi o aşeza pe masa ce se afla în mijlocul acestei bizare sufragerii, astfel că nu mai era obligat să coboare de pe schelă ca să îmbuce ceva la amiază. Inovaţia aceasta atât de lesnicioasă pentru el îi trezise gustul pentru altele: după ce adusese masa, cărase sus un fel de pătucean, astfel că în ultima vreme nu numai că prânzea în capul statuii lui Marte, dar se mai şi odihnea un pic după prânz. Era deci firesc să-i fi venit în minte ideea de a o ascunde pe Colombe în tainiţa cea mai sigură, fără doar şi poate, dintre toate cele pe care i le putea oferi.

— Va trebui să stai închisă aici, Colombe – îi aminti Benvenuto – şi să te împaci cu gândul că nu vei putea coborî decât noaptea. Aşteaptă în acest adăpost, sub ochii lui Dumnezeu şi în paza prieteniei noastre, roadele străduinţelor mele. Jupiter – adăugă el, zâmbitor, făcând aluzie la promisiunea regelui – va reuşi, nădăjduiesc, să ducă la bun sfârşit ceea ce a început Marte. Îmi dau seama că nu poţi înţelege, dar eu ştiu ce vreau să spun. Avem de partea noastră Olimpul, iar dumneata paradisul. Cum ar fi cu putinţă să nu izbutim! Hai, zâmbeşte puţin, Colombe, dacă nu clipei de faţă, măcar viitorului. Îţi spun cu tot dinadinsul că trebuie să speri. Speră şi ai încredere, dacă nu în mine, atunci în Cel-de-Sus. Am stat cândva într-o închisoare mult mai crâncenă decât a dumitale, crede-mă, şi speranţa ce mă însufleţea avea darul de a mă face să uit suferinţele captivităţii. De azi înainte şi până în ziua când vom izbândi n-o să ne mai vedem, Colombe. Fratele dumitale, Ascanio, care e mai puţin bănuit şi supravegheat decât mine, va veni să te vadă şi va avea grijă de dumneata; pe el îl voi pune să preschimbe bârlogul acesta de muncitor într-o chilie de călugăriţă. Acum, când trebuie să te părăsesc, ia aminte bine la cuvintele mele: ai făcut

tot ce aveai de făcut, copilă încrezătoare şi inimoasă; restul mă priveşte acum pe mine. Nu ne mai rămâne decât să ne lăsăm în seama providenţei, Colombe. Ascultă-mă deci: orice s-ar întâmpla de aci înainte şi oricât de disperată ar fi situaţia în care ţi s-ar părea că te afli sau în care te-ai afla cu adevărat, chiar dacă ai fi pe punctul de a rosti la picioarele altarului cumplitul „Da” care te-ar lega pe veci de contele d’Orbec, adu-ţi aminte că nu trebuie să te îndoieşti de prietenul tău, Colombe; nu te îndoi de tatăl tău, copilă dragă; bizuie-te pe ajutorul Celui-de-Sus şi pe noi; voi sosi la timp, îţi făgăduiesc. Vei avea oare această credinţă şi această tărie sufletească? Spune, le vei avea?

— Da – răspunse fata, fără nicio şovăială în glas.

— Bine – spuse Cellini – rămâi sănătoasă! Te las acum în mica dumitale sihăstrie; când toată lumea va fi adormit, Ascanio va veni să-ţi aducă cele trebuincioase. Rămâi cu bine, Colombe!

Şi-i întinse mâna; fata însă îi dădu fruntea să i-o sărute, aşa cum obişnuia să facă faţă de tatăl ei. Benvenuto tresări, dar, trecându-şi mâna peste ochi şi strunindu-şi în acelaşi timp gândurile ce i se învălmăşeau în minte şi patimile ce clocoteau în inima sa, aşternu pe fruntea Colombei cel mai părintesc sărut, murmurând:

— Rămâi cu bine, scumpă fiică a Ştefanei!

Se grăbi apoi să coboare jos, unde-l aştepta Ascanio, şi plecară împreună liniştiţi să li se alăture lucrătorilor, care se ospătaseră între timp, dar care mai deşertau încă paharele.

O viaţă nouă, ciudată, nemaipomenită începu din noaptea aceea pentru Colombe şi fata se împăca atât de bine cu ea, de parcă ar fi dus o viaţă de regină.

Iată cum fu mobilată încăperea aeriană.

Înăuntru, după cum am spus, se afla un pat şi o masă. Ascanio mai aduse în plus un taburet de catifea, o oglindă

veneţiană, o bibliotecă alcătuită din cărţi cucernice pe care ţinuse să le aibă Colombe, un crucifix cizelat cu un neasemuit meşteşug, în fine o carafă, lucrată tot de mâna meşterului, în care în fiecare noapte erau schimbate florile.

Era tot ce putea să încapă în alba găoace care tăinuia atâta farmec şi atâta nevinovăţie.

De obicei, Colombe dormea în timpul zilei: Ascanio o sfătuise să facă aşa, de teamă ca nu cumva să se dea de gol prin cine ştie ce gest săvârşit fără să-şi dea seama; se trezea când răsăreau stelele şi începea să cânte privighetoarea, îngenunchea în aşternut în faţa crucifixului şi rămânea aşa o bucată de vreme, adâncită într-o fierbinte rugăciune; pe urmă se dichisea, îşi pieptăna părul lung, minunat de frumos şi visa. În momentul acela o scară era rezemată de statuie şi puţin mai apoi Ascanio bătea în oblon. Dacă isprăvise cu găteala, Colombe se grăbea să-i deschidă prietenului său, care stătea apoi cu ea până la miezul nopţii. Atunci, dacă vremea era frumoasă, Colombe cobora: Ascanio se întorcea la palat şi dormea câteva ceasuri în timp ce ea îşi făcea plimbarea din fiecare noapte, depănând mai departe visurile urzite pe alee, visuri mult mai apropiate acum de realitate. După două ceasuri, alba arătare se înapoia în elegantul ei adăpost, unde aştepta să se lumineze de ziuă, mirosind florile pe care le culesese chiar atunci pentru a-şi îmbălsăma cuibul său primitor şi ascultând cântecul privighetorilor din grădina pavilionului şi al cocoşilor din Pre-aux-Clercs.

Puţin înainte de revărsatul zorilor, Ascanio venea din nou să-şi vadă logodnica şi să-i aducă merindele pentru întreaga zi, şterpelite cu dibăcie de sub ochii coanei Ruperta cu ajutorul lui Cellini. Atunci începeau dulci şi fermecătoare convorbiri depănând amintiri de îndrăgostiţi, urzind planuri de tineri căsătoriţi. Câteodată însă Ascanio

rămânea într-o mută contemplare în faţa idolului său, iar Colombe îl lăsa s-o privească zâmbindu-i. De multe ori se întâmpla să se despartă fără a fi rostit un singur cuvânt; dar tocmai atunci îşi vorbiseră mai mult ca niciodată. Fiecare dintre ei nu avea oare dinainte întipărit în inima sa tot ceea ce ar fi putut să-i spună celălalt, afară de gândurile pe care inima nu le dă în vileag şi pe care numai Dumnezeu le citeşte?

Suferinţa şi singurătatea „la o vârstă încă fragedă, au totuşi o calitate şi anume aceea că, înfrumuseţând sufletul şi înnobilându-L, îi păstrează totodată prospeţimea. Colombe, fecioara mândră şi demnă, era în acelaşi timp o fată veselă şi zglobie; în afară de zilele în care visau, mai erau şi zile în care râdeau, zile în care se jucau întocmai ca nişte copii şi – curios! – nu aceste zile sau mai bine zis aceste nopţi – căci, după cum se ştie, tinerii schimbaseră rânduiala firii – nu aceste zile erau cele ce treceau mai uşor. Dragostea, ca orice izvor de lumină, are nevoie de întuneric pentru a străluci mai viu.

Niciodată vreun cuvânt de-al lui Ascanio nu avu darul s-o înspăimânte pe sfioasa şi neprihănita copilă, care-l numea fratele ei. Erau singuri, se iubeau; dar tocmai pentru că erau singuri, se simţeau mai aproape de cer, şi tocmai pentru că se iubeau, înţelegeau să-şi respecte dragostea ca pe o divinitate.

De îndată ce zorii zilei începeau a polei cu aur acoperişurile caselor, Colombe, cu adâncă părere de rău, îi amintea prietenului său că trebuie să plece, dar aşa cum Julieta îl alunga pe Romeo, chemându-l de zece ori înapoi. Ba unul, ba altul uitase să spună mai ştiu eu ce lucru deosebit de important: totuşi, în cele din urmă, trebuiau să se despartă şi, până în momentul când, spre amiază, îşi lăsa sufletul în paza lui Dumnezeu şi adormea cuprinsă de un somn îngeresc, Colombe rămânea singură să viseze,

ascultând în acelaşi timp gândurile ce zvoneau în inima sa şi păsările ce ciripeau sub teii din fosta ei grădină. Se înţelege de la sine că, la plecare, Ascanio lua şi scara cu el.

În fiecare dimineaţă, Colombe fărâmiţa miez de pâine pentru păsările în dreptul gurii statuii; la început, hoţoaicele veneau fără teamă să ciugulească pâinea şi-şi luau numaidecât zborul; dar încetul cu încetul începură a se domestici. Păsările sunt făcute să înţeleagă ce se petrece în sufletul, întraripat ca şi ele, al tinerelor fete. Zăboveau deci o bună bucată de vreme, răsplătind cu cântece ospăţul oferit de Colombe. La un moment dat chiar, un sticlete mai îndrăzneţ se încumetă să pătrundă în încăpere şi, cu timpul, se obişnui să vină dimineaţa şi seara să-şi mănânce tainul din mâna fetei. Pe urmă, cum nopţile erau tot mai răcoroase, într-o seară se lăsă prins de tânăra captivă, care-l vârî în sân, unde păsărica dormi dusă până a doua zi dimineaţă, chiar şi în timpul vizitei lui Ascanio şi, mai apoi, în timpul plimbării Colombei.

Ostaticul voluntar nu pregetă să se întoarcă şi a doua zi, şi după aceea în fiecare seară. În zori începea să cânte. Colombe îl lua atunci în mână, i-l dădea lui Ascanio să-l sărute şi-l lăsa apoi să zboare afară.

Astfel îşi petrecea vremea Colombe în chilioara din capul statuii.

Două evenimente reuşiră totuşi să tulbure curgerea tihnită a zilelor ei; aceste evenimente le constituiră cele două percheziţii domiciliare făcute de prefect. Într-o bună zi, Colombe se trezi brusc din somn auzind glasul tatălui său; nu visa: jupân d’Estourville se afla într-adevăr jos în grădină şi Benvenuto tocmai îi spunea:

— Vrei să ştii ce e cu uriaşul acesta, domnule d’Estourville? E statuia lui Marte pe care maiestatea sa Francisc I a avut bunătatea să mi-o poruncească pentru

palatul Fontainebleau. Un mic giuvaer de şaizeci de picioare, precum vezi, nimica toată!

— E, într-adevăr, o lucrare măreaţă şi foarte frumoasă – răspunse jupân d'Estourville – dar să trecem mai departe, nu asta venisem să caut aici.

— Ar fi fost şi prea lesne de găsit.

Şi plecară amândoi mai departe.

Îngenuncheată şi cu mâinile întinse, Colombe ar fi vrut să-i strige tatălui său: „Tată, tată, sunt aici!" Bătrânul îşi căuta fiica, poate chiar plângea din pricina ei; dar amintirea contelui d'Orbec, urzelile mârşave ale doamnei d'Etampes, convorbirea la care asistase Ascanio reuşiră să-i taie orice elan. Astfel că nu mai simţi nimic asemănător atunci când prefectul veni pentru a doua oară să cerceteze palatul şi când auzi vocea odiosului conte amestecându-se cu glasul tatălui său.

— Ciudată statuie şi mare cât o casă! se minuna d'Orbec, care se oprise la picioarele gigantului. Dacă reuşeşte să înfrunte iarna, la primăvară rândunelele şi-ar putea face cuiburile aici.

În dimineaţa aceleiaşi zile, în care Colombe simţise cum i se încrâncenează carnea de spaimă numai auzind glasul logodnicului ei, Ascanio îi adusese o scrisoare din partea lui Cellini.

„Copilă dragă, îi scria Benvenuto, *sunt nevoit să plec, dar fii liniştită, totul e pregătit pentru izbăvirea şi pentru fericirea dumitale. Cuvântul regelui îmi chezăşuieşte izbânda şi, după cum ştii, regele nu şi-a călcat niciodată cuvântul. Începând de azi, tatăl dumitale va lipsi şi el din oraş. Nu-ţi pierde curajul. Am avut acum destulă vreme să fac ce trebuia făcut. Îţi spun din nou, dragă fată, chiar de-ai fi în pragul bisericii, chiar de-ai fi îngenuncheată în faţa altarului, gata să rosteşti cuvintele ce te-ar lega pe veci,*

lasă-te în voia sorţii; providenţa, crede-mă, va avea grijă să schimbe lucrurile la timp.

Rămâi cu bine!

Tatăl tău,

BENVENUTO CELLINI”.

Din păcate, scrisoarea aceasta care o umplu de bucurie pe Colombe, trezindu-i din nou speranţele, avu darul să le insufle bieţilor copii un primejdios simţământ de siguranţă. Simţămintele tinereţii nu pot fi niciodată cumpătate; tinerii sunt în stare să treacă nespus de uşor de la disperare la o încredere neţărmurită în soartă; pentru ei, cerul este fie acoperit de nori groşi de furtună, fie scăldat într-o lumină azurie. Liniştiţi în egală măsură şi de plecarea prefectului, ca şi de scrisoarea lui Cellini, din momentul acela îndrăgostiţii nu mai avură grijă să se ferească, preocupaţi mai mult de dragostea lor şi ceva mai puţin de nevoia de a fi prudenţi. Colombe nu mai era cu ochii în patru la fiece pas ce-l făcea şi aşa se întâmplase că fusese zărită de Perrine, care, din fericire, era convinsă că se întâlnise cu călugărul blestemat. Ascanio, la rândul său, aprinsese lampa fără să tragă perdelele şi lumina atrăsese atenţia coanei Ruperta. Istorisirile celor două cumetre stârniseră curiozitatea lui Jacques Aubry şi indiscretul student, întocmai ca Horace din *Şcoala femeilor,* nu găsise altceva mai bun de făcut decât să dezvăluie cele întâmplate tocmai persoanei faţă de care ar fi trebuit să-şi ţină gura ferecată. Urmările acestor destăinuiri le cunoaştem.

Să ne întoarcem deci la palatul Etampes.

Întrebat de ceilalţi cum ajunsese a face această preţioasă descoperire, Marmagne nu voi să spună nimic, zăvorându-se în cel mai deplin mister. Adevărul era mult prea simplu şi câtuşi de puţin spre lauda isteţimii sale: preferă, aşadar, să le dea a înţelege că ajunsese la

măreţele rezultate ce-i umpleau de uimire prin diferite şiretlicuri şi numeroase strădanii. Ducesa, aşa cum am spus, strălucea de bucurie; umbla încolo şi încoace prin cameră, punându-i tot felul de întrebări vicontelui; în sfârşit, micuţa răzvrătită, din pricina căreia îşi făcuseră atâta sânge rău, le încăpuse în mână! Doamna d’Etampes ţinea să meargă şi ea la palatul Nesle pentru a se încredinţa de norocul prietenilor săi. De altminteri, după tot ce se întâmplase, după fuga sau, mai bine zis, după răpirea Colombei, fata nu mai putea în niciun caz să rămână la pavilion. Ducesa se oferi să vegheze asupra ei; o va lua cu dânsa la palatul Etampes şi, cu siguranţă, că va şti s-o păzească mai bine decât guvernanta şi logodnicul fetei; o va păzi ca pe o rivală şi vă daţi seama că, în felul acesta, Colombe avea să fie păzită cu toată străşnicia.

Ducesa porunci să i se pregătească litiera.

— Lucrurile au rămas aproape secrete – îi spuse doamna d’Etampes prefectului. Dumneata, d’Orbec, nu-i aşa, nu eşti omul care să ia în seamă o năzbâtie copilărească? Aşa că nu văd ce anume ar putea împiedica să se facă totuşi căsătoria şi planurile noastre să rămână mai departe în picioare.

— O, doamnă – spuse încântat jupân d’Estourville, înclinându-se.

— În aceleaşi condiţii, nu-i aşa, ducesă? întrebă d’Orbec.

— Fără îndoială, în aceleaşi condiţii, iubite conte. Cât priveşte pe Benvenuto, principalul vinovat sau complice la o atât de infamă răpire, fii pe pace, dragă viconte, răzbunarea noastră te va răzbuna şi pe dumneata.

— Mi s-a spus totuşi, doamnă – întâmpină Marmagne – că regele, într-un moment de entuziasm prilejuit de marea sa dragoste pentru artă, ar fi făcut asemenea făgăduieli, în

cazul când turnarea statuii lui Jupiter ar reuşi întru totul, încât e de ajuns ca Benvenuto să-şi dorească ceva pentru a-şi vedea pe loc dorinţele împlinite.

— Fii pe pace! E tocmai ceea ce aştept şi eu – răspunse ducesa – i-am pregătit pentru ziua aceea o surpriză la care nici nu se gândeşte. Aşa că bizuie-te pe mine şi lasă-mă să descurc eu iţele.

Nici nu aveau altceva mai bun de făcut; de mult ducesa nu mai fusese atât de îndatoritoare, atât de energică, atât de fermecătoare. Fără voia ei, bucuria i se oglindea pe faţă. Trimise în grabă pe prefect să-şi aducă arcaşii, astfel că, în scurtă vreme, prefectul, d'Orbec şi Marmagne ajunseră la poarta palatului Nesle, escortaţi de jandarmi, care mergeau înainte, şi urmaţi de doamna d'Etampes, care, tremurând toată de nerăbdare şi scoţând mereu capul din litieră, rămase să aştepte pe chei.

Era ora la care de obicei lucrătorii luau masa, iar Ascanio, Pago lo, micul Jehan şi femeile erau deocamdată singuri în palatul Nesle. Pe Benvenuto îl aşteptau să vină abia a doua zi seara sau a treia zi dimineaţa. Ascanio, care ieşise în întâmpinarea oaspeţilor, îşi închipui că e vorba de o a treia percheziţie domiciliară, şi cum primise dispoziţii foarte precise în privinţa aceasta din partea meşterului, nu dădu niciun semn de împotrivire, primindu-i dimpotrivă cu cea mai desăvârşită politeţe.

Prefectul, însoţit de prietenii şi de oamenii săi, se duse întins la turnătorie.

— Deschide-ne uşa asta – îi spuse d'Estourville lui Ascanio.

Inima tânărului se strânse, înfiorată, de nu ştiu ce cumplită presimţire. Cum însă s-ar fi putut să se înşele şi cum cea mai uşoară şovăială ar fi trezit bănuieli, îi înmână cheia prefectului fără să clipească.

— Luaţi scara aceea mare! le porunci arcaşilor săi

prefectul.

Arcaşii se supuseră şi, călăuziţi de jupân d’Estourville, se îndreptară spre statuie. Ajungând acolo, prefectul rezemă cu mâna lui scara şi se pregăti să se urce; palid de mânie şi de spaimă, Ascanio însă puse piciorul pe prima treaptă.

— Ce vreţi să faceţi, domnilor? strigă el. Statuia aceasta este capodopera meşterului; paza ei mi-a fost încredinţată mie, şi primul care va îndrăzni să se atingă de ea, orice intenţii ar avea, v-o spun răspicat, va fi răpus pe loc!

Şi trase din cingătoare un pumnal cu lama subţire şi foarte tăioasă, dar atât de bine călită, încât putea străpunge dintr-o lovitură un scud de aur.

La un semn al prefectului, ostaşii înaintară spre Ascanio, cu lăncile în poziţie de atac. Ascanio se împotrivi cu disperare, izbutind să rănească doi oameni; dar ce putea face singur împotriva a opt arcaşi, fără a-i mai pune la socoteală pe prefect, pe Marmagne şi pe d’Orbec! Până la urmă fu copleşit de numărul adversarilor; îl doborâră la pământ, îl legară fedeleş şi-i puseră un căluş în gură, iar prefectul începu să urce scara, urmat de doi jandarmi, ca nu cumva să intervină ceva neprevăzut.

Colombe văzuse şi auzise totul; tatăl ei o găsi leşinată: în clipa în care îl zărise pe Ascanio căzând, crezuse că fusese omorât.

Cuprins mai mult de mânie decât de îngrijorare în faţa acestei privelişti, prefectul, cu un gest brusc, o aşeză pe Colombe pe umărul său puternic şi coborî; pe urmă se îndreptară cu toţii spre chei, ostaşii ducându-l cu ei pe Ascanio, pe care d’Orbec îl privea cu atenţie. Pagolo îl văzu trecând pe camaradul său, fără să se clintească. Cât priveşte pe micul Jehan, se făcuse nevăzut. Scozzone, care nu pricepea ce se întâmplă, fu singura care încercă să le

taie drumul agresorilor, proptindu-se în poartă şi strigându-le:

— Ce înseamnă samavolnicia asta, domnilor? De ce vreţi să-l luaţi pe Ascanio? Cine-i femeia aceasta?

În momentul acela însă vălul ce acoperea obrazul Colombei se dădu la o parte şi Scozzone recunoscu chipul statuii zeiţei Hebe. Se trase atunci în lături, palidă de gelozie, lăsându-i să treacă, fără să mai spună nimic, pe prefect, pe prietenii săi, pe ostaşii săi şi pe cei ce fuseseră luaţi zălog.

— Ce înseamnă asta şi pentru ce l-aţi maltratat pe tânărul acesta? întrebă doamna d'Etampes, văzându-l pe Ascanio legat cobză, galben la faţă şi plin de sânge. Dezlegaţi-l! Dezlegaţi-l imediat!

— Doamnă, tânărul acesta ne-a ţinut piept împotrivindu-se din răsputeri şi rănind pe doi dintre oamenii mei; nu încape îndoială c-a fost înţeles cu stăpânul lui şi cred că primul lucru pe care trebuie să-l fac este să-l pun la poprealâ.

— Şi pe urmă – îi spuse d'Orbec, cu jumătate de glas ducesei – seamănă atât de bine cu pajul italian pe care l-am văzut la domnia voastră şi care a auzit tot ce-am discutat, încât dacă n-ar purta altă îmbrăcăminte şi n-ar vorbi limba pe care m-aţi încredinţat că n-o înţelege, pe onoarea mea, doamnă ducesă, aş pune mâna-n foc că e el.

— Ai dreptate, domnule prefect – se grăbi să adauge doamna d'Etampes, contramandând ordinul dat mai înainte când ceruse să fie pus în libertate Ascanio – ai dreptate, tânărul acesta ar putea să fie primejdios. Ţine-l atunci sub priveghere.

— Duceţi-l la arest la Châtelet! porunci prefectul.

— Iar noi – spuse ducesa, alături de care fusese aşezată Colombe, încă în nesimţire – noi, domnii mei, să mergem la palatul Etampes.

O clipă mai apoi se auzi răsunând pe chei tropotul unui cal ce alerga în galop.

Era micul Jehan, care se ducea în goana mare să-i dea de ştire lui Cellini despre cele întâmplate la palatul Nesle.

Cât despre Ascanio, tânărul intră în închisoarea Châtelet fără a o fi văzut pe ducesă şi fără a şti în ce măsură doamna d'Etampes luase parte la întâmplarea ce spulbera toate speranţele sale.

XXIX

DOUĂ rivale

Doamna d'Etampes, care, de când auzise vorbindu-se despre Colombe, dorea cu atâta înfocare s-o vadă bine la faţă, putea fi mulţumită căci dorinţele-i fuseseră împlinite: biata copilă zăcea leşinată dinaintea ei.

De aceea tot drumul, roasă de gelozie, ducesa nu-şi mai luă privirea de la ea. Ochii săi învăpăiaţi de mânie, văzând-o atât de frumoasă, cercetau fiecare trăsătură, numărau una câte una toate perfecţiunile chipului palid al fetei ce se găsea, în fine, în mâinile şi la cheremul său. Cele două femei ce năzuiau la aceeaşi iubire şi doreau deopotrivă să stăpânească aceeaşi inimă se aflau acum faţă-n faţă. Una, învolburată de ură şi atotputernică, cealaltă, lipsită de orice putere, dar iubită; una, cu strălucirea ce o înconjura, cealaltă, cu tinereţea ei; una, cu patima sa, cealaltă, cu nevinovăţia ei. Despărţite amândouă de atâtea stavile, se întâlneau, în sfârşit, pentru a se ciocni, şi rochia de catifea a ducesei îşi revărsa povara peste rochia albă, simplă a Colombei, mototolind-o.

Deşi Colombe zăcea leşinată, Anne nu era mai puţin

palidă decât ea. Fără îndoială, tăcuta sa contemplaţie îi învenina mândria şi-i năruia toate speranţele, fiindcă, în timp ce murmura fără voia ei: „Nu m-au minţit, e într-adevăr frumoasă, foarte frumoasă!”, mâna în care ţinea mâna Colombei i se încleştă deodată atât de tare, încât, trezită din leşin de durere, fata îşi veni în fire şi deschise ochii mari, spunând:

— Ah, doamnă, mă doare!

În clipa în care doamna d’Etampes văzu ochii Colombei deschizându-se, îşi descleştă mâna.

Senzaţia dureroasă fusese însă într-un fel mai promptă decât revenirea facultăţilor intelectuale ale tinerei fete. După ce rosti aceste cuvinte sau, mai bine zis, dădu acest ţipăt, Colombe se uită câteva clipe nedumerită, incapabilă încă să-şi adune gândurile. În sfârşit, după ce o cercetă astfel un timp, o întrebă:

— Cine sunteţi dumneavoastră, doamnă, şi unde mă duceţi? Pe urmă, trăgându-se deodată înapoi, exclamă: Ah! Sunteţi doamna d’Etampes! Mi-aduc aminte, mi-aduc aminte...

— Taci din gură! îi porunci Anne. Taci acum! În curând o să rămânem singure şi ai să te poţi minuna şi striga cât pofteşti.

Cuvintele ei fură însoţite de o privire cruntă şi trufaşă; dar nu privirea aceasta o făcu pe Colombe să tacă, ci sentimentul propriei sale demnităţi. Se ferecă deci în cea mai deplină muţenie până ajunseră la palatul Etampes, iar când sosiră acolo, la un semn al ducesei, o urmă în capelă.

În momentul în care cele două rivale rămaseră singure faţă-n faţă, se măsurară din ochi una pe alta, fără să spună nimic timp de vreo două minute, fiecare însă purtând altă expresie pe figură: Colombe era liniştită, fiindcă nădejdea pe care şi-o pusese în ajutorul providenţei şi încrederea ei în Benvenuto o făceau să nu-şi piardă

curajul; Anne era furioasă văzând-o atât de senină, dar furia ei, deşi mărturisită de trăsăturile răvăşite ale chipului său, nu izbucnea încă, deoarece era încredinţată că voinţa ei nebiruită şi puterea pe care o avea vor reuşi să zdrobească o făptură atât de neajutorată.

Tot ea puse cea dintâi capăt tăcerii.

— În sfârşit, tânăra mea prietenă – rosti ducesa pe un ton care, în pofida cuvintelor îmbietoare, nu lăsa niciun fel de îndoială asupra amărăciunii gândurilor sale – ai reuşit să te întorci sub scutul părintesc! Mă bucur, dar mai întâi dă-mi voie să te felicit pentru curajul de care ai dat dovadă: eşti destul de îndrăzneaţă pentru vârsta dumitale, fetiţo!

— Ştiu că Dumnezeu e cu mine, doamnă – răspunse Colombe, cu simplitate.

— Despre care Dumnezeu e vorba, domnişoară? A, probabil te gândeşti la zeul Marte – adăugă ea, subliniindu-şi spusele cu una din acele ocheade insolente pe care avea atât de des prilejul să le folosească la curte.

— Nu cunosc decât un singur Dumnezeu, doamnă, Dumnezeul cel bun, îndurător şi veşnic, Dumnezeul ce ne îndeamnă să fim milostivi când soarta ne răsfaţă şi umili, în plină strălucire. Vai de cei ce nu vor să-l recunoască pe Dumnezeul de care vorbesc, fiindcă va veni ziua când nici el nu-i va recunoaşte la rândul său!

— Bine, domnişoară, bine! spuse ducesa. Nici nu se putea o ocazie mai potrivită pentru a face morală şi aş putea chiar să te elogiez pentru tactul de care dai dovadă, dacă n-aş prefera să cred că încerci să justifici neruşinarea dumitale prin obrăznicie.

— La drept vorbind, doamnă – răspunse Colombe, fără nicio umbră de supărare, dar înălţând din umeri aproape imperceptibil – nu încerc să mă justific câtuşi de puţin faţă de dumneavoastră, de vreme ce încă nu ştiu cu ce drept

mă acuzaţi. Atunci când tatăl meu mă va întreba, îi voi răspunde cu respectul cuvenit şi cu toată mâhnirea. Dacă îmi va aduce vreo învinuire, voi căuta să mă apăr, dar până atunci, doamnă ducesă, îngăduiţi-mi să tac.

— Bineînţeles, îmi dau seama, glasul meu te stinghereşte şi ai prefera, nu-i aşa, să rămâi singură cu gândurile dumitale pentru a putea visa în voie la cel pe care-l iubeşti?

— Niciun zgomot, oricât ar fi de supărător, nu mă poate împiedica să mă gândesc la el, doamnă, mai ales atunci când e nefericit.

— Cutezi deci a mărturisi că-l iubeşti?

— Vedeţi, doamnă, aceasta e deosebirea dintre noi: şi dumneavoastră îl iubiţi, dar nu cutezaţi a mărturisi.

— Nesocotita! exclamă ducesa d’Etampes. Am impresia că mă înfruntă!

— Nu, din păcate – răspunse Colombe, cu blândeţe – nu vă înfrunt, n-am făcut decât să vă răspund, pentru că mă obligaţi să vă răspund. Lăsaţi-mă singură cu gândurile mele şi am să vă las, la rândul meu, singură cu planurile dumneavoastră.

— Ei bine, fiindcă mă sileşti, fetiţo, fiindcă te crezi destul de puternică pentru a lupta cu mine, fiindcă mi-ai mărturisit dragostea ta, o voi mărturisi şi eu pe a mea; dar, odată cu dragostea, voi mărturisi şi ura mea. Da, aşa e, îl iubesc pe Ascanio, iar pe tine te urăsc. La urma urmei, de ce m-aş preface faţă de tine, singura fiinţă căreia îi pot destăinui totul, deoarece eşti în acelaşi timp singura fiinţă căreia, orice ar spune, nu i se poate da crezare; da, îl iubesc pe Ascanio!

— În cazul acesta vă plâng, doamnă – răspunse Colombe, cu o voce blajină – fiindcă Ascanio mă iubeşte pe mine.

— Da, ai dreptate, Ascanio te iubeşte; dar prin

farmecele mele, dacă sunt în stare, printr-o minciună, dacă trebuie, printr-o crimă, dacă e necesar, am să-ţi smulg dragostea lui, mă înţelegi? Sunt Anne d’Heilly, ducesă d’Etampes!

— Ascanio va iubi, doamnă, pe femeia care va şti să-l iubească mai mult.

— Ei, nu mai spune! Uitaţi-vă la ea! izbucni ducesa, scoasă din sărite de atâta încredere în sine. S-ar zice că dragostea dumneaei este unică în lume şi că nicio altă dragoste nu se poate asemui cu a sa.

— N-am spus aşa ceva, doamnă. De vreme ce iubesc aşa cum iubesc, nu văd de ce şi o altă inimă n-ar putea să iubească la fel; mă îndoiesc însă că inima aceea ar putea fi a dumneavoastră.

— Şi ce-ai fi în stare să faci pentru el, ia să vedem, tu care te lauzi cu o dragoste atât de mare, încât dragostea mea nu se va putea înălţa niciodată până la ea? Ce i-ai jertfit până acum? Nimicnicia vieţii tale, plictiseala singurătăţii?

— Nu, doamnă, liniştea mea.

— Între cine şi cine ai ales? între el şi amorul ridicol al contelui d’Orbec?

— Nu, doamnă, între el şi supunerea pe care o datoram tatălui meu.

— Ce poţi să-i dai tu? Poţi cumva să faci din el un om bogat, puternic, temut?

— Nu, doamnă, sper numai să-l fac fericit.

— În schimb eu – spuse ducesa d’Etampes – sunt gata să fac de o mie de ori mai mult pentru el; sunt gata să-i jertfesc iubirea unui monarh; sunt gata să-i aştern la picioare bogăţii, ranguri, onoruri; sunt gata să-i ofer un regat pe care să-l cârmuiască.

— Da, într-adevăr – răspunse Colombe, surâzând – dragostea dumneavoastră îi dă totul în afară de dragoste.

— Ajunge, ajunge, comparaţia începe să devină jignitoare! protestă cu vehemenţă ducesa, care simţea că, pas cu pas, îi fuge pământul de sub picioare.

Se lăsă pentru un timp o tăcere pe care Colombe părea s-o întâmpine fără a se simţi câtuşi de puţin încurcată, în vreme ce doamna d'Etampes nu reuşea să-şi ascundă stânjeneala decât printr-o mânie vădită. Încetul cu încetul însă, trăsăturile ei îşi slăbiră încordarea, o expresie mai blândă prinse a-i înflori pe obrazul luminat uşor şi treptat de o rază de bunăvoinţă, sinceră sau înşelătoare. În cele din urmă, porni din nou la atac, reîncepând lupta pe care mândria ei ţinea cu orice preţ s-o încheie printr-o izbândă.

— Ascultă, Colombe – rosti ea, cu un glas aproape drăgăstos – dacă ţi s-ar spune: „Jertfeşte-ţi viaţa pentru el", ce-ai face?

— O, mi-aş jertfi-o cu cea mai mare bucurie!

— Şi eu! mărturisi ducesa pe un ton care dovedea, dacă nu sinceritatea sacrificiului, în orice caz clocotul pătimaş al dragostei sale. Dar cinstea dumitale – continuă ea – ai fi în stare să ţi-o jertfeşti cu aceeaşi râvnă ca şi viaţa?

— Dacă prin cinste vreţi să înţelegeţi reputaţia mea, da, dar dacă cinstea înseamnă virtutea mea, nu.

— Cum se poate?! Vrei să spui că n-ai fost a lui încă? Vrei să spui că nu e iubitul dumitale?

— E logodnicul meu, doamnă, atâta tot.

— O, va să zică nu-l iubeşte – se bucură ducesa – nu, nu-l iubeşte! Dacă poate să pună mai presus de dragoste cinstea, o vorbă goală!

— Dar dacă dumneavoastră vi s-ar spune, doamnă – ripostă Colombe, zgândărită, în pofida firii sale blajine – dacă vi s-ar spune: „Renunţă la rangul dumitale, la măriri; jertfeşte-i-l pe rege, nu în taină, ar fi mult prea uşor, ci în văzul lumii"; dacă vi s-ar spune: „Anne d'Heilly, ducesă

d’Etampes, părăseşte-ţi palatul, părăseşte averile tale şi curtenii ce te înconjoară, pentru atelierul sărman al unui dăltuitor?”

— Aş refuza în interesul lui chiar – răspunse ducesa, ca şi cum i-ar fi fost cu neputinţă să mintă sub privirea adâncă şi pătrunzătoare în care o învăluia rivala sa.

— Aţi refuza?

— Da.

— Aha! Va să zică nu-l iubeşte – exclamă la rândul ei Colombe – dacă poate să pună mai presus de dragostea sa onorurile, nişte simple năluciri!

— Când îţi spun că pentru el ţin să-mi păstrez rangul! stărui ducesa, exasperată de noua biruinţă câştigată de rivala sa. Când îţi spun că ţin să-mi păstrez onorurile numai ca să le împart cu el! Toţi bărbaţii ajung să le râvnească, mai curând sau mai târziu.

— Da – încuviinţă Colombe, surâzând – numai că Ascanio nu se numără printre aceşti bărbaţi.

— Taci din gură! izbucni pentru a doua oară Anne, furioasă, bătând din picior.

Aşadar, vicleana şi puternica ducesă nu reuşise cu niciun chip s-o îngenuncheze pe tânăra fată, pe care îşi închipuia că e de ajuns să ridice glasul pentru a o înspăimânta. La întrebările sale mânioase sau ironice, Colombe răspunsese de fiecare dată cu o seninătate şi o modestie făcute s-o descumpănească pe doamna d’Etampes. Ducesa îşi dădu seama că, mânată de furia sa oarbă, apucase pe o cale greşită. Se hotărî deci să schimbe tactica: la drept vorbind, nu se aşteptase să aibă de-a face cu o asemenea frumuseţe, nici cu o atât de vie inteligenţă şi, neputând-o supune pe rivala sa, se gândi să-i întindă o capcană.

La rândul său, aşa cum am văzut, Colombe nu se lăsase cât uşi de puţin intimidată de cele două izbucniri

mânioase pe care doamna d’Etampes nu izbutise să şi le înfrâneze; se mulţumise doar să se ferece într-o tăcere indiferentă şi demnă. Ducesa însă, potrivit noului plan pe care-l pusese la cale, se apropie de ea cu un zâmbet nespus de fermecător şi-i luă mâna cu un gest drăgăstos.

— Iartă-mă, fetiţo, dar am impresia că mi-am pierdut cumpătul: nu trebuie să fii supărată pe mine; ai atâtea avantaje asupra mea, încât e firesc să fiu geloasă pe dumneata. Din păcate, probabil, mă crezi, ca toţi ceilalţi, o femeie rea! De fapt, nu eu, ci soarta mea e rea. Iartă-mă deci! Nu e un motiv, pentru că s-a întâmplat să fim amândouă îndrăgostite de Ascanio, să ne urâm una pe alta. Dumneata, de altfel, fiind singura pe care el o iubeşte, s-ar cuveni să fii mai îngăduitoare. N-ai vrea să fim surori? Să stăm de vorbă amândouă, cu inima deschisă, şi atunci mă voi strădui să şterg din sufletul dumitale impresia penibilă pe care ţi-o va fi lăsat poate ieşirea mea nesocotită.

— Doamnă – spuse Colombe, prudentă, şi-şi retrase mâna, cuprinsă de o repulsie instinctivă. Vorbiţi, vă ascult – adăugă ea după o clipă.

— O! răspunse doamna d’Etampes, cu un aer zglobiu, ca şi cum ar fi înţeles întru totul reticenţele tinerei fete. Fii pe pace, sălbăticiune mică, nu-ţi cer prietenia fără a-ţi oferi în schimb o chezăşie. Uite, ca să-ţi dai mai bine seama ce fel de om sunt, ca să mă poţi cunoaşte, aşa cum mă cunosc eu însumi, am să-ţi povestesc în două cuvinte viaţa mea. Inima mea, să ştii, nu seamănă de fel cu povestea vieţii mele, şi bietele femei din tagma noastră, a „Cucoanelor mari” cum le spune lumea, suntem de multe ori pe nedrept defăimate. Ah, invidia greşeşte clevetind pe socoteala noastră, când s-ar cuveni mai curând să ni se plângă de milă. Dumneata, de pildă, fetiţo, ce crezi despre mine? Fii sinceră. Mă socoteşti o femeie pierdută, nu-i aşa?

Colombe făcu un gest ce arăta cât îi venea de greu să răspundă la o asemenea întrebare.

— Dar dacă am ajuns aşa – continuă doamna d'Etampes – eu sunt de vină oare? Dumneata, care ai avut parte de fericire, Colombe, nu trebuie să priveşti prea de sus la cele ce au suferit, dumneata, care ai trăit până acum într-o neprihănită singurătate, e bine să nu ştii niciodată ce înseamnă să ţi se sădească de mică în suflet râvna măririlor; căci fetelor sortite acestui canon, ca şi victimelor împodobite odinioară cu flori, nu li se înfăţişează decât latura strălucitoare a vieţii. Rostul lor pe lume nu este să iubească, ci doar să placă. Astfel, din frageda mea tinereţe, toate năzuinţele mele trebuiau îndreptate spre un singur ţel: acela de a-l prinde în mreje pe rege; frumuseţea pe care Dumnezeu a hărăzit-o femeii, pentru ca ea, la rândul său, s-o dăruiască în schimbul unei dragoste adevărate, am fost silită s-o dăruiesc în schimbul unui titlu: dintr-un har au făurit o capcană. Ei bine, spune-mi, te rog, Colombe, ce vrei să facă o biată copilă, la o vârstă la care nu-şi poate da seama încă ce e bine şi ce e rău şi căreia i se spune: „Binele e răul; iar răul e binele"? De aceea, vezi dumneata, chiar dacă ceilalţi îşi închipuie că nu se mai poate aştepta nimic de la mine, eu încă mai sper. Dumnezeu se va îndura poate să mă ierte, fiindcă n-am avut pe nimeni lângă mine să-mi îndrepte privirile spre el. Ce-ai fi vrut să fac aşa, singură, slabă şi lipsită de orice sprijin cum eram? Din momentul acela, viaţa mea a fost urzită numai din şiretlicuri şi înşelăciune. Cu toate astea nu eram făcută să joc un rol atât de odios, şi dovada cea mai bună, după cum vezi, e însuşi faptul că îl iubesc pe Ascanio; dovada cea mai bună este că, dându-mi seama că-l iubesc, m-am simţit fericită şi, în acelaşi timp, copleşită de ruşine fiindcă-l iubesc. Şi acum spune-mi, scumpă şi neprihănită copilă, eşti în stare să mă înţelegi?

— Da – răspunse cu naivitate Colombe, amăgită de această înşelătoare bună-credinţă ce ştia să dea cu atâta convingere minciunii aparenţa adevărului.

— Atunci înseamnă că te vei milostivi de mine – se lumină ducesa. Mă vei lăsa să-l iubesc pe Ascanio de departe, în taină şi fără speranţă; şi astfel nu voi mai fi rivala dumitale, de vreme ce el nu mă poate iubi; în schimb, eu, care cunosc lumea cu vicleşugurile, capcanele şi tertipurile ei, voi căuta să ţin locul măicuţei pe care ai pierdut-o şi, călăuzindu-te, să te izbăvesc. Iar acum îţi dai seama, sper, că te poţi încrede în mine, de vreme ce îmi cunoşti viaţa. Un copil în sufletul căruia au făcut să încolţească patimile unei femei, iată trecutul meu! Prezentul îl ai sub ochii dumitale: e ruşinea de a fi, în văzul tuturor, iubita unui rege. Iar viitorul e dragostea mea pentru Ascanio, nu şi a lui, fireşte, căci, aşa cum ai spus-o chiar dumneata şi cum mi-am spus-o eu însămi adeseori, Ascanio nu mă va iubi niciodată; dar tocmai pentru că dragostea aceasta va rămâne curată, va reuşi să-mi cureţe sufletul de prihană. Şi acum e rândul dumitale să vorbeşti, să-ţi deschizi inima, să-mi spui tot. Povesteşte-mi viaţa dumitale, scumpă copilă.

— Povestea vieţii mele, doamnă, e foarte scurtă şi, mai ales, cât se poate de simplă şi se mărgineşte la trei iubiri. Am iubit, iubesc şi voi iubi pururea: pe Dumnezeu, pe tatăl meu, pe Ascanio. Numai că, în trecut, dragostea mea pentru Ascanio, pe care nu-l întâlnisem încă, era doar un vis; în prezent e o suferinţă; în viitor, o speranţă.

— Foarte bine – spuse ducesa, stăvilindu-şi gelozia în inimă şi lacrimile în ochi – dar nu trebuie să ai încredere numai pe jumătate, Colombe. Spune-mi ce ai de gând să faci acum? În ce fel ai putea să ţii piept dumneata, o biată copilă, unor voinţe atât de puternice cum e aceea a tatălui dumitale sau a contelui d’Orbec? Lăsând deoparte faptul

că regele te-a văzut şi e îndrăgostit de dumneata.

— O, Doamne! suspină Colombe.

— Cum însă această pasiune se datora uneltirilor ducesei d'Etampes, adică rivalei dumitale, Anne d'Heilly, prietena dumitale, va căuta să te scape de ea; să nu ne facem deci griji în privinţa regelui; rămâne însă tatăl dumitale, rămâne contele. Ambiţia lor nu poate fi abătută pe un alt făgaş chiar atât de uşor ca un simplu capriciu de-al lui Francisc I.

— O, vă rog, fiţi bună până la capăt! exclamă Colombe. Scăpaţi-mă şi de ceilalţi, aşa cum vreţi să mă scăpaţi de rege.

— Nu cunosc decât un singur mijloc – spuse ducesa d'Etampes, prefăcându-se a chibzui în sinea ei.

— Care? întrebă Colombe.

— Mi-e teamă însă c-ai să te sperii, n-ai să vrei să-l accepţi.

— Dacă nu e nevoie decât de curaj, spuneţi-mi-l.

— Vino aici şi ascultă-mă – spuse ducesa, cu un gest afectuos, făcând-o pe Colombe să se aşeze pe un scaun pliant lângă jilţul său şi petrecându-şi braţul pe după mijlocul ei. Şi mai cu seamă, să nu te sperii de ceea ce am să-ţi spun la început.

— E chiar aşa de înspăimântător? întrebă Colombe.

— Virtutea dumitale, fetiţo dragă, e într-adevăr nepătată şi dârză, dar din păcate trăim într-o epocă şi într-o lume în care această fermecătoare nevinovăţie nu este decât o primejdie în plus, deoarece, fiind cu desăvârşire lipsită de apărare, eşti la cheremul duşmanilor dumitale împotriva cărora nu poţi lupta cu armele de care se folosesc ei ca să te atace. Ei bine, caută să faci o sforţare în pofida voinţei dumitale, coboară din slăvile visurilor şi apleacă-ţi privirile asupra realităţii. Spuneai adineauri că ai fi gata să-i jertfeşti lui Ascanio reputaţia dumitale. Eu nu-ţi

pretind chiar atât, e de ajuns să-i jertfeşti, numai de ochii lumii, bineînţeles, credinţa pe care o porţi dragostei sale. A încerca să lupţi, singură şi slabă cum eşti, împotriva propriei dumitale soarte, a visa, dumneata fată de gentilom, o căsătorie cu un ucenic orfăurar, e nebunie curată! Ascultă sfatul unei prietene sincere: nu căuta să le ţii piept, lasă-te călăuzită de ei, rămâi, în adâncul inimii dumitale, logodnica neprihănită, soţia lui Ascanio, şi mărită-te cu contele d'Orbec. E singurul lucru pe care ţi-l cere pentru a-şi îndeplini planurile-i ambiţioase: să-i porţi numele; în momentul în care vei fi devenit însă contesa d'Orbec, vei putea zădărnici cu uşurinţă toate urzelile lui mârşave, va fi de ajuns să ridici glasul şi să te plângi. În timp ce acum, dacă ai încerca să te împotriveşti, cine ţi-ar da dreptate? Nimeni; eu însămi chiar n-aş putea să te ajut în niciun fel ca să înfrunţi autoritatea legitimă a unui părinte, pe când dacă n-ar trebui decât să răstorni planurile bărbatului dumitale, atunci ai să vezi ce sunt în stare să fac. Gândeşte-te bine la toate acestea. Ca să poţi rămâne stăpână pe dumneata, ca să nu depinzi de nimeni, arată-te gata să renunţi la libertatea dumitale. Şi atunci, înarmată cu credinţa că Ascanio e soţul dumitale legiuit şi că o căsătorie cu oricare alt bărbat nu e decât o profanare, vei putea face numai ceea ce te îndeamnă inima, conştiinţa dumitale va amuţi, iar lumea, în ochii căreia aparenţele vor fi salvate, îţi va da deplină dreptate.

— Doamnă, doamnă! bâigui Colombe, ridicându-se în picioare, străduindu-se să se desprindă de braţul ducesei, care încerca s-o oprească. Nu ştiu dacă am înţeles bine, dar ceea ce mă sfătuiţi dumneavoastră să fac mi se pare o ticăloşie!

— Ce spui? se încruntă ducesa.

— Spun că virtutea nu e atât de subtilă, doamnă; spun că toate aceste sofisticării fac să-mi dogorească obrazul de

ruşinea dumneavoastră; spun că, sub amăgitoarea prietenie sub care încearcă să se ascundă ura domniei voastre, zăresc capcana pe care mi-o întindeţi. Vreţi să mă înjosiţi în ochii lui Ascanio, nu-i aşa? Pentru că ştiţi foarte bine că Ascanio nu va putea iubi niciodată sau va înceta să iubească o femeie pe care o dispreţuieşte?

— Ei bine, da! rosti ducesa, lăsându-şi mânia să izbucnească. La urma urmei, m-am săturat să port mască! Aşadar zici că nu vrei să cazi în capcana pe care ţi-o întind, prea bine, ai să cazi atunci în prăpastia în care te voi arunca! Ascultă ce-ţi spun: cu voia sau fără voia ta, ai să te măriţi cu d'Orbec!

— În cazul acesta, silnicia pe care voi fi nevoită s-o îndur mă va justifica, şi chiar de-ar fi să mă supun, dacă am să mă supun totuşi, nu voi fi pângărit cel puţin credinţa din inima mea.

— Va să zică ai de gând să te împotriveşti?

— Prin toate mijloacele ce sunt în puterea unei biete fiinţe ca mine. Orice s-ar întâmpla, să ştiţi, am să spun „Nu" până în pânzele albe. Chiar dacă mi-aţi pune mâna în mâna acestui om, am să spun „Nu"! Chiar dacă m-aţi târî înaintea altarului, am să spun „Nu"! Chiar de m-aţi sili să îngenunchez în faţa preotului, chiar şi-n faţa lui tot „Nu" am să spun!

— N-are a face! Ascanio îşi va închipui c-ai acceptat de bunăvoie această căsătorie, şi nicidecum c-ai fost silită.

— De aceea şi sper că n-am să fiu silită, doamnă.

— Pe cine te bizui oare să te poată ajuta?

— Pe Dumnezeu din ceruri şi pe un om din lumea asta mare.

— Dar din moment ce omul acela e arestat?!

— Omul despre care vă vorbesc e liber, doamnă.

— Aş putea să ştiu şi eu cine este?

— Benvenuto Cellini.

Ducesa scrâşni din dinţi auzind numele celui pe care-l socotea cel mai aprig duşman al său. Dar în clipa în care tocmai se pregătea să-i rostească la rândul său numele, însoţindu-l de cine ştie ce blestem cumplit, un paj ridică portiera pentru a-i anunţa venirea regelui.

Ducesa d'Etampes părăsi îndată încăperea şi, cu zâmbetul pe buze, se grăbi să iasă în întâmpinarea lui Francisc I, pe care îl conduse în camera ei, făcându-le semn valeţilor să n-o scape din ochi pe Colombe.

XXX

BENVENUTO ÎN GREA CUMPĂNĂ

La un ceas după întemniţarea lui Ascanio şi după răpirea Colombei, Benvenuto Cellini mergea călare la pas de-a lungul cheiului Augustinilor. Tocmai se despărţise de rege şi de curtenii săi pe care-i făcuse să petreacă de minune tot drumul, cu fel şi fel de snoave pe care nimeni ca el nu ştia să le spună cu atâta haz, împletite cu istorisirea propriilor sale păţanii; dar din momentul în care rămăsese singur, căzuse din nou pe gânduri; uşuraticul palavragiu dispăruse, pentru ca în locul lui să apară cugetătorul cu serioase preocupări. Lăsând frâu liber calului, pusese capul în piept şi medita; se gândea la turnarea statuii lui Jupiter de care depindea acum, în egală măsură, faima lui de artist şi fericirea dragului său Ascanio; bronzul dospea în creierul lui înainte de a clocoti în cuptor. Înfăţişarea lui însă era a unui om pe deplin liniştit.

Ajungând în faţa porţii palatului, se opri un moment, mirat că nu auzea bocănitul ciocanelor: zidurile mohorâte

ale castelului se înălţau mute şi posace, ca şi când nu s-ar fi aflat ţipenie de om înăuntru; meşterul bătu de două ori în poartă fără a primi vreun răspuns; în sfârşit, la cea de-a treia bătaie, Scozzone veni să-i deschidă.

— Ah, bine c-ai sosit, meştere! exclamă ea, dând cu ochii de Cellini. Vai, Doamne, să te fi întors măcar cu două ceasuri mai devreme!

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă Cellini.

— Ne-am pomenit aici cu prefectul, cu contele şi cu ducesa d'Etampes.

— Şi?

— Au făcut o percheziţie.

— Ei, şi?

— Au găsit-o pe Colombe în capul zeului Marte.

— Nu se poate!

— Ducesa d'Etampes a luat-o pe Colombe la ea, la palat, iar prefectul l-a trimis pe Ascanio la Châtelet.

— Ah! înseamnă c-am fost trădaţi! exclamă Benvenuto, lovindu-se cu palma peste frunte şi izbind cu piciorul în pământ. Pe urmă, cum în orice împrejurare primul gând al acestui om era să se răzbune, îşi lăsă calul să se ducă singur la grajd şi, năpustindu-se în atelier strigă: Veniţi toţi aici! Toţi, aţi înţeles?

O clipă mai apoi, toţi lucrătorii se aflau strânşi în jurul său.

Fiecare din el fu supus unui interogatoriu în lege, dar niciunul, după cum se dovedi, habar n-avea nu numai unde fusese ascunsă Colombe, dar nici măcar prin ce mijloc duşmanii tinerei fete reuşiseră să dea de urma ei: până şi Pagolo, pe care Benvenuto îl bănuise din capul locului, reuşi să se dezvinovăţească în aşa fel, încât meşterul să nu mai păstreze nici cea mai mică îndoială. Se înţelege de la sine că bănuielile sale nu se îndreptaseră niciun moment împotriva cinstitului Hermann şi doar în

treacăt împotriva lui Simon-Stângaciul.

Văzând că aici nu avea nimic de răzbunat şi nici de aflat, Benvenuto se hotărî numaidecât cu iuţeala cu care punea de obicei la cale un lucru ori altul şi, după ce se încredinţă că sabia sa era prinsă bine la şold şi că pumnalul putea fi tras cu uşurinţă din teacă, porunci tuturor să-şi vadă de treabă şi să nu plece de acasă pentru a şti unde să-i caute la nevoie. Ieşi apoi din atelier, coborî sprinten treptele peronului şi se repezi afară în stradă.

De astă dată, chipul său, mersul şi fiece gest mărturiseau cea mai aprigă frământare. Într-adevăr, mii de gânduri, mii de planuri şi mii de necazuri se ciocneau şi se învălmăşeau în capul său. Ascanio lipsea tocmai acum când îi era atât de necesar, căci pentru turnarea statuii lui Jupiter avea nevoie de toţi ucenicii săi până la unul şi, în primul rând, de cel mai inteligent dintre toţi. Colombe fusese răpită şi, înconjurată acum de atâţia duşmani, fata ar fi putut să-şi piardă curajul. Senina, cereasca ei încredere, care era o pavăză pentru biata copilă împotriva intenţiilor vrăjmaşe şi a uneltirilor josnice, avea poate să se destrame şi s-o părăsească în mijlocul atâtor maşinaţii şi ameninţări.

În acelaşi timp, sub vălmăşagul gândurilor, o amintire mocnea în adâncul cugetului său. Îşi aduse aminte că, într-o zi când îi dăduse a înţelege lui Ascanio că s-ar putea aştepta la cine ştie ce crâncenă răzbunare din partea ducesei d’Etampes, Ascanio îi răspunsese surâzând: „Nu va îndrăzni să se atingă de mine, fiindcă aş putea s-o distrug cu un singur cuvânt”. Benvenuto încercase atunci să afle ce secret era la mijloc, dar tânărul îi răspunsese: „În momentul de faţă, meştere, ar fi o mişelie din partea mea să-l dau în vileag. Aşteaptă ziua când va fi doar un mijloc de apărare”.

Benvenuto apreciase discreţia lui şi avusese răbdare.

Acum însă trebuia neapărat să dea ochi cu Ascanio. Era cel dintâi lucru pe care trebuia să-l facă.

Era destul ca Benvenuto să dorească un lucru pentru a se şi hotărî să-l îndeplinească. Abia apucase să-şi spună că trebuie să dea ochi cu Ascanio şi iată-l că şi bătea la poarta închisorii Châtelet. În aceeaşi clipă se deschise o ferestruică şi unul dintre gealaţii prefectului îl întrebă pe Cellini cine era. În spatele lui se zărea stând cineva în umbră.

— Mă numesc Benvenuto Cellini – răspunse orfăurarul.

— Ce doriţi?

— Doresc să văd un deţinut care se află închis aici.

— Cum îl cheamă?

— Ascanio.

— Ascanio e la carceră şi nu are voie să vadă pe nimeni.

— Şi pentru ce a fost băgat la carceră?

— Fiindcă e învinuit de o crimă care, de obicei, se pedepseşte cu moartea.

— Atunci cu atât mai mult trebuie să-l văd! exclamă Benvenuto.

— Ai un fel cu totul ciudat de a judeca lucrurile, senior Cellini – rosti pe un ton zeflemitor glasul omului ascuns în umbră – şi care nu-şi are locul la Châtelet.

— Cine râde de stăruinţele mele? Cine îndrăzneşte să-şi bată joc când eu mă rog? strigă Benvenuto.

— Eu – se auzi din nou glasul – eu, Robert d’Estourville, prefectul Parisului. Fiecare la rândul său, senior Cellini! Orice partidă trebuie să aibă şi o revanşă. Dumneata ai câştigat prima partidă, iar eu pe cea de-a doua. Mi-ai luat palatul, nesocotind legea, iar eu ţi-am luat în chip legiuit ucenicul. N-ai binevoit să mi-l înapoiezi pe cel dintâi, nici eu n-am să ţi-l dau înapoi pe cel de-al doilea. Şi acum, eşti inimos şi cutezător, după cum te ştiu, şi ai o armată

întreagă de tovarăşi de breaslă credincioşi; hai, scumpul meu cuceritor de castele! Hai, iubite căţărător pe pereţi! Hai, stimate spărgător de porţi! Poftim de ia cu asalt închisoarea! Te-aştept!

După aceste cuvinte, ferestruica se închise.

Benvenuto scoase un răcnet şi se năpusti asupra porţii masive, dar, oricât se îndârji împotriva ei, izbind-o cu pumnii şi cu picioarele, în pofida străduinţelor sale poarta nici nu se clinti.

— Hai, scumpule, hai, loveşte – îi strigă prefectul din spatele porţii – că tot nu te alegi cu nimic, decât doar cu tărăboiul pe care-l faci, iar dacă faci prea mult tărăboi, ia seama că vin jandarmii! Păzea, că te înhaţă arcaşii! Vezi dumneata, drăguţule, Châtelet nu-i totuna cu palatul Nesle; fortăreaţa se află în stăpânirea măriei sale regelui, vom vedea – acum cine-i mai tare: domnia ta sau regele Franţei?

Benvenuto îşi roti privirile în jur şi văzu pe chei o bornă smulsă din pământ pe care doi oameni obişnuiţi abia dacă ar fi putut s-o ridice de jos. Se duse întins la bornă şi, săltând-o de jos, o urcă pe umăr, cu uşurinţa cu care un copil ar fi apucat o piatră.

După câţiva paşi însă se gândi că, dacă ar fi reuşit să spargă poarta, ar fi dat peste straja din interiorul fortăreţei şi că, încercând să pătrundă înăuntru cu forţa, ar fi ajuns la rândul său la închisoare; tocmai acum când libertatea lui Ascanio depindea de propria lui libertate. Lăsă deci să-i scape din braţe borna, care era atât de grea, încât se înfundă de câteva degete în pământ.

Probabil că prefectul îl urmărea printr-o vizetă ce nu se zărea de afară, pentru că în momentul acela se auzi un nou hohot de râs.

Benvenuto îşi luă picioarele la spinare pentru a nu se lăsa ispitit să-şi sfărâme capul de poarta aceea

blestemată.

O porni glonţ spre palatul Etampes.

Situaţia nu era chiar aşa disperată dacă, neputând să-l vadă pe Ascanio, ar fi reuşit cel puţin să dea ochi cu Colombe. Poate că Ascanio, într-o clipă în care dragostea îl îmbia la mărturisiri, îi încredinţase logodnicii sale secretul pe care nu voise să i-l dezvăluie meşterului său.

Totul merse strună la început; poarta palatului era deschisă, străbătu curtea şi pătrunse în vestibul, unde se afla un lacheu voinic muiat în fireturi, o huidumă de om, lat în spate de patru picioare şi înalt de şase picioare.

— Cine sunteţi dumneavoastră? îl întrebă el pe orfăurar, măsurându-l din creştet până-n tălpi.

În orice altă împrejurare, Benvenuto ar fi ripostat la o privire atât de impertinentă prin cine ştie ce răbufnire năprasnică, aşa cum îi stătea în fire, dar trebuia să vorbească neapărat cu Colombe, trebuia să-l salveze pe Ascanio; se stăpâni deci.

— Sunt Benvenuto Cellini, orfăurarul florentin – răspunse el.

— Şi ce doriţi?

— S-o văd pe domnişoara Colombe.

— Domnişoara Colombe nu poate fi văzută.

— Şi de ce nu poate fi văzută?

— Pentru că tatăl său, jupân d’Estourville, prefectul Parisului, a încredinţat-o doamnei ducese d’Etampes, rugând-o s-o vegheze.

— Bine, dar eu sunt un prieten.

— Un motiv mai mult pentru a da de bănuit.

— Când îţi spun că trebuie neapărat s-o văd – stărui Benvenuto, simţind cum îl încinge mânia.

— Şi eu vă spun că n-o veţi vedea – răspunse lacheul.

— Atunci măcar ducesa d’Etampes poate fi văzută?

— Nici doamna ducesă şi nici domnişoara Colombe.

— Nici chiar de mine, care sunt orfăurarul domniei sale?

— De dumneavoastră mai puţin decât de oricine.

— Înseamnă deci că s-a dat ordin să nu fiu primit?! exclamă Benvenuto.

— Întocmai – răspunse valetul – aţi ghicit.

— Numai că, vezi tu, iubitule, eu sunt un om cam sucit – îi spuse la rândul său Benvenuto Cellini, cu acel râs înfricoşător ce prevestea de obicei o dezlănţuire furtunoasă – şi că totdeauna reuşesc să pătrund acolo unde nu sunt lăsat să intru.

— Şi cum faceţi, vă rog, sunteţi bun să-mi spuneţi şi mie?

— Când văd o uşă şi un caraghios ca tine în faţa ei, de pildă…

— Atunci? întrebă lacheul.

— Atunci – îl lămuri Benvenuto, îndeplinind pe loc ceea ce spunea – îl dau peste cap pe caraghios şi sparg uşa.

În aceeaşi clipă, cu o lovitură de pumn îl făcea pe lacheu să zboare cât colo şi cu o lovitură de picior dădea uşa de perete.

— Ajutor! strigă lacheul. Ajutor!

Strigătul disperat al nefericitului era de prisos; trecând din vestibul în anticameră, Benvenuto se trezi faţă-n faţă cu şase valeţi care păreau anume puşi acolo ca să-l întâmpine.

Îşi dădu seama atunci că ducesa d’Etampes fusese înştiinţată despre înapoierea lui, drept care luase din vreme toate măsurile trebuincioase.

În orice altă împrejurare, înarmat cum era cu pumnalul şi cu spada, Benvenuto ar fi tăbărât asupra slugilor şi cât ai bate din palme n-ar fi avut ce alege din ele, dar o asemenea tevatură în palatul favoritei monarhului ar fi putut avea consecinţe dezastruoase. Pentru a doua oară,

împotriva obiceiului său, raţiunea se dovedi mai puternică decât mânia; încredinţat că în orice caz va putea să pătrundă la rege, a cărui uşă, precum se ştie, îi era deschisă la orice oră, vârî la loc spada trasă pe jumătate din teacă, făcu calea întoarsă şi, oprindu-se aproape la fiecare pas, ca un leu care bate în retragere, străbătu agale vestibulul, apoi, după vestibul, curtea şi se îndreptă spre Luvru.

De astă dată, Benvenuto îşi recăpătase aerul său liniştit dintotdeauna şi mersul tacticos, dar liniştea sa era înşelătoare: picături mari de sudoare îi îmbrobonau fruntea şi o crâncenă mânie începea să dospească în el, făcându-l să se frământe cu atât mai dureros, cu cât se străduia mai straşnic să şi-o stăpânească. Într-adevăr, nimic nu putea fi mai supărător pentru o fire aprigă ca a lui decât zăbava inutilă, decât piedica meschină a unei uşi trântite în nas, decât mojicia unui lacheu obraznic. Nu poate să existe disperare mai cumplită pentru oamenii puternici ca el care sunt în stare să-şi supună cugetul decât atunci când se izbesc fără rost de un obstacol material. Benvenuto ar fi dat zece ani din viaţă pentru ca, în momentul acela, cineva să-l lovească din întâmplare cu cotul şi, mergând pe stradă, ridica din când în când capul, sfredelindu-i pe trecători cu o privire fioroasă, ca şi când le-ar fi spus: „Ia să vedem, se află cumva printre voi vreun biet amărât, sătul de viaţă? În cazul acesta să vină la mine că şi-a găsit omul!”

Un sfert de oră mai târziu, Benvenuto intră în palatul Luvru şi, oprindu-se în sala pajilor, ceru să vorbească neîntârziat cu maiestatea sa. Voia să-i povestească lui Francisc I tot ce se întâmplase, să ceară sprijinul lealităţii sale şi, dacă nu putea dobândi împuternicirea de a-l scoate din închisoare pe Ascanio, să-l roage a-i acorda măcar permisiunea de a-l vedea; pe drum se gândise necontenit

la ceea ce trebuia să-i spună regelui, şi cum Benvenuto se mândrea a fi înzestrat cu darul vorbirii, se simţea dinainte pe deplin mulţumit de micul discurs pe care-l ticluise. Într-adevăr, frământările prin care trecuse, veştile năprasnice care picaseră peste el din senin, jignirile îndurate, piedicile pe care nu reuşise a le birui, toate acestea laolaltă făcuseră să se încingă sângele în vinele irascibilului artist: îi zvâcne au tâmplele, inima îi bătea să se spargă şi-i tremurau mâinile.

Un neastâmpăr mistuitor, care nici el nu ştia cum se stârnise, îi sporea îndoit vlaga trupească şi sufletească, aşa cum se întâmplă uneori să trăieşti într-un singur minut o zi întreagă din viaţă.

În această stare de spirit se afla Benvenuto în momentul în care, adresându-se unui paj, ceru îngăduinţa de a intra la rege.

— Regele nu primeşte – îi răspunse tânărul.

— Nu mă recunoşti?! întrebă Benvenuto, mirat.

— Ba da, dimpotrivă, vă recunosc foarte bine.

— Mă numesc Benvenuto Cellini şi maiestatea sa mă primeşte la orice oră.

— Tocmai pentru că vă numiţi Benvenuto Cellini – răspunse pajul – nu puteţi intra.

Benvenuto rămase împietrit de uimire.

— A, dumneavoastră sunteţi, domnule de Termes? continuă tânărul, întâmpinându-l pe un curtean care sosise odată cu orfăurarul. Poftiţi, poftiţi, domnule conte de la Faye; poftiţi, domnule marchiz des Prés!

— Şi eu? Eu ce fac?! exclamă Benvenuto, îngălbenindu-se de furie.

— Dumneavoastră? Întorcându-se la palat acum zece minute, regele a spus: „Dacă neobrăzatul acela de florentin vrea cumva să intre la mine, să ştie că nu doresc să-l văd şi să fie povăţuit să se astâmpere, dacă n-are chef

să facă o comparaţie între închisoarea Châtelet şi fortăreaţa Sant’ Angelo.

— Răbdare, suflete, răbdare! murmură Benvenuto Cellini printre dinţi – fiindcă, pe legea mea, nu mi s-a întâmplat încă până acum ca un rege să mă lase să aştept! Vaticanul se poate măsura, cred, cu palatul Luvru, şi Léon al X-lea cu Francisc I, şi totuşi niciodată nu mi-a fost dat să aştept la porţile Vaticanului şi nici la uşa lui Leon al X-lea; dar ştiu ce trebuie să fie la mijloc: da, regele se afla adineauri la doamna d’Etampes, regele a ieşit acum câteva clipe din palatul iubitei sale, care, de bună seamă, l-a asmuţit împotriva mea. Asta e, cu siguranţă; răbdare deci pentru Ascanio! Răbdare pentru Colombe!

Dar, cu toată lăudabila lui hotărâre de a-şi păstra cumpătul, Benvenuto se văzu silit să se sprijine de o coloană; i se pusese o piatră pe inimă şi simţea că i se taie picioarele. Acest ultim afront făcea să sângereze nu numai mândria lui, ci în acelaşi timp prietenia sa. Sufletul său plin de amărăciune şi disperare, buzele strânse, mâinile încleştate mărturiseau cât de crunt suferea.

Totuşi, după un moment, îşi veni în fire, îşi scutură capul, dându-şi pe spate părul ce-i căzuse pe frunte, şi ieşi cu paşi apăsaţi şi hotărâţi. Toţi cei ce se aflau de faţă se uitară în urma lui, pătrunşi de respect.

Faptul că Benvenuto reuşise să-şi păstreze o înfăţişare liniştită se datora neobişnuitei sale puteri de a-şi stăpâni propria fire, fiindcă, în realitate, era mai năuc şi mai descumpănit decât un cerb încolţit. Rătăci câtva timp pe străzi, fără a şti încotro merge, fără să vadă nimic altceva în faţa ochilor decât o pâclă, fără să audă nimic altceva decât vuietul sângelui în urechi, întrebându-se într-o doară în sinea lui, aşa cum se întâmplă când eşti beat, dacă dormea sau era cu adevărat treaz. Pentru a treia oară de un ceas încoace era alungat. Lui, Benvenuto, favoritul

prinţilor, papilor şi regilor, pentru a treia oară în ziua aceea i se trântea uşa-n nas, lui, tocmai lui, în faţa căruia toate uşile se deschideau larg, numai la auzul paşilor săi. Şi totuşi, în pofida întreitului afront pe care-l suferise, nu avea dreptul să se lase prididit de mânie: era dator să-şi ascundă roşeaţa şi să-şi înăbuşe ruşinea, până ce va fi reuşit să-i salveze pe Colombe şi pe Ascanio. Avea impresia că lumea care trecea pe lângă el, nepăsătoare, tacticoasă ori grăbită, îi citea pe frunte întreita ocară pe care o îndurase. Fu poate singurul moment din viaţa lui când acest suflet nobil pe nedrept înjosit se îndoi de sine. Cu toate acestea, după ce cutreieră aşa străzile, la întâmplare, orbeşte, rătăcind fără ţintă, se dezmetici în fine şi ridică fruntea; descurajarea îl părăsi şi-l cuprinse iar înfrigurarea.

— N-are a face – rosti el în gura mare, într-atât era de frământat de gândurile sale, într-atât trupul său era mistuit de văpaia sufletului – n-are a face, oricât ar încerca să-l calce în picioare pe om, nu vor reuşi niciodată să strivească artistul. Hai, dăltuitorule, fă-i să se căiască de faptele lor, admirându-ţi opera; hai, Jupiter, dovedeşte că mai eşti încă nu numai regele zeilor, dar şi stăpânul oamenilor!

Spunând aceste cuvinte, mânat parcă de un îndemn mai puternic decât voinţa lui, Benvenuto întinse din nou pasul la drum îndreptându-se spre Tournelles, fosta reşedinţă regală, în care mai locuia încă bătrânul conetabil Anne de Montmorency.

Vijeliosul Benvenuto trebui să-şi aştepte rândul timp de o oră până să poată pătrunde la ministrul-soldat al lui Francisc I, pe care-l asalta o droaie de curteni şi de solicitatori; în fine, fu poftit să intre în camera conetabilului.

Anne de Montmorency era un bărbat înalt de stat, prea

puţin gârbovit de ani, rece, înţepat şi scorţos, cu o privire pătrunzătoare şi scump la vorbă; tot timpul bodogănea şi nimeni nu-l văzuse vreodată în toane bune. Pentru el ar fi fost o adevărată umilinţă să-l surprindă cineva râzând. Cum fusese oare în stare să se împace cu bătrânul acesta ursuz fermecătorul şi îndatoritorul monarh ce cârmuia pe vremea aceea Franţa? Iată o ciudăţenie ce nu-şi poate găsi explicaţia decât în legea contrastelor: Francisc I avea darul de a-i face pe cei cărora le refuza vreo favoare să plece de la el întotdeauna mulţumiţi; pe când conetabilul nu ştiu cum făcea că, ori de câte ori îndeplinea cererile cuiva, solicitatorul pleca furios. De o destoinicie destul de mediocră, de altminteri, conetabilul reuşise să câştige încrederea regelui prin rigiditatea lui ostăşească şi prin solemnitatea sa despotică.

În momentul în care Benvenuto intră înăuntru, tocmai se plimba de la un capăt la celălalt al încăperii, potrivit obiceiului său. La salutul lui Cellini se mulţumi să răspundă printr-un semn din cap; pe urmă, oprindu-se brusc şi pironind asupra sa privirea-i sfredelitoare, îl întrebă:

— Cine eşti dumneata?

— Benvenuto Cellini.

— Şi cu ce te îndeletniceşti?

— Sunt orfăurarul regelui – răspunse artistul, mirat că primul răspuns nu-l scutise de cea de-a doua întrebare.

— A, da, adevărat – mormăi conetabilul. Acum te recunosc; ei, ia spune ce doreşti, ce-ai vrea să-mi ceri, dragul meu? Să-ţi fac vreo comandă? Dacă te-ai bizuit pe aşa ceva, ţi-ai pierdut vremea de pomană, e mai bine s-o ştii din capul locului. Pe onoarea mea! Zău dacă pot să pricep mania asta a artelor ce a început să se răspândească peste tot în zilele noastre. S-ar zice că-i o molimă de care s-a molipsit toată lumea, afară de mine. Nu, n-am nici în clin nici în mânecă, meştere orfăurar, cu

sculptura, mă-nţelegi? Adresează-te deci altora şi să auzim de bine! Benvenuto făcu o mişcare. O, Doamne, nu trebuie să-ţi faci sânge rău din pricina asta; ai să găseşti destui curteni care vor să-l maimuţărească pe rege şi destui nepricepuţi care ţin să treacă drept cunoscători. Cât despre mine, ascultă bine ce-ţi spun: mă mulţumesc să-mi văd de meseria mea, care este aceea de a purta războaie şi, din punctul meu de vedere, mă-nţelegi? o ţărancă zdravănă care-mi toarnă la fiecare nouă luni câte un plod, adică un soldat, face de o sută de ori mai mult decât un sculptor prost care-şi pierde vremea meşterind cu duiumul nişte haidamaci de bronz din pricina cărora se scumpesc mereu tunurile.

— Monseniore – spuse Benvenuto, după ce ascultase această lungă erezie, cu o răbdare de care el însuşi se minuna – monseniore, lucrul despre care am venit să vă vorbesc nu are nimic de-a face cu arta, ci cu onoarea.

— Aşa! În cazul acesta, se schimbă socoteala. Ce pofteşti de la mine? Spune repede!

— Vă amintiţi, poate, monseniore, că într-o zi maiestatea sa mi-a spus de faţă cu domnia voastră că în ziua în care îi voi aduce statuia lui Jupiter turnată în bronz îmi va acorda orice favoare i-aş cere şi că se bizuia pe domnia voastră, monseniore, şi pe cancelarul Poyet, să-i reamintiţi înalta sa promisiune în cazul când s-ar fi întâmplat s-o uite.

— Mi-amintesc. Ei, şi?

— Ei bine, monseniore, se apropie clipa în care vă voi ruga din tot sufletul să vă amintiţi de această împrejurare în numele regelui. Vă veţi aminti, nu-i aşa?

— Asta voiai să-mi ceri, domnule?! exclamă conetabilul. Pentru aşa ceva ţi-ai permis să mă deranjezi: ca să mă rogi să fac ceea ce e de datoria mea să fac?!

— Monseniore!

— Asta se numeşte impertinenţă, domnule orfăurar! Conetabilul Anne de Montmorency, dacă vrei să ştii, n-are nevoie să-i atragă atenţia cineva pentru a fi om cinstit. Regele mi-a spus să ţin minte în locul său, lucru pe care ar trebui să-l facă mai des, să nu-i fie cu supărare; ei bine, am să ţin minte, chiar dacă s-ar întâmpla să nu-i vină la îndemână. S-auzim de bine, meştere Cellini, mai sunt şi alţii care aşteaptă!

Spunând acestea, conetabilul îi întoarse spatele lui Benvenuto şi făcu semn să intre alt solicitator.

La rândul său, Benvenuto îl salută pe conetabil, al cărui fel de a vorbi, repezit şi pe şleau, nu era făcut să-i displacă şi, stăpânit de aceeaşi înfrigurare şi mânat de acelaşi gând mistuitor, se grăbi să se înfăţişeze cancelarului Poyet, care locuia destul de aproape, la poarta Saint-Antoine.

Faţă de Anne de Montmorency, veşnic ursuz, veşnic ferecat într-un fel de armură din cap până în picioare, cancelarul Poyet reprezenta cel mai desăvârşit contrast fizic şi moral. Cancelarul era politicos, fin, abil, înfofolit în blănuri, scufundat parcă într-un maldăr de hermină; nu i se vedea decât tigva pleşuvă şi căruntă, o pereche de ochi neastâmpăraţi şi inteligenţi, buzele subţiri şi o mână albă. Avea un caracter tot atât de cinstit poate ca şi conetabilul, doar mai puţin nepărtinitor.

Şi de astă dată Benvenuto fu nevoit să aştepte o jumătate de oră. Devenise însă de nerecunoscut: începuse a se obişnui să aştepte.

— Monseniore – spuse el, când fu primit în cele din urmă – am venit să vă reamintesc o promisiune pe care suveranul mi-a făcut-o de faţă cu domnia voastră, luându-vă nu numai ca martor, dar şi chezaş.

— Ştiu ce vrei să spui, jupâne Benvenuto – îi tăie cuvântul Poyet – şi sunt gata, dacă doreşti, să-i reamintesc oricând maiestăţii această promisiune; dar trebuie să-ţi

spun de la bun început că, din punct de vedere juridic, nu ai niciun drept, deoarece un legământ făcut într-o doară şi lăsat la bunul dumitale plac nu are nicio valoare în faţa tribunalelor şi, în orice caz, nu poate avea puterea legală a unui act scris; în consecinţă, dacă regele se întâmplă să-ţi împlinească rugămintea, o va face doar din bunăvoinţă şi pentru a-şi respecta cuvântul de gentilom.

— Nici nu doresc altceva, monseniore – spuse Benvenuto – tot ce vă rog e numai să îndepliniţi la timpul şi locul potrivit sarcina pe care suveranul vi-a încredinţat-o, lăsând ca bunăvoinţa maiestăţii sale să facă restul.

— Perfect! încuviinţă Poyet. Dacă-i vorba numai de atât, dragă domnule, te rog să mă crezi că sunt la dispoziţia dumitale.

Benvenuto se despărţi de cancelar cu sufletul mai împăcat, dar cu sângele clocotindu-i încă în vine şi cu mâinile înfrigurate. Gândurile sale înfierbântate de atâtea frământări, afronturi şi învolburări mânioase, silite să se înfrâneze atâta vreme, se revărsau acum în deplină libertate; spaţiul şi timpul nu mai existau pentru cugetul pe care îl cotropiseră şi, în timp ce Benvenuto se întorcea acasă cu paşi mari, vedea ca într-o luminoasă nălucire chipul Ştefanei, locuinţa lui del Moro, castelul Sant’ Angelo şi grădina Colombei. Simţea în acelaşi timp în el nişte puteri supraomeneşti şi i se părea că trăieşte dincolo de graniţele acestei lumi.

Era încă stăpânit de această ciudată exaltare în momentul în care intră pe poarta palatului Nesle.

Toţi ucenicii îl aşteptau, aşa cum le poruncise.

— Turnăm statuia lui Jupiter, băieţi! Toţi la turnat! strigă el încă din prag şi se năpusti ca o furtună în atelier.

— Să trăieşti, meştere! spuse Jacques Aubry, care intrase fredonând vesel, în urma lui Benvenuto Cellini. Oare nu m-ai văzut şi nici nu m-ai auzit până acum? De

cinci minute mă tot ţin după dumneata pe chei şi te strig; mergeai atât de repede că mi-a ieşit sufletul. Dar ce aveţi cu toţii de sunteţi aşa încruntaţi ca nişte judecători?

— La turnat! strigă din nou Benvenuto, fără a se învrednici să-i răspundă lui Jacques Aubry, pe care totuşi îl zărise cu coada ochiului şi-l auzise cu o ureche. La turnat; acu-i acu! Vom izbuti oare, milostive Doamne? Ah, dragul meu – continuă el în fraze întretăiate, adresându-se când lui Aubry, când tovarăşilor săi de lucru – ah, dragă Jacques, ce veste cumplită mi-a fost dat să aflu la întoarcere şi cum au ştiut să profite de lipsa mea!

— Dar ce-i cu dumneata, meştere? întrebă Aubry, sincer îngrijorat de înfrigurarea lui Cellini şi de adânca mâhnire zugrăvită pe chipurile ucenicilor.

— Aveţi grijă, băieţi, să aduceţi lemne uscate de brad. Ştiţi doar că de şase luni încoace am tot strâns lemne de foc. Ce să am, dragă Jacques: am că Ascanio al meu e închis la Châtelet; am că mândreţea aceea de fată, Colombe, fiica prefectului, de care Ascanio, cum bine ştii, era îndrăgostit, se află acum în mâinile ducesei d’Etampes, duşmanca ei; au descoperit-o în statuia lui Marte, unde o ascunsesem. Dar o să-i salvăm pe amândoi. Ei, ei, unde te duci, Hermann? Lemnele nu sunt în pivniţă, ci afară, în stiva din curte.

— Ascanio e arestat! se minună Aubry. Şi Colombe răpită!

— Da, da, cine ştie ce iscoadă mârşavă îi va fi pândit, bieţii copii, şi va fi dat în vileag o taină pe care ţi-am ascuns-o chiar şi dumitale, dragă Jacques. Dar dacă am să pun vreodată mâna pe ea!... La turnat, băieţi, la turnat! Dar asta nu-i tot. Regele nu mai vrea să mă vadă, închipuieşte-ţi, când până mai deunăzi mă numea prietenul său! Să mai crezi în prietenia oamenilor! E adevărat că regii nu sunt oameni: sunt regi. Aşa că

degeaba m-am dus la Luvru, fiindcă n-am putut să răzbesc până la el, n-am putut nici măcar să-i spun un cuvânt. Nu-i nimic, statuia o să vorbească în locul meu. Aşezaţi tiparul, prieteni, nu trebuie să pierdem niciun moment. Femeia aceea care caută să se răzbune acum pe biata Colombe! Nemernicul de prefect, care mă ia peste picior! Gealatul care-l schingiuieşte pe Ascanio! O, de-ai ştii ce cumplite vedenii am avut azi, dragă Jacques! Te rog să mă crezi c-aş da zece ani din viaţă celui care ar putea să pătrundă până la bietul întemniţat, să stea de vorbă cu el şi să-mi împărtăşească apoi secretul cu ajutorul căruia aş putea s-o îngenunchez pe trufaşa aceea de ducesă; fiindcă Ascanio cunoaşte un secret care are această putere, mă-nţelegi, dragă Jacques, şi pe care, suflet nobil cum e, n-a vrut cu niciun chip să mi-l dezvăluie până acum! Dar nu-i nimic, fii pe pace, Ştefana, nu-ţi face griji din pricina feciorului tău, am să lupt pentru el până la ultima suflare şi, fie ce-o fi, tot am să-l scap! Da, da, am să-l scap! Ah, unde-i mişelul care ne-a vândut, să-l sugrum cu mâinile mele! Numai de mi-ar fi dat să mai trăiesc măcar trei zile încă, Ştefana! Tare mă tem că focul ce mă înconjoară o să-mi mistuie viaţa. O, dacă s-ar întâmpla cumva să mor fără să fi putut termina statuia lui Jupiter?! La turnat, băieţi, la turnat!

Încă de la primele cuvinte rostite de Benvenuto Cellini, Jacques Aubry se făcuse galben ca ceara, bănuind că el era pricina întregii nenorociri. Pe măsură ce Benvenuto i se destăinuia, bănuiala se transformase în certitudine. În momentul acela cine ştie ce plan i se va fi înfiripat pesemne în minte, fiindcă se făcu nevăzut pe nesimţite, în timp ce orfăurarul alerga înfrigurat spre turnătorie, însoţit de calfele sale şi strigând ca scos din minţi:

— La turnat, băieţi, la turnat!

XXXI

DESPRE PIEDICILE ÎNTÂMPINATE DE UN OM CINSTIT CARE VREA SĂ INTRE LA ÎNCHISOARE

Bietul Jacques Aubry ieşise plouat din palatul Nesle: nu mai încăpea nicio îndoială că el era cel care, fără să vrea, trădase secretul lui Ascanio. Dar cine să fi fost oare cel care-l vându-se pe el însuşi? Cu siguranţă că nu putea fi seniorul acela de ispravă pe care nici măcar nu ştia cum îl cheamă, un gentilom, ce mai încolo încoace! mai curând puşlamaua aceea de Henriet, dacă nu va fi fost cumva Robin, sau poate Charlot, sau poate Guillaume; fapt e că povestise întâmplarea la o duzină de prieteni apropiaţi şi nu-i venea prea uşor acum să-l descopere pe vinovat; dar n-are a face!

— Primul, veritabilul şi unicul trădător era el însuşi, Jacques; iscoada mârşavă asupra căreia Benvenuto arunca toată vina era el. În loc să fi încuiat cu trei lacăte, în inima sa, secretul unui prieten, secret pe care-l descoperise printr-o întâmplare, nu găsise altceva mai bun de făcut decât să-l trâmbiţeze în stânga şi în dreapta, pricinuind cu limba lui afurisită nenorocirea lui Ascanio, pe care-l iubea ca pe un frate. Jacques îşi smulgea părul din cap, Jacques se bătea cu pumnii în piept, Jacques se terfelea singur, împovărându-se cu cele mai amarnice ocări, şi nu găsea injurii destul de sângeroase pentru a înfiera cum se cuvine purtarea lui josnică.

Remuşcările îl chinuiau atât de cumplit, aducându-l într-un asemenea hal de disperare, încât pentru prima oară în viaţa lui, poate, Jacques Aubry începu să cugete. La urma urmei, chiar dacă nu i-ar mai fi rămas un singur fir

de păr în cap, chiar dacă şi-ar fi învineţit tot pieptul, chiar dacă şi-ar fi făcut conştiinţa harcea-parcea, tot nu-i putea fi de folos cu nimic lui Ascanio: trebuia cu orice preţ să îndrepte răul pe care-l săvârşise, în loc să-şi piardă vremea văicărindu-se.

Din ceea ce-i spusese Benvenuto, cinstitului Jacques îi rămăseseră în minte aceste cuvinte: „Aş da zece ani din viaţă celui care ar putea să pătrundă până la bietul întemniţat, să stea de vorbă cu el şi să-mi împărtăşească apoi secretul cu ajutorul căruia aş putea s-o îngenunchez pe trufaşa aceea de ducesă”. Şi, aşa cum am arătat mai înainte, împotriva obiceiului său, Jacques începuse a cugeta. Iar concluzia la care ajunse în urma acestor cugetări fu aceea că trebuie cu orice chip să pătrundă în fortăreaţa Châtelet. În momentul în care avea să se vadă înăuntru, cum-necum, va şti el până la urmă să dea de Ascanio.

Numai că Benvenuto încercase zadarnic să intre în închisoare ca simplu vizitator şi, fireşte, lui Jacques Aubry nici măcar nu i-ar fi trecut prin cap gândul temerar de a încerca din nou un lucru pe care meşterul nu izbutise să-l ducă la bun sfârşit. Dar dacă era cu neputinţă să pătrunzi înăuntru ca simplu vizitator, nimic nu putea fi mai uşor, cel puţin aşa îşi închipuia secretarul de cancelarie, decât să ajungi acolo ca deţinut; ca atare va intra în închisoare în această calitate şi, după ce va fi dat ochi cu Ascanio, după ce Ascanio îi va fi destăinuit tot, după ce nu va mai avea nimic de făcut la Châtelet, îşi va lua frumuşel tălpăşiţa şi se va duce întins la Benvenuto Cellini, înarmat cu secretul izbăvitor, nu ca să-i ceară cei zece ani din viaţă pe care se oferise să-i dea, ci ca să-i mărturisească păcatul şi să-l roage de iertare.

Încântat de bogăţia propriei sale imaginaţii şi mândru de imensitatea devotamentului său, porni, aşadar, spre

Châtelet.

„Ia să vedem – chibzuia în sinea lui Jacques Aubry, îndreptându-se cu paşi apăsaţi spre închisoarea care devenise ţinta tuturor năzuinţelor sale – ia să vedem, ca să nu călcăm cumva din nou în strâchini, să vedem cum stăm şi care-i situaţia, ceea ce nu e chiar aşa uşor, dat fiind că tărăşenia asta mi se pare tot aşa de încâlcită ca şi firul iubitei mele Gervaise atunci când îmi dă să ţin sculul şi eu vreau s-o sărut. Aşadar, să luăm lucrurile de la început, rând pe rând. Ascanio, va să zică, era îndrăgostit de Colombe, fiica prefectului, bine. Cum însă prefectul îşi pusese în gând s-o mărite cu contele d'Orbec, Ascanio a răpit-o, foarte bine; pe urmă, după ce a răpit-o, neştiind ce să facă cu dulcea copilă, a ascuns-o în capul zeului Marte, *optime.* Ascunzătoarea era, n-am ce zice, excepţională şi trebuia să vină un dobitoc ca… în sfârşit, să trecem peste asta: o să vedem noi ce şi cum mai târziu. Atunci, pe cât se pare, în urma pălăvrăgelilor mele, prefectul a reuşit să pună din nou mâna pe fată, iar pe Ascanio l-a băgat la închisoare. Ca să vezi ce bestie am fost! Da, numai că de aici încolo iţele încep să se încurce. Ce caută, bunăoară, ducesa d'Etampes în toată istoria asta? Nu poate s-o înghită pe Colombe, pe care toată lumea o iubeşte. Şi de ce, mă rog? A, da, acum m-am lămurit. Anumite aluzii răutăcioase ale calfelor, fâstâceala lui Ascanio de câte ori venea vorba despre ducesă… doamna d'Etampes, de bună seamă, a pus ochii pe Ascanio şi, bineînţeles, o urăşte pe rivala ei. Jacques, puiule, află că eşti un nemernic şi jumătate, dar în acelaşi timp eşti şi un băiat foc de isteţ. Mai e vorbă; numai că, vezi, cum se face că Ascanio o are la mână pe ducesă? Şi de unde până unde a intrat regele în toată dandanaua asta împreună cu o oarecare Ştefana? Şi de ce Benvenuto îl tot pomeneşte mereu pe Jupiter şi-l tot roagă să-l ajute, ceea ce mi se pare totuşi o erezie din

partea unui catolic? Naiba să mă ia dacă pricep o iotă! Dar nu e neapărată nevoie să pricep. În celula lui Ascanio se află cheia întregului mister: totul e numai să-i fac să mă bage în celulă. O să văd eu după aceea cum o să mă descurc”.

Spunând aceste cuvinte, Jacques Aubry, care ajunsese între timp la capătul drumului său, bătu din răsputeri în poarta închisorii. O clipă mai apoi se deschise ferestruica şi o voce răstită îl întrebă ce doreşte; era vocea temnicerului.

— Doresc o celulă în închisoarea dumneavoastră răspunse Aubry, cu un glas lugubru.

— O celulă?! se miră temnicerul.

— Da, o celulă, cea mai întunecoasă şi cea mai adâncă; şi aşa încă ar fi prea frumoasă pentru mine.

— De ce?

— Fiindcă sunt un criminal fioros.

— Dar ce crimă ai săvârşit dumneata?

— Adevărat: ce crimă am săvârşit? se întrebă Jacques, care nu avusese încă vreme să se gândească la o crimă mai acătării; pe urmă, cum în pofida laudelor pe care şi le adusese singur puţin mai înainte, prezenţa de spirit nu era însuşirea lui cea mai strălucită, repetă: Ce crimă?

— Da, ce crimă? stărui temnicerul.

— Ia ghiceşte! spuse Jacques. Pe urmă, adăugând pentru sine: Nea cutare ăsta trebuie să se priceapă mai bine decât mine la crime, o să-mi înşire acum un pomelnic întreg şi o să pot alege atunci care-mi convine.

— Ai omorât pe cineva? întrebă temnicerul.

— Ei, asta e! protestă studentul, a cărui conştiinţă se zbârlea numai la gândul c-ar putea să treacă drept un ucigaş. Ia ascultă, amice, drept cine mă iei?

— Ai furat? continuă temnicerul.

— Să fur? Ei, na-ţi-o, atât ar mai lipsi!

— Dar ce-ai făcut atunci? exclamă temnicerul, scos din răbdări. Nu ajunge să te dai drept criminal, trebuie să mărturiseşti şi ce crimă ai săvârşit.

— Dacă-ţi spun că sunt un nelegiuit, că sunt un nemernic, c-ar trebui să fiu tras pe roată, c-ar trebui să fiu atârnat în ştreang!

— Dar crima? Care-i crima? întrebă imperturbabil temnicerul.

— Crima? Ei bine, dacă vrei să ştii, am trădat un prieten.

— Asta nu-i o crimă – spuse gealatul. Bună seara! Şi închise oblonul.

— Nu-i o crimă asta? Nu-i o crimă? Dar atunci ce e?

Jacques Aubry apucă din nou ciocanul cu amândouă mâinile şi începu să bată şi mai vârtos.

— Ce mai e şi asta, ce s-a întâmplat? se auzi dinăuntrul închisorii glasul unui al treilea care se amestecă la rândul său în discuţie.

— E un nebun care ţine morţiş să intre la Châtelet – răspunse temnicerul.

— Păi dacă-i nebun, n-are ce căuta la Châtelet, să se ducă la azil.

— La azil! se cutremură Jacques Aubry, luându-şi picioarele la spinare. La azil! Piei, drace! N-am nevoie de niciun azil. Eu vreau să intru la închisoare, nu la azil! De altminteri, după câte ştiu, numai milogii şi calicii sunt băgaţi la azil, nu oamenii înstăriţi ca mine, care au în buzunar treizeci de băncuţe bătute pe muchie. La azil! auzi, nepricopsitul de temnicer, să zică el că nu-i o crimă să-ţi trădezi un prieten! Va să zică pentru a avea cinstea de a intra la închisoare trebuie neapărat să fi ucis ori să fi jefuit pe cineva. Dar, mă gândesc… nu s-ar fi putut oare să fi sedus vreo fată? Nu e ceva care să-ţi păteze onoarea? Da, dar ce fată? Gervaise poate?… Şi cu toate că era atât

de frământat, studentul începu să râdă cu poftă. Ei, şi, la urma urmei – spuse el – chiar dacă n-a fost aşa, ar fi putut foarte bine să fie. Bravo, bravo! Am descoperit în fine şi crima: am sedus-o pe Gervaise.

Şi Jacques Aubry o luă la goană spre casa tinerei lucrătoare, urcă într-un suflet cele şaizeci de trepte ce duceau spre camera ei şi, dintr-un salt, fu în mijlocul încăperii în care, într-un cochet neglijeu, ţinând în mână un fier de călcat, fermecătoarea cusătoreasă îşi dichisea şalurile de dantelă.

— Ah! făcu Gervaise, dând un ţipăt uşor şi drăgălaş. Ah, domnule, cum m-ai speriat!

— Gervaise, scumpă Gervaise – strigă Jacques Aubry, apropiindu-se de iubita lui cu braţele deschise – scapă-mă, inimioara mea!

— O clipă, te rog, o clipă! spuse Gervaise, slujindu-se de fierul de călcat ca de o pavăză. Ce pofteşti, domnule craidon? Sunt trei zile de când nu ţi-am mai văzut ochii.

— Am greşit, Gervaise, sunt un nenorocit. Dar cea mai bună dovadă că te iubesc e faptul că, în nenorocirea mea, la tine am dat fuga mai întâi. Scapă-mă, Gervaise, îţi repet.

— Da, înţeleg, ţi-ai băut iarăşi minţile în cine ştie ce cârciumă şi, ca de obicei, ai sărit la bătaie. Eşti urmărit, vor să te bage la închisoare şi ai venit acum la biata Gervaise s-o rogi să te ascundă. Du-te la închisoare, domnule, du-te la închisoare şi lasă-mă în pace!

— Tocmai asta vreau şi eu, Gervaise, puiule, să mă duc la închisoare, dar netrebnicii ăia nu vor să mă primească.

— Doamne sfinte, Jacques! spuse fata, cu un gest duios şi plin de compătimire. Nu cumva ai înnebunit?

— Vezi, aşa au zis şi ei că sunt nebun şi au vrut să mă trimită la azil, când eu vreau neapărat să intru la Châtelet!

— Vrei să intri la Châtelet? Dar ce să cauţi acolo,

Aubry? Nici nu ştii ce închisoare cumplită e Châtelet. Se spune că, odată intrat acolo, poţi să aştepţi mult şi bine să-ţi dea drumul.

— Trebuie totuşi să intru; trebuie, dacă-ţi spun! se încăpăţână studentul. Numai aşa pot să-l scap.

— Pe cine să scapi?

— Să-l scap pe Ascanio.

— Care Ascanio? Băiatul acela frumos, elevul prietenului dumitale Benvenuto?

— El însuşi, Gervaise. E închis acum la Châtelet şi numai din vina mea.

— Sfinte Dumnezeule?

— De aceea – continuă Jacques – trebuie să mă duc şi eu după el, trebuie neapărat să-l scap.

— Şi de ce l-au închis la Châtelet?

— Fiindcă iubea pe fiica prefectului şi fiindcă a sedus-o.

— Bietul băiat! Cum se poate, oamenii sunt închişi pentru aşa ceva?

— Precum vezi, Gervaise. Acum îţi dai seama: Ascanio o ţinea ascunsă, iar eu, descoperind ascunzătoarea, ca un zevzec ce sunt, ca o secătură, ca un ticălos, n-am găsit altceva mai bun de făcut decât să spun treaba asta la toată lumea.

— Afară de mine! protestă Gervaise. Păi se putea? Aşa eşti dumneata!

— Cum, nu ţi-am spus, Gervaise?

— N-ai suflat un cuvânt. Cu alţii eşti limbut, numai cu mine nu. Vii aici numai ca să mă strângi în braţe, să bei şi să dormi; niciodată ca să stăm de vorbă. Află, domnule, că femeilor le place să vorbească.

— Păi noi ce facem în clipa de faţă, Gervaise, porumbiţo? se miră Jacques. Pare-mi-se că vorbim.

— Da, fiindcă ai nevoie de mine.

— E adevărat că ai putea să-mi faci un mare serviciu.

— Ce serviciu?

— Ai putea să spui bunăoară că te-am sedus.

— Păi chiar aşa ai şi făcut, puşlama, m-ai sedus.

— Eu! exclamă Jacques Aubry, uluit. Eu, Gervaise, eu te-am sedus?!

— Chiar aşa, ăsta-i cuvântul; m-ai sedus, domnule, m-ai sedus fără nicio ruşine, cu vorbele dumitale dulci, cu făgăduieli mincinoase.

— Cu vorbele mele dulci, cu făgăduieli mincinoase?

— Da, nu-mi spuneai dumneata că sunt cea mai frumoasă fată din cartierul Saint-Germain-des-Prés?

— Sunt gata să ţi-o spun şi azi.

— Nu spuneai dumneata că, dacă nu te iubesc, ai să te prăpădeşti de dorul meu?

— Eşti sigură că ţi-am spus aşa ceva? Curios, nu-mi amintesc.

— În timp ce, dimpotrivă, dacă am să te iubesc, ai să te însori cu mine?

— Gervaise, aşa ceva n-am spus. Pun mâna-n foc!

— Ai spus-o, domnule.

— Niciodată, niciodată, niciodată, Gervaise. Taică-meu m-a pus să fac un legământ, ca Amilcar pe fiul său Hanibal.

— Ce legământ?

— M-a pus să jur c-am să mor burlac, la fel ca dânsul.

— Oh! suspină Gervaise, chemând lacrimile în sprijinul cuvintelor sale, cu acea miraculoasă uşurinţă cu care femeile sunt în stare să plângă în orice clipă. Ah, aşa sunt toţi când e vorba de făgăduieli, nu se scumpesc niciodată şi, pe urmă, după ce biata fată a fost sedusă, nu-şi mai amintesc de nimic. De-aia, uite, am să jur la rândul meu că n-am să mai cad în vecii vecilor în capcană.

— Şi foarte bine ai să faci, Gervaise – încuviinţă studentul.

— Când te gândeşti – exclamă micuţa cusătorească – că există legi pentru tâlhari, pentru găinari şi pentru borfaşi şi că nu există niciun fel de pedeapsă pentru secăturile care sucesc capul bietelor fete!

— Ba există, Gervaise – spuse Jacques Aubry.

— Există?! se miră Gervaise.

— Fireşte, de vreme ce, după cum vezi, sărmanul Ascanio a fost închis la Châtelet pentru că a sedus-o pe Colombe.

— Şi bine i-au făcut – răspunse Gervaise, căreia pierderea cinstei sale nu i se păruse niciodată atât de dureroasă ca începând din clipa în care fusese pe deplin încredinţată că Jacques Aubry nu se va învrednici în veci să-i dea numele său ca să spele ruşinea. Da, bine i-au făcut şi tare-aş vrea să te văd împreună cu dumnealui la Châtelet.

— O, Doamne, păi nici eu nu vreau altceva! exclamă studentul. Şi, aşa cum ţi-am spus, Gervaise, inimioara mea, mă bizui pe tine ca să mă ajuţi.

— Te bizui pe mine?

— Da.

— Îţi arde de glumă, inimă haină!

— Nu glumesc de loc, Gervaise. Uite, dacă ai avea curajul…

— Ce curaj?

— Să mă învinuieşti în faţa judecătorului.

— Pentru ce?

— Pentru că te-am sedus; n-ai să îndrăzneşti niciodată.

— Cum să nu îndrăznesc! izbucni Gervaise, indignată. Să nu îndrăznesc eu să spun adevărul?!

— Gândeşte-te că trebuie să juri, Gervaise.

— Am să jur.

— Ai să juri că eu te-am sedus, eu?

— Da, da, de o sută de ori da.

— Atunci e perfect! se bucură studentul. Închipuieşte-ţi că mi-a fost teamă. Un jurământ totuşi e un lucru serios.

— Da, da, sunt gata să jur oricând şi să te trimit la Châtelet, domnule.

— Bine!

— Unde ai să te întâlneşti cu Ascanio al dumitale.

— Minunat!

— Şi o să aveţi tot timpul să vă căiţi împreună.

— Nici nu doresc altceva.

— Unde-i judecătorul de instrucţie?

— La palatul justiţiei.

— Mă duc la el chiar acum.

— Să mergem împreună, Gervaise.

— Da, împreună; aşa o să-ţi primeşti pe loc pedeapsa.

— Ia-mă de braţ, Gervaise – spuse studentul.

— Haidem, domnule! spuse micuţa cusătoreasă.

Şi amândoi se îndreptară spre palatul justiţiei, cu aerul cu care ieşeau de obicei duminica să se plimbe la Pre-aux-Clercs ori pe dâmbul Montmartre.

Totuşi, pe măsură ce se apropiau de templul zeiţei Temis, cum numea în termeni poetici Jacques Aubry monumentul cu pricina, Gervaise începea să încetinească în chip simţitor pasul; ajungând la picioarele scării, şovăi un pic înainte de a pune piciorul pe prima treaptă; în sfârşit, la uşa judecătorului i se tăiară de tot picioarele şi studentul o simţi lăsându-se cu toată greutatea pe braţul său.

— Ce s-a întâmplat, Gervaise? o întrebă el. Ţi-a pierit curajul?

— Nu – răspunse Gervaise – dar te cam strânge în spate când trebuie să dai ochi cu un judecător.

— Fugi încolo, e şi el un om ca toţi oamenii!

— Da, dar va trebui să-i povestesc nişte lucruri…

— Nu-i nimic, ai să i le povesteşti.

— Va trebui să jur.

— Ai să juri.

— Jacques – întrebă Gervaise – eşti într-adevăr sigur că m-ai sedus?

— Mai încape vorbă! Fireşte că da – răspunse Jacques. De altminteri, nu-mi împuiai chiar tu urechile mai adineauri?

— Ai dreptate, dar, curios, în clipa asta am impresia că nu mai văd lucrurile chiar aşa cum le vedeam adineauri.

— Ei, asta e! spuse Jacques. Ai început acum să dai înapoi; ştiam eu că aşa o să se întâmple.

— Jacques, dragule – scânci Gervaise – du-mă acasă.

— Gervaise, Gervaise – o dojeni studentul – parcă altfel ne-am înţeles amândoi.

— Jacques, n-am să-ţi mai scot ochii niciodată, n-am să-ţi mai pomenesc de nimic. Te-am iubit fiindcă mi-ai plăcut şi gata.

— Ei uite – spuse studentul – tocmai de asta mi-era teamă; dar acum e prea târziu.

— Cum, prea târziu?

— De vreme ce ai venit până aici ca să mă tragi la răspundere, ai s-o faci.

— Niciodată, Jacques, niciodată; nu-i adevărat că m-ai sedus, Jacques, eu te-am ademenit.

— Ei, bravo, ştii că-mi placi! exclamă studentul.

— De altminteri – adăugă Gervaise, plecând ochii – o fată nu poate fi sedusă decât o singură dată în viaţă.

— Cum o singură dată?

— Da, atunci când iubeşti pentru prima oară.

— Bine, dar parcă mi-ai dat să înţeleg că n-ai mai iubit niciodată.

— Jacques, du-mă acasă.

— A, nu, asta nu! răbufni Jacques, scos din sărite nu numai de încăpăţânarea fetei, dar şi de motivul pe care se

întemeia. Nu, nu şi nu! Şi bătu în uşa judecătorului.

— Ce faci? se sperie Gervaise.

— Vezi bine doar: bat la uşă.

— Intră! strigă dinăuntru o voce fârnâită.

— Nu vreau să intru – spuse Gervaise, străduindu-se din răsputeri să-şi desprindă braţul de cel al studentului. Nu intru, zău nu!

— Intră! repetă pentru a doua oară aceeaşi voce pe un ton mai apăsat.

— Jacques, să ştii că ţip, chem într-ajutor – ameninţă Gervaise.

— Dar intră odată! spuse pentru a treia oară vocea, de astă dată ceva mai aproape şi, în aceeaşi clipă, uşa se deschise.

— Ce e, ce doriţi? întrebă un bărbat înalt şi uscăţiv, îmbrăcat în negru, la vederea căruia Gervaise începu să tremure vargă.

— Domnişoara – spuse Jacques Aubry – vrea să depună o plângere împotriva unui derbedeu care a sedus-o

Şi o împinse pe Gervaise în încăperea întunecoasă, murdară, respingătoare, un fel de anticameră, din care se intra în biroul judecătorului. În acelaşi moment uşa se închise la loc ca împinsă de un resort.

Gervaise dădu un ţipăt uşor, jumătate de frică, jumătate de uimire, şi se aşează sau, mai bine zis, se lăsă să cadă pe un scaun fără spătar lipit de perete.

La rândul său, Jacques, de teamă ca fata să nu-l cheme înapoi sau să nu fugă după el, o luă la picior pe nişte coridoare cunoscute numai de studenţi, de jurişti şi de avocaţi, până ce ieşi în curtea bisericii Sainte-Chapelle, pe urmă se îndreptă ceva mai liniştit spre podul Saint-Michel, pe care trebuia neapărat să treacă Gervaise pentru a se întoarce acasă.

După o jumătate de oră o văzu, în sfârşit, apărând.

— Ei, cum a fost? întrebă Jacques, alergând în întâmpinarea ei.

— Păcatele mele! se tângui Gervaise. Ce minciună gogonată m-ai pus să spun; sper însă că Dumnezeu mă va ierta, ţinând seama c-am făcut-o cu gânduri bune.

— Nu-i nimic, o iau asupra mea – o linişti Aubry. Zi, cum a fost?

— Crezi că mai ştiu ceva – răspunse Gervaise – mi-era aşa de ruşine, că abia îmi mai amintesc despre ce-am vorbit. Tot ce ştiu este că domnul judecător mi-a pus tot felul de întrebări la care am răspuns când da, când nu; numai că nu pot să-mi dau seama dacă am răspuns aşa cum trebuia.

— Nefericita! exclamă Jacques Aubry. O să vedeţi că până la urmă a luat vina asupra ei, zicând că ea m-a sedus pe mine.

— A, nu, nici chiar aşa! protestă Gervaise.

— Cel puţin le-ai dat adresa mea, ca să-mi poată trimite o citaţie? întrebă studentul.

— Da – murmură Gervaise – le-am dat-o.

— Atunci e bine – spuse Aubry – şi acum nu ne rămâne decât să sperăm că bunul Dumnezeu o să facă ce mai e de făcut.

Şi după ce o conduse pe Gervaise, dându-şi toată osteneala să-i aline remuşcările pricinuite de mărturia mincinoasă pe care fusese silită s-o depună, Jacques Aubry se întoarse acasă, plin de încredere în ajutorul proniei cereşti.

Într-adevăr, fie că pronia cerească va fi mijlocit acest lucru, fie că totul se datora întâmplării, a doua zi dimineaţă Jacques Aubry găsi citaţia prin care i se punea în vedere să se înfăţişeze chiar în aceeaşi zi înaintea judecătorului.

Citaţia împlinea cele mai fierbinţi dorinţe ale lui Jacques

Aubry şi, cu toate astea, atât de cutremurătoare este autoritatea justiţiei, încât, citind-o, studentul simţi un fior şerpuindu-i prin vine. Dar, suntem datori s-o spunem, gândul că-l va vedea pe Ascanio şi dorinţa de a scăpa un prieten din încurcătura în care-l băgase alungară numaidecât din sufletul studentului nostru această uşoară slăbiciune.

Citaţia menţiona ora prânzului şi cum nu erau decât ceasurile nouă dimineaţa, se grăbi să se ducă la Gervaise, pe care o găsi tot atât de neliniştită ca şi în ajun.

— Ce se aude? îl întrebă ea.

— Ce să se-audă – spuse Jacques Aubry, triumfător, arătându-i hârtia acoperită de hieroglife pe care o ţinea în mână. Uite!

— Pentru ce oră?

— Pentru ora douăsprezece. E tot ce-am putut desluşi.

— Va să zică nu ştii de ce eşti învinuit?

— Că te-am sedus, Gervaise, inimioara mea, cel puţin aşa cred.

— Ţine minte că dumneata mi-ai cerut s-o fac.

— Dar bineînţeles, sunt gata chiar să semnez dinainte că te-ai împotrivit din răsputeri.

— Înseamnă deci că n-o să-mi porţi pică pentru că te-am ascultat?

— Dimpotrivă, am să-ţi fiu în veci recunoscător.

— Orice s-ar întâmpla?

— Orice s-ar întâmpla.

— De altminteri, tot ce-am spus acolo, am spus numai fiindcă am fost silită s-o fac.

— Sigur că da.

— Şi dacă, zăpăcită cum eram, s-a întâmplat să spun altceva decât voiam, ai să mă ierţi?

— Nu numai că te-aş ierta orice ai fi declarat, scumpă şi divină Gervaise, dar pot să te încredinţez că eşti iertată

chiar din momentul acesta.

— Ah! suspină Gervaise. Ah, puşlama, cu vorbe dintr-astea mi-ai sucit capul!

De unde se poate vedea că, într-adevăr, Gervaise fusese sedusă.

Abia la douăsprezece fără un sfert Jacques Aubry îşi aduse aminte că fusese citat pentru ora prânzului. Se despărţi de Gervaise şi, cum avea de făcut o bună bucată de drum, îşi luă picioarele la spinare. În clipa în care ciocănea la uşa judecătorului, tocmai se auzea bătând de amiază.

— Intră! îi strigă dinăuntru aceeaşi voce fârnâită.

De astă dată nu mai fu nevoie să fie poftit a doua oară, căci Jacques Aubry şi intră, cu zâmbetul pe buze, cu nasul în vânt şi boneta pe o ureche, în camera în care se afla lunganul îmbrăcat în negru.

— Cum te cheamă? îl întrebă acesta.

— Jacques Aubry – răspunse studentul.

— De meserie?

— Secretar de cancelarie.

— Şi cu ce te îndeletniceşti?

— Seduc fetele.

— Aha! împotriva dumitale s-a depus o plângere, ieri, de către… de către…

— De către Gervaise-Perrette Popinot.

— Bine, ia loc şi aşteaptă până îţi vine rândul.

Cinci ori şase persoane, de aspect, de vârstă şi de sex diferit, aşteptau ca şi el şi, cum sosiseră mai devreme, intrară bineînţeles înaintea lui. Numai că, după aceea, unele, probabil cele împotriva cărora nu se găsiseră destule dovezi, ieşeau singure, pe când celelalte ieşeau însoţite fie de un ipistat, fie de doi jandarmi de la prefectură. Jacques Aubry râvnea din toată inima norocul celor din urmă, care erau duse la Châtelet, unde dorea

atât de mult să pătrundă la rândul său.

În sfârşit fu strigat Jacques Aubry, student.

Jacques Aubry sări numaidecât în picioare şi dădu buzna în biroul judecătorului, cu un aer atât de vesel, de parcă s-ar fi dus la cea mai atrăgătoare petrecere.

În biroul judecătorului se aflau doi inşi: unul şi mai înalt, şi mai negru, şi mai slab, şi mai uscat decât cel din anticameră, lucru pe care, cu cinci minute mai înainte, Jacques Aubry l-ar fi socotit imposibil: era grefierul; celălalt, scurt şi gros, rotofei şi pântecos, cu ochi sprinţari, cu zâmbetul pe buze şi cu o figură jovială: era judecătorul.

Zâmbetul lui se încrucişă cu al lui Aubry şi studentul fu gata să strângă mâna judecătorului, atât de mare era simpatia pe care i-o inspira onorabilul magistrat.

— He, he, he!... făcu acesta, măsurându-l din ochi pe secretar.

— Chiar aşa, jupâne, pe legea mea! răspunse studentul.

— Ai într-adevăr o mutră de pehlivan – spuse magistratul. Hai, domnule ştrengar, ia un scaun şi aşază-te!

Jacques Aubry luă un scaun, se aşeză picior peste picior şi începu să se legene bucuros.

— Aşa! zise judecătorul, frecându-şi mâinile. Ia să vedem, domnule grefier, să vedem depoziţia reclamantei.

Grefierul se ridică şi, descriind prin aer o jumătate de cerc, cum era lung şi deşirat, ajunse cu mâna de partea cealaltă a mesei, de unde scoase dintr-un vraf de hârţoage dosarul privitor la Jacques Aubry.

— Poftim! spuse grefierul.

— Ia să vedem, cine-i reclamanta? întrebă judecătorul.

— Gervaise-Perrette Popinot – răspunse grefierul.

— Exact! spuse studentul, încuviinţând din cap. Foarte exact.

— Minoră – continuă grefierul – în vârstă de nouăsprezece ani.

— Ei, minoră! protestă Aubry.

— După cum reiese din declaraţia sa.

— Biata Gervaise! şopti printre dinţi Aubry. Avea dreptate să spună că era atât de zăpăcită, încât nu-şi mai dădea seama ce spune; mie mi-a mărturisit că are douăzeci şi doi. La urma urmei, fie şi nouăsprezece.

— Aşadar – spuse judecătorul – aşadar, ştrengarule, eşti învinuit de a fi sedus o fată minoră. He, he, he!

— He, he, he! făcu la rândul lui Aubry, împărtăşind ilaritatea anchetatorului.

— Cu circumstanţe agravante – continuă grefierul, tulburând cu glasul său lătrător armonia vocilor vesele ale magistratului şi studentului.

— Cu circumstanţe agravante – repetă judecătorul.

— Ei, drăcie! exclamă Jacques Aubry. Aş fi nespus de încântat să cunosc şi eu circumstanţele agravante.

— Dat fiind că reclamanta rămăsese indiferentă timp de şase luni la toate rugăminţile şi la toate momelile învinuitului…

— Şase luni?! se minună Jacques. Mă iertaţi, domnule grefier, dar trebuie să fie o greşeală.

— Şase luni, domnule, e scris negru pe alb! spuse omul în straie cernite, pe un ton ce nu îngăduia nicio tăgadă.

— Bine, fie şi şase luni – răspunse Jacques Aubry – dar într-adevăr Gervaise avea dreptate să spună că…

— Numitul Jacques Aubry, exasperat de indiferenţa sa, a ameninţat-o…

— Oho! exclamă Jacques.

— Oho! repetă judecătorul.

— Dar – continuă grefierul – numita Gervaise-Perrette Popinot nu şi-a pierdut cumpătul, înfruntându-l cu atâta curaj, încât, în cele din urmă, cutezătorul şi-a cerut iertare,

mărturisindu-şi căinţa.

— Aaa! făcu Aubry.

— Aaa! îl îngână judecătorul.

— Biata Gervaise! o compătimi studentul în sinea lui, dând din umeri. Unde i-o fi fost capul?

— Dar – urmă grefierul – căinţa lui era prefăcută; din nefericire, în nevinovăţia şi neştiinţa ei, reclamanta s-a lăsat amăgită de această căinţă şi, într-o seară, în care a avut nesăbuinţa de a primi invitaţia învinuitului, care o poftise la o gustare, numitul Jacques Aubry a turnat în paharul ei cu apă…

— Cu apă? îl întrerupse studentul.

— Reclamanta a declarat că în viaţa ei n-a pus în gură un strop de vin – preciză grefierul. Numitul Jacques Aubry a turnat în paharul ei cu apă o băutură ameţitoare.

— Spuneţi-mi, vă rog, domnule grefier – izbucni secretarul – ce naiba citiţi acolo?

— Declaraţia reclamantei.

— Nu se poate! protestă Jacques.

— Aşa scrie? întrebă judecătorul.

— Aşa scrie – răspunse grefierul.

— Citeşte mai departe.

„De fapt – îşi spuse în sinea lui Jacques Aubry – cu cât au să mă scoată mai vinovat, cu atât e mai sigur c-am să mă pot întâlni cu Asc-anio la Châtelet. Treacă de la mine şi ameţeala!

— Citiţi mai departe, domnule grefier! spuse Aubry.

— Va să zică recunoşti?

— Recunosc – încuviinţă studentul.

— Ah, cine-mi eşti, puşlama! spuse judecătorul, râzând cu poftă şi frecându-şi mâinile.

— Astfel că – urmă grefierul – biata Gervaise, nemaiavând judecata întreagă, i-a mărturisit în cele din urmă seducătorului său că-l iubea.

— Ia te uită! se miră Jacques.

— Halal de el, pişicherul! murmură judecătorul, căruia îi scăpărau ochişorii.

— Bine, dar nu e nimic adevărat din toate astea! se revoltă Jacques Aubry.

— Tăgăduieşti?

— Ba bine că nu.

— Scrie – spuse judecătorul – că învinuitul declară a nu se fi făcut vinovat de niciunul din faptele ce i se pun în sarcină.

— Un moment, vă rog, un moment! îl opri studentul, chibzuind în sinea lui că, dacă tăgăduia învinuirile ce i se aduceau, nu va mai fi trimis la închisoare.

— Va să zică nu tăgăduieşti chiar totul în întregime? întrebă judecătorul.

— Recunosc că e ceva adevărat, dacă nu în formă, în orice caz în fond.

— Păi din moment ce ai recunoscut că i-ai dat o băutură ameţitoare – spuse judecătorul – poţi foarte bine să recunoşti şi restul.

— La drept vorbind – căzu de acord Jacques – din moment ce am recunoscut băutura ameţitoare, recunosc, domnule grefier, recunosc că... Zău – adăugă el pentru sine – avea dreptate Gervaise să spună că...

— Dar asta nu-i tot... – îl întrerupse grefierul.

— Cum? Tot nu s-a terminat?

— Crima de care învinuitul s-a făcut vinovat faţă de numita Gervaise a avut urmări nenorocite. Biata Gervaise a observat că era însărcinată.

— A, nu! protestă Jacques. Asta întrece orice măsură.

— Tăgăduieşti paternitatea? îl întrebă magistratul.

— Tăgăduiesc nu numai paternitatea, ci chiar şi sarcina.

— Scrie – spuse judecătorul – că, de vreme ce învinuitul

nu vrea să recunoască nu numai paternitatea, dar nici sarcina, se va face o anchetă în această privinţă.

— Un moment, vă rog, un moment – interveni Aubry, dându-şi seama că, în cazul când declaraţiile Gervaisei se dovedeau mincinoase, fie chiar numai într-un singur punct, toate planurile sale se prăbuşeau – un moment, vă rog, Gervaise a declarat într-adevăr ceea ce domnul grefier a citit adineauri?

— Cuvânt cu cuvânt – răspunse grefierul.

— Dacă a declarat aşa – continuă Aubry – dacă a declarat… atunci…

— Atunci? întrebă judecătorul.

— Atunci aşa trebuie să fie.

— Scrie că învinuitul se recunoaşte vinovat de toate capetele de acuzare.

Grefierul se supuse.

„Bineînţeles – socoti în sinea lui studentul – dacă Ascanio a căpătat opt zile de închisoare numai pentru că i-a făcut curte Colombei, pe mine, care am amăgit-o pe Gervaise, care am îmbătat-o, care am sedus-o, au să mă încalţe cu cel puţin trei luni de puşcărie. Dar ce era să fac, am vrut să fiu sigur că-mi ating scopul. De altminteri, nu pot decât s-o felicit pe Gervaise. A naibii! A ştiut să iasă basma curată; Ioana d’Arc nu-i ajunge, zău, nici până la călcâie!”

— Prin urmare – stărui magistratul – recunoşti toate faptele de care eşti învinuit?

— Recunosc, jupâne – răspunse Jacques, fără a mai sta pe gânduri – recunosc; şi astea, şi altele, dacă mai doriţi. Sunt foarte vinovat, domnule judecător, de aceea vă rog să nu mă cruţaţi.

— Puşlama neruşinată! mormăi magistratul, cu tonul cu care, într-o comedie, unchiul îi vorbeşte nepotului: „Cine-mi eşti, puşlama!”

După care îşi lăsă în piept capul mare, rotund ca o bilă, buhăit şi purpuriu şi se cufundă în gânduri; pe urmă, după câteva minute de profundă chibzuinţă, spuse ridicând capul şi, odată cu el, şi degetul arătător de la mâna dreaptă:

— Având în vedere... având în vedere, scrie, domnule grefier, având în vedere că numitul Jacques Aubry declară că a sedus pe fata Gervaise-Perrette Popinot prin făgăduieli înşelătoare şi prin mărturii mincinoase de dragoste, îl condamnăm pe sus-numitul Jacques Aubry la o amendă de douăzeci de băncuţe pariziene, să aibă grijă de copil, dacă e un prunc de parte bărbătească, şi să plătească cheltuielile de judecată.

— Dar închisoarea? sări cu gura Aubry.

— Ce închisoare? întrebă magistratul.

— Păi, da, închisoarea. Nu mă condamnaţi la închisoare? Cum se poate?

— Nu.

— Nu mă trimiteţi atunci la Châtelet ca pe Ascanio?

— Ascanio? Dar ăsta cine mai e?

— Ascanio este unul din ucenicii meşterului Benvenuto Cellini.

— Şi ce-a făcut ucenicul ăsta?

— A sedus o fată.

— Ce fată?

— Pe domnişoara Colombe d’Estourville, fiica domnului prefect al Parisului.

— Ei, şi?

— Şi cred că e o nedreptate, dat fiind că am săvârşit amândoi aceeaşi infracţiune, să nu suferim aceeaşi pedeapsă. Cum vine asta: pe el îl trimiteţi la închisoare, iar pe mine mă condamnaţi la o amendă de douăzeci de băncuţe pariziene?! înseamnă că nu mai e dreptate pe lumea asta!

— Dimpotrivă – răspunse magistratul – tocmai că e o dreptate şi o dreptate în adevăratul înţeles al cuvântului: s-a hotărât aşa.

— Cum adică?

— Foarte simplu: există pe lume onoare şi onoare, tinere ştrengar; onoarea unei domnişoare de neam se socoteşte că trebuie plătită cu închisoare; onoarea unei mici cusătorese nu face decât douăzeci de băncuţe pariziene. Dacă ţineai cu tot dinadinsul să ajungi la Châtelet, trebuia să fi avut de-a face cu o ducesă şi atunci totul ar fi mers strună.

— Dar e îngrozitor! E imoral! E strigător la cer! se revoltă studentul.

— Dragul meu – spuse magistratul – plăteşte amenda şi mergi sănătos!

— N-am să plătesc amenda şi nici n-am să plec.

— Atunci am să chem doi arcaşi şi am să te trimit la închisoare până ce te vei învrednici să plăteşti.

— Păi asta şi vreau!

Judecătorul chemă doi arcaşi.

— Luaţi-l pe pehlivanul ăsta şi duceţi-l la Carmeliţi.

— La Carmeliţi?! exclamă Jacques. De ce nu la Châtelet?

— Pentru că Châtelet nu este o închisoare pentru datornici, mă înţelegi, scumpule, pentru că Châtelet este o fortăreaţă regală şi, ca să poţi intra acolo, trebuie să fi săvârşit cine ştie ce crimă grozavă, în toată legea. La Châtelet! Stai tu, puişorule! O să-ţi dăm noi un Châtelet să-l ţii minte!

— Un moment, vă rog, un moment – se răzgândi Jacques Aubry – un moment.

— Ce este?

— Dacă-i vorba să nu mă duceţi la Châtelet, atunci plătesc.

— Dacă plăteşti, atunci nu mai e nimic de zis. Puteţi pleca, domnilor arcaşi, puteţi pleca, băiatul vrea să plătească.

Cei doi soldaţi ieşiră, iar Jacques Aubry scoase din punga de la brâu douăzeci de băncuţe pariziene pe care le înşiră pe biroul magistratului.

— Vezi dacă e suma exactă – spuse judecătorul.

Grefierul se ridică în picioare şi, pentru a aduce la îndeplinire ordinul primit, se încovoie în semicerc, cuprinzând în arcul descris de trupul său, ce părea să aibă darul de a se lungi la nesfârşit, toată masa împreună cu hârţoagele aflate deasupra ei; aşa cum şedea cocârjat, cu picioarele pe podele şi cu mâinile pe biroul magistratului, semăna cu un lugubru curcubeu.

— Suma e exactă – spuse el…

— Eşti liber să pleci, tinere ştrengar – spuse judecătorul – mai sunt destui care aşteaptă să intre; justiţia nu-şi poate pierde vremea numai cu dumneata; hai, du-te!…

Jacques Aubry văzu că nu mai era nimic de făcut şi plecă, din cale afară de abătut.

XXXII

ÎN CARE PERSOANA LUI JACQUES AUBRY IA PROPORŢII EPICE

— Mare comedie! bodogănea studentul, ieşind din palatul justiţiei şi apucând-o, fără să-şi dea seama încotro merge, spre podul Morilor, ce se sfârşea cam în dreptul închisorii Châtelet. Mare comedie, aş fi curios să ştiu ce o să zică Gervaise când o să afle că onoarea ei a fost preţuită la douăzeci de băncuţe pariziene! O să spună

desigur c-am dat drumul la gură, c-am îndrugat verzi şi uscate şi o să-mi scoată ochii. Dar ce văd?

Ceea ce văzuse studentul era unul din pajii acelui preaîndatoritor gentilom, căruia se obişnuise a-i încredinţa toate tainele sale şi pe care-l socotea cel mai duios prieten. Băiatul şedea rezemat de parapetul cheiului şi-şi făcea de lucru, jonglând cu nişte pietricele.

— Pe cinstea mea! spuse studentul. A picat tocmai la ţanc. Prietenul meu, pe care nu ştiu cum îl cheamă şi care pare să fie bine văzut la curte, va avea poate destulă trecere ca să mă bage la închisoare; pronia cerească mi l-a scos în cale pe pajul său ca să-mi spună unde aş putea să dau de el, având în vedere că nu-i cunosc nici numele, nici adresa.

Şi pentru a se folosi de ceea ce socotea a fi o atenţie delicată din partea proniei cereşti, Jacques Aubry se îndreptă spre tânărul paj, care, recunoscându-l la rândul său, culese rând pe rând, din zbor, cele trei pietricele într-o singură mână şi, petrecându-şi piciorul drept peste cel stâng, rămase locului să-l aştepte pe student, cu aerul acela şmecher ce constituie trăsătura caracteristică a breslei din care avea cinstea să facă parte.

— Bună ziua, domnule paj! strigă Jacques Aubry de departe, în clipa în care i se păru că băieţandrul putea să-l audă.

— Bună ziua, jupâne student! răspunse ştrengarul. Ce căutaţi prin partea locului?

— Pe cinstea mea, ca să-ţi spun drept, căutam un lucru pe care cred că l-am găsit de vreme ce am dat de dumneata; căutam adresa nepreţuitului meu prieten, contele… baronul… vicontele… adresa stăpânului dumitale.

— Doriţi cumva să-l vedeţi? întrebă pajul.

— Chiar acum, dacă se poate.

— Atunci aţi nimerit cum nu se poate mai bine, fiindcă a intrat adineauri la prefect.

— La Châtelet?

— Da şi în curând trebuie să iasă.

— Ce fericit e că poate intra oricând pofteşte la Châtelet; înseamnă deci că-l cunoaşte bine pe jupân d'Estourville bunul meu prieten vicontele... contele... baronul...

— Vicontele...

— Bunul meu prieten vicontele... da... spune-mi, te rog – continuă Aubry, folosindu-se de prilej pentru a afla în sfârşit numele prietenului său – vicontele de...

— Vicontele de Mar...

— Ah! exclamă studentul, nemailăsându-i răgaz pajului să termine, deoarece tocmai atunci cel aşteptat se ivise în poartă. Ah! Dragă viconte, dumneata eşti! Bine c-ai venit, tocmai te căutam, te aşteptam.

— Bună ziua – spuse Marmagne, care nu părea de fel încântat de această întâlnire. Bună ziua, dragul meu. Mi-ar fi făcut plăcere să stăm de vorbă un pic, dar, din păcate, sunt grăbit. Aşa că, să ne vedem cu bine!

— un moment, te rog, un moment – stărui Jacques Aubry, agăţându-se de braţul prietenului său – un moment, ce naiba, doar n-ai să pleci chiar aşa. În primul rând vreau să-ţi cer un mare, un foarte mare serviciu.

— Dumneata?

— Da, eu; legea divină spune, după cum bine ştii, că prietenii trebuie să se ajute între ei.

— Prietenii?

— Bineînţeles: nu eşti dumneata prietenul meu? Căci pe ce se bizuie prietenia? Pe încredere; iar eu am cea mai deplină încredere în dumneata: îţi povestesc toate păţaniile mele, ba chiar şi pe ale altora.

— Şi ai avut vreodată ocazia să te căieşti?

— Niciodată, cel puţin în privinţa dumitale; din păcate însă, nu toată lumea e ca dumneata. Există în Paris un om pe care îl caut şi pe care cu ajutorul lui Dumnezeu am să-l găsesc într-o bună zi.

— Dragul meu – îl întrerupse Marmagne, care bănuia, desigur, pe cine anume căuta Aubry – ţi-am spus că sunt foarte grăbit.

— Dar stai puţin, e vorba doar să-mi faci un serviciu…

— Atunci spune repede.

— Eşti bine văzut la curte, nu-i aşa?

— Aşa spun prietenii mei.

— Înseamnă deci că te bucuri de oarecare trecere?

— E un lucru de care duşmanii mei ar putea să-şi dea seama la un moment dat.

— Ei bine, dragă conte, dragă baroane… dragă…

— Viconte.

— Ajută-mă să intru la Châtelet.

— În ce calitate?

— În calitate de deţinut, pur şi simplu.

— În calitate de deţinut? Curios gust, pe legea mea!

— Ce să fac, ăsta-i gustul meu.

— Şi în ce scop să intri la Châtelet? îl iscodi Marmagne, bănuind că năzuinţa studentului ascundea cine ştie ce nou secret, de pe urma căruia ar putea să tragă foloase.

— Să fi fost altcineva în locul dumitale, nu i-aş fi spus nimic, dragă prietene – răspunse Jacques – căci am învăţat pe pielea mea sau, mai bine zis, pe pielea bietului Ascanio, că e mai bine să-ţi păzeşti gura. Dar cu dumneata se schimbă socoteala. Ştii bine doar că n-am niciun secret faţă de domnia ta.

— În cazul ăsta, spune repede.

— Mă ajuţi să intru la Châtelet dacă-ţi spun?

— Chiar acum, pe loc.

— Ei bine, dragă prietene, închipuieşte-ţi că am avut

nesăbuinţa de a destăinui şi altora, nu numai dumitale, faptul c-am văzut o fată încântătoare ascunsă în capul zeului Marte.

— Ei, şi?

— Minţi sucite! Capete seci! Nu zici că s-au apucat să trâmbiţeze povestea asta peste tot, până a ajuns la urechile prefectului; şi cum fiica lui tocmai dispăruse de acasă de câteva zile, prefectul s-a gândit că s-ar fi putut să fie ea fata care îşi găsise acolo un adăpost. Le-a dat de ştire lui d'Orbec şi ducesei d'Etampes şi împreună au făcut o descindere la palatul Nesle, în timp ce Benvenuto Cellini se afla la Fontainebleau. Pe Colombe au dus-o pe sus, iar pe Ascanio l-au băgat la închisoare.

— Ce vorbeşti!

— Cum te văd şi cum mă vezi, iubitule. Şi cine crezi c-a pus la cale toate astea? Un oarecare viconte de Marmagne.

— Dar – îi tăie vorba Marmagne, care începuse să se neliniştească, văzând că numele lui revenea mereu pe buzele studentului – dar nu mi-ai spus ce nevoie ai dumneata să intri la Châtelet.

— Nu înţelegi?

— Nu.

— L-au arestat pe Ascanio.

— Da.

— Şi l-au dus la Châtelet

— Bun.

— Ceea ce ei nu ştiu însă, ceea ce nimeni nu ştie în afară de ducesa d'Etampes, Benvenuto şi cu mine, este faptul că Ascanio are la mână o anumită scrisoare, deţine un anumit secret care ar putea s-o ducă de râpă pe ducesă. Ei, acum înţelegi?

— Da, parcă, un *pic. Fii* bun şi ajută-mă, **iubite** prietene!

— Înţelegi, dragă viconte – continuă Aubry, care începea să-şi dea tot mai mult ifose aristocratice – că trebuie să intru la Châtelet şi să dau de Ascanio, ca să iau scrisoarea sau să-mi dezvăluie secretul, să ies apoi din închisoare, să-l caut pe Benvenuto şi, împreună, să chibzuim cum şi în ce fel am putea face să izbândească nevinovăţia Colombei şi dragostea lui Ascanio, lăsându-i mofluzi pe alde Marmagne, alde d'Orbec, pe prefect, pe ducesa d'Etampes cu toată şleahta.

— E un plan foarte iscusit – spuse Marmagne. Mulţumesc pentru încrederea pe care mi-o arăţi, dragul meu student. Să ştii că n-o să te căieşti.

— Şi-mi făgăduieşti c-o să mă ajuţi?

— Pentru ce?

— Păi ca să intru la Châtelet, aşa cum te-am rugat.

— Poţi să te bizui pe mine.

— Chiar acum?

— Aşteaptă-mă aici.

— Unde sunt?

— În acelaşi loc.

— Şi dumneata unde te duci?

— Să iau un mandat de arestare.

— Ah, dragă prietene, scumpe baroane, iubite conte. Dar, ştii ceva, poate c-ar trebui să-mi spui numele dumitale şi adresa în cazul când aş avea nevoie de dumneata.

— La ce bun? Mă întorc îndată.

— Da, vino cât mai repede; şi dacă s-ar întâmpla cumva să te întâlneşti pe drum cu afurisitul acela de Marmagne, spune-i că…

— Ce anume?

— Spune-i c-am făcut un legământ.

— Ce legământ?

— Să nu moară decât de mâna mea.

— Rămâi cu bine – îi strigă vicontele – rămâi cu bine, aşteaptă-mă acolo!

— La revedere! spuse Aubry. Nici vorbă că te-aştept. Ah, eşti un prieten adevărat dumneata, un om în care poţi avea deplină încredere şi tare aş vrea să ştiu, zău…

— Rămâneţi cu bine, jupâne student – spuse pajul, care stătuse deoparte în timpul convorbirii de mai sus şi care se pregătea acum să-şi urmeze stăpânul”.

— Mergi sănătos, drăguţule – spuse Aubry – dar, înainte de a pleca, aş avea o rugăminte.

— Şi anume?

— Cine este nobilul senior pe care ai cinstea să-l slujeşti?

— Cel cu care aţi stat de vorbă un sfert de ceas?

— Da.

— Şi căruia îi spuneaţi dragă prietene?

— Da.

— Şi chiar nu ştiţi cum îl cheamă?

— Nu.

— Bine, dare…

— Un gentilom foarte cunoscut, nu-i aşa?

— Bineînţeles.

— Cu mare trecere?

— După rege şi după doamna d’Etampes, el are pâinea şi cuţitul.

— Aşa… şi zici că se numeşte?…

— Se numeşte vicontele… dar uite că s-a întors şi mă cheamă. Mă iertaţi…

— Vicontele de…

— Vicontele de Marmagne.

— Marmagne! exclamă Aubry. Vicontele de Marmagne! Tânărul gentilom este vicontele de Marmagne?!

— El însuşi.

— Marmagne?! Prietenul prefectului, al lui d’Orbec, al doamnei d’Etampes?

— În carne şi oase.

— Şi duşmanul lui Benvenuto Cellini.

— Întocmai.

— Ah! răbufni Aubry, căruia în momentul acela trecutul i se înfăţişă într-o străfulgerare. Ah, acum înţeleg! Ah, Marmagne, Marmagne! Atunci, cum studentul era neînarmat, cu o mişcare iute ca gândul, apucă de plăsele spada scurtă pe care o purta micul paj, o trase din teacă şi se năpusti pe urmele lui Marmagne, strigând: Stai! Stai!

La primul strigăt, Marmagne întorsese capul, îngrijorat, şi când îl văzuse pe Aubry fugind după el cu spada în mână, simţise că fusese în fine descoperit. Nu-i rămâneau decât două lucruri de făcut: s-o rupă la fugă sau să-l aştepte. Marmagne nu era totuşi chiar atât de curajos ca să stea locului să-l aştepte, dar nici chiar atât de laş ca să-şi ia tălpăşiţa. Alese deci o cale de mijloc şi intră buzna într-o casă a cărei uşă era deschisă, sperând că va putea s-o închidă după el; din nefericire pentru Marmagne însă, uşa era prinsă de perete cu un lanţ pe care nu reuşi să-l desfacă, astfel că Aubry, care se afla la o mică distanţă în urma lui, ajunse acolo înainte de a fi apucat vicontele să urce scările.

— Ah, Marmagne! Viconte blestemat! Iscoadă afurisită! Hoţoman de secrete! Tu erai va să zică! în sfârşit, acum ştiu cine eşti, nu-mi mai scapi tu din mână! în gardă, secătură, în gardă!

— Domnule – răspunse Marmagne, încercând să-şi dea aere de mare senior – îţi închipui cumva că vicontele de Marmagne îi face studentului Jacques Aubry cinstea de a încrucişa spada cu el?

— Dacă vicontele de Marmagne nu binevoieşte să-i facă studentului Jacques Aubry cinstea de a încrucişa

spada cu el, studentul Jacques Aubry va avea cinstea să străpungă cu spada sa trupul vicontelui de Marmagne.

Şi pentru a nu-i mai lăsa nici cea mai mică îndoială celui căruia îi era adresată această ameninţare, Aubry pironi vârful spadei sale în pieptul vicontelui şi, împungându-i vesta cu mâneci bufante, îl făcu să simtă ascuţişul lamei.

— Ucigaşul! începu să strige Marmagne. Săriţi! Ajutor!

— Strigă cât pofteşti! îi spuse Jacques. Până să vină cineva, ţi-a şi pierit graiul. Lucrul cel mai bun pe care-l ai de făcut, viconte, e să te aperi, crede-mă. Aşa că, în gardă, viconte, în gardă!

— Ei bine, fiindcă ţii cu tot dinadinsul – exclamă vicontele – aşteaptă puţin şi ai să vezi!

Marmagne, precum aţi putut să vă daţi seama, nu era de felul său un om viteaz, dar, ca toţi gentilomii din acele vremuri de cavalerism, primise o educaţie ostăşească. Mai mult chiar, trecea drept un spadasin destul de iscusit. E adevărat că, după câte se spunea, singurul efect al acestei reputaţii era mai curând acela de a-l scuti pe Marmagne de buclucurile în care ar fi putut să intre decât de a-l ajuta să descurce în chip fericit buclucurile în care se băgase. Nu e mai puţin adevărat însă că, văzându-se atacat cu atâta înverşunare de Jacques, vicontele trase spada din teacă şi se puse în gardă după toate regulile artei.

Dar dacă Marmagne era de o îndemânare unanim recunoscută de seniorii de la curte, Jacques Aubry, la rândul său, avea o dibăcie pe care nu i-o tăgăduia niciunul dintre studenţii de la Universitate şi niciunul dintre secretarii de cancelarie. Aşa încât, chiar de la prima lovitură, amândoi combatanţii îşi dădură seama că aveau de-a face cu un adversar serios: cu singura deosebire că Marmagne totuşi avea asupra celuilalt un mare avantaj. Spada cu care era înarmat Aubry şi pe care o smulsese de

la cingătoarea pajului se dovedea a fi cu şase degete mai scurtă decât aceea a vicontelui: ceea ce, dacă nu constituia un neajuns însemnat atunci când se afla în poziţie de apărare, îl punea într-o evidentă inferioritate când trebuia să atace.

Într-adevăr, era de ajuns ca Marmagne, cu şase degete mai înalt decât studentul şi înarmat cu o spadă cu jumătate de picior mai lungă decât a acestuia, să îndrepte spre obrazul lui vârful lamei pentru a-l ţine la distanţă tot timpul, pe când Jacques Aubry, oricât de energic l-ar **fi** atacat la rândul său, oricâte fente ar fi făcut şi oricât ar fi fandat, nu putea să-l atingă pe Marmagne, care ieşea numaidecât din raza lui de acţiune, fără să fie nevoit a se retrage nici măcar cu un pas, mulţumindu-se doar să alăture piciorul drept de cel stâng. De aceea, de vreo două-trei ori în timpul luptei, în ciuda promptitudinii cu care erau parate loviturile, lunga spadă a vicontelui atinsese pieptul studentului, în timp ce Jacques, oricât de mult ar fi fandat, nu reuşea să străpungă decât aerul.

Aubry îşi dădu seama că era pierdut dacă ar fi purtat mai departe lupta în felul acesta şi, pentru a nu-i lăsa răgaz adversarului său să întrezărească planul pe care-l ticluise, continuă să-l atace şi să pareze loviturile lui cu mişcările obişnuite de fentă şi de parare, câştigând teren puţin câte puţin şi pe nesimţite; pe urmă, când socoti că se afla destul de aproape de el, la un moment dat făcu în aşa fel ca să rămână descoperit ca din întâmplare.

Observând un punct vulnerabil, Marmagne fandă brusc; Aubry, care se aştepta la această mişcare, pară în poziţia primă, apoi, folosindu-se de faptul că spada adversarului se afla ridicată de două degete deasupra capului său, se strecură pe sub tăişul ei, făcând un salt şi fandând totodată cu asemenea dibăcie şi atât de năprasnic, încât mica spadă a pajului se implântă până la gardă în pieptul

vicontelui.

Marmagne scoase unul din acele ţipete ascuţite ce vădesc de obicei cât de gravă poate fi rana căpătată; pe urmă lăsă braţul în jos, se făcu galben la faţă, scăpă sabia din mână şi căzu pe spate.

În acelaşi moment, o patrulă atrasă de ţipetele lui Marmagne, de semnele pe care le făcea pajul şi de mulţimea ce începuse să se strângă la poartă sosi în pas alergător la faţa locului, şi cum Aubry mai ţinea încă în mână sabia plină de sânge, îl arestă.

La început, Aubry încercă să se împotrivească, dar cum comandantul patrulei striga în gura mare: „Dezarmaţi-l pe netrebnicul ăsta şi duceţi-l la Châtelet”, îşi vârî la loc spada în teacă şi urmă jandarmii ce se îndreptau spre închisoarea râvnită cu atâta înfocare, admirând în sinea lui rânduielile proniei cereşti, care îi împlinea în acelaşi timp cele mai fierbinţi dorinţe ale sale: să se răzbune pe Marmagne şi să ajungă cât mai aproape de Ascanio.

De astă dată nu mai făcură atâtea nazuri ca să-l primească în fortăreaţa regală; dat fiind însă că deocamdată temniţa era ticsită de locatari, avu loc o discuţie între temnicer şi inspectorul închisorii pentru a vedea unde anume i s-ar putea da găzduire noului venit; în sfârşit, cele două simandicoase persoane părură a cădea de acord asupra acestei chestiuni „drept care temnicerul îi făcu semn lui Jacques Aubry să vină cu el, îl sili să coboare treizeci şi două de trepte, descuie o uşă, îl împinse într-o celulă cât se poate de întunecoasă şi încuie la loc uşa în urma lui.

XXXIII

DESPRE PIEDICILE ÎNTÂMPINATE DE UN OM CINSTIT CARE VREA SĂ IASĂ DIN ÎNCHISOARE

Studentul rămase locului un moment, năucit de trecerea bruscă de la lumină la întuneric; unde se găsea oare? Habar n-avea. Era departe sau aproape de Ascanio? N-avea nici cea mai vagă idee. De-a lungul coridorului pe care-l străbătuse puţin mai înainte observase că, în afară de uşa ce fusese descuiată pentru el, mai erau încă două uşi; până una alta însă, atinsese principalul său ţel: se afla sub acelaşi acoperiş cu prietenul lui.

Totuşi, cum nu putea rămâne pironit locului o veşnicie şi cum la capătul celălalt al celulei, adică la o distanţă de vreo cincisprezece paşi, se zărea strecurându-se o rază de lumină printr-o răsuflătoare, întinse înainte piciorul cu băgare de seamă, simţind instinctiv nevoia de a se îndrepta spre partea mai luminată a încăperii; dar, la cel de-al doilea pas pe care-l făcu, podeaua păru a-i fugi de sub picioare; coborî valvârtej vreo trei-patru trepte şi, cum îşi luase vânt, poate că ar fi ajuns să-şi sfărâme capul de perete dacă n-ar fi întâmpinat în cale un obstacol ce-l făcu să se poticnească. Aşa că, până la urmă, Jacques Aubry se alese doar cu câteva vânătăi.

Obstacolul care, fără să vrea îi făcuse studentului acest însemnat serviciu, gemu din rărunchi.

— Îmi cer iertare – spuse Jacques, ridicându-se de jos şi scoţându-şi boneta din cap. Îmi cer iertare, căci am impresia că am călcat pe cineva sau pe ceva, necuviinţă pe care nu mi-aş fi permis-o în ruptul capului dacă aş fi putut vedea unde pun piciorul.

— Ai călcat – se auzi un glas – pe ceea ce a fost timp de şaizeci de ani un om şi pe ceea ce în curând va fi pe veci

un stârv.

— Cu atât mai mult îmi pare rău atunci – spuse Jacques – fiindcă te-am tulburat tocmai în momentul în care, pesemne, ca orice bun creştin, îţi încheiai socotelile cu Dumnezeu.

— Socotelile mele sunt de mult încheiate, jupâne student: am păcătuit ca un om, dar am pătimit ca un mucenic, şi nădăjduiesc că Dumnezeu, cântărind greşelile şi suferinţele mele, va găsi că povara suferinţelor e mai mare decât cea a greşelilor.

— Amin! rosti Aubry. E ceea ce-ţi doresc din toată inima. Dar dacă lucrul acesta nu te oboseşte prea tare în clipa de faţă, dragul meu tovarăş de suferinţă, îmi îngădui să-ţi spun dragul meu deoarece bănuiesc că nu-mi porţi nicio pică pentru păţania de adineauri, mulţumită căreia am avut prilejul să te cunosc; dacă lucrul acesta nu te oboseşte prea tare, zic, te-aş ruga să-mi spui şi mie în virtutea cărui har ceresc ai putut afla că sunt student.

— Mi-am dat seama după îmbrăcămintea dumitale şi, mai ales, după călimara pe care o porţi atârnată de cingătoare, în locul în care de obicei un gentilom poartă pumnalul.

— Zici că ţi-ai dat seama după îmbrăcăminte şi după călimară? Asta-i bună! Scumpul meu tovarăş de suferinţă, parcă spuneai mai adineauri, dacă nu mă înşel, că te pregăteşti să-ţi dai obştescul sfârşit?

— Nădăjduiesc să fi ajuns, în fine, la capătul nenorocirilor mele; da, nădăjduiesc să închid ochii astăzi pe pământ pentru a mă trezi mâine dimineaţă în ceruri.

— N-am nimic împotrivă – răspunse Jacques – voiam numai să-ţi atrag atenţia că situaţia în care te afli în clipa de faţă nu este tocmai potrivită pentru a-ţi omorî timpul glumind.

— Dar cine-ţi spune că glumesc? îngână muribundul,

însoţindu-şi cuvintele de un oftat adânc.

— Păi cum altfel? Zici că m-ai recunoscut după îmbrăcăminte şi după călimara pe care o port la cingătoare, în timp ce eu, oricât aş căsca ochii, nu reuşesc nici măcar să-mi zăresc mâinile.

— Se poate – răspunse întemniţatul – dar după ce vei fi stat cincisprezece ani în şir într-o carceră, ochii dumitale vor ajunge să vadă în beznă la fel de limpede cum vedeau înainte la lumina zilei.

— Mai bine să-mi plesnească ochii în cap şi să se ducă dracului decât să fac o asemenea ucenicie! exclamă studentul. Cincisprezece ani, zici, ai stat cincisprezece ani întemniţat?

— Cincisprezece sau şaisprezece ani, poate mai mult, poate mai puţin; de o bună bucată de vreme am încetat să mai număr zilele şi să mai fac socoteala timpului.

— Se vede c-ai săvârşit cine ştie ce crimă fioroasă – se cutremură studentul – de a trebuit să suferi o atât de crâncenă pedeapsă?

— Sunt nevinovat – răspunse osânditul.

— Nevinovat! se înspăimântă Jacques. Cum aşa? Ascultă, dragă tovarăşe de suferinţă, ţi-am spus doar că nu-i acum prilejul de glumit.

— Şi eu ţi-am răspuns că nu glumeam.

— Dar şi mai puţin e prilejul de a minţi, având în vedere că gluma nu e decât o ştrengărie poznaşă, care nu supără pe nimeni, nici aici pe pământ şi nici în ceruri, în timp ce minciuna este un păcat de moarte, ce pune în primejdie mântuirea sufletului.

— N-am minţit în viaţa mea.

— Eşti nevinovat şi cu toate astea ai stat cincisprezece ani în închisoare?

— Cincisprezece ani, poate mai mult, poate mai puţin, după cum ţi-am spus.

— Ce vorbeşti! se înfioră Jacques. Când mă gândesc că şi eu sunt nevinovat!

— Atunci Domnul să te aibă în pază! răspunse muribundul.

— Cum adică, de ce să mă aibă în pază Dumnezeu?

— Da, fiindcă vinovatul mai poate trage nădejde să fie iertat; nevinovatul niciodată!

— Cuvintele dumitale sunt pline de tâlc, dragă prietene, dar ştii că nu e câtuşi de puţin liniştitor ceea ce spui dumneata?!

— Nu spun decât adevărul.

— La urma urmei – stărui Jacques – la urma urmei, poate ai totuşi ceva, un păcat cât de mic, pe conştiinţă; hai, fiindcă suntem între noi, poţi să-mi mărturiseşti.

Jacques, care într-adevăr începuse a desluşi lucrurile pe întuneric, luă un scăunel, îl duse lângă culcuşul muribundului şi, descoperind un loc în care pereţii făceau un ungher, puse scăunelul acolo şi se aşeză cât putu mai comod în jilţul acela improvizat.

— Văd că taci, dragă prietene, pesemne că n-ai încredere în mine. Şi te înţeleg foarte bine; cincisprezece ani de temniţă te-au făcut, desigur, bănuitor. Ei bine, dacă vrei să ştii, mă numesc Jacques Aubry, am douăzeci şi doi de ani, sunt student, după cum ai văzut – cel puţin aşa spui dumneata – şi, din anumite motive care mă privesc personal, am ţinut cu tot dinadinsul să intru în închisoare; mă aflu aici de zece minute; am avut cinstea de-a face cunoştinţă cu dumneata; asta-i toată povestea vieţii mele; şi acum ştii tot atât despre mine cât ştiu şi eu; vorbeşte la rândul dumitale, dragă tovarăşe de suferinţă, te-ascult.

— Iar eu – spuse întemniţatul – mă numesc Étienne Raymond.

— Étienne Raymond – murmură studentul – n-am auzit niciodată numele acesta.

— În primul rând – rosti cel ce-şi dăduse în vileag numele – dumneata erai un copil atunci când, din voinţa lui Dumnezeu, mi-a fost dat să pier din lumea celor vii; pe urmă ocupam un loc atât de neînsemnat şi făceam atât de puţină umbră pământului, încât nimeni n-a apucat să bage de seamă lipsa mea.

— Dar, la urma urmei, ce făceai? Cine erai dumneata?

— Eram omul de încredere al conetabilului de Bourbon.

— Aşa va să zică! înseamnă deci că ţi-ai trădat ţara ca şi el; atunci nu mă mai mir.

— Nu; n-am vrut să-mi trădez stăpânul, atâta tot.

— Ia stai, stai puţin: cum s-a întâmplat asta?

— Mă aflam la Paris în palatul conetabilului, în timp ce acesta locuia la castelul Său din Bourbon-l' Archambaut. Într-o zi vine la mine căpitanul străjilor sale, cu *o* scrisoare din partea monseniorului. Scrisoarea îmi punea în vedere să înmânez pe loc aducătorului un pachet mic pecetluit, pe care trebuia să-l caut în camera de culcare a ducelui, la căpătâiul patului său, în fundul unui dulăpior.

Am intrat împreună cu căpitanul în odaie, m-am dus la căpătâiul patului, am deschis dulăpiorul, am găsit pachetul în locul unde mi se spusese şi l-am încredinţat solului, care a plecat numaidecât. Un ceas mai târziu, au venit de la Luvru nişte soldaţi sub comanda unui ofiţer care mi-au poruncit, la rândul lor, să le descui camera de culcare a ducelui şi să le arăt un dulăpior care trebuia să se afle la căpătâiul patului. M-am supus, ei au deschis dulăpiorul şi au scotocit înăuntru, dar de prisos: ceea ce căutau era pacheţelul pe care-l ridicase, puţin mai înainte, trimisul ducelui.

— Mare drăcovenie! spuse Aubry, care începuse a lua parte cu cea mai mare însufleţire la întâmplările povestite de tovarăşul său de nenorocire.

— Ofiţerul m-a ameninţat cu cele mai crunte pedepse,

la care eu n-am răspuns nimic altceva decât că habar n-aveam ce anume voia de la mine; căci dacă aş fi mărturisit că abia apucasem să înmânez pachetul unui trimis al ducelui, ar fi alergat după el şi în cel mai scurt timp l-ar fi ajuns din urmă.

— Să fiu al naibii! se minună Aubry. Ai făcut un lucru cu cap şi te-ai purtat ca un vrednic şi credincios slujitor.

— Ofiţerul m-a lăsat atunci în paza a două străji şi s-a întors la Luvru împreună cu celelalte două. După o jumătate de oră a venit înapoi, cu ordinul de a fi dus la castelul Pierre-en-Scise, la Lyon; mi-au încătuşat picioarele în fiare, mi-au legat mâinile, m-au azvârlit într-un poştalion, au pus un soldat la dreapta şi altul la stânga. După cinci zile mă aflam sechestrat într-o închisoare care, trebuie să-ţi spun, nu era nici pe departe atât de întunecoasă şi de cumplită ca asta de aici; dar n-are a face, o închisoare, oricum ar fi, tot închisoare este şi, până la urmă, am ajuns să mă obişnuiesc şi cu asta, aşa cum m-am obişnuit şi cu celelalte.

— Hm! făcu Jacques Aubry. Asta înseamnă că eşti un înţelept.

— Au trecut aşa trei zile şi trei nopţi – urmă Etienne Raymond. În sfârşit, în cea de-a patra noapte, un zgomot uşor m-a trezit din somn; am deschis ochii; uşa celulei mele scârţâia din balamale; o femeie voalată intră înăuntru însoţită de temnicer; temnicerul puse o lampă pe masă şi, la un semn al musafirei mele nocturne, ieşi umil afară; atunci femeia se apropie de patul meu şi-şi ridică vălul de pe faţă: am dat un ţipăt.

— Ce vorbeşti? Dar cine era? întrebă Aubry, apropiindu-se brusc de povestitor.

— Era Luiza de Savoia, nici mai mult nici mai puţin: ducesa de Angoulême în persoană; mama suveranului şi regenta Franţei.

— Măi să fie! se miră Aubry. Şi ce căuta dumneaei la un pârlit ca dumneata?

— Căuta pachetul pecetluit pe care-l încredinţasem solului trimis de duce şi în care se aflau scrisorile de dragoste pe care nesăbuita prinţesă le scrisese celui năpăstuit acum.

— Ia te uită drăcie! şopti Jacques printre dinţi. Povestea asta seamănă al naibii de bine cu aceea a ducesei d'Etampes şi a lui Ascanio.

— Din păcate, toate poveştile cu prinţese nebune şi îndrăgostite seamănă între ele – răspunse întemniţatul, care părea să aibă auzul tot atât de ascuţit pe cât îi era de pătrunzătoare privirea – numai că vai de sufletul celor mici care se întâmplă să fie amestecaţi în ele!

— Un moment, un moment! Ce dracu' tot îndrugi acolo, cobe? Întâmplarea face ca şi eu să fiu amestecat într-o poveste cu o prinţesă nebună şi îndrăgostită.

— Păi, dacă-i aşa, poţi să-ţi ei rămas bun de la lumina zilei, rămas bun de la soare, rămas bun de la viaţă.

— Du-te dracului cu prorocirile dumitale de pe lumea cealaltă! Ce vină am eu în toată tărăşenia asta? Nu de mine s-a îndrăgostit, ci de Ascanio.

— Dar ce crezi că de mine se îndrăgostise cineva? continuă deţinutul. De mine despre care nici măcar nu se ştia că exist? Nu, s-a nimerit numai să mă aflu prins între o dragoste stearpă şi o răzbunare neistovită şi a trebuit să cad eu jertfă şi să fiu strivit în clipa în care s-au ciocnit amândouă.

— Să mă bată Dumnezeu! exclamă Aubry. Dar ştii că nu eşti de loc hazliu, stimabile?! Dar să ne întoarcem la prinţesă, nici nu pot să-ţi spun cât de mult mă interesează, tocmai fiindcă povestea dumitale m-a băgat în sperieţi.

— Aşadar, cum ţi-am spus, voia să capete scrisorile înapoi. În schimbul lor îmi promitea tot felul de favoruri,

ranguri şi dregătorii, ca să poată pune mâna pe ele, ar fi fost în stare să stoarcă de la un nou Semblancay[16] 400.000 de scuzi, chit că bietul om ar fi trebuit să-şi ispăşească bunăvoinţa pe eşafod.

I-am răspuns că n-aveam niciun fel de scrisori asupra mea, că nu văzusem niciodată aşa ceva şi că habar n-aveam ce voia să spună. Momelile fură urmate atunci de ameninţări; dar ameninţările nu puteau să mă înfricoşeze, după cum nici momelile nu puteau să mă ademenească deoarece spusesem adevărul. Scrisorile le încredinţasem solului trimis de înaltul meu stăpân. Prinţesa a plecat furioasă şi un an întreg după aceea m-a lăsat în pace.

După un an a venit iar şi lucrurile s-au petrecut aidoma şi de astă dată. Acum însă eu am fost cel ce am stăruit şi am rugat-o cu lacrimi în ochi să-mi dea drumul din închisoare. Am implorat-o în numele nevestei mele şi în numele copiilor mei, dar degeaba: trebuia să-i înapoiez scrisorile sau, dacă nu, să-mi sfârşesc zilele în temniţă.

Într-o bună zi am găsit o pilă în tainul de pâine pe care-l primeam. Mărinimosul meu stăpân îşi amintise de mine; fără îndoială, fiind plecat din ţară, surghiunit şi rătăcitor printre străini, nu putea să mă scape nici prin stăruinţe, nici prin puterea braţului. Trimisese în Franţa pe unul din slujitorii săi care-l înduplecase pe temnicer să-mi înmâneze pila, spunându-i din partea cui venea.

M-am apucat să pilesc una din zăbrelele de la fereastra celulei. Mi-am înjghebat o funie din ţoalele pe care dormeam; am început să cobor, dar, ajungând la capătul funiei, am bâjbâit în zadar, căutând pământul cu picioarele; în cele din urmă mi-am dat drumul jos, cerând

16 Jacques de Semblancay (1457-1527), ministru de finanţe în timpul domniei lui Ludovic al XII-lea şi Francisc I. Acuzat, pare-se pe nedrept, de a fi delapidat vistieria ţării, a fost judecat şi condamnat la spânzurătoare. (n.t.).

ajutorul lui Dumnezeu şi, în cădere, mi-am rupt un picior; o patrulă de noapte m-a găsit zăcând în nesimţire.

M-au dus atunci la castelul din Châlons-sur-Saônc. Am stat închis acolo vreo doi ani; după doi ani, asupritoarea mea a apărut din nou în închisoare. Venise iar să-mi ceară scrisorile, mereu aceleaşi scrisori care o puneau pe drumuri. De astă dată era însoţită de un gealat; a poruncit să fiu supus la cazne, cruzime fără rost fiindcă tot n-a reuşit să smulgă nimic de la mine şi nici n-ar fi putut să-mi smulgă ceva. Habar n-aveam de nimic, decât doar că încredinţasem scrisorile unui trimis al ducelui.

Într-o zi, pe fundul stacanei mele cu apă am găsit o Pungă cu galbeni: era tot din partea mărinimosului meu stăpân, care îşi amintise iar de urgisitul său slujitor.

Am cumpărat un temnicer sau, mai bine zis, nemernicul s-a prefăcut că se lasă cumpărat; la miezul nopţii a venit să-mi descuie uşa temniţei. Am ieşit afară. M-am dus după el de-a lungul coridoarelor; începeam să simt din nou suflul vieţii; mă şi vedeam liber; tocmai atunci însă nişte soldaţi au tăbărât asupra noastră şi ne-au legat cobză pe amândoi. Călăuza mea se prefăcuse înduioşată de rugăminţile mele, ca să-şi poată însuşi galbenii pe care-i văzuse în mâna mea, după aceea mă dăduse de gol, ca să dobândească răsplata făgăduită denunţătorilor.

De-acolo m-au adus la Châtelet, în celula asta. Aici am văzut-o pentru ultima oară pe Luiza de Savoia: venise însoţită de călău.

Privelişte morţii n-a izbutit să facă mai mult decât făcuseră făgăduielile, ameninţările şi caznele. Călăul mi-a legat mâinile, a petrecut apoi un şireang printr-o verigă, iar capătul şireangului mi l-a prins de grumaz. Am răspuns la fel şi de astă dată, adăugând că duşmanca mea ar fi împlinit cele mai fierbinţi dorinţe ale mele dacă mi-ar fi ridicat viaţa, căci ajunsesem la capătul răbdării după

atâţia ani de temniţă.

Simţământul acesta a făcut-o pesemne să se răzgândească. A ieşit din celulă şi, în urma ei, a ieşit şi călăul. De atunci nu i-am mai văzut nici pe unul, nici pe celălalt. Ce s-o fi întâmplat cu luminatul meu duce? Ce s-o fi întâmplat cu neînduplecata ducesă? Nu ştiu, fiindcă din ziua aceea n-am mai schimbat un cuvânt cu nicio fiinţă însufleţită.

— Au murit amândoi.

— Au murit amândoi?! Luminatul meu duce a murit?! Bine, dar trebuia să fie acum un om în puterea vârstei, n-ar fi avut mai mult de cincizeci şi doi de ani. Cum a murit?

— A fost ucis la asediul Romei şi, pe cât se pare…

— Jacques Aubry era gata să adauge: „… de un prieten al meu”; dar îşi luă seama, gândindu-se că această împrejurare ar fi putut să strecoare oarecare neîncredere între el şi bătrân. Jacques Aubry, după cum ştim, începuse să fie un om chibzuit.

— Pe cât se pare? întrebă întemniţatul.

— De un orfăurar anume Benvenuto Cellini.

— Acum douăzeci de ani l-aş fi blestemat pe ucigaş, azi însă spun din toată inima: fie binecuvântat! Şi l-au înmormântat aşa cum se cuvenea unei feţe alese ca nobilul meu duce?

— Ba bine că nu: i-au ridicat un mormânt de piatră în catedrala din Gaeta, pe care mormânt se află săpat un epitaf ce spune că, faţă de cel ce doarme acolo somnul de veci, Alexandru cel Mare nu era decât un biet nepricopsit, iar Cezar un ştrengar.

— Şi cealaltă?

— Cine?

— Asupritoarea mea!

— S-a stins şi ea; a murit acum nouă ani.

— Adevărat! Într-o noapte, în celula mea, am văzut o

umbră stând în genunchi şi rugându-se. Am dat un ţipăt şi umbra s-a mistuit. Era ea, venise să-mi ceară iertare.

— Aşadar, crezi că în clipa morţii te-ar fi iertat?

— Nădăjduiesc pentru mântuirea sufletului său.

— În cazul acesta ar fi trebuit să-ţi dea drumul din închisoare.

— Pesemne că le-a pus în vedere s-o facă, dar, neînsemnat cum sunt, cine şi-a mai adus aminte de mine, în toiul unei nenorociri atât de mari?

— Va să zică atunci când îţi va suna ceasul, ai s-o ierţi şi dumneata?

— Ajută-mă să mă scol, flăcăule, ca să mă pot ruga pentru amândoi.

Şi sprijinit de Aubry, care-l ajutase să se ridice, muribundul înălţă o rugăciune în care pomeni deopotrivă numele ocrotitorului său şi pe acela al asupritoarei sale, numele celui care, îndrăgindu-l, îşi amintise de el, şi numele celei ce nu-l uitase niciodată în ura pe care i-o purta: conetabilul şi regenta.

Întemniţatul avusese dreptate. Privirile lui Jacques Aubry începeau a se deprinde cu bezna: putea acum să desluşească pe întuneric chipul muribundului. Era un bătrân falnic, mistuit de suferinţă, cu barba albă şi fruntea pleşuvă; unul din acele chipuri pe care le va fi întrevăzut în visările sale Domenichino atunci când a pictat împărtăşania sfântului Ieronim.

După ce se rugă, scoase un oftat şi căzu în nesimţire.

Jacques Aubry crezu că murise. Totuşi căută în grabă stacana, turnă puţină apă în palmă şi-i stropi obrazul. Muribundul îşi veni în fire.

— Ai făcut bine că m-ai sculat din morţi, flăcăule! Uite acum şi răsplata.

— Ce-i asta? întrebă Aubry.

— Un pumnal – răspunse muribundul.

— Un pumnal?! Şi cum a încăput arma asta în mâinile dumitale?

— Stai să-ţi povestesc: într-o zi, aducându-mi tainul de pâine şi apa, temnicerul a lăsat o clipă felinarul pe scaunul care se afla întâmplător lângă perete. În zid era o piatră ieşită puţin în afară şi pe piatra aceea se zăreau nişte litere scrijelite cu cuţitul. N-am avut însă vreme să citesc ce scria.

Am scormonit atunci pământul cu mâinile, am udat ţărâna cu apă, făcând un fel de plămadă, şi am luat tiparul acelor litere; după care am citit: *Ultor.* Ce voia să însemne cuvântul *răzbunător?* Am cercetat din nou piatra. Am încercat s-o clintesc. Se mişca întocmai ca un dinte în gingie. Cu răbdare, încercând de vreo douăzeci de ori în şir, am reuşit în sfârşit s-o desprind din perete. Am băgat mâna în golul pe care-l lăsase şi am găsit pumnalul acesta.

În momentul acela, dorinţa de libertate ce părea aproape stinsă s-a trezit din nou în sufletul meu şi mi-am pus în gând să sap o galerie care să răspundă într-una din celulele învecinate, apoi, împreună cu cel întemniţat acolo, să chibzuim cum şi ce fel am putea evada. De altfel, chiar dacă ceea ce-mi pusesem în gând n-ar fi izbutit, faptul de a săpa pământul, de a scobi în perete, mă ajuta în orice caz să-mi omor timpul; după ce vei fi stat ca mine cincisprezece ani ferecat într-o carceră, flăcăule, vei putea să-ţi dai seama ce amarnic vrăjmaş poate fi timpul.

Aubry se cutremură din creştet până-n tălpi.

— Şi ai reuşit să îndeplineşti ceea ce ai pus la cale? întrebă el.

— Da, chiar mai uşor decât mi-aş fi închipuit. De doisprezece sau de cincisprezece ani de când sunt aici nimeni pesemne nu se mai gândeşte c-aş putea să evadez; s-ar putea chiar ca nici măcar să nu se mai ştie cine sunt. M-au părăsit aici, aşa cum au părăsit lanţul ce

spânzură de veriga aceasta. Conetabilul şi regenta au murit; erau singurii oameni care-şi mai aminteau de mine; chiar aici, dacă aş rosti numele lui Étienne Raymond, crezi c-ar mai şti cineva al cui e numele acesta? Nimeni.

Aubry simţi cum i se prelinge pe frunte sudoarea, gândindu-se la uitarea în care se scufundase o întreagă existenţă irosită în van.

— Ei, şi pe urmă – întrebă el – ce s-a întâmplat?

— Păi, într-un an şi mai bine de când tot scormonesc pământul, am reuşit să fac pe sub perete o gaură prin care un om se poate strecura fără nicio greutate.

— Dar ce-ai făcut cu ţărâna pe care o scoteai din gaură?

— Am presărat-o prin celulă, ca şi cum aş fi aşternut pe jos nisip şi, călcând-o mereu în picioare, a ajuns să se facă una cu podeaua.

— Şi unde-i gaura aceea?

— Sub patul meu. De cincisprezece ani nimeni nu s-a mai gândit să-l urnească din loc. Temnicerul nu coboară decât o singură dată pe zi în celula mea. După plecarea lui şi după ce auzeam închizându-se uşa şi zgomotul paşilor săi stingându-se în depărtare, dădeam patul la o parte şi mă apucam de lucru; pe urmă, când se apropia iar ora la care intra în celulă, împingeam patul la loc şi mă întindeam în aşternut.

Alaltăieri însă m-am întins ca de obicei, dar de sculat nu m-am mai putut scula: ajunsesem la capătul puterilor; azi am ajuns la capătul vieţii. Fii binevenit, flăcăule, o să am parte de tine să-mi închizi ochii, iar eu am să te las în schimb moştenitorul meu.

— Moştenitorul dumitale?! se miră Aubry.

— Fireşte! Îţi las pumnalul acesta. Îţi vine a râde. Ce moştenire mai preţioasă ar putea să-ţi lase un întemniţat? Pumnalul acesta înseamnă, poate, libertatea.

— Ai dreptate – spuse Aubry – şi-ţi mulţumesc. Dar unde dă gaura pe care zici c-ai săpat-o?

— N-am ajuns încă în partea cealaltă, totuşi cred că eram foarte aproape. Ieri am auzit în celula de alături un zvon de glasuri.

— Ei, drăcie! exclamă Aubry. Şi crezi că…

— Cred că în câteva ore vei duce la bun sfârşit treaba începută de mine.

— Îţi mulţumesc – spuse Aubry – nici nu ştiu cum să-ţi mulţumesc.

— Şi acum, un preot. Aş vrea să vină un preot – ceru muribundul.

— Aşteaptă puţin, tăicuţule – spuse Aubry – aşteaptă puţin. Nu se poate să nu îndeplinească rugămintea unui om pe patul de moarte.

Alergă la uşă, fără a se mai poticni de astă dată, deoarece privirile i se obişnuiseră cu întunericul, şi începu să bată în ea cu picioarele şi cu pumnii.

Nu trecu mult şi coborî un temnicer.

— Ce înseamnă tărăboiul ăsta? se burzului el. Ce pofteşti?

— Bătrânul care e închis cu mine trage să moară – îi explică Aubry – şi cere să vină un preot: cred că nu aveţi nimic împotrivă?

— Hm!… făcu temnicerul. Nu ştiu ce-or fi având fârtaţii de vor toţi să-i slujească preotul. Bine, o să-i trimitem unul.

Într-adevăr, după vreo zece minute, preotul sosi aducând cuminecătura, însoţit de doi ministranţi, care, mergeau înaintea lui, unul cu crucea, iar celălalt cu clopoţelul.

Era, cu drept cuvânt, un spectacol plin de solemnitate spovedania acestui mucenic care nu avea de mărturisit decât fărădelegile săvârşite de alţii şi care, în loc să ceară iertare pentru propriile sale păcate, se ruga pentru

vrăjmaşii săi.

Oricât de tare de înger ar fi fost Jacques Aubry, se aşează la rândul său în genunchi şi îngână rugăciunile din copilărie pe care le credea de mult uitate.

După ce întemniţatul îşi încheie spovedania, preotul fu acela care se înclină în faţa lui şi-i ceru binecuvântarea.

Bătrânul zâmbi cu chipul luminat de fericire, aşa cum numai un ales al cerului poate zâmbi, întinse o mână peste capul preotului, iar cealaltă asupra lui Aubry, suspină adânc şi căzu pe spate.

Era ultimul suspin.

Preotul plecă aşa cum venise, însoţit de cei doi ministranţi, şi încăperea luminată un timp de flăcările pâlpâitoare ale lumânărilor se cufundă din nou în întuneric.

Jacques Aubry rămase singur cu mortul.

Era o tovărăşie destul de tristă, mai ales datorită cugetărilor pe care le făcea să încolţească în minte. Omul acela care zăcea acolo întins lângă el intrase nevinovat în temniţă, stătuse acolo ferecat timp de cincisprezece ani şi ieşise doar atunci când moartea, acest mare izbăvitor, se îndurase în fine să-l scape.

De aceea mucalitul student nu reuşea să-şi vină în fire: pentru prima oară se afla pus în faţa unei temeinice şi dureroase întrebări, pentru prima oară cerceta cu privirea mistuitoarele suferinţe ale vieţii şi liniştitele adâncuri ale morţii.

Apoi, în străfundul inimii sale, începu a se înfiripa un gând egoist: se gândea la propria lui soartă, la faptul că, nevinovat ca şi omul acesta, tot ca şi el fusese târât în vâltoarea unor patimi regeşti în stare să zdrobească, să soarbă, să spulbere o viaţă de om. Şi el, şi Ascanio puteau să piară, la rândul lor, aşa cum pierise Étienne Raymond; cine şi-ar mai aminti de ei?

Gervaise poate.

Benvenuto Cellini cu siguranţă.

Cea dintâi însă nu putea face nimic altceva decât să plângă, cât priveşte pe cel de-al doilea, îşi mărturisise singur neputinţa, cerşind în gura mare scrisoarea ce se afla în mâinile lui Ascanio.

Şi singurul mijloc de salvare, unica speranţă ce-i mai rămăsese, era moştenirea lăsată de cel ce-şi dăduse obştescul sfârşit: un pumnal vechi care înşelase mai înainte nădejdile primilor doi stăpâni ai săi.

Jacques Aubry, care ascunsese pumnalul în sân, îi pipăi mânerul cu un gest maşinal ca să se încredinţeze că-l mai avea încă asupra lui.

În momentul acela uşa se deschise din nou: veniseră să ridice cadavrul.

— Când mi-aduceţi cina? întrebă Jacques Aubry. Mi-e foame.

— Peste două ore – îi răspunse temnicerul.

Şi studentul rămase singur în celulă.

XXXIV

UN FURTIŞAG CINSTIT

Aubry petrecu cele două ore aşezat pe scăunel, fără a se clinti din loc, înfrigurarea cu care se înlănţuiau gândurile sale îngăduind trupului să se odihnească în voie.

După două ceasuri, temnicerul coborî iar, primeni apa din cană şi aduse o nouă bucată de pâine, adică ceea ce, în limbajul celor de la Châtelet, se numea cina.

Studentul ţinea minte că, după cum îi spusese muribundul, uşa celulei nu se deschidea decât o dată la douăzeci şi patru de ore; cu toate astea rămase încă o

bună bucată de vreme aşezat în acelaşi loc, fără a îndrăzni să facă vreo mişcare, de teamă ca evenimentul întâmplat în ziua aceea să nu fi pricinuit vreo schimbare în mersul obişnuit al lucrurilor din închisoare.

Curând însă văzu prin răsuflătoare că afară începuse să se însereze. Ziua ce se apropia acum de sfârşit fusese o zi bogată în peripeţii. Dimineaţa, interogatoriul judecătorului; la prânz, duelul cu Marmagne; la ora unu, închisoarea; la trei, moartea întemniţatului „iar acum, primele sale încercări de evadare.

Nu există multe zile dintr-astea într-o viaţă de om.

Jacques Aubry se ridică binişor, se duse la uşă să pândească dacă nu venea cineva; pe urmă, ca să nu se vadă vreo dâră de ţărână sau de tencuială pe vesta lui cu mâneci bufante, lepădă sus-numitul obiect de îmbrăcăminte, trase deoparte patul şi descoperi gaura despre care îi vorbise tovarăşul său.

Se strecură, târându-se şerpeşte, în galeria îngustă şi adâncă de aproape opt picioare care, după ce cobora subtemeliile zidului, începea din nou să urce în partea cealaltă.

La prima lovitură de pumnal, Aubry îşi dădu seama, după sunetul pe care-l scoate pământul, că în curând avea să-şi atingă ţinta, adică să şi croiască o ieşire undeva, într-un loc oarecare. Din când în când doar, ieşea din hrubă ca un miner pentru a presăra prin încăpere ţărâna ce ar fi umplut altminteri galeria; pe urmă se strecura iar în gaură şi se apuca de lucru.

În timp ce Aubry robotea de zor, Ascanio se gândea cu mâhnire la Colombe.

Şi el fusese dus „aşa cum am arătat mai înainte, la Châtelet; şi el, ca şi Aubry, fusese închis într-o celulă Totuşi, fie din întâmplare, fie în urma dispoziţiilor date de ducesă, Celula sa era mai puţin pustie şi deci ceva mai

confortabilă decât aceea a studentului.

Dar pentru Ascanio era totuna dacă se bucura de ceva mai mult sau de ceva mai puţin confort. Celula în care se afla zăvorât era totuşi, o celulă, întemniţarea o despărţire. Colombe îi lipsea mai mult decât lumina zilei, mai mult decât libertatea, mai mult decât viaţa însăşi. Să fi fost împreună cu Colombe, închisoarea s-ar fi transformat ca prin farmec într-un loc hărăzit desfătărilor, într-un palat vrăjit.

Ce-i drept, în ultima vreme, soarta fusese atât de generoasă cu bietul copil! Ziua visând la iubita lui, noaptea stând lângă ea, nici prin gând nu i-ar fi trecut că fericirea aceasta ar putea să înceteze vreodată. De aceea uneori, în mijlocul huzurului său, îşi simţea inima strânsă în gheara de fier a îndoielii. Ca orice om pe care-l ameninţă o primejdie, dar care nu ştie când această primejdie se va abate asupra lui, se grăbise să înlăture orice îngrijorare în legătură cu viitorul pentru a gusta din plin bucuriile prezentului.

Şi acum iată, se afla într-o celulă singur, departe de Colombe, închisă poate ca şi el ori surghiunită în vreo mănăstire din care nu mai putea să scape decât trecând mai întâi prin capelă, unde ar fi aşteptat-o omul pe care voiau cu tot dinadinsul s-o silească a-l lua de bărbat.

Două patimi înfricoşătoare stăteau de strajă la poarta închisorii celor doi copii: dragostea doamnei d’Etampes în pragul temniţei lui Ascanio, ambiţia contelui d’Orbec în pragul celei în care se afla sechestrată Colombe.

De aceea, în momentul în care rămase singur în celula sa, Ascanio se simţi nespus de trist şi de abătut; firea lui sensibilă avea nevoie de sprijinul unui om oţelit: era ca o gingaşă şi mlădie floare pe care cea mai uşoară învolburare de vânt o încovoaie şi care nu se ridică decât sub razele dătătoare de viaţă ale soarelui.

Prima grijă a lui Benvenuto în clipa în care s-ar fi pomenit aruncat într-o temniţă ar fi fost să cerceteze uşile, să iscodească pereţii, să ciocănească în podele ca să vadă dacă nu puteau oferi inteligenţei lui ascuţite şi neastâmpărate un mijloc de salvare. Ascanio însă se aşează pe marginea patului, îşi lăsă capul în piept şi murmură numele Colombei. Nici măcar nu i-ar fi trecut prin gând că un om închis într-o celulă ferecată cu trei rânduri de zăbrele şi înconjurată de ziduri groase de şase picioare ar putea să evadeze printr-un mijloc oarecare.

Celula lui, aşa cum am spus, era ceva mai puţin pustie şi ceva mai confortabilă decât aceea a lui Jacques; avea un pat, o masă, două scaune şi o rogojină ponosită; pe deasupra, pe o policioară de piatră, anume făcută pentru asta, ardea o lampă. Era desigur celula hărăzită răsfăţaţilor sorţii.

Se putea constata de asemenea o îmbunătăţire simţitoare a regimului alimentar; în locul tainului de pâine şi apă ce i se aducea o dată pe zi studentului nostru, Ascanio avea parte de două mese zilnic, avantaj pe care îl întuneca însă neplăcerea de a da ochii de fiecare dată cu temnicerul său; iar aceste mese, se cuvine s-o spunem spre cinstea filantropicei administraţii a închisorii Châtelet, nu erau chiar de lepădat.

Ascanio însă nu dădea prea mare atenţie acestui amănunt; tânărul era una din acele naturi delicate, feminine, ce par să se hrănească numai cu miresme şi rouă. Cufundat cum era în cugetările sale, ciuguli câteva fărâme de pâine, bău un strop de vin şi continuă să se gândească la Colombe şi la Benvenuto Cellini; la Colombe, ca la o femeie căreia îi închinase toată dragostea sa, la Cellini, ca la un om în care îşi punea toate nădejdile sale.

Într-adevăr, până atunci, Ascanio nu fusese nevoit să-şi bată capul câtuşi de puţin cu grijile şi cu mărunţişurile

vieţii; Benvenuto trăia pentru amândoi; Ascanio se mulţumea doar să respire, să se gândească la cine ştie ce meşteşugită lucrare de artă şi s-o iubească pe Colombe. Întocmai ca fructul ce creşte într-un arbore viguros şi pe care arborele îl hrăneşte cu seva sa.

Chiar şi acum, oricât de neliniştitoare ar fi fost situaţia sa, dacă în momentul în care fusese arestat sau dacă atunci când fusese dus la Châtelet, ar fi putut să-l vadă pe Benvenuto Cellini şi Benvenuto i-ar fi spus, strângându-i mâna: „fii pe pace, Ascanio, am eu grijă de tine şi de Colombe”, atât de mare era încrederea pe care o avea în meşterul său, încât, însufleţit de această unică speranţă, ar fi aşteptat fără nicio strângere de inimă clipa în care porţile închisorii aveau să se deschidă, convins că până la urmă trebuiau să se deschidă, cu toate gratiile şi cu toate uşile care se închiseseră atât de năprasnic în urma lui.

Numai că Ascanio nu apucase să-l vadă pe Benvenuto, iar Benvenuto habar n-avea că ucenicul său drag, fiul iubitei sale Ştefana, era închis; dacă s-ar fi dus cineva să-i dea de ştire la Fontainebleau, presupunând că i-ar fi trecut prin minte cuiva s-o facă, o zi întreagă se pierdea numai cu drumul; şi încă o zi după aceea pentru ca Benvenuto să se întoarcă la Paris, iar în două zile duşmanii celor doi îndrăgostiţi puteau pune multe la cale în pofida ocrotitorului lor.

De aceea, după arestarea sa, Ascanio petrecu tot restul zilei şi noaptea următoare fără să închidă ochii o clipă, când plimbându-se prin celulă, când aşezat pe un scaun, când trântindu-se pe patul care fusese aşternut cu cearşafuri curate, ca o dovadă a grijii deosebite cu care li se pusese în vedere celor de la închisoare să se poarte cu el. Tot timpul zilei, aşadar, şi toată noaptea, precum şi a doua zi dimineaţă, nu se mai întâmplă nimic nou, afară doar de vizita reglementară a temnicerului care-i aducea

de mâncare.

După-amiază, către orele două, atât cât putea să-şi dea seama deţinutul după socotelile lui, i se păru că aude vorbindu-se undeva în apropiere: era doar un murmur înfundat şi nedesluşit, din care îi era cu neputinţă să desprindă un singur cuvânt, dar care, fără doar şi poate, era iscat de nişte glasuri omeneşti. Ascanio îşi încordă auzul şi se îndreptă spre locul de unde i se părea că aude zvonul şi care se afla într-unul din cotloanele celulei sale. Îşi lipi binişor urechea de perete, pe urmă de podea: zgomotul părea să vină de sub pământ.

Ascanio avea deci nişte vecini care nu erau despărţiţi de el decât de un perete nu prea gros sau de o podea subţire.

După vreo două ceasuri, zvonul de glasuri încetă şi totul se cufundă în tăcere.

Pe la miezul nopţii, zgomotul se stârni din nou, dar de astă dată avea cu totul altă rezonanţă. Nu mai era freamătul unor glasuri ce vorbesc, ci sunetul unor lovituri înfundate şi dese ca ale unui cioplitor de piatră în timpul lucrului. Zgomotul, de altfel, venea din acelaşi loc şi nu se întrerupea nicio clipă, apropiindu-se tot mai mult.

Oricât ar fi fost de frământat Ascanio de propriile sale gânduri, i se păru că lucrul acesta merita totuşi oarecare atenţie, astfel că rămase cu privirile pironite spre cotlonul de unde venea zgomotul. Era cam pe la miezul nopţii dacă nu chiar şi mai târziu, dar cu toate că în ajun nu închisese de loc ochii, Ascanio nici nu se gândi măcar să se culce.

Zgomotul se auzea mereu; cum la o asemenea oră de obicei nimeni nu mai lucrează, nu putea fi vorba decât de un deţinut care încerca să evadeze. Ascanio zâmbi cu tristeţe la gândul că, atunci când va reuşi să răzbată în celula lui, nefericitul care va fi crezut o clipă că-şi redobândise libertatea îşi va da seama că, de fapt,

nimerise într-o altă închisoare.

În cele din urmă zgomotul se apropie tot mai mult, încât Ascanio se grăbi să ia lampa şi să se îndrepte spre colţul de unde se auzea; chiar în acelaşi moment pământul începu a se ridica în sus, în cotlonul cel mai îndepărtat de uşă, şi boltitura ce se formase, crăpând, dădu la iveală un cap omenesc.

Ascanio scoase un ţipăt de uimire, apoi unul de bucurie, la care răspunse un alt ţipăt nu mai puţin însufleţit. Capul cu pricina era al lui Jacques Aubry.

Puţin mai apoi, mulţumită ajutorului pe care Ascanio i-l dădu musafirului ce intrase într-un chip atât de ciudat şi de neprevăzut în celula lui, cei doi prieteni se aflau unul în braţele celuilalt.

Vă puteţi da seama că primele întrebări şi primele răspunsuri fură cam lipsite de noimă; dar, până la urmă, tot schimbând între ei cuvinte fără şir, reuşiră, de bine de rău, să-şi adune minţile şi să lămurească întrucâtva întâmplările petrecute. Ascanio, de altminteri, nu prea avea mare lucru de spus, în schimb avea foarte multe de aflat.

Aubry îi povesti totul de la început până la sfârşit: cum el, Aubry, se înapoiase la palatul Nesle odată cu Benvenuto, cum aflaseră amândoi aproape în acelaşi moment ştirea că Ascanio fusese arestat şi Colombe răpită; cum Benvenuto o rupsese la fugă spre atelier ca scos din minţi, strigând: „La turnat! La turnat!”, iar Aubry, la rândul său, spre Châtelet. În clipa aceea se despărţiseră şi studentul nu mai ştia ce se întâmplase pe urmă la palatul Nesle.

Dar după Iliada pe care o trăise împreună cu ceilalţi, urmă Odiseea personală. Aubry îi împărtăşv lui Ascanio dezamăgirea pe care o încercase văzând că nu voia cu niciun chip să-l primească în închisoare; vizita lui la

Gervaise, denunţul pe care aceasta îl făcuse în faţa judecătorului, interogatoriul necruţător la care fusese supus şi care nu avusese alt rezultat decât o amendă de douăzeci de băncuţe pariziene, amendă atât de umilitoare pentru onoarea iubitei sale Gervaise; cum se întâlnise mai apoi cu Marmagne tocmai când pierduse orice speranţă că va mai ajunge vreodată să fie încarcerat; şi tot ce se mai petrecuse după aceea, până în momentul când, fără a şti în care celulă anume avea să pătrundă, despicând cu capul ultimul strat de pământ ce mai trebuia străpuns, îl zărise pe Ascanio la lumina lămpii.

După care cei doi prieteni se aruncară iar unul la pieptul celuilalt şi se îmbrăţişară din nou.

— Şi acum – spuse Jacques Aubry – ascultă-mă pe mine, Ascanio, nu mai avem nicio clipă de pierdut.

— Dar – îi tăie vorba Ascanio – înainte de toate, vorbeşte-mi despre Colombe. Unde-i Colombe?

— Colombe? Habar n-am; la doamna d’Etampes, pare-mi-se.

— La doamna d’Etampes! exclamă Ascanio. La rivala ei!

— Deci e adevărat ce se spune că ducesa ar fi îndrăgostită de tine?

Ascanio se înroşi tot şi bâigui ceva nedesluşit.

— N-ai de ce să roşeşti, zău! protestă Aubry. Să fie al naibii! O ducesă! Şi încă o ducesă care mai e şi iubita regelui! Unde nu-mi pică şi mie un noroc ca ăsta în braţe! Dar să lăsăm asta şi să vorbim despre treburile noastre.

— Da – încuviinţă Ascanio – să vorbim despre Colombe.

— Ei, aş! Parcă de Colombe îmi arde mie! E vorba de o scrisoare.

— Ce scrisoare?

— O scrisoare pe care ţi-a scris-o ducesa d’Etampes.

— Dar cine ţi-a spus c-aş avea o scrisoare de la ducesa

d’Etampes?

— Benvenuto Cellini.

— Ce i-o fi venit să-ţi spună aşa ceva?

— Pentru că are nevoie de scrisoarea asta, pentru că-i este de cea mai mare trebuinţă, pentru că i-am făgăduit să i-o aduc, în fine pentru că tot ce-am făcut până acum, am făcut numai ca să pun mâna pe ea.

— Dar ce are de gând Benvenuto cu scrisoarea asta? întrebă Ascanio.

— Zău dacă ştiu ceva şi, de altfel, nici nu mă priveşte pe mine. Mi-a spus: „Îmi trebuie scrisoarea asta”. I-am răspuns: „Foarte bine, ai s-o ai”. Şi am făcut pe dracu-n patru ca să intru în închisoare şi să pun mâna pe ea; şi acum, fiindcă sunt aici, dă-mi-o şi o să am eu grijă să ajungă la Benvenuto! Dar ce-i cu tine? Ce ai?

Întrebarea de mai sus era prilejuită de faptul că Ascanio se întunecase deodată la faţă.

— Ce să am, sărmane Aubry – răspunse el – îmi pare rău că ţi-ai pierdut vremea de pomană.

— Cum adică? se sperie Jacques Aubry. Scrisoarea, nu cumva nu mai ai scrisoarea?

— Ba nu, e aici – spuse Ascanio, ducând mâna la buzunarul vestei sale cu mâneci bufante.

— Ei, bravo! Dă-mi-o atunci să i-o duc lui Benvenuto.

— Nu, Jacques, orice mi-ai spune, nu mă despart de ea.

— Dar de ce?

— Fiindcă nu ştiu ce are de gând să facă Benvenuto.

— Vrea să se folosească de ea ca să te scape.

— Şi ca s-o piardă pe ducesa d’Etampes, poate. Cu niciun preţ n-aş putea să nenorocesc o femeie, crede-mă, Aubry.

— Bine, dar femeia aceasta îţi poartă sâmbetele, Ascanio. Gândeşte-te că femeia aceasta te urăşte; ba nu, mă înşel, e moartă după tine…

— Şi ai vrea ca eu, în schimb, să…

— Dar e întocmai ca şi cum te-ar urî, din moment ce tu n-o iubeşti; de altfel, ea a pus totul la cale.

— Cum a pus totul la cale?

— Da, ea a poruncit să fii arestat şi tot ea a răpit-o pe Colombe.

— Cine ţi-a spus?

— Nimeni; dar cine vrei să fi făcut toate astea?

— Bine, dar mai e şi prefectul, mai e şi contele d'Orbec, mai e şi Marmagne, căruia tu însuţi mi-ai spus că i-ai destăinuit totul.

— Ascanio! Ascanio! se tângui Jacques, deznădăjduit. Nu-ţi dai seama că te nenoroceşti?!

— Mai bine să mă nenorocesc decât să săvârşesc o asemenea mişelie, Aubry.

— Dar nu poate fi vorba de o mişelie, de vreme ce Benvenuto s-a hotărât s-o îndeplinească.

— Ascultă-mă, Aubry, şi te rog să nu-mi porţi pică pentru ceea ce am să-ţi spun. Dacă în locul tău ar fi fost Benvenuto şi dacă aş fi auzit din gura lui: „Ascanio, să ştii, doamna d'Etampes, duşmanca ta, e cea care a poruncit să fii arestat, cea care a răpit-o pe Colombe, care o ţine acum în mână şi încearcă să-i înfrângă voinţa; n-aş putea s-o scap pe Colombe decât cu ajutorul acestei scrisori", l-aş pune să jure că n-o să i-o arate regelui şi i-aş da-o. Dar Benvenuto nu e aici şi n-am nicio siguranţă că toate necazurile câte mi s-au întâmplat îmi vin din partea ducesei. Scrisoarea asta nu are ce căuta în mâinile talé, Aubry. Iartă-mă, dar tu însuţi spui că eşti un smintit fără pereche.

— Îţi jur, Ascanio, că ziua asta pe care am petrecut-o aici m-a îmbătrânit cu zece ani.

— Dacă ţi-aş da-o, s-ar putea foarte bine s-o pierzi sau *s*-o foloseşti, cu cele mai bune intenţii, într-un chip cu totul

nesăbuit, Aubry; de aceea scrisoarea rămâne acolo unde se află acum.

— Dar gândeşte-te bine, prietene – se frământa Aubry – că, aşa cum spunea şi Benvenuto, scrisoarea asta e singura ta scăpare.

— Benvenuto o să mă scape şi fără ea, Aubry; regele şi-a dat cuvântul că în ziua în care statuia lui Jupiter va fi turnată îi va acorda o favoare. Ei bine, în momentul când tu credeai că Benvenuto îşi ieşise din minţi fiindcă striga: „La turnat!”, meşterul meu se pregătea să mă scape.

— Dar dacă turnatul statuii o să dea greş? spuse Aubry.

— N-am nicio grijă dinspre partea asta – rosti Ascanio, surâzând.

— Dar până şi cei mai iscusiţi turnători din Franţa păţesc asemenea necazuri, după câte am auzit.

— Cei mai iscusiţi turnători din Franţa nu sunt decât nişte ucenici pe lângă Benvenuto.

— Şi cât timp poate să ţină treaba asta cu turnatul?

— Trei zile.

— Şi ca să poată înfăţişa statuia regelui, câte zile îi mai trebuie?

— Încă trei.

— Adică şase sau şapte în totul. Şi dacă până în şase ori şapte zile doamna d’Etampes o sileşte pe Colombe să se mărite cu contele d’Orbec?

— Doamna d’Etampes n-are niciun drept asupra Colombei. Colombe va şti să i se împotrivească.

— Da, dar prefectul are drepturi asupra ei, ca părinte, după cum Francisc I are drepturi asupra Colombei, ca un suveran asupra supusului său; dacă prefectul porunceşte şi dacă regele, de asemenea, porunceşte?

Ascanio se făcu galben ca un mort.

— Şi dacă atunci când Benvenuto o să ceară să fii pus în libertate, Colombe va fi nevasta altuia, spune-mi, ce-ai

să mai faci cu libertatea?

Ascanio ridică o mână să şteargă sudoarea ce-i îmbrobonase fruntea la auzul spuselor studentului, în timp ce cu mâna cealaltă căuta în buzunar scrisoarea izbăvitoare; dar în momentul în care Aubry credea că e gata să se înduplece, Ascanio clătină din cap ca şi cum ar fi vrut să alunge orice şovăială.

— Nu! spuse el. Nu! Numai lui Benvenuto. Să vorbim despre altceva.

Cuvintele acestea fuseseră rostite pe un ton ce arăta că, deocamdată cel puţin, orice stăruinţă era de prisos.

— Atunci – continuă Aubry, care părea să fi luat în sinea lui o hotărâre temeinică – atunci, dragă prietene, dacă ţii să vorbim despre altceva, putem foarte bine să facem treaba asta şi mâine dimineaţă sau peste zi, fiindcă mi-e teamă c-o să stăm ceva mai multişor aici. În ce mă priveşte, îţi mărturisesc că, obosit cum sunt de toate peripeţiile de ieri şi de roboteala de astă-noapte, nu mi-ar strica să mă odihnesc un pic. De aceea rămâi aici, iar eu mă întorc la mine în celulă. Când o să ai chef să mă vezi, cheamă-mă. Până una alta, astupă cu rogojina gaura pe care am făcut-o ca nu cumva să ne taie singurul mijloc de comunicare. Noapte bună! Şi cum, pe cât se pare, noaptea e un sfetnic bun, sper să fii mai înţelegător mâine dimineaţă.

Spunând acestea, fără a se mai învrednici să asculte argumentele lui Ascanio, care ar fi vrut să-l reţină, Jacques Aubry se vârî cu capul înainte în galeria pe care o săpase şi se târî pe brânci până la el în celulă. Cât despre Ascanio, ascultând povaţa prietenului său, trase rogojina până în ungherul încăperii, de îndată ce picioarele studentului se afundară în hrubă. Legătura ce se statornicise între cele două celule dispăru ca şi când n-ar fi fost.

Îşi aruncă apoi vesta cu mâneci bufante pe unul din

cele două scaune care, împreună cu masa şi cu lampa, alcătuiau întreg mobilierul celulei sale, se întinse pe pat şi, cu toate că era chinuit de griji, adormi numaidecât, oboseala trupului reuşind să biruie în cele din urmă frământările cugetului.

La rândul său Aubry, în loc să urmeze exemplul lui Ascanio, deşi avea cel puţin tot atâta nevoie să doarmă ca şi el, se mulţumi să se aşeze pe scăunel şi să se adâncească în gânduri, ceea ce, după cum cititorul a avut prilejul să afle mai înainte, era un lucru atât de potrivnic obiceiurilor sale, încât nu mai încăpea nicio îndoială că punea la cale cine ştie ce lovitură măreaţă.

Studentul stătu aşa nemişcat preţ de un sfert de ceas, după care se ridică încet de pe scaun şi, cu pasul unui om care s-a hotărât să pună capăt şovăielilor sale, se îndreptă spre gura hrubei, în care se strecură din nou, dar cu atâta băgare de seamă şi într-o tăcere atât de deplină, încât, în momentul când ajunse de partea cealaltă a peretelui şi ridică rogojina cu capul, putu să constate cu bucurie că operaţia pe care o îndeplinise nu reuşise să tulbure somnul prietenului său.

Studentul nici nu dorea altceva; de aceea, cu şi mai multă fereală decât până atunci, ieşi binişor din galeria subterană, se apropie, ţinându-şi răsuflarea, de scaunul pe care Ascanio îşi lăsase vesta cu mâneci bufante şi, fără să-l scape din ochi pe prietenul său adormit, cu urechea aţintită la cel mai mic zgomot, scoase din buzunar preţioasa scrisoare atât de râvnită de Cellini şi băgă în locul ei în plic un bilet oarecare trimis de Gervaise, pe care avu grijă să-l împăturească exact cum era împăturită scrisoarea ducesei, socotind că, atâta timp cât nu va desface plicul, Ascanio va fi încredinţat că misiva frumoasei Anne d’Heilly se afla în continuare asupra sa.

Pe urmă, tot aşa pe tăcute, ca şi la venire, se apropie

de rogojină, o ridică de jos, se strecură din nou în gaură şi se făcu nevăzut, aşa cum dispar fantomele la operă, cufundându-se în câte o trapă.

Era şi timpul, fiindcă abia apucase să se întoarcă la el în celulă, şi auzi uşa celulei lui Ascanio scârţâind din balamale şi glasul prietenului său strigând speriat ca un om trezit brusc din somn:

— Cine-i acolo?

— Eu – răspunse o voce dulce – nu-ţi fie teamă, e o prietenă.

Ascanio, care era pe jumătate dezbrăcat, aşa cum am spus, la auzul acelei voci ce i se părea cunoscută, se ridică din aşternut şi, la lumina lămpii din încăpere, văzu o femeie cu obrazul acoperit de un văl. Femeia se apropie încet de el şi-şi ridică vălul de pe faţă. Într-adevăr, nu se înşelase, era doamna d’Etampes.

XXXV

ÎN CARE SE DOVEDEŞTE CĂ, ATUNCI CÂND ÎI DAI FOC, SCRISOAREA UNEI MICI CUSĂTORESE ARDE CU ACEEAŞI FLACĂRĂ ŞI LASĂ ÎN URMĂ TOT ATÂTA CENUŞĂ CA ŞI SCRISOAREA UNEI DUCESE

Pe chipul expresiv al frumoasei Anne d’Heilly se citea o compătimire şi o tristeţe de care Ascanio se lăsă amăgit şi care, înainte ca ducesa să fi apucat a deschide gura, îi întări convingerea că era cu desăvârşire nevinovată de cumplita nenorocire ce se abătuse asupra lui şi asupra

Colombei.

— Dumneata aici, Ascanio?! rosti ea cu o voce melodioasă. Dumneata, căruia voiam să-i dăruiesc palate, e oare cu putinţă să te găsesc acum zăcând într-o închisoare?!

— O, doamnă! exclamă tânărul. E adevărat deci că sunteţi străină de prigoana la care suntem supuşi?

— Te-ai putut îndoi de mine, fie chiar şi o clipă, Ascanio? se întristă ducesa. Atunci ai dreptate să mă urăşti şi nu-mi rămâne decât să deplâng în tăcere faptul că omul pe care-l cunosc atât de bine mă cunoaşte atât de puţin.

— Nu, doamnă, nu! protestă Ascanio. Mi s-a spus că dumneavoastră aţi fi pus totul la cale, dar n-am vrut să cred.

— Bravo! Ascanio, ştiu că nu mă iubeşti, dar cel puţin ura dumitale nu este nedreaptă. Ai făcut bine că n-ai crezut, Ascanio; nu numai că n-am pus nimic la cale, dar nici măcar n-am ştiut nimic. Domnul d’Estourville, prefectul, este cel care, aflând, nu ştiu prin ce mijloc, cele întâmplate, i-a spus tot regelui şi a obţinut de la el mandatul de arestare împotriva ta şi încuviinţarea de a o lua înapoi pe Colombe.

— Colombe se află acum la tatăl ei? întrebă grăbit Ascanio.

— Nu – răspunse ducesa – Colombe e la mine.

— La dumneavoastră, doamnă?! se miră tânărul. **De** ce tocmai la dumneavoastră?

— E atât de frumoasă, Ascanio – murmură ducesa – încât acum te înţeleg c-o preferi tuturor femeilor de pe lume, chiar dacă cea mai îndrăgostită dintre ele ţi-ar pune la picioare cel mai bogat ducat.

— O iubesc pe Colombe, doamnă – spuse Ascanio – şi dumneavoastră ştiţi că pentru mine dragostea, acest har

ceresc, e mai presus decât toate bunurile pământeşti.

— Da, Ascanio, da, o iubeşti mai presus de orice. Am sperat o clipă că dragostea înflăcărată pe care i-o porţi e o dragoste ca oricare alta. M-am înşelat. Da, acum îmi dau seama – adăugă ea, suspinând – că a vă ţine mai departe despărţiţi unul de altul înseamnă a înfrunta voinţa lui Dumnezeu.

— O doamnă! exclamă Ascanio, împreunând mâinile. Dumnezeu v-a dat puterea să ne uniţi. Fiţi nobilă şi generoasă până la capăt, doamnă, şi faceţi fericiţi doi copii care vă vor iubi şi vă vor binecuvânta toată viaţa.

— Ei bine, da – mărturisi ducesa – mă recunosc învinsă, Ascanio, şi sunt gata să vă ocrotesc, să vă apăr, dar, vai, din păcate, la ora aceasta, s-ar putea să fie prea târziu!

— Prea târziu?! Ce vreţi să spuneţi? se nelinişti Ascanio.

— Poate că la ora aceasta, Ascanio, eu însămi sunt pierdută.

— Pierdută?! Dar de ce, doamnă?

— Pentru că m-am îndrăgostit de tine.

— Pentru că v-aţi îndrăgostit de mine? Dumneavoastră, pierdută din pricina mea?

— Da, de vreme ce-am putut fi atât de nesocotită, da, pierdută din pricina dumitale; pierdută, fiindcă ţi-am scris.

— Cum se poate? Nu vă înţeleg, doamnă.

— Nu înţelegi că prefectul, înarmat cu împuternicirea dată de rege, a poruncit să se facă o percheziţie în tot palatul Nesle? Nu înţelegi că percheziţia aceasta, al cărei scop este să scoată la iveală cât mai multe dovezi asupra dragostei dumitale pentru Colombe, va cerceta în primul rând camera în care ai locuit?

— Ei, şi? întrebă Ascanio, nerăbdător.

— Ei, şi dacă se întâmplă cumva – continuă ducesa – să se descopere în camera dumitale scrisoarea pe care ţi-am scris-o într-un moment de nebunie, dacă, recunoscând

scrisul, îşi vor da seama că e a mea şi dacă o vor înfăţişa regelui, pe care l-am înşelat în tot acest timp şi pe care eram gata să-l trădez de dragul dumitale, nu înţelegi că puterea mea se prăbuşeşte imediat? Nu înţelegi că n-am să mai pot face nimic nici pentru dumneata, nici pentru Colombe? Nu înţelegi, în fine, că sunt pierdută?

— O, liniştiţi-vă, doamnă! exclamă Ascanio. Nu e nicio primejdie; scrisoarea se află aici, la mine, nu m-a părăsit nicio clipă.

Ducesa răsuflă uşurată şi îngrijorarea ce i se citea pe figură se preschimbă în bucurie.

— Nu te-a părăsit nicio clipă, Ascanio! exclamă la rândul ei. Nu te-a părăsit! Şi cărui sentiment, vrei să-mi spui, îi datorez faptul că nu te-ai despărţit nicio clipă de această fericită scrisoare?

— Prudenţei, doamnă – mărturisi Ascanio.

— Prudenţei! O, Doamne, Doamne, îmi făceam iar iluzii! Trebuia totuşi să ştiu dinainte, să fiu pe deplin convinsă. Prudenţei! Ei bine, atunci – adăugă ea, părând a face o sforţare pentru a-şi înăbuşi simţămintele – de vreme ce nu-mi rămâne decât să-ţi mulţumesc pentru prudenţa dumitale, Ascanio, spune-mi, crezi oare că e chiar atât de prudent să păstrezi asupra dumitale, când în orice moment s-ar putea face o descindere în celulă, când s-ar putea să fii oricând percheziţionat împotriva voinţei dumitale, crezi oare că e chiar atât de prudent, zic, să păstrezi o scrisoare care, dacă ar fi descoperită, ar răpi orice mijloc de a vă ajuta, pe dumneata şi pe Colombe, singurei persoane care ar putea să vă scape?

— Doamnă – spuse Ascanio, cu glasul său blând şi cu acea umbră de melancolie ce se aşterne întotdeauna asupra unei inimi curate atunci când se vede silită să se îndoiască – nu ştiu dacă îndemnul de a ne ajuta, pe mine şi pe Colombe, se află deopotrivă în adâncul sufletului

vostru, aşa cum se află pe buzele domniei voastre; nu ştiu dacă n-aţi venit aici călăuzită numai de dorinţa de a redobândi această scrisoare care, aşa cum aţi spus, s-ar putea să vă piardă; nu ştiu, în sfârşit, dacă în clipa în care veţi intra iar în posesia ei, din ocrotitoarea noastră, aşa cum vreţi să vă arătaţi acum, nu veţi deveni din nou vrăjmaşa noastră; tot ce ştiu, doamnă, este că această scrisoare este a dumneavoastră, vă aparţine şi că, de vreme ce aţi venit să mi-o cereţi, n-am niciun drept s-o păstrez. Ascanio se ridică, se îndreptă spre scaunul pe care îşi lăsase vesta cu mâneci bufante, scotoci în buzunar, şi scoţând dinăuntru un plic pe care ducesa îl recunoscu de la prima ochire, zise: Uitaţi, doamnă, hârtia pe care o doriţi cu atâta însufleţire şi care, fără a-mi putea fi de niciun folos mie, pentru dumneavoastră, în schimb, ar putea fi atât de primejdioasă. Luaţi-o, rupeţi-o, distrugeţi-o. N-am făcut decât ceea ce eram dator să fac; iar dumneavoastră veţi face ceea ce doriţi.

— Ah, eşti cu adevărat o inimă de aur, Ascanio! exclamă ducesa, mânată de acel imbold spontan pe care îl descoperi uneori chiar şi în adâncul celor mai înrăite suflete.

— Aveţi grijă, doamnă, vine cineva! o înştiinţă Ascanio.

— Ai dreptate – spuse ducesa.

Şi auzind la rândul ei paşii care, într-adevăr, se apropiau, întinse repede mâna spre lampă, lăsând hârtia în bătaia flăcării care o cuprinse şi o mistui într-o clipă. Ducesa nu-i dădu totuşi drumul din mână până ce nu simţi arsura focului în vârful degetelor, şi scrisoarea, pe trei sferturi arsă, coborî rotindu-se prin aer; în clipa în care ajunse jos, se şi prefăcuse în scrum; ducesa avu totuşi grijă să strivească scrumul cu piciorul.

În acelaşi moment prefectul se ivi în pragul uşii.

— Mi s-a spus că sunteţi aici, doamnă – rosti el,

neliniştit, uitându-se când la ducesă, când la Ascanio – şi m-am grăbit să cobor pentru a putea fi la dispoziţia domniei voastre. Aveţi cumva nevoie de mine sau de oamenii care se află sub porunca mea?

— Nu, jupâne – îl linişti ducesa, neputându-şi ascunde bucuria nestăvilită ce se revărsa din inima sa, luminându-i chipul. Nu, dar trebuie totuşi să-ţi mulţumesc pentru râvna şi bunăvoinţa domniei tale. Am venit doar spre a-i pune unele întrebări acestui tânăr care a fost arestat din ordinul dumitale, ca să-mi dau seama dacă e într-adevăr chiar atât de vinovat pe cât se spune.

— Şi la ce părere aţi ajuns în urma cercetărilor dumneavoastră? întrebă prefectul cu un ton în care, fără să vrea, lăsa să se simtă o uşoară umbră de ironie.

— Că Ascanio e mai puţin vinovat decât credeam. Îţi atrag atenţia deci, jupâne, să ai grijă să nu ducă lipsă de nimic. Deocamdată văd că bietul copil şade în condiţii destul de proaste aici. N-ai putea să-i dai o altă cameră?

— Vom vedea mâine ce e de făcut, ducesă, fiindcă, precum ştiţi, dorinţele domniei voastre sunt ordine pentru mine. Mai aveţi vreo poruncă de dat sau vreţi poate să vă continuaţi interogatoriul?

— Nu, jupâne – răspunse Anne – am aflat tot ce voiam să ştiu.

Cu aceste cuvinte, ducesa ieşi din celulă, aruncându-i lui Ascanio o ultimă privire în care dragostea pătimaşă se îngemăna cu recunoştinţa.

Prefectul o urmă şi uşa se închise după ei.

— Să fiu al dracului – mormăi Jacques Aubry, care nu scăpase un cuvinţel din convorbirea ducesei cu Ascanio – să fiu al dracului! Am sosit la ţanc.

Într-adevăr, prima grijă a lui Marmagne, în clipa în care îşi venise în simţiri, fusese să-i trimită vorbă ducesei că era grav rănit şi că rana putea să-i fie fatală, dar că înainte de

a muri voia să-i dezvăluie un secret de cea mai mare importanţă pentru dânsa. Drept care ducesa alergase într-un suflet. Marmagne îi spusese atunci că fusese atacat şi rănit de un oarecare student, anume Jacques Aubry, care ţinea să intre cu orice preţ la Châtelet ca să dea ochi cu Ascanio şi ca să-i poată aduce lui Cellini o scrisoare pe care Ascanio o avea asupra lui.

Din spusele lui, ducesa se dumerise numaidecât despre ce era vorba şi, blestemându-şi firea-i pătimaşă, care o făcuse să depăşească şi de astă dată marginile prudenţei sale obişnuite, se duse neîntârziat la Châtelet, cu toate că era ora două după miezul nopţii, pusese să i se descuie uşa deţinutului şi acolo jucase în faţa lui Ascanio scena pe care am înfăţişat-o mai sus şi care avusese, cel puţin aşa îşi închipuia ducesa, deznodământul dorit de ea, deşi Ascanio nu se lăsase chiar aşa uşor păcălit.

Aşadar, Jacques Aubry, după cum spusese el însuşi, venise tocmai la ţanc.

Deocamdată însă numai jumătate din sarcina pe care şi-o luase asupră-şi fusese adusă la îndeplinire, iar jumătatea ce mai rămăsese de făcut era, fără îndoială, şi cea mai anevoioasă. Studentul se afla în posesia scrisorii care era cât pe ce să piară fără urmă şi pentru totdeauna; dar pentru ca scrisoarea cu pricina să fie pusă cu adevărat în valoare, ar fi trebuit să se afle în mâinile lui Cellini, şi nicidecum în mâinile lui Jacques.

Din păcate însă, Jacques era întemniţat, lucru în privinţa căruia nu mai încăpea nicio îndoială, şi din mărturiile predecesorului său aflase că nu era chiar aşa uşor de ieşit de la Châtelet o dată ce-ai intrat. E cazul să spunem că se simţea deci într-o mare încurcătură, aidoma cocoşului din poveste care găsise un mărgăritar şi nu ştia ce ar putea face cu asemenea giuvaer.

A încerca să fugă croindu-şi drum prin puterea braţului

era cu neputinţă. Având la îndemână pumnalul, Jacques Aubry ar fi putut foarte bine să-l ucidă pe temnicerul ce-i aducea de mâncare, să-i ia cheile şi să se îmbrace cu hainele sale; dar, în afară de faptul că mijlocul acesta sângeros îi displăcea peste măsură studentului nostru, care era de felul lui un om paşnic, trebuie să spunem că nici măcar nu-i oferea o chezăşie destul de temeinică. Mai mult ca sigur că ar fi fost descoperit, percheziţionat, jefuit de preţioasa lui scrisoare şi băgat iar în celula pe care o părăsise.

A încerca să fugă prin vicleşug era un lucru şi mai îndoielnic încă. Celula se afla săpată în pământ, la o adâncime de opt sau zece picioare, iar răsuflătoarea prin care pătrundea unica rază de lumină ce se strecura înăuntru era apărată de zăbrele groase de fier. Trebuia să muncească luni de zile ca să desprindă o singură gratie, şi pe urmă, după ce-ar fi desprins-o, întrucât ar fi fost mai câştigat? Evadatul ar fi ajuns probabil într-o curte înconjurată de ziduri prea înalte ca să poată sări peste ele şi cu siguranţă c-ar fi fost prins din nou a doua zi dimineaţă.

Mai rămânea mituirea: dar în urma sentinţei dată de judecătorul de instrucţie şi prin care i se acorda o despăgubire de douăzeci de băncuţe pariziene iubitei sale Gervaise pentru pierderea onoarei, deţinutul nu mai avea la sufletul său decât zece băncuţe pariziene, sumă mult prea modestă pentru a-l putea ispiti şi pe cel mai ticălos paznic al celei mai ticăloase închisori şi pe care i-ar fi crăpat obrazul de ruşine s-o ofere temnicerului unei fortăreţe regale.

Jacques se afla deci, trebuie s-o recunoaştem, în cea mai cumplită încurcătură. Când şi când, o idee izbăvitoare părea să-i mijască totuşi în minte, dar ideea aceasta părea să atragă după sine nişte urmări atât de grozave, încât de

fiecare dată când i se înfăţişa din nou în minte, cu stăruinţa pe care o au de obicei ideile fericite, Aubry se întuneca la faţă în modul cel mai vădit şi ofta din greu într-un fel ce mărturisea că în sufletul bietului băiat se dădea o luptă cât se poate de crâncenă. Lupta aceasta fu într-adevăr atât de crâncenă şi de îndelungată, încât toată noaptea Jacques nici nu se gândi măcar să se culce; îşi petrecu timpul plimbându-se încolo şi încoace, aşezându-se pe scaun, ridicându-se iar în picioare. Pentru prima oară în viaţa lui i se întâmpla să vegheze ca să poată cugeta; altminteri, Jacques nu pierduse niciodată nopţile decât la chefuri, la jocuri de noroc sau în crailâcuri.

În faptul zilei totuşi, conflictul său lăuntric păru a se fi stins probabil prin victoria uneia din părţile adverse, fiindcă Jacques Aubry scoase un oftat mai jalnic decât cele pe care le scosese până atunci şi se trânti pe pat ca un om pe deplin înfrânt.

Abia apucase să se întindă în aşternut şi auzi nişte paşi pe scară. Paşii se apropiară, cheia scrâşni în broască, zăvoarele scârţâiră, uşa se deschise şi doi oameni ai legii se iviră în prag: unul era judecătorul de instrucţie, iar celălalt grefierul său.

Neplăcerea acestei vizite fu îndulcită de bucuria pe care o simţi studentul dând cu ochii de nişte vechi cunoştinţe.

— Ah, tinere, tinere – spuse judecătorul de instrucţie, recunoscându-l pe Jacques Aubry – şi aici a trebuit să dau peste dumneata? Va să zică până la urmă tot ai reuşit să intri la Châtelet? Piei drace! Mare pehlivan eşti! Seduci fetele tinere şi spinteci tinerii seniori! Dar, ia vezi, ia vezi! De astă dată ţi s-a înfundat! Viaţa unui gentilom e mai scumpă decât onoarea unei mici cusătorese şi tare mă tem că n-o să mai scapi doar cu douăzeci de băncuţe pariziene.

Oricât de cutremurătoare ar fi fost cuvintele judecătorului, tonul cu care le rostise avu darul să-l liniştească întrucâtva pe deţinut. Omul acela cu o figură atât de jovială pe mâinile căruia avusese norocul să încapă se arăta a fi atât de cumsecade, încât s-ar fi zis că din partea lui nu putea să se aştepte la nicio năpastă. E adevărat că nu se putea spune acelaşi lucru despre grefierul său, care, la fiecare ameninţare rostită de judecătorul de instrucţie, dădea din cap în semn de încuviinţare. Pentru a doua oară în viaţă, Jacques Aubry avea parte să-i vadă pe aceşti doi oameni unul lângă altul şi, oricâtă bătaie de cap i-ar fi dat situaţia precară în care se afla, nu se putea opri să nu rumege în sinea lui cele mai filosofice cugetări asupra năstruşnicelor potriveli ale întâmplării care avusese inspiraţia fantezistă de a împerechea doi inşi cu totul deosebiţi atât ca înfăţişare cât şi ca fire.

Începu interogatoriul. Jacques Aubry socoti cu cale să nu ascundă nimic; mărturisi că, recunoscând în vicontele de Marmagne pe gentilomul care-i înşelase în mai multe rânduri buna-credinţă, înşfăcase sabia unui paj şi-l provocase la duel şi că Marmagne primise provocarea; vicontele şi studentul îşi încrucişaseră săbiile câteva clipe; după care vicontele căzuse străpuns. Încolo nu mai ştia nimic.

— Nu mai ştii nimic! Nu mai ştii nimic! bombănea judecătorul în timp ce-i dicta grefierului întrebările şi răspunsurile. La naiba! Şi atâta încă e prea mult, pare-mi-se, şi cazul dumitale e limpede ca lumina zilei, mai cu seamă că vicontele de Marmagne se bucură de o trecere deosebită în ochii doamnei d’Etampes. Mi se pare chiar că dânsa te-a dat pe mâna justiţiei, dragă băiete!

— Drace! exclamă studentul, care începea să se neliniştească. Să-mi fie cu iertare, domnule judecător,

credeţi într-adevăr că dandanaua asta e chiar aşa de păcătoasă cum spuneţi?

— Şi mai păcătoasă încă, iubitule, şi mai păcătoasă! Având în vedere că eu nu obişnuiesc să-mi bag în sperieţi muşteriii. Te-am înştiinţat doar pentru ca, în cazul când ai avea unele dispoziţii de dat…

— Ce dispoziţii? se sperie studentul. Spuneţi-mi, vă rog, domnule judecător de instrucţie, credeţi cumva că viaţa mea ar putea fi în primejdie?

— Dar bineînţeles – răspunse judecătorul – mai încape vorbă! Cum adică, dai buzna în mijlocul străzii asupra unui gentilom, îl sileşti să se bată, îl străpungi cu spada şi mai întrebi dacă viaţa dumitale s-ar putea să fie în primejdie? Da, dragă prietene, da, şi încă într-o mare primejdie.

— Bine, dar asemenea dueluri au loc în fiecare zi, şi după cum am putut să-mi dau seama, vinovaţii nu păţesc nimic, niciodată.

— Da, dar asta numai între gentilomi, flăcăule. Când doi gentilomi au chef să-şi taie beregata, regele nu se amestecă în niciun fel, fiind un drept de care se bucură cei de rangul lor; dar dacă mojicimii i-ar căşuna într-o bună zi să se bată în duel cu gentilomii, cum mojicii sunt douăzeci de ori mai numeroşi decât gentilomii, în scurtă vreme nu s-ar mai găsi picior de gentilom şi ar fi păcat.

— Şi câte zile credeţi că ar putea să ţină procesul meu?

— Cam vreo cinci-şase zile.

— Cum?! se miră studentul. Cinci-şase zile, numai atât?

— Fireşte, faptele sunt evidente: un om trage să moară, dumneata mărturiseşti că l-ai ucis şi justiţia se declară mulţumită; totuşi – adăugă judecătorul, lăsând să se vadă pe chipul său o şi mai adâncă bunăvoinţă – dacă două-trei zile în plus ar putea să-ţi fie pe plac…

— Chiar foarte mult.

— Ei bine, o să mai tărăgănăm formalităţile şi în felul

acesta mai câştigăm ceva timp. La drept vorbind, eşti un băiat de treabă şi aş fi încântat dacă aş putea să fac ceva pentru dumneata.

— Mulţumesc – spuse studentul.

— Şi acum – adăugă judecătorul, ridicându-se în picioare – ai cumva vreo rugăminte?

— Aş vrea să vină un preot, dacă se poate.

— De ce nu, e doar dreptul dumitale.

— Ei bine, atunci, domnule judecător, stăruiţi să-mi trimită un preot.

— Am să-ţi împlinesc chiar acum rugămintea. Şi să nu-mi porţi pică, flăcăule!

— Vai de mine, se poate? Dimpotrivă, vă sunt chiar îndatorat.

— Domnule student – spuse cu voce scăzută grefierul, apropiindu-se de Jacques Aubry – vreţi să-mi faceţi un hatâr?

— Cu dragă inimă! răspunse Aubry. Ce anume?

— Mă gândesc că s-ar putea să aveţi niscaiva prieteni sau rubedenii cărora doriţi să le daţi tot ce se află în stăpânirea dumneavoastră.

— Prieteni? N-am decât unul şi acela e întemniţat ca şi mine. Rubedenii? Doar nişte veri şi aceia de a şaptea spiţă. Aşa că spune, domnule grefier, spune ce pofteşti?

— Domnule, sunt un biet om sărman, cu nevastă şi cinci copii.

— Ei şi?

— Şi, vedeţi dumneavoastră, n-am avut niciodată noroc în slujba mea. Pe care, aşa cum v-aţi putut încredinţa, mi-o îndeplinesc conştiincios şi cinstit. Toţi colegii mei mi-o iau înainte.

— Şi de ce?

— De ce? Ah, de ce! Vă spun îndată.

— Spune.

— Fiindcă au noroc.

— Aha!

— Dar de ce au noroc?

— Tocmai voiam să te întreb şi eu, domnule grefier.

— Iar eu tocmai voiam să vă spun, domnule student.

— O să-mi facă o deosebită plăcere.

— Au noroc fiindcă… Grefierul coborî glasul cu încă un semiton. Au noroc fiindcă fiecare din ei poartă în buzunar o bucată din funia unui spânzurat: mă înţelegeţi?

— Nu.

— Sunteţi cam greu de cap. O să faceţi un testament, nu-i aşa?

— Un testament, eu! La ce bun?

— La naiba! Păi ca să nu se judece între ei moştenitorii dumneavoastră. Ei bine, scrieţi în testament că încuviinţaţi ca Marc-Boniface Grimoimeau, grefier pe lângă domnul judecător de instrucţie, să ceară călăului o bucăţică mică de tot din şireangul domniei voastre.

— Aşa! făcu Aubry, cu un glas sugrumat. Acum înţeleg.

— Şi o să-mi împliniţi rugămintea?

— Mai încape vorbă!

— Tinere domn! Vă rog să nu uitaţi ce mi-aţi promis. N-am păr în cap câţi mi-au făgăduit acelaşi lucru ca şi dumneavoastră; unii însă au murit fără să lase niciun testament, alţii au scris greşit numele meu Marc-Boniface Grimoineau, aşa încât am întâmpinat greutăţi după aceea; alţii, în sfârşit, care erau vinovaţi, pe onoarea mea, domnule, cât se poate de vinovaţi, au fost scoşi basma curată şi s-au dus să se spânzure aiurea; aşa că, până a cădea în mâinile noastre, pierdusem aproape orice speranţă.

— Bine, bine, domnule grefier – spuse Jacques – de astă dată fii pe pace: dacă s-o întâmpla să fiu spânzurat, dorinţa îţi va fi împlinită.

— O să fiţi, domnule, o să fiţi, să n-aveţi nicio grijă!

— Ei, ce faci, Grimoineau? îl luă la zor judecătorul.

— Vin acum, domnule judecător de instrucţie, vin acum. Va să zică rămâne aşa cum am vorbit, domnule student?

— Da, da, aşa rămâne.

— Pe onoarea dumneavoastră?

— Pe cinstea mea de mojic.

— Aşa – mormăi grefierul, plecând – cred că de astă dată o să am, în fine, ce-mi lipsea. Mă duc să-i spun nevestei şi copiilor, au să se bucure şi ei.

Şi se grăbi să-l urmeze pe judecătorul de instrucţie, care ieşi din celulă mustrându-l cu un aer jovial că-l lăsase să aştepte atâta.

XXXVI

ÎN CARE SE VEDE CĂ O PRIETENIE ADEVĂRATĂ ESTE CAPABILĂ SĂ ÎMPINGĂ DEVOTAMENTUL PÂNĂ LA ÎNSURĂTOARE

Rămânând foarte singur, Aubry se cufundă într-o şi mai adâncă meditaţie decât înainte; şi trebuie să recunoaşteţi că într-adevăr, convorbirea pe care o avusese cu judecătorul de instrucţie era cu prisosinţă făcută să-i dea de gândit. Cu toate astea, se cuvine să ne grăbim a o spune că cel care ar fi putut citi în cugetul său ar fi observat că soarta Colombei şi a lui Ascanio, atât de strâns legată de scrisoarea ce se afla acum în mâinile lui, constituia temeiul preocupărilor sale, şi că înainte de a se

gândi la el, lucru de care avea intenţia să se ocupe la vremea potrivită, era hotărât să se gândească la ei.

Stătea aşa, chibzuind, de vreo jumătate de oră, când uşa celulei sale se deschise din nou şi temnicerul apăru în prag.

— Dumneata ai cerut să vină un preot? întrebă el, îmbufnat.

— Da, eu, fireşte – spuse Jacques.

— Dracu' să mă ia dacă pot să pricep ce-or fi având toţi de împărţit cu un păcătos de călugăr – bodogăni temnicerul. Tot ce ştiu e că nu poate sta omul liniştit de răul lor nici măcar cinci minute. Poftim, intră înăuntru, părinte – continuă el, dându-se la o parte pentru a-i face loc preotului să treacă – şi nu lungi prea mult vorba.

Şi tot boscorodind mereu, încuie din nou uşa şi plecă, lăsându-l pe noul venit între patru ochi cu deţinutul.

— Dumneata m-ai chemat, fiule? întrebă preotul.

— Eu, părinte – răspunse studentul.

— Vrei să te spovedeşti?

— Nu tocmai, aş vrea doar să stau de vorbă cu dumneavoastră despre un caz de conştiinţă.

— Vorbeşte, fiule – răspunse preotul, aşezându-se pe scaun – şi dacă puţina mea pricepere ar putea să te călăuzească…

— Pentru asta v-am şi rugat să veniţi, ca să vă cer un sfat.

— Te-ascult.

— Părinte – începu Aubry – sunt un mare păcătos.

— O, Doamne – spuse preotul – fericit cel care se învredniceşte măcar să-şi recunoască greşeala!

— Dar asta încă nu-i tot, părinte, nu numai că sunt un mare păcătos, aşa cum vă spuneam, dar pe deasupra i-am făcut şi pe alţii să cadă în păcat.

— Mai poate fi cumva îndreptat păcatul pe care l-ai

săvârşit?

— Cred că da, părinte, cred că da. Fiinţa pe care am târât-o cu mine pe calea pierzaniei era o tânără fată neprihănită.

— Vrei să spui că ai sedus-o? întrebă preotul.

— Am sedus-o într-adevăr, părinte, ăsta-i cuvântul!

— Şi vrei să-ţi îndrepţi greşeala?

— Aşa m-am gândit cel puţin.

— Nu există decât un singur mijloc în cazul de faţă.

— Ştiu foarte bine, de aceea am şi stat atâta vreme în cumpănă. Dacă ar fi existat două, l-aş fi ales pe celălalt.

— Doreşti deci să te însori cu ea.

— Un moment, vă rog. Nu, n-aş vrea să vă mint; nu, părinte, nu doresc de loc, o fac doar de mare nevoie.

— Era mai bine dacă lucrul acesta pornea dintr-un simţământ mai curat, mai generos.

— Ce vreţi, părinte, sunt oamenii făcuţi să se însoare şi alţii să rămână becheri. Burlăcia era vocaţia mea şi trebuia doar să vină o împrejurare ca asta în care mă aflu pentru ca…

— Ei bine, atunci, fiule, fiindcă s-ar putea să te răzgândeşti şi să-ţi schimbi bunele intenţii, părerea mea e c-ar fi bine s-o faci mai curând.

— Cât de curând, adică? întrebă Jacques Aubry.

— Păi fiind vorba de o căsătorie *in extremis* – spuse preotul – vom putea căpăta toate dispensele trebuincioase şi cred că poimâine…

— Fie şi poimâine – îngână studentul, oftând.

— Dar tânăra fată?

— Ce-i cu ea?

— Eşti sigur c-o să primească?

— Ce să primească?

— Să se mărite.

— Ba bine că nu! Cum să nu primească! Chiar cu

recunoştinţă! Doar nu i se întâmplă în fiecare zi s-o ceară cineva în căsătorie.

— Atunci nu există nicio piedică?

— Niciuna.

— Părinţii dumitale?

— Lipsesc.

— Ai ei?

— Necunoscuţi.

— Cum se numeşte?

— Gervaise-Perrette Popinot.

— Îmi dai voie să-i împărtăşesc vestea?

— Dacă vreţi să vă daţi osteneala s-o faceţi, părinte, v-aş fi din toată inima recunoscător.

— Am s-o înştiinţez chiar azi.

— Spuneţi-mi, vă rog, părinte, spuneţi-mi, nu s-ar putea, bunăoară, să-i înmânaţi o scrisoare?

— Nu, fiule, noi preoţii care ne-am îndatorat să-i slujim pe întemniţaţi am făcut legământ să nu ducem nimănui nicio veste din partea lor decât după ce vor fi răposat. Când va sosi clipa aceea, sunt gata să-ţi împlinesc orice rugăminte.

— Mulţumesc, dar atunci ar fi de prisos; ne vom mărgini deci numai la căsătorie.

— N-ai nimic altceva să-mi spui?

— Nimic, decât că, în cazul când s-ar îndoi cineva de adevărul spuselor mele şi ar sta cumva la îndoială să încuviinţeze cererea mea, s-ar putea aduce în sprijinul ei o plângere din partea sus-numitei Gervaise-Perrette Popinot, plângere care se află la domnul judecător de instrucţie şi care ar dovedi justiţiei că tot ceea ce am declarat corespunde întru totul adevărului.

— Te poţi bizui pe mine că voi căuta să înlătur orice piedică – îl linişti preotul, căruia i se păruse a observa că lucrul pe care Jacques Aubry îşi pusese în gând să-l aducă

la îndeplinire îl făcea fără nicio tragere de inimă, ci doar silit de împrejurări – şi peste două zile…

— Peste două zile…

— Vei răscumpăra onoarea celei pe care ai necinstit-o.

— Ce să-i faci! murmură studentul, oftând din greu.

— Lasă, fiule, lasă! căută să-l împace preotul. Cu cât o jertfă e mai anevoioasă, cu atât e mai bine primită de Dumnezeu.

— Sfinte Sisoe! exclamă studentul. În cazul ăsta Dumnezeu trebuie să-mi fie pururea recunoscător; duceţi-vă, părinte, duceţi-vă!

Într-adevăr, Jacques Aubry nu se înduplecase să ia *o* asemenea hotărâre decât după o aprigă luptă cu sine însuşi; aşa cum îi mărturisise iubitei sale Gervaise, studentul moştenise antipatia părintelui său faţă de instituţia căsătoriei şi numai datorită prieteniei care i-o purta lui Ascanio şi gândului că din pricina lui acesta se afla acum la ananghie, la care veniseră să se adauge cele mai frumoase exemple de devotament pe care antichitatea i le pusese la îndemână, reuşise să se ridice la gradul de abnegaţie pe care îl atinsese.

Dar, se va mira poate cititorul, ce are de-a face căsătoria lui Aubry cu Gervaise, cu fericirea lui Ascanio şi a Colombei, şi în ce fel, însurându-se cu ibovnica lui, Aubry izbutea să-şi salveze prietenul?

La care aş putea să-i spun cititorului că nu are suficientă perspicacitate. E adevărat că, la rândul său, cititorul ar putea să-mi răspundă că nu-i de datoria lui să aibă aşa ceva.

Cititorul e rugat deci să-şi dea osteneala a citi sfârşitul acestui capitol peste care ar fi putut să treacă, dacă ar fi avut o minte mai pătrunzătoare.

După plecarea preotului, Aubry, care acum nu mai putea da înapoi, păru ceva mai liniştit; orice hotărâre,

chiar şi una dintre cele mai cumplite, are darul de a aduce cu ea liniştea sufletească; cugetul care s-a războit se odihneşte acum, inima care s-a zbuciumat e cuprinsă de toropeală.

Jacques Aubry rămase, aşadar, să se bucure de odihna şi toropeala sa până în momentul în care, auzind zgomot în celula lui Ascanio, socoti că zgomotul cu pricina, stârnit de temnicerul care venise să-i aducă mâncare, era o chezăşie că timp de câteva ore nu vor mai fi stingheriţi de nimeni. De aceea, mai zăbovi câteva minute, după care, băgând de seamă că niciun zgomot nu mai tulbura tăcerea, se strecură în galerie, străbătu ca de obicei distanţa dintre cele două celule şi ridică rogojina cu capul.

Celula lui Ascanio era cufundată în cea mai neagră beznă.

Aubry îşi chemă prietenul cu glas scăzut; nu primi însă niciun răspuns; încăperea era cu desăvârşire pustie.

Primul simţământ pe care-l încercă Aubry fu un simţământ de bucurie. Ascanio era liber şi, din moment ce era liber, el, Aubry, nu mai avea nevoie să… Dar în aceeaşi clipă îşi aminti de recomandările auzite în ajun atunci când ducesa îşi exprimase dorinţa ca Ascanio să fie mutat într-o celulă mai confortabilă.

Precum se vedea, intervenţia doamnei ducese d’Etampes fusese privită cu toată consideraţia; zgomotul ce ajunsese la urechea studentului puţin mai înainte, fusese prilejuit de mutarea prietenului său.

Speranţa ce-l însufleţise o clipă pe Aubry strălucise ca un fulger, dar tot atât de repede se şi stinsese.

Studentul lăsă să cadă la loc rogojina şi se întoarse de-a-ndărătelea la el în celulă. Orice mângâiere îi fusese răpită, nu mai avea parte nici măcar de tovărăşia prietenului pentru care se jertfea.

Nu-i mai rămânea altceva de făcut ca să-şi omoare

timpul decât să cugete. Dar şi aşa Jacques Aubry cugetase prea mult şi rezultatul cugetărilor sale fusese atât de dureros, încât socoti mai cuminte să doarmă.

Se trânti deci pe pat şi, cum rămăsese mult în urmă cu somnul, cu toate frământările lui sufleteşti, în scurtă vreme se cufundă într-un somn adânc.

Visă că fusese osândit la moarte şi spânzurat; datorită însă unui prost obicei al călăului, funia nefiind unsă cum trebuia, osânditul fusese spânzurat numai pe jumătate; ceea ce nu-i împiedicase pe ceilalţi să-l îngroape în lege. Şi Jacques Aubry începuse tocmai să-şi mănânce propriile sale braţe în vis, aşa cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări, când grefierul, care ţinea cu tot dinadinsul să intre în posesia bucăţii de funie promise, venise s-o ia singur şi, deschizând cavoul în care Aubry se afla ferecat, îi redase, odată cu viaţa, şi libertatea.

Din păcate nu era decât un vis şi, în momentul în care studentul se trezi, viaţa sa se afla într-o mare cumpănă şi libertatea sa era definitiv pierdută.

Seara, noaptea şi ziua următoare trecură fără ca să mai primească nicio vizită, afară de aceea a temnicerului său. Jacques încercă să-l întrebe ba una, ba alta, dar nu fu chip să scoată un cuvânt de la el.

În toiul nopţii, Jacques, care abia apucase să adoarmă, auzi uşa celulei sale scârţâind din ţâţâni şi se trezi brusc. Oricât de greu ar dormi deţinuţii, zgomotul unei uşi care se deschide îi trezeşte numaidecât.

Studentul se ridică în capul oaselor.

— Scoală-te şi îmbracă-te – îi porunci glasul răstit al temnicerului, în timp ce în spatele lui se zăreau scânteind, la lumina torţei pe care o ţineau în mână, halebardele a două străji de la prefectură.

Cea de-a doua poruncă era de prisos; cum patul nu era aşternut cu cearşaf şi nu avea nici cuvertură, Jacques

Aubry se culcase îmbrăcat.

— Unde vreţi să mă duceţi? întrebă studentul, care era încă pe jumătate adormit.

— Prea eşti curios – spuse temnicerul.

— Aş vrea totuşi să ştiu – stărui studentul.

— Haide-haide, lasă gura şi urmează-mă!

Orice împotrivire fiind în zadar, deţinutul se supuse.

Temnicerul o apucă înainte, Jacques Aubry o porni după el, iar cele două străji încheiară cortegiul.

Jacques Aubry se uita în jur cu o nelinişte pe care nu căuta s-o ascundă: se temea de o execuţie nocturnă; un singur lucru îl făcea să mai prindă curaj: faptul că nu vedea nicăieri niciun preot şi niciun călău.

După zece minute, Jacques Aubry se pomeni în sala de la intrare în care fusese adus în ziua când reuşise, în fine, să pătrundă la Châtelet; aici însă, în loc să-l conducă spre poartă, aşa cum sperase o clipă, într-atât nenorocirea te face să te laşi amăgit de cele mai înşelătoare iluzii, călăuza sa deschise o uşă ascunsă într-un ungher şi o apucă de-a lungul unui culoar interior ce dădea într-o curte.

Primul imbold pe care-l simţi întemniţatul ieşind în curte la aer curat şi văzând din nou cerul liber fu să respire din adâncul pieptului. Era, oricum, un câştig şi nu putea şti când avea să se mai ivească asemenea prilej fericit. Pe urmă, zărind la capătul celălalt al curţii ferestrele ogivale ale unui paraclis din secolul al paisprezecelea, începu a bănui despre ce putea fi vorba.

Din respect faţă de adevăr, datoria noastră de povestitor ne obligă să spunem că, la gândul acesta, i se tăiară picioarele.

În momentul acela însă îşi aduse aminte de Ascanio şi de Colombe şi măreţia faptei generoase pe care se pregătea s-o îndeplinească îl ajută să înfrunte restriştea în

care se afla.

Păşi deci destul de hotărât spre biserică; ajungând în pragul ei, se dumeri pe deplin. Preotul era la altar; în strană îl aştepta o femeie, iar această femeie nu era nimeni alta decât Gervaise.

În drum spre altar se întâlni cu guvernatorul fortăreţei.

— Ai cerut să ţi se dea prilejul de a răscumpăra, înainte de moarte, onoarea tinerei fete pe care ai necinstit-o – spuse guvernatorul. Cererea era îndreptăţită şi a fost aprobată.

O ceaţă se puse pe ochii studentului; în aceeaşi clipă însă pipăi cu mâna scrisoarea doamnei d'Etampes şi îşi recăpătă curajul.

— O, bietul meu Jacques! începu a se tângui Gervaise, aruncându-se în braţele studentului, cine ar fi crezut că ceasul acesta pe care îl doream cu atâta râvnă va sosi într-o asemenea împrejurare!

— Ce să-i faci, dragă Gervaise! suspină studentul, strângând-o la piept. Dumnezeu ştie pe cine trebuie să pedepsească şi cine se cuvine să fie răsplătit; să ne supunem voinţei sale. Apoi în şoaptă, strecurându-i în mână scrisoarea doamnei d'Etampes: I-o dai lui Benvenuto – murmură el – numai lui, auzi?

— Hai? bombăni guvernatorul, apropiindu-se numaidecât de miri. Ce s-a întâmplat?

— Nimic; îi spuneam soţiei mele Gervaise c-o iubesc.

— Cum, pe cât se pare, n-o să aibă vreme probabil să-şi dea seama de contrariu, orice declaraţie este de prisos: duceţi-vă la altar şi terminaţi cât mai repede.

Aubry şi Gervaise se îndreptară fără să mai sufle o vorbă spre preotul care-i aştepta. Ajungând înaintea lui, se aşezară amândoi în genunchi. Începu slujba religioasă.

Jacques ar fi vrut să schimbe câteva cuvinte cu Gervaise, care, la rândul său, dorea din răsputeri să-şi

arate recunoştinţa faţă de Aubry, dar două străji aşezate de-a dreapta şi de-a stânga lor le urmăreau fiece mişcare şi pândeau orice şoaptă. Deţinutul avusese totuşi noroc că probabil, înduioşat de soarta lor, într-un moment de slăbiciune, guvernatorul îi lăsase să se îmbrăţişeze şi că, mulţumită acestei îmbrăţişări, scrisoarea putuse să treacă din mâinile lui Jacques în acelea ale iubitei sale Gervaise. Dacă s-ar fi întâmplat cumva să scape acest prilej, dat fiind străşnicia cu care erau supravegheaţi mirii, devotamentul lui Jacques s-ar fi irosit în van.

Preotul primise probabil anumite dispoziţii, deoarece căută să-şi scurteze cuvântarea. Poate că se gândise în sinea lui că n-avea niciun rost să-i dea sfaturi de bună purtare ca soţ şi părinte unui om ce urma să fie spânzurat peste două-trei zile.

După ce preotul îşi încheie discursul, după ce primiră binecuvântarea şi slujba religioasă luă sfârşit, Aubry şi Gervaise crezură că vor fi lăsaţi, cel puţin acum, câteva clipe între patru ochi, dar nici pomeneală de aşa ceva. Cu toate plânsetele bietei Gervaise, care se transformase pur şi simplu într-o fântână de lacrimi, străjile îi despărţiră.

Mai avură totuşi răgazul să schimbe o privire: „Ai grijă să faci ce ţi-am spus!” îi aminteau ochii lui Aubry.

„Fii pe pace, chiar în noaptea asta sau cel mai târziu mâine dimineaţă mă duc negreşit” – răspundeau ochii soţiei sale Gervaise.

Pe urmă, fiecare dintre el fu luat şi dus într-altă parte. Gervaise fu poftită în chipul cel mai curtenitor să iasă pe uşa dinspre stradă, iar deţinutul fu petrecut politicos până la uşa celulei sale. Intrând înăuntru, studentul oftă adânc de tot, mai adânc decât oftase vreodată de când intrase în închisoare: va să zică era un om însurat!

Şi astfel, aidoma lui Curtius din vechime, Jacques Aubry, din devotament prietenesc, se azvârli în abisul

căsătoriei.

XXXVII

TURNAREA STATUII

Şi acum rugăm pe cititorii noştri să ne îngăduie a părăsi un moment închisoarea Châtelet pentru a ne întoarce la palatul Nesle.

La chemarea lui Benvenuto, lucrătorii alergaseră numaidecât şi porniseră după el spre turnătorie.

Toţi ştiau cu câtă râvnă lucra de obicei; niciodată însă nu-i văzuseră faţa învăpăiată de o asemenea ardoare şi ochii aprinşi de o flacără atât de vie; dacă cineva ar fi trebuit să-i modeleze chipul în clipele acelea, aşa cum el se pregătea să toarne în bronz chipul lui Jupiter, ar fi înzestrat lumea cu cea mai frumoasă statuie a geniului artistic.

Totul era gata, mulajul de ceară, îmbrăcat în învelişul lui de lut, aştepta, încercuit cu şine de fier, în mijlocul cuptorului cu capsulă, ceasul în care avea să capete viaţă. Lemnele erau, de asemenea, stivuite; Benvenuto le dădu foc din patru părţi diferite şi, cum erau numai lemne de brad de care artistul se îngrijise de mult să fie cât mai bine uscate, flăcările cuprinseră îndată întreg cuptorul şi în scurtă vreme tiparul era înconjurat de o uriaşă vâlvătaie. În momentul acela ceara topită prinse a ieşi afară prin răsuflători în timp ce tiparul, la rândul său dogorit de foc, începea să se întărească; în vremea asta lucrătorii săpau o groapă adâncă lângă cuptorul în care trebuia să fie topit metalul, fiindcă Benvenuto nu voia să piardă nicio secundă şi, de îndată ce tiparul va fi fost ars, să purceadă fără

zăbavă la topitul metalului.

Timp de o zi şi jumătate ceara se scurse din tipar; timp de o zi şi jumătate, pe când calfele lucrau în schimburi, odihnindu-se pe rând ca marinarii care fac de cart pe o corabie de război, Benvenuto nu închise ochii o clipă, învârtindu-se în jurul cuptorului, punând mereu lemne pe foc, îmbărbătându-i pe lucrători. În sfârşit, se convinse că toată ceara se scursese şi că tiparul era bine ars; era cea de-a doua fază a lucrării pe care o avea de executat, ultima fiind topirea bronzului şi turnarea statuii.

Lucrătorii, care nu puteau să înţeleagă de unde-i vine lui Benvenuto puterea aceea supraomenească şi râvna turbată ce-l ţinea în picioare, încercară a-l îndupleca să se odihnească măcar câteva ore; fiecare oră de odihnă însă ar fi prelungit închisoarea lui Ascanio şi suferinţele Colombei. Benvenuto se împotrivi. Părea făcut din aceeaşi materie ca şi bronzul din care voia să făurească un zeu.

După ce groapa fu săpată, înfăşură tiparul cu frânghii trainice şi, cu ajutorul unor cabestane anume pregătite din vreme, îl ridică în sus cu cea mai mare grijă, îl aduse până deasupra gropii şi-l coborî apoi binişor înăuntru, până ce ajunse la nivelul cuptorului; acolo îl înţepeni locului, făcând să se rostogolească jur-împrejur ţărâna scoasă din groapă pe care o bătătorea strat cu strat, aşezând, pe măsură ce se înălţa, olane de lut ars ce trebuiau să slujească drept răsuflători. Toate aceste pregătiri îi dădură de lucru până la sfârşitul zilei. Se lăsă noaptea; se împlineau patruzeci şi opt de ore de când Benvenuto nu dormise de loc, nu se întinsese să se odihnească, nici măcar nu se aşezase un moment. Lucrătorii se rugau de el, Scozzone îl lua la rost, dar Benvenuto nu voia să audă nimic; o putere vrăjită părea să-l însufleţească şi, Nesocotind rugăminţile şi mustrările celor din preajmă, drept răspuns, se mulţumea să poruncească fiecărui lucrător ce avea de făcut cu glasul

tăios şi aspru cu care un comandant de armată ordonă ostaşilor mişcările pe care le au de executat.

Benvenuto voia să înceapă turnarea imediat; vigurosul artist, care avusese necontenit parte să vadă toate piedicile dându-se la o parte din calea lui, îşi punea la încercare acum autoritatea asupra propriei sale persoane; răpus de oboseală, măcinat de griji şi mistuit de febră, poruncea trupului său să nu aibă astâmpăr o clipă, şi trupul său de fiier se supunea în timp ce tovarăşii săi erau siliţi să bată în retragere unul câte unul, aşa cum Într-o bătălie soldaţii răniţi părăsesc rândurile, îndreptându-se spre ambulanţă.

Cuptorul de topit era gata; Benvenuto pusese să fie umplut cu lingouri de fontă şi de aramă, aşezate simetric unele peste altele, în aşa fel ca să poată pătrunde printre ele căldura şi metalul să se topească mai repede şi cât mai complet. Aprinse cuptorul aşa cum îl aprinsese şi pe cel dintâi şi, în curând, cum stiva era alcătuită numai din buşteni de brad, răşina ce începuse să curgă, sporind puterea de combustie a lemnului, făcu să izbucnească o asemenea vâlvătaie, încât, înălţându-se mai sus decât se aşteptaseră, flăcările lingeau acoperişul turnătoriei, care fiind de lemn, luă foc numaidecât. Văzând pălălaia ce se iscase şi, mai ales simţindu-i dogoarea, toate calfele, afară de Hermann, se traseră înapoi; Hermann şi Benvenuto însă puteau face faţă singuri oricărei împrejurări. Fiecare din ei luă câte o secure şi se apucă să doboare stâlpii de lemn pe care se sprijinea şopronul. După câteva clipe, acoperişul cuprins de flăcări se prăbuşi. Atunci Benvenuto şi Hermann împinseră în foc, cu nişte cângi, rămăşiţele aprinse întreţinând vâltoarea ce înfierbânta cuptorul şi metalul începu să se topească.

Acum că ajunsese să facă şi lucrul acesta, Benvenuto se simţi dintr-odată sleit de puteri. Trecuseră şaizeci de

ore de când nu dormea şi douăzeci şi patru de când nu mâncase nimic, şi în tot acest timp fusese sufletul întregii activităţi, pârghia tuturor strădaniilor. O febră cumplită puse stăpânire pe el: din rumen cum era, se făcu galben ca un mort la faţă. Într-o atmosferă atât de încinsă, încât nimeni nu putea sta lângă el, Benvenuto tremura din toate mădularele şi-i clănţăneau dinţii în gură de parcă s-ar fi aflat în mijlocul nămeţilor Laponiei. Văzându-l în ce hal era, tovarăşii săi de muncă îl înconjurară; Benvenuto încercă să se împotrivească din nou, refuzând să se recunoască înfrânt, căci pentru un om ca el, faptul de a se pleca în faţa imposibilului era o ruşine, dar până la urmă fu obligat a mărturisi că se simţea sleit de puteri.

Din fericire, operaţia topirii era pe terminate; partea cea mai grea fusese îndeplinită: restul era o treabă mecanică, uşor de executat. Meşterul îl strigă atunci pe Pagolo; Pagolo însă parcă intrase în pământ. În sfârşit, la chemarea tovarăşilor săi care-l strigau în cor, Pagolo ieşi la iveală; se dusese, spunea el, să se roage pentru reuşita cât mai deplină a lucrării.

— N-avem timp acum de rugăciuni! exclamă Benvenuto. Însuşi Domnul a spus: „Cine munceşte se roagă”. E vremea să muncim acum, Pagolo! Ascultă, simt că mă sfârşesc, dar, c-o fi să mor sau nu, Jupiter al meu trebuie cu orice preţ să trăiască. Pagolo, dragul meu, te las pe tine să ai grijă mai departe de turnare, fiind convins c-o să te descurci la fel de bine ca şi mine. Pagolo, după cum vezi şi tu, în curând metalul o să fie gata; ai să-ţi dai seama negreşit dacă e destul de încins. Când o să se înroşească, îi pui pe Hermann şi pe Simon-Stângaciul să ia fiecare câte o praştie. Ah, Doamne, ce spuneam oare? Da. Pe urmă, să ochească amândoi o dată cele două capace ale cuptorului. Atunci metalul o să curgă afară şi, dacă s-ar întâmpla să mor între timp, să-i spuneţi regelui că mi-a

promis să-mi facă o favoare, că aţi venit să i-o cereţi în numele meu şi că această favoare... este... O, Doamne, nu-mi mai aduc aminte. Ce voiam să-i cer r**ege**lui? A, da... Ascanio... seniorul castelului Nesle... Colombe, fata prefectului... d'Orbec... doamna d'Etampes... Ah, simt că-mi pierd minţile!

Şi Benvenuto, împleticindu-se pe picioare, se prăbuşi în braţele lui Hermann, care-l duse pe sus, ca pe un copil, la el în cameră, în timp ce Pagolo, căruia i se încredinţase supravegherea turnării, dădea ordine pentru ca lucrarea să nu se întrerupă.

Benvenuto avea dreptate sau, mai bine zis, căzuse pradă unui delir furios. Scozzone, care, de bună seamă, se ruga, la rândul său, ca şi Pagolo, se grăbi să-i vină într-ajutor; Benvenuto însă striga într-una: „Am murit! Mor! Ascanio! Ce-o să se facă Ascanio?"

Într-adevăr, sumedenie de vedenii fantastice i se perindau prin minte: Ascanio, Colombe, Ştefana, toţi crescând sub ochii săi ca nişte fantome, pentru a se risipi mai apoi ca nişte umbre. Pe urmă, din mijlocul lor ieşea la iveală chipul însângerat al orfăurarului Pompeo, pe care-l omorâse cu o lovitură de jungher, al căpitanului de poştă din Siena, pe care-l doborâse cu un foc de archebuză. Trecutul şi prezentul se învălmăşeau în cugetul său. Uneori cel care-l ţinea pe Ascanio ferecat în închisoare lua înfăţişarea lui Clement al VII-lea, alteori Cosimo I era cel ce o silea pe Colombe să se mărite cu d'Orbec. După care se pomenea vorbind cu ducesa Eleonora, ca şi cum ar fi vorbit cu doamna d'Etampes; se ruga, ameninţa. Pe urmă îşi bătea joc de biata Scozzone, care plângea, spunându-i să bage de seamă ca nu cumva Pagolo să-şi rupă gâtul sărind ca o pisică pe cornişe. Momentele în care se zbuciuma aşa ca scos din minţi erau urmate de răstimpuri de deplină lâncezeală când ai fi zis că e gata să-şi dea

sfârşitul.

Agonia aceasta ţinea de trei ceasuri: Benvenuto se afla tocmai într-unul din acele răstimpuri de toropeală, aşa cum am arătat mai sus, când deodată Pagolo intră buzna în cameră, palid la faţă şi răvăşit, strigând:

— Domnul Iisus şi Sfânta Fecioară să se milostivească de noi, meştere, fiindcă totul e pierdut, numai cerul ne mai poate ajuta acum!

Zdrobit cum era de oboseală, Benvenuto, aproape muribund şi în nesimţire, simţi totuşi aceste cuvinte pătrunzându-i ca un stilet ascuţit până în adâncul inimii. Ceaţa ce-i învăluia mintea se destrămă şi, ca Lazăr sculându-se din morţi la glasul lui Hristos, se ridică în capul oaselor din aşternut, strigând:

— Cine a putut să spună că totul e pierdut, atâta timp cât Benvenuto mai trăieşte încă?

— Păcatele mele, eu, meştere, eu! îngăimă Pagolo.

— De două ori mişel! izbucni Benvenuto. Se vede c-a fost scris să mă vinzi mereu! Dar fii pe pace, Domnul Iisus şi Sfânta Fecioară pe care-i chemai într-ajutor adineauri au ei grijă să sprijine pe oamenii de bună-credinţă şi să-i pedepsească pe trădători...

În momentul acela se auziră glasurile lucrătorilor, care se văicăreau în gura mare: „Benvenuto! Benvenuto!”

— Sunt aici! Sunt aici! răspunse artistul, năpustindu-se pe uşă afară, palid la faţă, dar cu puterile întremate şi cu mintea limpede. Sunt aici! Şi vai de cei ce nu-şi vor fi împlinit datoria!

Din doi paşi, Benvenuto ajunse la turnătorie; toată ceata lucrătorilor pe care o lăsase muncind cu atâta însufleţire era acum buimacă şi abătută. Hermann însuşi era mort de oboseală; vlăjganul abia se mai ţinea pe picioare, fiind silit să se reazeme de unul din stâlpii şopronului care nu fuseseră doborâţi.

— Luaţi aminte, băieţi! strigă Benvenuto, cu o voce înfricoşătoare, căzând în mijlocul lor ca un trăsnet. Nu ştiu încă ce s-a întâmplat, dar, pe sufletul meu, v-o spun dinainte, orice ar fi, trebuie să-i găsim leacul. Daţi-mi ascultare deci de vreme ce am intrat iar în horă; dar să nu ieşiţi din cuvântul meu, ascultaţi-mă fără să crâcniţi, fără să faceţi un cât de mic gest de împotrivire, căci cum văd pe unul că se codeşte îl ucid pe loc. Asta fie zis pentru cei răi! Celor buni le spun doar atât: libertatea şi fericirea lui Ascanio, tovarăşul vostru la care ţineţi cu toţii atât de mult, depinde de izbânda noastră! La lucru deci!

Rostind aceste cuvinte, Cellini se apropie de cuptor ca să vadă cu ochii lui ce se întâmplase. Focul nefiind aţâţat, metalul se răcise, adică, aşa cum se spune în limbajul celor de meserie, „se făcuse scrob”.

Benvenuto îşi dădu seama numaidecât că răul putea fi îndreptat; pesemne că Pagolo se lăsase pe tânjeală şi, în vremea asta, căldura cuptorului începuse să scadă; trebuia ca focul să ardă iar cu toată puterea, pentru ca metalul să treacă din nou în stare lichidă.

— Lemne! strigă Benvenuto. Avem nevoie de lemne! Căutaţi pretutindeni unde s-ar putea găsi o surcică; duceţi-vă la brutari şi cumpăraţi-le, dacă nu se poate altfel, cu livra, aduceţi şi ultima aşchie care se mai află prin casă! Sparge uşile pavilionului, Hermann, dacă nu vrea coana Perrine să le deschidă de bunăvoie: orice poţi înşfăca de-acolo e bun luat, suntem doar pe teritoriu inamic. Lemne! Am nevoie de lemne!

Şi pentru a le da exemplu celorlalţi, Benvenuto apucă o secure şi începu să lovească din răsputeri în cei doi stâlpi ce mai rămăseseră în picioare şi care se prăbuşiră îndată împreună cu restul acoperişului; Benvenuto se grăbi să împingă totul în foc; totodată calfele ce se risipiseră care încotro se întorceau acum cu braţele încărcate de lemne.

— Bravo! se bucură Benvenuto. Şi acum sunteţi gata să mă ascultaţi?

— Da, da! strigară cu toţii. Orice ne-ai porunci şi până la ultima suflare!

— Atunci alegeţi deoparte stejarul, puneţi la început numai stejar pe foc; stejarul arde cu mai multă putere şi, prin urmare, şi leacul îşi va face mai grabnic efectul.

În curând braţe întregi de lemne de stejar începură să curgă peste jeratic până ce Benvenuto se văzu nevoit să strige că-i destul.

Forţa ce clocotea în sufletul lui părea să se fi revărsat şi-n sufletele celorlalţi; poruncile sale, gesturile pe care le făcea, toate erau tălmăcite şi aduse la îndeplinire pe loc. Doar Pagolo mai bombănea când şi când printre dinţi:

— Vrei să faci nişte lucruri mai presus de puterile omeneşti, meştere! Asta înseamnă să-l înfrunţi pe Dumnezeu.

La care Cellini se mulţumea să răspundă cu o privire al cărei tâlc era: „Aşteaptă tu, că mai avem de răfuit o socoteală între noi!”

Cu toate astea, în ciuda cobelilor lui Pagolo, metalul începuse din nou să se topească şi, pentru a grăbi topirea, Benvenuto arunca din când în când în cuptor livre de plumb, amestecând plumbul, arama şi bronzul cu un drug lung de fier, astfel că, pentru a folosi propriile lui cuvinte, cadavrul de metal se trezea treptat-treptat la viaţă. Văzând că treaba începea a se pune pe roate, cuprins de voioşie, Benvenuto nu mai simţea nici febra, nici slăbiciunea de mai înainte: el însuşi reînviase.

În sfârşit, metalul dădu în clocot şi prinse să se umfle. Benvenuto se grăbi să destupe pâlnia tiparului şi porunci lucrătorilor să izbească în capacele cuptorului, ordin ce fu numaidecât executat; dar, ca şi când truda aceasta gigantică trebuia să fie până în ultima clipă o luptă de

titani, după ce capacele fură înlăturate, Benvenuto băgă de seamă nu numai că metalul nu se scurgea destul de repede, dar că, pe deasupra, nici nu era în cantitate suficientă. Atunci, luminat de una din acele idei extraordinare ce numai în mintea unui artist pot încolţi, spuse:

— Jumătate din voi să rămână aici, ca să pună mai departe lemne pe foc, iar ceilalţi să vină cu mine!

Şi însoţit de cinci dintre calfe, o rupse la fugă spre palat; după câteva clipe se întoarseră cu toţii purtând în braţe o mulţime de vase de argint şi de cositor, lingouri, ibrice pe jumătate terminate. După exemplul lui Benvenuto, fiecare dintre lucrători aruncă preţioasa-i povară în cuptor, care mistui totul pe loc, bronz, plumb, argint, bucăţi de metal brut, minunatele lucrări migălos cizelate, cu aceeaşi indiferenţă cu care l-ar fi mistuit pe Cellini însuşi dacă artistul s-ar fi azvârlit la rândul său înăuntru.

Mulţumită însă acestui adaos de materii fuzibile, bronzul deveni cu desăvârşire lichid şi, ca şi cum s-ar fi căit de şovăiala sa de o clipă, începu să curgă cu îmbelşugare. Un timp aşteptară cu toţii, cu inima strânsă de o îngrijorare ce se preschimbă într-o spaimă cumplită în momentul în care Benvenuto observă că bronzul nu ajunsese până la gura tiparului: cercetând însă pâlnia cu o prăjină lungă, simţi că, înainte încă de a se fi scurs cu totul din cuptor, bronzul depăşise capul lui Jupiter.

Căzu atunci în genunchi, mulţumindu-i Celui de Sus: lucrarea ce trebuia să aducă salvarea lui Ascanio şi a

Colombei era terminată; Dumnezeu se va îndura oare să fie şi pe deplin reuşită?

Iată ceea ce Benvenuto nu putea să afle decât abia a doua zi dimineaţă.

Noaptea ce urmă, cred că vă daţi seama, fu o noapte

de zbucium; oricât de obosit era Benvenuto, abia dacă reuşi să doarmă pe sponci. Somnul lui însă nu avea nimic de-a face cu odihna. Nici nu apuca bine să închidă ochii, şi în locul lucrurilor reale începeau să mijească tot felul de năluciri. Chipul lui Jupiter, stăpânul cerurilor şi regele frumuseţii olimpiene, aşa cum îl turnase în bronz, îi apărea în vis schimonosit ca al fiului său Vulcan. Şi nu se putea dumeri ce se întâmplase. Să fi fost din pricina tiparului? Sau poate pentru că turnarea nu fusese făcută cum trebuie? Să se fi înşelat el făurind lucrarea? Ori poate destinul îşi bătuse joc de făuritor? În faţa acestei privelişti îşi simţea pieptul apăsat de o povară şi tâmplele zvâcnindu-i amarnic şi se trezea cu inima bătând să-i spargă pieptul şi cu fruntea îmbrobonată de sudoare. O bucată de vreme mai stătea totuşi la îndoială, neputând deosebi încă adevărul de nălucire. Pe urmă se gândea că statuia se afla încă ascunsă în tiparul ei ca pruncul în pântecele mamei. Îşi amintea toate măsurile pe care le luase. Se ruga lui Dumnezeu cu toată râvna, mărturisindu-i că voia să facă nu numai o operă frumoasă, dar şi o faptă bună. Pe urmă, ceva mai liniştit şi cu sufletul mai împăcat, adormea din nou, răpus de oboseala necurmată ce părea că de aci încolo n-avea să-l mai părăsească nicicând, pentru a cădea iar pradă unui vis la fel de absurd şi de înspăimântător ca şi cel dintâi.

În sfârşit, se lumină de ziuă şi, odată cu venirea zilei, Benvenuto se desprinse cu totul din mrejele somnului; într-o clipă fu în picioare şi îmbrăcat; în clipa următoare şi ajunsese la turnătorie.

Bronzul era prea cald încă pentru a fi pus în contact cu aerul; Benvenuto însă era atât de grăbit să afle mai repede în ce măsură trebuia să se teamă ori să nădăjduiască, încât nu se mai putu stăpâni şi se apucă să scoată la iveală capul statuii. În momentul în care puse

mâna pe tipar, era aşa de palid la faţă, încât ai fi zis că e gata să-şi dea duhul.

— Tumneata iar polnaf esti, meşter! spuse un glas pe care Benvenuto îl recunoscu după accent ca fiind al lui Hermann. Tumneata mai pine faci ramâi la pat.

— Te înşeli, dragă Hermann – răspunse Benvenuto, mirat să-l vadă sculat cu noaptea-n cap – mai curând m-aş prăpădi dacă aş sta în pat. Dar tu cum se face că te-ai trezit aşa de dimineaţă?

— Ma plimpam – spuse Hermann, înroşindu-se până în albul ochilor – place la mine mult plimpat. Vrei ajutem la tumneata, meşter?

— Nu, nu! se împotrivi Benvenuto. Nimeni afară de mine n-are voie să se atingă de tipar! Stai, stai puţin!

Şi începu a dezveli cu cea mai mare grijă partea de sus a statuii. Printr-o întâmplare cu drept cuvânt miraculoasă, metalul fusese tocmai de ajuns. Dacă lui Benvenuto nu i-ar fi trecut prin gând să arunce în cuptor argintăria lui, talerele şi ibricele cizelate de el, turnatul ar fi dat greş şi statuia ar fi rămas fără cap.

Din fericire capul căpătase şi el fiinţă şi era minunat de frumos.

La vederea lui, Benvenuto, îmbărbătat, se încumetă să descopere, bucată cu bucată, întreg trupul, încetul cu încetul, tiparul se desprinse ca o coajă şi, în cele din urmă, eliberat din cătuşele lui din creştet până în tălpi, Jupiter se înfăţişă în toată măreţia, aşa cum se şi cuvenea să fie regele Olimpului. Nicăieri bronzul nu trădase năzuinţele artistului şi, în clipa în care şi ultimul crâmpei de lut căzu jos, un strigăt de admiraţie izbucni din piepturile lucrătorilor, căci între timp se strânseseră cu toţii pe tăcute în jurul lui Cellini, care, copleşit de gândurile iscate de o atât de deplină izbândă, nici măcar nu băgase de seamă că mai era cineva de faţă.

La auzul acelui strigăt ce-l slăvea, la rândul său, ca pe un zeu, Benvenuto ridică fruntea şi, cu un zâmbet plin de mândrie, zise:

— Ei, vom vedea acum dacă regele Franţei va îndrăzni să nu acorde omului care a fost în stare să făurească o asemenea statuie orice favoare ar putea să-i ceară.

Pe urmă, ca şi cum s-ar fi căit de faptul că se lăsase o clipă stăpânit de trufie, ceea ce era totuşi în firea lui, căzu în genunchi şi, împreunându-şi mâinile, înălţă cu glas tare o rugăciune de mulţumire Celui-de-Sus.

În clipa în care îşi încheia rugăciunea, Scozzone veni într-un suflet să-l înştiinţeze că *doamna Jacques Aubry* dorea să-i vorbească în taină, având din partea soţului său o scrisoare pe care nu voia s-o înmâneze decât lui Benvenuto.

Cellini o puse de două ori pe Scozzone să repete numele vizitatoarei, deoarece habar n-avea că studentul s-ar fi aflat în posesia unei soţii legitime.

Se grăbi totuşi să răspundă la cererea ce-i fusese adresată, părăsindu-i pe tovarăşii săi, care, plini de mândrie, se simţeau ei înşişi înălţaţi de fala meşterului lor.

Totuşi, cercetând mai de aproape statuia, Pagolo observă că picioarele zeului aveau un mic cusur la călcâi; cine ştie din ce pricină metalul nu se scursese până în fundul tiparului.

XXXVIII

JUPITER ŞI OLIMPUL

Chiar în ziua în care Benvenuto dăduse la iveală statuia, îi şi trimisese vorbă lui Francisc I, întrebându-l în ce zi dorea ca regele Olimpului să se înfăţişeze înaintea

regelui Franţei.

Francisc I îi răspunse că, deoarece plănuise să plece la vânătoare împreună cu vărul său Împăratul, joia următoare, la Fontainebleau, n-avea decât să aducă în ziua respectivă statuia făurită de el în galeria cea mare a castelului.

Răspunsul era destul de rece. Nu mai încăpea nicio îndoială că doamna d'Etampes făcuse tot ce-i stătea în putere ca să-l aţâţe pe rege împotriva artistului său răsfăţat.

În faţa acestui răspuns, fie din mândrie omenească, fie din credinţă în ajutorul lui Dumnezeu, Benvenuto se mulţumi să spună surâzând:

— Prea bine.

Sosi şi ziua de luni. Benvenuto porunci să încarce statuia lui Jupiter într-un car, pe care îl însoţi el însuşi călare, fără să-l scape o clipă din ochi, de teamă să nu se întâmple vreun bucluc. Joi, la orele zece dimineaţa, opera ajunse împreună cu creatorul ei la Fontainebleau.

Văzându-l pe Benvenuto, fie chiar numai în treacăt, nu se putea să nu simţi că sufletul său era plin de nu ştiu ce simţământ de nobilă mândrie şi de luminoasă speranţă. Conştiinţa sa de artist îi spunea că făurise o capodoperă, iar inima lui de om cinstit, că era pe cale să săvârşească o faptă bună. Avea deci un îndoit motiv să fie fericit şi să meargă cu fruntea sus ca un om care, nepurtând nimănui duşmănie, nu avea nici de ce să se teamă de cineva. Regele va vedea statuia lui Jupiter şi, fără îndoială, îşi va da seama cât era de frumoasă; Montmorency şi Poyet îi vor reaminti, la rândul lor, promisiunea făcută; împăratul şi întreaga curte vor fi de faţă; Francisc I nu va avea încotro şi va trebui să-şi ţină cuvântul.

Doamna d'Etampes, la rândul său, cu ceva mai puţină bucurie, dar cu aceeaşi râvnă arzătoare, ţesea mai

departe urzelile ei: reuşise să înfrunte cu bine prima lovitură pe care încercase să i-o dea Benvenuto, ducându-se la palatul ei şi, după aceea, la rege; primul pericol fusese deci ocolit, dar simţea că mai există încă unul în promisiunea făcută lui Benvenuto şi era hotărâtă să-l înlăture cu orice preţ şi pe acela. Sosise deci cu o zi înaintea lui Cellini la Fontainebleau şi îşi luase din vreme toate măsurile, cu acea rafinată iscusinţă feminină care, în cazul său, putea fi pe bună dreptate numită genială.

Cellini avea s-o simtă pe propria sa piele.

Abia apucase să treacă pragul galeriei în care urma să fie expusă statuia lui Jupiter, că văzu lovitura ce-i fusese pregătită şi recunoscu în acelaşi timp şi mâna ce-l lovise şi rămase câteva clipe locului, copleşit.

Faimoasa galerie ce strălucea de picturile lui Rosso, făcute să abată privirile prin propria lor frumuseţe de la orice capodoperă ce ar fi fost în preajmă, fusese împodobită în ultimele trei zile cu statuile trimise de la Roma de Primaticcio; se aflau adunate acolo, aşadar, minunile sculpturii din antichitate, tipurile de frumuseţe consacrate de admiraţia a douăzeci de secole, sfidând orice comparaţie posibilă, spulberând orice rivalitate: Ariana, Venus, Hercule, Apolo, Jupiter însuşi, marele Jupiter olimpianul, chipuri ideale, plăsmuiri ale geniului, veşnicii turnate în bronz, alcătuiau un fel de sobor supraomenesc, de care ar fi fost o nelegiuire să te apropii, un tribunal suprem de a cărui judecată orice artist era dator să se teamă.

Un nou Jupiter strecurându-se alături de celălalt, în sânul măreţului Olimp, Benvenuto aruncându-i mănuşa lui Fidias, ar fi însemnat o profanare şi o blasfemie care, oricât s-ar fi bizuit Benvenuto pe propriile sale merite, îl făcu pe credinciosul artist să se dea trei paşi înapoi.

Mai mult încă, nemuritoarele statui ocupaseră, aşa cum

se şi cădea, cele mai bune locuri: bietului Jupiter al lui Cellini nu-i mai rămăseseră decât nişte colţuri întunecoase la care nu puteai să ajungi decât după ce treceai pe sub privirile neclintite şi impunătoare ale zeilor din vechime.

Benvenuto, care încremenise în prag, întâi stătu trist şi cu capul plecat, îmbrăţişă galeria cu o privire în acelaşi timp dureroasă şi fermecată.

— Jupâne Antoine Le Macon – spuse el către secretarul regelui, care-l însoţea – nu-mi rămâne decât să-l iau înapoi pe Jupiter al meu, fiindcă n-am încotro; ucenicul nu se poate încumeta să se măsoare cu marii meşteri şi nici copilul să lupte împotriva strămoşilor săi; mândria mea, ca şi modestia mă opresc deopotrivă s-o fac.

— Benvenuto – răspunse secretarul regelui – te rog să te încrezi în cuvântul unui prieten adevărat; dacă faci treaba asta, îţi tai singur craca de sub picioare. Ceea ce-ţi spun rămâne între noi, dar să ştii că sunt unii care abia aşteaptă din partea domniei tale acest semn de descurajare care va fi luat drept o mărturie de neputinţă. Degeaba aş încerca să înfăţişez regelui scuzele dumitale, maiestatea sa, care este nerăbdătoare să vadă opera împlinită, nu va voi să audă nimic şi, întărâtată cum este de doamna d’Etampes, îşi va retrage mâna oblăduitoare de deasupra capului dumitale. Sunt unii care speră lucrul acesta şi mă tem să nu se întâmple aşa. Nu cu morţii, Benvenuto, ci cu viii ai de dat o luptă primejdioasă.

— Ai dreptate, jupâne – recunoscu orfăurarul şi înţeleg ce vrei să spui. Mulţumesc pentru că ai avut grijă să-mi aminteşti că nu se cuvine să am în împrejurarea de faţă niciun fel de trufie.

— Ei bravo, Benvenuto, aşa-mi placi! Aş vrea totuşi să-ţi dau un sfat: doamna d’Etampes e prea fermecătoare azi ca să nu urzească în taină cine ştie ce perfidie; cu voioşia şi drăgălăşenia sa irezistibilă a reuşit să convingă pe

împărat şi pe rege să facă o plimbare prin pădure; îmi pare rău pentru dumneata, dar mi-e teamă că va găsi până la urmă mijlocul de a-i îndupleca să rămână acolo până la căderea nopţii.

— Credeţi? tresări Benvenuto, pălind. În cazul acesta sunt pierdut, fiindcă statuia mea li se va înfăţişa într-o lumină neprielnică, în care calităţile sale ar apărea înjumătăţite.

— Să sperăm că m-am înşelat – adăugă Antoine Le Macon – şi să avem răbdare, vom vedea ce-o să se mai întâmple.

Benvenuto rămase deci să aştepte, stăpânit de o înfrigurată nelinişte. Aşezase statuia lui Jupiter în aşa fel, încât să fie cât mai puţin dezavantajată, dar nu se putea să nu recunoască totuşi că, în amurg, lucrarea s-ar putea să nu facă o impresie deosebită şi că, în momentul când avea să se întunece afară, s-ar putea chiar să pară cu totul nereuşită. Ura doamnei d’Etampes chibzuise tot atât de bine ca şi priceperea sculptorului: încă din 1541 ducesa intuise una din metodele folosite de criticii secolului al nouăsprezecelea.

Benvenuto privea cu disperare soarele coborând spre asfinţit şi pândea cu lăcomie cel mai mic zgomot de afară.

Doar oamenii de serviciu mai erau în castel, încolo nimeni.

Se auzi bătând orele trei: din momentul acela, urzelile doamnei d’Etampes deveneau bătătoare la ochi şi izbânda lor neîndoielnică. Benvenuto căzu doborât de mâhnire într-un fotoliu.

Totul se ducea de râpă: în primul rând, faima sa. Lupta încordată din pricina căreia fusese cât pe ce să-şi piardă viaţa şi al cărei zbucium începuse acum să-l uite, fiind convins că va fi încununată de o izbândă, nu va fi reuşit până la urmă decât să-l acopere de ruşine. Privea

îndurerat statuia făurită de el, în jurul căreia prindeau să se ţeasă umbrele nopţii şi ale cărei forme nu mai păreau atât de desăvârşite.

Deodată o idee providenţială îi fulgeră prin minte; se ridică în picioare, îl chemă pe micul Jehan, pe care-l luase cu el, şi părăsi în grabă palatul. Nu se auzea niciun zgomot care să vestească reîntoarcerea suveranului. Benvenuto alergă într-un suflet la un tâmplar din oraş şi, cu ajutorul meşterului şi al lucrătorilor săi, în mai puţin de un ceas, înjghebă un soclu din lemn de stejar ce putea să treacă aproape neobservat şi care era înzestrat cu patru mici sfere de lemn ce se învârteau ca nişte rotile.

Acum tremura tot de teamă ca nu cumva curtea să se întoarcă tocmai atunci; la orele cinci însă toată treaba era terminată, afară începea să se însereze şi castelul nu avusese încă parte să-şi primească oaspeţii încoronaţi. Doamna d’Etampes, probabil, oriunde s-ar fi aflat în momentul acela, nu-şi mai încăpea în piele de bucurie.

În scurtă vreme, Benvenuto izbuti să aşeze statuia împreună cu piedestalul ei pe soclul aproape invizibil. Jupiter ţinea în mâna stângă globul pământesc, iar în dreapta, puţin ridicat deasupra capului său, trăsnetul, pe care parcă voia tocmai să-l arunce: în mijlocul flăcărilor iscate de trăsnet orfăurarul ascunse o făclie.

Abia apucase să termine pregătirile când goarnele prinseră a suna, vestind întoarcerea regelui şi a împăratului. Benvenuto aprinse făclia, îl puse pe micul Jehan să stea în spatele statuii, de care era complet acoperit, şi rămase să aştepte venirea regelui, nu fără a-şi simţi inima zvâcnindu-i cu putere în piept.

După zece minute, cele două canaturi ale uşii se deschiseră şi Francisc I se ivi în prag, dându-i mâna lui Carol Quintul.

În urma lor veneau delfinul, delfina, regele Navarei

împreună cu întreaga curte; prefectul cu fiica sa şi cu d’Orbec încheiau alaiul. Colombe era palidă şi abătută; dar, în clipa în care dădu cu ochii de Cellini, ridică fruntea şi un zâmbet plin de încredere îi miji pe buze, luminându-i obrazul.

Cellini schimbă cu ea o privire prin care voia să-i dea a înţelege: „Fii liniştită, orice s-ar întâmpla, nu-ţi pierde curajul, să ştii că veghez asupra voastră”.

În momentul în care uşa se deschise, la un semn al meşterului, micul Jehan împinse uşor statuia, care alunecă încet pe rotilele soclului său mişcător şi, lăsând în urmă operele din antichitate, ieşi, ca să zicem aşa, în întâmpinarea regelui, înaintând ca şi cum ar fi fost însufleţită. În aceeaşi clipă, toate privirile se îndreptară spre ea. Licărul molcom al făcliei, cernându-şi lumina asupra ei, îi dădea un aspect şi mai atrăgător decât dacă ar fi fost privită la lumina zilei.

Doamna d’Etampes îşi muşcă buzele.

— Mi se pare, sire – spuse ea – că linguşirea întrece, oricum, măsura şi că, de fapt, s-ar fi cuvenit ca domnul pământesc să iasă înaintea domnului ceresc.

Regele zâmbi, dar se vedea că linguşirea nu-i displăcea câtuşi de puţin: ca de obicei, îl uită pe creator, de dragul operei sale şi, scutind statuia de a mai străbate restul distanţei, se apropie de ea şi o cercetă în tăcere un timp îndelungat.

Carol Quintul, care, de felul său şi cu toate că într-o zi, când se afla în toane bune, nu pregetase să ridice de jos penelul lui Tizian, Carol Quintul, care, de ce să nu recunoaştem, era mai curând un mare politician decât un mare artist, ca şi curtenii, care nu aveau dreptul să aibă vreo opinie, aşteptau conştiincioşi părerea lui Francisc I pentru a se pronunţa la rândul lor.

Urmă un răstimp de tăcere încordată, în care

Benvenuto şi ducesa schimbară o privire încărcată de ură.

Apoi monarhul exclamă deodată:

— E frumoasă! E într-adevăr foarte frumoasă! Trebuie să mărturisesc că speranţele mele au fost depăşite.

Care mai de care căută atunci să se întreacă în laude şi în complimente, cel mai zelos dintre toţi dovedindu-se a fi împăratul.

— Dacă artiştii ar putea fi cuceriţi, aşa cum sunt cucerite cetăţile – îi spuse el regelui – aş fi în stare să-ţi declar pe loc război, vere, numai pentru a-l câştiga pe meşterul domniei tale.

— Bine, dar din pricina asta – îi tăie cuvântul doamna d’Etampes, furioasă – nici măcar n-am ajuns încă să vedem minunile sculpturii antice, care se află mai încolo; orice s-ar zice, cred totuşi că preţuiesc ceva mai mult decât toate bagatelele astea moderne.

Regele se apropie atunci de operele antichităţii, luminate de jos de flăcările torţelor ce lăsau să se piardă în umbră partea lor superioară; efectul era fără îndoială mai puţin impresionant decât în cazul lui Jupiter.

— Fidias este, într-adevăr, neîntrecut – recunoscu monarhul – dar de ce n-ar putea să existe un Fidias în secolul lui Francisc I şi al lui Carol Quintul, aşa cum a existat unul în secolul lui Pericle?

— Ar trebui totuşi s-o vedem şi la lumina zilei! spuse Anne, înveninată. Aparenţa nu e totuna cu realitatea; o lumină iscusită aşezată nu are nimic de-a face cu arta. Şi pe urmă, ce rost are vălul acela? Nu cumva ascunde vreun cusur, spune drept, meştere Cellini?

Era vorba de o draperie foarte uşoară aruncată asupra statuii pentru a-i da mai multă măreţie.

Benvenuto stătuse până atunci lângă opera sa, nemişcat, tăcut şi parcă tot atât de indiferent ca şi ea; la cuvintele ducesei însă, zâmbi dispreţuitor şi, făcând să

ţâşnească două fulgere din ochii săi negri, însufleţit de sfânta cutezanţă a unui artist păgân, smulse cu hotărâre vălul.

Benvenuto s-ar fi aşteptat s-o vadă pe ducesă izbucnind mânioasă. Dar deodată, printr-un efort nemaipomenit de voinţă, doamna d'Etampes începu să surâdă cu o înfricoşătoare dulceaţă şi, întinzându-i mâna cu drăgălăşenie lui Cellini, care o privea uimit de această schimbare neaşteptată, rosti tare, cu glasul unui copil răsfăţat:

— Într-adevăr, eşti un mare sculptor, Cellini, recunosc că n-aveam dreptate, te rog să nu iei în seamă observaţiile mele, dă-mi mâna şi să rămânem de-a pururi prieteni, vrei? Pe urmă adăugă în şoaptă, cu o uimitoare locvacitate: Gândeşte-te bine, Cellini, la ceea ce vrei să ceri. Să nu aduci vorba cumva de căsătoria Colombei cu Ascanio, altminteri, îţi jur, Ascanio, Colombe şi dumneata sunteţi cu desăvârşire pierduţi.

— Şi dacă am să cer altceva – întrebă meşterul tot în şoaptă – mă pot bizui pe ajutorul dumneavoastră, doamnă?

— Da – rosti ea prompt – îţi jur, orice alt lucru ai cere, suveranul îţi va împlini dorinţa.

— N-am nevoie să sprijin căsătoria lui Ascanio cu Colombe – spuse Benvenuto – fiindcă o veţi sprijini chiar dumneavoastră, doamnă.

Ducesa se mulţumi a surâde cu dispreţ.

— Ce tot şoptiţi acolo? întrebă Francisc I.

— Doamna ducesă d'Etampes a avut bunătatea să-mi aducă aminte – răspunse Benvenuto – că maiestatea voastră a făgăduit să-mi facă o favoare în cazul când ar fi mulţumită.

— Şi făgăduiala aceasta a fost făcută în faţa mea, sire – spuse conetabilul, apropiindu-se – în faţa mea şi a

cancelarului Poyet. Am fost chiar rugaţi, colegul meu şi cu mine, să vă amintim că...

— Da, conetabile – îl întrerupse monarhul, care părea bine dispus – da, numai în cazul când s-ar fi întâmplat să nu-mi amintesc singur, dar îmi amintesc cât se poate de bine, pe cuvântul meu de gentilom! Astfel, precum vezi, intervenţia dumitale, care nu poate decât să-mi facă plăcere, se dovedeşte a fi totuşi de prisos. I-am făgăduit lui Benvenuto să-i împlinesc orice dorinţă în momentul în care statuia lui Jupiter va fi fost turnată. E adevărat, conetabile? Nu mă înşală memoria, cancelare? E rândul domniei tale acum, meştere Cellini, să-ţi spui păsul, sunt la dispoziţia dumitale, rugându-te totuşi să ţii seama nu atât de meritele pe care le ai şi care sunt nepreţuite, cât mai ales de puterea noastră, care e mărginită –, cu condiţia ca să nu năzuieşti cumva coroana sau iubita noastră.

— Ei bine, sire – spuse Cellini – de vreme ce maiestatea voastră dovedeşte o asemenea bunăvoinţă faţă de nevrednicul său slujitor, mă voi încumeta a-i cere nici mai mult nici mai puţin decât iertarea unui biet student care a avut o mică răfuială pe chei, în dreptul închisorii Châtelet, cu vicontele de Marmagne, şi care, apărându-se de loviturile acestuia, s-a întâmplat să-l străpungă cu spada.

Toată lumea se arătă nedumerită de o cerere atât de neînsemnată şi, mai cu seamă, doamna d’Etampes, care îl privi uluită pe Benvenuto, închipuindu-şi că nu auzise bine cuvintele lui.

— Ei, fir-ar să fie! exclamă Francisc I. Îmi ceri pur şi simplu să mă folosesc de dreptul meu de a graţia, căci, după cum spunea ieri cancelarul, s-ar părea c-ar fi vorba de spânzurătoare.

— Tocmai voiam şi eu, sire – interveni ducesa – să pun un cuvânt pentru tânărul acesta. Am primit de curând veşti de la Marmagne, care merge spre bine şi care mi-a

trimis vorbă că el este cel ce a provocat duelul şi că studentul... Cum ziceai că-l cheamă pe student, meştere Benvenuto?

— Jacques Aubry, doamnă ducesă.

— Şi că studentul – continuă cu însufleţire doamna d'Etampes – nu are nicio vină; aşa că, în loc să-l dojeniţi sau să-i căutaţi pricină lui Benvenuto, sire, credeţi-mă, grăbiţi-vă să-i împliniţi cât mai curând rugămintea, ca nu cumva să se căiască până la urmă că v-a cerut atât de puţin.

— Ei bine, meştere – rosti Francisc I – va fi aşa cum doreşti dumneata, şi fiindcă, după cum spune proverbul, cel ce dă repede dă îndoit, ordinul de a pune în libertate pe tânărul acela să fie trimis chiar astă-seară. Ai auzit, dragă cancelare?

— Da, sire, porunca maiestăţii voastre va fi împlinită.

— Iar dumneata, meştere Benvenuto – spuse Francisc I – vino să mă vezi luni la Luvru şi atunci vom descurca unele mici socoteli pe care vistiernicul meu a uitat cam de mult a le limpezi cu dumneata.

— Dar, sire, maiestatea voastră ştie că pentru a intra la palat...

— Bine, bine! Persoana care a dat consemnul va avea grijă să-l şi ridice. Era o măsură cerută de starea de război, şi cum în momentul de faţă nu mai am decât prieteni în jurul meu, vom pune totul din nou pe picior de pace.

— Sire – spuse la rândul său ducesa – dat fiind că maiestatea voastră e gata să împlinească orice dorinţă, împliniţi-mi şi mie, dacă se poate, o mică rugăminte, cu toate că n-am meritul de a-l fi făcut pe Jupiter.

— Nu – adăugă Benvenuto, cu voce scăzută – în schimb aţi făcut-o adesea pe Danae.

— Şi care este acea rugăminte? întrebă Francisc I, care nu auzise epigrama lui Cellini. Vorbeşte, doamnă ducesă,

şi crede-mă că solemnitatea împrejurării de faţă nu va putea spori cu nimic dorinţa pe care o am de a vă fi pe plac.

— Ei bine, sire, maiestatea voastră ar trebui să-i facă domnului d'Estourville favoarea de a semna lunea ce urmează actul ce consfinţeşte căsătoria tinerei mele prietene, domnişoara d'Estourville, cu contele d'Orbec.

— În cazul acesta nu poate fi vorba de a face o favoare – răspunse Francisc I – ci de a-mi rezerva mie însumi o plăcere, astfel că, pe deasupra, crede-mă, îţi voi rămâne şi îndatorat.

— Aşadar, sire, rămâne hotărât pe luni? stărui ducesa.

— Da, luni – încuviinţă suveranul.

— Doamna ducesă – spuse Benvenuto, cu jumătate de glas – doamna ducesă nu regretă oare că, pentru această împrejurare sărbătorească, minunatul crin pe care i-l poruncise lui Ascanio nu este încă terminat?

— Bineînţeles că-l voi regreta – mărturisi ducesa – dar nu e nimic de făcut, de vreme ce Ascanio este închis.

— Adevărat, în schimb eu sunt liber – spuse Benvenuto – voi căuta să-l termin şi-l voi aduce doamnei ducese.

— O, pe cuvântul meu, dacă faci lucrul acesta, voi spune că…

— Veţi spune ce, doamnă ducesă?

— Voi spune că eşti un om încântător.

Şi-i întinse mâna lui Benvenuto, care, cu gestul cel mai curtenitor din lume, după ce mai întâi ceruse din ochi încuviinţarea monarhului, i-o atinse cu buzele.

În momentul acela se auzi un ţipăt uşor.

— Ce s-a întâmplat? întrebă regele.

— Sire, cer iertare maiestăţii voastre – spuse prefectul, dar fiica mea se simte rău.

— Biata copilă! murmură Benvenuto. Şi-o fi închipuit desigur c-am înşelat-o.

XXXIX

CĂSĂTORIE DE CONVENIENŢĂ

Benvenuto ar fi vrut să plece în aceeaşi seară, dar regele stărui atâta, încât nu avu încotro şi trebui să rămână la castel până a doua zi dimineaţa.

De altminteri, cu iuţeala cu care chibzuia de obicei şi cu promptitudinea cu care lua o hotărâre, pusese la cale pentru a doua zi deznodământul unei intrigi ce se urzea de multă vreme. Era o treabă cu totul aparte de care voia să se descotorosească o dată pentru totdeauna pentru a-şi putea închina toate străduinţele lui Ascanio şi Colombei.

Rămase deci să cineze în seara aceea şi să ia gustarea de dimineaţă în ziua următoare la palat, astfel că abia pe la ora prânzului, după ce-şi luă rămas bun de la rege şi de la doamna d'Etampes, plecă întovărăşit de micul Jehan.

Amândoi erau călări pe gonaci de soi, dar cu toate acestea, împotriva obiceiului său, Cellini nu-şi îndemnă calul la drum. Se vedea cât de colo că nu voia să sosească la Paris decât la o anumită oră. Într-adevăr, abia la ceasurile şapte seara descălecă în strada Harpe.

Mai mult încă, în loc să se ducă imediat la palatul Nesle, bătu la uşa unui prieten de-al său anume Guido, medic din Florenţa; pe urmă, după ce se încredinţă că medicul se afla acasă şi putea să cineze la el, îi porunci micului Jehan să se întoarcă singur la palat, să le spună tuturor că meşterul rămăsese la Fontainebleau şi că avea să se înapoieze doar a doua zi şi să stea apoi de veghe ca să-i deschidă în momentul când va bate la poartă. Micul Jehan plecă numaidecât, făgăduindu-i lui Cellini să urmeze

întocmai îndrumările sale.

Masa era întinsă, dar, înainte de a se aşeza să mănânce, Cellini întrebă pe gazda sa dacă nu cunoştea cumva vreun notar iscusit şi de încredere pentru a-i întocmi un act care să nu poată fi în niciun fel atacat. Medicul îi pomeni atunci despre ginerele său. Şi trimise îndată pe cineva să-l cheme.

După o jumătate de oră, când cina era pe sfârşite, sosi şi notarul. Benvenuto se ridică de la masă, se retrase cu el într-o cameră şi îl puse să alcătuiască un act de căsătorie în care doar numele soţilor erau lăsate în alb. Pe urmă, după ce citiră şi recitiră împreună hârtia ca să vadă dacă nu cuprindea vreo clauză ce putea fi lovită de nulitate, Benvenuto îl răsplăti cu dărnicie pentru osteneală, vârî actul în buzunar, împrumută de la prietenul său o spadă la fel de lungă ca şi a sa, pe care o ascunse sub pelerină, şi cum între timp afară se înnoptase, porni spre palatul Nesle.

Sosind în faţa porţii, bătu o singură dată. Dar oricât de uşoară fusese bătaia, poarta se deschise imediat. Micul Jehan stătea de strajă.

Cellini îl iscodi: lucrătorii erau cu toţii la cină şi nu-l aşteptau pe meşter decât în ziua următoare. Cellini îi porunci băiatului să nu sufle o vorbă despre sosirea lui şi, cum avea asupra sa o cheie de la odaia Catherinei, se îndreptă într-acolo, intră binişor înăuntru, închise uşa, se ascunse după o draperie şi aşteptă.

Cam după un sfert de oră, se auziră nişte paşi uşori pe scară. Uşa se deschise din nou, Scozzone intră la rândul său în odaie, purtând o lampă în mână; scoase apoi cheia rămasă în broască, încuie uşa pe dinăuntru, puse lampa pe poliţa căminului şi se aşeză într-un fotoliu adânc, în aşa fel încât Benvenuto putea să-i vadă chipul. Spre marea mirare a lui Benvenuto, figura sa odinioară atât de deschisă, de

veselă şi de luminoasă era acum galeşă şi îngândurată. Biata Scozonne încerca un simţământ ce semăna foarte bine cu remuşcarea.

Am avut prilejul s-o vedem la început fericită şi nepăsătoare: pe-atunci însă Benvenuto o iubea. Atâta timp cât simţise această dragoste sau, mai bine zis, acest sentiment de bunăvoinţă în inima iubitului ei, atâta timp cât în visele ei plutise ca un nor auriu speranţa de a deveni într-o zi soţia sculptorului, inima sa se păstrase la înălţimea propriilor sale speranţe, curăţindu-se prin iubire de prihana trecutului; dar, din momentul în care băgase de seamă că, lăsându-se înşelată de aparenţe, ceea ce socotise a fi o dragoste pătimaşă din partea lui Cellini nu era decât cel mult o toană trecătoare, coborâse treaptă cu treaptă de pe culmile năzuinţelor sale; zâmbetul lui Benvenuto ce făcuse să înflorească din nou sufletul ei veştejit se îndepărtase de ea şi sufletul său îşi pierduse iar prospeţimea.

Odată cu veselia ei copilărească, nevinovăţia sa de copil se întunecase încetul cu încetul; cu ajutorul plictisului, trecuta ei fire începea să iasă treptat-treptat la iveală. Un zid proaspăt zugrăvit îşi păstrează zugrăveala la soare, ploaia însă i-o spală: părăsită de Cellini de dragul cine ştie cărei iubite necunoscute, Scozzone nu mai ţinuse la orfăurar decât doar dintr-un gest de mândrie. Pagolo îi făcea ochi dulci de mai multă vreme; Scozzone îi pomenise lui Cellini despre dragostea aceasta, crezând că astfel îi va stârni gelozia. Dar şi această ultimă speranţă se dovedise înşelătoare; Cellini, în loc să se mânie, izbucnise în râs; în loc să-i interzică de-a se mai vedea cu Pagolo, îi poruncise dimpotrivă să-l primească. De atunci se simţise cu desăvârşire pierdută; de atunci se lăsase în voia sorţii cu aceeaşi nepăsare ca odinioară, îşi lăsase viaţa să fie purtată încolo şi încoace de vârtejul întâmplărilor, ca o

biată frunză uscată ce s-ar fi scuturat din pom.

În momentul acela Pagolo reuşise să-i biruie nepăsarea. La urma urmei, Pagolo era tânăr; Pagolo, cu toată mutra lui făţarnică, era un băiat chipeş, Pagolo era îndrăgostit şi-i împuia urechile spunându-i într-una c-o iubeşte, lucru pe care Benvenuto încetase cu totul să i-l mai spună. Aceste două cuvinte „te iubesc” sunt graiul inimii şi inima trebuie tot timpul să vorbească acest grai cu cineva, cu mai multă sau mai puţină înflăcărare.

De aceea, într-un moment de plictiseală, de ciudă, de amăgire, poate, Scozzone îi spusese lui Pagolo că-l iubea; *i-o* spusese fără a-l iubi cu adevărat; îi făcuse această mărturisire purtând chipul lui Benvenuto în inimă şi numele lui pe buze.

Numaidecât după aceea însă se gândise că, într-o bună zi, sătul de dragostea lui tainică şi fără speranţă, meşterul s-ar putea întoarce iar la ea şi, dându-şi seama de statornicia de care dăduse dovadă, în pofida propriilor sale porunci, s-ar putea s-o răsplătească pentru credinţa ei, nu printr-o căsătorie, în privinţa aceasta biata fată îşi pierduse şi ultimele iluzii, dar prin stima şi mila ce vor mai fi dăinuit în sufletul său şi asupra cărora Scozzone s-ar fi putut amăgi, închipuindu-şi că trecuta lui iubire se trezise din nou la viaţă.

Din pricina acestor gânduri Scozzone era atât de tristă şi preocupată şi avea remuşcări.

Cum stătea aşa tăcută şi visătoare, la un moment dat tresări brusc şi înălţă capul: un zgomot uşor se auzise pe scară şi aproape în aceeaşi clipă o cheie vârâtă în broască fu răsucită la repezeală şi uşa se deschise.

— Cum se face că ai intrat aici şi cine ţi-a dat cheia asta, Pagolo? se burzului Scozzone, ridicându-se. Nu există decât două chei de la odaia mea: una se află în broască, iar cealaltă la Cellini.

— Ah, dragă Catherine – spuse Pagolo, râzând – nu ştiu ce ai de eşti aşa de năzuroasă. Când deschizi singură uşa oamenilor, când Le-o trânteşti în nas; pe urmă, dacă cineva încearcă să intre aici cu sila, lucru pe care, la urma urmei, dumneata însăţi l-ai încuviinţat, ameninţi că strigi şi chemi într-ajutor. Ei bine, atunci nu mai rămâne alt mijloc decât vicleşugul.

— A, da, mărturiseşte atunci că i-ai şterpelit cheia lui Cellini fără să bage de seamă; spune-mi că habar n-are că se află acum în mâinile dumitale, căci, dacă aş şti că ţi-a dat-o chiar el, aş fi în stare să mor de ruşine şi de amărăciune.

— Fii pe pace, Catherine, frumoasa mea! spuse Pagolo, răsucind de două ori cheia în uşă şi apropiindu-se apoi de tânăra fată, pe care o sili să şadă lângă el. Nu, într-adevăr, Benvenuto nu te mai iubeşte; numai că Benvenuto se poartă întocmai ca zgârciţii aceia care, având o comoară, nu se învrednicesc s-o folosească, dar care nu lasă totuşi pe nimeni să se atingă de ea. Nu, cheia asta am meşterit-o singur. Cine poate face lucruri mari, le poate face şi pe cele mai neînsemnate; orfăurarul a devenit lăcătuş. Ca să-ţi dai seama cât de mult ţin la dumneata, Catherine, de vreme ce mâinile mele deprinse să facă a înflori mărgăritare şi olmazuri pe lujere de aur, s-au înduplecat a meşteşugi o bucată păcătoasă de fier. Ce-i drept însă, răutate mică, bucata asta păcătoasă de fier era o cheie, iar cheia era menită să deschidă poarta raiului.

Rostind aceste cuvinte, Pagolo dădu s-o ia de mână pe Catherine, dar, spre marea mirare a lui Cellini, care nu scăpa niciun cuvânt, niciun gest din scena ce se petrecea sub ochii lui, Catherine îl respinse.

— Ei, haide, haide! se supără Pagolo. Ce înseamnă nazurile astea, mult mai ai de gând să mă perpeleşti aşa?

— Uite ce e, Pagolo – rosti Catherine, cu o tristeţe atât

de adâncă în glas, încât Cellini se simţi tulburat până în fundul sufletului – uite ce e, ştiu prea bine că atunci când o femeie s-a dăruit unui bărbat, nu mai are dreptul să dea înapoi; dar dacă bărbatul pentru care a avut la un moment dat o slăbiciune este un om de inimă şi dacă femeia îi spune acestui bărbat că era într-adevăr de bună credinţă când i s-a dăruit, căci îşi pierduse minţile, dar că se înşelase, este de datoria bărbatului să nu profite de un moment de rătăcire. Ei bine, Pagolo, trebuie să-ţi mărturisesc că atunci când am fost a ta, am făcut-o fără să te iubesc, fiindcă iubeam pe altul, îl iubeam pe Cellini. N-ai decât să mă dispreţuieşti, ba chiar se şi cuvine s-o faci; dar, te rog, Pagolo, nu mă mai chinui!

— Bine – spuse Pagolo – bine! Văd că te pricepi să întorci lucrurile aşa cum îţi convine dumitale; dar după ce m-ai lăsat să aştept atâta hatârul pe care mi l-ai făcut şi cu care acum îmi scoţi ochii, îţi închipui cumva c-aş putea să te dezleg de îndatoririle pe care le-ai luat faţă de mine în cea mai deplină libertate? Nici vorbă. Şi când mă gândesc că tot ceea ce faci acum, o faci numai de dragul lui Benvenuto, de dragul unui om de două ori mai vârstnic decât dumneata sau decât mine, de dragul unui om care nu te iubeşte, de dragul unui om care te dispreţuieşte şi care se poartă cu dumneata ca şi când ai fi o femeie de vânzare.

— Ajunge, Pagolo, ajunge! izbucni-Sco zone, care se învăpăiase la faţă de ruşine, de gelozie şi de indignare. E adevărat că Benvenuto nu mă mai iubeşte acum, dar m-a iubit totuşi cândva şi m-a stimat întotdeauna.

— Păi de ce nu s-a însurat cu dumneata atunci, din moment ce ţi-a făgăduit?

— Făgăduit? Da’ de unde! Benvenuto nu mi-a făgăduit niciodată c-o să mă ia de nevastă, căci dacă ar fi făgăduit aşa ceva, fără îndoială s-ar fi ţinut de cuvânt. Eu am fost

aceea care a dorit să se înalţe până la el; şi dorind lucrul acesta cu atâta râvnă, am început să sper: şi din clipa în care în inima mea a prins rădăcini speranţa, n-am mai putut s-o stăvilesc şi s-a revărsat în afară; m-am lăudat cu o speranţă deşartă, aşa cum te lauzi cu un lucru ce s-a petrecut cu adevărat. Nu, Pagolo, nu – continuă Catherine, lăsând să-i cadă mâna, cu un zâmbet trist, în mâinile ucenicului – nu, Benvenuto nu mi-a făgăduit niciodată nimic.

— Vezi deci cât eşti de rea cu mine, Scozzone! exclamă Pagolo, apucând mâna tinerei fete, ca şi când gestul ei ar fi fost o mărturie că doreşte să se întoarcă la el, când de fapt nu era decât un semn de descurajare. Vezi cum eşti? Pe mine, care îţi făgăduiesc, care îţi aştern la picioare tot ceea ce Benvenuto, după cum tu însăţi ai spus, nu ţi-a făgăduit niciodată şi nici nu s-a arătat gata să-ţi dea, pe mine, care îţi sunt credincios, care te iubesc, mă respingi, în timp ce lui, care te-a înşelat, sunt convins că, dacă în clipa asta s-ar afla aici, ai fi în stare să-i mărturiseşti din nou lucrurile pe care te căieşti că mi le-ai încredinţat mai înainte mie, care te iubesc cu adevărat.

— O, dacă ar fi aici – spuse Scozzone – dacă ar fi aici, Pagolo, ţi-ai aduce aminte numaidecât că l-ai înşelat dintr-o pornire de ură, în vreme ce eu, l-am înşelat din iubire, şi n-ai şti cum să intri-n pământ.

— Şi pentru ce, mă rog – se înfoie Pagolo, care, ştiindu-l pe Benvenuto atât de departe, era plin de îndrăzneală – de ce, dacă nu te superi? Un om n-are oare dreptul să câştige dragostea unei femei, din moment ce femeia aceasta nu este a altui bărbat? Dacă ar fi aici, i-aş spune: „Ai părăsit-o, ai înşelat-o pe Catherine, pe biata Catherine, care te iubea atât de mult. La început, sărmana, a fost cuprinsă de disperare, dar mai pe urmă s-a întâmplat să întâlnească un băiat inimos şi de ispravă care a ştiut s-o preţuiască aşa

cum se cuvine, care s-a îndrăgostit de ea şi care i-a făgăduit ceea ce dumneata nu te-ai învrednicit niciodată să-i făgăduieşti, adică s-o iei de nevastă. Femeia e a lui acum, fiindcă el a moştenit toate drepturile dumitale!" Ei, ce crezi tu, Catherine, c-ar putea să răspundă la toate astea Cellini al tău?

— Nimic – se auzi deodată în spatele înflăcăratului Pagolo un glas bărbătesc necruţător – absolut nimic.

Şi în aceeaşi clipă o mână vânjoasă îl apucă de umăr, curmându-i pe loc vorbăria şi-l azvârli cât colo, palid şi tremurând tot, pe cât fusese de cutezător mai înainte.

Scena era într-adevăr destul de neobişnuită: Pagolo, în genunchi, îndoit de şale, alb ca varul şi înspăimântat; Scozzone, rezemată de braţul fotoliului, mută şi încremenită ca însăşi statuia Mirării; în sfârşit, Benvenuto în picioare, cu braţele încrucişate, ţinând într-o mână o spadă vârâtă în teacă şi o altă spadă goală în mâna cealaltă, jumătate ironic, jumătate ameninţător.

Câteva clipe domni o tăcere înfricoşătoare; Pagolo şi Scozzone rămăseseră amândoi năuciţi sub privirea încruntată a meşterului.

— Trădare! îngână Pagolo, umilit. Am fost trădat!

— Da, trădare, dar tu eşti cel care ai trădat, nemernicule! răspunse Cellini.

— Ei, Pagolo – spuse Scozzone – parcă voiai să-l vezi adineauri, uite-l aici!

— Da, uite-l aici! bombăni ucenicul, căruia îi crăpa obrazul de ruşine, văzându-se tratat aşa sub privirile femeii căreia voia să-i câştige inima. Numai că el e înarmat şi eu n-am nicio armă asupra mea.

— Ţi-am adus una – spuse Cellini, dându-se un pas înapoi şi lăsând să cadă la picioarele lui Pagolo spada pe care o ţinea în mână.

Pagolo se mulţumi să se uite la ea, fără să facă niciun

gest.

— Hai – îl îndemnă Cellini – ia spada de jos şi ridică-te! Aştept.

— Un duel? bâigui ucenicul, căruia îi clănţăneau dinţii de frică. Sunt eu în stare să mă bat în duel cu dumneata?

— Ei bine, atunci – spuse Cellini, trecându-şi spada dintr-o mână într-alta – am să mă bat cu mâna stângă pentru a fi o cumpănă dreaptă.

— Să mă bat cu dumneata, care mi-ai făcut atâta bine?! Cu dumneata căruia îi datorez totul?! Odată cu capul, nu, nu, odată cu capul! protestă Pagolo.

Un zâmbet plin de un adânc dispreţ se zugrăvi pe chipul lui Benvenuto în timp ce Scozzone se trăgea la rândul său cu un pas înapoi, fără a încerca să ascundă scârba pe care o mărturiseau trăsăturile feţei sale.

— Trebuia să-ţi aduci aminte de binele ce ţi l-am făcut înainte de a-mi răpi femeia pe care ţi-o încredinţasem ţie şi lui Ascanio ca unor oameni de onoare – spuse Benvenuto. Acum ţi-a venit prea târziu mintea la cap. În gardă, Pagolo, în gardă!

— Nu, nu! bolborosi mişelul, târându-se de-a-ndărătelea în genunchi.

— Atunci, dacă nu vrei să te baţi ca un viteaz – adăugă Benvenuto – am să te pedepsesc ca pe un netrebnic.

Şi vârând la loc spada în teacă, scoase pumnalul şi, fără ca pe figura lui nepăsătoare să se vadă nici cea mai uşoară tresărire de mânie ori de milă, se apropie pas cu pas, încet dar hotărât, de ucenic.

Cu un ţipăt, fata se repezi să-i despartă; fără brutalitate, dar cu un singur gest, un gest neînduplecat ca al unei statui de bronz ce ar întinde braţul, Benvenuto o dădu la o parte pe biata Scozzone, care se prăbuşi, mai mult moartă decât vie, în fotoliu. Benvenuto continuă să înainteze spre Pagolo, care se trăgea mereu îndărăt până

ajunse la perete. Atunci meşterul se apropie de el şi, punându-i pumnalul în gât, îl îndemnă:

— Roagă-te pentru păcatele tale; mai ai cinci minute de trăit.

— Iertare! se tângui Pagolocu o voce sugrumată. Nu-mi lua viaţa! Iartă-mă! Iartă-mă!

— Cum – spuse Cellini – ai ştiut ce fel de om sunt şi, ştiind acest lucru, n-ai pregetat totuşi s-o ademeneşti pe femeia de care eram legat; cunosc tot ce s-a petrecut, am aflat tot şi mai nădăjduieşti oare c-aş putea să te iert?! Glumeşti, Pagolo, pesemne, glumeşti!

Şi spunând aceste cuvinte, Benvenuto izbucni în râs, un râs fioros şi strident care-l îngheţă pe ucenic până în măduva oaselor.

— Meştere! Meştere! strigă Pagolo, simţind vârful pumnalului gata să-i pătrundă în grumaz. Nu eu, ea, ea, da, ea m-a ademenit.

— Trădare, mişelie şi clevetire! Am să sculptez într-o zi un grup alcătuit din aceşti trei monştri – spuse Benvenuto – şi va fi ceva îngrozitor de privit. Ea te-a ademenit, ticălosule! Uiţi oare c-am fost de faţă şi c-am auzit tot?

— O, Benvenuto – murmură Catherine, împreunând mâinile – îţi dai seama că minte, nu-i aşa?

— Da – spuse Benvenuto – îmi dau seama că minte, tot aşa cum minţea şi adineauri zicând că vrea să te ia de nevastă; dar n-avea grijă c-o să-şi primească pedeapsa pentru amândouă aceste minciuni.

— Da, pedepseşte-mă – se rugă Pagolo – dar cu îndurare; pedepseşte-mă, dar nu-mi lua viaţa!

— Minţeai când ai spus că ea te-a ademenit?

— Da, minţeam; da, eu, numai eu sunt vinovat. O iubeam ca un nebun şi ştii doar şi dumneata, meştere, ce păcate e-n stare omul să facă din pricina dragostei.

— Minţeai când ai spus că eşti gata să te însori cu ea?

— Nu, nu, meştere, de data asta nu minţeam.

— Vrei să zici c-o iubeşti cu adevărat pe Scozzone?

— Da, da, o iubesc! stărui Pagolo, dându-şi seama că singurul mijloc de a părea mai puţin vinovat în ochii lui Cellini era să pună nelegiuirea pe care o săvârşise pe seama patimii sale năprasnice. Da, o iubesc!

— Şi recunoşti că nu minţeai atunci când i-ai cerut să se mărite cu tine?

— Nu minţeam, meştere.

— Şi chiar voiai s-o iei de nevastă?

— Dacă n-ar fi fost femeia dumitale, da.

— Ei bine, ia-o atunci, ţi-o dau.

— Ce vrei să spui? Glumeşti, nu-i aşa?

— Nu, niciodată n-am vorbit mai serios ca în clipa de faţă, uită-te la mine, dacă te îndoieşti.

Pagolo se uită cu coada ochiului la Cellini şi citi desluşit pe fiecare trăsătură a chipului său că, dintr-o clipă într-alta, în locul judecătorului putea să apară călăul; îşi aplecă deci capul din nou suspinând.

— Scoate inelul acela din deget, Pagolo – îi porunci meşterul – şi pune-l în degetul Catherinei.

Pagolo execută în neştire prima mişcare pe care i-o poruncise. Benvenuto îi făcu semn fetei să se apropie. Scozzone îl ascultă.

— Întinde mâna, Scozzone! continuă Benvenuto.

Scozzone se supuse.

— Fă ce ţi-am spus! rosti Cellini.

Pagolo petrecu inelul pe degetul fetei.

— Şi acum – adăugă Benvenuto – fiindcă am terminat logodna, să facem pe loc şi căsătoria.

— Căsătoria! bâigui Pagolo. Bine, dar o căsătorie nu se poate face chiar aşa, cu una cu două. E nevoie de notari, e nevoie de un preot.

— E nevoie de un act – urmă Benvenuto, scoţându-l la

iveală pe cel întocmit puţin mai înainte. Uite aici unul gata făcut, n-a mai rămas decât să scriem numele.

Puse actul pe masă, luă o pană şi, întinzându-i-o lui Pagolo, îi spuse:

— Semnează, Pagolo, semnează!

— Ah! suspină ucenicul. Am căzut într-o capcană.

— Ce zici? Cum adică o capcană? întrebă Benvenuto fără să ridice tonul, dar într-un fel care te îngheţa. Unde vezi tu capcană aici? Eu te-am îndemnat oare să vii în camera lui Scozzone? Eu te-am sfătuit să-i spui că vrei să te însori cu ea? Ei bine, n-ai decât s-o iei de nevastă, Pagolo, şi din clipa în care veţi fi soţ şi soţie vom schimba între noi rolurile: când am să mă strecor în camera ei, îţi va veni ţie rândul să ameninţi, iar mie să tremur de frică.

— Zău! exclamă Catherine, care, de unde până atunci fusese înspăimântată la culme, izbucni într-un râs în hohote, cuprinsă de o veselie nestăpânită la gândul pe care vorbele meşterului îl făcuse să-i răsară în minte. Zău c-ar fi nostim!

Dezmeticit din spaima prin care trecuse, de întorsătura pe care o luau ameninţările lui Cellini şi de hohotele de râs ale sprinţarei Scozzone, Pagolo începea a privi mai cumpătat lucrurile. Era limpede ca lumina zilei că voiau să-l bage în sperieţi numai ca să-l silească a se învoi la o căsătorie, de care lui, la drept vorbind, nu prea îi ardea; i se păru deci că ar însemna să sfârşească prea tragic această comedie şi se gândi că, arătându-se dârz, ar putea să scape ceva mai ieftin.

— Da – bombăni el, tălmăcind în cuvinte veselia zburdalnicei Scozzone – da, cred şi eu, ar fi fost foarte nostim, într-adevăr. Numai că, din păcate, aşa ceva n-o să se întâmple niciodată.

— Cum n-o să se întâmple? exclamă Benvenuto, uimit ca un leu care s-ar vedea înfruntat de o vulpe.

— Nu, n-o să se întâmple niciodată – stărui Pagolo – mai bine moartea; n-ai decât să mă ucizi.

Nici nu apucase bine a rosti aceste vorbe, că dintr-un salt Cellini fu lângă el. Pagolo văzu scânteind pumnalul şi se trase deoparte atât de prompt, încât, spre norocul lui, lovitura ce-i era hărăzită îi zgârie doar umărul şi cuţitul repezit cu putere de mâna vajnică a orfăurarului se împlântă de două degete în căptuşeala de lemn a peretelui.

— Primesc! începu să strige Pagolo. Iertare! Cellini, primesc. Sunt gata să fac tot ce vrei.

Şi în timp ce meşterul se căznea să smulgă pumnalul care trecuse prin îmbrăcămintea de lemn, pătrunzând în perete, alergă spre masa pe care se afla actul, apucă la iuţeală pana şi se grăbi să semneze. Toate acestea se petrecuseră atât de repede, încât Scozzone nici nu avu timp să intervină.

— Mulţumesc, Pagolo – spuse ea, ştergându-şi lacrimile pe care spaimai le adusese în ochi şi stăpânindu-şi în acelaşi timp un zâmbet uşor – mulţumesc, dragă Pagolo, pentru cinstea pe care ai catadicsit să mi-o faci; dar fiindcă avem acum prilejul să lămurim lucrurile o dată pentru totdeauna, ascultă aici: nu m-ai vrut adineauri, acum află că nu te mai vreau eu. N-o spun ca să-ţi fac sânge rău, Pagolo, dar nu te iubesc şi doresc să rămân aşa cum sunt.

— În cazul acesta – rosti Benvenuto cu cel mai desăvârşit sânge rece – dacă tu nu-l vrei, Scozzone, atunci trebuie să moară.

— Dar – protestă Scozzone – din moment ce eu nu vreau?!

— Trebuie să moară – repetă Benvenuto – nu s-a născut încă omul care să mă batjocorească şi care să fi rămas nepedepsit. Eşti gata, Pagolo?

— Catherine – strigă ucenicul – Catherine, pentru

numele lui Dumnezeu, fie-ţi milă de mine! Catherine, te iubesc! Catherine, am să te iubesc în veci! Semnează, Catherine! Fii nevasta mea, te rog în genunchi!

— Hai, Scozzone, hotărăşte-te într-un fel, dar repede – spuse Cellini.

— Oh – se bosumflă Catherine – nu crezi că eşti prea aspru cu mine, meştere, cu mine care te-am iubit atâta, cu mine care aveam cu totul alte năzuinţe, spune, nu crezi? Dar, Doamne sfinte! exclamă deodată ştrengăreşte, trecând din nou de la amărăciune la veselie – ia uite, Cellini, uite numai ce cătrănit e bietul Pagolo! O, lasă, te rog, mutra asta de cioclu, Pagolo, altminteri, în vecii vecilor n-o să mă înduplec să te iau de bărbat! Zău, dac-ai şti ce caraghios eşti!

— Scapă-mă mai întâi, Catherine – o rugă Pagolo – şi după aceea putem să şi râdem dacă pofteşti.

— Bietul băiat! Ei bine… dacă ţii cu tot dinadinsul…

— Da, ţin neapărat! o încredinţă Pagolo.

— Ştii ce am fost şi ştii şi ce sunt, nu-i aşa?

— Da, ştiu.

— Nu te-am înşelat?

— Nu.

— Şi n-o să te căieşti prea tare?

— Nu! Nu!

— Bate palma, atunci! E într-adevăr curios şi nu m-aş fi aşteptat niciodată la aşa ceva; dar n-am încotro, sunt acum nevasta dumitale.

Şi luând în mână pana, semnă la rândul său actul, având grijă să-şi pună iscălitura, ca o soţie respectuoasă, aşa cum se şi cădea, sub semnătura soţului ei.

— Mulţumesc, Catherine, sufleţelule, mulţumesc! se bucură Pagolo. Ai să vezi ce fericită ai să fii cu mine.

— Şi dacă se întâmplă cumva să-şi uite legământul – spuse Benvenuto – scrie-mi, Scozzone, şi, oriunde aş fi, am

să vin negreşit eu însumi să-i reamintesc.

Rostind aceste cuvinte, Cellini vârî la loc agale pumnalul în teacă, fără să-l scape din ochi pe ucenic; pe urmă, luând actul întărit de cele două iscălituri, îl împături cu grijă în patru şi-l băgă în buzunar; după care, adresându-se lui Pagolo cu acea ironie necruţătoare care-l caracteriza, spuse:

— Şi acum, prietene Pagolo, cu toate că Scozzone şi dumneata sunteţi căsătoriţi în toată regula, în faţa oamenilor, în faţa lui Dumnezeu încă nu sunteţi cununaţi şi abia mâine biserica va putea binecuvânta legătura voastră. Până atunci, prezenţa dumitale aici ar fi potrivnică tuturor legilor divine şi omeneşti. Bună seara, Pagolo!

Pagolo se făcu palid ca un mort; dar cum Benvenuto îi arăta uşa cu un gest poruncitor, porni de-a-ndărătelea într-acolo.

— Numai dumitale, Cellini, putea să-ţi treacă asemenea năzbâtii prin cap – zise Catherine, râzând să se prăpădească. Stai puţin, Pagolo, sărman de tine – îi strigă ea în momentul când ucenicul tocmai deschidea uşa – să ştii că te las acum să pleci numai ca să ţi-o plătesc; dar fii pe pace, Pagolo, îţi jur pe Sfânta Fecioară, că din clipa în care vei fi soţul meu, orice bărbat, fie el chiar Benvenuto, nu va afla în mine decât o soţie cinstită. Pe urmă, după ce uşa se închise, adăugă veselă: Oh, Cellini, m-ai pricopsit cu un bărbat, dar cel puţin ai reuşit să mă descotoroseşti de el pe ziua de azi. Oricum, e un câştig: erai dator să mă despăgubeşti într-un fel.

XL

OSTILITĂŢILE REÎNCEP

La trei zile după scena pe care am înfăţişat-o mai sus, o scenă de un gen cu totul diferit se pregătea la Luvru.

Sosise în sfârşit ziua de luni, zi în care urma să fie semnat actul de căsătorie. Era ora unsprezece dimineaţa. Benvenuto ieşi din palatul Nesle, se îndreptă spre Luvru şi, cu inima îndoită dar fără nicio şovăială, urcă scara de onoare.

În sala de aşteptare în care fu primit mai întâi, dădu cu ochii de prefect şi de contele d'Orbec, care se sfătuiau într-un colţ cu un notar. Albă şi nemişcată ca o statuie, Colombe şedea în capătul celălalt al sălii, fără să vadă nimic. Ceilalţi se îndepărtaseră probabil de ea ca să nu audă ce vorbeau, şi biata copilă, cu capul plecat şi privirile pierdute în gol, rămăsese acolo unde se aşezase la început.

Trecând pe lângă ea, Cellini lăsă să adie peste fruntea sa înclinată aceste cuvinte:

— Curaj! Sunt aici!

Colombe îi recunoscu glasul şi înălţă capul, cu un strigăt uşor de bucurie. Dar înainte de a fi apucat să-l întrebe ceva pe ocrotitorul său, acesta şi trecuse în sala învecinată.

Un valet ridică o tapiserie lăsată în dreptul unei uşi în chip de portieră şi orfăurarul intră în camera de lucru a regelui.

Cele câteva cuvinte de îmbărbătare fuseseră însă de ajuns spre a reînsufleţi curajul Colombei: biata copilă se credea părăsită şi, prin urmare, pierdută. Jupân d'Estourville o târâse acolo, mai mult moartă decât vie, cu toată credinţa ei arzătoare în Dumnezeu şi în Benvenuto: cu o clipă înainte de plecare, se simţise copleşită de o deznădejde atât de adâncă, încât, lăsând orice mândrie deoparte, o rugase în genunchi pe doamna d'Etampes să-i

îngăduie a intra într-o mănăstire, făgăduindu-i să renunţe pe veci la Ascanio, numai s-o cruţe de căsătoria cu contele d’Orbec. Ducesa însă nu se putea mulţumi cu o biruinţă înjumătăţită; pentru a-şi atinge pe deplin scopul, trebuia ca Ascanio să fie convins de trădarea iubitei sale, de aceea Anne rămăsese neînduplecată în faţa rugăminţilor sărmanei Colombe. Atunci fata se ridicase de jos, amintindu-şi că Benvenuto o îndemnase să-şi păstreze cumpătul şi să fie liniştită, chiar dacă ar ajunge la picioarele altarului şi, cu un curaj întreţăiat uneori de neaşteptate clipe de slăbiciune, se lăsase dusă la palat, unde regele urma să semneze la amiază actul de căsătorie.

Acolo, puterea care o însufleţise un timp o părăsi din nou, căci nu-i mai rămâneau acum deschise decât trei posibilităţi: să-l vadă sosind pe Benvenuto, să reuşească a-l înduioşa pe Francisc I cu rugăminţile sale sau să moară de inimă rea.

Benvenuto venise însă, Benvenuto o îndemnase să spere şi Colombe îşi recăpătase întreg curajul.

Intrând în camera de lucru a regelui, Cellini o găsi pe doamna d’Etampes singură; era tocmai ceea ce dorea: dacă n-ar fi aflat-o acolo, ar fi cerut îngăduinţa s-o vadă.

În pofida biruinţei pe care o câştigase, ducesa părea îngrijorată, deşi, după ce scrisoarea fatală fusese arsă, şi arsă chiar de ea cu mâna ei, era pe deplin încredinţată că nu mai avea niciun motiv să se teamă; dar, liniştită în privinţa propriei sale puteri, se gândea în schimb cu spaimă la primejdiile ce-i ameninţau dragostea. Totdeauna se întâmplase aşa cu ducesa: atunci când grijile pricinuite de ambiţia ei îi lăsau un răgaz, era mistuită de vâlvoarea sufletului său pătimaş. Plămădită din trufie şi pasiune, visase să-l înalţe cât mai sus pe Ascanio, făcându-l în acelaşi timp fericit. Dar Ascanio, după cum putuse să-şi

dea seama ducesa, deşi de obârşie nobilă (căci familia Gaddi, din care se trăgea, era o veche familie de patricieni florentini), nu râvnea altă glorie decât aceea de a-şi închina viaţa artei.

Dacă întrezărea ceva în visurile sale, era doar forma cât mai desăvârşită a unui vas, a unei garafe ori a unei statui; dacă dorea cu aprindere să aibă diamante şi mărgări tare, aceste comori ale pământului, era numai pentru a făuri, încrustându-le într-o garnitură de aur, nişte flori mai minunate decât cele pe care cerul le înviorează stropindu-le cu roua sa; rangurile, onorurile, pentru el, nu însemnau nimic dacă nu se datorau măiestriei sale, dacă nu veneau să încununeze faima lui personală: ce rost ar fi avut în viaţa înfrigurată şi plină de zbucium a ducesei acest visător de prisos? La cea dintâi vijelie, planta aceasta firavă s-ar fi frânt, irosindu-se odată cu florile pe care le purta acum şi cu roadele pe care le făgăduia. Poate că, din deznădejde ori din nepăsare, s-ar fi lăsat atras de planurile pe care le izvodea iubita sa regală; dar, umbră palidă şi melancolică, n-ar fi trăit cu adevărat decât în mijlocul amintirilor sale. Ascanio, în sfârşit, i se înfăţişa ducesei d’Etampes aşa cum era în realitate: o făptură încântătoare şi plină de har, cu condiţia să rămână pururea într-o atmosferă senină şi liniştită; un copil drăgălaş ce n-ar fi trebuit să devină niciodată bărbat. Era în stare să se devoteze unor sentimente, în niciun caz însă unor idei; născut pentru duioasele destăinuiri ale unei dragoste împărtăşite, ar fi fost strivit în cumplita încleştare a evenimentelor şi a bătăliilor. Ascanio părea a fi într-adevăr bărbatul spre care năzuia dragostea doamnei d’Etampes, dar nu şi cel de care avea nevoie ambiţia sa.

Iată la ce se gândea ducesa în momentul în care Benvenuto intră în încăpere; umbra ce-i întuneca fruntea era aşternută de pâclele gândurilor ce-i dădeau târcoale.

Cei doi vrăjmaşi se măsurară din ochi; un zâmbet ironic înflori în aceeaşi clipă pe buzele lor; privirile pe care le schimbară mărturiseau acelaşi lucru, arătându-i fiecăruia dintre ei că şi unul, şi celălalt era gata de luptă şi că lupta avea să fie cumplită.

„Cu atât mai bine – chibzuia în sinea ei Anne – acesta cel puţin e un luptător încercat pe care numai de drag ai vrea să-l învingi, un adversar vrednic de mine. Azi însă soarta îi este într-adevăr mult prea potrivnică şi nu aş avea motive să mă mândresc biruindu-l”.

„Hotărât, doamnă d’Etampes – îşi spunea Benvenuto – eşti o femeie şi jumătate şi rareori un bărbat mi-a dat de furcă aşa cum mi-ai dat dumneata. Aşa că, fii fără grijă, deşi voi continua să lupt cu mijloace cinstite, voi folosi în luptă toate armele”.

Câteva clipe stărui o tăcere ce îngădui fiecăruia dintre cei doi adversari să depene în sinea lui un scurt monolog, aşa cum am arătat mai sus. Ducesa se grăbi s-o întrerupă cea dintâi.

— Văd că eşti punctual, meştere Cellini – spuse doamna d’Etampes. Maiestatea sa urmează să semneze abia la amiază actul contelui d’Orbec şi acum nu e decât unsprezece fără un sfert. Îmi dai voie să-ţi cer iertare în numele maiestăţii sale: dar nu regele e în întârziere, ci dumneata ai sosit mai curând decât trebuia.

— Sunt fericit „doamnă, c-am sosit mai devreme, deoarece graba mea îmi prilejuieşte cinstea de a sta de vorbă între patru ochi cu domnia voastră, cinste pe care aş fi stăruit neapărat s-o dobândesc dacă întâmplarea, căreia trebuie să-i fiu recunoscător, n-ar fi venit în întâmpinarea dorinţelor mele.

— Ia te uită! Benvenuto, nu cumva necazurile te-au făcut linguşitor?

— Necazurile mele? Nu, doamnă; ale altora, poate.

Totdeauna am socotit un lucru de laudă să fiu curtenitor cu cei căzuţi în dizgraţie; şi iată dovada, doamnă!

Spunând acestea, Benvenuto scoase de sub pelerină crinul de aur început de Ascanio şi pe care el îl terminase chiar în dimineaţa aceea. Ducesa nu-şi putu stăpâni un ţipăt de surpriză şi de bucurie. Nicicând un giuvaer atât de minunat nu-i vrăjise privirile, nicicând vreuna din florile ce smălţează grădinile fermecate din *o mie şi una de nopţi* nu luminase ochii unei zâne ori ai unui spiriduş cu o strălucire atât de vie.

— Ah! exclamă ducesa, întinzând mâna spre floare. Mi-ai făgăduit-o, într-adevăr, Benvenuto, dar, drept să-ţi spun, nu credeam c-ai s-o şi aduci.

— De ce să nu aveţi încredere în cuvântul meu? spuse Cellini, râzând. Mă jigniţi, doamnă.

— O, dacă mi-ai fi făgăduit o răzbunare în locul unei galanterii, aş fi crezut mai degrabă c-ai să-ţi respecţi cuvântul.

— Şi de unde ştiţi că nu e şi una, şi cealaltă? întrebă Benvenuto, retrăgându-şi mâna în aşa fel, încât crinul să rămână mai departe în stăpânirea lui.

— Nu te înţeleg – mărturisi ducesa.

— Găsiţi că aşa cum e montată, în chip de rouă – spuse Benvenuto, arătându-i ducesei diamantul ce fremăta în potirul florii şi pe care îl dobândise datorită generozităţii corupătoare a lui Carol-Quintul – arvuna unui anumit târg încheiat cândva în scopul de a răpi Franţei ducatul de Milano e de efect?

— Vorbeşti în enigme, dragul meu orfăurar; din păcate, regele trebuie să vină dintr-o clipă într-alta şi nu mai am timp să dezleg enigmele dumitale.

— Am să vă spun eu atunci dezlegarea. Iar această dezlegare e cuprinsă într-un proverb din vechime*: Verba volant, scripta manent,* ceea ce înseamnă: ce este scris

rămâne scris pe veci.

— Ei, uite, aici te înşeli, scumpul meu orfăurar, ceea ce era scris s-a prefăcut în scrum: să nu-ţi închipui că poţi să mă sperii ca pe un copil. Dă-mi te rog crinul, fiindcă-i al meu.

— O clipă, numai, doamnă, mă simt dator să vă spun mai înainte că, atâta timp cât se află în mâinile mele, este un talisman, dar că, în momentul în care va trece în mâinile dumneavoastră, îşi va pierde toată puterea. Lucrarea mea este mult mai preţioasă decât credeţi. Acolo unde toată lumea nu vede decât un giuvaer, noi, artiştii, ascundem uneori o idee. Doriţi cumva să vă dezvălui această idee, doamnă?... Nimic mai simplu, uitaţi-vă, e destul să apăsaţi pe acest resort invizibil. Lujerul, precum vedeţi, se întredeschise şi, în fundul potirului, veţi găsi, nu un viermişor, ca în unele flori naturale ori în anumite inimi făţarnice, nu, fireşte, ci altceva asemănător, poate chiar mai primejdios decât el: dezonoarea ducesei d'Etampes, scrisă de propria sa mână şi semnată chiar de domnia sa.

În timp ce vorbea, Benvenuto apăsase pe resort, făcând să se deschidă lujerul, şi scoase biletul din potirul scânteietor. După care, desfăşură biletul tacticos şi i-l arătă, aşa desfăcut, ducesei, palidă de mânie şi cu gura încleştată de spaimă.

— Nu v-aţi aşteptat la una ca asta, nu-i aşa, doamnă? continuă Benvenuto, cu sânge rece, înfăşurând scrisoarea la loc şi vârând-o în lujerul crinului. Dacă aţi fi cunoscut deprinderile mele, doamnă, n-aţi fi fost atât de mirată: acum un an am ascuns o scară într-o statuetă, iar acum o lună am ascuns o tânără fată într-o statuie; ce aş fi putut strecura azi într-o floare? Cel mult un petic de hârtie, aşa cum am şi făcut.

— Şi totuşi biletul – exclamă ducesa – biletul acela blestemat l-am ars cu mâinile mele: am văzut ţâşnind

flacăra, i-am simţit cenuşa în palmă!

— Aţi citit cumva biletul pe care l-aţi ars?

— Nu, nu, nu înţeleg cum am putut să fac o asemenea prostie; într-adevăr, nu l-am citit!

— Păcat, aţi fi avut acum prilejul să vă convingeţi că „scrisoarea unei mici cusătorese arde cu aceeaşi flacără şi lasă în urmă tot atâta cenuşă ca şi scrisoarea unei ducese”.

— Înseamnă deci că Ascanio m-a înşelat, netrebnicul!

— O, doamnă, vă rog, stăpâniţi-vă! Nu se cuvine să-l bănuiţi pe copilul acesta nevinovat şi fără prihană, care, chiar dacă ar fi încercat să vă înşele, n-ar fi făcut decât să întoarcă împotriva dumneavoastră armele de care v-aţi folosit asuprindu-l. O, nu, nu v-a înşelat: n-ar fi în stare să răscumpere propria sa viaţă, n-ar fi în stare să răscumpere nici chiar viaţa Colombei printr-o înşelăciune. Nu, el însuşi a fost la rândul lui înşelat.

— De cine? Ai putea să-mi spui?

— De un copil ca şi el, un student, cel ce l-a rănit pe omul de încredere al domniei voastre, vicontele de Marmagne, în sfârşit, de un anume Jacques Aubry, despre care bănuiesc că vicontele de Marmagne v-a spus ceva.

— Da – murmură ducesa – Marmagne mi-a spus într-adevăr că studentul acesta Jacques Aubry căuta mijlocul de a pătrunde până la Ascanio ca să pună mâna pe scrisoare. M – Şi-atunci aţi făcut o descindere în temniţa lui Ascanio; numai că studenţii sunt sprinteni, precum bine ştiţi, şi studentul nostru avusese grijă să v-o ia înainte, în momentul în care dumneavoastră părăseaţi palatul Etampes, el se strecura în celula prietenului său, şi în timp ce dumneavoastră păşeaţi pragul temniţei, el tocmai ieşea afară.

— Dar nu l-am văzut, n-am văzut pe nimeni înăuntru!

— De obicei, oamenii nu se gândesc să se uite peste

tot; dacă v-aţi fi gândit la aşa ceva, aţi fi ridicat rogojina care se află în celulă, iar sub rogojină aţi fi descoperit gura unei hrube ce răspunde în celula alăturată.

— Dar Ascanio, Ascanio?

— Când aţi intrat înăuntru, dormea, nu-i aşa?

— Da.

— Ei bine, în timp ce el dormea, Jacques Aubry, căruia nu voise cu niciun preţ să-i încredinţeze scrisoarea, i-a luat-o din buzunarul hainei şi a pus în loc o scrisoare de-a lui. Cum plicul era acelaşi, aţi fost convinsă că aţi ars un bilet scris de doamna d'Etampes. Nicidecum, în realitate răvaşul era al domnişoarei Gervaise-Perrette Popinot.

— Acest Aubry care l-a rănit pe Marmagne, mojicul acesta care era cât pe ce să omoare un gentilom, o să plătească scump cutezanţa lui; e închis şi condamnat.

— Dimpotrivă, e liber, doamnă, şi chiar dumneavoastră vă datorează libertatea.

— Cum aşa?

— E una şi aceeaşi persoană cu acel sărman deţinut pentru care aţi binevoit a interveni cerând regelui Francisc I, odată cu mine, să-l graţieze.

— Oh, cum am putut să fiu atât de nesăbuită! îngână ducesa d'Etampes, muşcându-şi buzele. Pe urmă, aţintindu-şi privirea în ochii lui Benvenuto, continuă cu voce întretăiată: Şi care sunt condiţiile dumitale pentru a-mi înapoia scrisoarea?

— Cred că v-am lăsat să ghiciţi, doamnă.

— Nu mă pricep să ghicesc, vorbeşte lămurit.

— Să cereţi regelui mâna Colombei în numele lui Ascanio.

— Haida de – spuse Anne, cu un râs forţat – se vede că n-o cunoşti îndeajuns pe ducesa d'Etampes, jupâne orfăurar, dacă-ţi închipui că dragostea mea ar putea să pregete în faţa unei ameninţări.

— Nu v-aţi gândit bine înainte de a-mi răspunde, doamnă.

— Rămân totuşi la acelaşi răspuns.

— Îngăduiţi-mi să iau loc fără prea multă ceremonie şi să stau câteva clipe de vorbă, cinstit şi fără ocolişuri, cu domnia voastră – zise Benvenuto, cu acea încântătoare familiaritate care este unul din apanajele oamenilor superiori. Nu sunt decât un biet sculptor, iar dumneavoastră o mare ducesă, dar daţi-mi voie să vă spun că, în pofida distanţei ce ne desparte, noi doi suntem făcuţi să ne înţelegem. Nu e nevoie să luaţi aerele dumneavoastră de regină, ar fi de prisos; n-am avut câtuşi de puţin intenţia să vă jignesc, ci doar să vă deschid ochii, şi trufia nu are ce căuta aici de vreme ce nu este în joc orgoliul domniei voastre.

— Ciudat om eşti, într-adevăr – spuse Anne, râzând fără să vrea. Hai, spune ce ai de spus, te-ascult.

— Ziceam, aşadar, doamnă ducesă – continuă Benvenuto fără a se arăta câtuşi de puţin tulburat – că, în pofida deosebirii dintre situaţia noastră, împrejurările în care ne aflăm amândoi în clipa de faţă sunt asemănătoare şi că am putea foarte bine să ne înţelegem şi chiar să ne fim unul altuia de folos. Aţi protestat adineauri când v-am cerut să renunţaţi la Ascanio; vi s-a părut un lucru imposibil şi absurd şi, cu toate acestea, v-am dat eu însumi exemplu, doamnă.

— Ce exemplu?

— Da, fiindcă, aşa cum dumneavoastră îl iubiţi pe Ascanio, o iubeam eu însumi pe Colombe.

— Dumneata?

— Eu. O iubeam aşa cum nu mai iubisem decât o singură dată în viaţă. Mi-aş fi dat pentru ea sângele, mi-aş fi dat viaţa şi sufletul, şi totuşi i-am dăruit-o lui Ascanio.

— Iată ce înseamnă o iubire cu adevărat dezinteresată!

spuse ducesa, ironică.

— O, nu se cade să râdeţi de durerea mea, doamnă, şi nici să vă bateţi joc de zbuciumul meu! Am suferit mult, dar, precum vedeţi, mi-am dat seama că, oricum, copila aceasta nu era făcută pentru mine, după cum nici Ascanio nu era făcut pentru dumneavoastră. Ascultaţi-mă cu luare-aminte, doamnă: şi unul, şi celălalt facem parte, dacă această apropiere nu vă supără prea tare, dintre acele fiinţe excepţionale şi ciudate care au o viaţă aparte, simţăminte aparte şi care rareori se pot înţelege cu ceilalţi muritori. Slujim şi unul, şi celălalt, doamnă, un idol atotputernic şi monstruos al cărui cult ne-a înnobilat inima, înălţându-ne deasupra omenirii. Pentru dumneavoastră, doamnă, ambiţia înseamnă totul pe lume; pentru mine, arta. Iar divinităţile noastre sunt despotice şi, orice am face, ne stăpânesc pretutindeni şi-n fiece clipă. L-aţi dorit pe Ascanio aşa cum aţi fi dorit o coroană; eu am dorit-o pe Colombe ca pe o Galatee. Dumneavoastră aţi iubit ca o ducesă, eu ca un artist; dumneavoastră aţi asuprit, eu am suferit. Să nu credeţi că vă osândesc în sinea mea: dimpotrivă, vă admir dârzenia dumneavoastră şi privesc cu ochi buni cutezanţa de care daţi dovadă. Omul obişnuit n-are decât să creadă ce-o vrea: a răsturna o lume întreagă pentru a face un loc bărbatului pe care-l iubiţi, din punctul dumneavoastră de vedere este o faptă măreaţă. Îmi dau seama că porneşte dintr-o pasiune puternică şi deplină şi o apreciez, dar apreciez în acelaşi timp şi caracterele supraomeneşti, căci mă simt ispitit de tot ceea ce este neprevăzut, de tot ceea ce trece dincolo de graniţele lucrurilor obişnuite. Iubind-o, aşadar, pe Colombe, doamnă, am socotit totuşi că firea mea trufaşă şi sălbatică s-ar potrivi prea puţin cu sufletul acestui înger neprihănit. Colombe îl iubea pe Ascanio, gingaşul, blândul meu ucenic; sufletul meu aprig şi neînduplecat ar fi

îngheţat-o de spaimă. Atunci am poruncit iubirii mele să tacă şi, cum se împotrivea, am chemat întrajutor dumnezeiasca artă şi, unindu-ne puterile, am doborât la pământ amorul îndărătnic şi l-am ţintuit. Pe urmă, sculptura, adevărata, nepreţuita şi unica mea iubită şi-a lipit de fruntea mea buzele-i arzătoare şi m-am simţit mângâiat. Urmaţi exemplul meu, doamnă ducesă, îngăduiţi-le acestor copii să se bucure de dragostea lor îngerească şi nu-i mai tulburaţi în slava în care plutesc. Tărâmul nostru este pământul cu pătimirile, cu bătăliile şi cu beţiile lui. Ambiţia poate fi pentru dumneavoastră pavăza menită să vă apere de suferinţă; destrămaţi imperii ca să vă distraţi; jucaţi-vă cu soarta regilor şi a stăpânilor lumii ca să vă liniştiţi. E cel mai bun lucru ce l-aţi putea face şi aş fi de acord atunci cu dumneavoastră şi v-aş aplauda. Dar nu spulberaţi bucuria şi seninătatea acestor făpturi nevinovate care se iubesc cu o dragoste atât de suavă sub ochii lui Dumnezeu şi ai Fecioarei Maria.

— Cine eşti dumneata, de fapt, meştere Benvenuto Cellini? Nu te-am cunoscut până acum – spuse ducesa, mirată – cine eşti dumneata?

— Un om şi jumătate, pe legea mea! Aşa cum dumneavoastră sunteţi o femeie şi jumătate – răspunse râzând orfăurarul, cu candoarea sa firească – şi dacă nu m-aţi cunoscut până acum, trebuie să recunoaşteţi că aveam, oricum, un mare avantaj asupra dumneavoastră: eu vă cunoşteam, doamnă.

— Se poate – spuse ducesa – părerea mea însă este că o femeie şi jumătate ştie să iubească mai bine şi cu o dragoste mai puternică decât un bărbat şi jumătate, căci nu se sinchiseşte câtuşi de puţin de abnegaţiile dumitale supraomeneşti, apărându-şi iubitul cu ghearele şi cu dinţii până în pânzele albe.

— Înseamnă deci că stăruiţi în hotărârea

dumneavoastră de a nu i-l lăsa pe Ascanio Colombei?

— Stărui să-l iubesc pentru mine.

— Cum doriţi. Dar dacă nu vreţi să i-l lăsaţi de bunăvoie, luaţi seama! Am mână grea şi s-ar putea să nu vă cruţ în încăierare. V-aţi gândit bine, nu-i aşa? Sunteţi hotărâtă să nu consimţiţi la căsătoria lui Ascanio cu Colombe?

— Cât se poate de hotărâtă.

— Bine, la posturi, atunci! exclamă Benvenuto. Începe bătălia!

În momentul acela uşa se deschise şi un uşier vesti sosirea regelui.

XLI

CĂSĂTORIE DIN DRAGOSTE

Francisc I apăru, într-adevăr, dând mâna Dianei de Poitiers, cu care tocmai ieşise din apartamentul fiului său bolnav. Călăuzită de nu ştiu ce instinct izvorât din ură, Diane simţise nedesluşit că rivala sa era ameninţată de o primejdie umilitoare şi n-ar fi vrut să lipsească de la un spectacol atât de ademenitor.

Cât priveşte pe rege, habar n-avea de nimic, nu observa şi nici nu bănuia nimic; era convins că doamna d’Etampes şi Benvenuto se împăcaseră pe deplin şi, văzându-i împreună, în momentul în care intră înăuntru, aşezaţi unul lângă altul, îi salută pe amândoi, cu acelaşi surâs şi cu aceeaşi înclinare a capului.

— Bună dimineaţa, scumpa mea regină a frumuseţii! Bună dimineaţa, iubitul meu rege al artei! spuse el. Despre ce vorbeaţi împreună? Judecând după aerul domniilor

voastre, convorbirea părea să fie cât se poate de însufleţită.

— O, Doamne, sire, discutam politică – răspunse Benvenuto.

— Şi care era subiectul asupra căruia vă încercaţi agerimea minţii? Aţi putea să-mi spuneţi şi mie, vă rog?

— Problema care frământă pe toată lumea în clipa de faţă, sire – adăugă orfăurarul.

— Ştiu, ducatul de Milano.

— Da, sire.

— Ei, şi cam ce spuneaţi?

— Părerile erau împărţite, sire, unul dintre noi spunea că s-ar putea foarte bine ca împăratul să se răzgândească până la urmă în privinţa ducatului de Milano şi, ca să scape de promisiunea pe care v-a făcut-o, să-l dăruiască fiului vostru Charles.

— Şi care dintre dumneavoastră spunea acest lucru?

— Mi se pare că doamna d’Etampes.

Ducesa se schimbă la faţă, devenind palidă ca moartea.

— Dacă împăratul ar face una ca asta, ar fi o trădare josnică din partea lui! se încruntă Francisc I. Dar nu cred că ar fi în stare s-o facă.

— În orice caz – se amestecă în vorbă Diane – dacă n-o va face, n-o să fie din pricină că nu s-ar fi găsit cineva care să-l fi sfătuit, după cum se aude, în sensul acesta.

— Cine anume? izbucni Francisc I. Ei, fir-ar să fie! Aş vrea să ştiu şi eu cine?

— Doamne sfinte! Nu trebuie să vă faceţi sânge rău, sire! interveni Benvenuto. Am vorbit şi noi aşa ca să ne treacă vremea, nu erau decât simple presupuneri fără niciun temei, rostite doar pentru a avea un prilej de discuţie: doamna ducesă şi cu mine, sire, ne pricepem la fel de puţin amândoi în politică. Doamna ducesă, deşi nu

ar avea nevoie, este prea femeie ca să mai poată fi preocupată şi de altceva în afară de toalete; iar eu, sire, sunt prea artist ca să mă mai ocup şi de altceva în afara artei. Nu-i aşa, doamnă ducesă?

— Adevărul e că soarta v-a răsfăţat cu prisosinţă şi pe unul, şi pe celălalt, dragă Cellini – spuse Francisc I – aşa încât nu mai aveţi pentru ce să râvniţi bunurile altora, fie chiar dacă ar fi vorba de ducatul de Milano. Doamna ducesă d'Etampes este regină prin frumuseţea sa, iar dumneata eşti rege prin geniul dumitale.

— Rege, sire?

— Da, rege, şi dacă blazonul dumitale nu este împodobit cu trei crini ca al meu, în schimb văd că ţii în mână un crin mai frumos decât oricare va fi înflorit vreodată sub cea mai minunată rază de soare sau pe cel mai frumos câmp al unei steme.

— Crinul acesta nu-mi aparţine, sire, este al doamnei d'Etampes, care l-a poruncit ucenicului meu Ascanio; cum însă acesta nu putea să-l termine, înţelegând dorinţa doamnei ducese d'Etampes de a avea în mâinile sale un giuvaer atât de preţios, m-am apucat de lucru şi l-am terminat eu însumi, dorind la rândul meu din tot sufletul să făuresc din el un simbol al păcii pe care am încheiat-o solemn deunăzi la Fontainebleau în faţa maiestăţii voastre.

— E o adevărată minune! spuse regele, întinzând mâna să-l ia.

— Nu-i aşa, sire? răspunse Benvenuto, retrăgând fără nicio ostentaţie crinul. Şi se cuvine cu drept cuvânt ca doamna ducesă d'Etampes să răsplătească împărăteşte pe tânărul artist ce a plăsmuit această capodoperă.

— E ceea ce voiam şi eu – spuse doamna d'Etampes – şi chiar m-am gândit la o răsplată pe care şi un rege ar putea-o râvni.

— Dar dumneavoastră ştiţi, doamnă, că răsplata

aceasta, oricât ar fi de bogată, nu este cea la care năzuieşte el. Ce vreţi, doamnă: noi, artiştii, suntem nişte oameni suciţi şi adeseori un lucru pe care, aşa cum spuneaţi adineauri, l-ar putea râvni şi un rege, nu se bucură de nicio trecere în ochii lor.

— Va trebui totuşi să se mulţumească – rosti doamna d'Etampes, care se înroşise toată de mânie – cu răsplata pe care i-am hărăzit-o, fiindcă, aşa cum ţi-am spus, Benvenuto, numai dacă nu voi avea încotro, mă voi îndupleca să-i dau alta.

— Ei bine, n-ai decât să-mi destăinuieşti mie ce doreşte – îi spuse Francisc I lui Benvenuto, întinzând din nou mâna spre crinul fermecat – şi dacă nu e ceva prea greu de împlinit, vom căuta să-l mulţumim.

— Priviţi cu luare-aminte giuvaerul, sire – spuse Benvenuto, punând lujerul florii în mâna regelui. Cercetându-l în amănunţime, maiestatea voastră va putea să-şi dea seama că orice răsplată din lume ar fi neîndestulătoare faţă de preţul pe care-l merită o asemenea capodoperă.

Şi rostind aceste cuvinte, Benvenuto îşi aţinti privirea pătrunzătoare asupra doamnei d'Etampes, dar stăpânirea de sine a ducesei era atât de mare, încât privi crinul trecând din mâinile artistului în acelea ale regelui, fără a se arăta câtuşi de puţin tulburată.

E într-adevăr extraordinar! recunoscu suveranul.

Dar unde ai găsit diamantul acesta superb ce luminează cu văpăile lui potirul unei atât de minunate flori?

— Nu l-am găsit eu, sire – răspunse cu o fermecătoare dulceaţă Benvenuto – doamna d'Etampes i l-a pus la îndemână ucenicului meu.

— N-am ştiut niciodată, ducesă, că ai un asemenea diamant! se miră regele. De unde este?

— De unde ar putea să fie? Probabil de acolo de unde vin toate diamantele, sire, din minele de la Kusarat sau din Golconda.

— E o întreagă poveste cu diamantul acesta – spuse Benvenuto – şi dacă maiestatea voastră doreşte s-o afle, pot să i-o istorisesc. Diamantul pe care-l vedeţi şi cu mine suntem vechi cunoştinţe, căci pentru a treia oară în viaţă se întâmplă să treacă prin mâinile mele. L-am bătut mai întâi pe tiara sfântului nostru părinte papa şi pot să vă spun că era de un efect într-adevăr miraculos; pe urmă, la porunca lui Clement al VII-lea, l-am montat pe o carte de rugăciuni pe care sanctitatea sa a dăruit-o împăratului Carol Quintul; după aceea, cum împăratul Carol Quintul ţinea să aibă tot timpul asupra sa, spre a o putea folosi pesemne la un caz de mare nevoie, nestemata aceasta care valorează mai bine de un milion i-am montat-o în chip de inel, sire. Maiestatea voastră nu l-a zărit pe mâna vărului său, împăratul?

— Ba da, acum îmi amintesc! exclamă regele. Da, în prima zi chiar când ne-am întâlnit la Fontainebleau, îl purta în deget. Dar cum se face că minunea aceasta se află în stăpânirea dumitale, ducesă?

— Da, spuneţi – se repezi la rândul său Diane, căreia îi scânteiau ochii de bucurie. Cum se face că un diamant atât de valoros a putut să treacă din mâinile împăratului într-ale domniei voastre?

— Dacă întrebarea aceasta v-ar fi fost pusă domniei voastre – îi replică doamna d’Etampes – nu v-ar fi fost greu să răspundeţi, doamnă, presupunând că obişnuiţi a mărturisi anumite lucruri şi altora decât duhovnicului dumneavoastră.

— N-aţi răspuns totuşi la întrebarea regelui, doamnă – îi atrase atenţia Diane de Poitiers.

— Da – stărui Francisc I – cum se face că diamantul

acesta se află în mâinile domniei tale?

— Întrebaţi-l pe Benvenuto – răspunse doamna d’Etampes, aruncând o ultimă provocare adversarului său – Benvenuto o să vă spună.

— Spune odată – îl zori regele – şi cât mai repede, m-am plictisit de când aştept!

— Ei bine, sire – se hotărî Benvenuto – trebuie să vă mărturisesc că, la vederea acestui diamant, ca şi maiestăţii voastre, mi-au trecut prin minte unele bănuieli ciudate. Asta se întâmpla, după cum ştiţi, pe vremea când doamna d’Etampes şi cu mine eram duşmani; şi nu mi-ar fi părut rău să descopăr vreo mică şi preţioasă taină care ar fi putut s-o piardă în ochii maiestăţii voastre. Am început atunci să cercetez lucrurile mai îndeaproape şi am aflat...

— Ce ai aflat?...

Benvenuto îi aruncă în treacăt o privire ducesei şi o văzu surâzând. Tăria ei de caracter îi plăcu şi, în loc să pună capăt în chip năprasnic luptei, cu o singură lovitură, hotărî s-o mai prelungească, aidoma unui atlet sigur de victorie, dar care, având de înfruntat un adversar pe măsura lui, caută să scoată în vileag toată puterea şi toată iscusinţa sa.

— Ce-ai aflat?... întrebă din nou regele.

— Am aflat că îl cumpărase pur şi simplu de la evreul Manase. Da, sire, v-o spun ca să ştiţi cum stau lucrurile; se pare că, de când a păşit pe pământul Franţei, vărul maiestăţii voastre împăratul a risipit atâta bănet pe drum, încât a ajuns să-şi amaneteze diamantele, iar doamna d’Etampes n-a făcut altceva decât să răscumpere cu o măreţie regală ceea ce sărăcia imperială n-a fost în stare să păstreze.

— Pe cuvântul meu de gentilom, zău că e nostim! exclamă Francisc I, căruia vestea aceasta avea darul să-i măgulească nu numai vanitatea de îndrăgostit, dar şi

ambiţia de monarh. Dar, frumoasă doamnă – adăugă el, adresându-se ducesei – îmi închipui că te-ai ruinat făcând o asemenea cheltuială şi consider că e de datoria mea să împlinesc lipsurile pe care le va fi lăsat în finanţele domniei tale. Aminteşte-mi, rogu-te, că-ţi datorez preţul acestui diamant, căci e într-adevăr atât de frumos, încât ţin cu tot dinadinsul ca, de vreme ce nu l-ai primit din mâna unui împărat, să-l primeşti cel puţin din mâna unui rege.

— Îţi mulţumesc, Benvenuto! spuse cu voce scăzută ducesa. Îmi vine să cred că aveai dreptate adineauri când spuneai că suntem făcuţi să ne înţelegem.

— Ce tot vorbiţi acolo? întrebă regele.

— O, nimic, sire, îi ceream scuze ducesei pentru această bănuială pe care a avut bunătatea să mi-o ierte, ceea ce dovedeşte mărinimia domniei sale, cu atât mai mult cu cât, pe lângă această primă bănuială, crinul pe care-l vedeţi a mai făcut să-mi încolţească în minte încă o bănuială:

— Ce bănuială! se nelinişti Francisc în timp ce Diane, pe care ura sa o împiedicase să se lase amăgită de această comedie, o privea pe victorioasa ei rivală cu nişte ochi de parc-ar fi vrut s-o răpună.

Ducesa d’Etampes văzu că neobositul adversar încă îi mai dădea de furcă, şi o umbră uşoară de teamă se lăsă pe fruntea ei, dar, trebuie s-o spunem spre lauda sa, pentru a se risipi numaidecât. Mai mult chiar, căută să profite de tulburarea pe care cuvintele lui Benvenuto Cellini o iscaseră în cugetul lui Francisc I pentru a lua crinul pe care monarhul continua să-l ţină în mână; Benvenuto se strecură însă pe nesimţite între ea şi rege.

— Ce bănuială? O, trebuie să mărturisesc – spuse el, surâzând – că de astă dată era o bănuială atât de josnică, încât nu ştiu dacă n-ar fi mai bine să rămân doar cu

ruşinea de a fi avut-o şi dacă n-aş săvârşi o infamie şi mai mare încumetându-mă s-o dau în vileag cu neobrăzare. Ar trebui, v-o spun hotărât, ca maiestatea voastră să-mi poruncească anume lucrul acesta pentru a îndrăzni să…

— Îndrăzneşte, Cellini, îţi poruncesc! spuse regele.

— Ei bine, atunci vă mărturisesc că, la început – continuă Cellini, cu orgoliul său naiv de artist – am fost mirat că doamna d'Etampes încredinţează ucenicului o lucrare pe care meşterul ar fi fost fericit şi mândru s-o poată face pentru domnia sa. Nu ştiu dacă vă mai amintiţi de ucenicul meu Ascanio, sire? Este un tânăr şi fermecător cavaler care, vă rog să mă credeţi, ar putea foarte bine să pozeze unui artist care ar vrea să-l înfăţişeze pe Endymion.

— Ei, şi pe urmă? îl zori regele, încruntându-se din pricina unei bănuieli ce-i săgetase brusc inima.

De astă dată nu mai încăpea nicio îndoială că, în ciuda stăpânirii sale de sine, doamna d'Etampes se simţea pe scaunul de tortură. În primul rând citea în ochii Dianei de Poitiers o curiozitate vicleană şi pe urmă ştia foarte bine că Francisc I s-ar fi înduplecat poate să ierte trădarea faţă de suveran, dar cu niciun preţ amantul n-ar fi putut ierta faptul de a fi fost înşelat. Totuşi, ca şi cum n-ar fi băgat de seamă că stătea ca pe ace, Benvenuto urmă:

— Mă gândeam deci la frumuseţea ucenicului meu Ascanio şi îmi spuneam – vă rog să mă iertaţi, doamnelor, pentru insolenţa pe care ar putea s-o aibă părerea aceasta în ochii unor francezi, dar sunt obişnuit cu deprinderile prinţeselor noastre italiene, care, în dragoste, se dovedesc la fel de slabe ca orice muritoare de rând – îmi spuneam deci că un sentiment care n-avea nimic de-a face cu arta…

— Meştere – rosti Francisc I, încruntat – ia seama la ceea ce vrei să spui!

— Tocmai de aceea mi-am cerut dinainte iertare pentru

cutezanţa mea şi v-am rugat să-mi îngăduiţi a tăcea.

— Sunt martoră că maiestatea voastră i-a poruncit să vorbească, sire – interveni Diane – acum însă, din moment ce a început…

— Poate oricând să se oprească – i-o reteză ducesa d’Etampes – de vreme ce ştim dinainte că ceea ce era de spus e o minciună.

— Pot să mă opresc dacă doriţi, doamnă – răspunse Benvenuto – e de ajuns doar să spuneţi un singur cuvânt, după cum bine ştiţi…

— Da, dar eu vreau să vorbească mai departe. Într-adevăr, Diane, sunt lucruri care trebuie luminate pe deplin. Spune, domnule – adăugă regele, învăluind în aceeaşi privire pe sculptor şi pe ducesă.

— Făceam, aşadar, tot felul de presupuneri când, la un moment dat, o descoperire cu totul nebănuită mi-a deschis un nou câmp de investigaţii.

— Ce descoperire? întrebară într-un glas regele şi Diane de Poitiers.

— Bat pasul pe loc – îi şoptise Cellini ducesei.

— Sire – spuse ducesa – nu văd de ce aţi avea nevoie să ţineţi crinul în mână ca să ascultaţi povestea asta fără sfârşit. Maiestatea voastră fiind obişnuită să ţină în mână un sceptru şi să-l ţină cu toată puterea, mi-e teamă că, gingaşă cum e, floarea s-ar putea frânge între degetele sale.

Şi în timp ce rostea aceste cuvinte, ducesa d’Etampes, zâmbind aşa cum numai ea ştia să zâmbească, întinse mâna să-i ia giuvaerul.

— Vă rog să mă iertaţi, doamnă ducesă – spuse Cellini – dar cum în toată această istorie crinul joacă un rol important, îngăduiţi-mi ca, pentru a ilustra povestirea mea să…

— Crinul, va să zică, joacă un rol important în

întâmplarea pe care vrei să ne-o povesteşti, meştere! exclamă Diane de Poitiers, smulgând cu un gest iute ca gândul floarea din mâinile regelui. Atunci doamna d'Etampes are dreptate, căci dacă întâmplarea cu pricina, fie chiar numai într-o mică măsură, este cea pe care mi-o închipui eu, crinul ar fi mai în siguranţă în mâinile mele decât într-ale voastre; cu sau fără vrere, s-ar putea ca la un moment dat maiestatea voastră să facă un gest pe care să nu şi-l poată înfrâna şi să fărâme crinul.

Doamna d'Etampes se făcu albă ca varul, socotindu-se pierdută; îl apucă brusc de mână pe Benvenuto, întredeschise gura ca şi cum ar fi vrut să vorbească, dar, luându-şi seama probabil, îşi desprinse degetele ce strângeau mâna şi închise la loc gura.

— Spune ce ai de spus – rosti ea printre dinţi – spune… Apoi adăugă în şoaptă, atât de încet încât numai Benvenuto putu s-o audă: Dacă ai curaj.

— Da, spune şi ai grijă să-ţi cântăreşti cuvintele, meştere – îl îndemnă regele.

— Iar dumneavoastră, doamnă, cântăriţi-vă tăcerea – murmură Benvenuto.

— Aşteptăm! îi atrase atenţia Diane, care şedea ca pe jeratic.

— Ei bine, închipuiţi-vă, sire, închipuiţi-vă, doamnă, că Ascanio şi doamna ducesă d'Etampes îşi scriau.

Ducesa căută asupra sa, apoi în jur, o armă cu care ar fi putut să-l înjunghie pe orfăurar.

— Îşi scriau? stărui regele.

— Da, îşi scriau; şi, ceea ce era cu atât mai uluitor, în scrisorile pe care doamna ducesă d'Etampes şi sărmanul ucenic făurar le schimbau între dânşii era vorba de dragoste.

— Dovezile, meştere! Sper că ai dovezi? izbucni regele, clocotind de mânie.

— O, Doamne, sire, da, am – răspunse Benvenuto. Maiestatea voastră îşi dă seama, fireşte, că nu aş fi îndrăznit să mă las încercat de asemenea bănuieli dacă n-aş fi avut dovezi.

— Atunci, arată-mi-le imediat de vreme ce spui că le ai! porunci regele.

— Ar însemna să greşesc spunând că le am: de fapt, maiestatea voastră le avea adineauri.

— Eu?! exclamă regele.

— Iar în clipa de faţă le are doamna de Poitiers.

— Eu?! exclamă Diane.

— Da – întări Benvenuto, care, prins între mânia regelui şi ura şi spaimele celor mai puternice doamne din lume, îşi păstra tot sângele rece şi toată dezinvoltura. Da, fiindcă dovezile se află în crinul acesta.

— În crinul acesta?! se miră regele, luând floarea din mâinile Dianei de Poitiers şi răsucind-o pe toate părţile cu o atenţie care de astă dată nu era câtuşi de puţin prilejuită de dragostea sa pentru artă. În crinul acesta?

— Da, sire, în crinul acesta – spuse Benvenuto. Ştiţi şi dumneavoastră, doamnă, nu-i aşa, că sunt aici – adăugă el, cu subînţeles, întorcându-se către ducesă, care aştepta cu sufletul la gură.

— Să cădem la înţelegere! şopti ducesa. Colombe nu se va mărita cu d’Orbec.

— Nu-i de ajuns – murmură Cellini – trebuie ca Ascanio să se însoare cu Colombe.

— Niciodată! declară doamna d’Etampes.

Între timp, regele răsucea între degete crinul fatal, cu o nelinişte şi o mânie cu atât mai chinuitoare, cu cât nu se încumeta să le mărturisească deschis.

— Dovezile se află în crinul acesta! În crinul acesta! îngâna el. Dar nu văd unde ar putea să fie.

— Fiindcă maiestatea voastră nu cunoaşte secretul cu

ajutorul căruia se deschide.

— E un secret, va să zică: arată-mi-l numaidecât, jupâne, sau, mai bine…

Francisc I făcu un gest ca şi cum ar fi vrut să sfărâme floarea; cele două femei dădură un ţipăt. Francisc I se stăpâni.

— O, sire, ar fi păcat! interveni Diane. Un giuvaer atât de minunat! Daţi-mi-l mie, sire, şi dacă există un secret, puteţi fi convins că am să-l descopăr.

Şi degetele-i fine şi dibace, degete de femeie pe care ura le făcea şi mai sensibile, pipăiră toate reliefurile giuvaerului, scotociră prin toate scobiturile în timp ce ducesa d'Etampes, mai mult moartă decât vie, urmărea cu o privire aproape rătăcită încercările ei ce pentru moment păreau a fi zadarnice. În sfârşit, fie printr-o întâmplare, fie în virtutea unui instinct anume cu care o înzestrase rivalitatea, Diane puse exact degetul pe resortul lujerului.

Floarea se deschise.

Cele două femei scoaseră în aceeaşi clipă un strigăt: una de bucurie, cealaltă de groază. Ducesa se repezi să smulgă crinul din mâinile Dianei, dar Benvenuto avu grijă s-o oprească, ţinând-o locului cu o mână în timp ce cu cealaltă îi arătă biletul pe care-l scosese din ascunzătoare. Într-adevăr, o privire aruncată în fugă asupra potirului florii o încredinţă că era gol.

— Primesc orice condiţie – bolborosi ducesa, istovită, nemaisimţindu-se în stare să ducă mai departe o atât de crâncenă luptă.

— Pe Sfânta Scriptură? o întrebă Benvenuto.

— Pe Sfânta Scriptură!

— Ei, meştere – spuse regele, pierzându-şi răbdarea – unde sunt dovezile? Nu văd decât un gol cizelat cu multă iscusinţă, dar în golul acesta nu e nimic.

— Nu, sire, nu e nimic – recunoscu Benvenuto.

— Da, dar ar fi putut să fie ceva – spuse Diane.

— Doamna are dreptate – adăugă Benvenuto.

— Meştere – îl luă din scurt regele, vorbind printre dinţi – îţi dai seama de primejdia ce te ameninţă dacă ai de gând să mai lungeşti mult gluma asta şi ştii că alţii mai puternici decât domnia ta au avut prilejul să se căiască pentru că au îndrăznit să se joace cu mânia mea?

— De aceea aş fi peste măsură de nefericit să stârnesc cumva mânia maiestăţii voastre – continuă Benvenuto fără să-şi piardă cumpătul – dar nu văd nimic aici care s-o îndreptăţească şi sper că maiestatea voastră n-a luat în serios spusele mele. Cum aş fi cutezat oare să aduc cu atâta uşurinţă o învinuire atât de grea? Doamna d'Etampes vă poate arăta scrisorile ce se găseau în crinul acesta, dacă ţineţi cu tot dinadinsul să le vedeţi. În ele este, într-adevăr, vorba de dragoste, dar de dragostea sărmanului meu ucenic Ascanio pentru o domnişoară de neam mare, dragoste ce la prima vedere, de bună seamă, pare nesăbuită şi fără speranţă; Ascanio al meu însă, închipuindu-şi, ca un adevărat artist ce este, că un giuvaer minunat ar putea fi aproape tot atât de preţios ca şi o fată frumoasă, şi-a îndreptat speranţele spre doamna d'Etampes, care, pentru el, întruchipa providenţa, făcând din crinul pe care-l vedeţi aici crainicul năzuinţelor sale. Şi, precum ştiţi, sire, providenţa este atotputernică; şi cred că nu veţi privi cu ochi răi o providenţă care, săvârşind o faptă bună, împarte cu maiestatea voastră meritele sale. Iată dezlegarea enigmei, sire, şi dacă toate ocolişurile pe care mi-am permis să le folosesc în joacă au putut supăra cumva pe maiestatea voastră, o rog să mă ierte, gândindu-mă la nepreţuita şi generoasa intimitate în sânul căreia a binevoit să mă îngăduie până în clipa de faţă.

Discursul acesta aproape academic avu darul de a schimba faţa lucrurilor. Pe măsură ce Benvenuto vorbea,

fruntea Dianei se înnegura, aceea a doamnei d’Etampes începea să se înseninеze, iar pe chipul regelui înflorea iar surâsul său dintotdeauna şi obişnuita sa bună dispoziţie.

— Iertare, frumoasa mea ducesă, de o mie de ori iertare – spuse Francisc I – pentru că am putut să te bănuiesc o singură clipă. Ce aş putea să fac, spune-mi, ca să-mi răscumpăr greşeala şi să te înduplec a mă ierta?

— Să acordaţi doamnei ducese d’Etampes favoarea pe care o va solicita, aşa cum maiestatea voastră mi-a acordat mai înainte favoarea cerută de mine.

— Vorbeşte în numele meu, meştere Cellini, de vreme ce ştii ceea ce doresc – spuse ducesa, supunându-se cu mult mai multă bunăvoinţă decât şi-ar fi putut închipui Benvenuto.

— Atunci, sire, dat fiind că doamna ducesă mi-a încredinţat misiunea de a fi purtătorul său de cuvânt, aflaţi că dorinţa domniei sale este ca atotputernica autoritate a maiestăţii voastre să ia sub oblăduirea sa dragostea lui Ascanio.

— Mai încape vorbă! spuse regele, râzând. Cu dragă inimă sunt gata să fac fericirea drăgălaşului ucenic. Care-i numele iubitei?

— Colombe d’Estourville, sire.

— Colombe d’Estourville! exclamă Francisc I.

— Maiestatea voastră să binevoiască a-şi aminti, sire, că doamna d’Etampes este cea care solicită această favoare. Vă rog, doamnă, sprijiniţi-mă – adăugă Benvenuto, lăsând din nou să iasă la iveală din buzunarul său un colţ din scrisoarea cu pricina – căci, dacă veţi continua *să* păstraţi aceeaşi tăcere, maiestatea sa va crede că cereţi acest lucru numai din amabilitate faţă de mine.

— E adevărat că doriţi această căsătorie, doamnă? întrebă Francisc I.

— Da, sire – murmură doamna d’Etampes – o doresc… din tot sufletul.

Completarea fusese prilejuită de o nouă demonstraţie cu scrisoarea.

— Dar de unde pot eu să ştiu – adăugă Francisc I – că prefectul va primi să-şi mărite fata cu un om fără titluri şi fără avere?

— În primul rând, sire – răspunse Benvenuto – puteţi fi convins că prefectul, ca un supus credincios, nu va putea să aibă alte dorinţe decât cele ale suveranului său. Pe urmă, Ascanio nu este un om fără titluri. Se numeşte Gaddo Gaddi şi unul dintre strămoşii săi a fost podestat în Florenţa. E orfăurar, într-adevăr, dar în Italia faptul de a avea o îndeletnicire artistică nu atrage după sine pierderea rangului. De altminteri, chiar dacă n-ar fi fost nobil de viţă veche, cum mi-am îngăduit să trec numele său pe înscrisul de investire întărit cu semnătura regală pe care maiestatea voastră a poruncit să-mi fie înmânat, se cheamă că este nobil de obârşie nouă. Să nu credeţi cumva că această renunţare înseamnă un sacrificiu din partea mea. Răsplătindu-l pe Ascanio al meu, e ca şi cum m-aţi răsplăti pe mine însumi îndoit. Aşadar, sire! iată-l senior de Nesle, iar în ce mă priveşte, voi avea grijă să nu ducă lipsă de bani; va putea, bunăoară, dacă doreşte, să părăsească orfăurăria şi să cumpere o companie de lăncieri sau o slujbă la curte; voi acoperi cheltuielile cu mijloacele mele.

— Iar noi vom avea grijă, bineînţeles – îi făgădui regele – ca punga domniei tale să nu se golească prea mult de pe urma acestei generozităţi.

— Va să zică, sire… – stărui Benvenuto.

— Bine, fie şi Ascanio Gaddo Gaddi, senior de Nesle! exclamă regele, râzând cu poftă, într-atât faptul de a şti că doamna d’Etampes îi rămăsese credincioasă îi trezise

buna dispoziţie.

— Doamnă – rosti cu jumătate de glas Cellini – cinstit vorbind, nu se cuvine să-l lăsaţi la Châtelet pe seniorul de Nesle; asta mai mergea pe vremea când nu era decât Ascanio.

Doamna d’Etampes chemă un ofiţer din gardă şi-i spuse în şoaptă câteva cuvinte ce se încheiară cu:

— În numele regelui!

— Ce s-a întâmplat, doamnă? întrebă Francisc I.

— Nimic, sire – răspunse Cellini. Doamna ducesă d „Etampes a trimis pe cineva să-l aducă pe mire.

— De unde?

— De acolo unde doamna d’Etampes, cunoscând mărinimia suveranului, l-a rugat să aştepte bunăvoinţa maiestăţii sale.

După un sfert de oră, uşa sălii în care se aflau în aşteptare Colombe, prefectul, contele d’Orbec, ambasadorul Spaniei şi aproape toţi seniorii de la curte, cu excepţia lui Marmagne, care nu se dăduse jos din pat, se deschise. Un uşier anunţă:

— Regele!

Francisc I intră înăuntru dând mâna Dianei de Poitiers şi însoţit de Benvenuto, care venea în urma lor, sprijinind cu o mână pe ducesa d’Etampes, iar cu cealaltă pe Ascanio, tot atât de palizi la faţă şi unul, şi altul.

În momentul în care uşierul vesti sosirea regelui, toţi curtenii se întoarseră şi rămaseră o clipă încremeniţi zărind alaiul acela ciudat. Colombe fu cât pe ce să-şi piardă cunoştinţa. Uimirea spori cu atât mai mult când Francisc I, lăsându-l pe sculptor să treacă înaintea sa, rosti cu glas tare:

— Meştere Benvenuto, îţi încredinţez pentru câteva clipe rangul şi autoritatea noastră; vorbeşte ca şi când ai fi regele şi vei fi ascultat ca un rege.

— Luaţi seama, sire – îi atrase atenţia orfăurarul – pentru a fi vrednic de rolul pe care mi-l încredinţaţi, va trebui să fac totul cu măreţie.

— N-ai decât, Benvenuto – răspunse Francisc I, râzând – orice dovadă de mărinimie va fi o măgulire pentru mine.

— Minunat, sire, aşa o să mă simt în largul meu şi voi căuta să vă preamăresc din răsputeri. Aşadar – continuă el – ţineţi minte, voi toţi care mă ascultaţi, că prin gura mea vorbeşte însuşi regele. Domnilor notari, aţi întocmit actul pe care maiestatea sa binevoieşte să-l semneze? Scrieţi atunci numele soţilor.

Cei doi notari luară în mână pana şi se pregătiră să scrie numele pe cele două acte, dintre care unul urma să fie păstrat în arhivele regale, iar celălalt în biroul lor.

— Pe de o parte… – continuă Benvenuto – pe de o parte, nobila şi puternica domnişoară Colombe d’Estourville.

— Colombe d’Estourville – repetară papagaliceşte cei doi notari, în timp ce toată lumea asculta cu o adâncă uimire.

— Pe de alta – spuse Cellini – prea nobilul şi preaputernicul Ascanio Gaddi, senior de Nesle.

— Ascanio Gaddi?! exclamară într-un glas prefectul şi d’Orbec.

— Un lucrător! suspină cu jale prefectul, întorcându-se către monarh.

— Ascanio Gaddi, senior de Nesle – urmă Benvenuto fără a se arăta câtuşi de puţin descumpănit – căruia maiestatea sa îi acordă marile înscrisuri de împământenire şi slujba de intendent al castelelor regale.

— Dacă e porunca maiestăţii sale, mă voi supune – spuse prefectul – totuşi…

— Ascanio Gaddi – continuă Benvenuto – din stimă faţă de care maiestatea sa îi acordă jupânului Robert

d’Estourville, prefect al Parisului, titlul de şambelan.

— Sire, sunt gata să semnez! spuse d’Estourville, dându-se în fine bătut.

— O, Doamne! O, Doamne! suspină Colombe, căzând înapoi pe scaun. Nu visez oare?

— Şi eu – protestă d’Orbec – eu cum rămân?

— Cât despre domnia ta – adăugă Cellini, urmând a împlini îndatoririle regale – cât despre domnia ta, conte d’Orbec, tot ce pot face este să te cruţ de cercetările pe care aş fi în drept să le poruncesc în privinţa purtării domniei tale. Îndurarea însă este una din virtuţile regale, la fel ca şi dărnicia, nu-i aşa, sire? Dar iată şi actele gata întocmite, să semnăm, domnilor, să semnăm!

— Grozav se mai pricepe să facă pe regele! se minună Francisc I, fericit ca un monarh în vacanţă.

Pe urmă îi dădu pana lui Ascanio, care îşi aşternu pe hârtie numele cu un scris tremurător şi care, după ce iscăli, îi întinse pana Colombei, pe care doamna Diane, plină de bunăvoinţă, se dusese s-o aducă de la locul ei, sprijinind-o de braţ. Mâinile celor doi îndrăgostiţi se atinseră şi puţin lipsi ca să nu leşine amândoi în momentul, acela.

Veni apoi rândul doamnei Diane, care înmână la rândul său pana ducesei d’Etampes, după care pana trecu în mâna prefectului, apoi de la prefect la d’Orbec, iar de la d’Orbec la ambasadorul Spaniei.

Dedesubtul tuturor acestor nume strălucite, Cellini îl scrise apăsat şi desluşit pe al său. Şi totuşi nu el era cel care făcea cel mai mic sacrificiu.

După ce semnă, ambasadorul Spaniei se apropie de ducesă:

— Planurile noastre rămân mai departe în picioare, doamnă? întrebă el.

— O, Doamne! spuse ducesa. Fă cum pofteşti: ce-mi

pasă mie de Franţa! Ce-mi pasă de lumea întreagă!

Ducele se înclină.

— Aşadar – îl iscodi, în momentul când ambasadorul se întoarse la locul său, nepotul acestuia, un tânăr diplomat lipsit încă de experienţă – aşadar, potrivit dorinţelor împăratului, nu regele Franţei, ci fiul său va fi duce de Milano?

— Niciunul, nici celălalt – răspunse ambasadorul.

Între timp, cei de faţă continuau să semneze.

În cele din urmă, după ce fiecare întări cu iscălitura sa fericirea lui Ascanio şi a Colombei, Benvenuto se apropie de Francisc I şi, punând un genunchi în pământ, spuse:

— Sire, după ce am avut parte să poruncesc în chip de monarh, am venit să adresez o rugăminte maiestăţii sale ca un umil slujitor plin de recunoştinţă. Maiestatea voastră binevoieşte să-mi acorde o ultimă favoare?

— Spune, Benvenuto, spune – îi răspunse Francisc I, care era gata să acorde orice, dându-şi seama că, în definitiv, acest apanaj al regalităţii era cel mai plăcut pentru un rege – spune ce doreşti?

— Să mă întorc în Italia, sire –, spuse Benvenuto.

— Ce înseamnă asta?! exclamă regele. Vrei să mă părăseşti când mai ai încă atâtea capodopere de făurit pentru mine? Nu-ţi dau voie!

— Sire – făgădui Benvenuto – vă jur, am să vin înapoi. Dar lăsaţi-mă să plec, lăsaţi-mă să revăd plaiurile ţării mele, e singurul lucru de care am nevoie în clipa de faţă. Nu pot să vă spun cât pătimesc – urmă el, coborând glasul şi clătinând cu tristeţe din cap. Dar sunt atâtea suferinţe ce mă încearcă şi pe care n-aş putea să vi le mărturisesc şi simt că numai aerul patriei mele ar fi în stare să tămăduiască inima mea rănită. Sunteţi un rege mare şi generos şi vă iubesc. Am să vin înapoi, sire, dar îngăduiţi-mi mai întâi să plec pentru a mă lecui sub dezmierdarea

soarelui de acolo. Vi-l las în schimb pe Ascanio, gândirea mea, vi-l las pe Pagolo, mâna mea; ei doi vor fi în măsură să împlinească visurile de artist ale măriei voastre până va veni timpul să mă înapoiez, şi după ce voi fi primit sărutul adierilor Florenţei, mama mea, am să mă întorc iar la maiestatea voastră, regele meu, şi numai moartea ne va putea despărţi.

— Du-te atunci! spuse cu mâhnire Francisc I. Se cuvine ca arta să fie liberă ca rândunelele: du-te!

Pe urmă regele îi întinse lui Benvenuto mâna, pe care orfăurarul o sărută cu toată căldura recunoştinţei.

Îndepărtându-se, Benvenuto ajunse din nou lângă ducesă.

— Sunteţi tare supărată pe mine, doamnă? spuse el, strecurând în mâinile ducesei biletul fatal care, aidoma unui talisman vrăjit, reuşise să facă adevărate minuni.

— Nu – mărturisi ducesa, peste măsură de fericită că-l redobândise, în fine – nu, şi cu toate astea m-ai învins prin nişte mijloace...

— Vai de mine! spuse Benvenuto. N-am făcut decât să vă ameninţ doar; credeţi cumva că m-aş fi folosit de ele vreodată?

— Sfinte Dumnezeule! exclamă ducesa, ca luminată de un gând neaşteptat. Şi eu care-mi închipuiam că semeni cu mine!

A doua zi, Ascanio şi Colombe fură cununaţi în capela palatului Luvru şi, trecând peste toate regulile etichetei, cei doi tineri căpătară încuviinţarea ca Jacques Aubry şi soţia lui să ia şi ei parte la ceremonie.

Era o mare favoare, dar trebuie să recunoaşteţi că bietul student o meritase pe deplin.

XLII

CĂSĂTORIE DE OCHII LUMII

O săptămână mai târziu, Hermann se căsători cu toată pompa cuvenită cu coana Perrine, care-i aducea o zestre de douăzeci de mii de livre bani gheaţă, bătuţi la Tours, împreună cu dovezile neîndoielnice că va fi tată.

Trebuie să spunem din capul locului că aceste dovezi avură darul de a-l convinge pe inimosul neamţ să facă acest pas, mai curând decât cele douăzeci de mii de livre, bani gheaţă.

În seara zilei în care se sărbători căsătoria lui Ascanio cu Colombe, cu toate stăruinţele celor doi tineri, Benvenuto plecă la Florenţa.

În timpul şederii sale acolo turnă statuia lui Perseu, care împodobeşte până în zilele noastre piaţa Palazzo Vecchio şi care rămâne cea mai frumoasă lucrare a lui, poate tocmai pentru că a făurit-o în toiul celei mai mari suferinţe pe care o încercase în viaţa sa.